

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 318

49 tomas

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

2006 m. gruodžio 23 d.

Pranešimo Nr.

Turinys

Puslapis

I Informacija

.....

II Parengiamieji aktai

Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d.

2006/C 318/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Darnaus vystymosi — pramonės permainų varomosios jėgos	1
2006/C 318/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pramonės permainų teritorinio valdymo: socialinių partnerių vaidmuo ir Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programos indėlis	12
2006/C 318/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl <i>Informacinėmis technologijomis paremta mokymosi visą gyvenimą indėlio į konkurencingumą, pramonės permainas ir socialinio kapitalo vystymą Europoje</i>	20
2006/C 318/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl <i>Paslaugų ir Europos gamybos pramonės: sąveikos ir poveikis užimtumui, konkurencingumui ir našumui</i>	26
2006/C 318/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, įsteigiančio Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondą COM(2006) 91 final — 2006/0033 (COD)	38
2006/C 318/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl bendrovių, kurių registruotoji buveinė yra valstybėje narėje ir kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, akcininkų balsavimo teisių panaudojimo, iš dalies keičiančią Direktyvą 2004/109/EB COM(2005) 685 final — 2005/0265 (COD)	42

LT

Kaina:
38 EUR

(Tėsinys kitame puslapyje)

2006/C 318/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl bendrųjų pagrindinės informacijos perkamosios galios paritetams teikimo ir jų apskaičiavimo bei sklaidos taisyklių nustatymo COM(2006) 135 <i>final</i> — 2006/0042 (COD)	45
2006/C 318/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl kompiuterizuotos muitinės ir prekybos aplinkos COM(2005) 609 <i>final</i> — 2005/0247 (COD)	47
2006/C 318/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl dokumento Įgyvendinant Bendrijos Lisabonos programą: pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, iš dalies keičiančią Direktyvas 97/7/EB, 2000/12/EB ir 2002/65/EB COM(2005) 603 <i>final</i> — 2005/0245 (COD)	51
2006/C 318/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės (Roma I) COM(2005) 650 <i>final</i> . — 2005/0260 (COD)	56
2006/C 318/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo atsižvelgiant į išmetamųjų teršalų kiekį ir dėl transporto priemonių remonto informacijos prieigos, iš dalies pakeičiantį Direktyvą 72/306/EEB ir Direktyvą .../.../EB COM(2005) 683 <i>final</i> — 2005/0282 (COD)	62
2006/C 318/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Socialinio turizmo Europoje	67
2006/C 318/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl verslo struktūros statistikos COM(2006) 66 <i>final</i> — 2006/0020 (COD)	78
2006/C 318/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės COM(2006) 93 <i>final</i> — 2006/0031 (COD)	83
2006/C 318/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl Teminės miesto aplinkos strategijos COM(2005) 718 <i>final</i> — {SEC(2006) 16}	86
2006/C 318/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žemės ūkio ateities perspektyvų vietovėse, kurioms būdingos tam tikros gamtinės kliūtys (kalnų, salų ir atokiausiuose regionuose)	93
2006/C 318/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė savo iniciatyva Kaip įveikti klimato kaitos problemas — pilietinės visuomenės vaidmuo	102
2006/C 318/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Kritusių gyvūnų šalinimo ir gyvūninės kilmės šalutinių produktų naudojimo	109
2006/C 318/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, nustatantį specialias šilkaverpių auginimą skatinančias priemones (kodifikuota versija) COM(2006) 4 <i>final</i> — 2006/0003 CNS	114
2006/C 318/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 76/769/EEB, susijusią su prekybos tam tikrais gyvsidabrio turinčiais matavimo įtaisais apribojimu COM(2006) 69 <i>final</i> — 2006/0018 (COD)	115

2006/C 318/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl žvejybos pramonės ekonominės padėties pagerinimo COM(2006) 103 final	117
2006/C 318/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą dėl gliukozės ir laktozės (Kodifikuota redakcija) COM(2006) 116 final — 2006/0038 CNS	122
2006/C 318/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės Baltarusijoje	123
2006/C 318/24	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Imigracijos į ES ir integracijos politikos: regionų ir vietos valdžios institucijų bei pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimas	128
2006/C 318/25	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos darbų tarybos: naujas vaidmuo skatinant Europos integraciją	137
2006/C 318/26	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės dalyvavimo kovoje su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu	147
2006/C 318/27	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Darbinės veiklos kokybės, našumo ir užimtumo globalizacijos ir demografinių problemų fone	157
2006/C 318/28	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos pilietybės ir priemonių ją padaryti matomą ir veiksmingą	163
2006/C 318/29	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Moterų ir vyrų lygybės gairių 2006–2010 m. COM(2006) 92 final	173
2006/C 318/30	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Visos Europos transporto koridorių 2004–2006 m.	180
2006/C 318/31	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Energijos tiekimo Europos Sąjungoje: optimalaus energijos rūšių derinimo strategija	185
2006/C 318/32	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl vėliavos valstybės reikalavimų laikymosi — COM(2005) 586 final — 2005/0236 (COD), — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl laivų patikrinimo ir apžiūros organizacijų ir atitinkamos jūrų administracijų veiklos bendrųjų taisyklių ir standartų — COM(2005) 587 final — 2005/0237 (COD), — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl uosto valstybės atliekamos kontrolės — COM(2005) 588 final — 2005/0238 (COD), — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2002/59/EB, įdiegiančią Bendrijos laivų eismo stebėsenos ir informacijos sistemą — COM(2005) 589 final — 2005/0239 (COD), — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, nustatančią pagrindinius principus, taikomus nelaimingų atsitikimų jūrų transporto sektoriuje tyrimui, ir iš dalies keičiančią direktyvas 1999/35/EB ir 2002/59/EB — COM(2005) 590 final — 2005/0240 (COD), — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl keleivių vežėjų jūra ir vidaus vandens atsakomybės nelaimingų atsitikimų atveju — COM(2005) 592 final — 2005/0241 (COD), — Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl laivų savininkų civilinės atsakomybės ir finansinių garantijų — COM(2005) 593 final — 2005/0242 (COD).	195

2006/C 318/33	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo COM(2005) 646 <i>final</i> — 2005/0260 (COD)	202
2006/C 318/34	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl GALILEO programos — sėkmingas Europos priežiūros institucijos įsteigimas	210
2006/C 318/35	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl vidaus vandens kelių transporto skatinimo įgyvendinant „NAIADES“ — Europos integruotą veiksmų programą, skirtą vidaus vandens kelių transportui COM(2006) 6 <i>final</i>	218
2006/C 318/36	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl atotrūkio įdiegiant plačiajuostį ryšį mažinimo COM(2006) 129 <i>final</i>	222
2006/C 318/37	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 417/2002 dėl dvigubo korpuso arba lygiaverčių dizaino reikalavimų greitesnio įvedimo viengubo korpuso naftos tanklaiviams ir dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 2978/94 panaikinimo COM(2006) 111 <i>final</i> — 2006/0046 (COD)	229

II

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

429-OJOJE PLENARINĖJE SESIJOJE, ĮVYKUSIOJE 2006 M. RUGSĖJO 13–14 D.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Darnaus vystymosi — pramonės
permainų varomosios jėgos**

(2006/C 318/01)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2005 m. liepos 14 d. nusprendė parengti nuomonę savo dėl *Darnaus vystymosi — pramonės permainų varomosios jėgos*.

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2006 m. rugpjūčio 31 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Martin Siecker, bendrapranešėjis — Pavel Činčera.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 98 nariams balsavus už, 11 — prieš ir 11 susilaikius.

1 dalis: EESRK išvadų ir rekomendacijų santrauka

A. 2003 m. sausio mėn. EESRK priėmė nuomonę savo iniciatyva *Pramonės permainos: dabartinė padėtis ir perspektyvos — Bendras požiūris*. Ta nuomone buvo siekiama ne tik apžvelgti aktualiausius pramonės permainų klausimus ir tendencijas, bet ir pabrėžti CCMI vaidmenį bei jos darbą ateityje. Tarp CCMI priskirtų atsakomybės sričių buvo įrašytos ir šios:

— pramonės permainų analizė ir jų ekonominės, socialinės, teritorinės ir aplinkosauginės priežastys, o taip pat pramonės permainų poveikio sektoriams, firmoms, darbo jėgai, teritorijoms ir aplinkai įvertinimas.

— bendrų požiūrių darniam vystymuisi skatinti paieška [...].

Pirmiau nurodytoje nuomonėje pabrėžiama ir būtinybė konkurencingumą derinti su darniu vystymusi, socialine ir teritorine sanglauda, laikantis Lisabonos strategijos. Be to, joje pasiūlyta pramonės permainų darbo koncepcija, apimanti ir raidą, turinčią įtakos bendrovėms, ir jų sąveiką su aplinka.

Iki šiol CCMI dažniausiai dėmesį skirdavo pramonės permainų poveikio sektoriams, darbuotojams, teritorijoms ir aplinkai vertinimui. Šios nuomonės savo iniciatyva tikslas — apsvaistinti, kaip darnus vystymasis gali paskatinti pramonės permainas.

B. Toje pačioje nuomonėje reziumuojama, kad Europos pramonės sektoriaus permainos dažnai būdavo nagrinėjamos restruktūrizavimo aspektu, tačiau tai kur kas dinamiškesnė sąvoka. Verslo pasaulis yra glaudžiai susijęs su Europos politine ir socialine aplinka, kurioje jis vystosi ir kuri, savo ruožtu, daro poveikį pramonės permainoms. Pagrindinės pramonės permainos vyksta dviem būdais: įgyvendinant radikalius veiksmus ir palaipsniui prisitaikant. Tiksliau, šia nuomone savo iniciatyva siekiama apsvaistinti, kaip darnus vystymasis, kurį Brundtland apibrėžė kaip vystymąsi, kuris tenkina dabartinius visuomenės poreikius, nemažinant ateinančių kartų galimybių tenkinti savus poreikius, gali skatinti palaipsnines ir aktyvias pramonės permainas.

C. Dažniausiai nuomonėje pateikiami pavyzdžiai, susiję su energetikos ir susijusiais sektoriais, tačiau tie patys procesai, kurie aprašyti šioje nuomonėje, gali būti taikomi ir kitiems. Priežastį, dėl kurių buvo pasirinkti šie sektoriai, yra keletas:

— Brundtland pateiktas darnaus vystymosi apibrėžimas reiškia būtinybę pereiti prie atsinaujinančių gamtos išteklių;

- energijos klausimas priklauso ne vienam sektoriui;
- patirtis, įgyta įgyvendinus naujas technologijas šioje srityje, gali būti pritaikyta kitiems sektoriams;
- 25 valstybės narės šiuo metu importuoja apie 50 proc. joms reikalingos naftos ir dujų; iki 2030 m. ši santykinė dalis galėtų padidėti iki 70 proc., nes Komisija numato, kad tuo metu dauguma tiekėjų bus iš „geopolitiškai neapibrėžtų zonų“.

D: Momentas, kada konkreti technologija gali būti prieinama, lemia moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra. Tačiau momentą, kada ji iš tikrųjų pradeda taikyti, lemia rinkla. Politikos sritys gali daryti poveikį atotrūkiui tarp šių dviejų sričių. Dėl suderintų politikos priemonių — subsidijų, skatinimo, mokesčių — verslas Švedijoje ir Japonijoje jau seniai pradėjo vystyti prasidėjus šiluminių siurblių ir saulės kolektorių technologinei plėtrai. Iš dalies dėl to šioms šalims pavyko išsikovoti rinkos lyderių pozicijas.

E. EESRK dar kartą patvirtina, kad trys Lisabonos strategijos ramsčiai yra vienodai svarbūs. Tačiau dažnai pabrėžiama, kad aplinkosaugos ir socialiniai motyvai gali būti svarstomi tik esant klestinčiai, augančiai ekonomikai. Tai pernelyg supaprastintas strategijos aiškinimas, nes ir atvirkštinis teiginys yra teisingas. Žinoma, apie klestinčią, augančią ekonomiką negalima kalbėti, kai aplinka užteršta, o visuomenę skaldo socialiniai nesutarimai. Komitetas pritaria veiksmams, kurių buvo imtasi šioje srityje ir kurie aprašomi Komisijos komunikato *Tvaraus vystymosi strategijos peržiūra* — Veiksmų programa 2 priede ⁽¹⁾.

F. Tvarumas yra ne tik vienas šio sąrašo elementų; tai vienintelis galimas veiksmų scenarijus siekiant užtikrinti perspektyvią ateitį. Tvarumo koncepcija yra svarbiausia ir todėl ji taikoma ne tik aplinkai, bet apima ir ekonominio bei socialinio tvarumo klausimus. Tam tikros įmonės tęstinumas yra ekonominio tvarumo forma, kurią geriausiai galima pasiekti išlaikant pelningumą. Europa gali prie to prisidėti stiprindama konkurencingumą naujovėmis ir skatindama mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą aktyviomis politikos priemonėmis ir įvairiomis tikslinėmis priemonėmis (pvz., žr. Švediją ir Japoniją).

G. Socialinis tvarumas reiškia, kad žmonės gali gyventi sveikai, o tiems, kurie to negali, uždirbti pajamas, garantuojant pakankamą socialinės apsaugos lygį. EESRK laikosi nuomonės, kad Europa gali prisidėti prie šios srities vystymo siekdama suformuoti visuomenę, kurioje žmonės išlaikytų savo profesinius gebėjimus, suteikdama jiems padorų darbą saugioje ir svei-

koje darbo aplinkoje bei esant tokioms sąlygoms, kai paisoma ir darbuotojų teisių, ir vaisingo socialinio dialogo.

H. Ekologinė pramonė teikia daug ekonomikos augimo galimybių. Europa užima tvirtas pozicijas daugelyje šios pramonės sektorių. EESRK mano, kad, siekdama išlaikyti ir vystyti savo stiprias puses ir pasiekti panašių pozicijų kituose sektoriuose, Europa turi parodyti daugiau ambicijų.

I. Į darnų vystymąsi orientuota pramonės politika gali prisidėti prie visos Europos konkurencingumo — ne tik naujai atsirandančių, bet ir tradicinių pramonės sektorių. EESRK nori, kad Europos Komisija remtų tokią politiką. Šioje nuomonėje aprašyti pavyzdžiai rodo, kad gerai apgalvotos ir įgyvendintos paramos schemos (mokesčių, supirkimo tarifų, skatinimo ir reguliavimo derinys), įvedant naujas aplinkosaugos technologijas, gali padėti sukurti šių technologijų rinką, kurią būtų galima toliau vystyti be paramos. Bet kuris paramos mechanizmas turi būti akivaizdžiai mažėjančio pobūdžio, nes valstybės pagalbos kaina neturėtų riboti kitų pramonės šakų tarptautinio konkurencingumo.

J. EESRK pažymi, kad subsidijos ir kitos paskatos ne visuomet būna veiksmingos ir, jeigu bus naudojamos netinkamai, gali sukelti didelių finansinių sąnaudų, turinčių mažą ekonominį poveikį. Subsidijos ir norminiai aktai turėtų padėti kurti rinką ir kurį laiką vystyti, kol technologija taps brandi ir galės išsilaikyti be paramos. Pagrindiniai sėkmingos paramos veiksniai yra šie:

— tinkama trukmė;

— tinkama specifikacija;

— laikui bėgant, mažėjanti;

— paskelbta gerokai iš anksto;

— valdžios ir privataus sektorių tarpusavio bendradarbiavimas.

K. Darnus vystymasis neturi apsiriboti Europa, kadangi jis yra pasaulinio masto. Europos tvarumo politikai turi būti būdingos priemonės, užkertančios kelią darbo jėgą perkelti į kitus regionus. Kad būtų užtikrintos vienodos sąlygos, būtinas dvejopas požiūris: viena vertus, vidaus požiūris į ES ir antra vertus, išorinis požiūris į ES. Kalbant apie pirmąjį požiūrį, turėtų būti įgyvendintos atitinkamos priemonės, kad būtų užtikrinta, jog socialinės ir aplinkosauginės sąnaudos, susijusios su netvarios gamybos būdais Europos Sąjungoje, būtų įtrauktos į prekių kainą, skatinant pagrindines Pasaulio komisijos dėl globalizacijos socialinio aspekto parengto pranešimo nuostatas dėl darnios

⁽¹⁾ COM(2005) 658 final, 2005 m. gruodžio 13 d.

politikos tarp TDO, PPO, TVF ir Pasaulio banko (žr. CESE 252/2005). Kalbant apie antrąjį požiūrį, ES turėtų dėti visas pastangas atitinkamuose tarptautiniuose forumuose (pirmiausia PPO), kad būtų įtraukti ne tik su prekyba susiję klausimai, kaip, pvz., pagrindiniai socialiniai ir aplinkosaugos standartai į tarptautinius prekybos susitarimus, siekiant palengvinti Europos konkurentų tvarumo politikos kryptį tobulinimą. Tokios šalys kaip Jungtinės Valstijos, Indija ir Kinija turi nesažiningą ekonominį pranašumą, palyginti su Europa, nes joms nereikia laikytis Kioto protokolo CO₂ mažinimo tikslų. Šie susitarimai turėtų būti įgyvendinti tarptautiniu mastu, nes prekyba gali būti iš tikrųjų laisva, jeigu ji yra sąžininga.

2 dalis: Nuomonę pagrindžiantys argumentai

1. Apžvalga

1.1 Mūsų ekonomika šiuo metu yra grindžiama pigia energija ir žaliavomis. Bet atsargos yra ribotos ir iš dalies dėl to jos vis labiau brangsta. Galimos struktūrinės ir technologinės permainos yra būtinos ir Europa turi prisidėti prie jų įgyvendinimo, kad tokios permainos padėtų Europai įveikti tą iššūkį. Energijai ir žaliavoms imlūs sektoriai ateityje turėtų pereiti prie tvaresnės gamybos, kad sumažintų gamtinių išteklių eikvojimą. Bet šių sektorių ateityje vis tiek reikės, nes pradinį medžiagų ir pusgaminių gamyba yra pramoninės vertės pagrindas.

1.2 Europos energijai imlios pramonės įmonių, taikančių tvarios gamybos metodus ir konkuruojančių tarptautiniu mastu, neturėtų išstumti iš rinkos už ES ribų esantys konkurentai, kurie taiko mažiau tvarios gamybos būdus. Kad būtų užkirstas tam kelias, visiems šiems sektoriams turi būti sudarytos vienodos sąlygos, bendradarbiaujant su pilietine visuomene ir valdžia.

1.3 Didžiausias iššūkis, su kuriuo susiduriame, yra darnios visuomenės kūrimas — visuomenės, kuri galėtų išlaikyti dabartinį klestėjimo lygį ir kartu neutralizuoti neigiamus šalutinius dabartinių vartojimo modelių poveikius. To siekiant, viena pagrindinių sąlygų yra išmokyti kitaip patenkinti energijos poreikius ir pereiti prie kitokios pramoninės gamybos formos.

1.4 Poreikis palaipsniui pereiti prie tvaresnio visuomenės modelio neginčijamas. Yra keletas tokio reikalavimo priežasčių. Specialistai nesutaria dėl laiko, kada iškastinis kuras bus priimanamas už protingą kainą, tačiau visi sutinka, kad toks kuras taps vis retesnis ir brangesnis. Be to ir todėl, kad dėl savo vartojimo įpročių patiriame vieną didžiausių mūsų šimtmečio grėsmių — klimato kaitą.

1.5 Idealiu atveju geriausias būdas sustabdyti šiuos procesus būtų nustoti deginti iškastinį kurą jau dabar. Tačiau artimiausiu metu tai neįmanoma nei politiniu, nei ekonominiu požiūriu. Turime imtis kitokių metodų, nes kas nors juk turi pasikeisti — jeigu ir ne taip greitai, kaip norime, tai bent jau kuo greičiau.

1.6 Taikant *trias energetica* ⁽²⁾, modelį, kuriuo efektyvesnės energijos naudojimas gali būti skatinamas trimis etapais, artimiausiu metu gali padėti pereiti prie tvaresnio vartojimo ir gamybos. Štai šie etapai:

— energijos paklausos mažinimas didinant vartojimo efektyvumą;

— maksimalus tvarių, atsinaujinančių energijos šaltinių panaudojimas;

— veiksmingų technologijų, sudarančių galimybes naudoti iškastinį kurą švaresniu būdu, taikymas.

1.7 Siekiant įgyvendinti šiuos tris tikslus ir skatinti perėjimą prie tvaresnės pramoninės gamybos, reikia viso priemonių derinio. Šios priemonės turi būti grindžiamos ekonominiais ir strateginiais skaičiavimais. Atliekant šiuos skaičiavimus, neišvengiamai ateina laikas, kai iškilus interesų prieštaravimui reikia rinktis. Šių interesų prieštaravimų neturime vengti. Esama vadinamųjų „situacijų, kai laimi visi“, ir politikos priemonės visuomet turi būti orientuotos jas sukurti, bet praktiškai tai pasiekti gali būti labai sunku. Tuomet reikia rinktis arba darnių permainų galimybes, arba esamų interesų apsaugą, atsižvelgiant į natūralų vieno sektoriaus stiprėjimą ir kito nykimą. Tokie esami prieštaraujantys interesai turėtų tapti skaidrūs ir turėtų būti svarstomi.

1.8 Atsižvelgiant į tvarumo koncepciją galima teigti, kad Europos visuomenės vystymo ekonominiai, aplinkosauginiai ir socialiniai aspektai yra vienodai svarbūs. Šioje nuomonėje:

— dėmesys bus pirmiausia skirtas atsinaujinantiems energijos šaltiniams, energijos ir žaliavų efektyvumo siekiui (2 ir 3 skyrius);

— atrinktų sektorių darnaus vystymosi galimybėms (4 skyrius);

— nagrinėjama keletas socialinių aspektų (5 skyrius).

⁽²⁾ *Energijos triada* — energijos tvarumo modelis, kurį sukūrė Delfto technologijos universitetas.

2. Atsinaujinantys energijos šaltiniai

2.1 Įžanga

2.1.1 Kiekvienais metais Žemė sugeria 3 milijonus eksadžaulių (EJ) saulės energijos. Bendri iškastinio kuro ištekliai sudaro 300 000 EJ, 10 proc. bendro metinio insoliacijos kiekio. Bendras metinis energijos sunaudojimas yra 400 EJ. 3 milijonai EJ sugeriamos energijos yra prieinama 90 EJ hidroelektros energijos, 630 EJ vėjo energijos ir 1 250 EJ biomasės forma. Visa kita energija prieinama saulės energijos forma⁽³⁾. Tad iš tikrųjų yra pakankamai tvarios energijos mūsų poreikiams patenkinti. Problema yra tai, kaip ją pasiekti.

2.1.2 Kadangi, žinant sąnaudų aspektą ir tinkamos technologijos trūkumą, artimiausiu metu atsinaujinantys energijos šaltiniai negalės patenkinti didėjančios energijos paklausos, reikės kitų energijos šaltinių. Yra galimybių iškastinį kurą naudoti švariai, pvz., pašalinant CO₂ ir vėliau saugant jį, kad būtų išvengta jo išmetimo į atmosferą. Technologijos, kaip sugauti ir saugoti CO₂, kūrimas yra pačiame įkarštyje: daugybė eksperimentinių įrenginių jau parengti eksploatacijai arba statomi Europoje, Šiaurės Amerikoje ir Kinijoje. Galima tikėtis, kad ši technologija bus pradėta taikyti jau 2015/2020 m.

2.1.3 Itin svarbi yra paramos atsinaujinančiai energijai schemų trukmė, kadangi per ankstyvas paramos nutraukimas gali sužlugdyti naująją pramonę, tačiau ir per ilgai teikiama parama nėra veiksminga. Apskritai paramą galima nutraukti laipsniškai, kadangi moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra bei masto ekonomija mažina technologijos kainą. Taip pat labai svarbios tinkamos paramos schemos sąlygos. Galiausiai svarbu, kad paramos schemos būtų skelbiamos iš anksto, kad įmonės turėtų laiko pasirengti naujoms rinkos sąlygoms.

2.1.4 Kaip galima spręsti iš žaliosios knygos „Europos Sąjungos tausios, konkurencingos ir saugios energijos strategija“⁽⁴⁾ bei 2006 m. Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvadų šia tema, diskusijos apie branduolinę energiją tampa vis svarbesnės. Kai kuriose šalyse dauguma žmonių pasisako už branduolinę energiją, kitose dauguma — prieš ją, daugiausia dėl atliekų problemos⁽⁵⁾. Nepaisant to, branduolinė energija tam tikrą netrumpą laiką liks nepakeičiama siekiant patenkinti smarkiai augančią energijos paklausą, kadangi tai yra emisijų neturintis energijos šaltinis, o atliekų kiekis, palyginti su pagaminta energija, yra gana menkas. Laikui bėgant branduolinė sintezė gali padėti išspręsti branduolio dalijimosi trūkumus.

2.1.5 Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad vandens energijos šaltiniai nėra aptariami konkrečioje pastraipoje, nes ši technologija (išskyrus potvynių energiją) yra laikoma visapusiškai išvystyta ir panaudojama. Tokia nuostata neturėtų jokių būdu menkinti jos svarbos tvarumo kontekste.

2.2 Biomasė

2.2.1 Biomasė yra organinė medžiaga iš augalų ir medžių, specialiai auginamų energetiniais tikslais. Mediena ir greitai augantys pasėliai naudojami iš hektaro gaunant didelį derlių. Žemės ūkio šalutiniai produktai, daugiausia maisto, taip pat naudojami kaip biomasė. Pavyzdžiai yra šiaudai ir cukrinių runkelių lapai. Biomasės srautus taip pat galima gauti iš atliekų, pvz., augalų sodinimo bei priežiūros, namų ūkių, įmonių ir pramonės atliekų. Pavyzdžiai yra vaisiai, daržovės, sodo, medienos atliekos, mėšlas, srutos, pjuvenos ir kakavos lukštai.

2.2.2 Biomasė gali būti (iš dalies) naudojama iškastiniam kurui pakeisti. Kasmet sunaudojama 400 EJ iškastinio kuro. Biomasės energijos per metus sunaudojama 1 250 EJ. Bet tai nereiškia, kad įmanomas skubus perėjimas. Remiantis esama technologija, dabar iš biomasės įmanoma pagaminti 120 EJ energijos. Dabartinis pasaulinis biomasės energijos sunaudojimas yra 50 EJ⁽⁶⁾. Artimiausiu metu gali padidėti biomasės panaudojimas kurui, bet norint išnaudoti potencialą reikės technologijos perversmų.

2.2.3 Keleto iniciatyvų dėka buvo pasiekta daug vilčių teikiančių rezultatų. Austrijoje šešis kartus padidėjo biomasės naudojimas centralizuotam šildymui, o Švedijoje per pastaruosius dešimt metų buvo pasiektas aštuoneriopas padidėjimas. JAV daugiau nei 8 000 MW instaliuotų energijos gamybos pajėgumų grindžiami biomasės naudojimu. Prancūzijoje 5 proc. šildymui naudojamos energijos gaminama iš biomasės. Suomijoje bioenergija jau sudaro 18 proc. visos energijos gamybos, o iki 2025 m. siekiama jos dalį padidinti iki 28 proc. Brazilijoje etanolis gaminamas dideliu mastu kaip kuras automobiliams ir šiuo metu jis sudaro apie 40 proc. Brazilijos ne dyzelinių degalų⁽⁷⁾.

2.2.4 Biomasės vystymas svarbus keletu aspektų:

- a. Aplinkosaugos politikos: biomasės kaip atsinaujinančios medžiagos gyvavimo ciklas neutraliai veikia CO₂ ir SO₂ emisijas. Be to, naudojant biomasę dideliu mastu galima uždaryti mineralinį ir azoto ciklus.

⁽³⁾ Šaltinis: Energie Centrum Nederland, www.ecn.nl.

⁽⁴⁾ COM(2006) 105 final, 2006 3 8.

⁽⁵⁾ Eurobarometro ataskaitos Nr. 227 (apie branduolinę energiją ir atliekas, 2005 m. birželio mėn.) ir Nr. 247 (Požiūriai į energiją, 2006 m. sausio mėn.).

⁽⁶⁾ Šaltinis: Energie Centrum Nederland, www.ecn.nl.

⁽⁷⁾ www.worldwatch.org.

- b. Žemės ūkio politikos: Europoje žemės ūkio paskirties žemė nebe naudojama gamybai. Manoma, kad 200 milijonų hektarų žemės ūkio paskirties žemės ir 10–20 milijonų hektarų beveik neproduktyvios žemės galėtų būti panaudojama biomasės kaip žaliavų ir energijos šaltinio gamybai. Ekstensyvesnės žemės ūkio gamybos būtinybė turi būti vertinama atsižvelgiant į būtinybę išsaugoti turtingą Europos kraštovaizdį, pasiekti ES tikslą sustabdyti bioįvairovės praradimą ir užtikrinti, kad pakankama teritorija būtų skirta gamtos apsaugai. Visose šiose srityse būtina tinkamai įvertinti pusiausvyrą.
- c. Socialinės politikos: pasaulio mastu kiekvienam instaliuoto gamybos pajėgumo megavatui sukuriama 11 naujų darbo vietų. Jeigu biomasės kaip energijos šaltinio naudojimas Europoje padidėtų nuo 4 proc. energijos poreikių 2003 m. iki maždaug 10 proc. 2010 m. ⁽⁸⁾, tai reikštų 160 000 naujų darbo vietų.
- d. Regioninės politikos: biomasė gali būti naudojama kaip decentralizuotas energijos šaltinis, kai energijos transformacija vyksta netoli jos gamybos vietos naudojant mažas jėgaines. Tai gali paskatinti socialinį stabilumą regiono lygmeniu, ypač ekonomiškai atsilikusiose vietovėse.
- e. Reikalavimas gaminti „žaliąją“ elektros energiją: Europos direktyva reikalauja, kad Europos elektros gamintojai tam tikrą elektros energijos kiekį gamintų iš atsinaujinančių energijos šaltinių. Šis procentas kiekvienoje šalyje skiriasi, bet jis nuolat didėja. Yra numatyta nuobaudų galimybė (arba subsidijų atšaukimas), jeigu nesilaikoma nustatyto procento. Akivaizdu, kad elektros energijos gamyba iš pačios biomasės arba ją deginant su anglimi svariai prisidės prie to, kad bus pasiektas „žaliosios“ energijos tikslas.

2.3 Vėjo energija

2.3.1 Pasaulyje vėjo energijos teorinis potencialas yra daugiau kaip du kartus didesnis negu prognozuojamas 2020 m. elektros energijos poreikis. Dėl šio potencialo ir nuolat gerėjančios jo konkurencinės padėties, kurią lemia technologijų pažanga, vėjo energija tampa itin svarbiu iškastinio kuro pakaitalu. Vėjo energija niekada negalės patenkinti visų poreikių, nes jos tiekimas yra kintantis.

2.3.2 Vėjo energiją gaminančių instaliuotų pajėgumų per pastaruosius keletą dešimtmečių išpūdingai padaugėjo. Komerčių turbinų pajėgumai išaugo nuo 10 KW (rotoriaus diametras 5 m) iki daugiau nei 4 500 KW (rotoriaus diametras daugiau nei 120 m) ⁽⁹⁾. Per pastaruosius aštuonerius metus instaliuoti gamybos pajėgumai, naudojantys vėjo energiją, per metus augo

daugiau nei 30 proc ⁽¹⁰⁾. Remiantis Europos vėjo energijos asociacijos (EWEA) prognozėmis, bendrų vėjo energijos pajėgumų 2020 m. pakaks patenkinti 12 proc. elektros energijos poreikio. Tai rodo, kad vėjo energijos pajėgumai padidės nuo 31 GW 2002 m. pabaigoje iki 1 260 GW 2020 m., augdami po 23 proc. per metus. Rinkos lyderiai ir didžiausi eksportuotojai yra Jungtinė Karalystė, Danija ir Vokietija, o pagrindinės eksporto rinkos yra Kinija, Indija ir Brazilija. Kinijoje, kurioje sparčiai auga vėjo energijos transformavimo mašinų pramonė, padėtis pasikeis. Palyginti su 2004 m., 2005 m. gamintojų skaičius Kinijoje padidėjo 60 proc. Šie skaičiai rodo, kad Europos vėjo energijos transformavimo mašinų pramonė gali atsistoti tokioje pačioje padėtyje kaip saulės plokščių pramonė ir dėl Kinijos konkurentų gali prarasti labai didelę rinkos dalį.

2.3.3 Vėjo energijos sektorius vis dar iš dalies priklauso nuo įvairių paramos priemonių. Iš jų svarbiausia yra kaina, kurią gamintojai gauna už į tinklą parduodamą energiją, bei tikrumas dėl garantuoto kainų lygio kitiems 10–20 metų. Dėl šių priemonių kai kurių valstybių narių vėjo energijos sektorius sparčiai auga. Trūkumas yra tas, kad šios priemonės skatina didelius, centralizuotus vėjo energijos parkus, gaunančius didelį pelną, o ne tankų mažų, decentralizuotų vėjo jėgainių tinklą. Visuomenė vis priešiščiau žiūri į tokius didelius statinius. Žinoma, galiausiai vėjo energija turės sugebėti išsilaikyti be subsidijų ir supirkimo tarifų.

2.3.4 Norint toliau gerinti konkurencinę vėjo energijos sektoriaus padėtį, reikės daugiau mokslinių tyrimų ir didesnio masto technologinės plėtros. Nuolatinį dėmesį taip pat reikia skirti teisinėms gairėms ir politiniams tikslams. Kiti dideli iššūkiai yra naujų vietų vėjo parkams pritaikymas jūroje ir netikrumo dėl vėjo energijos diegimo išsklaidymas.

2.3.5 Vėjo energijos vystymas yra svarbus keletu aspektų.

a) Aplinkosaugos politikos: vėjo energija yra švari energijos forma be CO₂ ar kitų teršalų emisijų. Jos prieinamumas svyruoja, bet yra milžiniškas.

b) Socialinės politikos: 2002 m. vėjo energija padėjo sukurti 20 darbo vietų, tenkančių vienam instaliuotų pajėgumų megavatui. Tačiau dėl mokymosi efekto projektuojant, gaminant ir instaliuojant turbinas, užimtumas auga neproporcingai; manoma, kad poveikis užimtumui 2020 m. sumažės iki 9,8 darbo vietų, tenkančių instaliuotų pajėgumų megavatui. Tai reiškia, kad užimtumas vėjo energijos pramonėje padidės nuo 114 000 darbo vietų 2001 m. iki maždaug 1,47 milijono darbo vietų 2020 m. ⁽¹¹⁾.

⁽⁸⁾ Biomasės naudojimo veiksmų planas, Komisijos komunikatas (SEC (2005) 1573).

⁽⁹⁾ Šaltinis: Energie Centrum Nederland, www.ecn.nl.

⁽¹⁰⁾ Šaltinis: www.ewea.org and www.wind-energie.de.

⁽¹¹⁾ Šaltinis: Energie Centrum Nederland, www.ecn.nl.

c) Regioninės politikos: dėl paramos schemų vėjo energija vystosi ir kuriami dideli, centralizuoti vėjo energijos parkai. Dėl savo pelno jie yra labai patrauklūs investuotojams. Viešoji nuomonė pasisako prieš tokią raidą, nes ji yra labiau už smulkius nedidelių, decentralizuotų vėjo jėgainių tinklus.

2.4 Saulės energija

2.4.1 Yra du būdai naudoti saulės energiją: tiekti šildymą bei karštą vandenį ir gaminti elektrą ⁽¹²⁾. Saulės šildymo sistemos yra gana paprastos ir pigios, jos naudojamos daugelyje šalių.

2.4.2 Pagrindinė priežastis siekti plačiu mastu naudoti saulės energiją yra ta, kad ji yra neišsenkanti. Ji turi didelį pasaulinį potencialą ir jeigu pajėgumai gerai suprojektuojami ir pastatomi, aplinkai nekenkia.

2.4.3 Saulės energiją galima „pažaboti“ beveik bet kurioje pasaulio vietoje įvairiais būdais: pradedant labai mažomis sistemomis atokiose vietovėse, saulės kolektoriais ant namų stogų ir baigiant saulės jėgainėmis.

2.4.4 Šildymo naudojant saulės energiją sistemos yra plačiai paplitusios. Didžiausia rinka šioms sistemoms yra Kinija, daugiausia dėl to, kad kaimo vietovėse trūksta dujų ir elektros paskirstymo infrastruktūros. Tokiais atvejais saulės energija yra pats efektyviausias sprendimas. Kita didelė rinka yra Turkija. 2001–2004 m. pasaulinis saulės kolektorių pardavimas augo nuo 10 iki 15 proc. per metus. Kinijai teko 78 proc. pasaulio gamybos, o Turkijai — 5,5 proc.

2.4.5 Europoje pagrindinės šildymo naudojant saulės energiją sistemų rinkos yra Vokietija, Austrija, Ispanija ir Graikija. Vokietijos ir Austrijos vyriausybės teikia finansines paskatas rengti tokias sistemas. Kai kuriuose Ispanijos regionuose tokių sistemų įrengimas naujuose pastatuose privalomas. Dėl šių paramos priemonių Vokietija ir Austrija yra didžiausios Europoje, toli pralenkiančios kitas šalis, šildymo naudojant saulės energiją sistemų gamintojos, jose gaminama 75 proc. Europos produkcijos. Tačiau tai visiškai nublanksta, palyginus su šių sistemų gamyba Kinijoje. Europa pagamina 0,8 milijono m², o Kinija — 12 milijonų m². Pagrindinė priežastis yra ta, kad Kinijos vyriausybė gana anksti suprato šildymo naudojant saulės energiją svarbą ir skatino šių sistemų gamybą įvairiomis priemonėmis, nustatytomis penkmečio planuose.

2.4.6 Nepaisant neišsenkamumo, saulės gaminama elektros energija šiuo metu sudaro tik mažą mūsų poreikių dalį. Taip yra dėl to, kad gamyba naudojant saulės energiją vis dar daug brangesnė negu dujas ar anglį naudojančiose elektrinėse. Siekiant

pralaužti užburtą mažo naudojimo ir didelių kainų ratą, saulės energija turi būti kuo plačiau naudojama, nes tai sukurs didelę gamybos ir įrengimo masto ekonomiją. Tik tuomet technologija gali būti toliau atnaujinama ir tobulinama.

2.4.7 Be to, elektros energijos gamyba naudojant gana mažus kintamos išeigos (priklausomai nuo saulėtumo) įrenginius reikalauja kitokio požiūrio į energiją negu iki šiol. Perėjimas prie saulės energijos galimas vidutiniu laikotarpiu, bet labai svarbu smarkiai skatinti šio sektoriaus plėtrą.

2.4.8 Nors fotovoltinių įrenginių (PV) rinka greitai auga, tačiau iš tikrųjų yra tik trys didelės rinkos — Japonija, Vokietija ir Kalifornija. Šiuose trijuose regionuose pagaminama 80 proc. pasaulio saulės energijos sistemų. Tai skatinama didelėmis subsidijomis ir mokant namų ūkiams gerą kainą už šiuo būdu pagamintą elektros energiją. Pasaulinė saulės baterijų elementų gamyba 2004 m. atitiko 1 150 MW gamybos pajėgumus. Vadinasi, kartu su maždaug 3 000 MW jau 2003 m. pabaigoje įrengtų gamybos pajėgumų, 2005 m. bendri pajėgumai išaugo iki maždaug 4 500 MW.

2.4.9 Japonijos rinkai buvo sukurta 1994 m. paskatų programa, kurioje buvo numatytas 50 proc. dydžio subsidijavimas. Subsidija kiekvienais metais buvo mažinama 5 proc., 2004 m. buvo paskutiniai programos metai, kuriais buvo teikiama 5 proc. subsidija. Kadangi šia programa buvo sukurta didelė paklausa, Japonijos pramonė pasinaudojo masto ekonomija. Kasmet kainos sumažėdavo 5 proc., todėl vartotojams kainos neišaugo. Nors subsidijų nebeteikiama, rinka ir toliau auga kasmet padidėdama 20 proc. Ši stabili paklausa suteikė Japonijos įmonėms galimybę investuoti į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą bei į naujas gamybos technologijas. Todėl dabar Japonija sudaro maždaug 53 proc. pasaulio rinkos.

2.4.10 Vokietija patyrė panašų procesą, bet tik prieš maždaug penkerius metus, pradedant 1999 m. Paskolų su mažomis palūkanomis, subsidijų ir stabilių kainų už elektros energijos pardavimą į tinklą derinys lėmė greitą PV rinkos augimą. Jau 2001 m. Vokietija pralenkė JAV pagal įrengtus pajėgumus. Veiklą pradėjo vietos gamintojai ir pusė Europos gamybos (13 proc. pasaulio gamybos) dabar priklauso Vokietijai. 2004 m. pradėta taikyti nauja paramos programa, numatanti stabilias elektros energijos supirkimo kainas, garantuojamas tolesniems 20 metų, ir suteikė šiam procesui naują impulsą. Dabar Vokietijos rinka yra greičiausiai auganti pasaulyje, 2004 m. ir 2005 m. padidėjusi apie 40 proc. Ši vidaus paklausa suteikia Vokietijos gamintojams galimybę plėtoti gamybą ir, kai tik vidaus rinka bus prisotinta, perkelti gamybą į eksporto rinkas.

⁽¹²⁾ Žr. I priedą.

2.4.11 Saulės energijos panaudojimo vystymas svarbus keletu aspektų.

- a. Aplinkosaugos politikos: saulės energija yra švari energijos forma be CO₂ ar kitų teršalų emisijų. Joje slypi milžiniškas potencialas — kiekvienais metais Žemė sugeria 3 milijonus eksadžaulių (EJ) saulės energijos. Priminsime, kad bendri iškastinio kuro ištekliai sudaro 300 000 EJ.
- b. Socialinės politikos: saulės energijos vystymas sukurs naujas darbo vietas projektuojant, tobulinant, gaminant ir įrengiant saulės energijos sistemas. Kita vertus, užimtumas sumažės, nes reikės mažiau didelių centralizuotų energijos gamybos įmonių.
- c. Regioninės politikos: saulės šiluminė energija gali būti naudojama nutolusiuose nederlinguose regionuose, kur nėra energijos paskirstymo infrastruktūros. Tai yra pigus apšildymo ir karšto vandens tiekimo sprendimo būdas.

2.5 Geoterminė energija

2.5.1 Ją galima naudoti šilumos siurbliais pastatams šildyti ir vėsinti. Šie siurbliai naudoja tik dalį dujų arba elektros energijos kiekio, kurį naudoja tradicinės šildymo ir (arba) vėsinimo sistemos. Energija, naudojama šildymui (arba vėsinimui), imama iš aplinkos (oro, vandens arba žemės) ⁽¹³⁾.

2.5.2 Didžiausios šilumos siurblių rinkos yra JAV, Japonija, Švedija, kurios kartu sudaro 76 proc. bendrų įrengtų pajėgumų. Po jų eina Kinija, Prancūzija, Vokietija, Šveicarija ir Austrija. Europos rinka išaugo nuo 40 000 įrenginių 1997 m. iki 123 000 įrenginių 2004 m. Bendra rinka 2004 m. išaugo 18 proc. Šilumos siurblių gamyba ir įrengimas sutelktas tose šalyse, kuriose vyriausybės teikia dideles finansines ir kitokias paskatas.

2.5.3 Švedija yra geras tokio požiūrio pavyzdys. Švedijos vyriausybė nuo 10-ojo dešimtmečio skatino šilumos siurblių naudojimą įvairiomis priemonėmis, pavyzdžiui, tiesioginėmis finansinėmis subsidijomis, mokesčių lengvatomis, reklamine veikla. Bet ir naujieji teisės aktai, taikomi statybų sektoriuje, kuriais nustatomi išsamūs reikalavimai dėl šildymo sistemų temperatūros, taip pat prisidėjo prie vis didesnio šilumos siurblių naudojimo.

2.5.4 Taip Švedijoje buvo sukurta šilumos siurblių gamybos rinka. Dabar ši šalis turi išsivysčiusią šilumos siurblių pramonę, tris didžiausius pasaulio rinkos subjektus ir 50 proc. Europos paklauso. Švedijos šilumos siurblių rinka dabar išsilaiko pati. Naudojamų šilumos siurblių skaičius nuolat auga net ir be vyriausybės paramos priemonių. Daugiau nei 90-tyje proc. naujų pastatų Švedijoje dabar įrengti šilumos siurbliai.

⁽¹³⁾ Žr. II priedą.

2.5.5 Panaši tendencija susiformavo Austrijoje, kur regioninė valdžia subsidijavo 30 proc. šilumos siurblių įsigijimo ir įrengimo išlaidų. Austrijoje dabar yra septyni šilumos siurblių gamintojai. Abiejose šalyse būtent tiesioginės finansinės paramos, statybos teisės aktų ir reklamos kampanijų derinys užtikrino, kad šilumos siurblių pramonė galėtų vystytis, o šiuo metu ji gali veikti ir be paramos.

2.5.6 Geoterminės energijos panaudojimo vystymas svarbus keletu aspektų.

- a. Aplinkosaugos politikos: geoterminė energija yra neišsenkantis, švarus ir energiją taupyti padedantis energijos šaltinis. Ji turi milžinišką potencialą energijos, kuri sutelkta išoriniame 6 km sluoksnyje nuo Žemės paviršiaus ir prilygsta 50 000 visų pasaulyje turimų naftos ir dujų atsargų ⁽¹⁴⁾.
- b. Socialinės politikos: saulės energijos vystymas sukurs naujas darbo vietas projektuojant, tobulinant, gaminant ir įrengiant saulės energijos sistemas. Kita vertus, užimtumas sumažės, nes reikės mažiau didelių centralizuotų energijos gamybos įmonių.
- c. Regioninės politikos: geoterminė šiluminė energija gali būti naudojama nutolusiuose regionuose, kur nėra energijos paskirstymo infrastruktūros, kaip pigus apšildymo ir karšto vandens tiekimo sprendimo būdas. Geoterminės energijos gavybai būtina naudoti elektrą, tačiau jos reikia daug mažiau nei tiesioginiam būsto apšildymui ar karšto vandens tiekimui.

3. Žaliavų naudojimo efektyvumas

3.1 Ribota yra ne tik iškastinio kuro energija, bet ir metalo, mineralinių ir biologinių žaliavų, skirtų gamybai, ištekliai ⁽¹⁵⁾. Išvystytos pramonės šalyse naudojama itin daug žaliavų: 20 proc. pasaulio gyventojų sunaudoja daugiau nei 80 proc. žaliavų.

3.2 Ši vartojimo dinamika neatitinka mūsų turimų gamtinių išteklių tvaraus naudojimo. Remdamasi prielaida, kad žaliavų ištekliai yra mūsų bendras paveldas ir kad jų prieinamumas yra visuotinė ir neatimama teisė, Europa iki 2050 m. turės keturis kartus sumažinti savo žaliavų naudojimą, o iki 2080 m. — dešimt kartų ⁽¹⁶⁾. EESRK džiaugiasi šios srities iniciatyvomis, pvz., dematerializavimu ir Aplinkosaugos technologijų veiksmų planu (ATVP).

⁽¹⁴⁾ Šaltinis: Informatiecentrum Duurzame Energie.

⁽¹⁵⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl rizikos ir problemų, susijusių su žaliavų tiekimu Europos pramonei.

⁽¹⁶⁾ Europos tvaraus vystymosi strategijos persvarstymas.

3.3 Galutinė analizė rodo, kad kiekvienas produktas daro žalą aplinkai arba gamybos, arba naudojimo, arba pašalinimo gyvavimo ciklo pabaigoje metu. Ciklas turi daug etapų: žaliavų išgavimas, projektavimas, gamyba, surinkimas, rinkodara, paskirstymas, pardavimas, naudojimas ir šalinimas. Kiekviename etape dalyvauja skirtingi subjektai: gamintojai, prekiautojai, vartotojai ir kt. Siekiant padidinti produkto ekologiškumą per visą jo gyvavimo ciklą, integruota gamybos politika bandoma pagerinti šių etapų koordinavimą (pvz., jau projektavimo stadijoje atsižvelgiant į optimalų perdirbimą).

3.4 Kai esama tiek daug produktų ir dalyvių, neįmanoma parengti vienos bendros priemonės, kurią pasitelkus būtų išspręstos visos problemos. Reikia daugybės politikos priemonių — ir savanoriškų, ir privalomų. Šios priemonės turi būti įgyvendinamos glaudžiai bendradarbiaujant su valstybiniu ir privačiu sektoriumi bei pilietine visuomene.

3.5 Vartotojų organizacijų vaidmuo irgi turėtų būti kitoks — labiau skatinantis ir remiantis. Iki šiol šios organizacijos daugiausia buvo sutelkusios dėmesį į tai, kaip gauti kuo geresnį produktą už kuo mažesnę kainą. Praktiškai tai reiškia, kad produktas nėra gaminamas pačiu tvariausiu būdu.

3.6 Bendra šilumos ir elektros energijos gamyba (CHP)

3.6.1 Šilumos, pagaminamos elektros energijos gamybos proceso metu, panaudojimas yra didelis energijos naudojimo efektyvumo pagerinimas, nors ir yra techninių apribojimų, atsirandančių dėl atstumo tarp vietos, kurioje šiluma pagaminama (pramoninė aplinka), ir vietos, kurioje ji sunaudojama (namai), ir dėl šio atstumo prarandama daug energijos. Galima visų pirma naudoti nedideles CHP jėgaines pastatams apšildyti elektra, gaunama kaip šalutinis produktas. Elektros poreikius galėtų patenkinti alternatyvūs produktai, visų pirma šiluma kaip šalutinis produktas. Šiais laikais daugiausia parduodamos nedidelės šiluminės CHP, nors apskritai manoma, kad elektros poreikius geriausiai patenkina kuro elementai.

3.6.2 Taikant CHP technologiją, galima šiuos apribojimus įveikti. Ši technologija yra ekonominis iššūkis Europos pramonei. CHP daugiausia naudojama šildyti gyvenamuosius namus ir parduotuves, elektros energija ja gaminama kaip šalutinis produktas. Iki 2004 m. buvo įrengta apie 24 000 jėgainių. CHP gali būti taikoma įvairiems energijos šaltiniams. Daugiausia žadanti yra vandenilio (kuro elementų) technologija, bet šią technologiją pirmiausia reikia toliau vystyti.

3.6.3 Dėl subsidijų CHP jėgainių galutiniams naudotojams Japonija padarė didžiausią pažangą vystydama šią technologiją iš dalies dėl to, kad kuro elementų technologiją ten labai skatina automobilių pramonė. Japonijos vyriausybė nori, kad Japonijos pramonė taptų kuro elementų technologijos lydere, kaip jau buvo padaryta saulės energijos srityje. Šiuo tikslu Japonija skatina ir finansuoja mokslinius tyrimus bei taikomąją veiklą ir ankstyvoje rinkos vystymosi stadijoje teikia pirkimo subsidijas galutiniams vartotojams.

3.6.4 CHP panaudojimo vystymas svarbus keletu aspektų.

- a. Aplinkosaugos politikos: tai pigus ir tausojantis energijos šaltinis. Be to, tai yra švari technologija, karštą vandenį ir energiją gaminant naudojantis CPH, CO₂ emisija sumažėja 20 proc.
- b. Socialinės politikos: CHP vystymas sukurs naujas darbo vietas projektuojant, tobulinant, gaminant ir įrengiant CHP sistemas. Kita vertus, užimtumas sumažės, nes reikės mažiau didelių centralizuotų energijos gamybos įmonių.

4. Tvarumo padariniai keletui sektorių

Sektorių, dalyvaujančių atsinaujinančios energijos technologijų moksliniuose tyrimuose ir taikomojoje veikloje, augimas rodo, kad darnaus vystymosi srityje yra nemažų ekonominių galimybių. Šių galimybių turi ne tik tie sektoriai, kuriuose tvarumo technologijos tiesiogiai plėtojamos, bet ir tie, kuriuose naujosios technologijos turi būti įgyvendinamos.

4.1 Transportas

4.1.1 Transporto sektorius yra vienas didžiausių iškastinio kuro naudotojų. Šiame sektoriuje yra daug žadančių galimybių tvariai naudoti energiją, tai rodo ir daugybė rekomendacijų, pateiktų galutiniame CARS 21 pranešime⁽¹⁷⁾. Geresnis miestų plėtros ir infrastruktūros planavimas ir intensyvesnis IRT naudojimas atveria galimybę gabenti tą patį kiekį trumpesniais atstumais. Kartu tobulinant vidaus degimo variklio technologiją, tai padės sutaupyti daug energijos. Netrukus taip pat turėtų atsirasti daug žadančių galimybių iš dalies pereiti prie kito kuro, pvz., gamtinių dujų arba biomasės kuro (BTL). Po ilgesnio laiko patrauklias galimybes galėtų pasiūlyti vandenilis. Dabar kuriama hibridinė technologija yra patrauklus laikinas sprendimas.

4.1.2 Maksimali galima biomasės kuro rinkos dalis vertinama 15 proc. ES užsibrėžė iki 2010 m. pasiekti 6 proc. rinkos dalį. Pradinis bandomasis projektas dideliu mastu gaminti kurą iš biomasės jau pradėtas ir vykdomas.

⁽¹⁷⁾ Aukšto lygio grupė CARS 21: Competitive Automotive Regulatory System for the 21st century.

4.1.3 Gamtinės dujos išmeta mažesnes CO₂ emisijas nei benzinas (16 proc. mažiau) ar dyzelinas (13 proc. mažiau) ir, jei būtų palankus mokesčių režimas, galėtų užimti didesnę rinkos dalį. Taip galėtų išsivystyti stabili rinka ir gamintojams, ir vartotojams. Atitinkama technologija jau sukurta. Galimybės ypač didelės viešojo miesto transporto sektoriuje, nes tai padėtų optimaliai išnaudoti dujų degalines. Iki 2020 m. būtų galima pasiekti 10 proc. rinkos dalį ⁽¹⁸⁾.

4.1.4 Kitų šalių pavyzdžiai (ypač Brazilijos) rodo, kad tokios rinkos dalies negalima pasiekti vien tik užtikrinant, kad biokuras būtų prieinamas. Siekiant paskatinti vartotoją rinktis būtent jį, reikia aktyvių politikos priemonių, pvz., mokesčių paskatų, tikslinių teisės ir administracinių aktų bei reklamos.

4.1.5 Tačiau yra ir kita medalio pusė: daugiau naudojant biokuro, išgaunamo naudojantis aplinkosaugos požiūriu jautriomis teritorijomis (pvz., palmių aliejų pietryčių Azijoje), gali būti išnaikintos atogrąžų girios, o jų vietoje atsirastų aliejinių palmių plantacijos. Iš 23 pasaulyje žinomų ekosistemų, Jungtinių Tautų tyrimo duomenimis 15 jau yra beveik išnykę arba pažeistos dėl didelės taršos.

4.2 Statyba

4.2.1 Statyboje, pvz., gyvenamųjų namų, yra didžiulis potencialas tvaresnėms metodams. Jau įmanoma mažomis papildomomis sąnaudomis pastatyti energijos neprarandančius namus, ypač žinant, kad bet kokias papildomas sąnaudas greitai kompensuoja sutaupyta energija. Tokia statyba kainuoja vidutiniškai 8 proc. daugiau negu statant tradiciniais metodais. Masto ekonomija ši skirtumą per dešimt metų galėtų sumažinti iki 4 proc. Normanas Fosteris, vienas žymiausių pasaulio architektų, yra pareiškęs, kad vertinant bendras pastato sąnaudas 25 metų laikotarpiu, tikrosios statybos sąnaudos sudaro tik 5,5 proc. Gyvenamojo pastato išlaidos (energija, ilgalaikė ir trumpalaikė priežiūra, nuomos ar išperkamosios nuomos palūkanos) tuo pačiu laikotarpiu sudaro iki 86 proc. Tad nors tvari statyba gali būti šiek tiek brangesnė trumpu laikotarpiu, ji daug pigesnė vidutiniu ir ilgu laikotarpiu.

4.2.2 Vokietijoje ir Austrijoje energetiniu požiūriu efektyvi statyba plinta greičiau negu likusioje Europos dalyje. Vokietijos *Passiv Haus* institutas užsakė būstų projektus, kuriuose numatytas labai mažas energijos sunaudojimas, nes naudojama ir saulės energija, ir efektyvi hermetiška izoliacija. Dabar pastatyta daugiau nei 4 000 tokio tipo namų Vokietijoje ir daugiau nei 1 000 — Austrijoje. Šio principo vis dažniau laikomasi ir statant komercinius pastatus.

⁽¹⁸⁾ COM (2001) 547, Direktyva 2003/30/EB dėl skatinimo naudoti biokurą ir kitą atsinaujinantį kurą transporte, 2003 m. gruodžio mėn. alternatyvaus kuro kontaktinės grupės pranešimas dėl alternatyvaus kuro.

4.2.3 Freiburgo savivaldybė nustatė naujas energetiniu požiūriu efektyvios statybos taisykles. Šios taisyklės yra sudėtinė kiekvienos nuomos ar pirkimo sutarties, kurią vietos institucija sudaro su statytojais ir nekilnojamojo turto plėtotojais, dalis. Taip vietos institucija geriausiai panaudoja savo teisines galias siekdama stambiu mastu skatinti energijos valdymą. Sutartyse numatoma, kad bet kokia statyba žemėje, išigytoje ar nuomojamoje iš vietos institucijos, turi būti atliekama pagal energetinio efektyvumo gaires, pastatai turi būti projektuojami siekiant kuo labiau panaudoti saulės energiją, stogai turi būti tinkami įrengti saulės kolektorius. Vietovėse, kuriose pastatai taip statomi, sutaupoma 40 proc. karšto vandens.

4.3 Pramonė

4.3.1 Komitetas pritaria Komisijos požiūriui į pramonės politiką, kuriuo atsižvelgiama į tvarumo problemą, kaip patvirtinta Komisijos komunikate „Bendrijos Lisabonos programos įgyvendinimas. Politikos nuostatos ES gamybai stiprinti siekiant labiau integruoto požiūrio į pramonės politiką“ ⁽¹⁹⁾. Norint pasiekti Lisabonos tikslus, Europos pramonė turi būti konkurencinga. Ypač EESRK džiaugiasi dėl Konkurencingumo, energetikos ir aplinkos aukšto lygio grupės įkūrimo, vienos iš septynių didžiųjų tarpšakinės politikos iniciatyvų, skirtų įtvirtinti skirtingų politikos sričių sinergiją atsižvelgiant į konkurencingumo aspektus. Komitetas taip pat pritaria pačių Europos pramonės įmonių dedamoms pastangoms šioje srityje.

4.3.2 Šiuo metu pramonė vis dar didele dalimi priklauso nuo iškastinio kuro. Tačiau daugeliu atvejų elektros procesų pasirinkimas leidžia naudoti visus pirminius energijos šaltinius, dauguma atvejų sutaupant energijos ⁽²⁰⁾. Taip pat esama galimybių sutaupyti energijos ir pramonės kompleksams, kitiems sektoriams arba gyvenamiesiems kompleksams keistis likutine energija. Tokiu būdu „Europort“ pramonės komplekso pramoninė šiluma naudojama šildyti didžiausią Šiaurės Vakarų Europos šiltnamių kompleksą, esantį už 20 km, Vestlande.

4.3.3 Žaliavinė nafta yra chemijos pramonės pagrindas, bet ateityje jos bus vis mažiau. Alternatyva yra biosintezė, pagrindinių cheminių medžiagų gamyba iš biomasės naudojant bakterijas — labai sudėtinga, bet daug žadanti sritis. Pastaraisiais metais padaryta daug pažangos plėtojant mūsų žinias apie genetinę mikroorganizmų, pvz., bakterijų, sandarą. Naujos technologijos suteikia galimybę genetiškai modifikuoti šiuos organizmus, kad jie paverstų pradinę medžiagą į konkrečias medžiagas. Bakterijos tampa tam tikri programuojami maži reaktoriai.

⁽¹⁹⁾ COM(2005) 474 final, 4.1 punktas.

⁽²⁰⁾ Žr. Electricity for more efficiency —Electric technologies and their energy savings potential (2004 m. liepos mėn.): http://www.uie.org/library/REPORT_FINAL_July_2004.pdf.

4.3.4 Šiuo metu maisto ir farmacijos pramonės šakos naudoja šią mikroorganizmų technologiją, pvz., gaminti sūrį, alų ir peniciliną. Šiuose sektoriuose biologinės konversijos galimybės yra nemažos, bet chemijos pramonė dabar irgi ima domėtis šia technologija. Siekiant išgauti iš žaliavinės naftos medžiagas ir jas išvalyti, reikia keletą reakcijų etapų. Technologiją reikia dar daug vystyti, bet teoriškai įmanoma pereiti prie tiesioginės biomasės konversijos į pagrindines chemines medžiagas ir kitus produktus. Tai sumažins žaliavinės naftos poreikį ir bus gauta daug su tuo susijusios ekonominės ir aplinkosauginės naudos — sumažintos emisijos, uždarytas medžiagų apykaitos ciklas ir valdoma medžiagų grandinė.

4.3.5 Daug energijos naudojantys sektoriai gali patirti konkrečių sunkumų siekiant palaipsniui pereiti prie atsinaujinančių energijos šaltinių. Tvarios gamybos lygis tiesiogiai priklauso nuo naudojamos technologijos lygio, o ši sritis artimiausiu metu nenumatoma tobulinti. Nepaisant to, Europos plieno ir aliuminio sektoriui šioje srityje sekasi gerai. Pieno pramonė daug investuoja į naujas technologijas siekdama tvaresnės gamybos, ypač vykdamą ULCOS projektą (Ultra Low CO₂ Steelmaking, iki šiol pats didžiausias Europos plieno pramonės projektas) ir tikisi iki maždaug 2040 m. perpus sumažinti CO₂ emisijas. Pirminio aliuminio gamybai būdingas itin aukštas atsinaujinančios energijos panaudojimo lygis (44,7 %). Kadangi antrinio aliuminio gamybai iš aliuminio laužo sunaudojama energija sudaro vos 10 proc. energijos, būtinos pirminiam aliuminiui pagaminti, šiame sektoriuje yra didelis energijos taupymo potencialas. Tačiau aliuminio laužą Europos rinkose masiškai perka Kinija, nors vyriausybės paskatos yra skiriamos energijai taupyti.

4.3.6 Europos plieno pramonei gerai sekasi ir žaliavų naudojimo efektyvumo bei perdirbimo srityje. Pusė pasaulio plieno gaminama naudojant metalo laužą. Perdirbtos atliekos taip pat optimaliai panaudojamos. „Corus“ gamykloje Ijmuidene 99 proc. atliekų antrą kartą panaudojamos arba ten pat, arba kitur.

4.3.7 Nors iškastinio kuro energijos šaltiniai, kaip pramonės produkcijos žaliava, ir toliau artimiausioje ateityje vis dar bus didele dalimi naudojami, naujųjų medžiagų panaudojimas padės taupyti energiją pritaikymo srityje, pvz., mažinant svorį transporto priemonių gamyboje. Skatinant minėtą naujovę, Europos pramonė turi išlikti konkurencinga tarptautiniu mastu — pradedant gavybos pramonės šakomis, kur prasideda vertę kuriančioji grandinė.

5. Socialiniai aspektai

5.1 Poreikis pereiti prie tvarios gamybos yra neišvengiamas ir neginčijamas. Pramonės nykimas, gamybos perkėlimas į kitus regionus ir vis didesnė konkurencija iš besivystančios ekonomikos šalių sukėlė netikrumą ir baimę. Susiklosčius tokioms

aplinkybėms buvo manoma, kad perėjimas prie tvaresnės gamybos neigiamai paveiks Europos konkurencingumą, stabdys pramonės augimą bei panaikins darbo vietas ir kad tai yra blogai ekonomikos ir užimtumo požiūriu.

5.2 Tai turėjo neigiamų pasekmių Europos užimtumui. Vokietijoje atlikti tyrimai, kuriuose pranašaujama, kad dėl prekybos išmetamųjų teršalų leidimais sistemos (PTS) iki 2010 m. bus prarasta 27 600 darbo vietų, o 2020 m. šis skaičius padidės iki 34 300 ⁽²¹⁾. Dar 6 100 darbo vietų Vokietijoje iki 2010 neliks įgyvendinus atsinaujinančios energijos įstatymą ⁽²²⁾. Galiausiai, dėl susitarimų pagal Kioto protokolą įgyvendinimo iki 2010 m. Vokietijoje bus sunaikinta dar 318 000 darbo vietų ⁽²³⁾. Skaičiai, kurie turi būti lyginami su sukuriamomis naujomis darbo vietomis, rodo, kad klimato apsaugos tikslų siekianti politika iš tikrųjų sukuria sąlygas „pramonės permainoms“, pvz., 2005 m. Vokietijoje 16,4 mlrd. eurų buvo išleista atsinaujinantiems energijos šaltiniams ir šioje srityje buvo sukurta 170 000 darbo vietų ⁽²⁴⁾. Su aplinkos ir klimato apsauga susijusi veikla, kurios gamybos apimtis — 55 mlrd. eurų (2004 m.), Vokietijoje šiuo metu užtikrina 1,5 mln. darbo vietų ir kaip Vokietijos Federacinės Respublikos eksporto dalis (31 mlrd. eurų 2003 m.) padeda išsaugoti daug kitų darbo vietų ⁽²⁵⁾.

5.3 Vis dėlto, pasekmės nebus vien tik neigiamos. Išsamus darbo praradimo Europoje tyrimas parodė, kad mažiau nei 5 proc. prarastų darbo vietų buvo panaikintos dėl gamybos iškėlimo į kitus regionus ⁽²⁶⁾. Nepaisant metodologinių trūkumų, atsiradusių dėl duomenų rinkimo technologijų, minėtas tyrimas yra naudingas informacijos šaltinis, ypač jei į jį atsižvelgiama remiantis ir kitais atitinkamais rodikliais. Reikėtų pasakyti, kad tik nedidelė dalis darbo vietų prarandama dėl aplinkosaugos teisės aktų.

5.4 Yra sukuriami ir naujų darbo vietų. Ekologinė pramonė, dalyvaujanti tvarių technologijų moksliniuose tyrimuose ir taikomojoje veikloje, yra dinamiškas sektorius, kasmet didinantis užimtumą 5 proc. Šis sektorius, kuriame yra daugiau nei du milijonai tiesioginių, visą darbo dieną trunkančio darbo vietų, šiuo metu Europoje teikia tiek pat darbo vietų, kiek ir farmacijos bei oro erdvės pramonės šakos ⁽²⁷⁾.

⁽²¹⁾ „Zertifikatehandel für CO₂-Emissionen auf dem Prüfstand“, 2002, Arbeitsgemeinschaft für Energie- und Systemplanung (AGEP)/Rheinisch-Westfälisches Institut für Wirtschaftsforschung (RWI).

⁽²²⁾ „Gesamtwirtschaftliche, sektorale und ökologische Auswirkungen des Erneuerbare-Energien-Gesetzes (EEG)“, 2004, Energiewirtschaftliches Institut an der Universität zu Köln (EWI, Köln), Institut für Energetik und Umwelt (IE, Leipzig), Rheinisch-Westfälisches Institut für Wirtschaftsforschung (RWI, Essen).

⁽²³⁾ „Das Kyoto-Protokoll und die Folgen für Deutschland 2005“, Institut für politische Analysen und Strategie (ipas) in cooperation with the International Council for Capital Formation (ICCF).

⁽²⁴⁾ Federalinės aplinkos ministerijos spaudos pranešimas 179/06, 2006 07 10.

⁽²⁵⁾ Federalinės aplinkos ministerijos spaudos pranešimas 81/06, 2006 04 20.

⁽²⁶⁾ www.emcc.europa.eu.int/erm/.

⁽²⁷⁾ Bendrųjų aplinkos dokumentas „Umweltschutz und Beschäftigung“, Federalinė aplinkos tarnyba, 2004 m. balandžio mėn.

5.5 EBPO tyrimas ⁽²⁸⁾ parodė, kad tvari gamyba pati savaime nesukelia didesnių sąnaudų. Per ilgesnį laiką jos dėka sąnaudos iš dalies gali net sumažėti. Be to, tvari išeiga gali kompensuoti šias sąnaudas. Aiškūs komerciniai privalumai, aplinkosaugos teisės ir administraciniai aktai lemia investicijas į tvarias naujoves, skatina efektyviau naudoti žaliavas, stiprina prekių ženklus, gerina įmonių įvaizdį ir galiausiai lemia didesnį pelningumą ir užimtumą. Šis procesas bus sėkmingas tik tuo atveju, jei verslininkai, darbuotojai ir vyriausybė laikysis bendro požiūrio dėl atsakomybės dalijimosi.

5.6 Visais būdais reikėtų vengti, kad Europos pramonės konkurencingumas palyginti su jai nepriklausančiais regionais nenukentėtų dėl didesnių sąnaudų, kurias lemia aplinkosaugos ir socialinės srities teisės aktai ir taisyklės. Europa nustato tvarios gamybos normas savo pačios įmonėms, todėl nėra priimtina ir protinga tuo pat metu leisti kitų šalių gamintojams į jos rinką teikti produktus, kurie gaminami nesilaikant tokių normų. Kad būtų užtikrintos vienodos sąlygos, būtinas dvejopas požiūris: viena vertus, vidaus požiūris į ES ir, antra vertus, išorinis požiūris į ES.

5.6.1 Kalbant apie pirmąjį požiūrį, turėtų būti įgyvendintos atitinkamos priemonės, kad būtų užtikrinta, jog socialinės ir aplinkosauginės sąnaudos, susijusios su netvariais gamybos būdais Europos Sąjungoje, būtų įtrauktos į prekių kainą, skatinant pagrindines Pasaulio komisijos dėl globalizacijos socialinio aspekto parengto pranešimo nuostatas dėl darnios politikos tarp TDO, PPO, TVF ir Pasaulio banko, kaip nurodyta EESRK nuomonėje „Socialinis globalizacijos aspektas“.

5.6.2 Kalbant apie antrąjį požiūrį, ES turėtų dėti visas pastangas atitinkamuose tarptautiniuose forumuose (pirmiausia PPO), kad būtų įtraukti ne tik su prekyba susiję klausimai, kaip, pvz., pagrindiniai socialiniai ir aplinkosaugos standartai į tarptautinius prekybos susitarimus, kad būtų lengviau patobulinti Europos konkurentų tvarumo politikos kryptis. Tokios šalys kaip Jungtinės Valstijos, Indija ir Kinija turi nesąžiningą ekonominį

pranašumą, palyginti su Europa, nes joms nereikia laikytis Kioto protokolo CO₂ mažinimo tikslų. Šie susitarimai turėtų būti įgyvendinti tarptautiniu mastu, nes prekyba gali būti iš tikrųjų laisva ti tuo atveju, jeigu ji yra sąžininga.

5.7 Europos ekologinė pramonė šiuo metu turi maždaug trečdalį pasaulio rinkos ir sukuria daugiau nei 600 milijonų eurų prekybos perteklių. 2004 m. eksportas išaugo 8 proc. ir tai yra auganti rinka, kadangi ateityje visos šalys, net ir Kinija bei Indija, vis labiau pereis prie tvarių produktų ir gamybos procesų.

5.8 Siekiant darnios novatoriškos visuomenės, kurią ir turėtume kurti, reikia išsamių informacinių kampanijų, orientuotų į piliečius bei vartotojus ir skirtų didinti jų sąmoningumą ir suteikti platų socialinį pagrindą. Siekiant šios visuomenės, taip pat reikia gerai parengtų darbuotojų. Visai neseniai į tai Europoje buvo kreipiamas per mažas dėmesys. Angliškame šios srities (tvarumo, naujovių) Europos direktyvų tekste buvo ieškoma žodžių „mokymas“, „mokymasis“, „įgūdžių suteikimas“ bei „švietimas“ ir tik pirmasis jų vieną kartą pavartotas vienoje direktyvoje.

5.9 Daugelyje Komisijos komunikatų, kurie buvo išleisti anksčiau už šias direktyvas, mokymo poreikis buvo aptariamas išsamiai. Tačiau tokio susidomėjimo direktyvose neaptikta. Komunikatai yra tik žodžiai, o direktyvos yra darbai. Politika yra ne tai, kas sakoma, o tai, kas daroma. EESRK pritaria dėmesiui, kurį naujoji Europos pramonės politika skiria švietimui, ir skatina Komisiją laikytis tokio pat požiūrio.

5.10 Lisabonos strategijoje Europa užsibrėžė tikslą iki 2010 m. tapti pačia konkurencingiausia žiniomis grindžiama pasaulio ekonomika, suteikiančia daugiau ir geresnių darbo vietų bei didesnę socialinę sanglaudą. Siekiant sukurti ir išlaikyti tokią visuomenę, reikia gerai parengtos darbo jėgos. Jeigu pakankamai neinvestuosime į savo darbuotojų mokymą, mes ne tik nepasieksime Lisabonos tikslų iki 2010 m. Mes jų niekada nepasieksime.

2006 m. rugsėjo 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁸⁾ www.oecd.org/dataoecd/34/39/35042829.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pramonės permainų teritorinio valdymo: socialinių partnerių vaidmuo ir Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programos indėlis

(2006/C 318/02)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2006 m. sausio 19 d. plenarinėje sesijoje nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl *Teritorinio pramonės permainų valdymo: socialinių partnerių vaidmuo ir Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programos indėlis*

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. rugpjūčio 31 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Antonello Pezzini, bendrapranešėjis — Enrico Gibellieri.

429 -ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (2006 m. rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 181 nariui balsavus už, 2 — prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 2006 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba siekiant atnaujinant Lisabonos strategiją ir pasitinkant naujus globalizacijos iššūkius nusprendė daugiausia dėmesio skirti ekonomikos augimui ir užimtumui bei integruotam požiūriui į valdymą.

1.2 ES turi siekti visiems savo gyventojams užtikrinti naujo- višką, konkurencingą ir tvarų vystymąsi, kad visoje jos teritorijoje būtų didesnė ekonominė ir socialinė sanglauda, tam skatin- dama kurti ir vystyti naujas įmones, naujas profesijas ir daugiau geresnių darbo vietų, kartu išsaugant Europos socialinį modelį, kuriuo turi būti sutelkiamas dėmesys į žiniomis pagrįstą ekono- miką.

1.2.1 Komitetas yra tvirtai įsitikinęs, kad nesant „partnerystės, savarankiškumo pagrįsto naujo valdymo ciklo“ ⁽¹⁾, perniek nueis visos Europos pastangos didinti konkurencingumą ir užimtumą, todėl reikia priimti naujus valdymo modelius ir įgyvendinti juos skubiai ir plačiu mastu.

1.2.2 Komitetas mano, kad Septintoji bendroji mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstracinės veiklos programa ir naujoji Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programa (KNPP) vis dar pernelyg orientuotos iš „viršaus į apačią“, todėl neleidžia tinkamai įtraukti viešuosius ir privačius subjektus, atsa- kingus už vystymą vietos ir regionų lygiu; kartu reikėtų optima- liai padidinti esminį socialinių partnerių vaidmenį siekiant skatinti tvarų ir ilgalaikį augimą.

1.3 Europos Sąjunga, taikydama dvi pirmiau minėtas prie- mones, turėtų skatinti tokią partnerystę vietos lygiu su valdžios

institucijomis ir ekonominiais dalyviais, ypač su socialiniais partneriais, ir remti naujos kartos teritorinius paktus, skirtus vystymui globalizacijos sąlygomis ⁽²⁾.

1.4 EESRK įsitikinęs, kad nėra vienos, visiems tinkamos valdymo formos. Kiekvienas regionas ar vietovė turi ieškoti savo koncepcijos, geriausiai atitinkančios vietos ar regionų valdymo reikalavimus, tačiau ji turėtų būti suderintą su nacionalinėmis, Europos ir tarptautinėmis aplinkybėmis.

1.5 Vis dėlto, Komiteto nuomone, yra tam tikrų bendrų tokios koncepcijos kriterijų:

- struktūruotas pilietinis ir socialinis dialogas;
- reguliarius viešas įgyvendintų veiksmų kokybės ir poveikio vertinimas;
- už vystymą ir integraciją atsakingų subjektų rengimas;
- mokslininkus, pramonę ir valdžią jungiančių struktūrų kūrimas;
- aukšto lygio švietimo ir mokymo struktūros;
- ryšiai su technologijų ir mokslo kompetencijos centrų tinklais;
- naujoviškų struktūrų (pramonės parkų, technologijų parkų, gamybos ir finansinių konglomeratų, kt.) kūrimas ir (arba) stiprinimas;

⁽¹⁾ Žr. 2006 m. kovo 23-24 d. Europos Vadovų Tarybos pirmininkaujan- čios šalies išvadą 4 pastraipą.

⁽²⁾ Žr. *Pacte Industriale de la Regio Metropolitana de Barcelona* (<http://www.pacteind.org/eng/activities/>), kuriame teigiama, kad teritorijos konkurencingumas priklauso nuo įmonių ir jų darbuotojų kokybės.

— tinkamą įrangą turintis, tvarus, patrauklus, palankus IT regionas;

— veiksmingos patvirtintos struktūros, skirtos konsensusui pasiekti ir sprendimams priimti, pagrįstos visuomenės dalyvavimu.

1.5.1 Galiausiai būtina, kad šioje integruotoje regioninėje politikoje būtų numatytas struktūruotas socialinis dialogas, padidinant esamų vietovės ar regiono ekonominių ir socialinių tarybų vaidmenį, įtraukiant socialinius partnerius ir organizuotos pilietinės visuomenės atstovus, taip pat sukuriant veiksmingas ekonominės ir socialinės partnerystės formas ⁽³⁾.

1.5.2 Šiuo požiūriu reikėtų laikytis EESRK nurodytos krypties ir įtraukti ESRT ir panašias Europos šalių organizacijas į struktūruotą, su EESRK vykstantį dialogą.

1.6 Šios naujos valdymo formos sėkmė vis labiau priklausys nuo gebėjimo nustatyti artimumo piliečiams lygmenį, leidžiantį veiksmingiausiai spręsti problemas ir rasti sprendimus laikantis subsidarumo principo, kartu išsaugant darnią kitų veiklos lygių struktūrą bei bendrą koncepciją ⁽⁴⁾.

1.7 Komitetas įsitikinęs, kad praktika, susijusi su galimų krypčių, vidutinės trukmės ir ilgalaikių veiksmų ir priemonių paieška, kartu su prognozavimo veikla gali iš tikrųjų konstruktyviai prisidėti prie visuomenės kultūros augimo ir išplėsti politikų ir vadovaujančių asmenų galimybes priimti sprendimus. Svarbiausia, kad tokia praktika gali vietos lygiu paskatinti ir sustiprinti technologinių, ekonominių, socialinių, politinių ir kultūrinių sektorių sąveiką, kuri būtina tvariam ir konkurencingam vystymui užtikrinti.

1.8 Pirmiausia socialiniai partneriai ir organizuotos pilietinės visuomenės atstovai turi dalyvauti, norint aiškiai įvardyti pranašumus ir trūkumus, siekiant nustatyti naujas vidaus ir tarptautinės rinkos galimybes.

1.9 Nors globalizacija daro konkurencinį spaudimą ir skatina modernizuoti, atnaujinti ir tobulinti vertės grandinę bei sudaro galimybę prekes ir paslaugas gaminti ir pardavinėti veiksmingiau ir pigiau, kyla pavojus, kad nesusėjęs visko padaryti laiku, ekonominėse ir socialinėse struktūrose atsirastų naujų segmentų ir spragų, ypač vietos ir regionų lygiu.

⁽³⁾ Žr. Europos Komisijos sanglaudos politikos strategines gaires: aktyvi horizontalioji partnerystė (socialiniai partneriai, organizuota pilietinė visuomenė, administratoriai). Veiksminga vertikali partnerystė (Europos Komisija, nacionalinės vyriausybės, vietos ir regioninės valdžia). Žr. 1999 m. birželio 21 d. Reglamentą EC/1260/1999 ir 2002 m. lapkričio 7 d. dokumentą COM(2002) 598.

⁽⁴⁾ Žr. *Liaudies demokratija*.

1.9.1 Todėl, Komiteto nuomone, būtina kuo greičiau kurti naujas kompetencijos sritis, kad visuomenė būtų orientuojama į permainas. Regionų, įmonių vadovams, finansų ir kreditų sistemų valdytojams turėtų būti organizuojami bendri apmokymai, rengiami bendradarbiaujant su politikais, valstybinio sektoriaus bei vietos ir regionų valdžios institucijų vadovais.

1.10 Tik integruotas ir bendras teritorinis požiūris, Komiteto nuomone, užtikrins, kad žinios, sukauptos investavus į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą, naujoves ir švietimą, gali lemti naujovių potencialą, o tai reiškia — Europos pramonės konkurencingumą ir galimybę regione pritraukti žmogiškuosius ir finansinius išteklius.

1.10.1 Atsižvelgiant į šias sąlygas itin svarbu išanalizuoti naujus būdus, kaip į regioną pritraukti žmogiškuosius išteklius pagerinant darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą ir taikant paskatas, ypač tarnautojams ir kvalifikuotiems darbuotojams, pvz., vadovams, mokslo darbuotojams ir pramonės specialistams, kurios profesinio gyvenimo metu jiems suteiktų pakankamai patrauklių lengvatų.

1.11 Komiteto nuomone, naujosios KNPP (2007–2013 m.) negalima analizuoti atskirai nuo kitų Bendrijos regioninės politikos priemonių ir programų, nes EESRK ja siekia nagrinėti klausimus taikant tris veiklos gaires: Verslininkystės ir naujovių programą, IRT politikos paramos programą ir programą „Pažangi energetika Europai“.

1.12 Šiame kontekste Komitetas pasisako už tai, KNPP būtų glaudžiai koordinuojama su regionine ir sanglaudos politika, su tarpvalstybinio, tarptautinio ir tarpregioninio bendradarbiavimo priemonėmis, taip pat ir su Septintąja bendrąja mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstracinės veiklos programa (BP7), kurios „Gebėjimų“ programos nemaža dalis taip pat skirta MVĮ moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai, Žinių regionams, paramai naujovėms ir naujoviškoms įmonių paslaugoms bei būtiniesiems profesinio mokymo ir įmonių ryšiams.

1.13 Komitetas mano, kad labai svarbu šias iniciatyvas kruopščiai koordinuoti, siekiant užtikrinti sąveiką ir vengti pasikartojimų ar prieštaravimų. Jos turėtų būti adaptuotos ir kiekvienas regionas turėtų jas įsisavinti ir teikti pirmenybę partnerystei siekiant kartu dalyvauti vystyme.

1.14 Pagaliau Komitetas norėtų pakartoti savo poziciją, išreikštą neseniai parengtoje nuomonėje dėl šiuolaikinės pramonės politikos, kad „trūksta aiškos sąsajos tarp Europos lygmens pastangų ir būtino vyriausybių, pramonės įmonių ir suinteresuotų subjektų dalyvavimo, kuris yra būtinas nacionaliniu ir regionų lygiu“.

2. Sąvokų apibrėžtys

Nuomonėje vartojama nemažai sąvokų, kurių apibrėžtys pateikiamos toliau.

2.1 **Valdymas:** antropologinėje literatūroje skiriamos trys valdymo rūšys ⁽³⁾. **Valdymas „iš apačios“**, apimantis visų dalyvių koordinavimą vietos lygiu ir apibūdinamas aiškia orientacija į veiklą, susijusią su visų rūšių technologijomis. **Tinklų valdymas**, parodantis aukšto lygio susijusių dalyvių, pirmiausia įmonių, mokslinių tyrimų organizacijų ir finansų organizacijų, koordinavimą. **Valdymas „iš viršaus“** pagrįstas aukšto lygio koordinavimu ir svarbiausių klausimų, pvz., finansavimo ir mokslinių tyrimų kompetencijos, centralizuotu valdymu.

2.2 Socialiai atsakinga teritorija ⁽⁴⁾

Teritorija gali būti laikoma socialiai atsakinga, jei ji savo vystymą nukreipia tvarumo link, susiedama ekonomines, socialines ir aplinkosaugos dimensijas. Teritorija gali vadintis socialiai atsakinga, jeigu jai pavyksta:

- įtraukti socialines ir aplinkosaugines dimensijas į ekonominius sprendimus;
- taikyti bendrą vertybių modelį ir dalyvaujamuosius metodus priimančiam sprendimui;
- skatinti gerą praktiką ir nuolatinį suinteresuotų subjektų dialogą, kad daugėtų naujovių ir didėtų konkurencingumas.

Kad būtų galima planuoti socialiai atsakingą teritoriją, būtina:

- apibūdinti ten gyvenančią bendruomenę;
- apibūdinti vertybes, kuriomis ji vadovaujasi.

2.3 Socialinis teritorijos kapitalas

Socialinis kapitalas gali būti įvairių formų: bendradarbiavimo kultūra arba konkurencija; asociacijų konsensusas arba poliarizuotų interesų grupės bei skirtingi mokymosi būdai. Kultūros

tradicijos ir veiklos pobūdis gali turėti nemenką poveikį kliūtims, galinčioms trukdyti kurti socialiai atsakingą teritoriją. Nuodugnesnis teritorijos socialinių išteklių (socialinio kapitalo) tyrimas reikalauja išskirti šias kapitalo rūšis: institucinį, kultūrinį, simbolinį, psichosocialinį ir pažintinį.

— **Institucinis kapitalas:** formalių tam tikros teritorijos institucijų gebėjimas sutelkti dėmesį į problemų sprendimą, gebėjimas veikti, sprendimų priėmimo tempas, organizacijoms pateikiamos informacijos kokybė, šių institucijų lankstumas ir galiausiai organizacijų tarpusavio santykiai.

— **Kultūrinis kapitalas:** teritorijos tradicijų paveldas, vyraujančios vertybės ir įsitikinimai, kalbos turtingumas ir galiausiai socialiniai santykiai ir elgsenos modeliai ⁽⁵⁾.

— **Simbolinis kapitalas:** regiono gebėjimas sutelkti energiją, būtiną jo vystymui užtikrinti, ir jo potencialas sukurti regiono įvaizdį, kuriuo galėtų naudotis vietos įmonės.

— **Psichosocialinis kapitalas:** jis dažniausiai būna pagrįstas pasitikėjimu, įsitikinimu, kad yra bendruomenė ir ji turi vystymosi potencialą, ir galiausiai žinojimu, kad yra bendradarbiavimo su grupėmis ir asociacijomis galimybė.

— **Pažintinis kapitalas** — tai kolektyvinės žinios ir patirtis (*know-how*) ir jo nereikėtų painioti su individualiu žmogiškuoju kapitalu. **Pažintinis kapitalas** kaupiamas žinių infrastruktyrose, pavyzdžiui, aukštojo mokslo įstaigose, mokslinių tyrimų centruose, kultūros ir profesinėse organizacijose, už socialinį dialogą atsakinguose organuose ⁽⁶⁾.

2.4 Prognozavimas ⁽⁷⁾: ateitis kaip socialinė struktūra

Ateitį reikia sukurti. Žmonės ją kuria savo veiksmais, o kartais netikėtomis jų pasekmėmis. Taigi neužtenka tik nuspėti ateitį, reikia socialinio įdirbio. Prie šio proceso gali prisidėti sistemingas tikėtinų ar galimų įvykių apmąstymas. Nuolatinė ateities analizė yra mokslinių tyrimų sritis, kuria siekiama formuoti ateitį, labiau atitinkančią mūsų lūkesčius. Todėl prognozavimu siekiama ne tik nuspėti, bet ir įsivaizduoti ateitį, kuri skiriasi nuo dabarties, kurią nulėmė tokie veiksniai kaip technologijų, gyvenimo ir darbo sąlygų, teisės aktų, pasaulio geopolitikos ir kt. permainos.

⁽³⁾ Antropologiniu požiūriu kultūrą sudaro elgsenos modeliai, išugdyti ir perduoti per simbolius, veiksmus, ženklus ir intelekto vaisius (Alberoni, Consumi e società).

⁽⁴⁾ F.Alburquerque ir kt., Learning to innovate, EBPO seminaras, kuris įvyko 1999 m. rugsėjo 30 d. — spalio 1 d. Malagoje, Ispanija.

⁽⁵⁾ Prognozavimo apibrėžtis: tai sistemingas, dalyvaujamas procesas, apimantis informacijos kaupimą ir ateities vidutinės trukmės ir ilgalaikių vizijų kūrimą, kad sprendimų priėmimas būtų nukreiptas į bendrą veiklą ir tam sutelktos priemonės.

⁽⁶⁾ P. Cooke ir kt., 1998 m., Regional Innovation Systems — The role of governance in a globalised world.

⁽⁷⁾ Šia koncepcija yra paremta naujoji JESSICA programa, kurią inicijavo Regioninės politikos generalinis direktoratas, finansavo — EIB ir kuri yra konkrečiai skirta itin atsilikusioms miestų teritorijoms.

2.4.1 Siekdama paremti Lisabonos Europos Vadovų Tarybos parengtas gaires, Komisija sudarė sąlygas sukurti Europos mokslinių tyrimų erdvę (EMTE) ⁽¹⁰⁾, kurios finansavimas buvo numatytas Šeštojoje pagrindų programoje, itin daug dėmesio skiriant teritoriniam prognozavimui ⁽¹¹⁾. Vėliau, 2001 m., Komisija įsteigė padalinį „Mokslo ir technologijų perspektyvos, ryšiai su Perspektyvių technologijų studijų institutu“ ⁽¹²⁾, kuris propaguoja prognozavimą kaip naujovių modelį.

2.5 Liaudies demokratija

2.5.1 Pastaruoju metu **liaudies demokratijos** sąvoka tapo svarbi kaip ir **subsidiarumo** sąvoka. Liaudies demokratijos kultūra leidžia visuomenės nariams parodyti, kad jie nori dalyvauti priimant socialinės srities sprendimus. Taikant naujas technologijas, žinios sklinda tokiu tempu ir mastu, kurio anksčiau nebuvo įmanoma net įsivaizduoti.

3. Priežastys

3.1 Prasidėjus trečiajam tūkstantmečiui, ES susiduria su itin didelėmis struktūrinėmis permainingomis, kurios per keletą metų pasaulyje labai pakeitė sąlygas, kuriomis veikia ir konkuruoja Europos ekonomika. Permainos yra šios:

- atviroje rinkoje esančios darbo jėgos skaičius padvigubėjo, daugiau nei dviem milijardams žmonių įsiliejus į PPO reguliojamą rinkos ekonomikos erdvę;
- globalizacijos nulemta ekonominė revoliucija pakeitė tradicinius ekonominius modelius, taip pat pasiūlė ir paklausos pusiausvyrą;
- nauji ekonominiai konkurentai, kai kurie iš jų susibūrę į grupes, atsirado greta tradicinių rinkos dalyvių;
- įmonės vis dažniau laikomos neatsiejama integruotus žinių tinklus sudarančios sistemos dalimi;
- sėkminga įmonių veikla vis dažniau priklauso nuo naujo viešojo teritorinio valdymo, kuris turi vykti pagal bendrą strateginę viziją;

- naujos vietos ir regionų lygio viešojo ir privataus valdymo formos egzistuoja drauge pasauliniame kontekste, kuriam būdingi dideli demografiniai ir ekonominiai skirtumai;
- naujoje, liberalizuotoje pasaulinėje rinkoje vyrauja ekonominės ir komercinės skvarbos kryptys, dažniausiai nukreiptos į užsienio rinkų silpnąsias vietas siekiant konkurencinio pranašumo.

3.2 Esko Aho ⁽¹³⁾ pranešime pabrėžiama naujų valdymo modelių būtinybė, kad Europa taptų konkurencinga ir žinotų, kokie sunkumai iškilo sistemai dėl struktūrinių permainų.

3.2.1 Kad būtų priimtas šis naujas valdymo modelis, reikia:

- aiškių permainų bendrai Europos rinkai įgyvendinti, remti naujoves, pateikti į rinką naujus produktus ir paslaugas, įveikti susiskaldymą, kuris yra pagrindinė kliūtis investicijoms, verslui ir užimtumui;
- peržiūrėti ES darbuotojų judumo programas: jos turėtų numatyti mainų ir judumo tarp įvairių šalių mokslo įstaigų, pramonės sektorių ir valdžios institucijų būdus, naujas dialogo priemones, kad būtų vystomas žiniomis pagrįstas Europos socialinis modelis ir padėtas pagrindas naujoms žiniomis pagrįstų regionų kartoms, naujiems technologijų ir pramonės parkams, kompetencijos centrams, technologijų platformoms ir susivienijimams;
- naujos bendros strateginės vizijos taikant aktyvaus prognozavimo priemones, siekiant įveikti vidaus socialinius iššūkius ir išorės ekonomikos sunkumus bei sumažinti atotrūkį tarp politinių idėjų ir praktinės būtinybės įtraukti visus regionus, norinčius tapti žiniomis pagrįstos ekonomikos dalimi;
- regionuose išvystyti itin profesionalių „vystymo katalizatorių“ ⁽¹⁴⁾ funkciją;
- pritarti Europos technologijų instituto ⁽¹⁵⁾ įsteigimui, siekiant užkirsti kelią protų nutekėjimui ir pritraukti specialistus iš kitų pasaulio šalių, kad ES suintensyvėtų moksliniai tyrimai ir naujovės;

⁽¹⁰⁾ COM(2002) 565 final, 2002 10 16.

⁽¹¹⁾ <http://www.cordis.lu/rtd2002/foresight/main.htm>.

<http://www.cordis.lu/rtd2002/foresight/main.htm>.

<http://www.regional-foresight.de/>.

<http://prospectiva2002.jrc.es/>.

⁽¹²⁾ Perspektyvių technologijų studijų institutas. Tai vienas iš septynių institutų, priklausančių Jungtiniam mokslinių tyrimų centrui (JMTK).

⁽¹³⁾ Nepriklausomų ekspertų grupės dėl mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir naujovių parengtas pranešimas „Novatoriškos Europos kūrimas“, pirmininkas Esko Aho, 2006 m. sausio mėn.

⁽¹⁴⁾ Socialinę ir technologinę patirtį turintys asmenys, kurie, technologijų centrų padedami, gali pagelbėti mikro ir mažoms įmonėms naujovių srityje.

⁽¹⁵⁾ Žr. 2006 m. birželio 15-16 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas.

— suintensyvinti Europos priemonės, kad būtų remiamas profesinis perkvalifikavimas ir parengti naudingi plataus pobūdžio profiliai.

3.3 Moksliniai tyrimai ir technologijų plėtra, projektavimas, gamybos priemonės, logistikos sistemos ⁽¹⁶⁾, rinkodara ir paslaugos klientams yra vis labiau integruojamos, tad kartu sudaro visumą, susiejančią klientus su naujų produktų kūrėjais.

3.4 Šiuolaikinė įmonės struktūra menkai priklauso nuo materialinės infrastruktūros ir labai susijusi su nematerialaus turto nuosavybe. Jai reikalingi infrastruktūrą turintys regionai, kuriems priklauso teritorinio valdymo struktūros, galinčios išsaugoti gebėjimą gaminti prekes bei teikti paslaugas ir jas parduoti, taip pat galinčios užtikrinti kuo geresnes garantinio aptarnavimo paslaugas.

3.5 Pasirodo, kad būtina vystyti aiškią regiono tapatybę, išsiskiriančią socialiniu kapitalu, siekiant ne tik užkirsti kelią įmonių perkėlimui, bet dar ir todėl, kad iš naujų įmonių reikalaujama specialių savybių ir aukštos kokybės vietos paslaugų standartų. Šių standartų gali būti laikomasi tik turint tinkamai parengtų ir informuotų darbuotojų.

3.6 Jeigu visuomenė, politinius sprendimus priimančios asmenys ir socialiniai partneriai suvokia regiono (vietovės) tapatumą, atsiranda galimybė taikyti integruotą aplinkos ir socialinio tvarumo požiūrį, kuris padeda pritraukti naujas investicijas.

3.7 Regiono arba vietovės tapatumo vertė — priklausomybė bendrų vertybių sistemai, tų vertybių pripažinimas ir emocinis gebėjimas susitapatinti su jomis bendros ateities vizijos kontekste. Regiono (vietovės) tapatybės skatinimas apima:

— skaidrius dalyvaujamuosius valdymo modelius, kurie įgyvendinami įvairiems dalyviams, viešiesiems ir privatiems sprendimus priimančioms centrims pasiskirsčius kompetencijos sritis, vykdant gebėjimų ugdymo veiklą, kad būtų užtikrinta optimali organizacinė, valdymo ir veiklos struktūra, bei tausiai naudojami vietos ištekliai, įskaitant transportą, sveikatos apsaugos paslaugas, materialius išteklius, infrastruktūrą ir IRT paslaugas;

— patrauklaus regiono įvaizdžio sukūrimą;

— SWOT analizes ⁽¹⁷⁾;

⁽¹⁶⁾ Žr. „Europos logistikos politika“.

⁽¹⁷⁾ SWOT: Strengths and Weaknesses, Opportunities and Threats Analysis (Pranašumų, silpnųjų pusių, galimybių ir grėsmių analizė).

— aktyvų prognozavimą, skatinant bendros vizijos ir krypties suvokimą;

— ryšių užmezgimą ir keitimąsi geriausia patirtimi tarp regionų;

— palyginamąją analizę, kad būtų užtikrinti lyginamieji teritorijų pranašumai.

4. Integruotas teritorinis požiūris (ITP) ir prognozavimo sistemos, skirtos vietos ir regionų moksliniams tyrimams ir naujovėms

4.1 ITP ir vietos žmogiškieji ištekliai

4.1.1 Regione yra įvairių prioritetinių veiklos sričių norint optimaliau panaudoti vietos žmogiškuosius išteklius:

— vidutinės trukmės ir ilgalaikė bendra strateginė vizija (prognozavimas), skirta vietos ir regionų technologijų plėtrai ir naujovių vystymui;

— vietos ir regionų lygio struktūruotas socialinis dialogas; šiuo požiūriu labai svarbu visapusiškai laikytis esamų teisinių reikalavimų informavimo ir konsultavimo srityse ⁽¹⁸⁾;

— kokybiškų struktūrų teikiamas mokymas, skirtas nuolat gerinti kvalifikaciją darbuotojams tose profesinės kompetencijos srityse, kurios būtinos būsimai regiono plėtrai pasaulinės konkurencijos sąlygomis;

— daugelio socialinių priemonių taikymas, kad pagalbą gautų darbuotojai, kuriems neigiamą poveikį padarė arba netikėtos rinkos permainos, atėmusios iš jų tobulinimosi galimybes, arba regiono nuosmukis krizės apimtose teritorijose;

— politika, orientuota į socialinę integraciją ir pagarbą etninėms mažumoms;

— protingas ir atsakingas lankstumo valdymas, kad profesinėje srityje atsirastų daugiau galimybių (lankstumas ir užimtumo saugumas, angl. *flexicurity* ⁽¹⁹⁾);

— visapusiškas piliečių dalyvavimas.

4.2 ITP ir naujos, tvirtesnės verslininkystės formos vystymas

4.2.1 Integruotas teritorinis požiūris gali paskatinti kurti ir vystyti įmones, ypač MVĮ, sudarant palankias sąlygas:

— mažinant biurokratiją ir šalinant biurokratinės kliūtis steigiant ir vystant įmones (priklausimai ir nuo jų dydžio);

⁽¹⁸⁾ Žr. Europos profesinių sąjungų konfederacijos dokumentą „Restruktūrizavimas ir užimtumas — skatinti užimtumą numatant restruktūrizavimo pasekmes ir reaguojant į jas: Europos Sąjungos vaidmuo“ (ETUC vykdomasis komitetas, 2005 m. birželio 14-15 d., Briuselis).

⁽¹⁹⁾ „Lankstumas ir užimtumo saugumas: Danijos atvejis“, ECO/167, pranešėja Anita Vium.

- profesiniam mokymuisi, gamybinei praktikai ir visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi struktūrose, kurioms vadovautų socialiniai partneriai pasitelkdami dvišalius organus, įgyvendinant ateities projektus;
- steigti universitetų, įmonių ir mokslinių tyrimų centrų integruotus tinklus rengiant standartines darbo programas, metodikas ir struktūras, skirtas technologijų perkėlimui;
- naujų, žiniomis pagrįstų pramonės ir technologinių rajonų, integruotų pramonės platformų steigimui ir atnaujinimui; šiose struktūrose technologijų sektoriaus dalyviai plėstų savo akiratį, kad sužinotų kaip dirba nauji mokymosi ir taikomųjų mokslinių tyrimų centrai, siektų už savo teritorijos ribų kurti gamybos ir paskirstymo sistemas, skirtas besimokančių bendruomenių bendroms vertybėms ir strategijos kryptims;
- pramonės ir technologijų parkų tinklo kūrimui (pvz., regioninės plėtros agentūroms padedant), kad būtų vystomi tinkamą infrastruktūrą turintys rajonai, galintys pasiūlyti paslaugas, padedančias vystyti naujoms įmonėms;
- geresnėms galimybėms pasinaudoti finansavimo ir kreditavimo šaltiniais taip pat ir įgyvendinant priemones, numatytas JEREMIE (Jungtiniai Europos ištekliai mikro ir vidutinėms įmonėms) iniciatyvoje visoje ES;
- rengti ir skleisti informaciją apie įmonių socialinės atsakomybės mechanizmus;
- skatinti ir stiprinti socialinių partnerių, vietos ekonominių ir socialinių dalyvių bendradarbiavimo sistemą, gerinant jų institucinius gebėjimus ir socialinio dialogo galimybes;
- modernizuoti vietinio skaitmeninio ryšio sistemą, apimančią visus tos teritorijos politinius, ekonominius ir socialinius dalyvius, atitinkamas viešas ir privačias įstaigas bei institucijas. Dėmesys turėtų būti skirtas tokioms priemonėms, kaip e. vyriausybė, e. verslas, e. komercija, nuotoliniam darbui ir didelio galimumo plačiajuosčio ryšio tinklams, pvz., GEANT⁽²⁰⁾ tinklui duomenims perduoti ir GRID sistemoms⁽²¹⁾.

⁽²⁰⁾ GEANT projektas gimė bendradarbiaujant 26 nacionaliniams mokslinių tyrimų centrams ir švietimo tinklams, atstovaujantiems 30 Europos šalių, Europos Komisijai ir DANTE (Pažangių tinklų technologija Europai). Jo pagrindinis tikslas — sukurti GEANT tinklą, t. y. didelio gigabaitų kiekio visos Europos duomenų perdavimo tinklą, skirtą konkrečioms mokslinių tyrimų ir švietimo tikslams.

⁽²¹⁾ GRID yra sistema, integruojanti ir koordinuojanti išteklius ir vartotojus, esančius skirtingose kontrolės domenuose, pvz., vartotojo darbalaukį ir centrinę kompiuterinę sistemą, įvairius tos pačios įmonės administracinius skyrius arba įvairias įmones. Sistema sprendžia saugumo, apmokėjimo, prisijungimo sąlygų ir kt. klausimus, išskylančius tokiais aplinkybėmis.

- stiprinti vertybes, kurios numatytos JESSICA programoje, skirtoje miesto periferiniams regionams integruoti;
- fizinei, ekonominei ir socialinei piliečių, įmonių ir darbo aplinkos saugai;
- vietos ir regionų pramonės politikai taikomo integruoto teritorinio požiūrio tvarumui, sudarant optimalias aplinkos apsaugos sąlygas ekonominių ir pramonės permainų laikotarpiu.

4.3 ITP, KNPP, Septintoji bendroji programa — derėjimas su kitomis Bendrijos politikos sritimis

2005 m. valstybių ir vyriausybių vadovai suteikė papildomą politinį impulsą atnaujintai Lisabonos strategijai, pirmiausia pabrėždami būdą, kuriuo Europos vertybės gali padėti modernizuoti ekonomiką ir visuomenę globalizuotame pasaulyje.

4.3.1 2006 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba nustatė prioritetus, kurių reikia siekti drauge norint padidinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą:

- daugiau investicijų į žinias ir naujoves,
- atskleisti didesnę įmonių, ypač MVĮ, potencialą;
- padidinti naujas ir tvarias įsidarbinimo galimybes prioritetinių kategorijų darbuotojams, pirmiausia jaunimui⁽²²⁾, moterims, vyresnio amžiaus darbuotojams, neįgaliesiems asmenims, legaliems imigrantams ir mažumoms.

4.4 KNPP verslininkystės ir naujovių programa darniai susieja daug veiklos sričių, skirtų spręsti pagrindines problemas, trukdančias konkurencingumui ir naujovėms Europos Sąjungos ekonominėje ir socialinėje struktūroje, nukreipia vystymą naujų ir produktyvių priemonių link, apsaugant aplinką ir sudarant veiksmingas ir socialiai priimtinas sąlygas ištekliams naudoti.

4.5 Septintosios BP pirmiau minėta speciali programa „Gebėjimai“ yra skirta didinti mokslinių tyrimų ir naujovių gebėjimus, pirmiausia:

- patenkinant MVĮ, kurioms reikia įsigyti išorės paslaugas, susijusias su mokslinių tyrimų veikla, poreikius;

⁽²²⁾ Žr., pvz., jaunimo paktą, kurį parengė Prancūzijos vyriausybė.

- skatinant kurti Žinių regionų nacionalinius tinklus, padedant kurti įmonių susivienijimus, metarajonus, technologinius ir pramonės parkus, jungiančius aukštojo mokslo įstaigas, mokslinių tyrimų centrus, įmones ir regionų valdžios institucijas;
- panaudojant konvergencijos regionų ir atokiausių ES regionų mokslinių tyrimų ir naujovių potencialą, kartu su struktūrinių ir Sanglaudos fondų veikla.

4.5.1 Siekiant, kad MVĮ optimaliau dalyvautų mokslinių tyrimų ir naujovių veikloje, bus pasitelktos ir kitos specialios Septintosios BP programos (t.y. „Bendradarbiavimas“, „Idėjos“ ir „Žmonės“).

4.5.2 Būtinybė visapusiškai naudotis mokslinių tyrimų rezultatais yra esminis ir bendras visų programų ypatumas; veiksmingiausiai tai įgyvendinama teritoriniu lygiu. Todėl reikia itin aukšto lygio koordinavimo, nuoseklumo ir sinergijos su Bendrijos regioninės ir sanglaudos politikos priemonėmis bei kitomis Bendrijos paramos priemonėmis, skirtomis regioniniam bendradarbiavimui, švietimui ir mokymui.

4.5.3 Be to, pirmiau nurodyti veiksmai turi būti koordinuojami su regioninės politikos kryptimis, kurias reguliuoja Europos struktūriniai fondai.

4.6 Kad šios iniciatyvos būtų tinkamai įgyvendintos, reikia itin glaudaus koordinavimo. Siekiant užtikrinti sinergiją ir išvengti pasikartojimų ar prieštaravimų, pirmenybė taip pat turi būti teikiama:

- sąlygoms, leidžiančioms atsirasti atitinkamų regioninių ir vietos programų sinergijai, kad būtų galima kurti tarptautinius mokslinių tyrimų partnerių tinklus, atitinkančius Europos projektų tarptautinius kriterijus, siekiant mokslinių tyrimų rezultatus panaudoti iš tikrųjų konkurencingos ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui, nukreipiant dabartines pramonės permainas į nuolatinius teritorinius tinklus, skatinančius aukštojo mokslo įstaigų, pramonės ir mokslinių tyrimų centrų sąveiką;
- pažangesnėms mokymo ir lavinimo struktūroms, orientuotoms patenkinti žiniomis paremto ekonominio ir pramonės vystymo reikalavimus: šios struktūros turėtų remtis mokymo programomis, nukreiptomis į naujus technologijų ir gamybos, prekybos ir vartojimo modelius bei visą gyvenimą trunkančio mokymosi sistemas, kurios padėtų reaguoti į pramonės ir rinkos permainas;

- institucijų, asociacijų ir socialinio dialogo dalyvių gebėjimų ugdymui siekiant veiksmingai valdyti projektus ir optimaliai vykdyti mokslinių tyrimų ir technologijų perkėlimo veiklą: visi šie veiksmai turi padėti bendram ekonominių ir socialinių dalyvių darbui visų pirma jų regione ir užtikrinti žmonėms naujas verslo ir mokymosi galimybes, aukštesnę profesinę kvalifikaciją ir naujų profilių profesijas;

- integruotai regioninei politikai, kuri leistų kuo geriau panaudoti vietovės vystymo potencialą, padidinti gebėjimus pritaikyti ir numatyti naujoves, siekiant kuo naudingiau panaudoti globalizacijos nulemtais naujais prekių ir paslaugų šlais, žmogiškaisiais ištekliais ir kapitalu;

- konsoliduotam regionų ir vietos lygio socialiniam dialogui, kuris yra svarbiausia priemonė siekiant dar labiau padidinti pramonės ir rinkos permainų bei žmogiškųjų išteklių mokymo ir lavinimo tendencijų teikiamą naudą; šis dialogas turi užtikrinti naują profesinės karjeros saugą ir lanksčiau organizuoti gamybą, prekybą ir paslaugas.

4.6.1 Komitetas mano, kad ir Septintoji bendroji mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstracinės veiklos programa, ir naujoji KNPP, dėl kurių jis jau yra paskelbęs nuomones, vis dar yra pernelyg orientuotos iš viršaus į apačią, todėl neleidžia tinkamai įtraukti viešus ir privačius subjektus, atsakingus už vystymą vietos ir regionų lygiu, o tai būtų pageidautina. Tokia padėtis nesuteikia galimybių vietos dalyviams prisiimti vaidmenį, kurį jie galėtų atlikti, nes jiems tenka bendra atsakomybė už Europos valdymą.

4.6.2 Europos Sąjunga, be kitų, taikydamą dvi pirmiau minėtas priemones, turėtų skatinti tokią partnerystę vietos lygiu su valdžios institucijomis ir ekonominiais dalyviais, ypač su socialiniais partneriais, ir remti naujos kartos teritorinius paktus, skirtus vystymui globalizacijos sąlygomis ⁽²³⁾. Visi ekonomikos ir užimtumo vystymu suinteresuotieji subjektai turėtų dalyvauti rengiant tokius paktus siekiant veiksmingai reaguoti į rinkos ir konkurencingumo iššūkius, žvelgti toliau nei vietos lygiu, nes tai vis dažniau pavojingai varžo veiklą glaudžiai tarpusavyje susipynusių realiųjų pasaulyje.

⁽²³⁾ Žr. *Pacte Industrial de la Regio Metropolitana de Barcelona* (<http://www.pacteind.org/eng/activities/>), kuriame teigiama, kad teritorijos konkurencingumas priklauso nuo įmonių ir jų darbuotojų kokybės.

4.7 ITP, dalyvaujamas valdymas, socialiniai partneriai ir pilietinė visuomenė

4.7.1 Nemaža tvaraus konkurencingumo priemonių dalis priklauso vietos ir regionų valdžios institucijų kompetencijai, dėl to **valdymo sistemos ir bendradarbiavimas** tarp įvairių vietos ir regionų valdžios institucijų, įvairių įstaigų ir institucijų, socialinių partnerių, įmonių ir pilietinės visuomenės dalyvių turi didžiulę reikšmę.

4.7.2 Kalbant apie valdymo sąvoką, reikėtų daryti nuorodą į ankstesnes Komiteto pastabas šiuo klausimu: „veiksmų ir atsakomybės turėtų imtis privatūs suinteresuoti asmenys, kurie prisidėtų konkrečiu indėliu ir veiksmais. [...] Socialinis ir pilietinis dialogas yra reikšmingas [...] priemonės“ ⁽²⁴⁾.

4.7.3 Kalbant apie socialinio dialogo stiprinimą, „Komitetas pritaria [...], kad socialiniai partneriai, atsižvelgiant į jų kompetenciją sektorių srityje, gali atlikti svarbią funkciją informuojant ir perspėjant valdžios institucijas“.

4.7.4 Komitetas mano, kad reikia įgyvendinti supaprastintas, aktyvias ir veiksmingas jungtines socialinio planavimo ir sprendimų priėmimo sistemas, kurioms būtų būdinga aukšto lygio politinė, ekonominė ir socialinė demokratija, nestabdant ir nelėtinant priemonių ir iniciatyvų kūrimo.

4.7.5 Šiuo atveju labai svarbu sukurti vidutinės trukmės ir ilgalaikę bendrą viziją; svarbu ir nustatyti bei paskirstyti kompetenciją įgyvendinant sutartus vidutinės trukmės tikslus bei naudojantis pažangiomis ir patikrintomis priemonėmis regionų lygiu, pvz., prognozavimu.

4.8 ITP yra valdymo strategija socialiai atsakingiems regionams vystyti.

4.8.1 Mūsų atviros tarptautinės konkurencijos sąlygomis bet kuri valdymo strategija, skirta socialiai atsakingoms vietovėms ir regionams vystyti, turi užtikrinti tvarią vystymo ir aukštų socialinių standartų tendenciją. Tokia strategija pirmiausia turėtų apimti:

- nuolatinį vietos ir regionų gamybos sistemos kokybės, pažinimo ir naujovių kūrimo gebėjimų gerinimą, sistemingai atliekant analizes ir kartu prognozuojant socialinę, ekonominę bei technologinę raidą;
- viešojo ir privataus sektoriaus tarptautinių nuorodų tinklų kūrimą, užtikrinant nuolatinę ir aiškią abipusišką sąveiką su pasauline rinka;
- didelį aplinkosauginį ir socialinį tvarumą vystant gamybą ir vartojimą;
- veiksmingus ir konsoliduotus procesus formuojant ir skleidžiant žinias, informaciją ir nuolatinį mokymą, skirtą technologijas taikantiems subjektams, naudotojams ir galutiniam vartotojams;
- „vietos ir regionų socialinio balanso“ parengimą, pagal kurį būtų galima numatyti, stebėti ir vertinti tendencijas, padedančias siekti kokybinių ir kiekybinių tikslų, remiantis bendrais Europos standartais ir metodais.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁴⁾ Žr. „Europos žinių visuomenės kūrimas — organizuotos pilietinės visuomenės indėlis į Lisabonos strategiją“ (Tiriamoji nuomonė), pranešėjas Jan Olsson, kiti pranešėjai — Eva Belabed ir Joost van Iersel.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Informacinėmis technologijomis paremtos mokymosi visą gyvenimą indėlio į konkurencingumą, pramonės permainas ir socialinio kapitalo vystymą Europoje

(2006/C 318/03)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 str. 2 dalimi, 2006 m. sausio 19 d. nutarė parengti nuomonę savo dėl *Informacinėmis technologijomis paremtos mokymosi visą gyvenimą indėlio į konkurencingumą, pramonės permainas ir socialinio kapitalo vystymą Europoje*

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. rugpjūčio 31 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Marian Krzaklewski. Bendrapranešėjis András Szűcs.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 181 nariui balsavus už, 6 - prieš ir 11 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas įsitikinęs, kad elektroninių priemonių naudojimas švietime ir profesiniame rengime (*e-learning*) ⁽¹⁾ turi padėti Europos Sąjungai įgyvendinti veiksmus, susijusius su mokymo efektyvumo ir kokybės gerinimu, pvz., sudarant galimybes mokymosi ir kvalifikacijos kėlimo priemonės teikti darbo vietoje. Tai padės, be kita ko, mažinti darbuotojų mokymo išlaidas ir labai pagerinti įmonių, visų pirma, mažų ir vidutinių, konkurencingumą.

1.2 Komiteto nuomone, IRT technologijomis paremtas švietimas ir mokymas (Informacijos ir ryšių technologijos, angl. *Information and Communication Technologies* — ICT) ES dar nėra suderintas. Taip yra dėl kalbų ir kultūrų įvairovės ir nepakankamo atitinkamų rinkų išsivystymo.

1.2.1 Norint pakeisti šią padėtį, reikia visas švietimo institucijas padaryti atviresnes, taip pat ir mokymosi visą gyvenimą sritį (LL — *lifelong learning*) ⁽²⁾, kad būtų galima iš tikrųjų įgyvendinti naujas mokymosi formas ir jas taikyti vis plačiau, ir taip paremti žinių ir praktikos sąsają siekiant planuojamo technologinio ir ekonominio vystymosi sinergijos.

1.2.2 Komiteto nuomone, Komisija gali geriausiai nubrėžti šiame kontekste naują kryptį. Komunikacijos ir koordinavimo klausimas turi didžiulės reikšmės Komisijos tarnyboms, ypač švietimo ir informacinės visuomenės srityse.

⁽¹⁾ *e-Learning* (*e. mokymas*) — tai naujų įvairialypės terpės technologijų bei interneto naudojimas siekiant pagerinti mokymosi kokybę, palengvinus informacijos ir paslaugų prieinamumą, taip pat siekti pagerinti nuotolinį komunikavimą ir bendradarbiavimą.

⁽²⁾ LL (angl. *Lifelong Learning*) mokymasis visą gyvenimą: šis terminas reiškia, kad naujų žinių įgijimas laikomas nuolatinio proceso, kuris tęsiasi ir baigus mokyklą ar įgijus aukštojo mokslo diplomą, ir trunka visą žmogaus profesinės karjeros laiką, netgi sulaukus pensinio amžiaus. Jis apima visus žmogaus gyvenimo etapus ir visuomenės grupes, ypač dėl galimybių, kurias teikia mokymasis naudojant elektronines ryšių priemones (šaltinis: www.elearningeuropa.info).

1.2.3 Atėjo laikas pripažinti šioje srityje bendrą tendenciją plėtoti e.mokymąsi ir gilinti profesines žinias; tai užtikrina vienodus požiūrius ir padeda kurti papildomą naudą.

1.3 Komitetas yra įsitikinęs, kad ES reikia daugiau žinių apie IRT, ypač apie šių technologijų teikiamas galimybes remti mokymąsi pramonės srityje ir mokymąsi visą gyvenimą. Tam reikia:

— kuo daugiau mokymo priemonių darbo vietoje, skirtų spręsti tam tikrame konkrečiame kontekste išylančias problemas,

— metodų ir požiūrių, kurių laikantis pripažįstami ankstesni mokymosi rezultatai, taip pat įvertinančių darbą bei praktinę veiklą, bei skatinančių aktyviai dalyvauti tiek individualiose, tiek kolektyvinėse mokymosi programose.

1.4 EESRK ragina ES ir valstybių narių institucijas, kad jos įgyvendindamos vystymosi programas, padedančias kurti informacinę visuomenę, atkreiptų dėmesį į tai, jog šie procesai nesukeltų kokių nors atskirties formų ir kad nebūtų sudaroma jokių socialinių, ekonominių ir geografinių apribojimų naudotis elektronine infrastruktūra kaip mokymo priemone.

1.4.1 Komitetas pabrėžia, kad norint visą gyvenimą traukiančio mokymosi srityje taikyti IRT, ypač Bendrijos kaimo vietovėse ir mažuose miesteliuose, svarbiausia sąlyga yra ES ir valstybių narių vyriausybės parama plačiajuosčio interneto ⁽³⁾ prieigai, leidžiančiai elektroniniu būdu naudotis mokymo

⁽³⁾ *Plačiajuosčio interneto prieiga* - tai ypač didelės spartos ryšio kanalas, užtikrinantis greitą ir lengvą prieigą prie informacijos ir e. mokymosi sistemų (šaltinis: www.elearningeuropa.info).

sistemomis. Naujųjų valstybių narių kaimo vietovėse padėtis yra itin bloga. Tai dar labiau patvirtina teiginį, kad plačiajuosčio interneto prieigai neturi būti jokių kliūčių.

1.4.2 Atsižvelgdamas į tai, EESRK kreipiasi į EK prašydamas, kad plačiajuosčio interneto prieiga būtų pripažinta platesnės strategijos dalimi, leidžiančia suteikti interneto prieigai visuotinės svarbos paslaugų statusą.

1.5 Komiteto nuomone, nuotolinio kompiuterizuoto švietimo ir mokymo srityse reikia atkreipti ypatingą dėmesį į atotrūkio tarp kartų pavojų, kadangi suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą srityje vis daugiau priemonių įgyvendinama taikant IRT.

1.6 EESRK taip pat norėtų atkreipti dėmesį, kad e.mokymasis turi būti kuriamas taip, kad jis taip pat būtų prieinamas regos negalią turintiems asmenims. Yra žinomi techniniai šios srities projektai, taigi autoriai, rengiantys vadovėlius, susijusius su e. mokymusi, privalo laikytis taisyklių, parengtų organizacijose, kurios atstovauja neregų bendruomenėms.

1.7 EESRK įsitikinęs, kad nuotolinis mokymas, paremtas IRT (*e. mokymas*) galėtų būti veiksminga priemonė, padedanti gerinti įmonių konkurencingumą, didinti jų ekonominį potencialą, ypač mažų ir vidutinių įmonių, kurioms tenka svarbiausias vaidmuo skatinant ekonomikos augimą ir kuriant darbo vietas.

1.8 Komitetas mano, kad IRT paremto nuotolinio mokymosi visą gyvenimą populiarinimas Europos Sąjungoje turės didžiausią įtaką ne tik didinant įmonių konkurencingumą, bet ir gerinant jose dirbančių žmonių socialinį kapitalą, tai savo ruožtu padės kelti Europos įmonių kapitalo vertę.

1.9 EESRK patvirtina, kad reikia skubiai apibrėžti naują pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių dialogo vaidmenį remiant ir įgyvendinant ES darbo rinkų srityje e.mokymu paremtą mokymąsi visą gyvenimą. Visų ES šalių visuomenės parengimas dalyvauti visą gyvenimą trunkančio, IRT paremto mokymosi programose padės kuriant Europos žinių erdvę ir žiniomis grindžiamą visuomenę ⁽⁴⁾.

1.10 Komitetas pastebi, kad IRT buvo taikomos mokymosisi ir kvalifikacijos kėlimo programose ne taip plačiai kaip tikėtasi. Todėl ES ir nacionalinės atsakingosios institucijos raginamos

imtis priemonių, kurios padėtų gerokai padidinti e.mokymo taikymą praktikoje. Tokia raida labai prisidėtų prie pramonės konkurencingumo ir našumo didinimo.

1.11 EESRK ragina ES institucijas atkreipti ypatingą dėmesį į MVĮ, jų tinklus bei joms atstovaujančias organizacijas ir užtikrinti, kad, jos rengdamos savo mokymus, iš tiesų naudotųsi IRT.

1.12 Komitetas pastebi, kad naudojant kompleksines programas ir paskatas reikia nuolat ir sistemingai remti mokytojus, kurie tampa šiuolaikinių technologijų ir metodikų instruktoriais (informatikos pedagogika).

1.13 EESRK norėtų pabrėžti, kad Europos Komisija turėtų ypatingą dėmesį skirti intelektinės nuosavybės teisių, susijusių su IRT parentu švietimu, klausimui.

1.14 Savo išvadose, pateiktose skyriuje *Išvados ir rekomendacijos*, Komitetas siūlo remiantis ES jau naudojamais pavadinimais, pvz., *e. Europa*, *e. mokymasis*, *e. įgūdžiai* ir pan., įteisinti visą gyvenimą trunkančio, IRT paremto mokymosi apibrėžtį — *e-LL (e-Lifelong Learning)* — ir kartu akcentuoti poreikį plėtoti ir skleisti tokio mokymosi formą vykdant *e. Europa veiksmų planą* ir paskesnę *i2010* iniciatyvą.

2. Įžanga ir temos pagrindimas

2.1 Nuomonės objektas yra IRT paremto mokymosi visą gyvenimą indėlis į konkurencingumą, pramonės permainas ir socialinio kapitalo vystymą Europos Sąjungoje.

2.2 Įgyvendinant Lisabonos strategiją, mokymasis visą gyvenimą tampa viena iš svarbiausių sąvokų ugdymo politikoje ir naujose 2007-2013 m. ES švietimo programose ⁽⁵⁾. Lankstūs ir atviri švietimo ir profesinio rengimo metodai bei informacinės ir ryšių technologijos iš tiesų atlieka svarbiausią vaidmenį vystant žiniomis grindžiamą ekonomiką.

2.3 Tęsiant novatorišką programą *e. Europa* ir *e. mokymąsi* diegiančias priemones, kurios davė daug žadančių rezultatų, vertėtų pagalvoti, kaip reikėtų tuos laimėjimus pritaikyti siekiant pramonės permainų, kaip plėtoti tokių laimėjimų teikiamas galimybes ir apibrėžti ateities perspektyvas.

⁽⁴⁾ *Žiniomis grindžiama visuomenė* — tai visuomenė, kurios organizuota veikla paremta žinių kūrimu, sklaida ir taikymu, siekiant nuolat gerinti gebėjimus ir daugiau dėmesio skirti šeimai, visuomeninei ir profesinei veiklai, COM(2001), 678 final.

⁽⁵⁾ „Integruota veiksmų programa visą gyvenimą trunkančio mokymosi srityje“. COM(2004) 474 final, 2004 07 14.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Europos Parlamentas ir Europos Vadovų Taryba ⁽⁶⁾ įvertino informacinių technologijų svarbą vystant žmogiškuosius išteklius ir priėmė daugiametę programą (2004–2006), padėsiančią veiksmingiau diegti IRT Europos švietimo ir mokymo sistemose. Svarbiausias programos tikslas – naudoti IRT siekiant aukštesnės švietimo ir mokymo kokybės mokymosi visą gyvenimą srityje.

3.2 Atviros, lanksčios nuotolinio mokymo formos, kurios greta *e. mokymosi* vyravo pastarąjį dešimtmetį, šiuo metu iš naujo svarstomos, tačiau jau platesniame kontekste. IRT paremtas mokymasis arba *e. mokymasis* daro mūsų gyvenimą, mokymąsi ir darbą lankstesnius, jis laikomas viena iš svarbiausių priemonių siekiant įgyvendinti Lisabonos strategijos tikslus. Vis didesnę svarbą įgauna neformalus ⁽⁷⁾ mokymasis ir neinstitucinis ⁽⁸⁾ mokymasis, taip pat mokymasis darbo vietoje.

3.3 2004 m. EESRK nuomonėje dėl Lisabonos strategijos įgyvendinimo gerinimo ⁽⁹⁾ atkreipiamas dėmesys į poreikį ištirti naujas, žiniomis grindžiamos ekonomikos galimybes ir spartesnės informacinių technologijų bei inovacinių procesų sklaidos svarbą.

3.3.1 Taip pat atkreiptas dėmesys į švietimo sistemų spragas ir būtinybę labiau įtraukti socialinį aspektą į švietimo sistemas.

3.4 Pastarąjį dešimtmetį Bendrijos iškeltos iniciatyvos dėl IRT paremto mokymo, iš dalies davė labai gerų rezultatų, tačiau dalis jų pasirodė esantys nesuderinti, todėl neturėjo laukiamo kiekybinio ir kokybinio poveikio.

3.4.1 Iš pradžių taikyti mokymosi modeliai naudojantis elektroninio ryšio priemonėmis (*e. mokymas*), kurie buvo orientuoti į pavienius asmenis, perteikiant tik iš anksto numatytą medžiagą, beveik nesinaudojant didaktine parama ir vertintojų pagalba, iš dalies nuvylė tuos, kurie siekė greitai prisiderinti prie tokios mokymo formos.

⁽⁶⁾ 2003 m. gruodžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos Sprendimas Nr. 2318/2003/EB, patvirtinantis daugiametę (2004–2006 m.) veiksmingos informacijos ir komunikacijos technologijų (IKT) integracijos į Europos švietimo ir mokymo sistemas programą (*e-mokymosi programa*).

⁽⁷⁾ *Neformalus mokymasis* vyksta šalia mokymo, kurį užtikrina visuotinės bendrojo ir profesinio lavinimo sistemos, tačiau jį baigus nebūtinai išduodami diplomai ar kvalifikacijos pripažinimo pažymėjimai. Neformalus mokymasis gali būti surengtas darbo vietoje arba jį gali surengti pilietinės visuomenės grupės arba organizacijos (tarp jų jaunimo organizacijos, profesinės sąjungos ir politinės partijos). Neformalaus mokymosi paslaugas gali siūlyti organizacijos ar tarnybos, įsteigtos siekiant papildyti formalaus mokymosi sistemas. EU Commission, SEC(2000) 1832.

⁽⁸⁾ *Neinstitucinis mokymasis* — tai mokymasis iš kasdieninių situacijų, išskylančių darbo aplinkoje, šeimoje, laisvalaikio. Neinstitucinis mokymas nėra organizuojamas ar institucionalizuojamas (apibrėžiant tikslus, trukmę ir žinių lygį). Dalyvis neinstitucinį mokymąsi suprantama kaip neplanuotą (be išankstinio ketinimo) mokymąsi. Paprastai baigimo pažymėjimai nei duodami. EU Commission, SEC(2000) 1832.

⁽⁹⁾ *Lisabonos strategijos įgyvendinimo gerinimo*.

3.4.2 Sparti technologijų pažanga, didėjantis konkurencijos spaudimas, taip pat nevienodi keleto pastarųjų metų vyriausybės politinių veiksmų tempai, kuriais buvo siekiama įtraukti IRT į švietimą ir profesinį rengimą, neleido tinkamai skatinti konsoliduoto profesinės kvalifikacijos kėlimo.

3.5 Planuojama, kad iki 2010 m. 12,5 % suaugusiųjų ES gyventojų nuo 25 iki 64 metų dalyvaus įvairių formų visą gyvenimą trunkančio mokymosi programose, šiuo metu vidutiniškai dalyvauja 10 % ⁽¹⁰⁾. Tik diegiant daugiau priemonių, kurios taikomos skleidžiant IRT paremtą švietimą ir profesinį rengimą, galima pasiekti užsibrėžtus tikslus.

3.5.1 Atsižvelgiant į tai, kad per artimiausius penkerius metus tik 15 % naujų darbo vietų bus skirtos žemą kvalifikaciją turintiems asmenims, o 50 % naujų darbo vietų pareikalaus aukštos darbuotojų kvalifikacijos ⁽¹¹⁾, dar didesnių sunkumų iškyla Komisijos ir valstybių narių švietimo ir profesinio rengimo programoms.

3.6 Naujoji ES iniciatyva, kuri buvo pradėta vadovaujantis Komisijos komunikatu „i2010“ ⁽¹²⁾ yra *elektroninės integracijos* iniciatyva, kuri apima tiek IRT integraciją, tiek ir IRT siekiant integracijos ⁽¹³⁾. Elektroninės integracijos politikos tikslas – pašalinti kliūtis taikant IRT ir remti IRT naudojimą norint užkirsti kelią atskirčiai, taip pat siekiant pagerinti ekonomikos našumą ir užimtumo galimybes.

3.6.1 Svarbus elektroninės integracijos aspektas — IRT paremtas nuotolinis mokymas, siekiant sumažinti visuomeninę atskirtį arba išvengti tų profesinių grupių atstovų atskirties, kuriems sunkiau naudotis tradicinėmis kvalifikacijos kėlimo formomis dėl geografinės padėties sąlygojamų ypatumų, socialinių priežasčių arba dėl jų specialių mokymosi poreikių.

3.6.2 Nuotolinio mokymo formų privalumai yra šie: nepriklausomumas nuo mokymosi vietos, galimybė derinti mokymosi tempą prie individualių besimokančiųjų poreikių, šiuolaikinių informacinių technologijų taikymas, galimybė sudaryti sąlygas kelti kvalifikaciją nepalankioje padėtyje esančių visuomenės grupių atstovams.

3.6.3 Savo neseniai pateiktoje nuomonėje ⁽¹⁴⁾ EESRK parago vyriausybės ir pramonės šakų atstovus parengti ir paremti švietimo ir profesinio rengimo priemonės IRT srityje, skirtas visuomenės grupėms, kurioms gresia *e. atskirtis* ⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ „Švietimo ir profesinio rengimo modernizavimas — gyvybiškai svarbus gerovės ir socialinės sanglaudos Europoje veiksnys“. COM (2005) 549 final, 2005 11 30.

⁽¹¹⁾ 2005 2 21 Tarybos išvados dėl švietimo, jaunimo ir kultūros.

⁽¹²⁾ COM(2005) 229 final.

⁽¹³⁾ Ministrų konferencija *ICT for an inclusive society*, Ryga, 2006 6 11.

⁽¹⁴⁾ *Dėl e. prieinamumo*.

⁽¹⁵⁾ *E. atskirtis* (angl. *e — exclusion*) — skaitmeninė atskirtis elektroninių ryšių srityje.

3.6.4 Elektroninės integracijos programos įgyvendinimas taip pat susijęs su parama skaitmeniniam raštingumui ⁽¹⁶⁾, kuris tapo šiuolaikinės, žiniomis grindžiamos visuomenės sinonimu. Artimiausiu metu pripažinti skaitmeninį raštingumą vienu iš svarbiausių visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų, beje, neseniai priimtose EESRK nuomonės ⁽¹⁷⁾ kontekste, atrodo ne tik būtina, bet tiesiog savaime suprantama.

3.7 Svarbią reikšmę įvairiems pramonės permainų aspektams turi *e. įgūdžių* ⁽¹⁸⁾ skatinimas. Sąvoka *e. įgūdžiai* apima IRT specialistus, naudotojus ir gebėjimus *e. komercijos srityje*. Neseniai Komisija, populiarindama plačią darbotvarkę *e. įgūdžiai*, pasiūlė įvairių priemonių, kurių dauguma susijusios su pramone ir skaitmeninio raštingumo sklaida darbo rinkoje, taip pat naujų skaitmeninio raštingumo gebėjimų vystymu ir sklaida ⁽¹⁹⁾.

3.7.1 Priemonėse, kurios susijusios tiek su *e. įgūdžiais*, tiek su IRT paremtu mokymosi visą gyvenimą klausimais, svarbiausias vaidmuo tenka suinteresuotųjų subjektų atstovų partnerystei, t. y.:

- profesinių sąjungų,
- įmonių (IRT naudotojų), kurioms yra svarbi kvalifikuota darbo jėga, atstovų,
- įvairių pramonės šakų, kurios atsakingos už naujų technologijų diegimą ir geriau išmano, kokios reikia kvalifikacijos, atstovų,
- IRT pramonės atstovų,
- įmonių, atliekančių mokslinius tyrimus IRT srityje, ir kuriančių naujus IRT produktus,
- mokslininkų, atliekančių kiekybinius ir kokybinius *e. įgūdžių* aspektų tyrimus,
- asmenų, kuriančių švietimo, mokslinių tyrimų, įmonių, naujovių, informacinės visuomenės politiką,
- prognozuotojų, kurie įvairiais aspektais vertina visuomenėje vykstančius pokyčius ir visuomenės bei technologijų tarpusavio poveikį.

⁽¹⁶⁾ Skaitmeninis raštingumas — vienas iš bendrųjų gebėjimų, būtinų norint aktyviai dalyvauti informacinės visuomenės arba naujosios informacinės terpės kultūroje. Jo esmę sudaro įgūdžiai ir gebėjimai, susijusę su naujomis technologijomis, kurių vis labiau reikia kasdieniniame gyvenime, „E. mokymosi programa“ 2003 m. gruodžio 5 d.

⁽¹⁷⁾ Nuomonė „Dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų“, 2006 m. gegužė.

⁽¹⁸⁾ Raport RAND Europe „The Supply and Demand of E-skills in Europe“, 2005 m. rugsėjis.

⁽¹⁹⁾ *e. įgūdžiai* — tai asmens gebėjimas naudotis IRT paremtomis žiniomis, taip pat gebėjimai ir nuostatos, susijusios su IRT taikymu, leidžiantys atlikti reikiamo lygio profesines užduotis.

3.8 Įgyvendinant tikslus, numatytus i.2010 strategijoje, taip pat projektus, susijusius su elektronine integracija, svarbiausia reikšmė tenka plačiajuosčio interneto prieigos sklaidai; ji neturi apsiriboti vien tik didžiais miestais, bet privalo veiksmingai pasiekti ir silpniau išsivysčiusių regionų gyventojus ⁽²⁰⁾.

3.8.1 Verta atkreipti dėmesį į tai, kad 15 ES valstybių miestų aglomeracijose apie 90 proc. įmonių ir namų ūkių turi plačiajuosčio interneto prieigą, tačiau kaimo vietovėse ir atokiose gyvenvietėse — tik 60 proc., o naujosiose ES valstybėse narėse tie skirtumai dar didesni.

3.8.2 Plačiajuostis interneto ryšys turi svarbiausią reikšmę ne tik įmonių konkurencingumo stiprinimui ir regionų ekonominiam vystymui, bet taip pat labai svarbus švietimui ir mokymui, ypač naudojant *e.mokymą* tęstinio mokymosi programose.

3.9 Būtų labai naudinga šiuo metu surengti politines diskusijas, norint patobulinti IRT paremtą mokymosi visą gyvenimą praktiką ir padidinti tokios mokymo formos veiksmingumą. ES gali geriausiai apibrėžti šiame kontekste naują politikos kryptį.

3.9.1 Šiuo metu politikoje svarbiausias prioritetas skiriamas IRT diegimui formalios švietimo įstaigose, ypač mokyklose ir universitetuose. IRT paremtam mokymuisi visą gyvenimą, neformaliai mokymui ir neinstituciniui suaugusiųjų mokymui skiriama daug mažiau dėmesio, taip pat skiriama daug mažiau išteklių skatinant pasinaudoti tokiomis galimybėmis.

4. Specialiosios pastabos

IT paremtą mokymosi visą gyvenimą indėlis į Europos konkurencingumą ir našumą

4.1 Atsižvelgiant į 2002 m. Komisijos komunikato ⁽²¹⁾ bei EESRK nuomonės dėl *mokymo ir produktyvumo* nuostatas galima teigti, kad našumas yra raktas į Europos įmonių bei ūkio konkurencingumo didinimą ir ekonomikos augimą. Našumo padidėjimas nemaža dalimi priklauso nuo IRT taikymo įmonėse pažangos ir nuo darbuotojų gebėjimo prisitaikyti prie šiuolaikinės pramonės keliamų reikalavimų.

4.1.1 Nepaisant to, kad taip plačiai išreklamuotos *e. technologijos* pirmaisiais vystymosi etapais nepateisino lūkesčių, vis dėlto visuomenės ir ekonomikos sektoriai, sutelkę joms visą dėmesį, iš tiesų vystosi kaip niekada sparčiai ir jiems būdingas didžiulis ateities potencialas.

⁽²⁰⁾ Europos Komisijos komunikatas dėl atotrūkio įdiegiant plačiajuostį ryšį mažinimo, 2006 3 21.

⁽²¹⁾ COM(2002) 262 final.

4.1.2 Šiame kontekste Europos Komisija visiškai pagrįstai pastebi ir vertina šiuolaikinių IRT svarbą skatinant konkurencingumą, naujoves bei žiniomis grindžiamą ekonomiką, ypač turint galvoje MVĮ.

4.2 Europos ekonomikos konkurencingumo gerinimo pagrindą sudaro profesinis mokymas, užtikrinamas įgyvendinant IRT paremtas programas ir mokymus. Sukūrus darnias, mobilias ir lanksčias mokymo ir kvalifikacijos kėlimo sistemas, skirtas darbo ieškantiems žmonėms, besirengiantiems pradėti dirbti asmenims, taip pat darbuotojams, dirbantiems pramonėje, bus galima greičiau pagilinti jų žinias ir įgyvendinti tikras technologines permainas bei naujoves gamybos įmonėse, o tai savo ruožtu padės didinti pastarųjų konkurencingumą.

4.2.1 Šiame kontekste visą gyvenimą trunkančio mokymosi, paremto IRT, diegimas įmonėse ir jų aplinkoje privalo pagerinti jų konkurencingumą ir padėti didinti jose dirbančių darbuotojų socialinį kapitalą, taip pat daryti teigiamą įtaką didinant Europos įmonių kapitalo vertę.

4.3 Apie 1994 m. įvyko kiekybinis lūžis laipsniškai diegiant ir naudojant e.mokymą, kai pramonė, ypač stambiosios įmonės, pradėjo taikyti šį metodą ekstensyviai savo vidaus mokymuose ir darbuotojų kvalifikacijos kėlimo kursuose. Tai parodė, kad e. mokymas yra pakankamai brandus ir gali pasiūlyti konsoliduotų ir tvarių sprendimų ir kad ankstesnis paprastų reklamos ir rinkodaros priemonių etapas baigėsi. Mažosios ir vidutinės įmonės dėl įvairių priežasčių yra tarp nepalankioje padėtyje esančių e.mokymosi grupių; šis mokymosi metodas, kaip neretai būna su informacijų ir ryšių technologijomis, dažnai naudojamas nepakankamai, ir daugeliui mažųjų ir vidutinių įmonių darbuotojų gresia pavojus negauti galimybių mokytis visą gyvenimą. Didėjanti e.mokymosi sklaida galėtų gerokai prisidėti prie mažų ir vidutinių įmonių konkurencingumo ir našumo didinimo. Atsakingosios institucijos, tiek ES, tiek ir nacionaliniu lygiu turėtų labiau atkreipti dėmesį į šią aplinką ir įgyvendinti priemones, remiančias IRT taikymą mažų ir vidutinių įmonių mokymuose.

IRT paremto mokymosi visą gyvenimą indėlis į socialinio kapitalo vystymą

4.4 Socialinis kapitalas — tai pavienio individo gebėjimų, informacijos, kultūros, žinių ir kūrybiškumo visuma, taip pat žmonių ir organizacijų santykiai. Šių pagrindų reikšmę ekonomikos vystymuisi ir jį lydinčioms pramonės permainoms reikia išnagrinėti atsižvelgiant į tai, koks yra santykis tarp jų susidarymo, sklaidos ir naudojimo bei jais paremtos papildomos naudos kūrimo.

4.4.1 Aukštas socialinio kapitalo lygis tiesiogiai lemia gebėjimą parengti žinių visuomenę: kūrybingą, atvirą naujovėms ir pokyčiams, gebančią užmegzti tvirtus socialinius ir ekonominius ryšius. Investicijos į mokslą, švietimą ir mokymą yra vienas iš būdų kurti tokią visuomenę.

4.4.2 Socialinis kapitalas didėja esant gebėjimui bendradarbiauti, kuris pasireiškia suinteresuotųjų dalyvių plėtojama partneryste (žr. 3.7.1 punktą) visose programose ir priemonėse, susijusiose su švietimu ir mokymu, paremtu IRT, ypač visą gyvenimą trunkančio mokymo srityje.

IT paremto mokymosi visą gyvenimą indėlis į pramonės permainas, ypač susijusias su investicijomis į darbuotojų gebėjimų lavinimą, žmogiškųjų išteklių vystymą ir kovą su nedarbu

4.5 IRT paremtas nuotolinis švietimas ir mokymas leidžia sistemiškiau, greičiau ir mažesnėmis sąnaudomis perduoti žinias, o tai ypač svarbu pramonėje, kur žinios yra svarbi žmogiškojo kapitalo dalis; be to, toks mokymas padeda perduoti pramonei mokslinių tyrimų įstaigų žinias.

4.5.1 Gerai parengtas personalas, nuolat keliantis savo kvalifikaciją, yra svarbus veiksnys, lemiantis firmos arba įmonės vertę. Turint tokią personalą, galima keisti gamybos technologijas, gamybos profilį arba prisitaikyti prie darbo rinkos reikalavimų.

4.6 Europos Komisija pabrėžia ⁽²²⁾, kad spartus technologijų vystymasis ir besikeičiančios ekonominės sąlygos reikalauja nuolatinių investicijų į žmogiškųjų išteklių vystymą dalyvaujant privatiems asmenims, įmonėms, socialiniams partneriams ir valdžios institucijoms. Deja, ES valstybėse nepastebima tendencija gerokai didinti švietimui skiriamas valstybės išlaidas, kurios vidutiniškai sudaro apie 5 proc. BVP, be to, skirtumai tarp pavienių valstybių yra didžiuliai, o kartais net milžiniški.

4.7 Investicijos į žmogiškųjų išteklių vystymą turi tiesioginės įtakos našumo augimui, be to, tai patraukli investicijų forma mikroekonomikos bei socialiniu lygiu. Tyrimai ⁽²³⁾ rodo, kad kiekvienis mokslo metai tiesiogiai prisideda prie ekonomikos augimo apie 5 proc. trumpalaikės trukmės laikotarpiu ir apie 2,5 proc. - ilgalaikės trukmės laikotarpiu. Šiuos faktus patvirtina savo išvados Europos Vadovų Taryba ⁽²⁴⁾, kuri pabrėžia, kad investicijos į mokymą ir kvalifikacijos kėlimą duoda didžiulę naudą, kuri gerokai viršija išlaidas.

⁽²²⁾ Komisijos komunikatas dėl efektyvaus investavimo į mokymą ir profesinį rengimą: Europai keliami reikalavimai, COM(2002) 779, 2003 1 10 (dok. 5269/03).

⁽²³⁾ De la Fuente ir Ciccone: „Žmogiškasis kapitalas globalioje, žiniomis grindžiamoje ekonomikoje“. Baigiamasis pranešimas Užimtumo ir socialinių reikalų generaliniam direktoratui, Europos Komisija, 2002 m.

⁽²⁴⁾ Pirmininkavimo ES išvados, Europos Vadovų Taryba, 2006 m. kovo 23-24 d. (dok. 7775/06).

4.8 Dėl sparčios technologijų pažangos atsiranda naujų, kompiuterine technika paremtų gamybos įrenginių, kurių aptarnavimui reikia IRT išmanančių darbuotojų. Ne visada pavyksta iškart jų surasti, tačiau jei mokymo ir kvalifikacijos kėlimo kursuose bus plačiai naudojamos IRT, ir ypač mokymosi visą gyvenimą srityje, darbo rinkoje iš tiesų bus lengviau rasti tokių darbuotojų.

4.9 Dėl pirmiau išdėstytų priežasčių ir atsižvelgiant į šiuo metu vykstančias pramonės permainas verta imtis intensyvių priemonių, skirtų sparčiam IRT diegimui visą gyvenimą trunkančio mokymosi srityje. Tokios priemonės turi padėti Europos gamybos įmonių darbuotojams ir besimokantiems bedarbiams greičiau įgyti naujų žinių ir gebėjimų. Visų pirma bedarbiams reikia užtikrinti galimybę dalyvauti IRT mokymuose, kurie finansuojami valstybės lėšomis ⁽²⁵⁾.

4.9.1 Bedarbiai nėra labai suinteresuoti savarankiškai siekti žinių, kadangi jų galimybės pritaikyti įgytas žinias yra pernelyg menkos. Geriausia motyvacija yra konkreti naujo darbo galimybė, kurią teikia tam tikras mokymas ar perkvalifikavimas; būtų tiesiog idealu, jei tokį mokymą surengtų firma, kuri siūlo darbo vietą.

4.9.2 Tai galėtų sudaryti palankias sąlygas įgyvendinti visą gyvenimą trunkantį mokymąsi naudojant IRT; tačiau tose srityse, kur to ypač reikėtų (žemės ūkio regionai, kuriuose gamybos įmonės merdi, tai itin būdinga naujosioms valstybėms narėms), nėra tinkamos infrastruktūros.

4.9.3 Tų sričių infrastruktūrai reikalinga valstybės ir ES pagalba, kadangi IRT įmonės neskuba padengti išlaidų, susijusių su interneto prieigos diegimu neturtinguose regionuose (mažuose miesteliuose ir kaimuose).

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁵⁾ Nuomonė i2010 Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Paslaugų ir Europos gamybos pramonės: sąveikos ir poveikis užimtumui, konkurencingumui ir našumui

(2006/C 318/04)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2006 m. vasario 19 d. nusprendė parengti nuomonę savo dėl *Paslaugų ir Europos gamybos pramonės: sąveikos ir poveikis užimtumui, konkurencingumui ir našumui*.

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. rugpjūčio 31 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Edwin Calleja. Antrasis pranešėjas Gerhard Rohde.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (2006 m. rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 183 nariams balsavus už, 3 — prieš ir 4 susilaikius.

Išvados ir rekomendacijos

paslaugų ekonomikos struktūrinės permainos, stebėjimu ir vertinimu.

Nuomonės tema:

Konkrečiau kalbant, kitų priemonių būtina imtis rinkos lygiu, kurias skatintų viešojo administravimo institucijos, pvz.:

Ižanginis apibendrinimas

Būtina pripažinti, kad verslo paslaugos yra svarbios Europos gamybos ir paslaugų pramonės augimui, konkurencingumui ir užimtumui. Konkurencingas verslo paslaugas reikėtų skatinti Europos lygio nuosekliomis politikos priemonėmis. 2005 m. veiksmų plano projektas dėl ES su verslu susijusių paslaugų forumo yra tinkamas forumas tolesnėms diskusijoms tęsti.

— skatinant verslo paslaugas kaip priemonę verslo ir pramonės sektorių veiklos rezultatams gerinti ir konkurenciniam pranašumui prieš šalis, kurių gamybos sąnaudos mažos, ir kitas pasaulio rinkoje konkuruojančias šalis siekti;

— skatinant, kad MVĮ daugiau ir veiksmingiau naudotųsi verslo paslaugomis;

— didinant užimtumą ir gerinant darbo sąlygas verslo paslaugų sektoriuje kaip priemonę našumui didinti, paslaugų kokybei ir gyvenimo lygiui gerinti;

Politikos tikslai ir tolesnė eiga

Turėtų būti remiamas teigiamas verslo paslaugų poveikis valstybiniam ir privačiam gamybos ir paslaugų pramonės sektoriams vystyti. Tai galima pasiekti įvairiomis priemonėmis. EESRK ES lygiu primygtinai rekomenduoja imtis šių veiksmų:

— vykdant tikslines mokymo ir perkvalifikavimo programas, kad didėtų darbuotojų, kuriems turėjo įtakos struktūrinės permainos, gebėjimas prisitaikyti ir įsidarbinti.

— tiesioginiais ir papildomais veiksmais kurti verslo paslaugų vidaus rinką, pirmiausia pašalinant kliūtis, trukdančias sektoriui sklandžiai funkcionuoti (kliūtis, trukdančias rinkos integracijai, darbo jėgos judumui ir ekonomikos augimui);

Moksliniai tyrimai ir technologijų plėtra (MTTP), naujovės ir skaitmeninis paslaugų teikimas

— nedelsiant pripažįstant verslo paslaugas sudėtine bet kokios pramonės politikos dalimi; Europos Komisija turėtų tai pabrėžti ir imtis veiksmų plėsti Europos pramonės politikos taikymo sritį, įtraukdama verslo paslaugas;

— Valstybės lėšomis finansuojamos nacionalinės ir ES lygio MTTP programos ypatingą dėmesį turėtų skirti veiksmams ir projektams, skirtiems gamybai didinti ir naujoviškoms verslo paslaugoms taikyti.

— sukuriant Europos verslo paslaugų observatoriją, kuri rinktų informaciją, skatintų diskusijas, teiktų siūlymus ir stebėtų politikos rekomendacijų įgyvendinimą;

— Dėmesys turėtų būti skirtas konkretiems gamybos pramonės žinioms imlių paslaugų projektams, kurie skatintų naujoves, didelį našumą ir augimo perspektyvas (pvz., IRT ir MTTP paslaugos).

— stiprinant socialinį dialogą, susijusį su darbo sąlygų ir galimybių įsidarbinti pokyčių, kuriuos lėmė naujų verslo

- Verslo paslaugos skatina žinių ekonomikos naujoves. Turėtų būti skatinami „paslaugų mokslo“ moksliniai tyrimai, pirmiausia verslo procesams taikytina metodologinė mokslinė patirtis.
- Intelektinės nuosavybės teisės (INT) ir kiti apsaugos mechanizmai turėtų būti sustiprinti įsigaliojus šiuo metu svarstomiems patentų srities teisės aktams, kurie skatintų įmones daugiau investuoti į MTTP ir naujoves.
- Turi būti pripažintas IRT vaidmuo paslaugų naujovių srityje ir siekiama, kad visoje Europoje būtų užtikrinta galimybė teikti paslaugas (ypač MVL) sparčiu plačiajuosčiu internetu, kartu stengiantis spręsti skaitmeninių elektroninio verslo tinklų saugumo ir privatumo klausimus. Šiame kontekste yra svarbi Europos Komisijos „i2010“ iniciatyva.

Paslaugų inžinerija ir standartai

- Paslaugų inžinerija yra nauja sritis, skirta verslo paslaugų teikimo kokybei pagerinti, taikant tobulesnį sisteminį planavimą. Šis naujoviškas metodas turi tapti mokslinių tyrimų ir studijų disciplina universitetuose, verslo mokyklose ir kitose mokymo įstaigose.
- Standartai gali būti naudingi siekiant aukštesnės kokybės paslaugų ir labiau integruotų ES rinkų. Šiuo tikslu turi būti skatinamas savanoriškas paslaugų standartizavimas apskritai ir ypač verslo paslaugų standartizavimas.

Žinių ir užimtumo Europos verslo paslaugų sektoriuje gerinimas

- Reikia rasti sprendimus, kaip stiprinti ES žmogiškąjį kapitalą ir sustabdyti stiprėjantį protų nutekėjimą iš ES mokslinių tyrimų sektoriaus.
- Privačiame sektoriuje turi būti naujos paskatos, kad padidėtų privataus sektoriaus MTTP veiklos dalis pagal Lisabonos strategiją.
- Turi būti geriau perduodama pramonės įmonių teikiama informacija ir duomenys apie verslo ir kitokias paslaugas.
- Verslo paslaugų teikėjų rinkos turi tapti skaidresnės.
- Turi būti skiriama daugiau išteklių geresniam lavinimui, mokymui, e. mokymuisi ir kalbų įgūdžiams, siekiant plėtoti pasienio regionų verslo paslaugų teikimą.

Pagrindimas

1. Įžanga

1.1 Šioje nuomonėje nagrinėjamas verslo paslaugų poveikis užimtumui Europos gamybos pramonėje, jos konkurencingumui ir našumui ir kaip šis sektorius galėtų būti vystomas toliau pagal Lisabonos programą. Dėmesys skiriamas naujos disciplinos — paslaugų inžinerijos — raidai ir verslo paslaugų pirkimo iš trečiosios šalies poveikiui.

1.2 Nerimaujama dėl Europos ekonomikos perspektyvų ir jos galimybių konkuruoti su šalimis, kuriose gamybos sąnaudos yra mažos. Europos pramonės ir paslaugų sektoriai prarado daug darbo vietų dėl kitų šalių konkurencinio pranašumo sąnaudų ir igūdžių požiūriu (pvz., dėl Kinijos pranašumo gamybos srityje ir Indijos pranašumo verslo paslaugų srityje). Nepaisant šios įvykių raidos, gamybos sektorius išlieka svarbiausiu Europos ekonomikoje. Remiantis naujausiais turimais 2004 m. statistiniais duomenimis, ES yra didžiausia prekių eksportuotoja, eksportavusi prekių daugiau kaip už 1 200 mlrd. JAV dolerių ⁽¹⁾.

1.3 Gamybos pramonė toliau laikoma pagrindiniu technologinių permainų ir naujovių šaltiniu ES, tačiau pastebėta, kad per pastaruosius dešimt metų nepavyko suaktyvinti veiklos aukšto lygio technologijų ir didesnės pridėtinės vertės srityse. Su verslo paslaugomis, ypač su žinioms imliomis paslaugomis, susijęs augimas yra dar vienas būdas vystyti naujas technologijas, naujas užimtumo galimybes ir įgyti konkurencinį pranašumą. Verslo paslaugos taip pat skatina su technologijomis nesusijusių naujovių kūrimą (pvz., susijusių su organizavimu), kurios pagerina nematerialųjį įmonių turtą ir darbuotojų gamybinę ir mokslinę patirtį.

1.4 Dėmesio vertas išsivysčiusių šalių perėjimas nuo vartojimo prie paslaugų nerodo jokios deindustrializacijos tendencijos, kaip kartais teigiama. Šią raidą galima vertinti kaip didėjančio darbo pasidalijimo išsivysčiusios ekonomikos šalyse ir anksčiau integruotų vertikalų vertės grandinių išskaidymo atspindį statistikoje. Specializuotų paslaugų teikėjai šiuo metu teikia paslaugas, kurias anksčiau gamybos įmonės teikdavo pačios. Susikūrė naujos paslaugų įmonės, kurios šiuo metu padeda Europos pramonei didinti efektyvumą, įsisavinti naujas technologijas, kurios leis sukurti naujus didesnės pridėtinės vertės produktus.

⁽¹⁾ PPO prekybos statistika, 2004 m.

1.5 Neseniai atlikti moksliniai tyrimai parodė, kad formuojasi tokia ekonomika, kurioje paslaugų ir gamybos sektoriai yra integruoti ir vienas kitą papildo. Paslaugų paklausa egzistuoja visur, kur yra stipri pramoninė ekonomika; ji yra tokios ekonomikos rezultatas. Tai nėra išskirtinė alternatyva ⁽²⁾.

1.6 Šioje nuomonėje neremiamas išskirtinis paslaugų skatinimas gamybos pramonės šakų sąskaita, bet pabrėžiama gamybos ir paslaugų sektorių tarpusavio priklausomybė ⁽³⁾. Joje pabrėžiamos didelės verslo paslaugų tobulinimo ir augimo galimybės. EESRK pabrėžia teigiamą verslo paslaugų įnašą į padidėjusį Europos gamybos sektoriaus našumą ir konkurencingumą. Kartu naujovės leidžia (įskaitant naujų technologijų įsisavinimą), taip pat pritraukiant labiau kvalifikuotus darbuotojus ir gerinant darbo sąlygas, didinti verslo paslaugų sektoriaus našumą ⁽⁴⁾.

1.7 Paslaugų užsakymas ir (arba) pirkimas iš specialių paslaugų teikėjų, kurie gali pasinaudoti masto ekonomija, ir nuolatinis atnaujinimo procesas daro teigiamą poveikį sąnaudoms ir našumui. Tačiau MVĮ žinias ir naujas verslo paslaugas įsisavina nepakankamai. Taip pat atitinkamomis perkvalifikavimo programomis reikia gerinti darbuotojų gebėjimus nuo gamybos pereiti prie verslo paslaugų.

1.8 Šiuo metu daugumą verslo paslaugų teikia vietiniai paslaugų teikėjai. Tačiau nėra jokios garantijos, kad taip bus ir ateityje. Nemažai verslo paslaugų gali būti užsakomos iš užsienio visoje Europoje, įskaitant naujas valstybes nares ir šalis kandidates, ar net pasaulyje, atsižvelgiant į sąnaudas ir galimybes (paslaugų užsakymas iš netoli ar toliau esančių valstybių). Naujausi duomenys rodo, kad 2004 m. ES-25 turėjo teigiamą prekybos paslaugomis balansą ir jis sudarė 42,8 mlrd. eurų (5,8 mlrd. eurų didesnis nei 2003 m.) ⁽⁵⁾

1.9 Siekiant nustatyti, kokiais funkcijas galima pirkti iš specialių verslo paslaugų teikėjų ar įmonių tinklų (bendrų paslaugų sistema), kurie gali vykdyti tas funkcijas efektyviau (dėl didelių veiklos apimčių ir dalijimosi kompetencija), reikia nuolat ir nuodugniai analizuoti įmonių struktūras ir procesus.

⁽²⁾ Verslo paslaugos Europos pramonėje, Luis Rubalcaba-Bermejo — ES Komisija, 1999 m.

⁽³⁾ Galutinio pranešimo „Konkurencingų gamybos pramonės šakų svarba verslo paslaugų vystymuisi“ apžvalga, Kalmbach ir kt., Brėmeno universitetas, 2003 m. gruodis.

⁽⁴⁾ Žr. EESRK nuomonę „Europos verslo konkurencingumas“, kurioje pabrėžiama atitinkamų socialinių sąlygų užtikrinimo svarba siekiant didinti našumą ir konkurencingumą. Ypač svarbios dalys: nuo §§ 2.5 iki 2.5.3; pvz., § 2.5.2, EESRK pažymi, kad „Europai ypač svarbu nedelsiant tapti konkurencingesne, užtikrinant ekonominį ir socialinį vystymąsi, sanglaudą ir darbo vietas, darbo aplinkos apsaugą“.

⁽⁵⁾ Eurostato informacinis biuletenis 17/2006, 2006 m. vasario 13 d.

Nors tai galėtų neigiamai veikti užimtumą gamybos sektoriuje, tai taip pat gali padėti kompensuoti galimą neigiamą paslaugų užsakymo užsienyje poveikį, išsaugoti gamybos pramonės šakas Europoje ir didinti užimtumo verslo paslaugų sektoriuje paklausą. Darbo vietų kvalifikuotiems darbuotojams kūrimas verslo paslaugų sektoriuje suteikia naujų konkurencinių pranašumų.

2. Iššūkiai Europos pramonei: iššūkis verslo paslaugoms

2.1 Visi Europos ekonomikos sektoriai jaučia globalizacijos poveikį ir būtinybę keistis, siekiant prisitaikyti prie naujų aplinkybių. Šiuo požiūriu teigiamos įtakos gali turėti pramonės politika. Savo komunikate *Struktūrinės kaitos skatinimas: išsiplėtusios Europos pramonės politika* ⁽⁶⁾ Europos Komisija pažymėjo, kad ji ketina vystyti pramonės permainas atitinkančią pramonės politiką:

— Europos pramonė turi įveikti struktūrines permainas, kurios naudingos visiems ir kurias turi skatinti žinių vystymo ir taikymo politika;

— ekonomikos internacionalizavimas yra naudingas Europos pramonei tol, kol pramonės politika remia būtiną raidą, aktyvią darbo rinką ir socialinę politiką, skirtą užkirsti kelią neigiamam poveikiui darbuotojams;

— dėl ES plėtros ne tik išsiplėtė vidaus rinka, bet ir atsirado galimybė visame žemyne perorganizuoti vertės grandines, kad būtų kuo geriau pasinaudota naujųjų valstybių narių konkurenciniais pranašumais;

— labai svarbus bus perėjimas į žinių ekonomiką — tam prireiks įžvalgaus reglamentavimo, kuris padėtų išvengti sunkumų, susijusių su naujųjų valstybių narių pramonės konkurencingumu.

EESRK pasisako už spartesnę pažangą siekiant konkretesnių ES pramonės politikos laimėjimų ir verslo paslaugų įtraukimą į politiką.

2.2 Neseniai Europos Komisija paskelbė komunikatą *Bendrijos Lisabonos programos įgyvendinimas — Politikos nuostatos ES gamybai stiprinti siekiant labiau integruoto požiūrio į pramonės politiką* ⁽⁷⁾. Šioje pramonės politikos programoje Komisija nustatė septynias pagrindines daugiau nei vieną sektorių apimančias politikos iniciatyvas dėl:

— intelektualinės nuosavybės teisių ir kovos su padirbinėjimu;

⁽⁶⁾ COM(2004) 274 final. EESRK nuomonė priimta 2004 12 15 (pranešėjas Joost van Iersel, antrasis pranešėjas Legelius Bo), OL C 157, 2005 06 28, nuo 75 p. Toliau.

⁽⁷⁾ COM(2005) 474 final. EESRK nuomonė priimta 2006 04 20 (pranešėjas Ernst Erik Ehnmark), OL C 185, 2006 08 08, nuo 80 p. Toliau. Taip pat žiūrėti CCMI papildomą nuomonę (pranešėjas Antonello Pezzini).

- aukšto lygio konkurencingumo, energetikos ir aplinkos ekspertų grupės;
- išorinių konkurencingumo aspektų ir priėjimo prie rinkos;
- naujos teisės aktų supaprastinimo programos;
- kompetencijos atskiruose sektoriuose gerinimo nustatant santykinius kompetencijos poreikius ir trūkumus;
- gamybos sektoriaus struktūrinių permainų valdymo;
- integruoto Europos požiūrio į pramonės mokslinius tyrimus ir naujoves.

Rimtas šio komunikato trūkumas yra paslaugų apskritai ir pirmiausia verslo paslaugų ignoravimas. EESRK ragina verslo paslaugas pripažinti sudėtine bet kokios pramonės politikos dalimi ir ragina Europos Komisiją išplėsti Europos pramonės politikos sritį įtraukiant ir verslo paslaugas. Jei norima vykdyti veiksmingą pramonės politiką, taip pat reikės atsižvelgti į pramonės permainų socialinius ir užimtumo aspektus. Tai reiškia, kad daugiau dėmesio turi būti skiriama mokymuisi visą gyvenimą ir paramai darbuotojų judumui palengvinti.

2.3 Europoje reikia plačiau ir nuodugniau skatinti informacijos ir ryšių technologijas (IRT). Svarbu spartinti IRT taikymą ir jų integravimą tiek į pramonę, tiek į verslo paslaugas. Kalbant apie informacijos technologijų (IT) įsisavinimą, ES atsilieka nuo savo pagrindinių konkurentų. 2004 m. Vakarų Europoje išlaidos IT buvo 732 eurai vienam gyventojui, JAV — 1 161 euras, Japonijoje — 1 012 eurų. Išlaidos IT nuo BVP Vakarų Europoje sudarė 3,08 proc. JAV — 4,55 proc., Japonijoje — 3,59 proc. ⁽⁸⁾ Šiame kontekste yra svarbi Europos Komisijos grupė dėl IRT konkurencingumo.

2.4 Europos gamintojai našumu dažnai atsilieka dėl menko technologijų įsisavinimo ir nepakankamo IRT galimybių panaudojimo; tai ypač pasakytina apie MVĮ. Techninės įrangos kaina nėra problema. Tačiau MVĮ trūksta IRT srities žinių ir kompetencijos. Dėl to joms sunku spėti su sparčia IRT kaita ir didėjančiu jų sudėtingumu. Mažų ir vidutinių įmonių skaitmeninė atskirtis tikrai yra ir tai rodo, kad iki šiol nėra išnaudotos visos IRT ir e. verslo modelio teikiamos galimybės ⁽⁹⁾. Verslo paslaugos yra svarbios, kad IRT sektorius taptų veiksmingas ir būtų užtikrintas tvarus našumo augimas.

2.5 Vidaus paslaugų rinka apskritai ir verslo paslaugų rinka konkrečiai dar nėra baigta kurti ir yra daug kliūčių, trukdančių naujų užimtumo galimybių veiksmingumui, konkurencingumui ir kūrimui. Daug kliūčių buvo nurodyta pranešime dėl „Vidaus paslaugų rinkos būklės“ ⁽¹⁰⁾, bet įgyvendinant Lisabonos strategiją buvo pasiekta šiokia tokia pažanga. Siekiant užtikrinti reikiamą ES konkurencingumą pasaulio rinkoje ir socialinę bei ekonominę pažangą, reikalingos verslo paslaugų rinkų reglamentavimą papildančios politikos kryptys, pvz., tokios, kokios nurodytos šiame dokumente.

3. Verslo paslaugų svarba ir jų sąveika su pramone

3.1 Verslo paslaugų apibrėžimas

Verslo paslaugos yra tradiciškai apibrėžiamos kaip su verslu susijusių paslaugų (t.y. verslo paslaugos plius transporto paslaugos, ryšiai, paskirstomoji prekyba ir finansinės paslaugos) ⁽¹¹⁾ pogrupis (NACE 70–74). Abiejų sąvokų apibrėžimo kriterijus yra klientai, kuriems paslaugos yra skirtos. Šios paslaugos skirtos ne galutiniams vartotojams, bet įmonėms. Tai reali veikla, kuri pirmiausia turi įtakos įmonių konkurencingumui (ji nėra nesuderinama su paslaugų vartotojams teikimu), prisidedama prie vertės grandinės kūrimo ir prie kokybės ir naujovių kūrimo, kurie yra paslaugos teikėjo, kliento ir paslaugos tarpusavio sąveikos rezultatas. Verslo paslaugos pasižymi tuo, kad dauguma jų gali būti atliekamos pačių įmonių arba užsakomos išorės specializuotoje įmonėje.

3.2 Verslo paslaugos yra įvairių veiklos rūšių grupė, kuri apima profesionalias paslaugas (t.y. inžineriją, sąskaitybą, teises paslaugas), didelės pridėtinės vertės paslaugas (t.y. IRT paslaugas, vadybą, konsultavimą), personalo paslaugas (t.y. personalo atranką, atleisti iš darbo asmenų įdarbinimą, laikiną įdarbinimą) ir verslo paramos paslaugas, tarp jų mažos pridėtinės vertės (t.y. valymą, apsaugą, maitinimą), ir tas, kurių pridėtinė vertė didėja (energijos valdymo, vandens ir kitų skysčių tiekimo ir valymo, oro ir atliekų apdorojimo). Šių veiklos rūšių grupėse dėmesį reikia skirti darbo ir socialinėms sąlygoms.

⁽¹⁰⁾ COM(2002) 441 final, 2002 m. liepos 30 d.

⁽¹¹⁾ Žr. Europos Komisijos komunikatą Su verslu susijusių paslaugų konkurencingumas ir jų įnašas į Europos įmonių veiklą (COM(2003) 747 final, 2003 m. gruodžio 4 d.), kurį galima perskaityti http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003_0747en01.pdf (ypač žr. § 1.2 ir 1 lentelę).

⁽⁸⁾ EITO 2005, p. 263.

⁽⁹⁾ Pranešimas dėl e. verslo, 2005 m.

1 lentelė. Pagrindinės paslaugos, reikalingos įmonėms funkcionuoti (funkcinis skirstymas) ⁽¹²⁾

FUNKCIJOS ĮMONĖSE	PAGRINDINĖS SU VERSLU SUSIJUSIOS PASLAUGOS		FUNKCIJOS ĮMONĖSE	PAGRINDINĖS SU VERSLU SUSIJUSIOS PASLAUGOS
Administravimas	Vadybos konsultacijos Teisinės paslaugos Auditas ir apskaita		Informacijos valdymas	Kompiuteriai ir IT paslaugos Telekomunikacijos
Žmogiškieji ištekliai	Laikinis darbas Personalo atranka Profesinis mokymas		Rinkodara ir pardavimai	Reklama Paskirstomoji prekyba Viešieji ryšiai Mugės ir parodos Garantinis aptarnavimas
Finansinis tarpininkavimas	Bankininkystė Draudimas Nuoma ir lizingas		Transportas ir logistika	Logistika Transporto paslaugos Pasiuntinių paslaugos
Gamyba ir techninės funkcijos	Inžinerija ir techninės paslaugos Bandymai ir kokybės kontrolė MTTP paslaugos Pramoninis dizainas Įrangos priežiūra ir taisymas		Infrastruktūros valdymas	Saugos paslaugos Valymo paslaugos Maitinimas Aplinkosaugos paslaugos/ atliekų išvežimas Energija ir vandentiekio paslaugos Nekilnojamasis turtas (sandėliai)

3.3 Verslo paslaugų vieta ekonomikoje

Verslo paslaugos yra svarbus Europos rinkos ekonomikos elementas. Tačiau svarbiausias verslo paslaugų bruožas yra tai, kad jos yra integruotos į kiekvieną vertės grandinės etapą. Verslo paslaugų augimo priežastimi paprastai laikoma darbo vietų perkėlimas iš gamybos pramonės į paslaugų sektorių dėl paslaugų funkcijų pirkimo iš trečiosios šalies. Bet augimo priežasčių yra daugiau. Kiti svarbūs veiksniai yra gamybos sistemų permainos, didesnis lankstumas, didesnė konkurencija tarptautinėse rinkose, didėjanti IRT ir žinių svarba ir naujų paslaugų rūšių atsiradimas. Remiantis struktūriniu verslo statistika, su verslu susijusių paslaugų sektoriuje (išskyrus finansines paslaugas) 2001 m. dirbo 53 proc. visų ES rinkos ekonomikoje dirbančių darbuotojų, gamyboje — 29 proc. (apie 29 mln. darbuotojų). Su verslu susijusios paslaugos 2001 m. iš viso sukūrė 54 proc. pridėtinės vertės, gamybos sektorius — 34 proc. ⁽¹³⁾.

3.4 Šiuo metu vis daugiau gamybos įmonių pačios pradeda teikti paslaugas. Jos siūlo ne tik garantinį aptarnavimą, bet vis dažniau pridėtinę vertę atranda parduodami savo inžinerijos, projektavimo arba proceso naujovių patirtį kitoms įmonėms. Formuojasi naujas mišrios įmonės modelis, kuris apima tiek gamybą, tiek paslaugų teikimą. Klientai vis dažniau ieško sprendimų, ne vien produktų, taigi gamybos įmonei galimybė teikti papildomas paslaugas suteikia konkurencinį pranašumą.

⁽¹²⁾ Šaltinis: Su verslu susijusių paslaugų konkurencingumas ir jų įnašas į Europos įmonių veiklą (COM (2003) 747 final, 2003 m. gruodžio 4 d.), I priedas (Paslaugų klasifikacija ir papildomi duomenys), kurį galima rasti http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003_0747en01.pdf.

⁽¹³⁾ COM(2003) 747 final, § II.2, p. 11.

3.5 *Konkrečių statistinių duomenų apie verslo paslaugas stoka* ⁽¹⁴⁾. Trūksta statistinės informacijos apie paslaugų paklausą. Trūksta dokumentų, kuriuose būtų nurodyta įvairių sektorių sąveika. Informacijos apie paslaugų veiklą ir jų įnašą į ES valstybių narių ekonomiką teikimas turėtų pagerėti pataisius NACE klasifikatorių 2007 m. Pataisytas klasifikatorius leis geriau įvertinti paslaugų sektoriaus struktūrą ir plėtrą ⁽¹⁵⁾. Taip pat trūksta informacijos apie pramonės įmonių teikiamų paslaugų mastą.

3.6 *Su verslo paslaugomis susijusios informacijos ir analizės fragmentiškumas ir stoka*. EESRK mano, kad būtina įsteigti Europos verslo paslaugų observatoriją, kuri rinktų informaciją, skatintų mokslinius tyrimus, diskusijas, teiktų pasiūlymus ir stebėtų politinių rekomendacijų įgyvendinimą. Observatorija arba panaši iniciatyva leistų geriau suprasti naują sparčią sektoriaus raidą ir taptų politikos formuotojų ir suinteresuotų subjektų susitikimų vieta.

3.7 *Paslaugų standartizavimas*. Norint spartinti savanorišką paslaugų standartizavimą, pagrįstą rinkos poreikiais ir patikimais įrodymais, reikia gerinti bazinį saugumą, kokybę ir veiklą ir skatinti konkurenciją bei naujoves paslaugų teikimo srityje. Šiuos uždavinius turi spręsti Europos standartizacijos komitetas (CEN), Tarptautinė standartizacijos organizacija (ISO) ir nacionalinės standartizacijos institucijos. Paslaugų sektoriaus savanoriškų standartų rengimas neabejotinai paskatins tarptautinę prekybą paslaugomis ir padės vystyti paslaugų vidaus rinką.

4. *Kaip verslo paslaugos didina pramonės konkurencingumą* ⁽¹⁶⁾

4.1 Verslo paslaugos yra itin svarbios padedant MVĮ sektoriui prisidėti prie naujovių ir augimo. Yra duomenų, kad pačios dinamiškiausios MVĮ plačiai naudojasi verslo paslaugomis. Esant internacionalizacijai spaudimui, reikia skatinti, kad kuo daugiau MVĮ naudotųsi šiomis paslaugomis.

4.2 *Valstybių gebėjimas kurti naujoves*.

Tautos gebėjimą kurti naujas idėjas ir laikui bėgant komercializuoti naujų technologijų srautą lemia šie veiksniai ⁽¹⁷⁾:

- bendra naujovių infrastruktūra;
- esminės pamatinės sąlygos/papildomos politikos priemonės;
- visos naujovių sistemos tarpusavio sąsaja;
- pagrindinės švietimo sistemos.

4.3 85 proc. ES mokslinių tyrimų yra susiję su gamyba (JAV — 66 proc.), bet nėra jokių patikimų duomenų apie MTTP paslaugų sektoriuje. Iš visos su gamyba susijusios MTTP 87,5 proc. yra vykdoma aštuoniuose konkrečiuose srityse (chemijos pramonėje, mechaninės inžinerijos, biuro įrenginių gamybos, elektros įrenginių gamybos, puslaidininkių, komunikacijų, prietaisų gamybos, motorinių variklių gamybos ir orlaivių bei kosminių laivų gamybos sektoriuose).

4.4 Pagal absoliučias išlaidas MTTP požiūriu ES nepavyko pavyti JAV; skirtumas per paskutinįjį dešimtmetį netgi padidėjo.

⁽¹⁴⁾ Žr. „Įmonių perkėlimo tyrimas pagal sektorius: faktai“ (pirmiausia p. 107 ir 177-179), kurį pavedė atlikti CCMI ir buvo panaudotas kaip pagrindas jos informaciniam pranešimui **Įmonių perkėlimo tyrimas pagal sektorius** (pranešėjas Joost van Iersel, antrasis pranešėjas Enrique Calvet Chambon).

⁽¹⁵⁾ Pranešimas ES su verslu susijusių paslaugų forume, 2005 m. birželis.

⁽¹⁶⁾ Žr. COM(1998) 534 final ir COM(2003) 747 final.

⁽¹⁷⁾ Stern, Furman, Porter, 2002 m.

4.5 Didesnis dėmesys MTTP finansavimui į aukšto lygio technologijų ir žinioms imlias (didelio pelningumo) paslaugas yra vienas svarbiausių Europos pramonės konkurencingumo veiksnių. „3 proc. tikslą“ ⁽¹⁸⁾ būtų lengviau pasiekti, jei vyriausybės padidintų savo finansinius išpareigojimus ir jei privatus sektorius, įskaitant verslo paslaugas, būtų skatinamas ir jam šiuo tikslu būtų padedama skirti daugiau lėšų.

4.6 Europos Komisijos neseniai paskelbtame komunikate ⁽¹⁹⁾ siūlomas įkurti Europos technologijų institutas yra naudingas, bet technologijų plėtrą turi būti vykdoma pagal veiksmingą verslo ir organizavimo strategiją.

4.7 Verslo paslaugų naujoviškų funkcijų poveikis yra nurodytas toliau pateikiamoje lentelėje:

2 lentelė. Inovacinės verslo paslaugų funkcijos ⁽²⁰⁾

Naujoviškos funkcijos	Svarbiausi naujovių elementai	Verslo paslaugos (keli reprezentatyvūs sektoriai)
Technologijų naujovės	— Didesnis technologijų integravimas — Esamų technologijų taikymas — Technologijų pritaikymas verslo poreikiams — Aukšto lygio informacijos ir komunikacinių procesų efektyvumas — Rutininių procedūrų automatizavimas — Gamybos struktūrų lankstumo didinimas — Kokybės gerinimas	— IT paslaugos — Inžinerijos paslaugos — Projektavimo paslaugos — Telekomunikacijų paslaugos — Elektroninių komunikacijų paslaugos internetu — Kokybės kontrolės paslaugos
Organizacinės naujovės	— Vidaus organizacijų efektyvumas — Kontrolės ir koordinavimo procesų įvardijimas — Personalo atrankos, mokymo ir darbo gerinimas — Skirtingų funkcinių specialybių tobulinimas — Vadybos konsultacijos ir vadyba	— Auditas ir teisinės paslaugos — Personalo paslaugos (atranka, mokymas ir laikinas įdarbinimas)
Strateginės naujovės	— Dinamiškai aplinkai pritaikytas lankstumas — Sudėtingų rinkų pozicionavimas — Strateginė informacija dėl aljansų sudarymo — Informacija apie produkto adaptavimą — Informacija apie vietas ir rinkas — Apsauga esant prieštarai teisei aplinkai	— Vadybos paslaugos — Interneto paslaugos — Audito paslaugos — Teisinės paslaugos — Su mugėmis ir parodomis susijusios paslaugos — Rinkodaros paslaugos
Komercinės naujovės	— Produkto konkurencingumo planavimas — Naujovių komercializavimas — Pasinaudojimas galimybėmis — Klientų paieška ir ryšiai su klientais — Naujoviška rinkodara — Įvaizdžio klausimai	— Dizaino paslaugos — Mugės ir parodos — Viešumas — Tiesioginė rinkodara — Viešieji ryšiai — Garantinis aptarnavimas

⁽¹⁸⁾ Žr. EESRK nuomonę PP7: Pagal Lisabonos strategiją „Barselonos Europos Vadovų Taryba (2002 m. pavasaris) kiekybiniu požiūriu nustatė mokslinių tyrimų rėmimo tikslus: iki 2010 m. bendrosios ES išlaidos turi būti padidintos iki 3 proc. BVP, iš kurių 2/3 tenka privačiam sektoriui (**3 proc. tikslas**). Tačiau Komitetas atkreipia dėmesį, kad, atsižvelgiant į pasaulines lenktynes, investicijų srityje šis tikslas yra „judantis taikyns“; kas per vėlai jį pasiekia, tas ir toliau atsilieka“. (§ 2.5).

⁽¹⁹⁾ COM(2006), 77 final.

⁽²⁰⁾ Ištrauka iš „Palgrave-Macmillan“ rengiamos Luis Rubalcaba ir Henk Kox publikacijos *The Contribution of Business Services to European Employment, Innovation and Productivity*.

Naujoviškos funkcijos	Svarbiausi naujovių elementai	Verslo paslaugos (keli reprezentatyvūs sektoriai)
Su veikla susijusios naujovės	— Funkcinis darbo pasiskirstymas — Dėmesio skyrimas pagrindinėms užduotims — Veiklos pajėgumų klausimai — Įvaizdžio klausimai	— Lingvistinės paslaugos — Pasiuntinių paslaugos — Saugos paslaugos — Su veikla susijusios paslaugos

Šaltinis: Rubalcaba (1999) *Business services in European Industry*; Europos Komisija, Briuselis.

4.8 Kai kurios daugiausiai naujovių taikančios Europos įmonės yra verslo paslaugų įmonės, bet bendras MTTP lygis paslaugų sektoriuje yra pernelyg žemas ir per mažai struktūruotas. Naujos paslaugos ir verslo modeliai dažnai atsiranda įdėjus daug pastangų ir sugaišus nemažai laiko ir atsižvelgus į atskirų įmonių nesėkmes. Būtina, kad ES remtų mokslinius tyrimus konkrečiose srityse, siekiant atnaujinti bendrovių įgūdžius naujausių technologijų srityje.

4.9 Svarbu rasti būdus, kaip mokslinių tyrimų rezultatais galėtų pasinaudoti MVĮ, ir remti jas produkto trumpalaikio kūrimo proceso metu.

4.10 Kai bendrovės siekia daugiau investuoti į naujoves ir MTTP, Europos Komisija turi užtikrinti tinkamą intelektinių nuosavybės teisių apsaugą ir turi būti imtasi veiksmų įgyvendinti šiuo metu svarstomą pasiūlymą dėl kompiuteriu sukurtų išradimų patentavimo.

4.11 Reikalingi geresni teisės aktai ir reglamentavimas.

5. ES žinių kūrimo sistema

5.1 Reikalinga radikalčiai pertvarkyti ES žinių kūrimo sistemą. Tai apima:

- MTTP veiklos sričių perorientavimą į modernias IRT technologijas gaminančias įmones;
- protų nutekėjimo iš ES į JAV sustabdymą (du kartus daugiau ES mokslininkų persikelia dirbti į JAV, nei atvirkščiai; 40 proc. JAV MTTP įgyvendina ES išsilavinę mokslininkai);
- bendrų išlaidų moksliniams tyrimams padidinimą, siekiant pasiekti Lisabonos tikslą — 3 proc. BVP;
- IRT žinios, skaitmeninis raštingumas ir e. verslo žinios turi tapti svarbiausiomis kompetencijos sritimis; mokymo programose turi būti numatytas IRT žinių dėstymas nuo ankstyvo amžiaus;
- modernus fiksuotasis ir judrusis plačiajuostis ryšys yra šio amžiaus žinių ekonomikos infrastruktūra. Šiame kontekste yra svarbi Informacinės visuomenės GD iniciatyva „i2010“.

6. Paslaugų inžinerijos vaidmuo

6.1 Naujovės paslaugų srityje intensyviai svarstomos ir tiriamos daugiausiai Vokietijoje nuo XX a. dešimtojo dešimtmečio vidurio. Paslaugų inžinerija pakankamai sustiprėjo, kad šioje srityje būtų galima vykdyti tiek akademinę, tiek praktinę veiklą. Ji išsivystė į techninę discipliną, kurioje dėmesys skiriamas paslaugų produktų sisteminei plėtrai ir projektavimui, naudojant atitinkamus modelius, metodus ir įrankius. Nors paslaugų inžinerijos dalis taip pat yra ir kai kurie paslaugų valdymo aspektai, didžiausias dėmesys skiriamas naujų paslaugų produktų kūrimui. Kartu paslaugų inžinerijoje dėmesys skiriamas ir kūrimo sistemų projektavimui, kitaip sakant — su paslaugomis susijusiems bendro MTTP ir naujovių valdymo klausimams.

6.2 Fundamentalieji moksliniai naujų verslo modelių, metodų ir priemonių tyrimai paslaugų inžinerijai suteiks naudingą postūmį. Integruoto fizinių prekių, programinės įrangos ir paslaugų kūrimo metodas taps įprasta funkcija. Galų gale didėjantis paslaugų standartų suderinimas paskatins veiksmingą naujų paslaugų plėtrą ir specializaciją ⁽²¹⁾.

6.3 Paslaugų inžinerija yra viena iš kelių paslaugų sektoriaus sričių, kuri iš esmės buvo sukurta Europos moksliniais tyrimais. Siekiant šioje srityje pirmauti ir ateityje, reikalinga didesnė integracija į tarptautinius tinklus ir sisteminis nepriklausomos paslaugų inžinerijos bendruomenės vystymas ⁽²²⁾.

7. Skaitmeninio paslaugų teikimo svarba

7.1 *Paslaugų teikimo internetu intensyvėjimas.* Didėja dėmesys tarptautinio informacijos technologijų paslaugų ir verslo proceso paslaugų teikimo, naudojant IRT, vystymuisi ir poveikiui. Verslo paslaugos vis dažniau naudoja IRT ir teikia paslaugas internetu. Pabrėžiama skaitmeninio paslaugų teikimo svarba programinės įrangos paslaugų, MTTP ir techninių bandymų paslaugų, konsultavimo paslaugų, žmogiškųjų išteklių tobulinimo ir įdarbinimo paslaugų srityse. Šia paslauga labiausiai skatina rinką. To priežastys:

- nauji vartotojų poreikiai ir lūkesčiai;
- būtinybė pasiekti kuo daugiau rinkų ir plėsti rinkas;
- geresnė kokybė ir santykių su vartotoju intensyvumas;
- gamybos našumo ir didelių verslo apimčių nauda;
- sąnaudų sumažinimas, gerinant ir plečiant mažai sąnaudų reikalaujančią gamybą ir paslaugų teikimą.

7.2 *Galimos naudos, susijusios su ES ekonomikos perkėlimu į kitas valstybes, įvertinimas.* Intensyvėjant paslaugų teikimui iš bet kurios pasaulio vietos, kyla naujų globalių uždavinių. Todėl Europa turėtų būti pasirengusi teikti ir eksportuoti aukštos kokybės paslaugas į kitas pasaulio šalis. Plėsis skaitmeninis paslaugų teikimas ir su tuo susijusi parama e. verslui. Tarptautinis su verslu susijusių paslaugų perkėlimas į kitas valstybes šiuo metu apsiriboja biuro paslaugomis (t.y. IT paslaugos, finansinės ir apskaitos paslaugos, skambučių centro funkcijos). Didesnės pridėtinės vertės paslaugų, pvz., IT inžinerijos, mokslinių tyrimų ir analizės paslaugų teikimo, ES neperkelia kitur. Tačiau technologijų plėtra, turimi įgūdžiai ir panašios sąnaudos pasaulinėje rinkoje turės paveikti Europos bendrovių sprendimus ateityje. Tai yra iššūkis Europos darbo rinkai — turės būti sukurta daugiau aukštos kvalifikacijos darbo vietų ir išvengta nedarbo ⁽²³⁾.

7.3 *Skaitmeninio paslaugų teikimo kliūtys.* Egzistuoja skaitmeninio paslaugų teikimo plėtros kliūtys, kurias būtina nuodugniai iširti ir rasti priemones joms pašalinti, kad Europos verslo paslaugų įmonės taptų agresyvesnės ir galėtų plėsti savo veiklą už ES ribų. Šios kliūtys: standartų, tarpusavio ryšių veiksmingumo, pasitikėjimo ir saugumo stoka e. prekyboje, investicijų į fiksuotojo ir mobiliojo plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą stoka ir vis dar per mažas MVĮ susidomėjimas IRT.

⁽²¹⁾ *Service engineering — methodical development of new service products*, Hans-Jorg Bullinger, Klaus-Peter Fahnrich, Thomas Meiren.

⁽²²⁾ Thomas Meiren, Fraunhoferio pramoninės inžinerijos institutas, Štutgartas, Vokietija.

⁽²³⁾ Europos forumas dėl su verslu susijusių paslaugų, 2005 m. pranešimas.

8. Užimtumo galimybės verslo paslaugų sektoriuje

8.1 Užimtumas verslo paslaugų sektoriuje per paskutinius dešimtmečius išpūdingai padidėjo. Metinis augimas nuo 1979 iki 2002 m. buvo maždaug 4,5 proc., ir tai gerokai viršija bet kokio kito ekonomikos sektoriaus augimo dydžius. Užimtumo verslo paslaugų sektoriuje dalis viso užimtumo atžvilgiu 2003 m. ES-15 buvo 9 proc., o ES-25 — 8,6 proc. Paslaugų sektorius ir ypač verslo paslaugos bus ypač svarbios kuriant naujas darbo vietas ateityje ir kompensuojant mažėjantį užimtumą gamybos pramonės šakose.

8.2. Toliau pateikta 3 lentelė parodo, kaip užimtumas verslo paslaugų srityje didėjo iki 2002 m., palyginti su bendru ekonomikos augimu.

3 lentelė. Metinis užimtumo verslo paslaugų sektoriuje augimas 1979–2002 m. ⁽²⁴⁾

Valstybė	Bendras ekonomikos augimas	Verslo paslaugos	Nekiln. turtas	Nuoma	Profesinės paslaugos	MTTP pagal sutartį	IK paslaugos	Su veikla susijusios paslaugos
LU	2,6	7,6	5,2	4,4	7,5	6,5	12,4	7,4
PT	0,4	6,9	6,5	5,5	6,7	7,7	8,1	7,0
IE	2,0	6,4	5,3	4,6	6,0	0,8	10,5	6,5
IT	0,5	6,4	4,4	8,0	6,1	4,1	6,5	6,7
DE	0,6	5,3	4,2	3,4	4,5	2,9	6,5	5,8
FI	0,1	5,4	1,0	1,6	4,3	3,3	8,5	6,0
ES	1,1	5,4	3,7	6,0	4,9	3,2	7,4	5,8
NL	1,6	4,7	3,7	5,3	4,1	3,4	8,1	4,7
AT	0,3	4,8	1,4	2,6	4,3	4,0	9,6	4,8
SE	0,2	4,7	1,2	2,7	4,3	4,2	6,1	4,7
EL	0,8	4,6	5,9	3,4	4,2	4,0	8,1	4,8
UK	0,4	3,3	4,8	2,2	2,8	-0,4	6,9	3,5
FR	0,5	3,2	1,3	4,1	2,5	1,7	4,7	3,8
DK	0,3	3,1	1,5	2,8	1,8	-0,8	5,8	4,3
BE	0,3	3,6	3,9	0,9	3,2	-1,7	5,0	4,0
ES15	0,6	4,4	3,3	3,3	3,9	1,7	6,4	4,7
JAV	1,4	4,7	1,6	3,5	3,5	2,9	8,8	5,3

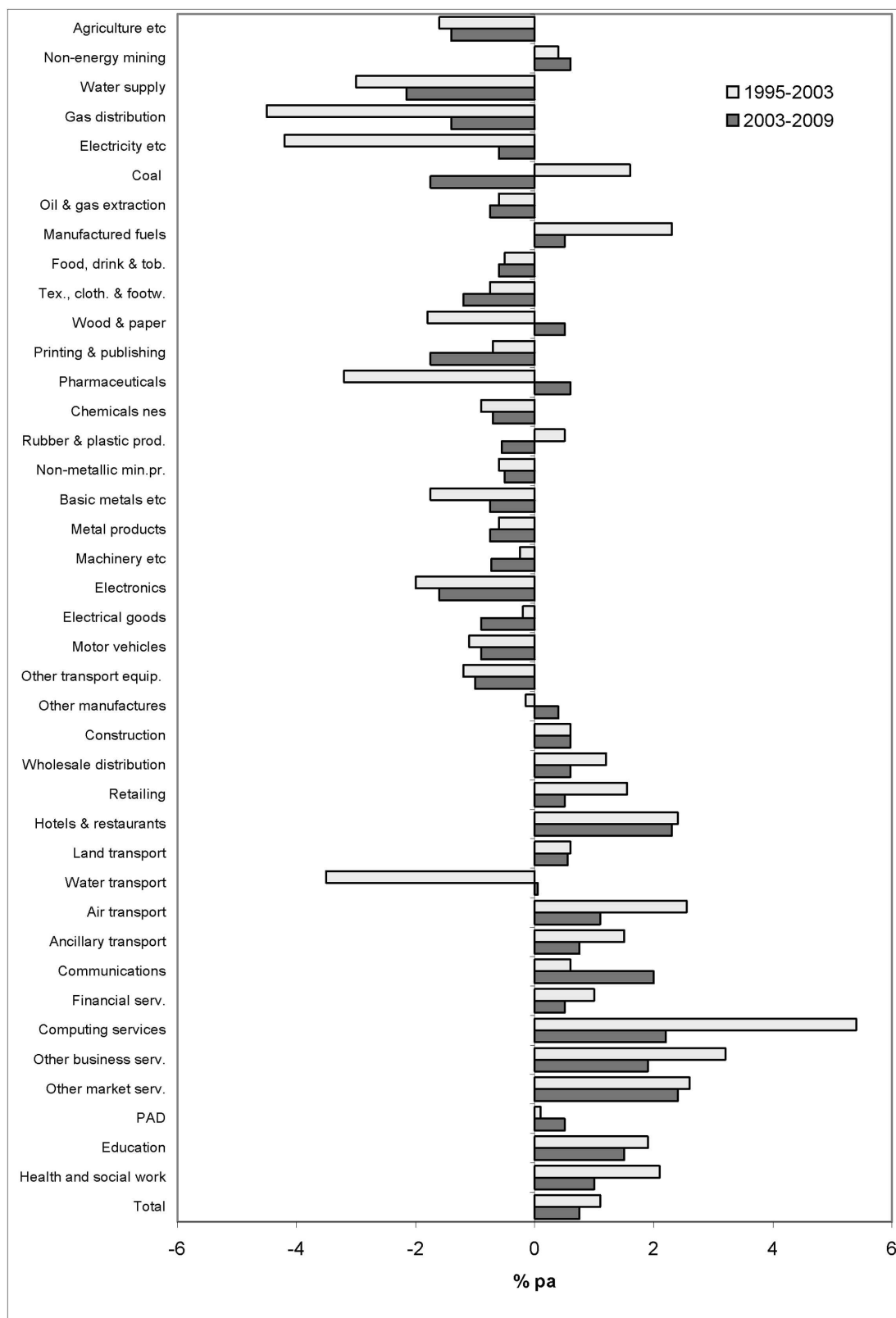
8.3 Dinamiškas užimtumo augimas paslaugų sektoriuje, ypač žinioms imlių paslaugų sektoriuje, yra būdingas modernioms ekonomikoms. Nors užimtumo verslo paslaugų sektoriuje dydžiai ir augimo dydžiai Europos šalyse yra skirtingi, galima teigti, kad Europoje nėra neturtingų šalių, kuriose būtų daug verslo paslaugų, ir nėra turtingų šalių, kuriose būtų nedaug verslo paslaugų ⁽²⁵⁾.

8.4 Galima tikėtis, kad užimtumo augimas paslaugų sektoriuje, ypač žinioms imlių paslaugų sektoriuje, tęsis, nors bus šiek tiek mažesnis. Nepaisant to, remiantis 4 lentele, augimas bus didesnis, nei prognozuojama kitose ekonomikos srityse. Tikimasi, kad augimo dydžiai bus daug didesni naujosiose valstybėse narėse, kuriose paslaugų vystymasis prasideda nuo daug žemesnio lygio.

⁽²⁴⁾ „The Contribution of Business Services to European Employment, Innovation and Productivity“, Luis Rubalcaba ir Henk Kox (2006 m. išleis „Palgrave-Macmillan“).

⁽²⁵⁾ Rubalcaba, Kox, 2006 m., p. 42.

4 lentelė. Užimtumo tendencijos Vakarų Europos ekonomikos sektoriuose

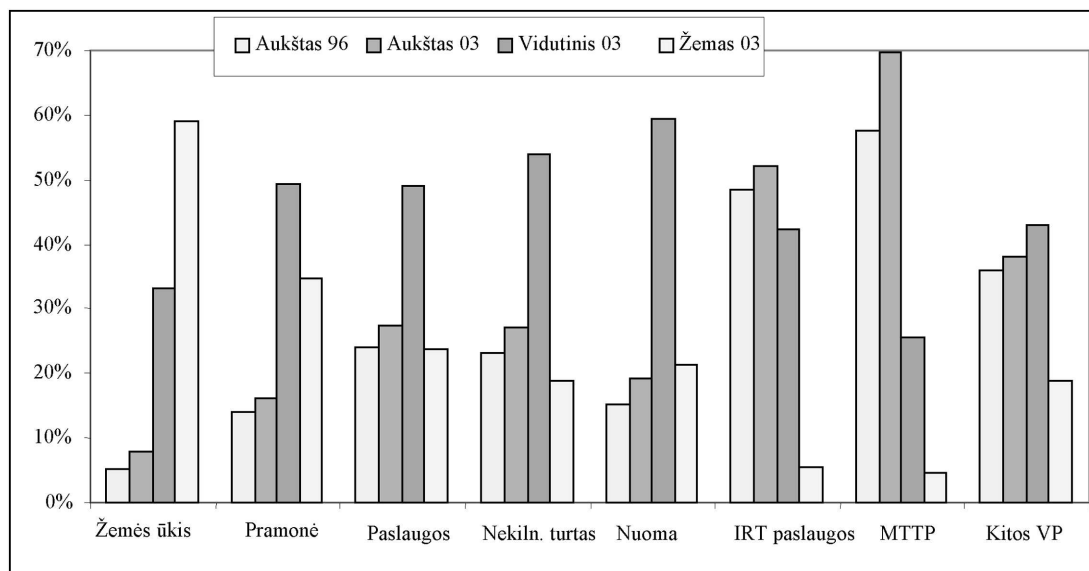
Pastaba: Vakarų Europa čia — ES15 + Norvegija + Šveicarija.

Šaltinis: *What has happened to the Lisbon agenda?* Cambridge Econometrics Press Release, 2005 m. lapkritis.

8.5 Ypatingas užimtumo verslo paslaugų sektoriuje bruožas yra aukštas išsilavinimo lygis. ES darbo jėgos tyrimai parodė, kad 2003 m. didelės kompetencijos reikalaujantys darbai sudarė 41 proc. viso užimtumo (1998 m. — 38 proc.). Nedidelės kvalifikacijos reikalaujančių darbų dalis nuo 25 proc. 1998 m. sumažėjo iki 17 proc. 2003 m. Norint dirbti daugumą darbų verslo paslaugų sektoriuje, reikia aukšto ir

vidutinio lygio žinių — tai kelia uždavinius Europos švietimo sistemoms (ypač mokymosi visą gyvenimą sektoriuje), nes Europos pramonėje vykstant struktūriniais pakeitimams reikės, kad daugiau žmonių ateitų į verslo paslaugas iš kitų užimtumo sričių. Siekiant šių tikslų, ypač svarbu griežtai laikytis Lisabonos švietimo darbotvarkės iki 2010 m. 5 lentelėje pateikiami išsilavinimo lygiai keliuose sektoriuose.

5 lentelė. Išsilavinimo lygiai svarbiausiuose ekonomikos sektoriuose ir verslo paslaugų sektoriuje, ES15, 2003 m. ⁽²⁶⁾

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁶⁾ Šaltinis: Rubalcaba ir Kox (2006 m.), remiamasi Eurostato duomenimis iš *Labour force Survey*, 2004.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, įsteigiančio Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondą

COM(2006) 91 final — 2006/0033 (COD)

(2006/C 318/05)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 159 straipsnio 3 dalimi, 2006 m. kovo 27 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, įsteigiančio Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondą*.

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. rugpjūčio 31 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Josst van Iersel ir antrasis pranešėjas Enrico Gibellieri.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 170 narių balsavus už, 10 — prieš ir 15 susilaikius.

1. Santrauka

1.1 EESRK pritaria Europos Komisijos pasiūlymui įsteigti Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondą (toliau EGF). EESRK pritaria tikslui teikti paramą pasinaudojant EGF tais atvejais, kai dėl rimtų ir nenumatytų ekonominių priežasčių darbuotojai susiduria su neatidėliotinais didelio masto socialiniais sunkumais.

1.2 EESRK pritaria nuostatai, kad šiuos klausimus pirmiausia turi spręsti pačios valstybės narės, o EGF turėtų teikti paramą tik kuriai nors valstybei narei paprašius ir biudžeto valdymo institucijai priėmus atitinkamą sprendimą. Turi būti vadovaujamas aiškiomis taisyklėmis.

1.3 Didelio ekonomikos sutrikdymo metu yra itin svarbios išankstinės politikos priemonės, dinamiškas verslininkystės vystymas, regioninė atsakomybė ir laiku vykdomi veiksmai bei verslo, socialinių partnerių, vyriausybės, regionų valdžios institucijų ir kitų atitinkamų suinteresuotų subjektų bendradarbiavimas. EGF yra viena iš ES solidarumo priemonių, todėl ji tik papildo kitas finansavimo priemones. Siekiant didesnio patikimumo, su ja nereikėtų sieti pernelyg didelių lūkesčių.

1.4 Konkretūs EGF finansuojami veiksmai turi atitikti visų suinteresuotų subjektų veiksmų planus. EGF neturėtų kisti į tas sritis, kur valstybės narės turi išskirtinę kompetenciją. Būtina aiškiai nurodyti, kad Fondas yra skirtas asmenų, kuriems, susiklosčius tam tikroms skubioms ekonominėmis aplinkybėmis, reikalinga parama konkrečioms užimtumo galimybėms didinti.

1.5 EESRK ragina Komisiją užtikrinti aktyvų socialinių partnerių dalyvavimą procesuose kuriant naujas darbo vietas

darbo netekusiems darbuotojams. Tikslas „greičiau grąžinti“ darbo netekusius darbuotojus į darbo rinką yra sudėtingas uždavinys. Patirtis rodo, kad šie procesai trunka ilgą laiką.

1.6 Didinant veiksmingumą ir darną, turėtų būti garantuotas griežtas įvairių priemonių, pirmiausia EGF ir struktūrinių fondų, koordinavimas.

2. Komisijos pasiūlymas

2.1 2006 m. kovo mėn. Komisija pateikė pasiūlymą steigti Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondą ⁽¹⁾. Juo siekiama suteikti konkrečią vienkartinę paramą padedant grąžinti darbuotojus į darbą tose ekonomikos srityse arba sektoriuose, kurie patiria rimtus ekonomikos sutrikdymo padarinius.

2.2 Rimtas ekonominis sutrikdymas gali reikšti ekonominės veiklos perkėlimą į trečiąsias šalis, didelį importo sumažėjimą arba laipsniškai mažėjančią rinkos dalį konkrečiame sektoriuje. Pagrindinis EGF kriterijus yra tai, kad įmonė arba jų grupė atleidžia mažiausiai 1000 darbuotojų regionuose, kur nedarbo lygis didesnis už vidurkį.

2.3 Remtini veiksmai pagal EGF turėtų sudaryti sąlygas praradusius darbą žmones integruoti į darbo rinką. Ši pagalba papildo valstybių narių priemones ir yra skirta regioninėms programoms. Šios priemonės apima perkvalifikavimą, pagalbą persikeliant, pagalbą verslą pradedančioms įmonėms ir papildomas išmokas.

⁽¹⁾ Pasiūlymas dėl Reglamento, įsteigiančio Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondą, 2006 m. kovo mėn., COM(2006) 91 final, 2006/0033 (COD).

2.4 EGF teiks paramą tik valstybei narei to prašant. ES finansuojama suma neviršija 50 % visų paramos priemonių, kurias numatė valstybė narė, išlaidų.

2.5 Finansinėje perspektyvoje lėšų šiam fondui nėra numatyta. Fondas bus finansuojamas iš nepanaudotų ir laisvų lėšų. Kiekvieną tokį lėšų skyrimą klausimą svarstys biudžeto valdymo institucija, o tai reiškia, kad visą atsakomybę prisiima Taryba ir EP.

2.6 Numatyta išsami lėšų skyrimo tvarka. Valstybės narės prisiima atsakomybę už EGF remiamos veiklos valdymą. Komisijai tenka priežiūros vaidmuo. Tais atvejais, kai išlaidos yra mažesnės negu skirtoji suma, susidaręs lėšų skirtumas grąžinamas.

2.7 Komisija nuolat atlieka reglamento įgyvendinimo rezultatų, kriterijų ir veiksmingumo bei *ex-post* vertinimą. Nuo 2008 m. Komisija teiks metinį pranešimą dėl fondo įgyvendinimo ir pateiks savo vertinimus.

3. Papildoma informacija apie EGF

3.1 Pasiūlymas, kuriuo demonstruojamas ES solidarumas su darbo dėl didelių globalios prekybos pokyčių netekusiais darbuotojais yra grindžiamas 2005 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadomis. Jis taip pat yra susitarimo dėl Finansinių perspektyvų dalis. Buvo atliktas poveikio vertinimas ⁽²⁾ pateikiant atitinkamą informaciją apie EGF ir jo taikymo sritį.

3.2 EGF skiriasi nuo struktūrinių fondų ir yra viena iš ES priemonių Europos ekonomikos prisitaikymo galimybėms ir konkurencingumui didinti ⁽³⁾.

3.3 Struktūrinių fondų lėšomis finansuojami ilgalaikiai veiksmai daugiamečiu pagrindu, o EGF nesiekia restruktūrizavimo tikslų. Jo tikslas — padėti asmenims tuose regionuose, kuriuos labiausiai paveikė pasaulio prekybos pokyčių sąlygotas sutrikdymas. Tokia nedažnai pasitaikanti kritinė padėtis reikalauja vienkartinės, ribotos trukmės individualizuotos paramos. Kai kurie EGF tikslai nesutampa su struktūrinių fondų tikslais.

3.4 Tam tikra prasme pavyzdžiu galėtų būti 1962 m. JAV Pagalbos prekybos reguliavimui (Trade Adjustment Assistance —TAA) programa. TAA siekiama ištaisyti susidariusius neatitiktumus dėl prekybos rinkų atvėrimo ir tarptautinio prekybos liberalizavimo, atsižvelgiant į konkrečius atvejus ar regionus ir bendrai gaunamą naudą. Tačiau TAA lyginti su EGF sudėtinga dėl įvairių kriterijų ir kultūrinių JAV ir ES skirtumų.

⁽²⁾ Minėto reglamento poveikio vertinimas, SEC (2006) 274/2.

⁽³⁾ ES konkurencingumas ir pramonės pasiskirstymas, Europos politikos patarėjų biuras BEPA (2005), 2005 m. spalio 26 d.

3.5 EGF turėtų vadovautis EBPO nurodyta geriausia praktika, kurioje numatyta, kad būtina aiškiai nustatyti darbo netekusių darbuotojų grupes ir tam tikrą laiką teikiamą pagalbą, vadovaujantis sąnaudų efektyvumo, skaidrumo ir atskaitomybės principais.

3.6 EGF siekia padėti kurti lankstumo ir užimtumo garantijų (*angl. flexicurity*) sąlygas Sąjungoje ir jų pusiausvyrą tarp lankstumo ir užimtumo garantijų bei papildys daugiamečius struktūrinių fondų strateginius prioritetus ir politikos priemones.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Reglamente pirmiausia nurodoma bendra teigiama globalizacijos įtaka ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui ES. Kartu EESRK pažymi, kad galimi ir akivaizdūs neigiami poveikiai sektorių ir regionų lygiu. EGF bus konkreči priemonė darbuotojų, kuriems turėjo įtakos rimtas ekonominis sutrikdymas, reintegracijai į darbo rinką didinti. Gaila, kad vertinant poveikį ⁽⁴⁾ nebuvo tiriami konkretūs atvejai.

4.2 Atsižvelgiant į reglamento ketvirtąją konstatuojamąją dalį, kurioje teigiama, kad EGF veiksmai yra „nuoseklūs, suderinami su kitomis Bendrijos politikos kryptimis ir atitinkantys jos *acquis*“, siekiant atsakingo valstybės subsidijų skirstymo, pasiūlymus turėtų atidžiai analizuoti sprendimus dėl politikos priemonių priimančios atsakingi Komisijos, pirmiausia Konkurencijos generalinio direktorato, pareigūnai.

4.3 EGF yra viena konkrečių Europos Sąjungos priemonių kovoje su neigiamomis pasekmėmis, kurias sukelia išorės prekybos ir pasaulinės rinkos pokyčiai. Ateityje reikėtų apsvarstyti panašios priemonės galimybę, kad sumažėtų vidaus prekybos ir ES bendrosios rinkos (pvz., veiklos perkėlimo ES, mokesčių politikos) padariniai.

4.4 Intervencijos kriterijai

4.4.1 Būtina laikytis griežtų intervencijos kriterijų. Tačiau 1 straipsnyje minimi kriterijai „remti dėl esminių struktūrinių pasaulio prekybos pokyčių mažinant darbo vietas atleistus darbuotojus, kai dėl jų atleidimo regiono ar vietos ekonomika patiria didelį neigiamą poveikį“ yra gana migloti. Pagrindinė atsakomybė teikiant paraiškas Fondo išmokoms gauti tenka valstybėms narėms. Komisija turėtų užtikrinti vienodą kriterijų taikymą visais atvejais ir visoms valstybėms narėms.

⁽⁴⁾ SEC (2006) 274.

4.4.2 Įrodinėjimo pareiga teikiant paraiškas tenka valstybėms narėms. Komisija paraiškas nagrinės ir atidžiai stebės vadovaudamasi gairėmis, o finansinę paramą teiks biudžeto valdymo institucija, įvertindama kiekvieną atskirą atvejį. Tiek Komisijai, valstybėms narėms, tiek biudžeto valdymo institucijai tai reiškia mokymąsi proceso eigoje ir vadovavimąsi praktine patirtimi. Turi būti vengiama dvigubų standartų: visoje Sąjungoje privalo galioti vienodos taisyklės.

4.4.3 Kalbant apie mažiausią atleistų darbuotojų skaičių atskiruose regionuose, 2 straipsnyje aiškiai apibrėžiami intervencijos kriterijai. „1 000 darbuotojų“ nebūtinai reiškia vienos įmonės darbuotojus, bet ir tiekėjus ar tolesnės gamybos grandies įmonės darbuotojus.

4.4.4 Paprastai darbuotojų atleidimą lemia keletas veiksnių, pvz., gamybos modernizavimas, racionalizavimas, pasikeitę gamybos būdai ir, žinoma, tarptautinės prekybos tendencijos. Labai retai susidariusių padėčių lemia vienas konkretus veiksnys.

4.4.5 Buvo vadovaujama Amerikos TAA programos pavyzdžiu. Tačiau vėlgi — Komisijai apibūdinant TAA poveikį, sąsaja tarp besikeičiančio prekybos pobūdžio ir vyriausybės veiksmų mažinant jo poveikį iš darbo atleidžiamiems darbuotojams išlieka miglota. Be to, TAA kriterijai ir taikymo pobūdis labai skiriasi nuo to, kas iš tikrųjų aktualu ES.

4.4.6 EGF numato finansavimą ekonomikos sutrikdymų ir nenumatytų aplinkybių atvejais. Tačiau pokyčių tendencijos paprastai pastebimos anksčiau, kol dar nėra akivaizdus realaus poveikio įtaka. Tinkamas verslo valdymas numato veiksmus, kurie vykdomi iš anksto ir laiku.

4.4.7 Tai reiškia, kad visos planuojamos nacionalinės ir ES paramos priemonės turėtų įvertinti, kaip pačios bendrovės ir socialiniai partneriai numatė galimus pokyčius. Pavyzdžiui, kiek yra svarbios paramos priemonės, jei verslas ir socialiniai partneriai laiku nenustatė, kas gali kelti pavojų rinkoms ir (arba) užimtumui?

4.5 Remtinų veiksmų apibrėžimas

4.5.1 Egzistuoja trys skirtumai tarp struktūrinių fondų ir EGF: a) masto skirtumas: 44 milijardai eurų ir 500 milijonų eurų per metus būsimam 2007-2013 m. programavimo laikotarpiui; b) metodo skirtumas: ilgalaikis ir pagrįstas planavimu, apimantis daugelį modernizavimo klausimų, ir trumpalaikis, skirtas skubiam darbuotojų grąžinimui į darbo rinką; ir c) biurokratinis požiūris, kuris taikomas struktūriniams

fondams, atsižvelgiant į jų dydį ir taikymo sritį, ir netaikomas EGF atveju.

4.5.2 Reikia griežtai skirti struktūrinius fondus nuo EGF. EGF iš esmės yra trumpalaikė priemonė, taikoma konkrečiais atvejais. Žvelgiant iš ilgalaikės perspektyvos, papildomi struktūrinių fondų įsipareigojimai numatyti atsižvelgiant į platesnį regioninį kontekstą. Tais atvejais, kai veiksmai papildo vienas kitą, turi būti atsižvelgiama į skirtingą abiejų fondų filosofiją ir struktūrą.

4.5.3 Nėra paprasta sukurti sąlygas „greičiau“ integruoti darbo netekusius darbuotojus į darbo rinką, jei tam nėra nei palankių sąlygų, nei aplinkybių, pvz., kai regionuose vyrauja viena pramonės veiklos rūšis arba trūksta švietimo ir perkvalifikavimo įstaigų ir kt. Konkretus dėmesys turėtų būti skirtas vidurinės ir vyresniosios grandies vadovams, kad būtų išvengta protų nutekėjimo. Šiais konkrečiais atvejais gali tekti EGF derinti su struktūriniiais fondais, o taip pat kuo geriau panaudoti EURES tinklą judumui po visą Europą skatinti. Sunkumų gali sudaryti veiksmingo koordinavimo trūkumas. Šiuo požiūriu itin reikia atsižvelgti į 5 straipsnio 3 dalies nuostatas.

4.5.4 3 straipsnyje numatyti remtini veiksmai, ypač atsižvelgiant į regioninių, nacionalinių ir ES veiksmų tarpusavio ryšius ir sąveiką, turi būti taikomi kartu su 5 ir 6 straipsnių nuostatomis. Kadangi ES priemonės papildo regioninius ir nacionalinius veiksmus, praverstų praeityje panašių į ES veiksmų kaip RESIDER, RECHAR ir RETEX bei kitur sukaupia patirtis, atsižvelgiant į tai, kad EGF nebuvo patikėtas joks restruktūrizavimo vaidmuo.

4.5.5 Atliekant analizę ir pasirenkant įgyvendinimo priemones, konkrečiais atvejais vertėtų taikyti šiuolaikinėje pramonės politikoje paplitusį sektorių metodą.

4.5.6 Ypač svarbus ir susirūpinimą keliantis klausimas daugiui valstybių narių yra tai, kad su pajamomis susiję ir darbo rinkos politikos priemonių klausimai yra susiję su valstybių narių atsakomybe ir Komisijai draudžiama kištis į valstybių narių kompetencijos klausimus. Todėl turint išsamų valstybės narės parengtų priemonių rinkinį kovai su ištikusia krize, ES indėlis turėtų būti išskirtinai sutelktas į pagalbą atskiriems asmenims ir į darbo netekusių darbuotojų grąžinimą į darbo rinką. Šiuo požiūriu EESRK nurodo į buvusios Anglijų ir plieno bendrijos sutarties socialinio skyriaus kriterijus, kurie padėtų išvengti pasikartojančių institucijų ir konfliktų.

4.6 Lemiamas vaidmuo tenka biudžeto valdymo institucijai. Mes pritariame tam, kad reglamente būtų numatyta išsami lėšų skyrimo tvarka.

4.7 Reglamentas skirtas ypatingiems nenumatytiems atvejams, kurie paprastai reikalauja skubių ir efektyvių veiksmų. Tai reiškia, kad taisyklių taikymo tvarka turi būti kiek galima paprastesnė, laikantis atitinkamų atsargumo priemonių. Ja numatoma suteikti veiksmingą paramą per kuo trumpesnę laikotarpį.

4.8 Dar visai neseniai, net ir labai sudėtingais atvejais, būta labai sėkmingų restruktūrizavimo atvejų. Nors konkretūs atvejai visuomet unikalūs, platus restruktūrizavimo spektras rodo, kad sėkmę lemia sutelktos visų regiono suinteresuotų subjektų pastangos, dažniausiai remiant vyriausybėms ir sudarant palankias sąlygas kurti, atnaujinti arba perkelti gamybos arba paslaugų verslą.

4.9 Ekonominiai ir socialiniai planai dažnai būna kuriami bendradarbiaujant valstybių narių vyriausybėms, regionų valdžios institucijoms ir socialiniams partneriams, kurie organizuoja apskrituosius stalus ir visų suinteresuotų regiono subjektų veiklą.

4.10 Kalbant apie naująjį EGF, kad Fondas sėkmingai veiktų, turi būti numatyta ir įgyvendinta panaši tvarka. Todėl šiuose susibūrimuose ir susitikimuose regioniniu ir vietos lygiu tiesiogiai dalyvauja Komisijos atstovai.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Nors EGF skirti biudžetiniai asignavimai, kurių dydis 500 mln. eurų, Komisijos buvo nustatyti statistinių modeliavimų būdu remiantis konkrečiais atvejais, jų sumą reikėtų įvertinti ir gal būt kasmet pakoreguoti atsižvelgiant į susiklosčiusią padėtį ir gavus realią informaciją apie paraiškas dėl lėšų.

5.2 2 straipsnyje apibrėžiamas didelis ekonomikos sutrikdymas, kuris lemia EGF intervenciją. EESRK prašo Tarybos, prieš įsigaliojant šiam reglamentui, išanginėje šio straipsnio dalyje pateikti šio reiškinio apibrėžimą. Pernelyg platus apibrėžimas biudžeto valdymo institucijai trukdytų priimti veiksmingus sprendimus. Panašų poveikį gali turėti nepakankamai išsamus apibrėžimas. Diskusija Taryboje galėtų padėti pasiekti reikalingą pusiausvyrą. Ši diskusija galėtų turėti reikšmingą indėlį rengiant Komisijos gaires.

5.3 Tokios intervencijos priežastys turi būti nurodytos aiškiai. Būtina įvertinti planuojamus verslo ir socialinių partnerių bei kitų suinteresuotų dalyvių veiksmus. Tai turėtų būti numatyta ir Komisijos gairėse.

5.4 Vykdamas metinius vertinimus ir atsižvelgiant į galimus pakeitimus pagal 20 straipsnio reikalavimus, turėtų būti numatytas 2 straipsnyje nurodytų intervencijos kriterijų (atleistų darbuotojų skaičius, teritorinė dimensija ir užimtumo rodikliai) vertinimas, užtikrinant intervencijos kriterijų lankstumą, atsižvelgiant į konkrečių regionų įvairovę, ypač mažose valstybėse, kur dauguma įmonių yra mažos arba vidutinės.

5.5 3 straipsnio a ir b punktuose numatomi remtini EGF finansinės intervencijos veiksmai. EESRK pažymi, kad su pajamomis susijusios sritys, pvz., teisė į pensiją ir socialinės išmokos, priklauso išskirtinei valstybių narių kompetencijai. EGF turėtų apsiriboti įvairių rūšių švietimo ir mokymo priemonių bei ir pamatinių sąlygų finansavimu. Konkrečiomis aplinkybėmis tai gali būti parama mokant atlyginimą asmenims, kurie turi darbą arba jo ieško.

5.6 10 straipsnio 1 dalyje nustatoma maksimali EGF finansinė parama, kuri negali viršyti 50 % numatytų priemonių finansuojamos sumos. EESRK nenorėtų svarstyti, kokio procentinio dydžio šis finansavimas turėtų būti. Tačiau EESRK nurodo ryšį tarp EGF finansavimo lėšų dydžio ir finansuojamų projektų skaičiaus.

5.7 12 straipsnyje EESRK siūlo šitaip pakeisti 1 dalies b punktą: „įrodymai, kad tenkinami 2 straipsnyje nustatyti kriterijai ir 6 straipsnyje numatyti reikalavimai“.

5.8 EESRK mano, kad socialiniai partneriai ir kiti suinteresuoti subjektai regionuose privalo dalyvauti visuose EGF finansinės paramos skyrimo etapuose. Komisija turi informuoti ir EESRK, ir Regionų komitetą.

5.9 Nuo 2008 m. Komisija savo metinėse ataskaitose pateiks EGF veiklos vertinimą. *Ex-post* vertinimas gali būti svarstomas Taryboje. 20 straipsnyje numatyta iki 2013 m. gruodžio mėn. oficialiai persvarstyti šį reglamentą. EESRK rekomenduoja Komisijai iki preliminaros diskusijos dėl ES biudžeto 2009 m. į Baltąją knygą įtraukti EGF vertinimą.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl bendrovių, kurių registruotoji buveinė yra valstybėje narėje ir kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, akcininkų balsavimo teisių panaudojimo, iš dalies keičiančią Direktyvą 2004/109/EB

COM(2005) 685 final — 2005/0265 (COD)

(2006/C 318/06)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2006 m. sausio 31 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl bendrovių, kurių registruotoji buveinė yra valstybėje narėje ir kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, akcininkų balsavimo teisių panaudojimo, iš dalies keičiančią Direktyvą 2004/109/EB.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 20 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Bryan Cassidy.

429-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (2006 m. rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 83 nariams balsavus už, 9 — prieš ir 18 susilaikius.

1. EESRK pasiūlymai ir rekomendacijos

1.1 EESRK teigiamai vertina Komisijos pasiūlymą, kadangi tarptautinio balsavimo kliūtys lemia bendrosios rinkos iškreipimą.

1.2 Akcijų sustabdymas — reikalavimas deponuoti arba sustabdyti akcijas likus keletui dienų iki visuotinio akcininkų susirinkimo, kad jo metu būtų suteikta balsavimo teisė — vis dar taikomas daugelyje ES valstybių narių. Kai kuriose iš jų ši procedūra netgi privaloma. Tai — daug kainuojanti praktika, kuri trukdo akcininkams prekiauti akcijomis prieš visuotinį akcininkų susirinkimą. Dauguma institucinių investuotojų šią praktiką taip pat laiko viena pagrindinių balsavimo kliūčių. Pasiūlymo priimti direktyvą 7 straipsnyje numatytas draudimas siūlyti sustabdyti akcijas reikalaujant jas deponuoti iki visuotinio akcininkų susirinkimo. EESRK ypač palankiai vertina tokią nuostatą, nors supranta, kad tokiai praktikai pritariama tik kai kuriose valstybėse.

1.3 EESRK mano, kad direktyvoje turi būti atsižvelgiama į pastangas siekti geresnės teisėkūros ir ypač atkreipta dėmesį į tarpinstitucinio susitarimo dėl geresnės teisėkūros 34 punktą, kuriame valstybės narės, atsižvelgdamos į savo ir Bendrijos interesus, skatinamos parengti lenteles, kurios kuo geriau iliustruotų šios direktyvos ir perkėlimo į nacionalinę teisę priemonių tarpusavio santykį, ir viešai jas paskelbti.

1.4 EESRK norėtų, kad siekiant didinti skaidrumą ir skatinti akcininkų dalyvavimą būtų dažniau naudojamas elektroninis balsavimo būdas, tačiau mano, kad šis klausimas turėtų būti paliekamas spęsti suinteresuotoms bendrovėms; visgi jis pageidautų, kad valstybės narės vengtų taikyti privalomas priemones, galinčias trukdyti dažniau naudoti elektroninį dalyvavimo visuotiniuose akcininkų susirinkimuose būdą.

1.5 Remdamasis pirmiau minėtuose punktuose pateiktais teiginiais, EESRK tikisi, kad bus plačiau naudojamas saugus

balsavimas internetu, galbūt ir balsavimas SMS žinutėmis. Tokia praktika turėtų būti skatinama, tačiau nebūtinai įtvirtinta priimančią EB direktyvą.

1.6 EESRK ypač teigiamai vertina pasiūlymus dėl balsavimo pagal įgaliojimą, pateikiamus 10 straipsnyje. Jis ypač pritaria balsavimo pagal įgaliojimą apribojimui, pagal kuriuos kai kuriose valstybėse narėse įgaliojimai gali būti suteikti tik akcininkų šeimos nariams, panaikinimui.

1.7 EESRK remia pasiūlymą valstybėms narėms suteikti galimybę nustatyti vienodą datą, nurodant tam tikrą dienų skaičių iki visuotinio akcininkų susirinkimo, ir numatyti, kad bendrovė neprivalo atsakyti į klausimus, pateiktus jai po šios datos.

1.8 EESRK norėtų, kad labiau būtų akcentuojamos 5 straipsnio nuostatos dėl informacijos pateikimo akcininkams iki visuotinio akcininkų susirinkimo pradžios.

2. Komisijos pasiūlymas

Komisijos pasiūlymu siekiama pašalinti kliūtis, susijusias su tarptautiniu akcininkų balsavimu.

2.1 Atsižvelgiant į pastaruoju metu vienas po kito kilusius skandalus ES ir Jungtinėse Amerikos Valstijose, susijusius su bendrovių valdymu, būtina skatinti akcininkus aktyviau dalyvauti balsuojant visuotiniuose akcininkų susirinkimuose. Nagrinėjamo pasiūlymo tikslas — apginti jų teises ne tik ES teritorijoje, bet ir už jos ribų.

2.2 Komisijos pasiūlymu siekiama gerinti įmonių valdymą listinguojamose ES bendrovėse užtikrinant teises, kuriomis gali naudotis akcininkai visuotiniuose akcininkų susirinkimuose. Todėl Komisija siūlo užtikrinti, kad akcininkai, turintys akcijų bendrovėse, kurių registruota buveinė yra kitoje ES valstybėje narėje ir yra joje listinguojama, galėtų be kliūčių balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime.

2.3 Pasiūlyme priimti direktyvą nagrinėjami keturi svarbūs klausimai:

- a) akcijų sustabdymo panaikinimas,
- b) išankstinis pranešimas apie akcininkų visuotinio susirinkimo sušaukimą (įskaitant reikalavimą atsiųsti kvietimą dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime ne vėliau kaip 30 dienų iki jo pradžios);
- c) elektroninio dalyvavimo visuotiniame akcininkų susirinkime teisinių kliūčių panaikinimas;
- d) akcininkų galimybės balsuoti nedalyvaujant visuotiniame akcininkų susirinkime užtikrinimas.

2.4 Šis pasiūlymas yra viena iš artimiausiu metu numatomų įgyvendinti priemonių, kurios buvo pateiktos 2003 m. gegužės 21 d. Komisijos komunikate ⁽¹⁾Tarybai ir Europos Parlamentui „Bendrovių teisės modernizavimas ir įmonių valdymo pagerinimas — planas ateičiai“.

2.5 Komisija pastebi, kad procedūros, reguliuojančios balsavimą bendrovių visuotiniuose akcininkų susirinkimuose, valstybėse narėse labai skiriasi ir dažnai yra labai sudėtingos. Procedūros dar sudėtingesnės, jei akcijos laikomos kitoje valstybėje.

2.6 Komisija mano, kad ES lygiu jau galiojančiuose teisės aktuose nepakankamai aptariama tarptautinio balsavimo problema. Šiuo metu vadinamos Skaidrumo direktyvos (2004/109/EB) 17 straipsnyje nurodoma, kad bendrovės privalo akcininkams pateikti tam tikros informacijos, susijusios su visuotiniais akcininkų susirinkimais. Tačiau šiame dokumente nenagrinėjama akcininkų balsavimo procedūra.

2.7 Balsavimas gali būti sudėtingas procesas. Dažnai akcijas investuotojų vardu turi tarpininkai. Tokiu atveju, į balsavimą gali būti įtraukta ištisa grandinė, apimanti bendroves, registro tvarkymo įstaigas, depozito bankus, investicijų valdytojus, centrinius depozitoriumus ir balsavimo pagal įgaliojimą organus.

3. Teisinės priemonės pasirinkimas

3.1 Negalima būti tikriems, kad rinka pakankamai greitai sureaguos ir bus imtasi priemonių akcininkų teisėms užtikrinti, kad visos valstybės narės pakeis savo teisės aktus siekdamos spręsti sudėtingų balsavimo procedūrų problemą.

3.2 Teisiniu požiūriu Komisijos rekomendacija ne įpareigoja, o valstybėms narėms suteikia tam tikro lankstumo ją įgyvendinant nacionalinėje teisėje remiantis Komisijos nurodytomis gairėmis.

⁽¹⁾ COM(2003) 284 „Bendrovių teisės modernizavimas ir įmonių valdymo gerinimas — planas ateičiai“.

Vis dėlto rekomendacija negalėtų užtikrinti būtiniausių standartų nustatymo pagrindinėse srityse, kuriose kyla tarptautinio balsavimo problemų ir su kurioms susijusios išlaidos didėja, pavyzdžiui, akcijų sustabdymo atveju toks reikalavimas nacionaliniu lygiu gali atgrasinti investuotojus.

3.3 Reglamentu būtų galima nustatyti vienodą tvarką nepažeidžiant valstybių narių teisės normų. Be to, jis užtikrintų griežtą bendrą pagrindą, reglamentuojantį su tarptautiniu balsavimu susijusius klausimus. Kitas reglamento privalumas — būtų išvengta perteklinio reglamentavimo, būdingo perkeliant direktyvą į nacionalinius teisės aktus.

Komisija mano, kad reglamentas gali sukelti ir nemažų išlaidų, kadangi jis neleistų pakankamai lanksčiai atsižvelgti į skirtumus, būdingus ES valstybių narių teisės tradicijoms.

3.4 Direktyva leistų išsaugoti tam tikrus valstybėse narėse taikomų procedūrų skirtumus nepažeidžiant įvairių klasių akcijų ir akcininkų pusiausvyros bei skatinant būtiniausių normų laikymąsi.

4. Privalumai ir trūkumai

4.1 Privalumai

4.1.1 Artimiausiu laikotarpiu šis pasiūlymas bus naudingiausias instituciniams investuotojams, šiuo metu savo portfelyje turintiems užsienio įmonių akcijų. Tarptautinio balsavimo kliūtys susijusios su išlaidomis, kurios trukdo investuotojams aktyviau dalyvauti bendrovės valdyme.

4.1.2 Ilgainiui toks pasiūlymas galėtų paskatinti smulkesnius investuotojus, kurie šiuo metu dėl didelių išlaidų, susijusių su balsavimu, atsisako įsigyti tokių akcijų, padidinti savo tarptautinių akcijų kapitalą. Jie galėtų pajavairinti turimus portfelius ir tokiu būdu netgi sumažinti riziką. Ilgalaikės trukmės laikotarpiu šis pasiūlymas leistų Europos kapitalo rinkose užtikrinti aukštesnį likvidumo lygį.

4.1.3 Šiuo metu iškyla nemažai tarptautinio balsavimo kliūčių. Kai kuriose šalyse dar neišspręsta akcijų sustabdymo problema ir, daugelio investuotojų manymu, tai labai apsunkina balsavimą. Todėl akcijų sustabdymas yra gero tarptautinių kapitalo rinkų funkcionavimo kliūtis. Be to, investuotojai ne visada aiškiai supranta nuostatas, reglamentuojančias akcijų sustabdymą įvairiose ES valstybėse narėse. Investuotojų požiūriu, pasiūlymu priimti direktyvą būtų galima labai sumažinti investuotojų patiriamas išlaidas.

4.1.4 Vyrauja neteisingas ir nevienodas požiūris į vietinius ir užsienio akcininkus kalbant apie informacijos, susijusios su visuotiniu akcininkų susirinkimu, pateikimą. Komisijos pasiūlyme užtikrinama, kad būtina informacija bus pateikta visoms rinkoms laiku ir tai leis sumažinti šią problemą.

4.1.5 Europos Teisingumo Teismas (ETT) pabrėžė, kad valstybės narės turi užkirsti kelią vienos akcininkų klasės dominavimui kitos atžvilgiu.

4.1.6 Balsavimas pagal įgaliojimą ir pakartotinio registravimo reikalavimai dažnai susiję su didelėmis išlaidomis, kurios, remiantis Komisijos atlikta poveikio analize, regis, atgraso mažus fondus dalyvauti balsavime. Komisijos pasiūlymu būtų galima supaprastinti įgaliojimo turėtojų skyrimo procedūras, aiškiau apibrėžti, kokiems asmenims ji gali būti taikoma, ir kai kuriose šalyse labiau atsižvelgti į jų teises.

4.1.7 Jei akcininkai yra suteikę įgaliojimų visuotinio susirinkimo pirmininkui, balsuodamas jis privalo griežtai laikytis jų nurodymų.

4.2 Trūkumai

4.2.1 Siūlomas vienodo kvietimo į akcininkų susirinkimą termino nustatymas apribotų tam tikrą valstybių narių, kurios apie neeilinį visuotinį akcininkų susirinkimą praneša likus 14 dienų iki jo, lankstumą.

4.2.2 Reikalavimas raštu atsakyti į akcininkų raštu pateiktus klausimus yra labai svarbus.

4.2.3 Direktyvos projekto 5 ir 7 straipsniuose, siekiant suteikti akcininkams galimybę pasinaudoti balsavimo teise, tarp akcininkų įrašų datos ir visuotinio susirinkimo numatytas trisdešimtys dienų laikotarpis.

5. Specialios pastabos

5.1 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui, kadangi tarptautinio balsavimo kliūtys sukelia iškreipimus bendrosios rinkos iškreipimus.

5.2 Turint omenyje, kad finansų sektorius daro didelę įtaką ekonomikai ir užimtumo augimui, nereikėtų taikyti priemonių, užkertančių kelią akcininkų dalyvavimui. To Komisija siekia savo pasiūlyme.

5.3 Šiuo metu naudojimasis balsavimo teise *à priori* daugiau kainuoja akcininkams negyvenantiems šalyje (nerezidentams),

kurioje listinguojama atitinkama bendrovė, nei rezidentams. Tokia padėtis yra vienas iš rinkos iškreipimo pavyzdžių.

5.4 Komitetas mano, kad šiuo metu kai kuriose valstybėse narėse balsavimo pagal įgaliojimą procedūrai yra taikoma pernelyg daug apribojimų ir tai ją be galo apsunkina.

5.5 Akcijų sustabdymas — reikalavimas deponuoti arba sustabdyti akcijas likus keletui dienų iki visuotinio susirinkimo, kad jo metu būtų suteikta balsavimo teisė — dar yra taikomas daugelyje ES valstybių. Kai kuriose iš jų ši procedūra netgi privaloma. Tai yra brangiai kainuojanti praktika, kuri trukdo akcininkams prekiauti akcijomis likus kelioms savaitėms iki visuotinio susirinkimo. Dauguma institucinių investuotojų tai laiko viena iš pagrindinių balsavimo kliūčių.

5.6 EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad vėlyvas svarbios informacijos apie visuotinio akcininkų susirinkimo rengimą pateikimas, neišsamus tokios informacijos pobūdis, rezoliucijų pateikimas glausta forma ir trumpas pranešimo apie visuotinį akcininkų susirinkimą terminas yra pagrindinės kliūtys, trukdančios nerezidentams pasinaudoti jų, kaip akcininkų, teisėmis. Rašytine ar elektronine forma reikėtų pateikti svarbiausius dokumentus: auditorių ataskaitas, atsakymus į akcininkų klausimus, pranešimus apie visuotinius akcininkų susirinkimus ir teiktinus pasiūlymus.

5.7 8 straipsnyje aptariamas dalyvavimas visuotiniame akcininkų susirinkime elektroniniu būdu. Atsižvelgiant į sparčią technologijų raidą, Komisija siūlo valstybėms narėms nedrausti „akcininkams dalyvauti visuotiniame akcininkų susirinkime elektroniniu būdu“.

5.8 Komisijos dokumente konkrečiai nenagrinėjama pareikštinių akcijų problema, apie kurias daugeliu atvejų pranešama laikraščių skelbimuose. EESRK mano, kad šiuolaikiškesnis, greitesnis ir, ko gero, pigesnis yra elektroninis informavimo būdas.

5.9 10 straipsnyje pateikiami išsamesni paaiškinimai dėl balsavimo pagal įgaliojimą ir panaikinamos nuostatos, pagal kurias bendrovės taikė apribojimus asmenims, kurie gali būti paskirti įgaliotiniams.

5.10 Nieko nedaryti arba, kitais žodžiais tariant, nekeisti dabartinės padėties, EESRK manymu, ne išeitis. Dėl egzistuojančių kliūčių tarptautinis balsavimas susijęs su nepakeliamomis smulkiųjų akcininkų išlaidomis ir didelėmis institucinių investuotojų išlaidomis.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl bendrųjų pagrindinės informacijos perkamosios galios paritetams teikimo ir jų apskaičiavimo bei sklaidos taisyklių nustatymo

COM(2006) 135 final — 2006/0042 (COD)

(2006/C 318/07)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. liepos 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendrųjų pagrindinės informacijos perkamosios galios paritetams teikimo ir jų apskaičiavimo bei sklaidos taisyklių nustatymo*

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 20 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Santillán Cabeza.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 182 nariams balsavus už, 3 — prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK pritaria pasiūlymui priimti reglamentą, kuriuo nustatomas teisinis perkamosios galios paritetų (PGP) pagrindas. Šis reglamentas turėtų sudaryti galimybę pagerinti skaidrumą, reguliarumą ir viso perkamosios galios paritetų rengimo proceso kokybę tiek Bendrijos, tiek valstybių lygiu.

1.2. Kadangi šiame pasiūlyme priimti reglamentą svarstomas klausimas yra labai svarbus ir būtina nustatyti privalomas taisykles, kurios apibrėžtų Komisijos ir valstybių narių įgaliojimus bei nustatytų vienodą skaičiavimo ir duomenų perdavimo pagrindą PGP srityje, Komitetas rekomenduoja kuo greičiau patvirtinti reglamento projektą.

1.3. Tačiau EESRK pažymi, kad dėl didelių sąnaudų Komisija (Eurostatas) skaičiuoja PGP pagal šalis, o ne pagal regionus⁽¹⁾. Vis dėlto šie skaičiavimai be kita ko naudojami regionų ekonominiams laimėjimams įvertinti. Dabartiniai duomenys akivaizdžiai parodo, kad valstybėse narėse yra prekių ir paslaugų kainų regioninių skirtumų, kartais net labai didelių. Net jeigu bazinę informaciją renkantys statistikos institutai ir taiko erdvinio koregavimo koeficientus, svarbiausia, kad tie koeficientai būtų pridurti ir kad būtų išvengta iškraipymų skaičiuojant PGP. Todėl rekomenduojama, kad valstybės narės padarytų viską, ką gali ekonominiu ir techniniu požiūriu, kad erdvinio koregavimo koeficientai kaip galima tiksliau atspindėtų geografinius skirtumus kainų srityje.

1.4. Dėl pirmiau išvardytų priežasčių manoma, kad minimalus šešerių metų terminas erdvinio koregavimo koeficientams peržiūrėti yra pernelyg ilgas, todėl patariama jį sumažinti.

⁽¹⁾ Yra 254 NUTS 2 regionai. Reglamentas (EB) Nr. 1.059/2003, I priedas.

Be to, atsižvelgiant į tai, kad reglamento projekte numatytas minimalus pagrindinės informacijos teikimo dažnumas⁽²⁾, jei įmanoma, reikėtų nustatyti, kad informacija apie kainas būtų teikiama kas dveji metai⁽³⁾ (projekte nustatytas minimalus dažnumas — kas treji metai).

1.5 Apskritai reikėtų pabrėžti, kad būtina sutelkti pastangas ES statistikos sistemos veiksmingumui padidinti kalbant tiek apie jos aprūpinimą technine įranga ir žmogiškaisiais ištekliais, tiek apie Eurostatą ir nacionalinių statistikos institucijų, turinčių didelės įtakos apskaičiuojant PGP, veiksmų derinimą.

2. Perkamosios galios paritetai (PGP)

2.1 Devintojo dešimtmečio pradžioje buvo sudaryta Eurostatą ir EBPO PGP programa, kad, remiantis pastovia ir reguliaria sistema, būtų galima palyginti Europos Sąjungos valstybių narių ir EBPO⁽⁴⁾ bendrąjį vidaus produktą. Taigi PGP yra valiutų perskaičiavimo kursai, kuriais nacionalinėmis valiutomis išreikšti ekonominiai rodikliai perskaičiuojami bendra dirbtine valiuta, vadinama perkamosios galios standartu (PGS), kuri išlygina skirtingų nacionalinių valiutų perkamąją galią.

2.2 Suvestiniai ekonominiai apimtys rodikliai, išreikšti PGS, gaunami jų pradinę vertę nacionalinės valiutos vienetais padalinus iš atitinkamų PGP. Tokiu būdu, šalių BVP, išreikšti PGS, kaip perskaičiavimo koeficientus naudojant PGP, atspindi gryną apimtys palyginimą, kadangi kainų lygio komponentas yra pašalinamas.

⁽²⁾ I priedas, Metodologija, 2.1.

⁽³⁾ Kalbama apie „vartojimo prekių ir paslaugų kainas ir susijusius reprezentatyvumo rodiklius“, „įrenginių kainas“ ir „statybos projektų kainas“.

⁽⁴⁾ Tačiau BVP kainos ir mastas pradėti lyginti šeštajame dešimtmetyje, kai Europos ekonominio bendradarbiavimo organizacija (EEBO) pradėjo daryti eksperimentinius palyginimus.

2.3 Kitaip tariant, PGP yra tiek kainų defliatoriai, tiek valiutų konverteriai. Euro zonos valstybėse narėse įvedus eurą, pirmą kartą kainas galima lyginti tiesiogiai šalyse, kurių perkamoji galia skiriasi, priklausomai nuo nacionalinių kainų lygių. Kitaip tariant, ne euro zonos šalims PGP yra valiutų konverteriai ir pašalina skirtingų kainų lygių poveikį, tuo tarpu euro zonos šalims jie atlieka tik pastarąją, kainų defliatoriaus, funkciją.

2.4 PGP yra apskaičiuojami remiantis Individualaus vartojimo išlaidų pagal paskirtį klasifikatoriumi (COICOP⁽⁵⁾) pasirinktų palyginamų prekių ir paslaugų krepšelio kainų santykiu ir produktų klasifikatoriumi pagal veiklos rūšį (CPA). Darbai lauko sąlygomis atliekami viename ar daugelyje ekonominės teritorijos miestų (paprastai tik valstybių narių sostinėse). Dauguma valstybių narių taiko erdvinio koregavimo koeficientus, kad būtų atsižvelgta į regionų skirtumus. Tačiau kai kurios valstybės narės naudoja duomenis tik apie sostinę, manydamos, kad dėl nedidelio geografinio ploto nėra regionų skirtumų.

3. PGP ir bendrasis vidaus produktas (BVP)

3.1 BVP parodo visos ūkio subjektų veiklos tam tikroje ekonominėje teritorijoje ir per tam tikrą laikotarpį, paprastai vienerius metus, rezultatus. BVP apskaičiuojamas pagal nacionalinių sąskaitų sistemą, kuri ES yra 1995 m. Europos integruotų ekonominių sąskaitų sistema (ESS 95). Jis gali būti matuojamas gamybos, išlaidų ir pajamų atžvilgiu. PGP apskaičiavimui ypač svarbus yra išlaidų matas, kadangi jis parodo, koku mastu šalies ekonomikos pagamintos (arba importuotos) prekės ir paslaugos naudojamos privačiam vartojimui, viešam vartojimui, kapitalo formavimui arba eksportui.

3.2 Todėl siekiant realiai palyginti apimtis, labai svarbu naudoti perskaičiavimo koeficientus (erdvinius defliatorius), kurie atspindi kainų lygio skirtumus tarp šalių. Tam negalima naudoti valiutų kursų, kadangi paprastai jie atspindi kitus elementus, o ne vien tik kainų skirtumus.

3.3 PGP įvairių šalių valiutoms buvo specialiai parengti, kad būtų galima juos naudoti kaip erdvinio perskaičiavimo koeficientus.

4. Kam reikalingas PGP?

4.1 Iš pradžių pagrindiniai PGP naudotojai buvo šios tarptautinės organizacijos: Eurostatas, TVF, EBPO, Pasaulio bankas ir Jungtinės Tautos. Tačiau laikui bėgant PGP statistikos duomenų naudojimas smarkiai išaugo. Šiuo metu yra daug naudotojų: vyriausybės agentūros, universitetai, mokslinių tyrimų institutai, valstybinės ir privačios įmonės. Bankai naudoja PGP duomenimis ekonominėms analizėms atlikti ir valiutų keitimo kursams sekti, o privatūs asmenys ir jų darbdaviai — atlyginimui vykstant iš vienos šalies į kitą apskaičiuoti.

⁽⁵⁾ Tarptautinių organizacijų (Jungtinių Tautų, TVF ir t. t.) naudojama sistema.

PGP duomenys gali būti naudojami ir nacionalinėse kolektyvinėse derybose dėl darbo užmokesčio.

4.2 PGP yra pagrindiniai ekonominiai ir politiniai rodikliai ES tiek ekonominiu, tiek politiniu požiūriu. Viena vertus, taisyklės nustato, kad jie turi būti naudojami struktūriniams fondams⁽⁶⁾. Kita vertus, tai privalomas orientyras Sanglaudos fondui⁽⁷⁾. Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad pirmuoju atveju (struktūrinių fondų) skaičiavimai atliekami remiantis bendrojo vidaus produktu (BVP) vienam gyventojui, o antruoju atveju (Sanglaudos fondo) remiamasi bendrojo nacionaliniu produktu (BNP) vienam gyventojui. Reglamento projekte, apie kurį kalbama šioje nuomonėje, atsižvelgiama tik į BVP⁽⁸⁾.

4.3 Be to, PGP taip pat naudojami apskaičiuojant koregavimo koeficientus, taikytinus Europos Bendrijų pareigūnų ir kitų tarnautojų atlyginimui ir pensijoms⁽⁹⁾.

5. Pasiūlymas priimti reglamentą

5.1 Pasiūlymu priimti šį reglamentą siekiama užpildyti teisės spragą, nustatant teisinę PGP apskaičiavimo sistemą. Taigi taip norima sustiprinti skaidrumą ir valstybių narių teikiamų duomenų, nustatant Bendrijos taisykles dėl informacijos teikimo, kokybę (1 str.). Todėl būtų siekiama teigiamo poveikio Eurostatui, kaip rezultatų koordinatoriui, taip pat kiekvienos valstybės statistikos institutams.

5.2 Atsakomybės ir kompetencijos apibrėžimas. Per Eurostatą Komisija bus atsakinga už pagrindinės informacijos teikimo koordinavimą, PGP apskaičiavimą ir paskelbimą bei metodikos parengimą konsultuojantis su valstybėmis narėmis (4 str. 1 dalis). Valstybės narės bus atsakingos už pagrindinės informacijos teikimą, raštišką tyrimų rezultatų patvirtinimą ir duomenų patikimumo patikrinimą (4 str. 2 dalis).

⁽⁶⁾ Pagal Tarybos reglamentą 1260/99 struktūriniai fondai naudojami regionams, kurių BVP, tenkantis vienam gyventojui, apskaičiuotas perkamosios galios paritetais, yra mažesnis negu 75 proc. Bendrijos vidurkio. Tai taip pat galioja valstybėms, kurios į ES įstojo vėliau (2003 m. Stojimo akto II priedas).

⁽⁷⁾ 1994 m. gegužės 25 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1164/94 2 straipsnio 1 dalyje teigiama, kad Fondas finansiškai prisideda prie projektų „valstybėse narėse, kurių bendrasis nacionalinis produktas (BNP), tenkantis vienam gyventojui ir nurodytas perkamosios galios paritetais, yra mažesnis nei 90 % Bendrijos vidurkio“.

⁽⁸⁾ 3 straipsnyje pateikiama tokia apibrėžtis: „a) „perkamosios galios paritetai“ arba „PGP“ — erdviniai defliatoriai ir valiutų konverteriai, pašalinantys kainų lygių skirtumų tarp šalių poveikį ir leidžiantys palyginti BVP komponentų apimtį bei kainų lygius“.

⁽⁹⁾ Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatų ir kitų tarnautojų įdarbinimo sąlygų XI priedo 1 str. („Ekonominiai paritetai skaičiuojami taip, kad kiekvieną pagrindinę poziciją būtų galima patikrinti atliekant tiesioginį tyrimą mažiausiai kartą per penkerius metus.“).

5.3 Valstybių narių statistikos institutai perduos Eurostatui pagrindinę informaciją, parengtą pagal bendrus parametrus ir laikantis vienodo techninio formato (5 str. ir I priedas).

5.4 Statistiniai vienetai yra tie vienetai, kurie nustatyti Reglamente (EEB) Nr. 696/1993, arba kiti vienetai, kuriuos reikėtų nustatyti ateityje (6 str.). Komisija (Eurostatas) ir valstybės narės nustatys kokybės kontrolės sistemą (7 str.).

5.5 Kartą per metus Eurostatas apskaičiuos PGP (8 str.) ir bus atsakingas už jų paskelbimą kiekvienai valstybei narei tinkamu lygiu (9 str.).

5.6 Reglamento projekte nereikalaujama iš valstybių narių atlikti tyrimus išimtinai siekiant nustatyti koregavimo koefi-

cientus, taikytinus Bendrijos ir kitų tarnautojų atlyginimui ir pensijoms (10 str.).

5.7. Laikini koregavimo koeficientai ir erdvinio koregavimo koeficientai. PGP apskaičiuojamas remiantis **nacionalinėmis vidutinėmis metinėmis prekių kainomis (2 str. 2 dalis)**. Kadangi „duomenys gali būti renkami vienoje ar keliuose ekonominės teritorijos vietų“ ir „konkrečiu laikotarpiu“, valstybės narės turi taikyti **laikiną koregavimo koeficientą** (kurio trukmė negali viršyti vienerių metų) ir **erdvinio koregavimo koeficientą** (kurio trukmė negali viršyti šešerių metų) (I priedas. Metodika, 2–4 dalys).

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl kompiuterizuotos muitinės ir prekybos aplinkos

COM(2005) 609 final — 2005/0247 (COD)

(2006/C 318/08)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2006 m. sausio 17 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl kompiuterizuotos muitinės ir prekybos aplinkos

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 12 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Umberto Burani.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 190 narių balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Komisijos pasiūlymas susijęs su nauju elektroninių muitinių projektu, kuris pagaliau Europos muitinių sistemą padarytų visiškai automatizuotą, sąveikią, saugią, prieinamą ir veiksmingą, veikiančią tik elektroniniu ir kompiuterizuotu pagrindu. Tai yra būtina papildoma priemonė siekiant įgyvendinti naują Bendrijos muitinės kodeksą, kurį pasiūlė Komisija ⁽¹⁾ ir dėl kurio EESRK pateikė savo pastabas atskiroje nuomonėje.

1.2 Norint įdiegti pasiūlytą kompiuterizuotą sistemą, reikalingos jungtinės ir suderintos visų valstybių narių pastangos, turint omenyje ne tik muitines, bet ir kitas pasienio tarnybas,

kurios turės užduotį įgyvendinti **vieno langelio** ir **vienos stotelės** koncepcijas. Pasiekus šiuos du tikslus, muitinės procedūros operatoriams taptų paprastesnės, greitesnės ir pigesnės, o muitinei būtų lengviau kontroliuoti rizikos valdymą.

1.3 Valstybės narės jau daug investavo, kad būtų įdiegta kompiuterizuota muitinių sistema, bet tarp jų yra dideli skirtumai tiek sudėtingumo požiūriu, tiek taisyklių rinkinių ir duomenų, kuriuos jos naudoja, požiūriu. Todėl dabartinė derinimo padėtis yra nepatenkinama, ir atsirado netgi dar didesnė iki šiol neišspręsta **sistemų sąveikumo trūkumo** problema.

⁽¹⁾ COM(2005) 608 final.

1.4 Sąveikumas leis įvairių šalių muitinėms keistis informacija. Pasiūlymas, kuris parodo, kad rūpinamasi piliečiais, taip pat suteikia **sąsajos su prekybininkais** galimybę, ne tik tam, kad būtų galima įgyvendinti „vieno langelio“ principą, bet taip pat, kad būtų užtikrintas keitimasis informacija. Kai jis visiškai įsigalios, nauja kompiuterizuota sistema bus ryžtingas žingsnis kuriant bendrąją vidaus rinką, turinčią tik išorės sienas, tačiau tik kalbant apie muitinę. Taip pat svarbu nepamiršti, kad būtina atsižvelgti į tai, jog rinkų visuotinis pobūdis reiškia santykius su trečiosiomis šalimis, tai yra į veiksnį, kuris Komisijos dokumente neminimas.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Komisija pabrėžia, kad sąveikių sistemų kompiuterizavimo tikslai gali būti pasiekti sukūrus **centralizuotą muitinės sistemą**. Tačiau ji sako, kad toks sprendimas dėl įvairių priežasčių, įskaitant valstybių narių atsakomybės perkėlimo Komisijai problemą, nes tai prieštarautų subsidiarumo ir proporcingumo principams, yra negalimas. Tačiau tikroji priežastis tikriausiai yra ta, kad valstybės narės nenori perleisti savo išimtinių teisių žinodamos, kad dalis muitinės pajamų patenka tiesiogiai į Bendrijos biudžetą. Komitetas mano, kad Bendrijos muitinių valdymas turėtų būti vienas iš ilgalaikių Sąjungos tikslų, nes jis yra pranašesnis paprastumo, patikimumo ir sąnaudų požiūriu, taip pat suteikia galimybę tarpusavyje sujungti kitas ES ir trečiųjų šalių sistemas. Turint omenyje galimą vėlavimą įgyvendinant kiekvienos iš 25 valstybių narių sukurtas pagrindų sistemas, reikia įvertinti, ar a Europos prieigos tašką sujungtas automatinę importo sistemą ir automatinę eksporto sistemą.

2.2 Komisijos iniciatyva pirmiausia reikalinga todėl, kad diegiant naująjį Muitinės kodeksą reikia, jog procedūros neprieštarautų naujoms taisyklėms. Tai taip pat yra viena iš daugelio įvairiuose sektoriuose priimtų priemonių e. Europos ir e. valdžios ⁽²⁾ kontekste, konkrečiau tai yra išipareigojimų, priimtų 2003 m. Komisijos komunikate Tarybai dėl paprastos ir kompiuterizuotos muitinės ir prekybos aplinkos ⁽³⁾ vykdymas. Tačiau tokie išipareigojimai jau buvo prišimti — bent jau kompiuterizuotos aplinkos sukūrimas — programoje „Muitinė 2007“ ⁽⁴⁾ ir patvirtinti 2004 m. padarytuose Muitinės kodekso reglamento ⁽⁵⁾ pakeitimuose.

⁽²⁾ Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui 2003 9 26, COM(2003).

⁽³⁾ COM(2003) 452, 2003 07 24, cituota EESRK nuomonės projekte dėl muitinės kodekso.

⁽⁴⁾ COM(2002) 26, 2002 03 21, EESRK nuomonės tema, paskelbta OL C 241, 2002 10 7.

⁽⁵⁾ COM(2003) 452, 2003 08 04, EESRK nuomonės tema, paskelbta OL C 110, 2004 4 30.

2.3 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria pagrindinėms naujovėms, pristatytoms su Komisijos pasiūlyta sistema: nacionalinių sistemų tinklo sukūrimas, sąveikos tarp operatorių, pagrįstos vieno langelio principu, sukūrimas, galimybė prašymus atlikti muitinės procedūras pateikti elektroniniu būdu ir integruotas rizikos valdymas yra neabejotinai didžiausia pažanga, jeigu tik tokios sąnaudos yra priimtinos mokesčių mokėtojams ir operatoriams. Todėl taip pat būtų tikslinga išnagrinėti šių radikalių pokyčių įtaką muitinės pareigūnams (išteklių, mokymas, karjera, prisitaikymas).

2.4 Tačiau EESRK nori pateikti keletą pastabų dėl kompiuterinių sistemų sujungimo ir jų papildomumo. Komisija siekia visiško muitinės sistemų sąveikumo: tai reiškia, kad muitinėms turi būti suteiktos galimybės vienoms su kitomis bei su „kitomis institucijomis, susijusiomis su tarptautiniu prekių judėjimu“, keistis informacija. Aiškiai matyti, kad šis apibrėžimas neapima **institucijų, atsakingų už PVM surinkimą**; tačiau būtų naudinga, kad būtų ryšys tarp muitinės ir PVM surinkėjų bent jau tam tikrais atvejais ir dėl tam tikrų prekių tam, kad būtų kontroliuojamas **kilmės ženklo klastojimas**. Žinoma, tai nenaujas reiškinys, bet jis vis plinta, nes iš trečiųjų šalių importuojamos prekės dažnai cirkuliuoja (mokant PVM) Bendrijoje su Europos kilmės etiketėmis arba su suklustotomis „europietiškomis“ etiketėmis.

2.5 EESRK taip pat atkreipė dėmesį į antrąją pasiūlymo dėl sprendimo konstatuojamąją dalį: „Tam, kad paneuropinės e. valdžios paslaugos galėtų būti teikiamos, reikia imtis priemonių, siekiant **veiksmingiau (...) kovoti su sukčiavimu, organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu (...)**“. Ketinimai yra aiškūs, bet nelabai aišku, kaip šie tikslai bus pasiekti Pasiūlyme pateiktomis priemonėmis. Muitinės duomenys negali būti renkami jokiais kitais tikslais, išskyrus tam, kad būtų **sukurta sistema, skirta komunikuoti su kitomis sistemomis**.

2.5.1 2004 m. gruodžio mėn. Taryba priėmė **Hagos programą**, pagrįstą Komisijos vertinimu ⁽⁶⁾ ir 2004 m. spalio 14 d. Europos Parlamento rekomendacijomis. Ši programa nustato priemones ir veiksmus ES saugumui stiprinti, ja siekiama „**tvirtos politikos, teisingumo ir teismo bendradarbiavimo**“. Paskesniame dokumente (2005 m. birželio 10 d.) pristatytas **Hagos programos įgyvendinimo veiksmų planas**, kuriame buvo remiamasi Teisingumo ir vidaus reikalų ministrų tarybos 2004 m. kovo 30 d. rezoliucija dėl muitinių bendradarbiavimo ir Komunikatu dėl kovos su apribotų arba draudžiamų prekių tarptautine prekyba. Kitame dokumente ⁽⁷⁾ muitinių bendradarbiavimas vėl buvo minimas kaip prioritetinis klausimas. Visi projektai, numatyti pirmiau minėtuose dokumentuose, yra susiję su **informacijos prieinamumu** teisėsaugos tikslais. Tai klausimas, kuris buvo paliestas ir Hagos programoje.

⁽⁶⁾ COM(2004) 401 final.

⁽⁷⁾ COM(2005) 184 final.

Atsižvelgiant į bendrą kontekstą ir vykdomų projektų pobūdį, Komitetui atrodo akivaizdu, kad kuriant ilgalaikę kompiuterizuotą muitinės sistemą yra svarbu užtikrinti, kad, kai sistema pradės veikti arba vėliau, **muitinės duomenų bazė sąveikautų su kitomis sistemomis**, ypač su vidaus, Europos ir trečiųjų šalių saugumo sistemomis. Tačiau visada pirmoje vietoje turi būti užtikrintas privatumas, profesinių paslapčių išsaugojimas ir duomenų apsauga.

2.5.2 Šis klausimas Komisijos dokumente visiškai nekeliamas, išskyrus citatą, pateiktą pirmiau esančiame 2.5 punkte. Kita vertus, Komisijos aiškinamajame memorandume niekur neminima ir Hagos programa; dalyje „Derėjimas su kitomis Sąjungos politikos sritimis ir tikslais“ minimos tik Lisabonos strategija ir e. Europos bei e. valdžios iniciatyvos. Nepaisant 3 straipsnio d punkto, kuris bus aptariamas vėliau, tokia didžiulė spraga negali būti atsitiktinė, ir Komisija turi aiškiai paaiškinti to priežastis. Bet kuriuo atveju išlieka faktas, kad nepriimtina tiesiog atidėti iniciatyvą, kuri turi būti priimta nedelsiant.

2.5.3 Rengdama šį dokumentą Komisija per dvejus metus surengė šešis seminarus; ji konsultavosi su naudotojais; šiuo klausimu ji diskutavo su Muitinės kodekso komitetu, elektroninių muitinių grupe „Muitinė 2007“ ir Prekybos ryšių grupe. Bet nėra minimi jokie kontaktai su Europolu, Europos kovos su sukčiavimu biuru ir Komisijos generaliniais direktoratais. Sistema negali būti kuriama tik pagal jos tiesioginių naudotojų reikalavimus; jeigu ji turi būti sukurta taip, kad turėtų ryšį su kitomis sistemomis, reikia išsiaiškinti jų savybes ir poreikius. EESRK mano, kad abejonės, kurias jis išreiškė savo nuomonėje dėl Bendrijos muitinės kodekso dabar pasitvirtina ir tai rodo nepakankamas **įvairaus viešojo valdymo institucijų tarpusavio priklausomybės kovojant su nusikalstamumu suvokimas**.

2.5.4 Visiškai pakeisti požiūrį vadovaujantis pirmesniame punkte išdėstytomis pastabomis turbūt būtų sunku dėl programos įgyvendinimui nustatytų trumpų terminų. Tačiau dabar tikrai būtų įmanoma numatyti „**jautrių prekių**“ (pvz., ginklų, sprogmenų, branduolinių medžiagų; cheminės, branduolinės ir gynybos pramonės prietaisų ir įrengimų, narkotinių medžiagų, alkoholio ir tabako) **saugumo priemonės**. Tokios priemonė galėtų sudaryti tyrimų ataskaitų, kurios būtų automatiškai arba pagal pareikalavimą perduodamos atitinkamoms institucijoms, pagrindą.

2.6 Remiantis subsidarumo principu, **finansinę naštą Bendrijos biudžetui** sudaro lėšos, būtinos užtikrinti sistemos sąveikumui, vienai bendrai sąsajai ir muitinių portalams. Šios išlaidos

įvertintos 180 mln. eurų, jos padalytos į didėjančius metinius asignavimus, pradedant 4 mln. eurų 2006 m. ir didinant iki 111 mln. eurų nuo 2011 m. EESRK tam pritaria, bet nesuprantamas yra sprendimas padengti **nacionalinių muitinių portalų išlaidas** iš Bendrijos biudžeto. Net jeigu portalai iš esmės yra prieinami visiems operatoriams — tiek nacionaliniams, tiek iš kitų ES šalių — tikėtina, kad jais iš esmės naudosis nacionaliniai operatoriai. Todėl būtų protingiau, kad portalų išlaidas padengtų kiekviena valstybė narė atskirai, o ne Bendrija. Žinoma, sąlygos būtų kitokios, jeigu Komisija būtų kalbėjusi apie europinius portalus, tačiau apie juos Komisija aiškiai nekalba.

2.7 Kalbant apie **įgyvendinimo terminus**, Komisija sudarė etapų sąrašą, kuris yra privalomas visoms valstybėms narėms. Terminai priklauso nuo Sprendimo paskelbimo Oficialiajame leidinyje dienos: **treji metai** numatyti sąveikiai automatizuotai sistemai muitinių formalumams atlikti, sąveikiai ekonominių operacijų vykdytojų registracijos sistemai ir bendriems muitinių informacijos portalams sukurti; **penkeri metai** bendrų prieigos taškų sistemai ir Bendrijos standartus atitinkančiai integruoto tarifo aplinkai sukurti; ir **šešeri metai** „vieno langelio“ paslaugų sistemai sukurti. EESRK mano, kad šie terminai, ypač pirmasis, yra **per daug optimistiški**: treji metai nėra ilgas laiko tarpas turint omenyje, kad keletą mėnesių užtruks programos išbandymas ir dalijimasis informacija su kitomis suinteresuotomis šalimis. Be to, ne visose valstybėse narėse vienodas kompiuterizacijos arba finansinių bei žmogiškųjų išteklių lygis. Jeigu viena ar daugiau valstybių narių nespės visko atlikti iki nurodyto termino ir tai privers Komisiją pratęsti terminą, tai sukels pavojų sistemos veiksmingumui, o svarbiausia — jos patikimumui. Todėl dabartinį daugiametį strateginį planą reikia persvarstyti, atsižvelgiant į:

— būtinybę visoms valstybėms narėms visiškai įgyvendinti sistemą prieš pradedant ja naudotis;

— būtinybę suteikti įmonėms ne trumpesnę kaip 12 mėnesių laikotarpį sistemoms parengti gavus visus savo valstybės narės muitinės reikalavimus. Pramonei ir prekybai neturėtų būti privaloma pateikti bendrųjų importo ir eksporto deklaracijų iki visiško suderintų sistemų įgyvendinimo.

3. Konkrečios pastabos

3.1 **2 straipsnis. Tikslai.** Vienas iš tikslų yra siekti suderinti pavojingų ir nelegalių prekių kontrolę. Patartina performuluoti šį tikslą atsižvelgiant į EESRK pasiūlymą, išdėstytą 2.5.4 punkte.

3.2 **3 straipsnis. Keitimasis duomenimis.** Pagal 3 straipsnio d punktą muitinės sistemos turi leisti, kad informacija būtų keičiamasi su „kitomis su tarptautiniu prekių judėjimu susijusiomis administracijomis ar tarnybomis“. EESRK jau išdėstė savo požiūrį dėl šio apibrėžimo netinkamumo (žr. 2.5 punktą). Jeigu būtų atsižvelgta į Komiteto pasiūlymą, kad Hagos programa būtų įtraukta į dalį „Derėjimas su kitomis Sąjungos politikos sritimis ir tikslais“, šio apibrėžimo tekstas irgi turėtų būti atitinkamai pakoreguotas. Kad ir kaip būtų, tekstas turėtų būti suformuluotas aiškiau, kad neliktų vietos įvairiems aiškinimams. Dabar neaišku, ar tai susiję su „administracijomis, (...) susijusiomis su tarptautiniu prekių judėjimu“, kaip su alternatyva „tarnyboms“, ar tai susiję bendrai su „administracijomis“; pastaruoju atveju, turi būti aiškiai nurodyta, kad vartodama šį terminą Komisija nori parodyti naują požiūrį, kuris atitinka Hagos programą. Dabartinė gana miglota formuluotė ir jos aiškinimas yra per daug neapibrėžti.

3.3 **4 straipsnis. Sistemos, paslaugos ir tvarkaraštis.** Kaip jau minėta pirmesniame 2.7 punkte, sistemos įgyvendinimo terminai, atrodo, per daug optimistiški: Komisija turi dar kartą techniniu požiūriu dėl jų diskutuoti su valstybėmis narėmis ir su **jų tiesiogiai su tuo susijusiomis tarnybomis**, kad būtų įsitikinta, jog visos šios suinteresuotos šalys aiškiai užtikrina, kad jos yra pajėgios atlikti užduotį per reikalaujamą laikotarpį.

3.4 **9 straipsnis. Ištekliai.** Straipsnis atsakomybę už reikalingus žmogiškuosius, biudžeto ir techninius išteklius padalija Komisijai ir valstybėms narėms: Komisija yra atsakinga už Bendrijos komponentus, o valstybės narės — už nacionalinius komponentus. Straipsnis suformuluotas teisingai, tik jį reikėtų skaityti kartu su 10 straipsniu, kuriame pateikiamos „Bendrijos komponentų“ ir „nacionalinių komponentų“ reikšmės ir esmė.

3.5 **10 straipsnis. Finansinės nuostatos.** Šis straipsnis irgi tinkamai suformuluotas, tik gali kilti sunkumų jį aiškinant. Trečioje pastraipoje teigiama, kad valstybės narės „padengia išlaidas, susijusias su sistemos nacionalinių komponentų, įskaitant sąsajas su kitomis vyriausybėmis įstaigomis ir ekonominių operacijų vykdytojais, diegimu ir veikimu“. Reikia prisiminti, kad **portalai** — kurie paprastai veikia valstybės narės kalba ir

sukurti pagal tos šalies ekonominių operatorių poreikius — yra laikomi **nacionaliniais komponentais**. Tačiau aiškinamajame memorandume teigiama (žr. 2.6 punktą), kad portalai laikomi **Bendrijos komponentais**, o tai nebūtų aišku asmeniui, perskaičiusiam tik straipsnio tekstą. EESRK mano, kad šis punktas turi būti keičiamas iš esmės, jeigu būtų atsižvelgta į EESRK pastabas, o jei ne, tai bent jau dėl aiškumo reikėtų pakeisti jo formuluotę.

3.6 **12 straipsnis. Ataskaitos.** Valstybės narės kasmet iki gruodžio 31 d. pateikia Komisijai metinę pažangos ir pasiektų rezultatų ataskaitą. Komisija savo ruožtu iki kitų metų kovo 31 d. pateikia bendrą ataskaitą, į kurią įtraukiami apsilankymų stebėsenos tikslais bei kitų patikrinimų rezultatai. Čia nėra nieko, kas keltų prieštaravimus, bet Komitetas nori žinoti, kokios yra apsilankymų stebėsenos tikslais išvados ir ar jų rezultatai bus skelbiami viešai.

3.7 **13 straipsnis. Konsultacijos su ekonominių operacijų vykdytojais.** Šiame straipsnyje teigiama, kad Komisija ir valstybės narės „reguliariai“ konsultuojasi su ekonominių operacijų vykdytojais visais sistemų parengimo, raidos ir diegimo bei paslaugų teikimo etapais. Konsultacijos vyksta naudojant konsultacijų mechanizmus, kurie leidžia reguliariai susitikti ekonominių operacijų vykdytojų atstovams. EESRK mano, kad toks mechanizmas dera su įprasta Bendrijos praktika ir su konsultacijų ir aiškumo principais, tačiau patirtis rodo, kad konsultacijos neturi nukreipti dėmesio į įvairius iš esmės skirtingus poreikius ir prieštaravimus, kad nesudarytų kliūčių, kurioms įveikti prireiktų labai daug laiko ir šalių kompromisų. Todėl konsultacijų etapas turi padėti pasiekti greitą sprendimą.

3.8 **14 straipsnis. Stojančios šalys ir šalys kandidatės.** Šiame straipsnyje teigiama, kad Komisija informuoja stojančias šalis ir šalis kandidates apie priimtas iniciatyvas bei įvairiais etapais pasiektą pažangą ir sudaro joms galimybes dalyvauti toje veikloje. Teksto formuluotė yra paini: neaišku, ar suinteresuotos šalys gali dalyvauti aktyviai, ar tik kaip stebėtojos; ar joms leidžiama įdiegti analogiškas muitinės sistemas atsižvelgiant į jų stojimo galimybes; ir tokiais atvejais, ar joms bus suteiktas finansavimas iš Bendrijos biudžeto. EESRK prašo patikslinti šių nuostatų formuluotę.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl dokumento Įgyvendinant Bendrijos Lisabonos programą: pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, iš dalies keičiančią Direktyvas 97/7/EB, 2000/12/EB ir 2002/65/EB

COM(2005) 603 final — 2005/0245 (COD)

(2006/C 318/09)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 47 straipsnio 2 dalimi ir 95 straipsniu, 2006 m. sausio 18 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl dokumento *Įgyvendinant Bendrijos Lisabonos programą: pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, iš dalies keičiančią direktyvas 97/7/EB, 2000/12/EB ir 2002/65/EB*

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 12 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Jörg Frank von Fürstenwerth.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 191 nariams balsavus už, 1 - prieš ir 3 susilaikius.

1. Santrauka

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) pritaria Europos Komisijos nuomonei, kad vidaus rinkos sukūrimui būtina, kad Bendrijoje būtų panaikintos visos vidaus sienos siekiant sudaryti sąlygas laisvam prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimui. Todėl būtina, kad vidaus mokėjimo paslaugų rinka veiktų nepriekaištingai, tačiau to dar nėra. EESRK pritaria, kad sėkmingai įvedus eurą dar turi būti sukurta ir bendroji mokėjimo eurai zona (angl. *Single Euro Payments Area* — SEPA).

1.2 EESRK remia Europos Komisijos siekius sukurti teises sąlygas bendrajai mokėjimo eurai zonai ir mano, kad direktyvos projektas yra žingsnis teisinga kryptimi.

1.3 Komitetas pritaria Europos Komisijos ir Europos kredito įstaigų sektoriaus jau pradėtoms iniciatyvoms sukurti bendrąją mokėjimo eurai zoną, kurios tikrai aukštas tikslas — užtikrinti galimybę Europos vidaus rinkoje tarptautinius mokėjimus eurai vykdyti paprastai, patogiai, saugiai ir nebrangiai.

1.4 Tačiau Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad Europos Komisija pasiūlyme dėl direktyvos pasirinko reguliavimo būdą, kuris yra labai išsamus ir viršija tarptautinio mokėjimo paslaugoms būtinų teisinių pagrindų ribas. Todėl EESRK susirūpinęs, kad tikslas, taip pat atsižvelgiant į valstybėms narėms, teikėjams ir vartotojams būtinus įgyvendinimo terminus, 2008 m. sukurti bendrąją mokėjimo eurai zoną gali būti nepasiektas, nes teisiniai pagrindai yra perkrauti ir viršija tai, kas būtina. Komitetas ragina labiau atsižvelgti į savireguliacijos ir bendro reguliavimo priemones.

1.5 Tam, kad būtų pasiektas Europos Komisijos tikslas 2008 m. sukurti bendrąją mokėjimo eurai zoną, reikėtų tik sukurti teisinį pagrindą tarptautinėms tiesioginio debeto operacijoms ir peržiūrėti bei pataisyti pasiūlymo priimti direktyvą II antraštinėje dalyje (Mokėjimo paslaugų teikėjai) ir IV antraštinėje dalyje (Teisės ir pareigos, susijusios su mokėjimo paslaugų teikimu ir naudojimu) numatytą būtiną teisinį reglamentavimą (pvz., susijusį su tiesioginio debeto operacijų autorizavimu, atšaukiamumu ir grąžinimu IV antraštinėje dalyje). Taip galėtų būti įvykdytas 2008 m. numatytas bendrosios mokėjimo eurai zonos įvedimo terminas.

1.6 EESRK mano, kad taip pat atsižvelgiant į lig šiol jau priimtus teisės aktus, dėmesio sutelkimas į tikrai būtinas reglamentuoti sritis atitinka „geresnės teisėkūros“ požiūrį. Todėl pasiūlymu priimti direktyvą turėtų būti siekiama vartotojų ir mokėjimo paslaugų teikėjų naudai skatinti ir palengvinti mokėjimų vykdymą ir neapsunkinti jo biurokratinėmis priemonėmis, dėl kurių didėja mokėjimo sistemos sąnaudos ir taip mažėja vartotojų patarimas.

1.7 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad kyla daugiau klausimų, susijusių su mokėjimo paslaugų vidaus rinkos kūrimu, kurie šiuo metu dar negali būti išspręsti. Visų pirma tai elektroniniu būdu vykdomų mokėjimų saugumo klausimai ir su tuo susiję aspektai. Be to, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad prieiga prie einamosios sąskaitos, kurios neturint šiuo metu jau beveik neįmanoma dalyvauti ekonominiame gyvenime, tampa vis svarbesne tema valstybėse narėse.

1.8 EESRK pateikia išsamias rekomendacijas dėl daugelio pasiūlymo priimti direktyvą pakeitimų.

2. Svarbiausios pasiūlymo priimti direktyvą nuostatos

2.1 Pasiūlymas priimti direktyvą turi sukurti SEPA zonai vienodą teisinę sistemą, kuri ypač turėtų palengvinti tarptautinius mokėjimus. Pasiūlymu priimti direktyvą siekiama suderinti skirtingus valstybių narių teisės aktus, kad būtų

- padidinta nacionalinių rinkų konkurencija užtikrinant vienodas sąlygas,
- padidintas rinkos skaidrumas vartotojams ir mokėjimo paslaugų teikėjams,
- suvienodintos vartotojų ir mokėjimo paslaugų teikėjų teisės ir pareigos.

Pasiūlymą priimti direktyvą sudaro šios pagrindinės nuostatos:

2.2 Teisė teikti visuomenei mokėjimo paslaugas (II antraštinė dalis)

2.2.1 Derinant mokėjimo paslaugų teikėjų (ne kredito įstaigų) patekimo į rinką reikalavimus, siekiama sukurti vienodą konkurencinę aplinką, paskatinti konkurencingumą nacionalinėse rinkose, atsižvelgti į pastarųjų metų rinkos raidą ir sudaryti galimybes į rinką patekti naujai paslaugų teikėjui, mokėjimo įstaigai, kartai.

2.3 Skaidrumo ir informacijos reikalavimai (III antraštinė dalis)

2.3.1 Užtikrindamos vartotojams didesnes pasirinkimo galimybes ir geresnę apsaugą, konkurenciją turi stiprinti aiškos ir nuoseklios taisyklės, susijusios su mokėjimo paslaugų skaidrumu. Europos Komisija siūlo nacionalines taisykles pakeisti mokėjimo paslaugoms taikomais informacijos reikalavimais.

2.4 Mokėjimo paslaugų vartotojų ir teikėjų teisės ir pareigos (IV antraštinė dalis)

2.4.1 Pasiūlyme priimti direktyvą apibrėžiamos svarbiausios mokėjimo paslaugų vartotojų ir teikėjų teisės bei pareigos. Taisyklės turi sustiprinti vartotojų patikimumą elektroniniu būdu vykdomų mokėjimų sistema ir taip užtikrinti šių sistemų veiksmingumą ir pripažinimą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas remia pasiūlymą priimti direktyvą, kuriuo siekiama sukurti bendrąją mokėjimo eurais zoną, ypač tarptautinio mokėjimo paslaugoms. Mokėjimo paslaugų vidaus rinka jau seniai turėjo būti sukurta. Kaip numatyta, ji turėtų būti įgyvendinta 2008 m.

3.2 Europos Komisijos pasirinktos taisyklės yra labai išsamių. Numatytos taisyklės iš dalies viršija tarptautinio mokėjimo

paslaugoms būtinas teisinės sąlygas, nes priėmus tarptautinių kreditinių pervedimų direktyvą (97/5/EB), direktyvą dėl nuotolinės prekybos vartotojams skirtomis finansinėmis paslaugomis (2002/65/EB) ir elektroninių pinigų direktyvą (2000/46/EB) kredito pervedimams jau galioja suderinti teisės aktai.

3.3 Gerų, nebrangių ir veiksmingų procedūrų išsaugojimas neklud bendrajai mokėjimo eurais zonai. Ja remiantis gali būti įgyvendinami standartizuoti metodai, kurie užtikrina pasiektą saugumo ir veiksmingumo lygį, o sumanus sąsajų valdymas leidžia įgyvendinti aukšto lygio bendrąją mokėjimo eurais zoną. EESRK, vadovaudamasis „geresnės teisėkūros“ principu, pasisako už tai, kad numatomose taisyklėse būtų apsiribojama būtiniaisiais dalykais, reikalingais mokėjimams Europos vidaus rinkoje tobulinti, ir ragina labiau atsižvelgti į savireguliacijos ir bendro reguliavimo priemones.

3.4 EESRK mano, kad bendroji mokėjimo eurais zona yra svarbi sąlyga skaidriam produktų vystymui Europos mastu, vykstančiam vartotojams naudingos laisvos konkurencijos tarp mokėjimo paslaugų teikėjų sąlygomis. Be to, EESRK mano, kad svarbu, jog vartotojas ir ateityje turėtų galimybę rinktis mokėjimo priemones, taip atsižvelgiant į vartotojo pasirinkimą.

3.5 Problemų kelia banko veiklos licencijos neturinčių mokėjimų įstaigų prieiga prie mokėjimo sistemų. Būtinai vienodi riziką ribojančios priežiūros reikalavimai, kurie yra sąžiningos konkurencijos sąlyga. Priešingu atveju gali būti iškreipta konkurencija ir kilti pavojus mokėjimų veiksmingumui bei mokėjimų ir mokėjimo paslaugų teikėjų saugumui (pvz., bankroto grėsmė).

3.6 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas rekomenduoja apsiriboti tiesioginio debeto operacijoms Europoje vykdyti būtinomis taisyklėmis (pvz., susijusiomis su tiesioginio debeto operacijų autorizavimu, atšaukimumu ir grąžinimu), įtvirtintoms pasiūlymo priimti direktyvą II antraštinėje dalyje (Mokėjimo paslaugų teikėjai) ir IV antraštinėje dalyje (Teisės ir pareigos, susijusios su mokėjimo paslaugų teikimu ir naudojimu). Dar turėtų pavykti per numatytą laiką tiek priimti direktyvą, tiek ją perkelti į nacionalinę teisę, kad 2008 m. pradėtų veikti bendroji mokėjimo eurais zona, kurioje galėtų vienodos bendrosios sąlygos mokėjimo paslaugų teikėjams ir būtų taikoma Europos tiesioginio debeto operacijų sistema (SEPA Direct Debit).

3.7 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ypač palankiai vertina, kad pasiūlyme priimti direktyvą (79 straipsnis) yra numatyta, kad praėjus ne daugiau kaip dviem metams po direktyvos priėmimo Europos Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai bei Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui pateiks ataskaitą dėl direktyvos įgyvendinimo.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Komitetas norėtų pateikti šias pastabas dėl pasiūlymo priimti direktyvą:

4.2 2 straipsnio 1 dalis: netaikyti trečiosioms šalims

4.2.1 2 straipsnio 1 dalyje numatyta įtraukti į teritorinę direktyvos taikymo sritį mokėjimus, vykdomus su šalimis, nepriklausančiomis Europos Sąjungai ir Europos ekonominei erdvei (trečiosiomis šalimis), ir tai žymiai viršija tikslą sukurti vienodą teisinę sąlygą Europos vidaus rinkoje. Reglamentavimas taip pat negalėtų priklausyti Europos teisės aktų leidėjo kompetencijai ir gali sukelti problemų, nes Europos teisės aktų leidėjas negali užtikrinti, kad trečiosios šalys priims atitinkamas taisykles. Todėl, pvz., būtų visiškai netinkama numatyti (67 straipsnis) griežtą mokėtojo mokėjimo paslaugų teikėjo atsakomybę už neįvykdytą mokėjimo operaciją trečiojoje šalyje nesant toje šalyje atitinkamo reglamentavimo.

4.2.2 EESRK rekomenduoja nustatant Direktyvos taikymo sritį apsiriboti mokėjimo paslaugomis Europos vidaus rinkoje.

4.3 5 ir tolesni straipsniai: bendri riziką ribojančios priežiūros reikalavimai, kurie yra sąžiningos konkurencijos sąlyga

4.3.1 Riziką ribojančios priežiūros reikalavimai, taikomi banko veiklos licencijos neturinčioms mokėjimo įstaigoms, siekiančioms patekti į rinką (5 ir tolesni straipsniai), turėtų skirtis nuo bankams taikomų riziką ribojančios priežiūros reikalavimų tik tais aspektais, kuriais mokėjimo įstaigos negalima sulgyinti su kredito įstaiga, turinčia neribotos banko veiklos licenciją. Priešingu atveju galima tikėtis kredito įstaigoms nenaudingų konkurencijos iškreipimų ir didelės grėsmės mokėjimų veiksmingumui. Banko veiklos licencijos neturinčių mokėjimo įstaigų primygtinai reikalaujama prieiga prie mokėjimo sistemų gali pažeisti šiuo metu rengiamos Europos tiesioginio debeto sistemos vientisumą ir veiksmingumą, jei šios įstaigos netenkins tokių pačių reikalavimų, kokie yra keliami kredito įstaigoms: reikalavimų, susijusių su nuosavu rizikos kapitalu, vadovų profesiniu tinkamumu ir patikimumu, verslo planu ir įmonės veiklos organizavimu bei vykdoma įmonės veiklos priežiūra, įskaitant galimybę taikyti būtinas sankcijas. Visų pirma būtų ilgam pakirstas vartotojų patikėjimas SEPA, jei nebūtų užtikrinamas tinkamas priežiūros lygis. Tai taip pat susiję su apsauga bankroto atveju ir būtinomis priemonėmis, skirtomis atskirti klientų pinigų.

4.3.2 Todėl EESRK mano, kad yra būtina, jog visoms mokėjimų įstaigoms būtų keliami vienodi bankams taikomi riziką ribojančios priežiūros reikalavimai, jeigu tai yra susiję su mokėjimų rizika ir pavojais ir jeigu atitinkamoms priežiūrai vykdančioms valdžios institucijoms bus suteikti būtini įgaliojimai.

4.4 30 ir tolesni straipsniai: nereikia perdėtai formalizuoti pareigos teikti informaciją

4.4.1 EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad aiškūs, darnūs skaidrumo reikalavimai yra svarbūs tiek vartotojui, tiek ir SEPA pripažinimui. Informacija turi būti aiški, suprantama ir lengvai skaitoma. Per didelė informacijos įvairovė ir kaupimas gali sukelti priešingą poveikį; tai gali lemti daugiau neskaidrumo nei skaidrumo. Be to, privačiam SEPA vartotojui reikalinga kitokia informacija nei SEPA besinaudojančiam verslininkui. Taip pat veikiau klaidinančiai veikia ir išauga sąnaudos, kai Komisija panašioms dalykams numato skirtingus skaidrumo reikalavimus. Komitetas ypač norėtų atkreipti dėmesį į nuotolinės prekybos direktyvos skaidrumo reikalavimus.

4.4.2 Vertinant vartotojo požiūriu reikia atkreipti dėmesį į tai, kad atsižvelgiant į vartotojų apsaugą pasirinktas suderinimo būdas gali kelti visiško suderinimo ir tarpusavio pripažinimo problemų. Taigi negalima atmesti, kad pasiektas vartotojų apsaugos lygis atskirose valstybėse narėse gali likti nepasiektas.

4.4.3 30 straipsnyje numatytos taisyklės dėl informacijos teikimo būdų turėtų būti supaprastintos. Ypač pranešant vartotojui apie sutarties sąlygų pasikeitimą (33 straipsnis), atliktas mokėjimų operacijas (36 straipsnis) ir mokėjimo gavimą (37 straipsnis) turėtų išlikti šiuo metu taikomi vartotojui nebrangiai kainuojantys būdai ir sudaromos galimybės susipažinti su informacija sąskaitos išrašė arba internetinės bankininkystės priemonėmis, jei tai įprasta ir dėl to buvo susitarta. Taip pat turėtų būti leista vykdyti pareigą teikti informaciją skelbiant kainininkus arba pateikiant informaciją internete. Turėtų būti aiškiau pabrėžiama (31 ir 37 straipsniai), kad skirtingų paslaugų elementų kaina bendrajame mokestyje turėtų būti atskirai pateikiama tik tuo atveju, jei atskiriems paslaugų elementams yra sudaryti atskiri arba kitokie produktų deriniai.

4.4.4 Vertinant vartotojo požiūriu yra svarbu, kad atliekamų mokėjimų ir gautų mokėjimų atveju greta aiškos informacijos apie mokėtoją ir mokėjimo gavėją, taip pat būtų pateikti išsamūs duomenys apie mokėjimo paskirtį. Tik tokiu būdu galima visiškai automatiškai priskirti dar neatliktus mokėjimų pavedimus arba pareikalavimus.

4.5 41 straipsnio antrasis sakiny: leisti naudoti visus autorizavimo būdus

4.5.1 EESRK pritaria Komisijos siūlymui, kad mokėjimo operacija būtų laikoma autorizuoja tik tuo atveju, jei mokėtojas davė sutikimą mokėjimo paslaugų teikėjui. 41 straipsnio antrajame sakinyje mokėtojo sutikimas priklauso nuo suteikto „aiškaus“ leidimo „atlikti mokėjimo operaciją arba operacijų eilę“. Ši formulė yra neaiški. Esant sutartiniais santykiams, kiekvienos atskiros tiesioginio debeto operacijos vykdymo metu reikalaujant aiškaus leidimo, būtų labai apribojamas tiesioginio debeto operacijų veiksmingumas ir padidėtų jų kaina.

4.5.2 Vartotojui ir toliau užtikrinant galimybę naudoti gerus ir nebrangius autorizavimo būdus, pvz., vykdyti tiesioginio debeto operacijas, šia direktyva turėtų būti siekiama užtikrinti minimalų koordinavimą, o ne visišką suderinimą netaikant išlygų.

4.6 48 straipsnio 2 ir 3 dalys: įrodinėjimo pareiga abejotinų mokėjimo operacijų atveju paskirstyta netolygiai

4.6.1 Vartotojai nepripažins SEPA, jei susidurs su neįveikiamais sunkumais įrodinėdami abejotino mokėjimo operacijos autorizavimo atvejį. EESRK pritaria Komisijos požiūriui, kad būtina vartotojui palengvinti įrodymų pateikimą.

4.6.2 Žinoma, dėl tokio požiūrio esant rimtiems piktnaudžiavimo atvejams mokėjimo paslaugų teikėjui negali būti užkertamas kelias pateikti savo kontrargumentų. Tačiau būtent 48 straipsnio 2 dalies nuostatos riboja mokėjimo paslaugų teikėjo galimybę įrodyti, jog vartotojas veikė labai neapdairiai arba netgi sąmoningai. Tačiau jei labai neapdairiai arba netgi sąmoningai veikusio vartotojo veika negali būti įrodyta, tai skatina visiškai neskirti dėmesio rūpestingumui, įprastam atliekant mokėjimo operacijas, arba tiesiog piktnaudžiauti. Toks reglamentavimas taip pat labai riboja tam tikrų elektroniniu būdu atliekamų mokėjimo operacijų pasiūlą.

4.6.3 EESRK pasisako už sąžiningą įrodinėjimo pareigos paskirstymą. Mokėjimo paslaugų teikėjas turėtų įrodyti, kad elektroninio mokėjimo tikrinimo priemonės savininkas pats davė nurodymą atlikti mokėjimo operaciją. Jei mokėjimo operacija buvo atlikta naudojantis specialiais ir pripažintais nuo piktnaudžiavimo apsaugančiais saugumo požymiais, turėtų galioti *prima facie* įrodymas, kad mokėjimo paslaugų vartotojas pats davė leidimą atlikti mokėjimą arba bent jau elgėsi labai neapdairiai. Be to, neturėtų būti pernelyg ribojama nacionalinių teismų tiesioginio įrodymų įvertinimo kompetencija, kadangi valstybių narių civilinio proceso teisė nėra suderinta.

4.7 49 straipsnis: teisinio tikrumo užtikrinimas neautorizuotų mokėjimo operacijų atveju taikant vienodą naikinamąjį grąžinimo terminą

4.7.1 Europos Komisija pasiūlymo priimti direktyvą aiškinamajame memorandume atkreipia dėmesį į tai, kad Bendrijoje teikiant mokėjimo paslaugas kasmet atliekama apie 231 milijardas operacijų. Jau vien tai rodo, kad užtikrinant teisinį tikrumą tam tikru momentu turi būti keliamas klausimas, ar mokėjimo operacija buvo autorizuota. Siekiant sukurti pakankamą teisinį tikrumą, mokėjimo paslaugų vartotojo teisė į grąžinimą neautorizuotų mokėjimų atveju turėtų būti ribojama laiko požiūriu. Šis terminas turi būti nustatomas sąžiningai. EESRK mano, kad vienerių metų trukmės terminas yra pakankamas.

4.7.2 Pagal 45 straipsnio nuostatas mokėjimo paslaugų vartotojas privalo nuolat kontroliuoti iš jo sąskaitos vykdytas mokėjimo operacijas ir nedelsdamas užginčyti neautorizuotas mokėjimo operacijas. Todėl yra nuoseklu ir subalansuota iki vienerių metų apriboti mokėjimo paslaugų vartotojo teisę į grąžinimą neautorizuotų mokėjimų atveju. Tokiu būdu tiek mokėjimo paslaugų teikėjams, tiek ir mokėjimo paslaugų vartotojams suteikiamas būtinas teisinis tikrumas, kad ir praėjus šiam terminui mokėjimo operacija laikoma baigta. Be to, šis vienų metų laikotarpis atitiktų 44 straipsnyje nustatytą duomenų kaupimo laikotarpį.

4.8 49 ir 50 straipsniai: iš naujo apsvarstyti atsakomybės padalijimą

4.8.1 EESRK mano, kad reikalingas tinkamas atsakomybės tarp mokėjimo paslaugų teikėjų ir mokėjimo paslaugų vartotojų padalijimas. Tik tada vartotojas naudosis šia mokėjimo paslauga ir tik tada mokėjimo paslaugų teikėjai galės siūlyti šią paslaugą už prieinamą kainą.

4.8.2 EESRK mano, kad 49 straipsnyje siūloma griežta mokėjimo paslaugų teikėjo atsakomybė už nuostolius, susijusius su neautorizuotomis mokėjimo operacijomis, yra tikslinga, jei vartotojas apdairiai ir kaip numatyta sutartyje naudojasi elektroninio mokėjimo tikrinimo priemone.

4.8.3 EESRK mano, kad 50 straipsnyje numatyta maksimali 150 eurų dydžio vartotojo atsakomybės suma yra tinkama, jei jis apdairiai elgdamasis nepastebėjo, kad prarado elektroninio mokėjimo tikrinimo priemonę, tačiau nedelsdamas apie tai pranešė. Tačiau jei vartotojas nedelsdamas nepranešė apie praradimą, nors pagal 46 straipsnio nuostatas jis yra įpareigotas tai padaryti, ir todėl mokėjimo paslaugų teikėjas neturėjo galimybių užkirsti kelią nuostoliams arba juos apriboti, tai nustatant vartotojo atsakomybę jam neturėtų būti teikiamos privilegijos apdairiai besielgiančių vartotojų sąskaita.

4.9 53 straipsnis: aiškiai nustatyti grąžinimo terminą

4.9.1 Teisės į grąžinimą vykdant Europos tiesioginio debeto operacijas užtikrinimas yra esminis šios mokėjimo procedūros požymis. Svarbu, kad visiems, dalyvaujantiems šioje mokėjimo operacijoje, būtų galima nustatyti terminą, iki kurio galima pareikšti reikalavimą dėl grąžinimo už autorizuotas mokėjimo operacijas. 53 straipsnio 1 dalies pirmajame sakinyje numatytas sąryšis tarp termino pradžios ir pranešimo mokėtojui to neužtikrina, nes nei mokėjimo gavėjas, nei jo mokėjimo paslaugų teikėjas nežino, kuriuo metu mokėtojo mokėjimo paslaugų teikėjas iš tikrųjų informavo mokėtoją apie iš jo sąskaitos atliktą mokėjimo operaciją.

4.9.2 Priežastis yra ta, kad praktikoje informacija sąskaitos išrašui parengiama skirtingu periodiškumu. Kartais informacija sąskaitos išrašui pateikiama kartą per metų ketvirtį, o kartais po savaitės arba netgi kasdien. Šį periodiškumą lemia vartotojo pasirinkimas ir sąnaudos. Atsižvelgiant į informacijos periodiškumą grąžinimo terminas pateiktuose pavyzdžiuose gali būti „3 mėnesiai + 4 savaitės“, „1 savaitė + 4 savaitės“ arba netgi „1 diena + 4 savaitės“. Tokiu būdu yra sunku nustatyti mokėjimo operacijos pabaigą ir tai gali sukelti beveik neišsprendžiamą problemą rengiamai Europos tiesioginio debeto operacijų sistemai ir sukludyti šios sistemos įgyvendinimui.

4.9.3 Todėl EESRK siūlo, kad remiantis 53 straipsnio 1 dalies nuostatomis 4 savaičių terminas prasidėtų nuo kliento informavimo dienos, tačiau bet kuriuo atveju pasibaigtų praėjus 8 savaitėms nuo dienos, kai suma buvo išskaičiuota iš mokėtojo sąskaitos.

4.10 60, 61 ir 67 straipsniai: aiškiai atskirti mokėjimo operacijų vykdant dalyvaujančių mokėjimo paslaugų teikėjų pareigas

4.10.1 60, 61 ir 67 straipsniuose sėkmingas mokėjimo operacijos įvykdymas yra susietas su atitinkamos sumos įrašymu į mokėjimo gavėjo sąskaitą. Tai, be aiškos priežasties, pažeidžia Europos kredito pervedimų srityje lig šiol galiojančią teisę. Taip supainiojamos sutartyje nustatytos mokėtojo arba mokėjimo gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjo pareigos. Mokėtojo mokėjimo paslaugų teikėjui šiuo atveju nustatomos pareigos, kurios įeina tik mokėjimo gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjo pareigas ir kurių mokėtojo mokėjimo paslaugų teikėjas negali kontroliuoti.

4.10.2 Todėl EESRK siūlo, remiantis Europos kreditinių pervedimų direktyva, palikti galioti visose ES valstybėse narėse bendrai galiojantį mokėjimo operacijų taisyklių principą. Pagal jį mokėtojo mokėjimo paslaugų teikėjas yra atsakingas už operacijos dalį iki mokėjimo gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjo. Už operacijos dalį iki įrašymo į mokėjimo gavėjo sąskaitą atsako mokėjimo gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjas.

4.11 60, 61 ir 67 straipsniai: nustatyti realius mokėjimų vykdymo terminus

4.11.1 EESRK mano, kad yra svarbu, jog mokėjimų vykdymo terminai būtų nustatyti taip, kad, viena vertus, jie būtų žymiai trumpesni lyginant su dabartine padėtimi, tačiau, kita vertus, jų techninis įgyvendinimas nereikalautų neproporcingai didelių sąnaudų, dėl kurių kiltų mokėjimo operacijų kainos.

4.11.2 60 ir 61 straipsniuose numatyti vienos banko darbo dienos trukmės vykdymo terminai (pavedimo priėmimo diena + 1 banko darbo diena) esant dabartinėms sąlygoms gali būti pernelyg optimistiniai. Šiuo metu pagal Europos kreditinių pervedimų direktyvą tarptautinėms mokėjimo operacijoms galioja nustatytas šešių banko darbo dienų vykdymo terminas (pavedimo priėmimo diena + 5 banko darbo dienos + 1 diena sąskaitos kreditavimui = 5 dienų terminas mokėtojo mokėjimo paslaugų teikėjui kredituoti mokėjimo gavėjo mokėjimo paslaugų teikėją + 1 diena mokėjimo gavėjo mokėjimo paslaugų teikėjui kredituoti mokėjimo gavėjo sąskaitą), nuo kurio vis dėlto galima nukrypti. Labai daug regioninės svarbos ir mažųjų mokėjimo paslaugų teikėjų teigia, kad negali išpildyti šio reikalavimo. Numatytas (maksimalus) vykdymo terminas (1 diena mokėtojo mokėjimo paslaugų teikėjui kredituoti mokėjimo gavėjo sąskaitą) sudarytų šeštadalį šiuo metu leistino termino. Remiantis mokėjimo paslaugų teikėjų pateikta informacija, techninis įgyvendinimas sukeltų neproporcingai dideles sąnaudas ir neišvengiamai padidintų mokėjimų operacijų kainas. Europos kredito įstaigų sektorius pats prisiėmė išipareigojimus (Credeuro konvencija) dėl mokėjimų eurai, kurie numato maksimalų trijų banko darbo dienų trukmės vykdymo terminą, o dėl mokėjimų kitomis Europos valiutomis — nustatytą trijų banko darbo dienų trukmės vykdymo terminą.

4.11.3 Jeigu tai turi neigiamos įtakos regioninės svarbos ir mažųjų mokėjimo paslaugų teikėjų konkurencingumui, EESRK rekomenduoja numatyti tinkamą pereinamąjį laikotarpį 3 dienų trukmės mokėjimo vykdymo terminui. Tačiau jis neturi pažeisti įgaliojimų numatyti trumpesnį vykdymo terminą, kai operacijos vykdomos tik šalies viduje (64 straipsnis).

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės (Roma I)

COM(2005) 650 final. — 2005/0260 (COD)

(2006/C 318/10)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. vasario 24 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės (Roma I).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Frank von Fürstenwerth.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 191 nariui balsavus už, 1 prieš ir 5 susilaikius.

1. EESRK išvadų ir rekomendacijų santrauka

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria Komisijos ketinimui Europos reglamentu reguliuoti kolizines teisės normas sutartinių prievolių srityje. Reglamentu bus toliau nuosekliai plėtojamos kolizinės teisės normos ir užpildyta spraga dabartinėje Bendrijos teisės sistemoje. Reglamentas yra naudingas ir reikalingas kuriant bendrą Europos teisingumo erdvę, nes 1980 m. Romos konvencija ⁽¹⁾, dabar reglamentuojanti šią sritį, turi būti modernizuota. Bus nelengva to pasiekti, kadangi tai turi būti daugiašalis susitarimas, o jei ir pavyktų, tai nebent tik vedant daug laiko atimančias derybas.

1.2 Komitetas remia Komisiją ir ragina ją, atsižvelgiant į toliau pateiktus pasiūlymus, kuo greičiau baigti šį darbą, kad reglamentas galėtų įsigalioti.

1.3 Komitetas sveikina Komisijos pastangas visiškai suderinti normas, kad būtų užpildyta įstatyminė spraga, egzistuojanti dėl to, kad nėra valstybėms narėms galiojančio Europos teisės akto dėl kolizinių teisės normų sutartinių prievolių srityje. Tai būtų didelis supaprastinimas teisę taikantiems subjektams. Reglamentui tiesiogiai galiojant visose valstybėse narėse, jie savo veikloje galėtų remtis vienodomis teisės normomis. Reglamentas yra būtinas pasiūlyto reglamento „Roma II“ ⁽²⁾, kurio teisėkūros procesas jau gerokai pažengęs, papildymas. Šis ir reglamentas „Roma II“ kartu užtikrintų, kad ES pirmą kartą turėtų (daugiau ar mažiau) užbaigtą sistemą, skirtą kolizinėms teisės normoms sutartinių prievolių srityje.

1.4 Komitetas siūlo Bendrijos įstatymų leidžiamiesiems organams įtraukti šiuos pakeitimus:

- pakeisti 3 straipsnio 1 dalies 3 punktą aiškinamąja teisės norma,
- papildyti 3 straipsnio 3 dalį taip, kad vartojimo sutarčių atveju taikytinos teisės pasirinkimas, padarytas vėliau, nei buvo sudaryta sutartis, būtų galimas tik iškilus ginčui,

⁽¹⁾ Romos konvencija dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės, 1980 m. birželio 19 d. Naujausia redakcija: OL C 27, 1998 I 26, p. 36.

⁽²⁾ COM(2006) 83 final 2003/0168 (COD).

— reikėtų apsvarstyti, ar nevertėtų ypatingoms išimtims taikyti ne tokias griežtas taisykles nei numatyta 4 str. 1 dalyje,

— remiantis 5 straipsniu patikrinti, ar gali būti leidžiama pasirinkti taikytiną teisę ir kokiomis sąlygomis, jei verslininkas vykdo savo veiklą šalyje, kurioje gyvena vartotojas, arba jo veikla yra susijusi su ta šalimi,

— išbraukti 22 straipsnio c punktą.

Reikėtų kuo greičiau baigti rengti reglamentą, kad jis galėtų įsigalioti.

1.5 Komitetas su pasitenkinimu atkreipia dėmesį į tai, kad Airija savanoriškai taikys reglamentą. Tačiau jis apgailestauja, kad reglamentas negalios Jungtinėje Karalystėje ir Danijoje, nes dėl to derinimo poveikis bus mažesnis, nei būtų įmanoma. Komitetas prašo Komisijos padaryti viską, kad reglamentas galėtų arba būtų taikomas ir šiose dviejose šalyse.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Iniciatyvos pagrindas

2.1.1 Šiuo reglamentu Komisija sukuria Europos Sąjungoje suvienodintų kolizinių teisės normų sutartinių prievolių srityje sistemą. Žinoma, tokia sistema tam tikru mastu jau egzistuoja nuo 1980 m., kai dauguma Vakarų Europos valstybių nusprendė sudaryti Romos konvenciją. Kitos valstybės prie Konvencijos prisijungė vėliau. Buvo pasirinktas daugiašalis susitarimas, nes tuo metu EB sutartis nenumatė teisinio pagrindo, kuriuo remiantis būtų buvę galima priimti atitinkamą Bendrijos teisės aktą. Daugiau nei 25 metus taikius Konvenciją, buvo prieita išvados, kad jos priėmimas buvo pažangus žingsnis, o joje numatyti sprendimai iš esmės išlieka tinkami ir šiandien.

Tačiau siekiant ištaisyti tam tikras pastebėtas silpnas vietas būtina Konvenciją pataisyti ir atnaujinti. Atsižvelgiant į tai, kad Romos konvencija — daugiašalis susitarimas, ji galėtų būti atnaujinta tik pradėjus naujas, ilgai truksiančias derybas, kurių rezultatų neįmanoma numatyti. Tačiau tai nebūtina, nes dabar EB sutartis numato teisinį pagrindą, kuriuo remiantis galima priimti Bendrijos teisės aktą šioje srityje (EB sutarties 61 str. c punktas ir 65 straipsnio b punktas). Kad būtų lengviau taikyti teisę, visose ES valstybėse narėse turėtų būti vienodos teisės normos. Tai reiškia, kad vienintelė tinkama teisinė priemonė yra reglamentas.

2.1.2 2004 m. Komisija dėl 2003 m. žaliosios knygos ⁽³⁾ surengė viešus svarstymus. Dauguma pritarė, kad būtų priimtas reglamentas. EESRK ⁽⁴⁾ ir EP ⁽⁵⁾ taip pat pritarė Konvencijos pavertimui Europos reglamentu ir jos atnaujinimui.

2.2 Teisinė padėtis

2.2.1 Reglamentą reikia vertinti kaip vieną iš daugelio Komisijos veiklos priemonių civilinės teisės ir civilinio proceso teisės srityje; ši veikla padeda kurti bendrą Europos teisingumo erdvę ir sudaryti piliečiams sąlygas lengviau pasinaudoti teise. Komitetas ne kartą pateikė savo nuomonę ⁽⁶⁾ dėl įvairių Komisijos pasiūlymų.

⁽³⁾ COM(2002) 654 final.

⁽⁴⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl žaliosios knygos ir Romos konvencijos dėl sutartinės prievolės taikytinos teisės pakeitimo Bendrijos instrumentu ir jos modernizavimo. INT/176, 2004 1 29.

⁽⁵⁾ Europos Parlamento rezolucija dėl galimybės suderinti civilinio proceso teisę Europos Sąjungoje (COM(2002) 654 — COM(2002) 746 — C5-0201/2003 — 2003/2087(INI)), A5-0041/2004, A5-0041/2004.

⁽⁶⁾ Tarp jų paminėtina: 1968 m. Briuselio konvencijos, priimtose reglamento forma, 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, OL L 12, 2001 1 16, p. 1. Žr. EESRK nuomonę šia tema, OL C 117, 2000 4 26, p. 6 (pranešėjas Henri Malosse). 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 805/2004, sukuriantis negincytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, OL L 143, 2004 4 30, p. 15. Žr. EESRK nuomonę šia tema, OL C 85, 2003 4 8, p. 1 (pranešėjas Guido Ravoet); Reglamentas dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse, 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse, OL L 160, 2000 6 30, p. 37. Žr. EESRK nuomonę šia tema, OL C 368, 1999 12 20, p. 47 (pranešėjas Bernardo Hernandez Bataller).

Reglamentas dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose, 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose, OL L 174, 2001 6 27, p. 1. Žr. EESRK nuomonę šia tema, OL C 139, 2001 5 11, p. 10 (pranešėjas Bernardo Hernandez Bataller).

2002 m. gegužės 29 d. Tarybos Reglamentas dėl bankroto bylų, Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1346/2002 dėl bankroto bylų, OL L 160, 2000 6 30, p. 1. Žr. EESRK nuomonę šia tema, OL C 75, 2000 3 15, p. 1 (pranešėjas Guido Ravoet).

Vartojimo kreditų direktyva, (COM(2002) 443 final, 2002 09 11). Žr. EESRK nuomonę šia tema, OL C 234, 2003 09 30, p. 1 (pranešėjas Jorge Pegado Liz).

Tarybos direktyvos dėl nesąžiningų vartojimo sutarčių sąlygų, OL L 95, 1993 4 21, p. 29. Žr. EESRK nuomonę šia tema, OL C 159, 1991 6 17, p. 35 (pranešėjas p. Hilkens).

Žalioji knyga dėl Europos mokesčio įpareigojimo procedūros ir dėl priemonių, skirtų supaprastinti ir pagreitinti smulkių ieškinių nagrinėjimą, (COM (2002) 746 final.). Žr. EESRK nuomonę šia tema, OL C 220, 2003 09 16, p. 5 (pranešėjas Frank von Fürstenwerth).

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos mokesčio įpareigojimo procedūros įvedimo. Žr. EESRK nuomonę šia tema, OL C 221, 2006 09 8, p. 1 (pranešėjas Jorge Pegado Liz).

2.2.2 Inicatyva „Roma I“ ypač glaudžiai susijusi su Komisijos veikla, susijusia su kolizinėmis materialinės teisės normomis, t. y. jos pasiūlymu dėl reglamento „Roma II“. „Roma II“ papildoma „Roma I“ ir yra visiškai tarpusavyje suderinti.

2.3 Teisinis pagrindas/subsidiarumas/proporcingumas/teisinis statusas

2.3.1 Reglamentu siekiama suderinti kolizines teisės normas, susijusias su sutartinėmis prievolėmis. Kolizinės teisės normos derinamos remiantis EB sutarties 61 str. c punktu susiejant jį su 65 straipsnio b punktu. Tai reiškia, kad derinimas priskiriamas Komisijos kompetencijai, jei jis būtinas tam, kad vidaus rinka veiktų sklandžiai. Komiteto nuomone, taip ir yra, nes derinant minėtas kolizines normas užtikrinamas Bendrijos ūkio subjektų tarpvalstybinių ryšių lygiateisiškumas, didinamas teisinis apibrėžtumas, supaprastinamas teisės taikymas, kartu remiami tarptautiniai verslo sandoriai bei skatinamas abipusis valstybių narių teisės aktų pripažinimas, nes kitų valstybių narių piliečiai gali suprasti, ar jų turinys teisingas.

2.3.2 Šių tikslų negalima tinkamai įgyvendinti pavienių valstybių narių lygmeniu; tam reikia ES priemonių. ES priemonės šioje srityje atitinka subsidiarumo ir proporcingumo principus (Europos bendrijos steigimo sutarties 5 straipsnis).

2.4 Komisija pagrįstai pasirinko reglamento formą, nes valstybėms narėms nepaliekama veikimo laisvės perkelti šias normas į nacionalinę teisę, kaip būtų priėmus direktyvą. Priėmus direktyvą, vėl įsigaliojotų teisinis netikrumas, kurio kaip tik siekiama išvengti.

3. Konkretios pastabos

3.1 Dalykinė taikymo sritis, trečiosios šalies teisės taikymas (1, 2 straipsniai)

3.1.1 Šis reglamentas su jurisdikcijos kolizija susijusiais atvejais taikomas sutartinėms prievolėms **civilinėse ir komercinėse** bylose (1 straipsnio 1 dalis). Taigi Komisija gali remtis Tarybos reglamente (EB) Nr. 44/2001 (1 straipsnis) vartojamomis sąvokomis (jos taip pat vartojamos ir pasiūlytame reglamente „Roma II“), nes jų turinys jau yra aiškiai apibrėžtas. Dėl to logiška, kad klausimai, susiję su pajamomis ir muitais, bei administraciniai klausimai neįtraukiami. Nors to paminėti nebūtina, bet žalos taip pat nedaro.

3.1.2 Šiuo reglamentu nesiekama sureguliuoti visas civilinės teisės sistemos kolizijas, net ir tada, kai jį galima būtų taikyti pavieniais atvejais, pavyzdžiui, įvertinant prievolinės teisės bylą. Komisija neturėtų užsibrėžti pernelyg aukštų tikslų, kad neiškiltų pavojaus projekto įgyvendinimui. Taigi pagrįstai buvo neįtraukti klausimai, susiję su **fizinių asmenų statusu ir veiksmumu** (1 straipsnio 2 dalies a punktas), nes kolizijos atvejais dėl jų visuomeninės reikšmės paprastai jie sprendžiami taikant atskiras teises priemones (iki šiol beveik visada daugiašalius susitarimus⁽⁷⁾). **Prievolių, kylančių iš šeimyninių santykių, išlaikymo prievolių, taip pat prievolių, kylančių iš nuosavybės sistemų, santuokinių ryšių, testamentų ir paveldėjimo, neįtraukimas** (1 straipsnio 2 dalies b ir c punktai) grindžiamas tokiais pat priežastimis arba jos turi būti reglamentuojamos atskirame teisės akte.

3.1.3 Prievolės, kylančios iš **vekselių arba čekių** (1 straipsnio 2 dalies d punktas), išskiriamos, nes jos tinkamai reglamentuojamos specialiose konvencijose⁽⁸⁾, kurių taikymo sritis peržengia Bendrijos ribas ir kurių galiojimui neturėtų būti keliamas pavojus.

3.1.4 **Arbitražiniai susitarimai ir susitarimai dėl ginčo nagrinėjimo vietos** (1 straipsnio 2 dalies e punktas) neįtraukiami, nes jiems taikoma tarptautinė civilinio proceso teisė, kadangi šiame kontekste jie gali būti tinkamiau reglamentuojami; taip pat iš dalies jie reglamentuojami konvencijose, kurių taikymo sritis peržengia Bendrijos ribas. Tas pats taikytina **įrodymų ir teismo proceso klausimams** (1 straipsnio 2 dalies h punktas).

3.1.5 Klausimai, kuriuos reglamentuoja **įmonių ir asociacijų bei juridinių asmenų teisė** (1 straipsnio 2 dalies f punktas) taip pat neišvengiamai neįtraukiami, nes jie taip glaudžiai susiję su įmonių įstatais, kad reguliavimas turi vykti atsižvelgiant būtent į juos. **Trestai** yra anglosaksų teisės reglamentuojama struktūra. Jie nepateko į Romos konvencijos taikymo sritį (1 straipsnio 2 dalies g punktas). To paties atitinkamai laikomasi ir reglamente (1 straipsnio 2 dalies g punktas).

3.1.6 Prievolės, kylančios iš **ikisutartinių teisinių santykių** (1 straipsnio 2 dalies i punktas) neįtraukiamos, nes ikisutartinės prievolės traktuojamos kaip deliktinės ir reglamentuojamos būsimos teisės priemonėje „Roma II“. Taigi šioms prievolėms reglamentas nebus taikomas pagrįstai.

3.1.7 Komitetui malonu pažymėti, kad **Airija** savanoriškai taikys reglamentą. Tačiau jis apgailestauja, kad **Jungtinė Karalystė** neapsisprendė žengti tokio žingsnio. **Danijoje** reglamentas negalios (1 str. 3 dalis), iki bus pasirašyta atitinkama Danijos ir Bendrijos sutartis, kurioje bus susitarta dėl reglamento galiojimo,

⁽⁷⁾ Be to, žr. įvairias Hagos konvencijas, pavyzdžiui, 1902 m. birželio 12 d. konvenciją dėl kolizinių įstatymų, susijusių su santuoka; 1956 m. spalio 24 d. konvenciją dėl išpareigojimų vaikams atveju taikytinos teisės, 1973 m. spalio 2 d. konvenciją dėl išlaikymo pareigoms taikytinos teisės.

⁽⁸⁾ 1930 m. birželio 7 d. Ženevos konvencija, sukurianti bendrą įstatymą vekseliams ir skolinams išpareigojimams ir 1931 m. kovo 19 d. Ženevos konvencija, sukurianti bendrą įstatymą čekiams.

arba Danija savanoriškai perkels reglamento nuostatas į savo nacionalinę teisę. Komitetas prašo Komisijos padaryti viską, kad reglamentas galėtų ir šiose dvejose šalyse arba būtų perkeltas į jų nacionalinę teisę. Neprisijungiant pavienėms valstybėms narėms, būtų padaryta didelė žala reglamento tikslui Europos mastu suderinti su sutartinėmis prievolėmis susijusias kolizines teisės normas. Būtų apgailėtina, jeigu šių valstybių atžvilgiu tektų ir toliau taikyti Romos konvenciją, nes Romos konvencijos ir šio reglamento turinys skirsis. Tai reikštų, kad priklausomai nuo to, kuriame teisme būtų nagrinėjama byla (o tai, nepaisant galiojančių Briuselio ir Lugano konvencijų bei Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo („Briuselis I“) tam tikru mastu gali būti atsitiktinumas), ta pati byla galėtų būti sprendžiama skirtingai. Su tokia padėtimi Bendrijai būtų sunku susitaikyti.

3.1.8 Reglamente remiamasi taikytina teise neatsižvelgiant į tai, ar tai valstybės narės, ar **trečiosios valstybės teisė** (2 straipsnis). Tokiu būdu jame laikomasi visuotinai pripažinto kolizijos reguliavimo standarto, pagal kurį kolizijos atveju draudžiama kitų teisinių sistemų diskriminacija. Komitetas pritaria šiam požiūriui. Jei tam tikroje teisinėje sistemoje rasti sąsajų elementai kokiu nors atveju padeda rasti sprendimą, negali būti jokio skirtumo, ar tai Bendrijos teisinė sistema, ar ne.

3.2 Bendrosios taikytinos teisės nuostatos (3, 4 straipsniai)

3.2.1 3 straipsnio 1 dalyje apibrėžtas principas, jog taikoma šalių pasirinkta teisė. Komitetas pritaria šiai nuostatai, atspindinčiai **sutartinių santykių laisvės** principą, kuris yra pagrindinis sutartinių teisės principas ir atitinka pripažintus tarptautinės privatinės teisės standartus. Jis plačiai suderintas su Romos konvencijos 3 straipsnio 1 dalies nuostatomis, kurios apskritai laikomos tinkamomis. Komitetas pritaria šiam požiūriui. Vis dėlto, jo manymu, egzistuoja rizika, kad, taikant šią nuostatą praktikoje, teismai gali bandyti ieškoti hipotetinio šalių pasirinkimo, neturėdami tam pakankamo pagrindo. Tokia rizika turėtų būti pašalinta. Be to, šis klausimas turėtų būti tinkamai išaiškintas konstatuojamosiose dalyse (Nr. 7). 3 straipsnio 3 dalyje pabrėžiama, kad šalys bet kuriuo metu gali pasirinkti kitą taikytiną teisę. Nors Komitetas iš esmės pritaria šiam principui, tačiau mano, kad gali kilti pavojus vartotojų apsaugai, t.y. vartotojai nesugebės numatyti visų šio žingsnio pasekmių. Komitetas siūlo, kad, remiantis susitarimų dėl taikytinos teisės pasirinkimo (reglamento „Briuselis I“ 17 straipsnio 1 dalis) nuostatomis, vartojimo sutarčių atveju taikytinos teisės pasirinkimas, padarytas vėliau, nei buvo sudaryta sutartis, būtų galimas tik iškilus ginčui, nes vartotojas tuo metu bus budresnis ir elgsis apdairiau.

3.2.2 3 straipsnio 1 dalies trečiame sakinyje daroma **prie-laida**, kad jeigu šalys susitarė dėl **teismų pasirinkimo**, jos taip pat susitarė dėl atitinkamos **valstybės narės**, kurioje šis teismas veikia, **teisės** pasirinkimo (nebent jos aiškiai pasirinko kitą teisę). Ši nuostata atspindi pastangas suderinti forumą ir teisę. Šis suderinimas dažniausiai padeda greičiau priimti teismo sprendimą. Vis dėlto Komitetas abejoja, ar tokia griežta nuostatos formuluo-tė neprieštaraus šalių ketinimams. Geriau reiktų sušvelninti ir suredaguoti nuostatą taip, kad ji taptų antrojo sakinio paaiški-nimu, pavyzdžiui:

„Visų pirma turėtų būti atsižvelgta į šalių pasirinktą teismą.“

3.2.3 Komitetas pageidautų giliau išnagrinėti vieną aspektą, nes jis turi ypatingos svarbos būsimai Europos teisingumo erdvei, t. y. galimybę Europos Bendrijoje sukurti **„neprivalomą teisinę priemonę“** arba **26-tą režimą**. Tai reikštų, jog šalys galėtų pasirinkti Bendrijos civilinę teisę, dėl kurios rengimo šiuo metu vyksta diskusijos. Pradėta kurti Bendra pagrindų sistema (BPS), kuri turėtų tapti pirmu žingsniu šia linkme. 3 straipsnio 2 dalyje apibrėžta išlyga, kuri suteikia šalims galimybę pasirinkti tokią viršnacionalinę teisę. Šiuo metu tokia galimybė dar nėra savaime suprantama tarptautinėje privatinėje teisėje (TPT), todėl Komitetas ypač pritaria šiam projektui. Ši galimybė pirmą kartą leistų šalims pasinaudoti Europos standartine sutartimi, kuri būtų suderinta daugeliu aspektų ir sudarytų svarią prielaidą sukurti vidaus rinką ⁽⁹⁾.

3.2.4 4 straipsnio 1 dalyje apibrėžti reikalavimai **taikytinai teisei** įvairių sutarčių atveju. Atsižvelgiant į bendrą turinį, šios nuostatos turėtų sustiprinti reglamento 4 straipsnio 2 dalies nuostatas, kurios perimtos iš Romos konvencijos. Remiantis Romos konvencija, šias nuostatas būtų buvę galima taikyti tik išaiškinus 4 straipsnio 2 dalį. Nors Komisijos pasiūlytas nuostatas galima būtų laikyti didesnio teisinio apibrėžtumo garantu, vis dėlto jos yra griežtos ir nelanksčios, nenumato jokių išimčių, net jei pavieniais atvejais jos būtų priimtinos. Komitetas susirūpinęs, kad tai reikštų atsisiraukimą nuo Romos konvencijos, kuris galėtų turėti neigiamų pasekmių, kadangi galima įsivaiz-duoti tokius atvejus, kai nelanksti sąsaja, numatyta projekte, išimties tvarka nepadeda rasti tinkamo sprendimo. Galima įsivaizduoti, kad tokiais išimtiniais atvejais galimybė taikyti daly-kinei sričiai artimesnę teisę teisėjui gali padėti rasti tinkamesnį sprendimą. Žinoma, tokia taisyklės išimtis joku būdu nereiškia, kad įteikiant apeliaciją galima rinktis bet kokią taikytiną teisę ir todėl reikės ypač kruopščiai išnagrinėti tokios išimties galimybę ir sprendime pagrįsti ją svariais argumentais, kad taikytinos teisės atveju būtų galima įgyvendinti didesnio teisinio apibrėž-tumo ir numatomumo principus. Komitetas siūlo ištirti, ar atsi-žvelgiant į šiuos svarstymus būtų tinkama pakeisti teisės aktą.

3.2.5 Komitetas supranta, kokių tikslų siekia Komisija 4 straipsnio 1 dalies (f) punktu. Tačiau jis norėtų atkreipti dėmesį į

tai, kad **daugelis pramoninės nuosavybės teisių**, atsižvelgiant į jų pobūdį, yra perleidžiamos remiantis kitokiomis nuostatomis nei nuostata dėl nuosavybės teisių turėtojo nuolatinės gyvena-mosios vietos. Kadangi 4 str. 1 dalies nuostatose nėra apsispręsta taikyti **nuolatinės gyvenamosios vietos teisę pagrindžiant teisinius santykius**, tai įstatų pakeitimas nuosavybės teisių turė-tojui pakeitus nuolatinę gyvenamąją vietą sukeltų sunkumų, susijusių su nuosavybės teisių teisine baze. Komitetas rekomen-duoja, kad Komisija išnagrinėtų šią problemą ir pasiūlytų tinkamą jos sprendimo būdą.

3.3 Specifinės taikytinos teisės nuostatos (5–17 straipsniai)

3.3.1 5 straipsnyje pateikta iš esmės nauja **vartojimo sutartis** apibrėžiančios Romos konvencijos nuostatų redakcija, kurios dažnai buvo laikomos sunkiai suprantamomis ir todėl taisytinomis. Komitetas mano, kad Komisija ėmėsi veiklos reikiama linkme, nes ateityje bus išvengta Romos konvencijos 5 straipsnyje numatyto sudėtingo dviejų teisės sistemų taikymo toje pačioje byloje. Be abejo, sutartis su verslininku pasirašan-čiam vartotojui reikalinga apsauga ir kolizinių teisės normų srityje. Daugeliu atvejų tai užtikrinama taikant valstybės narės, kurioje **vartotojas turi nuolatinę gyvenamąją vietą**, teisę (5 straipsnio 1 dalis), kadangi su šia teise vartotojai yra (geriausiai) susipažinę, ji surašyta kalba, kurią jie moka, taip pat jiems nesunku gauti kvalifikuotą konsultaciją. Be to, pasiūlymo tekste iškelta papildoma sąlyga, jog veikla turi būti susieta su valstybe, kurioje vartotojas turi nuolatinę gyvenamąją vietą, arba būti vykdoma šioje valstybėje. Verslininkai linkę rinktis gimtosios šalies teisę, kadangi jiems tai daug patogiau. Komisijos pasiū-lymas gina jų interesus, kadangi remiantis Romos konvencija leidžiama tai daryti ir kitais atvejais. Vis dėlto Komitetas klausia, ar iš tikrųjų būtina vartojimo sutarčių atveju iš šalių atimti 2 dalyje nurodytą taikytinos teisės pasirinkimo galimybę. Komiteto nuomone, daug labiau tikėtina, jog vartotojai turėtų naudoti ir iš taikytinos teisės pasirinkimo galimybės, bent jau su sąlyga, jei būtų apibrėžtos tam tikros apsaugos priemonės, kurių neginči-jamai reiktų jiems, kaip mažiau patyrusiai ir silpnesnei sutarties šaliai. Dėl to Komitetas rekomenduoja, kad Komisija, atsižvelg-dama į pateiktas pastabas, dar kartą apsvaistytų šias nuostatas.

3.3.2 **Darbo sutarčių** (6 straipsnis) reglamentavimas parodo, kad darbuotojams ypač reikalinga apsauga. Šios nuostatos perimtos iš Romos konvencijos 6 straipsnio ir papildytos taisy-klėmis, atsižvelgiančiomis į pokyčius samdomo darbo srityje. Papildomi žodžiai „arba iš kurios“ — pakeitimas, susijęs su Europos Teisingumo Teismo precedentine teise, savo ruožtu susi-jusia su Briuselio konvencijos 18 straipsniu. Vis dėlto, atsižvelg-damas į tai, kad reglamente nepateiktas tikslus apibrėžimas, o konstatuojamosiose dalyse nėra paaiškinimų, Komitetas klausia,

⁽⁹⁾ Jei kada nors būtų įgyvendintas neprivalomas 26-as režimas, tai jį būtų galima laikyti geriausia galima civilinės teisės sistema. Jei būtų susitarta dėl jo galiojimo, užuot pasirinkus nacionalinę teisę, būtų logiška, kad neberekėtų remiantis privalomomis nuostatomis įsikišti arba derinti valstybių narių privalomąsias nuostatas (arba su viešąja tvarka susijusias teisės nuostatas — 20 str.). Priešingai, neprivalomos teisinės priemonės pasirinkimas turi visiškai užtikrinti neribotą šio taisyklių komplekso taikymą, kadangi jis atspindi visuotinai pripažintą Europos Sąjungos standartą. Kadangi 3 str. 2 dalyje jau yra principinė tokios teisinės prie-monės pasirinkimo galimybė, tai logiška, kad ir šiuo atveju sukuriama prielaidos, leidžiančios taikyti neprivalomos teisinės priemonės prana-šumus. Reiktų aiškiai numatyti, kad susitarus taikyti viršnacionalinę teisę, 8 str. netenka prasmės (taip pat taikytina viešajai tvarkai — 20 str.).

ką turėtų reikšti „laikina“ darbo veikla kitoje šalyje (6 straipsnio 2 dalies a punktą). Šią spragą būtina užpildyti, kadangi nuostata dėl darbo „laikimumo“ — svarbiausias taikytinos teisės pasirinkimo kriterijus. Ši spraga nebūtų užpildyta taikant Direktyvos dėl darbuotojų komandiruočių⁽¹⁰⁾ 2 straipsnį, kadangi jame taip pat nėra tikslaus apibrėžimo. Be to, Komitetui sunkiai suvokiama, kam reikalinga nuostata dėl „teritorijos, kuri nėra pavaldi nė vienos valstybės suverenitetui“ (6 straipsnio 2 dalies b punktas). Galbūt ji susijusi su tarptautiniuose vandenyse veikiančiomis naftos gavybos platformomis. Tai turėtų būti išaiškinta bent jau aiškinamojoje dalyje.

3.3.3 7 straipsnyje kalbama apie **atstovavimo teisinius santykius**, kuriuos reglamentuojančios nuostatos iš dalies, išskyrus teisinius santykius tarp tarpininko ir trečiosios šalies, jau buvo apibrėžtos Romos konvencijoje. Mūsų manymu, pats laikas užpildyti šią spragą (7 straipsnio 2 dalis). Sunku atsakyti į klausimą, kokią teisę šiuo atveju reikėtų taikyti, kadangi tai susiję tiek su tarpininko, tiek ir su trečiosios šalies interesais. Įgaliojimų viršijimo arba veiklos neturint įgaliojimų atveju daugiau apsaugos reikia trečiosioms šalims. Pasiūlytame tekste stengiamasi užtikrinti abiejų šalių interesus, todėl Komitetas jam pritaria.

3.3.4 **Privalomųjų nuostatų** sritis yra ypač sudėtinga; jei įmanoma, šalių taikytinos teisės pasirinkimui neturėtų būti sudaryti didesni nei neabejotinai reikalingi apribojimai, be to, taikytinos teisės panaudojimui neturėtų kliudyti atitinkamai teisės sistemai nepriklausančios teisės normos. 8 straipsnis didžiąja dalimi atitinka Romos konvencijos 7 straipsnio 2 dalį. Reglamente, remiantis atitinkamomis Europos Teisingumo Teismo precedentinės teisės nuostatomis⁽¹¹⁾, privalomosios nuostatos apibrėžtos taip, kad jas būtų galima taikyti. Teisės subjektams šiais atvejais gali kilti sunkumų, kadangi atsisakyta vienodo bylų nagrinėjimo pagrindo ir gali būti bandoma taikyti nesuderintas ar net vienas kitoms prieštaraujančias teisės nuostatas ir jas suderinti, kad būtų galima priimti sprendimą. Ši procedūra reikalauja daug laiko, susijusi su techninio pobūdžio sunkumais ir didina teisinį netikrumą. Vis dėlto Komitetas, atsižvelgdamas į nacionalinių teisės sistemų suderinimo eigą, nemato jokių galimybių to išvengti, kadangi net teisės mokslas iš esmės pritaria, kad kolizinės teisės bylose šios nuostatos būtų taikomos.

3.3.5 Kiti (10–17 straipsniai), Komiteto nuomone, ypatingų problemų nekelia, nebūtina jų išsamiai nagrinėti, ypač jei juose tik perimtos Romos konvencijos nuostatos.

3.3.6 Atsižvelgiant į tai, kad daugėja nuotoliniu būdu sudarytų sutarčių, 10 straipsnyje numatomos (sutarčių **galiojimas formos atžvilgiu**) supaprastintos nuostatos, apibrėžiančios sutarčių ar vienašalių aktų galiojimą formos atžvilgiu, t.y. apibrėžtos papildomos sąlygos taikytinai teisei.

⁽¹⁰⁾ 1996 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (OL L 18, 1997 I 21 d., p. 1).

⁽¹¹⁾ Bylos C-369/96 ir C-374/96, 1999 11 23.

3.3.7 **Skolinių reikalavimų perleidimas** ir kai kuriose teisės sistemose žinoma tarp kreditoriaus ir skolą grąžinančios trečiosios šalies sutartyje numatyta **subrogacija** ekonominiu atžvilgiu atlieka panašias funkcijas⁽¹²⁾. Teisinga šiuos abu aspektus nagrinėti 13 straipsnyje. 13 straipsnio 3 dalyje apibrėžta nauja kolizinės teisės nuostata, reglamentuojanti, kokia teisė taikytina atvejais, kai reikia įvertinti, ar galima būtų prieštarauti trečiosios šalies įsiskolinimų perleidimui. Ši nuostata tinkamai remiasi sprendimu, priimtu 2001 m. gruodžio 12 d. JT konvencijoje dėl debitorinių įsiskolinimų perleidimo tarptautinėje prekyboje.

3.3.8 14 straipsnyje numatytos su **įstatymine subrogacija** susijusios kolizinės teisės normos. Tai daugumos teisinių sistemų dalis. Todėl kolizinė teisės norma yra būtina. 15 straipsnis papildo 14 straipsnį kolizine teisės norma, susijusia su **kelių skolininkų bendrąja atsakomybe** įstatyminės subrogacijos atveju. Nors gal ir tikslingiau įtraukti šią normą į 14 straipsnį, tačiau tai nėra būtina.

3.4 Kitos nuostatos ir (arba) galutinės nuostatos (18–24 straipsniai)

3.4.1 III ir IV skyriuose daugiausia svarstomos techninio pobūdžio, su bendromis kolizinėmis teisės normomis suderintos nuostatos, kurių išsamiai nagrinėti nereikia. Tai visų pirma taikytina 19 straipsniui (Nukreipimo į trečiosios šalies teisę galimybės nebuvimas), kuris atitinka Romos konvencijos 15 straipsnį, 21 straipsniui (Nesuvienodintos sistemos), kuris atitinka Romos konvencijos 19 straipsnį, 20 straipsniui (Viešojo tvarka), kuris atitinka Romos konvencijos 16 straipsnį, ir 23 straipsniui (Ryšys su esamomis tarptautinėmis konvencijomis), kuris atitinka Romos konvencijos 21 straipsnį.

3.4.2 Asmens **įprastinė gyvenamoji vieta** (18 straipsnis) vaidina pagrindinį vaidmenį tarptautinėje privatinėje teisėje, kai reikia nustatyti taikytiną teisę. Nesunku nustatyti fizinį asmenų įprastinę gyvenamąją vietą, tačiau juridinių asmenų atveju gali kilti sunkumų. Reglamentas tinkamai pašalina šiuos sunkumus, nes jame apibrėžta, jog svarbiausias kriterijus — centrinės administracijos buveinė. Rengiant šią nuostatą būtų buvę klaidinga remtis Tarybos reglamento Nr. 44/2001 60 straipsnio reikalavimais, nes juose daugiausia naudojamas kriterijus — nuolatinė, o ne įprastinė gyvenamoji vieta. Be to, tame reglamente pateiktas trejopas sprendimas padidintų teisinį netikrumą.

3.4.3 22 straipsnio c papunktis sunkiai suprantamas. Atrodo, jame siekiama apibrėžti, jog prireikus Bendrijos **vėliau priimtuose teisės aktuose** gali būti numatytos **savos kolizinės normos**, kurios būtų viršesnės už šio reglamento nuostatas. Vis dėlto ir ateityje reikėtų išlaikyti šiuo metu pasiektą suderinimo su tarptautine privatinė teise lygį. Reikėtų vengti remtis skirtingais teisės šaltiniais, kurių nuostatos skiriasi iš esmės. Jei ateityje iškiltų specialių nuostatų būtinybė, jos turėtų būti įtrauktos į šį reglamentą.

Komitetas siūlo išbraukti c papunktį.

⁽¹²⁾ Pastaba: Tai atspindi tik prancūzų kalba pateikto pasiūlymo tekstą; nesuprantama, kodėl vokiškame tekste tai neišversta, nes vokiečių teisėje tokios teisinės priemonės nėra. Tačiau siekiant užbaigtumo, reikia tai bent jau trumpai paminėti.

3.5 I priedas

3.5.1 Trečioje ir ketvirtoje priedo įtraukose nurodytos „Antroji tiesioginio draudimo direktyva“ ir „Antroji gyvybės draudimo direktyva“. Net nepaisant to, kad pastaroji direktyva buvo panaikinta ir jos vietoje turėtų būti nurodyta patvirtinta Gyvybės draudimo direktyva⁽¹³⁾, abiejonių kelia abi įtraukos. Komitetas nereikalauja jų išbraukti, tačiau norėtų primygtinai atkreipti Komisijos dėmesį į didžiules problemas, kurios kiltų patvirtinus pasiūlymą. Tai sužlugdytų puikią progą supaprastinti bei suvienodinti kolizines teisės normas ir išspręsti atitinkamos srities problemas. Kartu su 22 straipsnio a punkto nuostatomis trečioji ir ketvirtoji priedo įtraukos reikštų, kad šis reglamentas netaikomas kolizinėms teisės normoms, susijusioms su tiesioginio draudimo sutartimis⁽¹⁴⁾, pagal kurias draudžiamos ES teritorijoje esančios rizikos rūšys, nes tai reglamentuoja minėtų direktyvų nuostatos.

3.5.2 Tačiau į reglamento taikymo sritį tikrai patenka kolizinės teisės normos, susijusios su draudimo sutartimis, pagal kurias draudžiamos už ES ribų esančios rizikos, taip pat su sutartimis, kuriomis draudžiamos ES teritorijoje esančios rizikos rūšys (bet tik tuo atveju, jei sutartis sudaroma ne su ES draudimo bendrove), ir perdraudimo sutartimis. Tai ilgam įtvirtintų tokią padėtį, kuri lig šiol irgi lėmė sumaištį taikant teisę⁽¹⁵⁾. Nuo draudimo direktyvų priėmimo kolizinės teisės normos, susijusios su draudimo sutartimis, skiriasi nuo bendrų kolizinių teisės normų sutartinių prievolinių santykių srityje (Romos konvencijos 1 straipsnio 3 dalis), nors draudimo sutartys taip pat yra prievolinės sutartys. Taip išskirti nebuvo pagrindo, išskyrus tai, kad priimant Romos konvenciją dar nebuvo pradėtos rengti antrosios kartos draudimo direktyvos, ir prieš apibrėžiant teisės normų kolizijas buvo nuspręsta palaukti, kol bus nustatyti (draudimo įmonių) priežiūros ir kontrolės teisiniai pagrindai⁽¹⁶⁾. Tai jau atgyvenęs dalykas.

3.5.3 Tarptautinės privatinės teisės (TPT) nuostatos yra direktyvų, skirtų kontroliuoti draudimo įmones, svetimkūnis. Specialių žinių neturintis asmuo nesitikėtų jų ten rasti. Padalijimas į įvairius horizontalius ir sektoriams skirtus teisės šaltinius daro tarptautinę privatinę teisę (TPT) draudimo srityje labai sudėtingą. Siekiant susisteminti šią teisę, labai sveikintinas būtų jos suderinimas atsisakant specialųjų taisyklių.

3.5.4 Netikslinga perkelti tarptautinės privatinės teisės direktyvas į „Roma I“ nepadarius esminių pakeitimų. Nesant pakankamo pagrindo rizikos draudimo sutartims toliau bus taikomos skirtingos teisės normos ES ir už jos ribų. Negalima to pateisinti nuostata dėl draudimo kontrolės teisės. Draudimo įmonių priežiūra vykdoma remiantis įsteigimo šalies principu ir, bet kokiu atveju, jei įmonės atlieka tarptautinius sandorius, iškyla neatitiktimų dėl kontrolės ir rizikos vietos. Sudarant draudimo sutartis, pagal kurias draudžiamos tiek ES, tiek už jos ribų esančios rizikos rūšys, yra ta pati padėtis. Dėl to tikslinga draudimo sutartims, pagal kurias draudžiamos ES teritorijoje esančios rizikos rūšys, taikyti bendrąsias reglamento taisykles dėl taikytinos teisės. Atsižvelgiant į tai, kad reglamentas numato nuostatas, leidžiančias pasirinkti taikytiną teisę, ateityje tiek draudikai, tiek jų klientai (kurie nėra vartotojai) gaus naudos dėl padidėjusių teisės pasirinkimo galimybių. Protingai pasirenkant taikytiną teisę, sutartinės teisės požiūriu visoje Europoje bus įmanoma tokių pačių produktų pasiūla ir išvengta būtinybės kurti skirtingus produktus. Praeityje tokia būtinybė reiškė, kad draudimo įmonės menkai naudojosi paslaugų teikimo laisve, išskyrus pagrindinių rizikos rūšių draudimą. Pasirenkant taikytiną teisę, taip pat ir draudimo srityje, derama apsauga iš esmės reikalinga tik vartotojams. Lyginant su jais, įmonės ir verslininkai apsaugoti mažiau, tačiau, kita vertus, jie neturi visiškos laisvės pasirinkti teisę, taigi jiems speciali apsauga nereikalinga. Be to, jie turi pakankamai verslo patirties, kad suprastų, kokią riziką prisiima veikdami kitoje šalyje, turinčioje kitą teisės sistemą, ir suvoktų, kada jiems reikalinga teisinė pagalba.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹³⁾ 2002 m. lapkričio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2002/83/EB dėl gyvybės draudimo, O L 345, 2002 12 19, p. 1.

⁽¹⁴⁾ Skirtingai nei perdraudimo sutartims.

⁽¹⁵⁾ Šiuo metu, remiantis Romos konvencijos 1 straipsnio 3 dalimi, Konvencija netaikoma tiesioginio draudimo sutartims, tačiau tik tada, kai draudžiamos ES teritorijoje esančios rizikos rūšys. Šiuos klausimus nagrinėja ne Romos konvencija, o draudimo direktyvos. Vis dėlto Romos konvencija taikoma perdraudimo sutarčių atveju ir draudžiant ne ES teritorijoje esančias rizikos rūšis.

⁽¹⁶⁾ Giuliano/Lagarde, Romos konvencija dėl sutartinių prievolių taikytinos teisės, O L C 282, 1980 10 31, p. 13.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo atsižvelgiant į išmetamųjų teršalų kiekį ir dėl transporto priemonių remonto informacijos prieigos, iš dalies pakeičiantį Direktyvą 72/306/EEB ir Direktyvą .../.../EB

COM(2005) 683 final — 2005/0282 (COD)

(2006/C 318/11)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2006 m. sausio 31 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo atsižvelgiant į išmetamųjų teršalų kiekį ir dėl transporto priemonių remonto informacijos prieigos, iš dalies pakeičiantį Direktyvą 72/306/EEB ir Direktyvą .../.../EB.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 12 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Virgilio Ranocchieri.

429-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 180 narių balsavus už, 3 — prieš ir 11 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK sutinka, kad, norint sumažinti nuolatinį automobilių išmetamųjų teršalų kiekį, reikalingi teisės aktai, laipsniškai keliantys vis aukštesnius tikslus. Todėl Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymui ir vertina jį kaip dar vieną žingsnį šia kryptimi.

1.2 EESRK taip pat pritaria Komisijos sprendimui priimti reglamentą, o ne direktyvą, ir jos pasirinktai teisinei bendro sprendimo procedūrai, kurią dėl techninių priežasčių papildoma komitologijos procedūra, pasitelkiant reguliavimo komitetą.

1.3 Vis dėlto Komitetas nurodo, kad dabartinis reglamento projektas kelia nemažų problemų pramonei ir valstybių narių žinyboms, atsakingoms už transporto priemonių tipo patvirtinimą ir registravimą.

1.3.1 EESRK visų pirma rekomenduoja naujųjų taisyklių, numatytų siūlomame reglamente, įsigaliojimo datas perkelti į 2010 m. sausio 1 d. (naujų automobilių tipų patvirtinimui) ir 2011 m. sausio 1 d. (naujomis registracijoms) arba nustatyti, kad jos įsigalios po 36 mėnesių ir 48 mėnesių nuo naujojo reglamento paskelbimo ES oficialiajame leidinyje. EESRK taip pat rekomenduoja šį laikotarpį pratęsti dar vieneriems metams N1 II ir III klasės transporto priemonėms ⁽¹⁾.

1.3.2 EESRK sutinka su ribomis, kurios siūlomos transporto priemonėms su dyzeliniais varikliais, tačiau abejoja, ar reikia toliau griežtinti ribas transporto priemonėms, kurių varikliai varomi benzinu arba dujomis.

1.3.3 EESRK mano, kad derėtų išsaugoti išimtį, leidžiančią pagal lengvosios komercinės transporto priemonės (N1) nustatytas ribas patvirtinti tam tikras M1 klasės keleivines transporto priemones ⁽²⁾, atliekančias specialias funkcijas arba naudojamas darbui (pvz., mikroautobusus). Todėl jis prašo Komisijos pateikti tikslesnį nei dabartinėje direktyvoje ir griežtesnį tokių transporto priemonių apibrėžimą.

1.3.4 EESRK rekomenduoja į siūlomą reglamentą neįtraukti taisyklių, kurios geriau reglamentuojamos kitais, jau galiojančiais, reglamentais arba direktyvomis.

1.3.5 Galiausiai EESRK prašo Komisijos pakeisti administracinį neapibrėžtumą galinčius sukelti siūlomo teksto punktus, šiam darbui pasitelkiant nacionalinius ekspertus, kasdien sprendžiančius variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo ir registracijos problemas.

2. Priežastys ir teisinė aplinka

2.1 Iki šiol lengvųjų automobilių (M1 klasės transporto priemonių) ir lengvųjų komercinių transporto priemonių (N1 klasės transporto priemonių) išmetamieji teršalai buvo reglamentuojami Direktyva 70/220/EEB su tolesniais pakeitimais. Naujausi pakeitimai, vadinamieji „Euro 4“ ⁽³⁾, įsigaliojo 2005 m. sausio 1 d. (naujiems transporto priemonių tipams) ir atitinkamai 2006 m. sausio 1 d. (naujomis registracijoms).

⁽¹⁾ N kategoriją sudaro krovininės transporto priemonės, turinčios bent keturis ratus. Jos skirstomos į tris klases — N1, N2 ir N3 pagal didžiausią masę: N1 < 3 500 kg; N2 < 12 000 kg; N3 > 12 000 kg. N1 klasė pagal masę suskirstyta į 3 poklasių: N1, N1I ir N1II.

⁽²⁾ M kategoriją sudaro keleivinės transporto priemonės, turinčios bent keturis ratus. Jos skirstomos į tris klases (M1, M2, M3) pagal vietų skaičių ir didžiausią masę: M1 < 9 vietos; M2 > 9 vietos ir < 5 000 kg; M2 > 9 vietos ir < 5 000 kg;

⁽³⁾ OL L 350, 1998 12 28, Direktyva 1998/69/EB.

2.2 Dabartiniu pasiūlymu numatoma sugriežtinti taisykles dėl variklinių transporto priemonių išmetamųjų teršalų ir priimti reglamentą, kuris pakeis dabartinę direktyvą. Ši teisės akto rūšis pasirinkta todėl, kad reglamentas, o kartu ir jo tikslai bus tiesiogiai taikomi valstybėse narėse ir jų nereikės perkelti į nacionalinę teisę, kaip būtų direktyvos atveju. Dabartinės direktyvos panaikinamos.

2.3 Komisija siūlo priimti du teisės aktus:

- a) Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, apibrėžiantį bendruosius principus, kuris bus priimtas pagal bendro sprendimo procedūrą (pasiūlymas dėl bendro sprendimo);
- b) Reglamentą, apibrėžiantį technines specifikacijas, kurį Komisija priims pasitelkusi Derinimo su technikos pažanga komitetu (pasiūlymas dėl komitologijos procedūros).

2.4 Be to, buvo paskelbtas siūlomo reglamento ekonominio poveikio vertinimas, kuriame pateikiamos priemonių, kurių reikia imtis, kad transporto priemonės atitiktų planuojamus sumažintus išmetamųjų teršalų kiekius, išlaidų sąmatos.

3. Pasiūlymo turinys

3.1 Reglamento projektas, Bendrijos žargonu vadinamas „Euro 5“, taikomas lengviesiems automobiliams ir lengvosios komercinės transporto priemonės, varomiems benzinu, gamtinėmis dujomis, suskystintomis naftos dujomis (SND) ir dyzelinu. Šiuo reglamentu nustatomos teršalų, kuriuos Bendrija visuomet laikė prioritetu, išmetimo ribinės vertės, pvz., kietųjų dalelių, azoto oksidų (NO_x), anglies monoksido (CO) ir angliavandenilių (HC).

3.2 Kalbant konkrečiau, per benzinu ir dujomis varomų priverstinio uždegimo variklių ir dyzelinių transporto priemonių išmetamąjį vamzdį išmetamoms medžiagoms pasiūlyme nustatomi šie apribojimai:

- siūloma benzinu ir dujomis varomuose varikliuose 25 proc. sumažinti NO_x ir HC;
- siūloma dyzelinu varomuose varikliuose 80 proc. sumažinti išmetamas kietąsias daleles, o tam reikėtų įtaisyti dyzelinio variklio kietųjų dalelių filtrus (DPF); taip pat numatoma 20 proc. sumažinti išmetamą NO_x kiekį.
- Į pasiūlymus dėl per išmetamąjį vamzdį išmetamoms medžiagoms nustatytų apribojimų Komisija įtraukia ilgalaikį taršos kontrolės sistemų, eksploatacinio tinkamumo patikrinimo, variklinių transporto priemonių diagnostikos, degalų garavimo išlakų, išmetimo tuščiąja eiga, išmetimo iš karterio, dūmų neskaidrumo ir degalų suvartojimo matavimo taisykles.

3.3 Galiausiai Komisija numato priemones dėl galimybės operatoriams, nepriklausantiems įgaliotų platintojų tinklui, gauti informaciją apie transporto priemonių remontą. Siūloma sudaryti geresnes sąlygas šią informaciją gauti tinklalapiuose, parengtuose pagal tarptautinio techninio komiteto standartinį formatą (OASIS standartas ⁽⁴⁾).

3.4 Komisija siūlo, kad reglamentas įsigaliotų:

- praėjus 18 mėnesių ir 36 mėnesiams nuo paskelbimo ES oficialiajame leidinyje atitinkamai naujiems modeliams ir visoms naujai įregistruotoms transporto priemonėms (I klasės lengviesiems keleiviniams automobiliams ir lengvosios komercinės paskirties transporto priemonėms),
- praėjus 30 mėnesių ir 48 mėnesiams atitinkamai naujiems modeliams ir visoms naujai įregistruotoms transporto priemonėms (II ir III klasių lengvosios komercinės transporto priemonės).
- Tai reikštų, kad siūlomi naujieji standartai keleivinėms transporto priemonėms tikriausiai įsigaliotų pirmąjį 2008 m. pusmetį.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK pritaria Komisijos sprendimui pasirinkti reglamentą, o ne direktyvą. Kadangi reglamento nereikia perkelti į nacionalinę teisę, jį vienu metu ir iš karto pradės taikyti visos valstybės narės.

4.2 EESRK pritaria naujai dviejų krypčių teisėkūros procedūrai, pabrėždamas, kad reikia dviejų reglamentų — vienas turi būti priimtas, taikant bendro sprendimo procedūrą, kitas — komitologijos procedūrą; jie abu turi būti paskelbti Oficialiajame leidinyje tuo pačiu metu. Siekiant užbaigti techninių įrenginių gamybą, kad jie atitiktų naujuosius standartus, pramonei reikia abiejų teisės aktų.

4.3 EESRK pritaria planui įvesti griežtesnes ribas išmetamiesiems dyzelino teršalams.

4.4 EESRK pripažįsta, kad jau prieinama transporto priemonių su dyzeliniais varikliais išmetamų kietųjų dalelių mažinimo technologija ir kad siekiant siūlomų ribinių verčių reikės ją visuotinai naudoti.

4.5 Tačiau Komitetas yra labai susirūpinęs dėl siūlomo reglamento ekonominio poveikio vertinimo:

⁽⁴⁾ OASIS — Struktūrizuotų informacijos standartų skatinimo organizacija.

- visų pirma, visai kitaip nei vadovaujantis CAFE programos darbo metodais ⁽⁵⁾ (Švarus oras Europai), CARS 21 siūlomu būdu nebuvo leista pasinaudoti nė vienu iš rezultatų, gautų vadovaujantis modeliais, naudojamais įvertinti priemonių, kurių reikia imtis įvairiuose oro taršą sukeliančiuose sektoriuose, sąnaudų ir naudos santykį ⁽⁶⁾;
- ekonominio poveikio įvertinime nurodytos tik papildomos išlaidos, kurių atsirastų įsigaliojus naujesiems automobilių išmetamųjų teršalų apribojimams, ir atitinkamas per metus išmetamųjų teršalų (tonomis) sumažėjimas. Jame nenumatyta jokia lyginamoji priemonių, kurias būtų galima įgyvendinti kituose sektoriuose, sąnaudų ir naudos analizė naudojantis CAFE modeliais;
- reglamentu siūlomam „Euro 5“ scenarijui numatyti skaičiai, kuriuos apskaičiavo grupė nepriklausomų ekspertų, šiam tikslui parinktų Įmonių GD ⁽⁷⁾, buvo sumažinti 33 proc., atsižvelgiant į masto ekonomiją, atsiradusią dėl padidėjusio gamybos kiekio, nepaaiškinant, kodėl buvo pasirinktas toks procentinis dydis ⁽⁸⁾;
- konkrečiau kalbant, į nepriklausomų ekspertų grupės apskaičiuotas išlaidų sąmatas, taikomas priemonėms, kurių reikia imtis transporto priemonių atžvilgiu siekiant, kad jos atitiktų įvairius išmetamųjų teršalų mažinimo scenarijus, jau įtrauktas 30 proc. brangiųjų metalų kainos sumažėjimas. Brangieji metalai yra vieni pagrindinių išmetamųjų dujų apdorojimo elementų, ir jų rinkos kaina daro didelę įtaką tokių sistemų kainai. Pirmiau nurodytos hipotezės neįmanoma pagrįsti, nes per pastaruosius penkerius metus platinos kaina nuolat augo.

4.6 EESRK taip pat yra susirūpinęs dėl reglamento įgyvendinimo datų:

- 18 mėnesių laikotarpis po naujojo reglamento įsigaliojimo nėra pakankamas, kadangi žinomą technologiją, kuri dar nebuvo taikyta konkrečioms modeliams, į gamybą perduoti užtrunka bent trejus metus,

⁽⁵⁾ CAFE — Švarus oras Europai. Ši programa buvo įsteigta komunikatu COM(2001)245. Ji sukurta siekiant suformuoti analitinę strategiją, skirtą įvertinti oro kokybės direktyvas, valstybėse narėse veikiančių programų veiksmingumą, nuolatinį oro kokybės stebėjimą ir informacijos sklaidą visuomenei, išmetamųjų teršalų ribų peržiūrą ir atnaujinimą bei naujų kontrolės ir modeliavimo sistemų kūrimą.

⁽⁶⁾ CARS 21 — Konkurencinga automobilių reglamentavimo sistema XXI amžiui. Tai yra ekspertų grupė, sudaryta iš Komisijos, Europos Parlamento, valstybių narių, pramonės įmonių, profesinių sąjungų, NVO ir vartotojų atstovų. Jos funkcija yra teikti rekomendacijas, kaip gerinti Europos automobilių pramonės konkurencingumą, ir kartu atsižvelgti į atitinkamus socialinius aplinkos aspektus.

⁽⁷⁾ Variklinių transporto priemonių išmetamųjų teršalų grupės susitikime (2005 m. gruodžio mėn.) Įmonių GD išplatino nepriklausomų ekspertų grupės parengtą dokumentą, kuriame buvo išdėstyti į Euro 5 patenkančioms transporto priemonėms apskaičiuoto technologijos/sąnaudų santykio analizės rezultatai.

⁽⁸⁾ SEK(2005) 1745. Dabartinio reglamento projekto poveikio įvertinimas, §6.2. Reglamentavimo metodo scenarijai, 1 lentelė — Scenarijus G, p. 13.

- reglamento projektu turėtų būti arba patvirtinama 2010 m. sausio 1 d., kaip naujų reikalavimų, taikomų naujiems transporto priemonių tipams, įsigaliojimo data, arba nustatomas 36 mėnesių laikotarpis nuo reglamento paskelbimo datos, o ribinės vertės ir bandymų protokolai turi būti patikslinti,
- pramonės įmonės, susitarusios su tiekėjais, planavo pradėti taikyti Euro 5 standartus nuo 2010/2011 m., kaip buvo aiškiai nurodyta 2005 m. sausio mėn. Komisijos komunikate dėl fiskalinių paskatų ⁽⁹⁾. Įvairių modelių ir su jais susijusių gamybos procesų pakeitimai jau suplanuoti, galutinis Euro 5 įvedimo terminas jau pakankamai griežtas, ir todėl tvarkaraščio nebegalima dar labiau suspausti.

4.7 Galiausiai 5 straipsnio 4 dalyje Komisija nustato konkrečius tipo patvirtinimo reikalavimus, nepateikdama daugiau gairių ar nurodymų. EESRK yra susirūpinęs, kad nesant tokių nurodymų, taps neįmanoma įvertinti tikrąjį pasiūlymo poveikį transporto priemonių gamybai ir aplinkai.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Reglamento projekto 1 priedo 1 lentelėje Euro 5 ribinės vertės pateiktos iš priverstinio uždegimo benzininių variklių išmetamiesiems HC ir NO_x teršalams. Kalbant apie HC iki 75mg/km ir NO_x iki 60mg/km, pastebimas 25 proc. sumažėjimas. Tačiau tokio Euro 4 ribinių verčių sumažėjimo Auto Oil II oro kokybės programos rezultatai nerodo, ir nei CAFE analizėje, nei Teminėje oro taršos strategijoje ⁽¹⁰⁾ nenumatytas NO_x ar HC kiekio mažinimo šiose transporto priemonėse veiksmų planas.

5.2 Kalbant apie CAFE rezultatus, EESRK daro išvadą, kad oro kokybės pagerėjimo požiūriu aiškiai nepagrįstos yra šios reglamento projekte išdėstytos priemonės:

- NO_x ribinės vertės: siūlomas mažinimas būtų papildoma kliūtis sumažinti degalų suvartojimą, taigi ir CO₂ išmetimą iš benzininių automobilių, o tai yra didžiausia šiuo metu šios pramonės šakos problema. Nauda aplinkai šiuo atveju būtų visiškai nežymi, nes, CAFE duomenimis, benziną naudojančios transporto priemonės sudaro tik 4 proc. visų NO_x išmetamųjų iš transporto priemonių ⁽¹¹⁾;

⁽⁹⁾ SEK(2005) 43, Komisijos tarnybų darbo dokumentas „Fiskalinės paskatos variklinėms transporto priemonėms prieš įsigaliojant Euro 5“.

⁽¹⁰⁾ COM(2005) 446 final.

⁽¹¹⁾ Informacija pateikta IISA, Tarptautinio taikomųjų sistemų analizės instituto, tinklalapyje.

— HC ribinės vertės: naujoji siūloma riba būtų nepasiekiamą gamtines dujas naudojančioms transporto priemonėms, kurios yra aplinkosaugos požiūriu priimtinos. 90 proc. šių transporto priemonių HC emisijų sudaro metanas, dujos, kurios, kaip visiems žinoma, yra stabilios ir neteršiančios aplinkos bei neturinčios aromatinių angliavandenilių; šių transporto priemonių išmetamas CO₂ kiekis yra 20–25 proc. mažesnis nei benzininių transporto priemonių. Jeigu būtų patvirtinta reglamente numatyta nuostata, kad HC kuras turi būti sumažintas 25 proc., daugiau nebūtų įmanoma gaminti ir pateikti į rinką gamtines dujas naudojančių transporto priemonių, o tai turėtų neigiamos įtakos išmetamam CO₂ kiekiui. Be to, tai prieštarautų Komisijos komunikate dėl alternatyvių degalų nustatyties pakeitimo tikslams ⁽¹²⁾.

5.3 Komisijos pasiūlyme panaikinama išimtis, leidžianti patvirtinti keleivines M1 transporto priemones, kurių masė didesnė nei 2,5 tonos (bet mažesnė nei 3,5 tonos), vadovaujantis lengvosios komercinės transporto priemonės (N1) nustatytais ribomis.

5.3.1 EESRK mano, kad reikėtų atskirti sunkiąsias transporto priemones, skirtas atlikti specialias funkcijas, ir tas, kurios dažnai perkamos dėl mados ar statomos ant šaligatvių dideliuose miestuose. Keletas ankstesnio sakinio pradžioje nurodytų transporto priemonių pavyzdžių:

— transporto priemonės, skirtos vežti septynis ar daugiau keleivių: šios transporto priemonės atlieka specialias vietinio transporto funkcijas (pvz., mikroautobusai, maršrutiniai autobusai, turistiniai furgonai ir specialiosios paskirties transporto priemonės, pvz., greitosios pagalbos tarnybų transportas). Galimybė gabenti didelį keleivių skaičių ir didesnė keliamoji galia reiškia, kad transporto priemonė bus sunkesnė, aukštesnė ir platesnė, turės specialią pavarų dėžę ir todėl išmes šiek tiek daugiau teršalų;

— ne keliais skirtos važinėti transporto priemonės, kurių didžiausia masė didesnė nei 2,5 tonos. Šios transporto priemonės yra būtini darbo įrankiai kaimo bendruomenėse ir skubios pagalbos tarnyboms bei komunalines paslaugas teikiančioms organizacijoms, atlieka daug kitų svarbių funkcijų, tarp jų ir karines. Dėl šios priežasties įvairiose teisėkūros sistemose atsižvelgiama į jų specialius poreikius, ir joms turėtų būti toliau taikomos specialios sąlygos;

— šių dviejų rinkos segmentų gamybos kiekiai yra itin maži, ir jų emisijos sudaro tik nežymią bendro variklinių transporto priemonių išmetamųjų teršalų kiekio dalį. Todėl, jeigu taikomos lengvosios komercinės transporto priemonės nustatytos taisyklės, jų poveikis oro kokybei yra nežymus.

5.3.2 EESRK nesutinka su Komisija, kad nėra priežasčių, pateisinančių M1 transporto priemonių, kurių masė didesnė nei 2,5 tonos, tipo patvirtinimą laikantis lengvosios komercinės transporto priemonės nustatytų ribų. Tačiau Komitetas pritaria, jog reikia aiškiau apibrėžti, kokioms transporto priemonėms ta išimtis gali būti taikoma.

5.3.3 Visuotinis išimties taikymo visoms sunkiosioms M1 transporto priemonėms nutraukimas skatintų pereiti prie benzi-

nių variklių, o tai atitinkamai padidintų degalų suvartojimą ir išmetamą CO₂ kiekį.

5.4 EESRK pritaria Komisijai, kad būtina užtikrinti prieigą prie informacijos apie transporto priemonių remontą ir veiksmingą konkurenciją transporto priemonių remonto ir informacijos paslaugų rinkoje siekiant palengvinti laisvą transporto priemonių apyvartą vidaus rinkoje. Tai buvo patvirtinta, pavyzdžiui, Reglamente 1400/2002/EB, taikant Sutarties 81 straipsnio 3 dalies nuostatas tam tikroms vertikalios pobūdžio susitarimų kategorijoms ir suderintoms praktikoms variklinių transporto priemonių sektoriuje, taip pat Direktyvoje 98/69/EB ir 2002/80/EB.

5.4.1 Vis dėlto EESRK norėtų pabrėžti, kad būtina užtikrinti neribotą ir standartizuotą prieigą prie informacijos apie techninę transporto priemonių remontą, kadangi faktiškai šią informaciją transporto priemonių gamintojai siekia paskleisti per įvairias žiniasklaidos priemones ir naudodami skirtingus duomenų formatus. Nepriklausomi įvairių modelių transporto priemonių priežiūros po pardavimo vykdytojai susiduria su nemažomis kliūtimis, visų pirma mažosios įmonės, kurios vyrauja nepriklausomoje remonto rinkoje ES. Todėl EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui įtraukti į reglamentą nuostatą, reikalaujančią, kad informacija apie transporto priemonių remontą standartizuotu formatu būtų pateikiama internete.

6. Pastabos ir konkrečios rekomendacijos

6.1 Reglamento projekte ne kartą daroma nuoroda į būsimą Direktyvą XXXX/XX/EB. Kadangi šia direktyva bus iš dalies keičiama pagrindų direktyva dėl tipo patvirtinimo, reikėtų aiškos nuostatos, kad nuoroda daroma į „Pagrindų direktyvą dėl tipo patvirtinimo 70/156/EEB su paskutiniais pakeitimais, padarytais direktyva XXXX/XX/EB“.

6.2 Pasiūlymo 13 konstatuojamojoje dalyje pateikiamas reikalavimas, kad turi būti taikomas standartinis transporto priemonių degalų suvartojimo matavimo metodas ir kad vartotojai ir naudotojai turi teisę gauti objektyvią ir tikslią informaciją. Tačiau šie reikalavimai jau yra privalomi pagal Direktyvą 1999/94/EB, todėl dar kartą juos minėti nebūtina.

6.3 EESRK nurodo, kad reglamento projekto 2 straipsnio 1 dalies, 4 straipsnio 1 dalies ir 5 straipsnio tekstas yra neaiškus. Pavyzdžiui:

6.3.1 2 straipsnio 1 dalyje išvardijamos variklinės transporto priemonės, kurioms reglamentas yra taikomas. Toliau 4 straipsnio 1 dalyje ir 5 straipsnyje reikalaujama, kad visi transporto priemonių modeliai, kuriems taikomas reglamentas (t. y. išvardyti 2 straipsnyje), turi atitikti šį ilgą reikalavimų sąrašą: per išmetamąjį vamzdį išmetamos medžiagos; išmetimas žemoje aplinkos temperatūroje; degalų garavimo išlakos; variklinių transporto priemonių diagnostika; patvarumas ir taršos kontrolės įtaisai; išmetimas tuščiąja eiga; išmetimas iš karterio; išmetamas CO₂ kiekis ir degalų suvartojimas; dūmų neskaidrumas.

⁽¹²⁾ COM(2001) 547 final, kuriame buvo nustatytas tikslas pakeisti 5 proc. tradicinių degalų gamtinėmis dujomis iki 2015 m. ir 10 proc. — iki 2020 m.

6.3.2 Tačiau dėl šių reikalavimų nepagrįstai padaugėtų bandymų, kuriuos reikėtų atlikti tipo patvirtinimo stadijoje. Pvz., tuščiaja eiga išmetamų teršalų kiekio arba degalų garavimo išlakų matavimas dyzelinėms transporto priemonėms visiškai nereikalingas. Daug paprasčiau ir tiksliau būtų naudotis Direktyvoje 70/220/EEB ⁽¹³⁾ I priedo 1.5.2 punkto lentele.

6.4 Galiausiai EESRK pažymi, kad reglamento taikymo srityje neaiškiai įvardijamos M kategorijos transporto priemonės (keleivinės) su priverstinio uždegimo varikliais, išskyrus naudojančias GD (gamtinės dujas) ir SND (suskystintas naftos dujas). Atrodo, kad reglamento 4–5 straipsniais išplečiama daugelio reikalavimų taikymo sritis, ir dabar jie taikomi ir M2 bei M3 kategorijų transporto priemonėms, nors anksčiau M transporto priemonės, sveriančios daugiau nei 3,5 tonos (Europoje tokios itin retos) turėjo atitikti tik reikalavimus dėl išmetimo tuščiaja eiga ir išmetimo iš karterio.

6.5 4 straipsnio 3 dalyje pabrėžiama gamintojo pareiga suteikti pirkėjui techninę informaciją apie transporto priemonės išmetamuosius teršalus ir degalų suvartojimą. Kadangi ši pareiga jau nustatyta Direktyvoje 1999/94/EB, iš dalies pakeistoje Direktyva 2003/77/EB, ši nuostata nereikalinga.

6.6 10 straipsnyje kalbama apie neoriginalių pakaitinių sudedamųjų dalių tipo patvirtinimą. Juo uždraudžiama parduoti ar įtaisyti keičiamuosius katalizinius konverterius, išskyrus atvejus, kai jų tipas patvirtintas pagal šį reglamentą. Neaišku, ar Komisija ketina apriboti tokių konverterių naudojimą ir leisti juos naudoti tik anksčiau nei 1992 m. užregistruotoms (ir, žinoma, variklinių transporto priemonių diagnostikos neturinčioms) transporto priemonėms, o naujesnėms neleisti. Be to, reikalavimas patvirtinti tipą turėtų būti pradėtas taikyti ir kitoms neoriginalioms taršos kontrolės sistemų sudedamosioms dalims, pvz., kietųjų dalelių filtrams.

6.7 11 straipsnio 2 dalimi valstybėms narėms leidžiama pradėti taikyti finansines lengvatas į eksploatuojamas transporto priemones įdiegti modifikavimo sistemas, ⁽¹⁴⁾ padedančias sumažinti per išmetamąjį vamzdį išmetamas medžiagas, kad jos atitiktų šiuo reglamentu nustatytas ribines vertes. Tačiau Komisija nenurodo, kokios procedūros turi būti naudojamos siekiant įrodyti, kad šios sistemos atitinka reikalavimus; ji taip pat nenurodo, ar tokios procedūros jau prieinamos.

6.8 17 straipsnyje pateikiamas direktyvų, ⁽¹⁵⁾ kurios bus panaikintos praėjus 18 mėnesių nuo Reglamento įsigaliojimo datos, sąrašas. Tai verčia pateikti šias pastabas:

— jei Komisija ketino įtraukti visas direktyvas, kuriomis iš dalies keičiama Direktyva 70/220/EEB dėl transporto priemonių išmetamųjų teršalų ir Direktyva 80/1268/EEB dėl degalų suvartojimo, sąrašas yra nebaigtas (pvz., Direktyva 70/220/EEB buvo keista 18 kartų, bet paminėti tik šeši iš jų). Paprasčiau būtų naudoti formuluootę: „Direktyva 70/220/EEB su paskutiniais pakeitimais, padarytais Direktyva 2003/76/EB, ir Direktyva 80/1268/EEB su paskutiniais pakeitimais, padarytais Direktyva 2004/3/EB, panaikinamos nuo...“.

6.8.1 Siūlomas pirmiau minėtų direktyvų dėl transporto priemonių išmetamųjų teršalų ir degalų suvartojimo panaikinimas praėjus 18 mėnesių nuo reglamento įsigaliojimo datos kelia didelių problemų.

6.8.2 Ši data faktiškai sutaptų su tipo patvirtinimo standartų įsigaliojimo data, tegul ir vien tik naujoms M1 kategorijos transporto priemonėms, kurias pateikia gamintojas. M1 modeliai, kurių tipas jau patvirtintas iki tos datos, dar gali būti registruojami 18 mėnesių nereikalaujant papildomai patvirtinti jų tipo. Panašios sąlygos taikomos II ir III klasės N1 transporto priemonėms: naujų modelių tipo patvirtinimui suteikiama 12 mėnesių, o tiems, kurių tipas jau patvirtintas, bet jie dar tik bus registruojami, suteikiamas papildomas 30 mėnesių laikotarpis.

6.8.3 Sunku suprasti, kaip registruojant reikalaujamas atitikties sertifikatas gali būti išduotas, jei jį reglamentuoja panaikinta direktyva.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininke

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹³⁾ Šioje lentelėje pagal transporto priemonės tipą įvardijami bandymai, kuriuos reikia atlikti.

⁽¹⁴⁾ Terminas „modifikavimas“ reiškia, kad, siekiant toliau mažinti teršalų išmetimą, eksploatuojamoje transporto priemonėje įtaisomas mechanizmas.

⁽¹⁵⁾ Direktyva 70/220/EEB, Direktyva 80/1268/EEB, Direktyva 89/458/EEB, Direktyva 91/441/EEB, Direktyva 93/59/EEB, Direktyva 94/12/EB, Direktyva 96/69/EB ir Direktyva 2004/3/EB.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Socialinio turizmo Europoje

(2006/C 318/12)

2006 m. sausio 19 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė pateikti nuomonę dėl *Socialinio turizmo Europoje*.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Juan Mendoza Castro.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13-14 d. (2006 m. rugsėjo 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 4 susilaikius.

A. PIRMOJI DALIS: DABARTINĖS PADĖTIES ANALIZĖ

visame pasaulyje vystymąsi, aplinkos tvarumą, Turizmo etikos kodekso laikymąsi, darbo vietų stabilumą ir kokybę bei indėlį į taikos pasaulyje išsaugojimą. Tokiai strateginei turizmo Europoje pramonei įveikti šiuos ir daug kitų iššūkių yra būtina siekiant geresnės gyvenimo kokybės visiems.

1. Įžanga

1.1 Be kitų nuomonių, kurias EESRK rengia siekdamas prisidėti prie Europos turizmo politikos formavimo, jis nusprendė parengti nuomonę dėl vadinamojo socialinio turizmo, kurioje būtų analizuojama jo kilmė, raida, esama padėtis Europoje, įvairių valstybių narių patirtis ir tokio turizmo vertybės. Visų pirma nuomonėje bus pateiktos rekomendacijos įvairioms viešosioms ir privačioms įstaigoms siekiant stiprinti socialinį turizmą Europoje ir padaryti jį visiems prieinamą. Šia nuomone taip pat siekiama prisidėti prie šiuo metu vykstančių diskusijų dėl Europos turizmo politikos nagrinėjant socialinį turizmą kaip neatskiriamą Europos turizmo modelio dalį.

1.2 **Turizmas Europoje: dabartis ir ateities iššūkiai.** Buvo atlikta įvairių tyrimų, parengta pranešimų ir nuomonių, kuriuose dabartinė turizmo padėtis aptariama atsižvelgiant į įvairius aspektus: ekonominį, socialinį ir aplinkos; į didelę turizmo svarbą visos Europos ir atskirų šalių ekonomikai; į jo indėlį į gerovę ir užimtumą Europoje. Šių veiksmų visuma lemia didelį šio sektoriaus potencialą, stabilumą ir augimą. Tačiau taip pat pabrėžiama, kad turizmas yra susijęs su įvairiomis vidaus ir išorės trumpalaikėmis, vidutinės trukmės ir ilgalaikėmis problemomis bei rizika: sezoniskumu, perdėtu gamtinių išteklių naudojimu, menku kultūrinio paveldo ir vietos aplinkos vertinimu, ir siejasi su terorizmu, keliančiu grėsmę vietos gyventojų ir turistų saugumui. Šie veiksniai rodo, kad, norint toliau eiti darnaus vystymosi keliu, teks įveikti daug su turizmu susijusių iššūkių, tarp kurių galima paminėti turizmo prieinamumą visiems, jo realų indėlį į daugelio menkai išsivysčiusių šalių

1.3 **Turizmo politika Europos Sąjungoje.** 2005 m. balandžio 6 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė nuomonę dėl **Turizmo politikos išsiplėtusioje Europos Sąjungoje**, kurioje nuodugniai išnagrinėjo turizmo politiką atsižvelgiant į Sutartį dėl Konstitucijos Europai ir pastaruosius bei būsimus ES plėtros etapus. Nuomonėje teigiamai vertinamas turizmo vaidmuo remiant, koordinuojant ir papildant kitas Europos politikos sritis. Pavyzdžiui, turizmas yra glaudžiai susijęs su užimtumu ir socialine politika, kokybės gerinimu, technologiniais tyrimais ir vystymusi, vartotojų apsauga, aplinkosauga ir įvairiomis kitomis politikos sritimis. Visų pirma reikėtų pabrėžti, kad šioje nuomonėje siekiama nustatyti ir išanalizuoti socialinio turizmo reikšmę užimtumo ir socialinei politikai. Įvairiose nuomonėse dėl turizmo EESRK skatina Europos politikos sritis, kuriose siekiama apibrėžti Europos turizmo modelį, grindžiamą ne teisės aktais, bet vertybėmis. Socialinis turizmas ir su juo susijusios vertybės galėtų būti pagrindinė tokio modelio dalis ir galėtų padėti jį įtvirtinti ir skleisti.

1.4 **Lisabonos darbotvarkės tikslas ir socialinis turizmas.** Reikėtų atkreipti dėmesį į Lisabonos strategijoje turizmui skiriamą užduotį, o ypač socialiniam turizmui. Kadangi darbotvarkės strateginis tikslas yra padaryti Europą **konkurencingiausia ir dinamiškiausia žiniomis pagrįsta ekonomine erdve pasaulyje, galinčia užtikrinti tvarų ekonomikos augimą, daugiau ir geresnių darbo vietų ir didesnę socialinę sanglaudą**, reikės ištirti, ar socialinis turizmas veiksmingai ir teigiamai prisideda prie šio tikslo įgyvendinimo, kaip jo yra siekiama ir kaip būtų galima jo indėlį padidinti. EESRK tiki, kad toks indėlis yra realus ir gali būti dar didesnis. Todėl pasiūlysiu priemonės įvairiems socialinio turizmo subjektams.

1.5 **Nuomonės prielaidos.** Yra daug medžiagos, kuria remiantis ši nuomonė gali būti pagrįsta tiek teoriniu (tyrimai, pranešimai, leidiniai), tiek praktiniu (dabartiniai socialinio turizmo Europoje iniciatyvų pavyzdžiai) požiūriu. Ją rengė viešosios ir privačios institucijos; vertėtų paminėti 2003 m. spalio 29 d. EESRK nuomonę dėl **Socialiai tvaraus turizmo visiems**, kuri apima apie 100 socialinio turizmo iniciatyvų (5.5.2 punktą); taip pat derėtų paminėti 2005 m. balandžio 6 d. nuomonę dėl **Turizmo politikos išsiplėtusioje ES**, į kurią Europos socialinio turizmo projektas yra įtrauktas kaip galimas Europos institucijų bendradarbiavimo bandomasis projektas.

2. Socialinio turizmo sąvoka

2.1 **Teisė į turizmą — socialinio turizmo pagrindas.** Visi turi teisę į poilsį kiekvieną dieną, kiekvieną savaitę ir kiekvienais metais bei teisę į poilsui skirtą laiką, per kurį būtų galima ugdyti įvairiapusę asmenybę ir didinti socialinę integraciją. Žinoma, kiekvienas turi teisę į asmenybės ugdymą. Teisė į turizmą yra konkreti šios bendros teisės išraiška, o socialinis turizmas yra paremtas siekiu užtikrinti, kad ji būtų visuotinai prieinama praktikoje. Todėl socialinis turizmas nėra atskirtas ar svetimas turizmui, kuris bendrąja prasme yra galingiausia pramonės šaka pasaulyje, visoje Europoje ir daugelyje ES valstybių narių; kita vertus, tai yra būdas praktiškai įgyvendinti visuotinę teisę į turizmą, keliones, kitų regionų ir šalių pažinimą, o tai ir yra turizmo pagrindas. Reikėtų ypač pabrėžti tai, kad ši teisė buvo apibrėžta 1999 m. spalio 1 d. Cilės Santjago priimtame Pasaulio turizmo organizacijos Pasaulio turizmo etikos kodekse, kurį 2001 m. gruodžio 21 d. priėmė Jungtinės Tautos.

2.2 **Socialinio turizmo apibrėžimas.** Yra daug nuomonių apie tai, kas iš tiesų yra socialinis turizmas, todėl sunku tiksliai apibrėžti jo sąvoką. Įvairios institucijos, naudojamos labai skirtingus metodus (pvz., turinio nustatymas, rezultatai, kurių buvo tikėtasi, tikslai, idėjos ir viltys), visada remiasi vienu principu — kad visi, įskaitant esančius nepalankiausiose sąlygose, turi poreikį ir teisę į poilsį ir laisvą laiką po darbo kiekvieną dieną, kiekvieną savaitę ir kiekvienais metais. Anot Tarptautinio socialinio turizmo biuro (TSTB), socialinis turizmas yra visos sąvokos ir reiškinių, atsirandantys turizme dalyvaujant mažas pajamas gaunantiems visuomenės sektoriams, kai jų dalyvavimas yra galimas dėl gerai apibrėžtų socialinių priemonių. TSTB šiuo metu persvarsto šį apibrėžimą siekdamas išplėsti turizmo veiklą taip, kad jis prisdėtų prie vystymosi ir solidarumo plėtojimo.

2.2.1 Pasak Europos Komisijos ⁽¹⁾, socialinį turizmą kai kuriose šalyse organizuoja asociacijos, kooperatyvai ir prekybos sąjungos, o jo tikslas — padaryti keliavimą prieinamą kuo platesniam žmonių ratui,

⁽¹⁾ Įvairios socialinio turizmo reikšmės: paklausos ir pasiūlos raida. XXIII generalinis direktoratas. Turizmo skyrius, 1993 m.

ypač labiausiai remtiniams gyventojų sluoksniams. Pastaraisiais metais šis jau pasenęs apibrėžimas buvo persvarstomas techniniuose posėdžiuose. EESRK nuomone, nė vienas apibrėžimas nėra pakankamai tikslus; vis dėlto, kaip tai būdinga socialiniams mokslams, tikslas apibrėžimas yra mažiau svarbus negu būdingų bruožų nustatymas.

2.2.2 Todėl, nesistengsime tiksliai apibrėžti socialinio turizmo sąvokos, o laikydami principo, kad turizmas yra bendra ir visiems prieinama teisė, galime teigti, kad socialiniu turizmu galime vadinti veiklą, atitinkančią šias tris sąlygas:

- tikrovė yra tokia, kad neįmanoma visiškai arba iš dalies įgyvendinti teisės į turizmą; tai gali būti susiję su ekonomine padėtimi, fizine arba psichine negalia, asmenine arba šeimine izoliacija, sumažėjusiu mobilumu, geografiniais sunkumais arba įvairiomis kitomis priežastimis, sukuriančiomis realias kliūtis;
- reikia, kad valstybinės arba privačios institucijos, bendrovės, profesinės sąjungos arba tiesiog organizuota grupė žmonių nuspręstų imtis (ir imtųsi) veiksmų siekdami įveikti arba sumažinti kliūtis, trukdančias žmonėms įgyvendinti teisę į turizmą;
- tokie veiksmai turi būti veiksmingi ir užtikrinti, kad grupė žmonių dalyvaus turizmo veikloje laikantis tvarumo, prieinamumo ir solidarumo principų.

2.2.3 Galiausiai, kadangi turizmas yra integruota veikla, apimanti įvairius sektorius, veiklos šakas ir vystymosi sferas, socialiniam turizmui priskiriamos visos iniciatyvos, dėl kurių turizmas tampa prieinamas ypatingų poreikių žmonėms ir kurios socialiniu ir ekonominiu požiūriu naudingos įvairiems sektoriams, veiklos sritims ir grupėms.

2.3 Socialinio turizmo istorija

- Nors socialinio turizmo veiklos, kaip mes ją šiandien suprantame, atsiradimas nėra aiškus, ji galėtų būti susijusi su organizacijomis, kurios specializavosi fizine veikla kalnuose paremtų atostogų organizavimu ir atsirado 20-ojo amžiaus pradžioje, arba Šveicarijoje ir Prancūzijoje organizuojamomis atostogų stovyklomis vaikams iš remtinų šeimų.

— Valdžios institucijos ankstyvojoje socialinio turizmo veikloje pradėjo dalyvauti po Antrojo Pasaulinio karo. Jų dalyvavimas buvo susijęs su darbininkų judėjimais; kai kurios Europos šalys (Prancūzija, Italija, Portugalija ir Ispanija) organizavo socialinio turizmo veiklą, o kitos (Jungtinė Karalystė, Nyderlandai) tiesiog laikėsi nesikišimo principo.

— 6-ajame ir 7-ajame dešimtmėčiuose iš tiesų buvo dedamos didelės pastangos skatinant socialinį turizmą ir atsirado daug organizacijų, asociacijų ir koordinavimo tarnybų, tarp kurių yra ir Briuselyje įsteigtas Socialinio turizmo biuras, iki šiol aktyviai vykdamas skatinamąjį ir atstovaujамąjį darbą.

2.4 Socialinio turizmo pagrindai. Pagal TSTB, socialinis turizmas yra paremtas penkiais vertybių kriterijais:

2.4.1 Daugumos teisė naudotis turizmu. Tikriausiai įvairias socialinio turizmo iniciatyvas labiausiai pateisina ir sustiprina noras, kad ši teisė taptų reali. Žmonių, kurie šiandien gali džiaugtis atostogomis, skaičius žymiai išaugo dėl turizmo populiarumo visuomenėje, tačiau vis dar yra žmonių grupių, kurioms dėl įvairių priežasčių atostogos yra neprieinamos. Lėšų stoka yra dažniausia priežastis, dėl kurios ši teisė netampa visuotinė. Šiuo požiūriu galima kelti klausimą, ar yra poreikis ir ar valdžios institucijos galėtų panaudoti visuomenines lėšas siekdamos užtikrinti teisę į turizmą arba atostogas. Šis klausimas įvairiose šalyse sprendžiamas skirtingai: kai kurios skiria daugiau dėmesio socialiniams kriterijams, kitos yra mažiau aktyvios sprendžiant susidariusią situaciją, dėl kurios atostogos nėra visiems prieinamos. Svarbu pabrėžti, kad socialinis turizmas jokia būdu negali arba neprivalo būti prilygintas jokiai kitai žemesnės kokybės ar tipo turizmo rūšiai; priešingai — socialinio turizmo veikla turi pasižymėti aukščiausia tiek įrangos ir patalpų, tiek paslaugų kokybe.

2.4.2 Socialinio turizmo indėlis į socialinę integraciją. Turizmas yra labai paveiki socialinės integracijos priemonė, leidžianti užmegzti ryšius su kitomis kultūromis, pažinti vietas, papročius ir svarbiausia — susipažinti žmonėms; kelionės, atostogos ir turizmas suveda žmones, padeda jiems susipažinti ir bendrauti kaip lygiems su lygiais, nors jie ir priklauso skirtingoms kultūroms. Kultūriniai mainai ir galimybė turėti laisvalaikį yra svarbios asmenybės vystymosi priemonės tiek turistams, tiek juos priimančioms vietos gyventojams. Turizmo paskatinti kultūriniai mainai ypač svarbūs jaunimui, kadangi jie turi įtakos jo intelektualiniam vystymuisi ir praturtina pasaulio suvokimą. ES socialinis turizmas gali padėti veiksmingai kurti piliečių Europą. Svarbu pabrėžti, kad socialinio turizmo maršrutai neturėtų

skirti nuo turistinių bendrąja prasme, tačiau turėtų prisidėti prie socialinės integracijos. Įvairūs socialinio turizmo dalyviai turi užtikrinti kuo geresnes turistinių kelionių sąlygas, kad jomis būtų galima kuo geriau pasinaudoti, o ne priešingai. Aišku, todėl svarbios ne tik materialinės sąlygos, bet ir paslaugų lygis, taigi šio sektoriaus darbuotojai turi būti specialiai rengiami šiam darbui.

2.4.3 Tvaraus turizmo struktūrų kūrimas. Iš tikrųjų, turistinių vietų infrastruktūras ne visada galima pavadinti tvariomis. Susidaro įspūdis, kad turizmas neretai buvo plėtojamas siekiant trumpalaikio pelno, pernelyg intensyviai naudojant gamtinius išteklius ir įsisavinant geriausias teritorijas — pakrantes ir kalnuotas vietas. Socialinis turizmas, kuris yra labiau paremtas socialinėmis, o ne ekonominėmis sąlygomis, gali padėti kurti arba išsaugoti turistines vietas atsižvelgiant į ekonominius, socialinius ir aplinkos tvarumo kriterijus. Įvairių socialinio turizmo rūšių valdymas yra pagrindinis turistinių vietų tvarumo veiksnys. Tvarumas iš esmės yra įvairių žmogaus veiklos aspektų pusiausvyra, tačiau daugelyje dar mažai išsivysčiusių šalių, kuriose turizmas suprantamas kaip ekonominė veikla, galinti padėti jiems įveikti skurdą, socialinis turizmas yra tiesiog vystymosi priemonė.

2.4.4 Indėlis į užimtumą ir ekonomikos augimą. Turizmas, ko gero, jau yra ir toliau bus galingiausia pasaulio pramonės šaka ir jo indėlis į turistų lankomų vietų gyventojų užimtumą, vystymąsi, gerovę ir gyvenimo kokybę bus vienas didžiausių. Socialinis turizmas prisideda prie ekonomikos stiprinimo, tačiau dar nepakankamai vertinama jo reikšmė, ekonominė svarba ir jo įtaka įgyvendinant tvarumo reikalavimus pasirenkant paskirties vietas. Socialinį turizmą valdančios bendrovės ir įstaigos, plėtodamos savo veiklą, turi remtis ne vien ekonominiais kriterijais. Vienas iš kriterijų, į kurį reikėtų atsižvelgti, — tai stabilų, aukštos kokybės darbo vietų kūrimo kriterijus, kuris yra pagrindinis tvaraus turistinių vietų plėtojimo veiksnys. Socialinio turizmo indėlis (nesvarbu, ar didelis, ar mažas) sprendžiant su sezoniškumu susijusias problemas yra esminis kriterijus siekiant užimtumo kokybės ir stabilumo, todėl jis turėtų būti neatsiejama Europos turizmo modelio dalis. Viešoji ir privati partnerystė valdant socialinį turizmą gali būti tinkama priemonė ir rodiklis, kad šio kriterijau laikomasi.

2.4.5 Socialinio turizmo indėlis į pasaulio vystymąsi. Jau buvo minėta, kad turizmas, o ypač socialinis turizmas, daugeliui bendruomenių gali suteikti galimybę įveikti atsilikimą arba pramonės krizę ir susidoroti su kasybos, pramonės ar žemės

ūkio veiklos žlugimu. Vienodi kriterijai turėtų būti taikomi sąlygoms, būtinoms socialiniam turizmui plėtoti, ir sąlygoms, kurios reikalingos, kad tam tikra vietovė ir jos gyventojai suvoktų, jog turizmas yra jų vystymosi variklis. Kai bendruomenės galės gyventi iš turizmo, sustiprės vietos ekonomika ir atsiras socialinis stabilumas. Kaip siūlo daugelis tarptautinių institucijų, turizmas yra geras priešnuodis įvairaus pobūdžio karams ir nelaimėms. Turizmas asocijuojasi su svetingumu, mainais, vietos kolorito vertinimu, žmonių draugyste ir bendravimu; tai priešingybė karui, agresijai, invazijai ir gamtos niokojimui. Mylėti galime tik tai, ką pažįstame, taigi turizmas yra žmonių suartėjimo ir tautų pažinimo priemonė, o tai skatina taiką, santarvę ir vystymąsi. Socialinį turizmą galima ir reikia stiprinti; jis turėtų padėti visame pasaulyje užtikrinti lygybę, teisingumą, demokratiją ir gerovę, sudarančią sąlygas solidariam visų pasaulio žmonių vystymuisi.

2.5 Socialinio turizmo ir valdymo principai ir sąlygos.

Siekiant atskirti socialinio ir nesocialinius pobūdžio aspektus, svarbu išanalizuoti socialinį turizmą apibūdinančius veiksnus ir kriterijus bei jo valdymo būdus. Pritardami TSTB, galime nurodyti kai kuriuos kriterijus, apibūdinančius bendrą turizmo sąvoką:

- pagrindinis tikslas turėtų būti turizmo prieinamumo didinimas visoms grupėms, kurioms sunku naudotis jos teikiama paslaugomis, arba vienai atskirai grupei;
- jis turėtų būti prieinamas įvairioms vartotojų grupėms ir sektoriams; jis taip pat turėtų būti atviras įvairioms valdymo formoms ir įvairioms grupėms, besinaudojančiom socialinio turizmo paslaugomis;
- reikia tiksliai apibrėžti grupes, kurioms skirta veikla: socialinės kategorijos, amžiaus grupės, žmonės su negalia, vadovaujantis nediskriminavimo dėl rasės, kultūros ir socialinės padėties principais;
- reikėtų įtraukti humanistines, švietėjiškas, kultūrinės ir su asmenybės vystymusi susijusias iniciatyvas bei tikslus;
- ekonominė veikla turėtų būti skaidri, o pelnas sumažintas iki lygmens, būtino siekiant įgyvendinti socialinius tikslus;
- turizmo produktas neturėtų būti siejamas tik su pinigine verte;

- turėtų būti siekiama tvariai integruoti turizmo veiklą į vietos, į kurią vykstama, aplinką;
- žmogiškieji ištekliai turėtų būti valdomi skatinant integraciją, paremtą socialinio turizmo organizacijų darbuotojų darbo kokybe.

Tokie ir panašūs kriterijai gali būti laikomi socialinio turizmo valdymo ir veiklos nustatymo gairėmis.

2.6 Bendrovės pelningumas ir socialinis turizmas. Socialinis turizmas yra beveik visiškai (tačiau neišskirtinai) ekonominė veikla ir turėtų būti paremtas pagrindiniais principais: investicijų rentabilumo ir pelno, reikalingo pagrindiniams tikslams įgyvendinti. Tik bendrąja prasme konkurencingas ir pelningas verslas gali būti plėtojamas veiksmingai, saugiai ir suteikti garantijų vartotojui. Kintanti šiandieninė socialinio turizmo padėtis rodo, kad šia veikla užsiimančios įmonės ir organizacijos yra pelningos, kadangi turi tvirtą struktūrą, atitinkamą rinką ir suderintas rinkos kainas. Verta pažymėti, kad socialinio turizmo asociacijos kuria darbo vietas ir ištisus metus, ir mažo užimtumo laikotarpiais, o tai padeda užtikrinti turistinių vietovių darbuotojų užimtumą.

2.7 Turizmo socialinis pelningumas. Nors socialinis turizmas yra ekonominė veikla, jis yra ir socialinė veikla, duodanti naudą šioje srityje. Lankytojai džiaugiasi atostogomis, turizmo darbuotojai — savo darbu, ir naudos turi visa visuomenė. ES socialinis turizmas yra neatsiejama pilietinės visuomenės kūrimo dalis ir jo įtaka šiuo požiūriu tik didės. Vis didesniai piliečių srautai keliaujant po Europą, bus kaupiamos žinios, daugės supratimo ir tolerancijos.

2.8 Socialinio turizmo Europoje sąvokos ir požoriai. Šiuo metu socialinis turizmas įvairiose ES valstybėse narėse, vykdančiose socialinio turizmo programas, suprantamas skirtingai, tačiau yra trys bendri bruožai:

- reali galimybė turėti laisvo laiko atostogoms;
- finansinės galimybės keliauti;
- tinklo, struktūros arba priemonės, dėl kurių šios teisės tampa realiai prieinamos, egzistavimas.

2.8.1 Todėl socialiniu turizmu turėtų būti laikomos šios turizmo formos: kelionės ir veikla, kurią organizuoja profesinės sąjungos, šeimos kelionės, kelionės religiniais tikslais, įmonių savo darbuotojams rengiamos kelionės, visuomeninių institucijų organizuojamos kelionės, kelionės žmonėms su negalia, jaunimui ar senyvo amžiaus žmonėms, turintiems mažas pajamas, ir esantiems įvairiose kitose situacijose.

2.9 Socialinio turizmo institucijos. Yra įvairių institucijų, dirbančių socialinio turizmo srityje Europoje ir ją tvarkančių. Galima paminėti:

- nacionalines federacijas ir konsorciumus;
- viešąsias įstaigas, kurių pagrindinė arba viena iš veiklos sričių yra turizmas;
- socialinį turizmą, sportą arba kultūrines asociacijas;
- bendradarbiavimo įstaigas;
- profesines sąjungas;
- jungtines įmones.

3. Socialinio turizmo dalyviai ir jų vaidmuo

3.1 Europos institucijos. Europos institucijos skiria daugiau dėmesio socialiniam turizmui, kaip tai pabrėžiama įvairiuose Parlamento, Europos Komisijos ir EESRK atliekamuose, remiamuose arba koordinuojamuose tyrimuose, nuomonėse, pranešimuose ir konferencijose. Jų veiklos pagrindas pirmiausia yra rinkti, apdoroti ir skleisti įvairių Europos šalių sukaupą patirtį. Skatinant naujas kiekvienos valstybės iniciatyvas ir suvedant atsakingus nacionalinius veikėjus, norinčius dalyvauti įgyvendinant tarptautines iniciatyvas, ypatingas vaidmuo tenka Komisijai. Šiuo metu Komisija, atrodo, neatlieka pagrindinio socialinio turizmo iniciatyvų koordinatoriaus ES lygmeniu vaidmens. Verta atkreipti dėmesį į neseniai Įmonių generalinio direktorato turizmo skyriaus atliktą apklausą dėl ES piliečių dalyvavimo turistinėje veikloje siekiant išsiaiškinti, kodėl 40 proc. jų tokio pobūdžio veikloje nedalyvauja. Komisija ateityje galėtų imtis pagrindinio Europos socialinio turizmo sektoriaus koordinatoriaus ir tarpininko vaidmens. Toks vaidmuo nebūtinai reiškia, kad Europos institucijos privalės finansiškai remti šios bendros tarptautinės platformos plėtojimą.

3.2 ES Valstybių narių vyriausybės. Kaip jau minėjome, ES valstybių narių vyriausybės dalyvavimas socialinio turizmo

veikloje smarkiai skiriasi dėl istorinių, ideologinių ir socialinių priežasčių. Kai kuriose šalyse nacionalinės, regionų ar vietos valdžios institucijos jai teikia nemažą finansinę paramą. Tokios lėšos skiriamos įvairioms grupėms: jaunimui, pagyvenusio amžiaus žmonėms, žmonėms su negalia, remtiniams asmenims ir kt. Šiuo metu, siekdamas peržengti nacionalinių socialinio turizmo programų ribas, vyriausybės dalyvauja tarptautiniuose mainuose.

3.3 Darbdaviai. Svarbu pažymėti, kad yra tam tikrų iniciatyvų, pvz., „atostogų čekiai“, kuriomis darbdaviai finansiškai paremia savo darbuotojus organizuojant atostogas. Be to, kaip jau minėjome, reikėtų atsižvelgti į tai, kad socialinis turizmas yra didžiausia ekonominė veikla, turinti didžiulį potencialą, todėl ja domisi turizmo sektoriaus įmonių vadovai, kurie joje išvengia galimybių plėsti paslaugų tiekimo arba tarpininkavimo veiklą. Verta paminėti ispanų bendrovę *Mundo Senior* („Pagyvenusių žmonių pasaulis“), apimančią daug didelių turizmo bendrovių ir įkurtą Darbo ir socialinių reikalų ministerijos socialinio turizmo programai įgyvendinti. Ši bendrovė išplėtė savo tikslus ir veiklą socialinėje srityje, kad galėtų pasiūlyti specialius turizmo produktus vyresnio amžiaus piliečiams. Aišku, kad konkurencingumas ir šios veiklos socialinis pobūdis vienas kitam neprieštarauja. Ateityje, norint kurti pelningas socialinio turizmo programas ES valstybėse narėse ir įvairiose šalyse, būtų galima ir reikėtų plėtoti viešųjų ir privačiųjų partnerystės praktiką.

3.4 Darbuotojai. Kai atsirado socialinis turizmas, profesinės sąjungos — darbuotojų teises ginančios organizacijos — siekdamos naudoti savo narius, aktyviai dalyvavo turizmo veikloje. Jų dalyvavimą rodo parama materialinei infrastruktūrai, poilsio kompleksams, svečių namams ir pan., taip pat specializuotoms paslaugoms. Įvairių šalių patirtis skirtinga, tačiau beveik visose šalyse su profesinėmis sąjungomis susijusi socialinio turizmo veikla egzistuoja. Reikėtų ypač paminėti naujųjų ES valstybių narių profesinių sąjungų organizacijas, kurios ieško tinkamo socialinio turizmo modelio ir ieško ryšių, norėdamos pasidalinti patirtimi. Taip pat reikėtų paminėti įdomų tyrimą, kurį 2005 m. gegužės mėn. atliko TSTB. Tai buvo tyrimas, susijęs su įvairia profesinių sąjungų turistine veikla darbuotojams, kuriame viena po kitos išdėstyta šiuo metu 25 ES valstybėse narėse vykdoma veikla. Tai naudingas informacijos ir esamos padėties analizės šaltinis.

3.5 Specializuotos asociacijos. Į šias asociacijas įeina vartotojų kooperatyvai, kurie kai kuriose šalyse (Italijoje ir Jungtinėje Karalystėje) turi plačius agentūrų tinklus, kurie kartu su jaunimo ir aplinkos organizacijomis bei pačioms socialinio turizmo institucijoms (pvz., TSTB) priklausančiomis asociacijomis, teikiančiomis svarbią pagalbą, koordinavimą ir skatinančiomis darbą, verčiasi turizmo veikla.

3.6 Tiesiogiai ir netiesiogiai su socialiniu turizmu susijusios grupės. Akivaizdu, kad patys turizmo paslaugų gavėjai yra pagrindiniai įvairių socialinio turizmo programų ir veiklos dalyviai. Jie pirmieji pasinaudoja ekonominiais privalumais, užtikrinančiais galimybę leisti laisvalaikį ir atostogas dalyvaujant pasirinktoje sporto arba kultūrinėje veikloje. Be to, jie gali lankytis dideliais vietos ištekliais, paveldu ir gamta pasižyminčias vietas, pabendrauti su vietos gyventojais. Tai padeda pasiekti savitarpio pažinimo, užtikrina poilsį ir asmenybės pusiausvyrą. Vietovių, kuriose plėtojamas socialinis turizmas, bendruomenės taip pat iš to turi naudos (užimtumas, ekonominės ir vystymosi veikla).

4. Šiandieninė socialinio turizmo padėtis Europoje

4.1 Teorija, teisėkūra ir programos. Šiuo metu Europoje nėra labai gerai išnagrinėtas socialinio turizmo teorinis, teisėkūros ir programų pagrindas; vis dėlto atliekama nemažai lyginamųjų tyrimų, rengiami pranešimai, kuriuose siekiama išanalizuoti ir susisteminti įvairias socialinio turizmo apraiškas Europoje. Kai kurie jų minimi šios nuomonės D dalyje kaip techninės ir dokumentų nuorodos.

4.2 Įvairi praktinė patirtis Europoje. Kaip jau buvo minėta, 2006 m. gegužės 4–5 d. Barselonoje vykusiam klausyme, dirbant tyrimo grupei ir remiantis TSTB bei Komisijos surengtoje konferencijoje „Turizmas visiems“ išdėstyta patirtimi, buvo pristatyta daug praktinės patirties Europoje, kuri daugeliu atvejų buvo sėkminga, pavyzdžiui. Išsamiai tokią patirtį nagrinėti nėra šios nuomonės tikslas, tačiau manome, kad reiktų išskirti kai kuriuos svarbiausius atvejus, kurie, be jokios abejonės, padės gerinti socialinį turizmą ir galės būti panaudoti kaip vadovas kitiems, dirbantiems socialinio turizmo sektoriuje arba tokių programų neturinčioms šalims ar teritorijoms.

4.2.1 Prancūzijos agentūros Agence Nationale pour les Chèques-Vacances (ANCV) (Nacionalinės atostogų čekių agentūros) 2005 m. metinė apyvarta buvo apie vieną milijardą eurų. Ši agentūra buvo įsteigta 1982 m. kaip „pramoninio ir komercinio pobūdžio visuomeninė organizacija“ ir daugiau nei po 23 veiklos metų išlieka turizmui naudinga socialinės politikos priemonė.

4.2.1.1 Jos tikslai yra trejopi:

- padėti kuo didesniai skaičiui žmonių, ypač turinčių mažiausias pajamas, išvykti atostogauti;
- suteikti galimybę per platų tinklą nemokamai naudotis turizmo specialistų, galinčių veiksmingai atsižvelgti į visų poreikius, paslaugomis;

— bendradarbiauti plėtojant turizmą siekiant, kad turizmo veikla tolygiai pasiskirstytų visuose regionuose.

4.2.1.2 Reiktų pažymėti, kad atostogų čekius kiekvienais metais gauna apie 2,5 mln. žmonių, o jais naudojasi apie 7 mln. keliautojų. Nacionalinei atostogų čekių agentūrai priklauso daugiau kaip 21 000 organizacijų, gaunančių jos finansavimą, o paslaugas teikia per 135 000 turizmo ir laisvalaikio specialistų.

4.2.1.3 Be to, ši programa leidžia suteikti atostogas ypač remtinoms grupėms, žmonėms su negalia, jaunimui ir t. t. suteikiant 4,5 milijonų eurų atostogų išmokas. Agentūra taip pat investuoja dideles sumas į socialinio turizmo patogumų modernizavimą.

4.2.1.4 Apskritai, atrodo, kad pavyko užtikrinti šios programos tęstinumą ir pelningumą; ekonominiai tyrimai, be abejo, parodo, kad agentūros ekonominė veikla leidžia susigrąžinti finansines sąnaudas.

4.2.1.5 Agentūros tikslai keleriems ateinantiems metams — ir toliau plėsti ir skleisti savo paslaugas tarp vartotojų ir turizmo specialistų. Gali būti, kad, sudarant susitarimus su kitomis ES valstybėmis, tokie tikslai įgaus tarptautinį pobūdį; nauda neabejotinai būtų abipusė. Tai būtų didelės ekonominės ir socialinės svarbos pavyzdys.

4.2.2 Ispanijoje vykdomos socialinio turizmo programos IMSERSO tikslai yra panašūs, tačiau naudojami skirtingi būdai ir priemonės. Ši programa kasmet padeda daugiau nei milijonui žmonių, ypač pagyvenusių, ne sezono metu vykti į organizuotas grupines keliones. Ispanijos vyriausybė kasmet į šią programą investuoja apie 75 mln. eurų, tačiau įvairūs mokesčių mechanizmai (PVM, komercinės ir profesinės veiklos, bendro pelno ir fizinių asmenų pajamų mokestis), padidėjusios pajamos iš socialinės apsaugos įmokų ir santaupos iš bedarbių išmokų programai grąžina apie 125 mln. eurų, todėl tai yra ekonomiškai pelninga.

4.2.2.1 Akivaizdu, kad socialiniu ir ekonominiu požiūriu programa yra pelninga, kadangi ji leido daugybei vyresnio amžiaus gyventojų pirmą kartą pakeliauti, pažinti kitus miestus ir vietas, užmegzti ryšius su tokiais pat kaip jie žmonėmis, pagerinti fizinę būklę. Todėl suprantama, kad vartotojai yra patenkinti. Be to, už kiekvieną į programą investuotą eurą yra susigrąžinama 1,7 euro.

4.2.2.2 Reikėtų paminėti šios programos poveikį užimtumui. Vykdam šią programą viešbučiuose ir kitose įstaigose buvo įdarbinta 10 000 žmonių, kurie ne sezono metu būtų bedarbiais, jeigu nedirbtų viešbučiai ir kitos įstaigos bei prekybos centrai.

4.2.2.3 Programa nuolat plėtojama, ieškoma naujų socialinio turizmo formų, turinčių didesnę vertę kultūros, sveikatos ir socialiniu požiūriu, pvz., neabejotinai sėkmingi apsilankymai mineralinių vandenų kurortuose arba kultūrinės kelionės ir renginiai.

4.2.2.4 Prancūzijos atveju yra daug galimybių išplėtoti programą ne tik pačioje šalyje, bet ir už jos ribų. Šiuo metu Ispanijos Imerso programa jau pasirašė susitarimą su kolegomis iš Portugalijos dėl turistų mainų ir planuojama tą patį padaryti su Prancūzija. Tai gali būti vertingas modelis kitoms Europos šalims.

4.2.3 **Kita patirtis.** Be šių didžiųjų socialinio turizmo programų Europoje yra ir kitų gerų pavyzdžių, nors ir ne tokio didelio masto ir skirtų konkrečiam vartotojų ratui, tačiau dėl to ne mažiau vertingų. Toks yra Barselonos klausyme nagrinėtas atvejis. Tai **Plataforma Representativa Estal de Discapacitado Físicos** (PREDIF) (Žmonių su fizine negalia atstovaujamas valstybinis sektorius), skirtas tikslinei grupei, tačiau labai sėkmingai vykdo šiai grupei numatytą atostogų programą.

4.2.3.1 Verta paminėti visiškai kitokio pobūdžio, tačiau taip pat labai įdomią trijų organizacijų iš Jungtinės Karalystės (**Family Holiday Association**), Belgijos (**Toerisme Vlaanderen**) ir Prancūzijos (**Vacances Ouvertes**) iniciatyvą, kurios bendradarbiauja organizuodamos „turizmą visiems“ visose trijose šalyse.

4.2.3.2 Socialinio turizmo veikla vykdoma ir kitose Europos šalyse: **Portugalijoje, Lenkijoje ir Vengrijoje**, kuriose profesinės sąjungos vaidina svarbų vaidmenį, bei **Italijoje**, kur programą remia vartotojų kooperatyvai. Apibendrinant galima teigti, kad Europoje didėja iniciatyvų, auga vartotojų skaičius ir jų įvairovė.

4.2.3.3 Reikia pažymėti, kad kai kurie regionai ir savivaldybės įvairiai įgyvendina socialinio turizmo iniciatyvas, pvz., **Autonominė Balearų salų bendruomenė** ir jos Planas OCI 60.

4.2.3.4 Regionų lygmeniu Andalūzijos (Ispanija) vyriausybė plėtoja **Residencias de Tiempo Libre** (Laisvalaikio svečių namų) programą kartu su **Conoce tu Costa** (Pažink savo

pakrantę) programa, kuri, skatindama vyresnio amžiaus žmonių turizmą Autonominėje teritorijoje, bendradarbiauja su regiono administracija ir vietos tarybomis.

4.2.3.5 Taip pat reikėtų paminėti, kad veikia Europos Sąjungos socialinio turizmo interneto svetainė www.visiteurope.com, kuri turėtų tapti turizmo veiklos, įskaitant ir socialinį turizmą, konsultaciniu tinklalapiu.

4.3 **Bendras socialinio turizmo vertinimas.** Socialinis turizmas yra labai vertingas Europos visuomenei. Galima paminėti:

— jo gavėjų pasitenkinimą ne tik dėl tiesioginės atostogų veiklos, bet ir dėl ypatingo šios poilsio veiklos pobūdžio;

— veiklos žmogiškąjį aspektą ir vertybes;

— turizmo paslaugų naudotojų bei priimančios bendruomenės gerovės skatinimą ir asmenybės vystymąsi;

— pelningumą ir ekonominę naudą turizmo pramonei, visų pirma dėl to, kad pailginamas sezonas;

— naudą ištisus metus kuriant pastovias ir aukštos kokybės darbo vietas;

— aplinkos tvarumo palaikymą priimančiose vietovėse;

— vietos aplinkos ir jos gamtinio, socialinio bei kultūrinio paveldo stiprinimą;

— žinių ir mainų ES šalyse skatinimą.

4.3.1 Minėtos vertybės, sėkmingi socialinio turizmo veiklos rezultatai, šios veiklos plėtojimo, mokslinių tyrimų ir naujų produktų pateikimo galimybės lemia tai, kad socialinis turizmas Europoje visais aspektais yra labai teigiamai vertinamas.

4.3.2 Toks visapusiškai teigiamas įvertinimas reiškia, kad socialinį turizmą galime pavadinti stebuklu, iš kurio visi juo besiverčiantys ir besinaudojantys asmenys gauna įvairiausios naudos: ekonominės, socialinės, užimtumo srityse, naudos sveikatai, ugdant Europos pilietiškumą ir t. t. ir ši veikla niekam nekenkia. Galiausiai būtų sunku surasti tokią ekonominę žmonių veiklą, kuri būtų taip visuotinai pripažįstama ir palaikoma.

4.3.3 Todėl nesunku šioje nuomonėje teikti pasiūlymus ir veiklos būdus, kurie sustiprintų ir pagerintų esamas programas bei padėtų pasiekti, kad jų teikiama didele nauda galėtų naudotis platesnį gyventojų sluoksniai.

B. ANTROJI DALIS. PASIŪLYMAI

5. Europos socialinio turizmo platformos link

5.1 Išankstinės sąlygos. Ankstesniuose punktuose jau teigėme, kad, nepriklausomai nuo socialinio turizmo apibrėžimo, finansavimo ar valdymo, turizmas yra galingas, pelningas ir stabilus ekonominis ir socialinis veiksnys. Socialinio turizmo tikslai įgyvendinami patenkinant gavėjus, padedant spręsti užimtumo problemas ir mažinant turizmo sezoniskumą. Iš tiesų, pasaulyje ir ypač Europoje turizmas yra labai vertinamas. Todėl siekiama išsiaiškinti, kaip asmenims, bendrovėms ir visai visuomenei socialinio turizmo teikiamą naudą būtų galima labiau išplėsti.

5.1.1 Europos mastu nėra lengva viską pavadinti vienu socialinio turizmo terminu. Galima kalbėti apie platformą, projektą, iniciatyvą, nors visi šie terminai nebūtinai reiškia tą patį, jais apibūdinama aiškius tikslus turinti Europos viršvalstybinio lygio organizuota veikla. Kadangi šioje nuomonėje yra pateikiamas bendras pasiūlymas, šie terminai įvairuoja, tikintis, kad ateityje šiai būsimai platformai bus pasiūlytas pavadinimas.

5.1.2 Vis dėlto yra aišku, kad turizmas Europoje turi įvairių trūkumų ir vidutinės trukmės laikotarpiu gali iškilti kliūčių, pvz.:

- rimtas, ir vis labiau plintantis turizmo pramonės sezoniskumo reiškinys tiek Šiaurės, tiek Centrinėje Europoje bei Viduržemio jūros pakrantėje, kur ne sezono metu yra tuščia ir trūksta atitinkamos ištisus metus veikiančios infrastruktūros;
- netinkamas žmoniškųjų išteklių naudojimas ne sezono metu ir pereinau į sezonu;
- dėl emigracijos labai išaugęs dirbančiųjų skaičius, todėl būtina plėsti ekonominę veiklą siekiant išlaikyti tokį patį gyvenimo lygį;
- sunkumai, su kuriais susiduria turizmo pramonė norėdama išsaugoti atitinkamo dydžio kainas ir užimtumo lygį ištisus metus, siekiant užtikrinti vidutinės trukmės pelningumą;
- objektyvus ribotas vietų, kurios gali būti naudojamos šiam tikslui, skaičius;
- kad turizmo pramonės vystymasis būtų tvarus, būtina didinti kiekvienos lankytinos vietos pridėtinę vertę ištisus

metus keliant kokybę ir, atitinkamai, kainą arba vidutinę metinę eksploataciją tuo metu, kai turistinė įstaiga veikia;

- visame pasaulyje atsirado daugybė turistų lankytinų vietų, siūlančių konkurencingas ir naujoviškas prekes bei paslaugas. Ši nauja konkurencija turėtų visų pirma skatinti gerinti kokybę ir didinti konkurencingumą.

5.1.3 Taip pat yra veiksmų, kurie realiai užtikrintų galimos Europos socialinio turizmo platformos arba projekto tvarumą:

- laipsniškas, grynas ir reliatyvus nedarbingųjų, bet gaunančių pensijas ir turinčių pakankamą Europos gyvenimo lygį piliečių skaičiaus augimas;
 - laipsniškas europiečių vidutinės gyvenimo trukmės ilgėjimas;
 - vidutinės laisvalaikio trukmės per žmogaus gyvenimą, ypač vyresniame amžiuje, ilgėjimas;
 - pigių oro linijų atsiradimas lėmė transporto išlaidų sumažėjimą, o tai skatina mobilumą ir turizmą;
 - kultūros lygio augimas, skatinantis atsakingą, tvarų turizmą;
 - sėkmingas socialinio turizmo programų Europoje įgyvendinimas;
 - naujų šalių įstojimas į ES praplečia rinką ir galimybes keliauti.
- 5.2** Europos socialinio turizmo platforma gali turėti įvairių tikslų:
- kol kiekviena šalis turės savo programą, apibendrinti ir išplėsti esamas programas ir padidinti socialinio turizmo vartotojų skaičių Europoje;
 - esamoms programoms suteikti tarptautinį pobūdį pasirašant dvišales ir daugiašales bendradarbiavimo susitarimus;
 - kurti sąlygas Europos socialinio turizmo platformai parengti ir įgyvendinti, kuriomis remiantis potencialūs gavėjai būtų visi Europos piliečiai ir jiems būtų suteikta galimybė už prieinamą kainą ir nuolat lankyti kitas Europos šalis. Būtų įdomu sužinoti, kiek europiečių nėra karto nėra buvę kitoje Europos šalyje. Tokių piliečių tikriausiai yra nemažai ir ši grupė sudarys programos pagrindą;
 - Europos mastu skatinti nuoseklią socialinio turizmo veiklą, kurioje dalyvautų kuo daugiau valstybių.

5.3 Į Europos socialinio turizmo platformą įtraukti dalyviai ir grupės. Gali būti įtrauktos tokios grupės ir dalyviai:

- organizacijos, kurios šiuo metu įvairiose šalyse vykdo socialinio turizmo programas;
- profesinių sąjungų organizacijos ir kooperatyvai, suinteresuoti tokios programos plėtojimu;
- turizmo sektoriaus įmonių vadovai (plačiąja prasme), suinteresuoti didinti ilgalaikį savo įmonių pelningumą;
- nacionalinės, regionų ir vietos vyriausybės, suinteresuotos imtis veiksmų turizmo srityje, ją gerinant ir siekiant asmeninio ir socialinio savo piliečių tobulėjimo;
- ES ir jos institucijos, siekiančios užtikrinti ir skatinti užimtumą, ekonominę veiklą ir Europos partnerystę; be to, atsižvelgiant į platformos viršvalstybinį aspektą, ES institucijos turėtų koordinuoti ir užtikrinti programos įgyvendinimo sąlygų stebėseną, įskaitant vadovavimą jos sudarymui;
- socialinio turizmo organizacijos, ypač TSTB.

5.4 Pagrindiniai Europos socialinio turizmo projekto aspektai. Kad Europos socialinio turizmo programa būtų socialiai ir ekonomiškai tvari, ji turi atitikti šiuos kriterijus:

- skirta ekonominiu, teritoriniu ir socialiniu požiūriu labiausiai remtinoms grupėms. Ypač grupėms su fizine ar psichine negalia, arba tiems, kam sunku keliauti dėl priežasčių, kurias lemia geografinė padėtis, pvz., gyvenantiems Europos salose. Todėl kelionės išlaidos bus iš dalies, teisingai ir visiems vienodai padengimos nepriklausomai nuo kelionės ir viešnagės trukmės siekiant padėti visiems nepalankioje padėtyje esantiems žmonėms;
- būti ekonomiškai ir socialiai pelninga trumpu, vidutinės trukmės ir ilgu laikotarpiu tiek viešuoju, tiek privačiu lygmeniu;
- padėti kurti stabilias, aukštos kokybės darbo vietas ištisus metus. Siekiant įgyvendinti užimtumo tikslą būtinas centralizuotas valdymas ir pastangos maksimaliai pratęsti buvimą turizmo įstaigose;
- įgyvendinama ne sezono metu;

— tvari ir užtikrinti tiek besinaudojančių turizmo paslaugomis, tiek ir priimančių bendruomenių asmeninių ir socialinių tobulėjimą;

— išlaikyti aukštos kokybės paslaugas, atitinkančias keliamus tikslus;

— vykdoma bendradarbiaujant viešajam ir privačiam sektoriui.

Įvykdžius šias sąlygas, socialinis turizmas, be jokios abejonės, taps viena pagrindinių Europos turizmo modelio sudedamųjų dalių.

5.5 Viešasis ir privatus bendradarbiavimas įgyvendinant projektą. Programos įgyvendinimas gali priklausyti, o taip pat ir turėti naudos iš veiksmingo viešojo ir privataus bendradarbiavimo planuojant, rengiant projektus ir juos valdant. Atrodytų, kad įmanoma, tačiau nelengva Europoje rasti organizacijų ar verslo įmonių, norinčių imtis vystyti Europos socialinio turizmo platformą.

6. Europos socialinio turizmo poveikis ir rezultatai

6.1 Ekonomikos augimas ir užimtumas. Įgyvendinus įvairius šios platformos etapus, poveikis ekonomikos augimui ir užimtumui bus didžiulis ir tikrai padės įgyvendinti Lisabonos Europos Vadovų Tarybos tikslus. Pavyzdžiui, Ispanijoje įgyvendinta Imerso programa šiuo požiūriu aiškiai parodo teigiamą socialinio turizmo poveikį darbo vietų išsaugojimui ir kūrimui ne sezono metu.

6.2 Veiksmingas naudojimasis teise į turizmą. Nors šiuo metu, remiantis turima statistika, apie 40 proc. gyventojų nevyksta atostogauti, įgyvendinant Europos socialinio turizmo platformą bus siekiama (ir neabejotinai pavyks) iš esmės šį skaičių sumažinti ir realiai visiems užtikrinti teisę į turizmą bei padėti Europos žmonėms geriau vieniems kitus pažinti.

6.3 Europos turizmo modelis. Įvairiose nuomonėse dėl turizmo EESRK išreiškė viltį, kad bus įmanoma sukurti Europos turizmo modelį, paremtą ne teisės aktais, o visuotinai priimtinomis ir taikomomis vertybėmis. Viena iš vertybių, kuri gali būti įtraukta į šį modelį, neabejotinai yra visuotinė teisė į turizmą t. y. turizmas visiems. Europos socialinio turizmo platforma gali labai padėti kurti Europos turizmo modelį.

7. Turizmo, ypač socialinio, indėlis kuriant Europos savimonę ir Europos dimensiją

7.1 Pastaraisiais metais paaiškėjo, kad Europos projekto įgyvendinimas nėra trumpalaikė ar lengva užduotis; vis dar lieka daug neaiškumų ir sunkumų. Socialinis turizmas gali būti galinga informacijos, žmonių tarpusavio supratimo ir tautų solidarumo skatinimo priemonė. Ji gali padėti sukurti pilietinę Europą ne ką nors aukojant ir vargstant, o smagiai leidžiant laisvalaikį, keliaujant, atostogaujant. Jaunimas yra grupė, ypatingai linkusi keliauti sezono metu, kai studentų bendrabučiai yra laisvi ir galėtų būti laikinai naudojami į Erasmus programą panašiai turizmo veiklai.

7.2 Atrodo, kad turizmas gali būti gera priemonė kuriant piliečių Europą. Įvairios dalyvaujančios grupės, turizmo ekonomikos sektoriaus ir vietos bendruomenės galėtų suderinti savo interesus, kad šis procesas būtų malonus ir visiems prieinamas.

C. TREČIOJI DALIS: IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

8. Išvados

8.1 Pirmoji bendra šios nuomonės išvada apie šiandieninę socialinio turizmo padėtį Europoje yra ta, kad aplinkos, ekonominių ir socialinių požiūriu socialinis turizmas yra tvari veikla, kuriai šiose trijose srityse turėtų būti skiriama pirmenybė.

8.2 Nauda, kurią gauna visi programose dalyvaujantys vartotojai ir specialistai, ekonominių, socialinių, sveikatos ir integracijos požiūriu yra visuotinai pripažinta ir turi didelės reikšmės.

8.3 Įvairioms socialinio turizmo paslaugomis besinaudojančioms grupėms, ypač žmonėms su negalia ir (arba) riboto judumo asmenims, šios programos turi didelės reikšmės jų, kaip asmenybės, visiškai integracijai.

8.4 Socialinį turizmą Europoje plėtoja įvairūs specialistai, yra plėtojimo formos, tikslinės grupės, finansinės priemonės ir pan. Visa tai jį praturtina, lemia įvairovę, padeda jį kurti ir plėtoti.

8.5 Galime padaryti išvadą, kad socialinio turizmo socialinė nauda prilygsta ekonominei ir netgi yra tarpusavį susiję.

8.6 Ekonomiškai naudinga ir socialiai pageidautina, kad visos Europos šalys kurtų nacionalines socialinio turizmo programas ieškodamos įvairių būdų ir valdymo formų.

8.7 Ekonomiškai naudinga ir socialiai pageidautina sukurti tarptautinę Europos socialinio turizmo platformą.

8.8 Remiantis Lisabonos strategija, vykdam bet kokią socialinio turizmo veiklą reikėtų atsižvelgti į tvarumą ir darbo vietų kūrimą.

8.9 Socialinis turizmas gali būti labai vertinga priemonė kuriant piliečių Europą ir ypatingą vaidmenį šiame procese skiriant jaunimui.

8.10 Socialinio turizmo veikla turi keletą vertybių, kuriomis būtų galima papildyti Europos turizmo modelį.

8.11 Socialinio turizmo veikla galėtų pasinaudoti visos Europos vietos bendruomenės, kadangi ji padeda saugoti kultūros ir vietovių paveldą.

8.12 Galiausiai, šiuo metu socialinis turizmas yra visavertė veikla, plėtojama daugelyje Europos valstybių, turinti geras valdymo ir organizacines struktūras. Taigi, jį galima plėtoti visose šalyse ir teikti paslaugas ir kitose valstybėse, vadinasi, pasirengta kokybiniam ir kiekybiniam šuoliui.

9. Rekomendacijos

9.1 Pagrindinė rekomendacija galimiems socialinio turizmo programų dalyviams, žinoma, yra skatinti juos dalyvauti turizme, veikloje, į kurią jie turi teisę, tačiau dėl daugybės priežasčių jie neturėjo galimybės ja pasinaudoti. Socialinis turizmas skatina integraciją, žinias ir asmenybės vystymąsi, todėl dalyvavimas socialinio turizmo veikloje yra pageidautinas.

9.2 Kalbant apie įvairius specialistus, dalyvaujančius vykdam įvairias socialinio turizmo programas, visų pirma turėtume pripažinti jų darbo naudą, atsidavimą jų organizacijų vykdomai misijai ir jų pastangas teikiant prieinamas ir aukštos kokybės paslaugas vartotojams. Tačiau taip pat turėtume juos skatinti toliau tobulinti jų produktus ir paslaugas investuojant į infrastruktūrų gerinimą, kuriant naujus, ypač tarptautinio pobūdžio, produktus. Programų koordinavimas ir atsakingų organizacijų asociacijų kūrimas yra geras būdas kaupti patirtį ir ja keistis.

9.3 Kalbant apie turizmo sektoriaus įmones, rekomenduojame joms ryžtingai imtis socialinio turizmo veiklos. Socialinis turizmas turi būti siejamas su trumpalaikės ir ypač vidutinės trukmės bei ilgalaikiu gero verslo valdymu, konkurencingumu ir nauda; jis gali padėti užtikrinti daugelio darbuotojų užimtumą ištisus metus.

9.4 Kalbant apie nacionalines, regionų ir vietos valdžios institucijas, patartume joms, siekiant socialinės bei ekonominės naudos, sudaryti socialinio turizmo programas. Papildomos pajamos iš mokesčių ir įmokų, iš bedarbių pašalpų sutaupytos lėšos leidžia skirti subsidijas ekonomiškai, socialiai ar fiziškai remtinoms grupėms žinant, kad šios investicijos tikrai atsipirks.

9.5 Rekomenduojame Europos institucijoms socialinį turizmą laikyti svarbia veikla, kurios tikslai susiję su turizmo ir socialinės politikos tikslais. Tai veikla, kuri verta pripažinimo, būti plėtojama, specialios techninės pagalbos, paramos ir iniciatyvų (nebūtinai ekonominio pobūdžio). Skatinti, vykdyti techninį koordinavimą, skleisti patirtį ir organizuoti susirinkimus siekiant sudaryti tarptautinius susitarimus yra uždaviniai, kuriuos Europos Komisija, ypač pasitelkdama turizmo skyrių, gali vykdyti savo pačios priemonėmis siekdama sukurti veiksmingą Europos socialinio turizmo platformą. Komisijos vadovavimas šiose srityse skatinant socialinį turizmą neabejotinai būtų vertinga priemonė siekiant nustatytų tikslų ir veiksmų tęstinumo.

9.6 Visos institucijos turėtų numatyti stiprinti savo politikos kryptis siekdamas panaikinti visas kliūtis kuriant ryšių, apgyvendinimo ir turizmo paslaugų infrastruktūrą. Europos salų atvejais aiškiai parodo, kad geografinė padėtis gali turėti didelės įtakos piliečių mobilumui ir galimybei keliauti.

9.7 Atsižvelgdamas į politinį, socialinį ir ekonominį Europos socialinio turizmo pobūdį, Europos Parlamentas turėtų imtis iniciatyvos pradėti diskusijas dėl socialinio turizmo Europoje ir pateikti jį remiančias rezoliucijas.

9.8 EESRK sutinka, kad ši nuomonė būtų skleidžiama, skelbiama ir platinama kaip *Barselonos deklaracija dėl socialinio turizmo Europoje* ir naudojama kaip jo indėlis į 2006 m. Europos turizmo forumą ir 2006 m. Pasaulinę turizmo dieną.

D. KETVIRTOJI DALIS: PAGRINDAS IR PRIEDAI

- Įvairios socialinio turizmo sąvokos: paslaugų pasiūlos ir paklausos raida, Europos Komisijos generalinis direktoratas XXIII, Turizmo skyrius, 1993 m.;
- Monrealio deklaracija: Humaniškos, socialinės turizmo vizijos link, TSTB, 1996 m. rugsėjo mėn.

- Pasaulio turizmo etikos kodeksas, Pasaulio turizmo organizacija, Čilės Santjagas, 1999 m. spalio 1 d.
- Pranešimas apie seminarą dėl Europos Sąjungoje teikiamos pagalbos atostogoms, Europos Parlamentas, Strasbūras, 2000 m. kovo mėn.
- Turizmo visiems sąvoka ir socialinis turizmas Europos Sąjungoje, TSTB, Briugės seminaras, 2001 m. birželio mėn.
- Pranešimas „Turizmas visiems“ apžvalga, 2001 m. birželio mėn.
- EESRK Nuomonė dėl socialiai tvaraus turizmo visiems, 2003 m. spalio mėn.
- Atostogų pagyvenusiems žmonėms programos tyrimas, Ispanijos migracijos ir socialinių paslaugų institutas (IMERSO), Ispanija, 2004 m. gegužės mėn.
- Europos socialinio turizmo forumas, TSTB, Budapeštas, 2005 m. balandžio mėn.
- Pranešimas apie turizmą ir vystymąsi, Europos Parlamentas A6-0173/2005, 2005 m. gegužės mėn.
- Pranešimas apie naujus tvaraus Europos turizmo projektus ir iššūkius, Europos Parlamentas A6-0235/2005, 2005 m. liepos mėn.
- Turizmas visiems. Ispanijos žmonėms su negalia atstovaujančio komiteto veiksmas, 2005 m. gruodžio mėn.
- Konsultacijos apie turizmo veiklą ir darbuotojų atostogas, TSTB, Briuselis, 2005 m. gegužės mėn.
- Europos konferencija dėl socialinio turizmo, ekonomikos augimo ir užimtumo, Balearų salų vyriausybė, Palma de Majorka, 2005 m. lapkričio mėn.
- Konferencija dėl turizmo visiems: esama padėtis ir ES praktika, Europos Komisija, Įmonių generalinis direktoratas, Turizmo skyrius, 2006 m. sausio mėn.
- Pasaulinis socialinio turizmo kongresas „Vystymąsi ir solidarumą skatinančio turizmo link“. Aubagne (Prancūzija), 2006 m. gegužės mėn.

2006 m. rugsėjo 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl verslo struktūros statistikos

COM(2006) 66 final — 2006/0020 (COD)

(2006/C 318/13)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 285 straipsnio 1 dalimi, 2006 m. kovo 27 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl verslo struktūros statistikos

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Susanna Florio.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (2006 m. rugsėjo 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 130 nariams balsavus už, ir 7 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 2000 m. gruodžio 20 d. Europos Vadovų Taryba nusprendė priimti Daugiametę įmonių ir verslininkystės, ypač mažų ir vidutinių įmonių, programą⁽¹⁾. Europos Sąjunga ši naują pagrindų standartą sukūrė siekdama pagerinti įmonių konkurencingumą žinių visuomenėje, supaprastinti ir palengvinti jų teisinę, administravimo ir finansinę aplinką, o labiausiai — skatinti mokslinius tyrimus ir naujoves, taip pat sudaryti sąlygas įmonėms lengviau naudotis paslaugomis ir Bendrijos programomis bei skatinti verslininkystę.

1.2 2003 m. pradžioje Europos Komisija pristatė žaliąją knygą „Verslininkystė Europoje“⁽²⁾, kurioje pabrėžė tikslinės pagalbos poreikį ir paragino kurti strateginę politiką, kuri skatintų pramonės ir gamybos sektorius, nes jie, palyginti su kitais pasaulio regionais, Europoje jau ilgą laiką patiria pavojaingą nuosmukį.

1.2.1 Pasiūlyti šie svarbiausi verslininkystės plėtros ir paramos jai Europoje veiksmai:

- pašalinti kliūtis verslo plėtrai ir augimui,
- suderinti verslininkystės riziką ir naudą,
- skatinti palankesnę bendrą visuomenės požiūrį į naujų įmonių kūrimą.

1.3 2004 m. po konsultacijų su suinteresuotais subjektais dėl šios žaliosios knygos Komisija pateikė Verslumo veiksmų planą⁽³⁾, kuriame atsižvelgiama į naujas pastabas dėl Daugiametės įmonių ir verslininkystės programos.

1.4 Svarbiausi klausimai tiek nacionaliniu, tiek Europos lygiu — pramonės politika, parama paslaugų sektoriui ir užimtumas, kaip ekonomikos augimo variklis, — glaudžiai susiję su

užimtumo ir socialinės srities prioritetais, kurie yra svarbūs Europos Sąjungos politikos tikslai. Šioje srityje pastaraisiais metais Europos institucijos taip pat pateikė nemažai iniciatyvų, pvz., valstybių narių metinių planų sudarymą.

1.5 1997 m. Liuksemburgo Europos Vadovų Taryba priėmė Europos užimtumo strategiją (EUS), kuri vėliau tapo svarbiausiu Lisabonos strategijos elementu. Būtent Lisabonos strategijoje nurodytas tikslas atnaujinti Europos ekonomiką mažinant nedarbą ir sukuriant aukštos kvalifikacijos darbo vietas. Šie tikslai gali būti pasiekti, jei bus skiriamas dėmesys socialinei politikai ir lygių galimybių suteikimo visoms gyventojų kategorijoms politikai. Tai iš tikrųjų didesnės augimo ir klestinčios ekonomikos *sine qua non* sąlyga ir turi vykti prieš iš esmės restruktūrizuojant ekonomiką.

1.6 Kiti būsimi šio aukštus tikslus keliančio projekto elementai — Europos mokslinių tyrimų erdvė, visiška rinkų integracija ir MVĮ palankios aplinkos sukūrimas. Savo pasiūlyme dėl Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programos (2007–2013 m.)⁽⁴⁾ Komisija pati teigia, kad technologijų ir mokslinių tyrimų skatinimas tiesiogiai susijęs su naujų produktų, paslaugų ir verslo praktikų galimybių rinkoje panaudojimu. Taip pat turi būti skatinama iniciatyva rizikuoti ir patikrinti naujas idėjas rinkoje. Naujovių trūkumas — viena iš svarbiausių nepakan- kamo Europos ekonominio vystymosi priežasčių.

1.7 Socialinės sanglaudos klausimu buvo raginama nedelsiant imtis veiksmų švietimo/mokymo ir socialinės apsaugos srityse. Siekiant valstybių narių veiksmų derinimo kuriant savo politiką, buvo diskutuojama apie atvirą koordinavimo metodą, kuriuo būtų keičiamasi ir skelbiama informacija apie pažangiausių patirtį.

⁽¹⁾ Sprendimas 2000/819/EB.

⁽²⁾ COM(2003) 27 final, 2003 1 21.

⁽³⁾ COM(2004) 70 final, 2004 2 11.

⁽⁴⁾ COM(2005) 121 final, 2005 4 6.

1.8 Atliekant vidurio laikotarpio Lisabonos strategijos persvarstymą 2005 m. Europos Komisija galėjo pristatyti savo komunikatą dėl augimo ir užimtumo⁽³⁾, kuriame daugiausia dėmesio skiriama dviem klausimams: patikimam ir tvariam ekonomikos augimui skatinti ir daugiau ir geresnių darbo vietų sukurti. Šiuos tikslus ketinama pasiekti bendromis pastangomis veikiant Bendrijos ir nacionaliniu lygiu.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Pokyčių ekonomikos ir gamybos srityse procesas nuolatinis ir spartus: įvairūs pramonės sektoriai ir jose dirbančios įmonės, siekdami neatsilikti nuo rinkos evoliucijos, išlikti konkurencingi ir sukurti dar daugiau galimybių augimui ir pelnui gauti, prisitaiko ir diegia naujoves.

2.1.1 Tokiose rinkose kaip Europos, kur įmonės vystosi pavojaingai greitai ir tradiciniai sektoriai (gamybos, prekybos, platinimo ir pan.) braunasi į vienas kito erdvę, darosi sunku nustatyti skiriamąją ribą tarp įvairių veiklos rūšių. Be to, kai reikia įvertinti ir klasifikuoti verslo rūšis, vis sunkiau nuspręsti, kuri veiklos rūšis yra pagrindinė (prekyba, žemės ūkis, namudinė gamyba, paslaugos ir pan.).

2.1.2 Statistiniais duomenimis sunku spėti atspindėti nuolat kintančią ir naują padėtį, nes didelę ir didėjančią Europos rinkos dalį sudaro socialinės ekonomikos augimas. Eurostato darbuotojai teigia, kad jiems sunku identifikuoti šią veiklos sritį, nes socialinės ekonomikos veiklos rūšys ne visada registruojamos kaip verslo rūšys. Tačiau Komitetas mano, kad reikia dėti visas pastangas norint įvertinti didėjančią šio sektoriaus svarbą, nes jis yra nepaprastai reikšmingas siekiant Lisabonos strategijos tikslų. Nesant tokių duomenų sunku tinkamai suprasti verslo ir rinkos raidą. Todėl Komitetas ragina Reglamente taip pat skirti dėmesio socialinėms, sveikatos apsaugos ir bendrosioms paslaugoms, kadangi didėja jų svarba verslui ir ekonomikai, kaip aiškiai buvo pripažinta neseniai paskelbtame Komunikate dėl visuotinės svarbos socialinių paslaugų.

2.1.3 Buvo įvertinta struktūrinės statistikos apie Europos Sąjungos verslo įmones, kuri būtų atnaujinama ir pirmiausia susijusi su įmonių veiklos rūšimis, konkurencingumu ir produkcija, svarba. Pabrėžiant statistinės pagalbos svarbą, reikia atsiminti, kad norint rinkti ir toliau apdoroti duomenis reikia nemažų finansinių investicijų ir investicijų į žmogiškuosius išteklius, ypač smulkiam verslui.

2.1.4 Europos Vadovų Taryba ir kitos Europos institucijos daug kartų pabrėžė, kad ekonomikos augimas — absoliutus visų Europos Sąjungos šalių prioritetas. Vystantis ekonomikai, būtina sukurti daugiau ir geresnių darbų vietų. Visuose sektoriuose, o

ypač gamybos ir paslaugų sektoriuose, tai turi būti daroma taip, kad būtų skatinamas augimas ir būtų naudinga Europos piliečiams.

2.2 Europos vystymosi modelis skiriasi nuo kitų tuo, kad reikšmingas vaidmuo skiriamas socialiniam komponentui ir pačiai tvaraus ekonomikos augimo sampratai. Kai Europos institucijos ketina, kiek leidžia jų kompetencija, inicijuoti teisės aktus, jos į tai turi atsižvelgti.

2.3 Tai reiškia, kad, norint sukurti naudingą ir nuoseklią teisės aktų bazę, reikia tiksliai žinoti, kokia yra Europos pramonės būklė. Politinis pasirinkimas turi būti pagrįstas realios padėties ir problemų analize, jis turi siūlyti sprendimus, kurie apimtų kuo daugiau elementų, jis turi visapusiškai numatyti sprendimų poveikį (politiniu, ekonominiu, teisiniu, socialiniu, nacionaliniu ir subnacionaliniu požiūriu).

2.4 Statistiniai duomenys — neabejotinai svarbiausia išsamių ir veiksmingų realybės analizės priemonė. Eurostato darbas nuo pat jo įkūrimo yra vertinga ir nepakeičiama pagalba Europos Sąjungos sprendimų priėmimo ir politinių procesų metu.

2.4.1 Statistiniai duomenys ypač svarbūs, nes juos naudojant galima įvertinti, tirti ir aprašyti daug skirtingų realybės aspektų. Statistinės informacijos turėjimas yra esminė politikos kūrimo ir įvertinimo, viešųjų paslaugų ir funkcijų valdymo, geresnės teisės aktų bazės, nuolatinės politikos sėkmės ir pažangos stebėsenos sąlyga.

2.5 Tai galima pasakyti apie visą Europos Sąjungos kompetencijos sritį; siekti šio tikslo padeda Eurostatas, kurį remia valstybių narių statistikos įstaigos ir kuris atsakingas už patikimų ir aktualių duomenų rinkimą ir pateikimą. Pastaraisiais metais buvo ypač svarbūs ekonomikos ir finansų, žemės ūkio, demografinės politikos, socialinio saugumo, verslo, mokslinių tyrimų, aplinkos, transporto statistiniai duomenys, taip pat pasaulio pramonės duomenys ir su ja susiję rinkos rodikliai.

2.5.1 Europos verslo pasaulio ir jo plėtros svarbą parodo pastarųjų metų Komisijos ir Tarybos iniciatyvos.

3. Pasiūlymas priimti reglamentą dėl verslo struktūros statistikos

3.1 1996 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 58/97 per pastarąjį dešimtmetį buvo pakeistas ne mažiau nei keturis kartus, ir tai naujausias siūlomas pakeitimas, skirtas pagerinti Europos pramonės ir gamybos sektorių analizės ir politikos taikymo darnumą.

⁽³⁾ COM(2005) 330 final, 2005 7 20.

3.1.1 Siekdama atsižvelgti į padidėjusį statistikos poreikį, Komisija siūlo daug pakeitimų ir skiria ypač daug dėmesio paslaugoms, apie kurias pastaraisiais mėnesiais labai daug diskutuojama, nes jos svarbios ekonominiu požiūriu ir jų potencialas ES lygiu nėra visiškai panaudojamas. Komisija taip pat pateikia priedą apie įmonių ir paslaugų demografiją.

3.2 Komisija patvirtino, kad apie daugelį ekonominių veiklų, daugiausia susijusių su verslo paslaugomis, išsamios ir naujos statistikos nėra; todėl naujasis pasiūlymas sudaro galimybę pritaikyti galiojančias nuostatas taip, kad ekonominės ir gamybos veiklos rūšys galėtų būti palygintinos su veiklos rūšimis paslaugų sektoriuje.

3.2.1 Be to, Komisija manė, kad, siekiant parengti rekomendacijas verslui remti, reikia turėti suderintus duomenis apie įmonių demografiją (steigimą, veiklą ir uždarymą) ir jų poveikį užimtumui. Demografiniai duomenys apie įmones jau patys yra vieni iš struktūrinių rodiklių, kurie naudojami atliekant Lisabonos strategijos tikslų siekimo stebėseną. Būtent šiuo požiūriu reikia įvertinti Komisijos siūlomus pakeitimus.

3.3 Pasiūlyme NACE klasifikatorius, kurį Komisijos tarnybos paprastai naudoja ekonominės veiklos statistikoje, įvardijamas kaip pagrindinė priemonė rinkti statistinius duomenis, į kurią turi būti teikiamos nuorodos ⁽⁶⁾. NACE klasifikatorius taip pat buvo persvarstytas ir atnaujintas, kad būtų galima tiksliau įvertinti tendencijas ES ekonomikos ir gamybos sektoriuose.

3.4 NACE klasifikatoriaus 1.1 red. yra atnaujinta NACE 1 red. versija, ir tai nėra reikšminga reorganizacija. Persvarstymo tikslas buvo įtraukti:

- naujas veiklos rūšis, kurių dar nebuvo, kai buvo rengiama NACE 1 red.;
- veiklos rūšis, kurios nuo NACE 1 red. parengimo dėl technologijų ar ekonomikos pokyčių tapo svarbesnės;
- NACE 1 red. klaidų, kurios laikui bėgant tapo akivaizdžios, t. y. neatspindima jokių veiklos pokyčių, pataisymus.

3.4.1 Naujausia NACE versija, į kurią įtraukti pataisymai ir pakeitimai, šiuo metu antrą kartą svarstoma Europos Parlamente ir pradės galioti po keleto mėnesių.

⁽⁶⁾ NACE — *Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes* (Europos bendrijos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius).

3.5 Statistiniai duomenys, apibūdinami pagal taikymo sritį (2 straipsnis), skirstomi į modulius, kaip nustatyta šio pasiūlymo priimti reglamentą 3 straipsnyje:

- bendras metinės struktūros statistikos modulis;
- detalusis pramonės struktūros statistikos modulis;
- detalusis prekybos struktūros statistikos modulis;
- detalusis statybos struktūros statistikos modulis;
- detalusis draudimo struktūros statistikos modulis;
- detalusis kredito įstaigų struktūros statistikos modulis;
- detalusis pensijų fondų struktūros statistikos modulis;
- detalusis verslo paslaugų struktūros statistikos modulis;
- detalusis verslo demografijos struktūros statistikos modulis;
- lankstusis modulis nedidelės apimties įmonių rodiklių duomenims *ad hoc* rinkti.

3.5.1 Paskutiniai trys moduliai yra nauji šiame siūlomame reglamento pakeitime ir kiekvienam moduliui ir jo naudojimui skiriamas priedas.

3.6 Kai kuriems moduliams numatyti bandomieji tyrimai. Tokie bandomieji tyrimai buvo atliekami kaupiant statistiką moduliams; šiuo požiūriu reikia pabrėžti *ad hoc* bandomųjų tyrimų sveikatos ir švietimo sektoriuose įtraukimą. Tai savanoriški tyrimai, kurie, remiantis Eurostatu, skirti tiksliau įvertinti ekonominių veiklos rūšių poveikį šioms sektoriams.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK pripažįsta, kad statistiniai duomenys buvo itin svarbūs nustatant Lisabonos strategijos pramonės politikos prioritetus. Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programoje 2007—2013 m. ⁽⁷⁾ Komisija pabrėžia gairių rengimo, kaip politikos projektavimo priemonės, svarbą, taip pat tyrimų ir nacionalinių bei regioninių valdžios institucijų keitimosi pažangiaja patirtimi svarbą.

4.2 Dėl to EESRK mano, kad svarbu persvarstyti Reglamentą Nr. 58/97, ir siūlo keletą pakeitimų.

⁽⁷⁾ Žr. 4 išnašą.

4.3 Bendrame modulyje (I priedas) eilutė „socialinio draudimo sąnaudos“ buvo pateikiama ir ankstesnėse versijose. Tačiau dėl pokyčių vidaus rinkoje ši sąvoka tapo neaiški ir ją sunku interpretuoti. Socialinis draudimas valstybėse narėse organizuojamas skirtingai, skiriasi sistemos ir praktika: pati sąvoka „socialinio draudimo sistema“ problemiška 25 ES valstybių narių požiūriu ir tikriausiai turėtų būti geriau paaiškinta ir suformuluota.

4.4 Be to, I priede (taip pat ir kituose prieduose) duomenys apie užimtumą nepagrįstai ribojami ir neatspindi ES valstybių narių darbo rinkos sudėtingumo. Duomenys renkami tik apie dirbančius dalį darbo dienos ir visą darbo dieną asmenis: iš tikrųjų esama ir daugiau užimtumo formų. Be to, išskyrus bankininkystės sektorių (VI priedas), nėra skirstymo pagal lytį.

4.4.1 Ankstesnės Reglamento Nr. 58/97 versijos 1 straipsnyje vienu iš statistinių duomenų rinkimo tikslų buvo įrašyta „verslo tvarkymo“ analizė: šiuose pakeitimuose buvo galima išsamiau ir nuodugniau įvertinti įmonių užimtumo politiką, atsižvelgiant į šios srities svarbą Europos Sąjungos politikoje.

4.5 Bandomųjų tyrimų klausimu Komitetas abejoja dėl Komisijos pasirinkto metodo, kai, pvz., sveikatos ir švietimo sektorių analizė atliekama tam, „kad (Komisija) nustatytų toliau nurodytose sekcijose išvardytų rinkos ir ne rinkos aprėpimo galimybes“. Komitetas mano, kad tokie jautrūs sektoriai negali būti verslo struktūros dalimi, ypač atsižvelgiant į Komisijos pasiūlymą dėl paslaugų direktyvos, kuria šie sektoriai nebus reglamentuojami. Atsižvelgdamas į siūlomą naują reglamentą dėl paslaugų bendrojoje rinkoje, EESRK mano, kad būtų tikslinga Komisijai inicijuoti *ad hoc* statistinių duomenų rinkimą šiuose sektoriuose.

4.6 II priede (pramonės sektoriaus modulis) Komisija nusprendė neįtraukti duomenų apie bendrąsias išlaidas ir išlaidas mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos darbuotojams. Lisabonos strategijos požiūriu tokių duomenų nebuvimas trukdo geriau įvertinti verslo pasaulio pokyčius, investicijų pobūdį ir tikslus.

4.7 Komisija neįtraukė duomenų apie energetikos produktų išsigijimą. Tačiau jie gana svarbūs, nes suteikia išsamesnį vaizdą apie tai, kaip įmonės naudoja energiją; be to, reglamento

projekto 1 straipsnyje pažymima, kad bus renkami duomenys apie „gamybos veiksmus“; neabejotina, kad energija yra vienas šių veiksmų. Galų gale šiems rodikliams Taryba ir Europos Parlamentas naujausiuose dokumentuose, įskaitant neseniai priimtą žaliąją knygą „Europos Sąjungos tausios, konkurencingos ir saugios energetikos strategija“⁽⁸⁾, skiria daug dėmesio.

4.8 VIII priedas yra naujas ir jame kalbama apie verslo paslaugų struktūrą, veiklos rūšis ir veiklą, IX priede kalbama apie verslo demografiją. Renkant statistiką šiuose dviejuose sektoriuose, reikia daug dažnesnės stebėsenos. Be to, verslo demografijos modulyje duomenys apie užimtumą neskirstomi pagal užimtumo rūšį ar lytį, nors būtų labai naudinga žinoti apie darbo jėgos pobūdį ir struktūrą steigiant ir uždarant įmones.

5. Išvados ir rekomendacijos

5.1 Europos Sąjungai reikia patikimesnių statistinių duomenų, kurie sudarytų pagrindą politikos kryptims įvairiuose pramonės sektoriuose.

5.2 Dėl to EESRK pabrėžia Eurostato, kaip Europos Sąjungos politikos sričių stebėsenos priemonės, svarbą. Todėl EESRK mano, kad Eurostato darbas turi būti pagerintas ir statistikos rinkimo tinklai valstybėse narėse turi būti išplėsti ir tobulinami.

5.3 EESRK visiškai remia pasiūlymą pakeisti Tarybos reglamentą (EB, Euratomas) Nr. 58/97 dėl pramonės statistikos.

5.4 Statistika yra svarbi priemonė tiek Bendrijos, tiek ir nacionaliniu lygiu, ir pagalbos priemonės turi padaryti ją dar veiksmingesnę, aktualesnę ir patikimesnę.

5.4.1 Statistinių duomenų rinkimas turėtų būti vykdomas remiantis kiek įmanoma naujesniais duomenimis, kuriuos jau yra surinkusios administracinės institucijos arba įgaliotos įstaigos. Šio duomenų rinkimo administracinės išlaidos turi priklausyti nuo įmonės dydžio. Tam tikrose šalyse su MVĮ susijusių statistinių duomenų rinkimas yra pavestas pramonininkų asociacijoms, atstovaujančioms vietos ar regionų lygiu. Valstybės narės galėtų būti naudinga keistis tokia pažangia patirtimi.

⁽⁸⁾ COM(2006) 105 final, 2006 3 8.

5.5 Vis labiau reikia tikslinės ir naujausios statistikos apie įmonių ir jų gamybinės veiklos struktūrą, atsižvelgiant į veiklos rūšių apimtį ir įvairovę (gamyba, prekyba, paskirstymas), kurias kartais vykdo ta pati įmonė.

5.6 Komitetas mano, kad svarbu turėti gerą sistemą, kurioje Eurostatas, socialiniai partneriai, akademinis pasaulis ir verslo atstovai galėtų vieni kitus konsultuoti ir dalytis patirtimi. Šis mechanizmas turėtų būti tobulinamas ir aptariamasis Europos patariamojo komiteto dėl informacijos ekonominėje ir socialinėje sferose (CEIES) ir Eurostato forumo (dalyvaujant vienam naudotojų atstovui iš kiekvienos valstybės narės).

5.7 Jeigu Eurostatas glaudžiau bendradarbiautų su socialiniais partneriais, pvz., dėl socialinio draudimo sąnaudų, būtų galima atlikti išsamią analizę apie kliūtis verslui šioje srityje, kurios 25 valstybėse narėse yra skirtingos; tai būtų naudingiau nei viena įstatymo eilutė.

5.8 Nors duomenys apie užimtumą yra kitos tikslinės statistikos dalis, jei jie būtų išsamesni, būtų galima daugiau žinoti apie įmonių veiklos rūšis. Komitetas pažymi, kad, pateikiant verslo struktūros statistiką, įskaitant demografijos statistiką, visada būti turi pateikiama tiksli užimtumo kokybės analizė. Užimtumas yra pagrindinis verslo sėkmės veiksnys, taigi statistika, kuri darbo rūšių požiūriu išskiria tik visą ir ne visą darbo dieną dirbančius asmenis, visiškai neadekvati, ypač atsižvelgiant į nuolatinį darbo rinkos pokyčius. Be to, Komitetas mano, kad nenaudinga atskirti verslo struktūros statistiką nuo užimtumo duomenų, nes šios dvi sritys neatsiejamos.

5.9 Kiekvienais metais socialinė ekonomika tampa vis didesne Europos ekonomikos dalimi. EESRK mano, kad Komisija, naudodama bandomųjų tyrimų metodą ir padedama Eurostato, turėtų ištirti šį sektorių ir jo poveikį verslo pasauliui.

5.10 Komitetas pakartoja savo abejonas dėl sveikatos ir švietimo sektorių įvertinimo naudojant bandomuosius tinkamumo tyrimus. Atsižvelgiant į šių sektorių jautrumą ir jų didelę svarbą Europos piliečiams, būtų netinkama šiuos sektorius įtraukti į verslo struktūros statistiką. Atsižvelgdamas į siūlomą naują reglamentą dėl paslaugų bendrojoje rinkoje, EESRK mano, kad būtų tikslinga Komisijai inicijuoti *ad hoc* statistinių duomenų rinkimą šiuose sektoriuose.

5.11 Energetikos produktų įsigijimo ir investicijų į mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos darbuotojus klausimu EESRK mano, kad nors numatytas *ad hoc* statistinių duomenų rinkimas, svarbu įvertinti šių veiksmų kokybinę ir kiekybinę svarbą verslui — atsižvelgiant tiek į Lisabonos strategijos tikslus, tiek į naujausius opius klausimus bei Europos Sąjungos institucijų iniciatyvas energetikos politikos srityje.

5.12 Su aplinkosauginiais kintamaisiais susijusių statistinių duomenų klausimu EESRK pabrėžia, kad svarbu rinkti duomenis apie pramonės atliekų šalinimą, panaudoto vandens valymą ir užterštų zonų asenizaciją. Be to, būtų naudinga nustatyti, ar pramonės atliekų šalinimo darbai, atsižvelgiant į jų sąnaudas, yra vykdomi pagal įmonės vidaus taisykles, ar jiems atlikti yra skelbiami konkursai, kuriuose kviečiamos dalyvauti įmonei nepriklausančios tarnybos.

5.13 IV priede, kuriame kalbama apie statybos sektorių, būtų tikslinga išskirti skirtingas statybos rūšis: gyvenamieji pastatai, visuomeniniai pastatai, transporto tinklai, infrastruktūros.

5.14 Reikėtų skirti daugiau dėmesio regioniniams duomenims, parodantiems, kuriose zonose vystosi pramonė ir verslas, kokios veiklos rūšys vyrauja, kuriuose regionuose daugiausiai investuojama į mokslinius tyrimus ir, galiausiai, kuriose zonose didžiausias įsteigiamų ir uždarytų įmonių skaičius.

2006 m. rugsėjo 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės

COM(2006) 93 final — 2006/0031 (COD)

(2006/C 318/14)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2006 m. liepos 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 26 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Pegado Liz.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 186 nariams balsavus už, 7 - prieš ir 12 susilaikius.

1. Svarbiausios Komisijos pasiūlymo nuostatos

1.1 Šiuo pasiūlymu siekiama paremti 1991 m. birželio 18 d. direktyvos 91/477/EEB ⁽¹⁾ atnaujinimą, kurioje pirmą kartą po 1984 m. Fontainebleau Europos Tarybos patvirtinta nuostata, kad yra būtina priimti veiksmingas taisykles, leidžiančias valstybėse narėse kontroliuoti šaunamųjų ginklų įsigijimą, laikymą ir jų perdavimą kitai valstybei narei, atsižvelgiant į kriterijus, išdėstytus JT konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą papildanti ir Komisijos Europos bendrijos vardu pasirašytą Palermo protokolą ⁽²⁾.

1.2 Taigi šiuo pasiūlymu siekiama užtikrinti pirmiau minėto tarptautinę konvenciją papildančio protokolo, kurį Komisija pasirašė Sąjungos vardu, teisinį įgyvendinimą. Kitaip tariant, Sąjunga, laikydamasi tokio požiūrio, išpareigoja pati spręsti tokį klausimą ir įpareigoja valstybes narės pačioms būti atsakingoms už šias priemones, t. y. joms nebūtina priimti sprendimo pasirašyti pirmiau minėtą protokolą ar ne, laikytis kokių nors Bendrijos rekomendacijų šiuo klausimu ar ne, nes toks įpareigojimas yra nustatytas Sutarties V antraštinėje dalyje ⁽³⁾.

1.3 Bendraisiais tikslais nustatomi šie būtini veiksmai:

- suderinti Europos teisės aktus šiuo klausimu;
- kovoti su nelegalia civilinės paskirties ginklų rinka;
- užkirsti kelią legalių ginklų, kurie buvo pavogti, patekimui į nelegalią rinką.

1.4 Todėl šiuo metu svarstomame pasiūlyme yra siūlomos priemonės, kurios yra privalomos valstybėms narėms ir dėl kurių 1991 m. direktyva tampa nuoseklesnė, veiksmingesnė, o joje numatytos priemonės ir tikslai įgyvendinami sparčiau.

⁽¹⁾ 1991 m. birželio 18 d. Tarybos direktyva 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės (OL L 256, 1991 9 13., p. 51). EESRK nuomonė: tuometinio Socialinių, šeimos, švietimo ir kultūros reikalų skyriaus pranešėjas P. Van Dam parengė EESRK nuomonę, kuri buvo pateikta 1987 m. gruodžio 17 d., (OL C 35, 1988 2 8., p. 5), ir kurioje buvo itin kritikuojamas patvirtintas ribotas priemonių, skirtų ginklų judėjimui iš vienos valstybės narės į kitą kontroliuoti, skaičius.

⁽²⁾ 2001 m. spalio 16 d. Tarybos sprendimas (OL L 280, 2001 10 24.).

⁽³⁾ Kitaip tariant, kaip bendros išorės ir saugumo politikos dalis.

1.5 Pasiūlyme konkrečiai:

- a) patikslinama neteisėtos gamybos sąvoka, kadangi pagal ją nustatomi įvairių rūšių neteisėtos gamybos, klastojimo ir prekybos pažeidimai, už kuriuos turi būti baudžiama proporcingai jų padarytai žalai visuomenei.
- b) rekomenduojamos ginklų kontrolės ir atsekamumo priemonės, kurių geriausias pavyzdys yra ginklų žymėjimas, ir siūlomos taisyklės padaryti ginklus netinkamai naudoti ir (arba) juos deaktyvuoti;
- c) nustatomos tam tikrų veiklos rūšių, susijusių su ginklų prekyba, didesnės kontrolės taisyklės ir priemonės.

2. Priemonės politinis ir socialinis pagrindas dabartinėje tarptautinėje aplinkoje

2.1 Tarptautinis nusikalstamumas yra itin gerai organizuotas ir būdingas šiuolaikinėms rizikos visuomenėms, kurios pagrįstos žinių, komunikacijos ir informacijos globalizacija.

2.1.1 Tarptautinis nusikalstamumas kelia bene didžiausią grėsmę ir valstybių vientisumui, o kalbant bendriau — demokratiniam jų pagrindui. Ypatingais atvejais tarptautinis nusikalstamumas gali netgi įgyti alternatyvias ir neteisėtas Bendrijos kontrolės formas.

2.2 Esant tokiam nusikalstamumui, ir dėl plataus ir itin įvairaus rizikos pobūdžio, įvairūs nusikalstamos veikos tipai susipina, skatindami vienas kitą. Terorizmas ir gerai organizuotas

nusikalstamumas yra artimai susiję tiek tarpusavyje, tiek su neteisėta ginklų ir šaudmenų prekyba ⁽⁴⁾.

2.3 Apytikriais skaičiavimais, šiuo metu pasaulyje apyvartoje yra šimtai milijonų lengvųjų ginklų, kuriais per metus nužudoma šimtai tūkstančių žmonių, o daugiau nei pusė jų žūsta vidinių konfliktų metu įvairiose Afrikos ir Azijos valstybėse. Finansiniu požiūriu — tai labai pelningas verslas, tačiau žmogiškuoju — ginklai daro niokojantį poveikį žmonijai.

2.4 Sąjungos valstybės narės privalo tinkamai ir nuosekliai reaguoti į tokią tarptautinę padėtį. Todėl turi būti suderinti tiek prevenciniai, tiek baudžiamieji teisės aktai, kuriais remiantis būtų kuriama integruota bendra politika.

2.5 Šio pasiūlymo tema susijusi su rinkos taisyklėmis ir svarbiais Bendrijos vidaus saugumo, kuris yra demokratinės visuomenės esminė ir privaloma vertybė, klausimais. Saugumas yra pagrindinė sąlyga, užtikrinanti galimybę naudotis visomis laisvėmis.

2.6 Šiuo atveju svarbiausia nustatyti aiškius reikalavimus, kaip sukurti Europos laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę visiems piliečiams. Ši sritis glaudžiai susijusi su trečiuoju Europos Sąjungos ramsčiu. Be grėsmės įvairių valstybių narių vientisumui, neteisėta ginklų prekyba kelia didelį pavojų ES vidaus reikalų sričiai.

2.7 Bendrija jau suvokė būtinybę spręsti šią problemą savo teritorijoje ir 1991 m. birželio 18 d. priėmė Tarybos direktyvą 91/477/EEB. Vėliau 1998 m. gruodžio 17 d. ES bendruose veiksmuose ⁽⁵⁾ įvairios valstybės narės buvo skatinamos įgyvendinti priemones, skirtas ginklų ir šaudmenų kontrolei stiprinti, o ši nuostata vėliau buvo kartojama įvairiuose metiniuose pranešimuose ⁽⁶⁾.

2.8 Pastaruoju metu Jungtinės Tautos taip pat skyrė daugiau dėmesio šiam klausimui ir netgi parėmė nemažai šios srities priemonių. JT įsteigė specialų komitetą ⁽⁷⁾, kurio uždavinys

buvo parengti tarptautinę konvenciją dėl tarptautinio organizuoto nusikalstamumo, kuri po dvejų metų buvo priimta Palerme ⁽⁸⁾. Tuo metu buvo suvokta, kad neteisėtos prekybos šaunamaisiais ginklais mastas labai didelis.

2.9 Vienos procesas paskatino papildyti minėtą konvenciją parengiant protokolą prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų gamybos ir prekybą. Šį protokolą visos suinteresuotos valstybės galėjo pasirašyti iki 2001 m. rugsėjo 1 d., tačiau ES valstybės narės vėlavo jį pasirašyti ir ratifikuoti.

3. Bendros pastabos

3.1 Teisinis pagrindas

3.1.1 EB sutarties 95 straipsnyje numatyti pakankami įgaliojimai šią direktyvą įtraukti į Bendrijos teisinę sistemą, nes tai su vidaus rinkos veikimu susijusi priemonė, kuriai taikoma 251 straipsnyje numatyta procedūra.

3.1.2 Šiuo atveju pasirinkta forma — direktyva — yra tinkama, atsižvelgiant į įstatymų hierarchijos principą ir pirmiausia į iš dalies keistinių teisės aktų tipą.

3.1.3 Todėl Komitetas remia Komisijos iniciatyvą ir pritaria jos teisiniam pagrindui, kuris atitinka nustatytus tikslus ⁽⁹⁾.

3.2 Svarbiausios pasiūlymo nuostatos

3.2.1 Priimdama papildomą protokolą prie Jungtinių Tautų konvencijos dėl tarptautinio organizuoto nusikalstamumo, Komisija teisingai grindžia savo požiūrį į pagrindinius principus: šiuo protokolu skatinama užkirsti kelią šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų neteisėtai gamybai ir prekybai, su šiais reiškiniais kovoti ir juos pašalinti, nes jie kelia grėsmę plačiosios visuomenės gerovei ir jos teisei gyventi taikiai.

3.2.2 Komitetas pritaria šiam siekiui ir visiškai remia Komisijos iniciatyvą.

3.2.3 Komitetas norėtų pabrėžti, kad šį klausimą keletą kartų svarstė Europos Parlamentas ir dėl jo buvo pateikta nemažai raštiškų klausimų Komisijai ⁽¹⁰⁾.

⁽⁴⁾ Nors prekybos šaudmenimis klausimas Komisijos pasiūlyme atskirai neaptartas, jis iš dalies paliestas (kartu su sprogmenų civiliniam naudojimui prekybos ir kontrolės klausimais) 1993 m. balandžio 5 d. Direktyvoje 93/15/EEB (OL L 121, 1993 5 15, p. 20, EESRK nuomonė — OL C 313, 1992 11 30, p. 13), iš dalies pakeistoje 2003 m. rugsėjo 29 d. Reglamentu (EB) Nr. 1882/2003 (OL L 284, 2003 10 31, p. 1, EESRK nuomonė — OL C 241, 2002 10 7, p. 128), ir 2004 m. balandžio 23 d. Direktyvoje 2004/57/EB (OL L 127, 2004 4 29, p. 73) bei 2004 m. balandžio 15 d. Komisijos sprendime 2004/388/EB (OL L 120, 2004 4 24, p. 43) ir programoje, įtrauktoje į 2005 m. liepos 15 d. Komisijos komunikatą dėl priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti didesnę sprogmenų, detonatorių ir šaunamųjų ginklų saugumą.

⁽⁵⁾ Vėliau įtraukta į 1997 m. birželio mėn. ES programą dėl neteisėtios prekybos įprastais ginklais.

⁽⁶⁾ Nuo 2001 iki 2003 m., atitinkamai žr. OL C 216, 2001 8 1., p.1, OL C 330, 2002 12 31., p.1, ir OL C 312, 2003 12 22., p.1.

⁽⁷⁾ Pagal 1998 m. gruodžio 9 d. JT Generalinės asamblėjos rezoliuciją 53/111.

⁽⁸⁾ Pagal 2000 m. lapkričio 15 d. rezoliuciją 55/25.

⁽⁹⁾ Vis tik reikalinga išsami diskusija, kuri padėtų nustatyti pagrindą, kuriuo remdamasi Komisija mano turinti įgaliojimus savo siūlomą Direktyvos 91/477/EEB 16 straipsnio pakeitimu reglamentuoti baudžiamosios teisės klausimus.

⁽¹⁰⁾ Įskaitant šiuos raštiškus klausimus: Parlamento narės Maria Berger P-4193/97, (OL C 223/70, 1998 7 17.), Parlamento nario Christopher Huhne E-1135/01, (OL C 350 E/78, 2001 12 11.) ir Parlamento nario Gerhard Schmid E-1359/02 (OL C 229 E/209, 2002 9 26.).

3.2.4 Be to, Taryba išorės santykių srityje konkrečiai domėjosi būtinybe padėti trečiosioms šalims parengti tinkamus teisės ir norminius aktus dėl ginklų ir šaudmenų nuosavybės, laikymo, naudojimo, pardavimo ir perdavimo, siekdama užtikrinti taiką ir saugumą ir prisidedama prie tvaraus vystymosi ⁽¹¹⁾.

3.2.5 Tačiau tarp šio klausimo ir kovos su terorizmu ⁽¹²⁾, pinigų plovimo, nusikalstamos veikos priemonių ir nusikalstamu būdu gautų pajamų nustatymo, susekimo, išaldymo, arešto ir konfiskavimo ⁽¹³⁾, civilinės paskirties sprogmenų kontrolės, ir apskritai visų priemonių, skirtų kovai su organizuotu nusikalstamumu ⁽¹⁴⁾, yra glaudus ryšys.

3.2.6 Dėl to Komitetas palankiai vertina ir pritaria Komisijos iniciatyvai ir tikisi, kad Europos Parlamentas ir Taryba šią iniciatyvą visapusiškai parems.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Šio pasiūlymo 1 straipsniu iš dalies pakeičiami šie Direktyvos 91/477/EEB straipsniai:

- 1 straipsnyje įrašomi du nauji punktai;
- keičiama 4 straipsnio redakcija;
- keičiama 16 straipsnio redakcija;
- keičiama I priedo a punkto redakcija ir įrašomas naujas punktas.

4.1.1 Komitetas pritaria visiems siūlomiems pakeitimams, kadangi jais tinkamai įtraukiamos protokolo, kuriuo jie yra pagrįsti, nuostatos.

4.2 2 straipsnyje patikslinami valstybių narių išipareigojimai, jei siūloma direktyva bus priimta, tačiau paliekamas atviras perkėlimo į nacionalinę teisę laikotarpis, nors direktyva išsigaliojė iškart (žr. 3 straipsnį).

4.2.1 Atsižvelgiant į šį klausimą, reikia pasakyti, kad nėra jokios būtinybės, direktyvą priėmus, nustatyti ilgą jos perkėlimo

į nacionalinę teisę laikotarpį. Iš esmės, šios direktyvos poveikis tiems, kam ji yra taikoma, daugiausia priklausys nuo teisėkūros proceso, ypač baudžiamosios teisės srityje, nuo ūkio subjektų sugebėjimo prisitaikyti prie naujų taisyklių, susijusių su ginklų verslu, ir nuo prekybinės veiklos registrų organizavimo tvarkos. Manoma, kad šiam tikslui įgyvendinti pakaktų nuo 12 iki 18 mėnesių.

4.3 Siekiant nustatyti minėtas neteisėtas veikas, valstybių narių dabartinė lyginamoji teisė galėtų tinkamai paremti *totus comunitatae* planą ⁽¹⁵⁾, o Europos Vadovų Taryba galėtų kuo greičiau apsarstyti atitinkamą baudmių sistemą.

4.4 Vertėtų patikslinti, kad šiame pasiūlyme pateiktą „nelegalios prekybos“ sąvoką reikia vertinti atsižvelgiant į kovos su tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu sąlygas, kad būtų apribotas baudžiamųjų sankcijų taikymas tais atvejais, kurie išimtinai patenka į konkrečią Jungtinių Tautų konvencijos taikymo sritį.

4.5 EESRK ragina Komisiją Bendrijos lygmeniu koordinuoti klausimą dėl Direktyvos I priedo 3 c punkte numatytos nuostatos dėl senovinių ginklų ar jų kopijų apibrėžimo.

4.6 Galiausiai, reikėtų numatyti nuostatas ir dėl ginklų naudojimo sporto, medžioklės bei kolekciniais tikslais, kadangi, atsižvelgiant į tai, kad tokie ginklai gali kelti grėsmę gyvybei, pirmenybė taip pat turi būti teikiama saugumui. Paprastai išsigijamo ginklo paskirtis apibrėžiama savo nuožiūra, todėl gali pasitaikyti piktnaudžiavimo ir ginklo vartojimo ne pagal paskirtį atvejų, o to reikėtų kiek įmanoma vengti. Todėl, atsižvelgdamas į šią padėtį ir šio pasiūlymo nuostatas, Komitetas rekomenduoja valstybėms narėms taikyti ginklo registracijos ir leidimo išgyti ginklų suteikimo tvarką arba numatyti kitą leidimo turėti ir nešioti ginklą suteikimo administracinę procedūrą, kurioje dalyvautų už vidaus saugumą atsakingos tarnybos, turinčios įgaliojimus vykdyti priežiūrą ir kontrolę.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹¹⁾ Žr. 1999 m. lapkričio 15 d. Tarybos sprendimą dėl Kambodžos, OL L 294, 1999 11 16., p. 5.

⁽¹²⁾ Pagrindų sprendimas dėl kovos su terorizmu (COM(2001) 521 final, 2001 9 19) ir EESRK nuomonė 1171/2006.

⁽¹³⁾ 2001 m. liepos 6 d. pagrindų sprendimas, OL L 182, 2001 7 5.

⁽¹⁴⁾ 1993 m. balandžio 5 d. Direktyva 93/15/EEB, OL L 121, 1993 5 15., iš dalies pakeista 2003 m. rugsėjo 29 d. reglamentu (EB) 1882/2003, OL L 284, 2003 10 31.

⁽¹⁵⁾ Pavyzdžiui, Portugalijoje į 2006 m. vasario 23 d. įstatymą Nr. 5/2006 jau įtrauktos siūlomos priemonės.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl Teminės miesto aplinkos strategijos

COM(2005) 718 final — {SEC(2006) 16}

(2006/C 318/15)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. sausio 11 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl Teminės miesto aplinkos strategijos*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Antonello Pezzini.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (2006 m. rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 194 nariams balsavus už, 2 - prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

subsidiarumo ir artumo principais, ateity lydės sėkmė, ypač jei strategija bus įgyvendinama laikantis bendrų dalyvaujamųjų metodų pagal atnaujintas Lisabonos ir Geteborgo darbotvarkes.

1.1 EESRK mano, kad norint pasiekti tvarų augimą ir paskatinti konkurencingumą ir naujovių diegimą, yra būtina išspręsti sudėtingas problemas, su kuriomis šiuo metu susiduria mūsų miestai: aplinkos blogėjimas, eismo kamščiai, būsto klausimai, nesaugumas, nusikalstamumas, nedarbo krizės ir gamybos restruktūrizavimas, socialinė jaunimo ir ypač pagyvenusių asmenų atskirtis bei erdvinė ir etninė izoliacija.

1.5.1 Komitetas mano, kad Europos Sąjunga turi patvirtinti iniciatyvas, skatinančias nacionalinių, regionų ir vietos valdžios institucijų vykdomus geriausios praktikos pavyzdžius, siekiant, kad imtų veikti ši su individualiomis aplinkybėmis suderinama strategija.

1.2 Oro tarša miestuose jau ilgą laiką kelia didelį pavojų visuomenės sveikatai bei reikalauja didelių socialinių ir sveikatos apsaugos išlaidų. Pasaulio sveikatos organizacija atkreipė dėmesį į tai, kad dėl prastos oro kokybės miestuose didėja daugelio lėtinės ligos paplitimas. Šios ligos tampa didele našta sveikatos apsaugos sistemoms dėl finansinių išlaidų, gydymo, hospitalizavimo ir nedarbingumo.

1.5.2 Siekdami išlikti konkurencingi, miestai turi plėtoti modernias, efektyvias ir paruoštas naudoti paslaugas internetu, ypač sveikatos, socialinių paslaugų ir viešojo administravimo sektoriuose. Tai užtikrins didesnę socialinę sanglaudą ir įtrauks jaunimą bei pagyvenusio amžiaus asmenis į sistemą, stiprinančią ryšius tarp istorinių centrų ir priemiesčių, turtingesnių ir vargingesnių rajonų, miesto zonų ir atokių rajonų.

1.3 Būtina imtis prevencinių veiksmų ne tik individualiai — mažinti automobilių naudojimą, bet ir kolektyviai — laikytis naujų transporto politikos krypčių.

1.6 Iš esmės EESRK pritaria „Socialiai atsakingų teritorijų“ (t. y. teritorijų, kurios siekia darnaus vystymosi, atsižvelgdamos į savo veiklos ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius aspektus ir į senėjančios visuomenės socialines ir ekonomines pasekmes) miesto plėtros modelį.

1.4 EESRK yra įsitikinęs, kad nuo šiol valstybės narės privalo nustoti vien tik svarstyti šią problemą, ir siūlo joms, laikantis daugybės Komisijos rekomendacijų bei integruoto, dalyvaujamojo ir atsakingo metodo, nedelsiant patvirtinti ir skubiai įgyvendinti konkrečius veiksmų planus, siekiant gyvenimo ir aplinkos kokybės gerėjimo, kuris būtų reikšmingas, tvarus ir įrodomas.

1.7 Teritorija gali būti apibrėžta kaip „socialiai atsakinga“ tuomet, kai jai pasiseka susieti tinkamo lygio gerovę su privalomais socialiniais išpareigojimais.

1.5 Komitetas taip pat yra įsitikinęs, kad Komisijos metodą kuriant integruotą miesto aplinkos strategiją, tvirtai pagrįstą

1.7.1 Mokymosi prisiimti atsakomybę ir teises procesas pradedamas nuo informuoto sąmoningumo ugdymo namuose ir yra stiprinamas pažintine veikla mokykloje nuo ankstyvos vaikystės.

1.8 Dabartinėje (šeštojoje) bendrojoje mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros programoje numatyta galimybė įgyvendinant įžvalgos projektą įtraukti visuomenės suinteresuotus subjektus priimančią sprendimus, kuriais remiantis labiausiai tikėtina, kad bus sukurtas geriau teritorinę socialinę atsakomybę atitinkantis modelis.

1.8.1 Be įžvalgos veiklos Septintojoje bendrojoje mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros programoje „Sveikatos“ teminio prioriteto srityje ⁽¹⁾ numatyta konkrečiai, su žmogaus vystymusi ir senėjimu susijusi veikla, įskaitant sąveiką tarp tokių veiksmų, kaip aplinkosauga, individo elgesys ir lyčių problemos.

1.8.2 Komitetas pabrėžia, kad, ugdant jaunimą ir piliečius darnaus vystymosi klausimu, lemiamą vaidmenį apskritai turi atlikti mokyklos, mokymo įstaigos ir universitetai.

1.8.3 Daugelyje tarptautinių iniciatyvų buvo siekiama nustatyti įmonių socialinės atsakomybės pagrindinius principus ir vertybes. Svarbiausios iš šių iniciatyvų yra:

- Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 37 straipsnis dėl aplinkos apsaugos ⁽²⁾;
- Pasaulinis susitarimas (angl. — *Global Compact*) ⁽³⁾;
- Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) gairės ⁽⁴⁾;
- Istituto Europeo per il Bilancio Sociale (Europos socialinės apskaitos institutas) ⁽⁵⁾.

1.9 Komitetas išreiškia stiprų įsitikinimą, kad tokių principų ir pagrindinių vertybių taikymui remti numatyti veiksmai turi būti vertinami kaip augimą skatinančios investicijos, kadangi tokiais veiksmais numatoma stiprinti miesto struktūros ekonominius, socialinius ir užimtumo aspektus ir jos potencialų patrauklumą ir išraiškingumą.

⁽¹⁾ OL C 65/02/2006, 5.2.2 punktas (pranešėja Renate Heinisch) ir OL C 65, 2006 m. (pranešėjai Gerd Wolf ir Antonello Pezzini).

⁽²⁾ 37 straipsnis. **Aplinkos apsauga.** „Aukštas aplinkosaugos lygis ir aplinkos kokybės gerinimas turi būti integruotas į Sąjungos politiką ir užtikrinamas pagal tvaraus vystymosi principus“.

⁽³⁾ „Todėl nusprendžiame sujungti rinkų galias su universalių idealų galia. Pasirinkime privataus verslo kūrybinių jėgų suderinimą su nuskriaustųjų ir ateities kartų poreikiais“, — šiuo pareiškimu Jungtinių Tautų generalinis sekretorius Kofi Annan paskelbė apie Pasaulinį susitarimą pasaulio ekonomikos forume Davose, Šveicarijoje, 1999 m. sausio mėn., ir oficialiai jį pristatė JT 2000 m. liepos mėn. Pasauliniame susitarime verslo atstovai raginami patvirtinti devynis universaliuosius žmogaus teisių principus ir darbo ir aplinkos apsaugos standartus.

⁽⁴⁾ OECD gairės daugiatautiniams įmonėms buvo paskelbtos 2000 m. birželio mėn. ir taikomos tarptautinėms bendrovėms.

⁽⁵⁾ IBS parengta **Įmonių** vertybių chartija (žr. II priedą).

1.10 Komitetas yra įsitikinęs, kad būtų naudinga įsteigti „Europos žalio miesto“ apdovanojimą, kuriuo būtų siekiama skatinti vietos bendruomenes ir jas sudarančias viešus ir privačius subjektus aktyviau dirbti.

1.10.1 Komitetas mano, kad jis, bendradarbiaudamas su Regionų komitetu, turėtų parodyti pavyzdį, apsvaistydamas galimybę įsteigti metinį pilietinės visuomenės apdovanojimą „Euro-green city“ ir stebėdamas geriausios praktikos pavyzdžius darnaus miestų vystymosi srityje, pasitelkdamas Bendrosios rinkos observatoriją.

2. Priėmimas

2.1 Dauguma Europos gyventojų gyvena miesto zonose ⁽⁶⁾, kuriose gyvenimo kokybei dažnai būdingas transporto sistemų, aplinkos apsaugos, socialinių sąlygų ir pagrindinių paslaugų prieigos smarkus pablogėjimas. Tokios sąlygos verčia imtis esminių pažangių intervencijų, protingiau naudoti išteklius ir asmeniniu ir bendruomeniniu gyvenimo būdu aktyviau saugoti aplinką.

2.1.1 EESRK turėjo nemažai galimybių pareikšti savo nuomonę šiuo klausimu. Konkrečiai Komitetas yra pareiškęs, kad „Dėl daugelio priežasčių ... miestuose labiau išryškėja aplinkosaugos problemos. Tokios problemos daro itin didelę įtaką piliečiams, ypač jei kalbame apie oro kokybę, triukšmą, o pietinėse valstybėse narėse — vandens išteklius“.

2.1.2 Aplinkosaugos klausimų integravimo į miestų plėtros procesą problemos yra nagrinėjamos Šeštojoje Bendrijos aplinkosaugos veiksmų programos 2002–2012 m. dėl darnaus vystymosi įvairiose prioritetinėse srityse, dėl kurių EESRK jau yra pareiškęs savo poziciją.

2.1.3 Šeštojoje Bendrijos aplinkosaugos veiksmų programoje 2002–2012 m. išdėstytos nuostatos dėl šių septynių teminių strategijų vystymo ir įgyvendinimo ⁽⁷⁾:

— * oro taršos,

— * jūrų aplinkos,

— * tausaus gamtinių išteklių naudojimo,

⁽⁶⁾ Turinčiose daugiau nei 50 000 gyventojų.

⁽⁷⁾ Žvaigždutė rodo, kad šią sritį jau reguliuoja direktyva.

- * atliekų prevencijos ir perdirbimo,
- dirvožemio apsaugos,
- pesticidų naudojimo,
- * miesto aplinkos.

2.1.4 Penkias iš šių septynių teminių strategijų Komisija jau įteisino: 2005 m. rugsėjo 21 d. Komisija priėmė pasiūlymą dėl *Teminės oro taršos strategijos* ⁽⁸⁾, 2005 m. spalio 24 d. buvo priimtas *pasiūlymas dėl Jūrų strategijos direktyvos* ⁽⁹⁾, 2005 m. gruodžio 21 d. buvo priimtas *pasiūlymas dėl Atliekų direktyvos* (nauja atliekų prevencijos ir perdirbimo teminė strategija) ⁽¹⁰⁾, 2005 m. gruodžio 21 d. buvo priimtas *pasiūlymas dėl Tausaus gamtinių išteklių naudojimo teminės strategijos* ⁽¹¹⁾, 2006 m. sausio 11 d. buvo priimtas paskutinis *pasiūlymas dėl miestų aplinkos* (tai yra šios nuomonės tema).

2.1.5 Tarp keturių ankstesniųjų ir paskutiniosios teminės strategijos rekomendacijų yra aiškus tarpusavio ryšys. Miesto aplinkos strategijoje dėmesys sutelkiamas į šiuos aspektus, kurie išsamiai aprašomi:

- kovos su oro tarša priemonės;
- atliekų prevencija ir perdirbimas;
- šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimas, kurį lemia miesto transporte naudojamas iškastinis kuras, namų šildymo ir oro kondicionavimo sistemos;
- gruntinių vandenų ir laukinės faunos ir floros miestų parkuose apsauga;
- jūrų aplinkos apsauga, atsižvelgiant į svarbiausias uostų ir pakrančių miestų problemas.

2.1.6 Kitomis su temine miesto aplinkos strategija susijusiomis priemonėmis sprendžiamos triukšmo taršos mažinimo problemos, kurios taip pat yra sprendžiamos veiksmų plano strategijoje dėl didžiųjų miesto aglomeracijų 2002 m. ⁽¹²⁾, ir paskutiniame *pasiūlyme dėl direktyvos dėl skatinimo naudoti ekologiškas kelių transporto priemones* (ypač su viešaisiais pirkimais susijusiose rekomendacijose) ⁽¹³⁾.

2.1.6.1 Toliau pateikti veiksmais taip pat yra artimai susiję su svarstoma strategija:

⁽⁸⁾ COM(2005) 446 final.
⁽⁹⁾ COM(2005) 505 final.
⁽¹⁰⁾ COM(2005) 667 final.
⁽¹¹⁾ COM(2005) 670 final.
⁽¹²⁾ Direktyva 2002/49/EB.
⁽¹³⁾ COM(2005) 634 final

- ES aplinkosaugos politikos veiksmai, skirti miestų valdymui pagal LIFE+ programą,
- ES regioninės ir sanglaudos politikos veiksmai, susiję su ESF, ERPF ir Sanglaudos fondu bei kitomis ES iniciatyvomis, įskaitant URBAN II, EQUAL ir INTERREG programas,
- ES iniciatyvos dėl racionalaus energijos naudojimo, mažesnio energijos suvartojimo ir energijos efektyvumo pagal Pažangios energijos programą ir ateityje pagal Konkurencingumo ir inovacijų pagrindų programą (KIP),
- ES mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros veikla pagal MTTP daugiamečę pagrindų programą, kuri daugiausia yra susijusi su aplinka ir visuomenės sveikata, transportu ir energija, informacine visuomene kaip gyvenimo kokybės gerinimo priemone, mokslo pažanga ir visuomenės kultūros augimu, naujomis medžiagomis ir nanotechnologijomis, radijo navigacija ir palydovų sistemos vystymu įgyvendinant GALILEO, GEO ir GMES ⁽¹⁴⁾ programas,
- veiksmai, kuriais siekiama išsaugoti miestų architektūrinį, paminklinį ir kultūrinį paveldą pagal Bendrijos programas, pvz. MINERVA, LIFE/RICAMA, Kultūra 2000, MEDIA Plus ir eContentplus,
- ES veiksmai, skirti Viduržemio jūros baseino ir Balkanų šalims (MEDA) ir Nepriklausomų valstybių sandraugai (NVS) (TACIS) — pagal naują kaimynystės priemonę,
- ES veiksmai atsižvelgiant į Bendrijos bendradarbiavimo vystymosi labai politikos kryptis įvairiems regionams: AKR, Lotynų Amerikos (Mercociudades) ir Azijai, bei ES prekybos politikos kryptys pagal ES prekybos darninimo poveikio įvertinimą (SIA).

2.1.7 Rengiant *Teminę miesto aplinkos strategiją*, buvo atsižvelgta į daug reikšmingų dokumentų: Komisijos 2004 m. vykdytų konsultacijų dėl tarpinio komunikato ⁽¹⁵⁾, išvadas, preliminarį šioje srityje galimų strategijų analizę, savanoriškas iniciatyvas pagal Darbotvarę 21, Aalborg Chartiją ⁽¹⁶⁾; 2004 m. spalio 14 d. Tarybos išvadas dėl šios temos svarbos ir galimų veiksmų įvairiais lygiais ir, galiausiai, JK pirmininkavimo metu parengtas Bristolio išvadas ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁴⁾ Pasaulinės aplinkos ir saugumo stebėjimo sistemos.

⁽¹⁵⁾ COM(2004) 60: *Teminės miesto aplinkos strategijos* link.

⁽¹⁶⁾ www.aalborgplus10.dk.

⁽¹⁷⁾ Bristolio susitarimas, 2005 m. gruodžio mėn., www.odpm.gov.uk, produkto kodas 05 EUPMI 03584. Bristolio susitarime išskiriamos 8 pagrindinės darnios bendruomenės savybės: 1) aktyvi, įtraukianti ir saugi; 2) tinkamai valdoma; 3) turinti gerus ryšius; 4) tinkamai aptarnaujama; 5) jautri aplinkai; 6) klestinti; 7) tinkamai suprojektuota ir pastatyta; 8) visiems teisinga.

2.1.8 Be to, Komisija parengė darbo dokumentą, kuris pridedamas prie šio komunikato. Darbo dokumentą sudaro įvairių strategijos įgyvendinimo scenarijų poveikio vertinimas ir susijusios išlaidos.

2.1.9 2005 m. Europos Parlamentas *pranešime dėl miesto aspekto plėtros kontekste* ⁽¹⁸⁾ pripažįsta, kad miestuose ir miestų aglomeracijose arba miestų zonose gyvena 78 proc. visų Europos Sąjungos gyventojų ir kad miestams būdingos didžiausios ir dažniausiai pasitaikančios problemos, tačiau miestuose taip pat kuriama ateitis gilinamos ir įtvirtinamos įvairios žinios. Taigi, miestai ir didmiesčiai „atlieka pagrindinį vaidmenį įgyvendinant Lisabonos ir Geteborgo tikslus“. Europos Parlamentas taip pat prašo Komisijos „parengti ir įgyvendinti visiems miestams prieinamas ilgalaikės miesto plėtros priemones“.

2.1.10 EESRK pritaria, kad priimančys politinius sprendimus, glaudžiai bendradarbiaudami su socialiniais partneriais ir pilietine visuomene, privalo siekti miesto aplinkos plėtros tikslo — didelės socialinės gražos įgyvendinant mokymo politikos kryptis.

2.2 Komisijos pasiūlymas

2.2.1 Komisijos pasiūlyme pastebima, kad „istorinė, geografinė, klimato, administracinių ir teisinių sąlygų įvairovė reikalauja vietoje sukurtų, specialiai pritaikytų miesto aplinkos sprendimų“ ir kad „subsidiarumo principo taikymas, kai veiksmas turėtų būti įgyvendinamas veiksmingiausiu lygmeniu, taip pat reiškia, kad bus veikama vietos lygmeniu“. Atsižvelgiant į miesto zonų įvairovę ir nacionaliniu, regionų ir vietos lygiu galiojančius įsipareigojimus bei su bendrų standartų nustatymu susijusius sunkumus, „buvo nuspręsta, kad teisės aktų leidyba nebūtų geriausias būdas šios strategijos tikslams pasiekti“. Tam pritarė ir dauguma valstybių narių ir vietos valdžios institucijos.

2.2.2 Siūlomoje teminėje strategijoje nagrinėjami šie aspektai:

- integruoto aplinkos valdymo gairės;
- tvaraus miesto transporto planų gairės, kurias, atsižvelgdamos į 2006 m. Komisijos parengtas technines pagrindinių transporto planų aspektų gaires ir pateiktus geriausios praktikos pavyzdžius, parengs vietos valdžios institucijos;

- parama geriausios praktikos mainams ES lygiu;
- Komisijos interneto portalas savivaldybėms, kuris palengvins vietos valdžios institucijų prieigą prie įvairiuose tinklalapiuose pateikiamų dokumentų, atsižvelgiant į veiksmų planą, kuriuo siekiama pagerinti visuomenės informavimą apie Europą;
- mokymas, kuriuo bus formuojami specialūs igūdžiai, reikalingi diegiant integruotą valdymo metodą. Tai taip pat apima vietos valdžios institucijų pareigūnų pasikeitimo programas bei ESF viešojo administravimo veiksmingumo stiprinimo regionų ir vietos lygiais iniciatyvas ⁽¹⁹⁾;
- kitų Bendrijos paramos programų naudojimas: sanglaudos politika ⁽²⁰⁾ ir moksliniai tyrimai ⁽²¹⁾.

2.2.3 Kadangi Komisijos pasiūlymas yra horizontalaus pobūdžio, pasiūlymą reikia svarstyti atsižvelgiant į kitus teminius pasiūlymus, t.y. pasiūlymą dėl oro taršos, pasiūlymus dėl kietųjų miesto atliekų, jūrų taršos ir dirvožemio apsaugos.

2.2.4 Be to, reikėtų, kad Komisija pateiktų konsoliduotą visų su tvariąja miestų ir miestų aglomeracijų plėtra susijusių ir įvairiose ES miesto aplinkos programose taikomų nuostatų versiją. Galiausiai Komisija taip pat turėtų pateikti strategines gaires, kurios yra įvairiais aspektais susijusios su miesto plėtra.

2.3 Bendros pastabos

2.3.1 Komitetas pritaria Komisijos komunikatui, kadangi jame nagrinėjama ES piliečiams itin aktuali problema, daranti didelę įtaką piliečių gyvenimo kokybei miestuose ir miesto zonose, ir miestai ir miestų zonos turi lemiamos reikšmės kuriant gerovę ir taip pat ekonominiam, socialiniam ir kultūriniam vystymuisi.

2.3.2 Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas būtinoms strateginių veiksmų sąlygoms, kaip numatyta 2005 m. gruodžio mėn. Bristolio susitarime ⁽²²⁾ dėl tvarių bendrijų Europoje:

- ekonomikos augimui, be kurio mes negalėsime investuoti į tvarių bendrijų kūrimą ir išsaugojimą;

⁽¹⁹⁾ Europos socialinis fondas (COM(2004) 493) taip pat gali būti naudojamas remti viešąjį administravimą įvairiais lygiais. Nauja Life+ programa taip pat gali vaidinti svarbų vaidmenį.

⁽²⁰⁾ COM(2004) 494 ir 495.

⁽²¹⁾ COM(2005) 1.

⁽²²⁾ Žr. 18 išnašą.

⁽¹⁸⁾ 2005 m. rugsėjo 21 d. EP(2005)0272.

- integruoto metodo, užtikrinančio darnųjį vystymąsi, taikymui derinant ekonominius, socialinius ir aplinkos iššūkius, socialinę įtraukti į ir socialinį teisingumą;
 - stipriam kultūriniam identitetui, siekiant Europos miestus padaryti tarptautiniais žinių centrais remiantis Lisabonos darbotvarkės tikslais;
 - socialinės segregacijos problemoms spręsti;
 - pripažinimui, kad tvari bendrija gali egzistuoti įvairiais lygiais: vietos, miesto, regionų.
- 2.3.3 Siekdamas palaikyti Komisijos įsipareigojimą „leisti mažiau, bet geresnius teisės aktus“, Komitetas mano, kad reikia:
- priimti savanoriško koordinavimo metodus, kurie sujungtų naują integruotą miesto valdymo metodą su aplinkos direktyvų (vandens, oro, triukšmo, atliekų, dujų išmetimo, klimato kaitos, gamtos ir bioįvairovės) ir kitų teminių strategijų pagal Šeštąją aplinkosaugos veiksmų programą 2002–2012 m. turiniu;
 - parengti toliaregiškas miesto aplinkos plėtros sistemas, įtraukiant visus ekonomikos ir socialinius veikėjus, suinteresuotuosius subjektus ir galutinių vartotojų grupes, įskaitant labiausiai pažeidžiamas ir atstumtas, kuriomis besiremiami sprendimus priimančios vietos valdžios institucijų atstovai galėtų grįžti savo sprendimus, kurių rezultatai pasitarnautų nustatant bendrus priežiūros ir gairių rodiklius Europos lygiu;
 - stiprinti visų lygių valdžios (vietos, regionų ir nacionalinės) bendradarbiavimą, ir bendradarbiavimą tarp įvairių vietos valdžios institucijų tarnybų, ypač visuomenės saugos ir ekonominės veiklos apsaugos nuo nusikalstamumo ir smulkių miesto nusikaltimų srityse;
 - imtis konkrečių priemonių, kurios padėtų spręsti miesto gyventojų senėjimo problemas lyginant įvairių Europos miestų patirtį;
 - suteikti ES paramą vietos valdžios institucijų, ekonomikos ir socialinių suinteresuotų subjektų ir pilietinės visuomenės organizacijų regione pajėgumus remiančias iniciatyvas;
 - suteikti ES paramą techniniam mokymui, vietos valdžios institucijų pareigūnų ir ekspertų iš įvairių valstybių narių geriausios praktikos dalinimosi ir keitimosi programoms;
 - kurti viešąsias ir privačias partnerystes, ypač skirtas integruotoms ekonomikos plėtojimo programoms valdyti, ekonominei ir aplinkos veiklai skatinti numatant tvarią miestų plėtrą, nuniokotų ir apleistų zonų atgaivinimą ir taip pat mažų ir vidutinių miestų centrų arba sunykusių didelių miestų rajonų atgaivinimą socialiniu ir ekonominiu požiūriu. ⁽²³⁾;
 - užtikrinti Komisijos departamentų, atsakingų už įvairias su miesto plėtros ekonomiais, socialiniais ir aplinkos aspektais susijusias politikos kryptis ir programas, koordinavimą ir nuoseklumą, visoms tarnyboms nustatant „vieno langelio“ sistemą, kuri būtų aiškiai apibrėžta ir suprantama išorės partneriams;
 - suteikti ES paramą rengiant galimybių studijas, siekiant užtikrinti aiškius ir objektyvius duomenis apie parengimo, tvirtinimo, įgyvendinimo, sertifikavimo, kontrolės ir priežiūros išlaidas ir miestų ir miestų aglomeracijų, atsižvelgiant į jų tipus ir savybes, integruotų aplinkos valdymo planų (EMP), darnaus miesto transporto planų (SUTP) ir aplinkos valdymo sistemų (EMS) ⁽²⁴⁾ kokybės vertinimą ir apžvalgą;
 - stiprinti Bendrijos paramą konkrečioms plėtojimo projektams, Europos miestų ir ne Europos miestų tinklams, pvz. Europos miestų išteklių centrų tinklams, Eurocities, Mercociudades, Civitas-Mobilis, Urbact;
 - plėtoti informacinės visuomenės, el. vyriausybės, el. mokymosi ir darbo namuose technologines galimybes, siekiant skatinti miesto aplinkos vystymąsi;
 - įvairiais lygiais kurti mokymo programas mokykloms ir profesinio mokymo centrams siekiant supažindinti piliečius su aplinkos problemomis ir ugdyti „informuotus darbuotojus“;
 - kurti poveikio vertinimo sistemas, leidžiančias suderinti analizes apie Europos miestų aplinkos, ekonomikos, socialinėje, kultūrinėje ir technologijų srityse padarytą pažangą. Šiuo tikslu reiktų sukurti bendras poveikio vertinimo gaires, panašias į ES tvarios plėtros poveikio vertinimo gaires.

⁽²³⁾ Šioje srityje yra būtinas Europos investicijų banko (EIB) indėlis.

⁽²⁴⁾ Žr. Komisijos personalo darbo dokumento SEC(2006) 16 priedą F.

2.3.4 Komitetas didelės reikšmės teikia procesui, kuris leidžia regionams ir ypač miestams save vadinti „**Socialiai atsakingomis teritorijomis**“⁽²⁵⁾. Tai įvyksta tik tuo atveju, jei regionai ir miestai sėkmingai sugeba integruoti:

- socialinius ir aplinkos aspektus priimant ekonominius sprendimus;
- vertybių modelius, suderintus su dalyvavimo metodu sprendimų priėmimo procesu, siekiant iš naujo skatinti konkurencingumą pagal ES Jessica⁽²⁶⁾ ir panašias iniciatyvas;
- geriausią praktiką ir nuolatinį suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą, siekiant skatinti naujoves ir konkurencingumą;
- „priimtina“ gerovę ir atsakomybę už aplinką ir sveikatą;
- politikų tvaraus miestų vystymosi klausimo opumo suvokimą ir jų dalyvavimą problemų sprendime.

2.3.4.1 Komitetas yra įsitikinęs, kad, atsižvelgiant į demografines tendencijas ir migracijos srautus, miesto aplinkos socialinis ir kultūrinis plėtojimas yra itin svarbus aspektas.

2.3.4.2 Komitetas taip pat įsitikinęs, kad veiksmingos tvariosios plėtros strategijos pagrindas yra kova su ekonominiu, socialiniu ir kultūriniu skurdu, bloginančiu fizinę ir protinę žmonių sveikatą, socialine atskirtimi ir labiausiai pažeidžiamų miesto gyventojų grupių atstūmimu siekiant veiksmingesnės visų etninių ir kultūrinių grupių socialinės įtraukties.

2.3.5 Šis procesas turi vykti pagal aiškiai apibrėžtus etapus:

- Vietos bendruomenės bendrų vertybių nustatymas
- Išteklių ir poreikių nustatymas
- Gerinimo tikslų ir suderintų vertinimo rodiklių nustatymas
- Veiksmų plano kūrimas ir priemonių nustatymas
- Socialiai atsakingų teritorijų demokratinis valdymas ir priežiūra
- Aktyvi informavimo veikla ir nuolatinis mokymas plėtojant teritorinę kultūrą.

⁽²⁵⁾ Žr. ES strategijos ES darnaus vystymosi strategijos svarstymas. Nauja strategija. 2006 m. birželio 9 d. Tarybos dokumentas 10117/06, 29 ir 30 punktai.

⁽²⁶⁾ Jessica (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas) — Bendra Europos parama tvarioms investicijoms į miestų teritorijas) siekia rasti sprendimus miestų restruktūravimo ir vystymosi projektų bei socialinio būsto projektų finansavimo problemas derindama subsidijas ir paskolas.

2.3.5.1 Vietos valdžios institucijos jau rado nemažai sprendimų, įskaitant žemiau pateikiamus pavyzdžius:

- elektriniai mikroautobusai vietoje privačių transporto priemonių miestų centruose (Zalcburgas);
- autobusai, naudojantys biodegalus (Bolonija);
- dviračiai su pagalbiniais varikliais⁽²⁷⁾: labai svarbūs vyresniojo amžiaus žmonėms ir miestų, kuriems būdingas nekalnuotas paviršius, gyventojams (Ferara, Milanas);
- lengvasis geležinkelių transportas, jungiantis oro uostus ir intermo dalinius terminalus su miestu;
- vietos miestų restruktūrizavimo planų plėtojimas siekiant atgaivinti miestą išsaugant jo architektūrą ir savitumą; kaip pavyzdį galima pateikti Versalį⁽²⁸⁾.

2.3.5.2 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui dėl skatinimo naudoti ekologiškas kelių transporto priemones ir pasiūlymui dėl automobilių apmokestinimo ne pagal cilindro darbinį tūrį, o pagal CO₂ dujų išmetimą.

2.3.6 EESRK mano, kad su šiomis temomis susijusios sąmoningumo ugdymo iniciatyvos turėtų būti skatinamos visais lygiais, ypač vietos lygiu, siekiant užtikrinti, kad piliečiai ir įmonės formuotų savo įsipareigojimo ir atsakomybės jausmą (taip pat ir per įžvalgos projektą) paskutiniuoju metu tarptautinių institucijų, įskaitant Komisiją, JT, OECD ir Europos socialinės apskaitos institutą (*Istituto Europeo per il Bilancio Sociale*), darnaus vystymosi ir bendrosios socialinės atsakomybės srityse atliekamo darbo atžvilgiu.

2.3.6.1 Reikia priimti priemones, susijusias su moksliniais tyrimais ir naujovėmis, įrangos atnaujinimo rėmimo politikos kryptimis, aplinkos valdymo sistemų platinimu ir stebėsenos sistemomis.

2.3.6.2 Be informavimo kampanijų ir atsakomybės kultūros skatinimo, tinkamiausios priemonės yra tokios: ISO 14001; EMAS⁽²⁹⁾; GHG⁽³⁰⁾; mokesčių ir finansinė parama šioms tikslams pasiekti; supaprastinta tvarka; gavusiųjų atitinkamus sertifikatus atleidimas nuo aplinkos srities įsipareigojimų.

⁽²⁷⁾ Elektra varomais varikliais.

⁽²⁸⁾ Pasinaudojusi miesto mero pavaduotojo Buffetaut kvietimu, Mendoza Castro vadovaujama tyrimo grupė turėjo galimybę pačiame Versalyje susipažinti su miesto vystymosi plano koncepcija, struktūra ir plėtra, kuris yra vykdomas įgyvendinant miesto savivaldybės tarybos 2003 m. priimtą „darbotvarkę 21“ (žr. 3 priedą).

⁽²⁹⁾ EMAS, reglamentas 1836/93, pakeistas reglamentu 761/2001.

⁽³⁰⁾ Naujas ISO 14064 standartas dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų (GHG) ir direktyva 2003/87/EB.

2.3.6.3 Komitetas yra įsitikinęs, kad būtų naudinga įsteigti „Europos žaliojo miesto“ apdovanojimus. Tokie apdovanojimai galėtų tapti veiksmingomis iniciatyvomis, kurios būtų kuo geriau būtų išnaudojamos vietos bendruomenių ir jų viešųjų bei privačiųjų subjektų pastangos, skirtos plėtoti integruotą metodą ir jį atitinkantį gyvenimo būdą.

2.3.6.4 Komitetas mano, kad svarbu, kad jis, bendradarbiaudamas su Regionų komitetu, parodytų pavyzdį, svarstydamas galimybę įsteigti pilietinės visuomenės „Europos žaliojo miesto“ apdovanojimą dalyvauti stebint Europos teritorinio planavimo stebėjimo tinklo ⁽³¹⁾ užfiksuotą progresą, apibrėžti kliūtis ir užtikrinti miestų darnaus vystymosi gerosios praktikos stebėseną per Bendrosios rinkos stebėsenos institutą.

2.3.7 EESRK yra įsitikinęs, kad pagrindinį veiksmingos miesto plėtros strategijos elementą visų pirma sudaro tinkamų valdymo sistemų nustatymas, kad būtų pereita prie integruoto sudėtingų situacijų valdymo. Tokias situacijas charakterizuoja šie elementai:

- daugiapakopė teritorinė intervencija ir sprendimų priėmimas;
- sudėtingų sprendimų priėmimo centrai, turintys savo specifiką ir prioritetinius tikslus;
- veiksmų grafikai su trumpalaikiais, vidutiniais ir ilgalaikiais tikslais.

2.3.8 Komitetas mano, kad labiausiai su socialiai atsakingų teritorijų integruoto valdymo sistemos gerinimu susijusių punktai turėtų apimti šiuos aspektus:

- Komisijos vidaus konsultavimosi proceso gerinimas;

- visų suinteresuotųjų subjektų įtraukimas į miestų socialinės, ekonominės ir aplinkos darnos kūrimo procesą, rengiant veiklos pasiūlymus;
- nuolatinis ir struktūrizuotas dialogas su pilietine visuomene dėl skaidraus informacijos apie aplinkai keliamus pavojus, ekologiškos technologijos pasirinkimus ir poreikį savo miestą daryti dar patrauklesnį skleidimą;
- bendra vidutinės trukmės perspektyvų vizija, naudojant bendro dalyvavimo sprendimus, priimamus visuose viešuose ir privačiuose sprendimų priėmimo centruose;
- poveikio vertinimo priemonės, pagrįstos iš anksto ES lygmeniu nustatytais kriterijais ir rodikliais ir atitinkančios integruotą teritorinį metodą;
- geriausios praktikos analizė, ypač dėl socialinės įtraukties, saugumo ir socialinio bendrabūvio srityse;
- daugiau su aplinkosauga susijusio mokymo mokyklose ir papildomas suaugusiųjų ir pagyvenusiųjų mokymas;
- bendros pastangos, siekiant vystyti, įskaitant naudojant ES Jeremie ir Jessica iniciatyvų paramą, finansų inžinerijos sistemą, galinčią paskatinti augimą, užimtumą ir socialinį įtraukimą miestuose, naudodama struktūrinius fondus ir sanglaudos fondą, EIB, EIF ir viešosios ir privačios partnerystės paramą;
- iniciatyvos ir sertifikavimo schemas, kuriomis būtų apdovanojamos valstybės ir privačios savanoriškos iniciatyvos, skirtos tvariai ir konkurencingai miesto aplinkos plėtrai.

2006 m. liepos 11 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽³¹⁾ Pranc. ORATE (*Observatoire en réseau de l'aménagement du territoire européen*), angl. ESPON — *European Spatial Planning Observation Network*.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žemės ūkio ateities perspektyvų vietovėse, kurioms būdingos tam tikros gamtinės kliūtys (kalnų, salų ir atokiausiuose regionuose)

(2006/C 318/16)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2005 m. sausio 19 d. nusprendė parengti nuomonę savo dėl *Žemės ūkio ateities perspektyvų vietovėse, kurioms būdingos tam tikros gamtinės kliūtys (kalnų, salų ir atokiausiuose regionuose)*.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjai Gilbert Bros ir Joan Caball i Subirana.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 173 nariams balsavus už, 6 — prieš ir 16 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomone, būtina viešai ir politiniu lygmeniu pripažinti, kad yra vietovės, kurioms būdingos tam tikros gamtinės kliūtys (kalnų, salų ir atokiausi regionai ir ypač salos), kad būtų galima imtis specialių, tikruosius šių vietovių poreikius atitinkančių priemonių.

1.2 Atsižvelgdamas į tarp regionų ar valstybių narių ir Europos Komisijos vykstančias derybas dėl kaimo plėtros programų ir regioninių programų konkurencingumui didinti, Komitetas norėtų pabrėžti žemdirbystės svarbą ir poreikius tam tikrų gamtinių kliūčių turinčiose vietovėse (kalnų, salų ir atokiausiuose regionuose).

1.3 Todėl Komitetas ragina Europos Komisiją pateikti pasiūlymų dėl šių teritorijų specifinių tolesnio vystymo gairių, kad būtų galima derinti įvairias priemones ir siekti vykdomų veiksmų tarpusavio sąveikos.

1.4 Nors antrasis Bendrosios žemės ūkio politikos (BŽŪP) — kaimo vietovių plėtros politikos ramstis yra vienas svarbiausių politinių prioritetų, reikia pažymėti, kad ši politika buvo viena pagrindinių kintamųjų, leidusių susitarti dėl finansinių perspektyvų. Kadangi šie biudžeto asignavimai buvo sumažinti, Komitetas ragina Komisiją ir Tarybą kaimo plėtros lėšas skirti silpniausiai išsivysčiusiems ir skurdžiausiems regionams, t. y. vietovėms, kurioms būdingos tam tikros gamtinės kliūtys.

1.5 Komitetas ragina Komisiją ir valstybes nares rengiant struktūrinių fondų kaimo plėtros ir regionines programas užtikrinti, kad šios programos papildys viena kitą ir bus nuoseklios tam tikrų gamtinių kliūčių turinčiose vietovėse.

1.6 Komitetas siūlo, vadovaujantis kalnų regionų vystymo ir populiarinimo platformos pavyzdžiu (pvz., EUROMONTANA), skatinti bendradarbiavimo iniciatyvas salų ir atokiuose regionuose, visų pirma žemės ūkio politikos srityje, aktyviai įtraukiant pilietinę visuomenę.

1.7 Kadangi kalnų, salų ir atokiuose regionuose žemdirbystė išvystyta silpnai ir kartu atlieka reikšmingą vaidmenį, Komitetas mano, kad nepaprastai svarbu įsteigti europinį šių regionų stebėjimo centrą. Tokio stebėjimo centro užduotis būtų parengti europinę žemės ūkio plėtros šiose vietovėse koncepciją. Ja remiantis būtų galima vykdyti žemės ūkio padėties šiose vietovėse stebėseną, analizę ir propagavimą, o stebėjimo centras galėtų būti administracijos įstaigų, pilietinės visuomenės ir įvairių Europos organizacijų atstovų susitikimų, apmąstymų dialogo vieta, kurioje gimtų europinės iniciatyvos siekiant išsaugoti ir vystyti žemės ūkį šiose regionuose.

1.8 Tačiau EESRK nori pabrėžti, kad be šioje nuomonėje minimų kalnų, salų ir atokiausių regionų yra daug kitų vietovių, kuriose žemės ūkis taip pat susiduria su panašiais sunkumais, pavyzdžiui, dėl specifinės ūkių geografinės padėties, didelių ūkininkavimo sąnaudų ar nepalankių klimato sąlygų. Būtent tokias „kitas vietoves, turinčias gamtinių kliūčių“ ir „vietoves, kurioms būdingos specifinės kliūtys“ EESRK numato išnagrinėti kitoje savo nuomonėje artimiausiu metu.

1.9 Kitų vietovių, turinčių gamtinių kliūčių, ribos turi būti nustatomos pagal objektyvius faktorius, kliudančius jose sėkmingai vystyti žemės ūkio veiklą. Tačiau būtina atsižvelgti ir į regionų specifiką.

2. Pagrindimas

2.1 Nuomonės pagrindas

- EESRK nuomonė dėl kalnuotų teritorijų ateities ES ⁽¹⁾;
- EESRK nuomonė dėl kaimo plėtros ⁽²⁾;
- 2001 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Bendrijos teisės aktų dvidešimt penkerių metų taikymo ūkininkavimui kalnuotose vietovėse ⁽³⁾;
- EESRK nuomonė dėl atokiausių regionų ⁽⁴⁾;
- EESRK nuomonė dėl sustiprintos strategijos atokiausiems regionams ⁽⁵⁾;
- EESRK nuomonė dėl žemės ūkio problemų Europos Sąjungos salose ir atokiausiuose regionuose ⁽⁶⁾.

3. Bendroji dalis: vietovės, kurioms būdingos nuolatinės gamtinės kliūtys

3.1 Šiuo metu jau priimti pagrindiniai teisės aktai dėl kaimo plėtros ir regioninės politikos. Vis dėlto paskirstyti lėšas nebuvo lengva, kadangi biudžetas šioms politikos sritims buvo sumažintas. Pagal susitarimą dėl 2007–2013 m. finansinės perspektyvos, mažiau lėšų bus skirta kaimo plėtrai senosiose valstybėse narėse, regioninės politikos fondų lėšų taip pat bus paskirstyta mažiau.

3.2 Po daugelio metų kai kurios atokiausios ir kalnų vietovės bei vietovės, kurioms būdingos nuolatinės gamtinės kliūtys, buvo pripažintos bendrojoje žemės ūkio politikoje (BŽŪP) ir regioninėje politikoje, tuo tarpu salų regionai ir dabar dar nėra pripažinti.

3.2.1 Kalnuoti regionai yra svarbūs Europoje: jie užima trečdalį ES teritorijos ir juose gyvena maždaug 18 proc. 25 ES valstybių narių gyventojų. Priėmus Rumuniją ir Bulgariją, kalnų regionų Europos Sąjungoje dar padaugės. Europos kalnuotos teritorijos labai skiriasi tiek savo fizinėmis ypatybėmis, pvz., topografija ir klimatu, tiek socialiniais ir ekonominiais bruožais, pvz., demografija, prieinamumu ir kaimyninių sričių santykiais su jomis. Kalnų regionai skiriasi pagal žemėnaudos ir žemdirbystės vaidmenį, socialinę sanglaudą ir, svarbiausia, ekonominio išsivystymo lygį.

3.2.2 EUROSTATAS vadovaujasi penkiais kriterijais salos sąvokai apibrėžti: 1) sala turi būti bent vieno kvadratinio kilometro dydžio; 2) atstumas tarp salos ir žemyno turi sudaryti bent vieną kilometrą; 3) saloje turi būti bent 50 nuolatinių

gyventojų; 4) sala negali turėti susiekimo su žemynu ir 5) saloje negali būti ES sostinė.

3.2.3 Taigi į EROSTATO sąvoką neįeina salos, kuriose išikūrusi kuri nors ES sostinė. Prieš paskutinį plėtros etapą, į ją neįėjo Jungtinė Karalystė ir Airija, tačiau nuo 2004 m. gegužės 1 d. ES valstybėmis narėmis tapo dvi gana mažos salos — Kipras ir Malta. Todėl EESRK siūlo pakeisti apibrėžtį taip, kad sąvoka apimtų ir abi naujas valstybes nares. ES jau pripažino tai pasiūlyme dėl naujųjų ES struktūrinių ir sanglaudos fondų ir Sutartyje dėl Konstitucijos Europai.

3.2.4 Nors atokūs regionai (Prancūzijos užjūrio departamentai, Azorai, Madera ir Kanarų salos) yra visateisės ES teritorijos, tam tikrais ypatumais jie skiriasi nuo ES. Šių regionų panaši padėtis, jiems būdingos tam tikros geografinės, fizinės ir istorinės savybės, turinčios didelės įtakos ekonominei ir socialinei regiono raidai.

3.2.5 Kitose mažesnėse specifinėse vietovėse, pvz., miesto apylinkėse ⁽⁷⁾, šlapžemėse arba polderiuose gali tekti susidurti su kitokiomis kliūtimis, į kurias turėtų būti kreipiamas ypatingas dėmesys įgyvendinant įvairias Europos Sąjungos politikos kryptis. Šiuos klausimus EESRK nagrinės kitose savo nuomėnėse.

3.3 Šios vietovės susiduria su nuolatinėmis gamtinėmis kliūtimis, pavyzdžiui, dėl atokumo padidėja rinkodaros, tiekimo ir paslaugų išlaidos, yra sunkiau patekti į rinką. Be to, šiose vietovėse didesnės infrastruktūros, transporto ir energijos išlaidos.

3.4 Todėl žemdirbystės išsaugojimas vietovėse, kurioms būdingos kliūtys, yra labai svarbus jų ekonominiam vystymuisi, socialiniam gyvenimui ir kultūriniam paveldui (ūkininkai sudaro didelę vietovių gyventojų dalį), darniam vietovės vystymuisi ir aplinkai.

3.5 Pastaruoju metu įvyko daug ir esminių BŽŪP pokyčių, kurie neišvengiamai darys poveikį tvariam visų Europos regionų, ypač regionų, kuriems būdingos specifinės gamtinės kliūtys, vystymuisi, visų pirma dėl antrojo ramsčio politikos susilpnėjimo senųjų valstybių narių atžvilgiu. Pokyčiai atspindi dvi tendencijas: viena vertus, jie yra Europos atsakas deruose su PPO (Pasaulio prekybos organizacija) ir pastangų būti konkurencingiems tarptautinėse rinkose išraiška, kita vertus, tai yra neįgyvendintas noras stiprinti paramos priemones aplinkos apsaugai, gyvūnų gerovei ir kaimo vietovėms.

⁽⁷⁾ OL C 74, 2005 3 23.

⁽¹⁾ OL C 302, 2003 03 14; pranešėjas Jean-Paul Bastian.

⁽²⁾ OL C 302, 2004 12 07 ir CES 251/2005, OL C 234, 2005 09 22; pranešėjas Gilbert Bros.

⁽³⁾ INI2000/2222, OL C 072, 2001 03 21.

⁽⁴⁾ OL C 221, 2002 09 17; pranešėjas Philippe Levaux.

⁽⁵⁾ OL C 24, 2006 01 31; pranešėja Margarita Lopez Almendariz.

⁽⁶⁾ OL C 30, 1997 01 30; pranešėjas Leopoldo Quevedo Rojo.

3.6 2003 m. BŽŪP reformos tikslas — padidinti konkurencingumą ir pritaikyti žemės ūkio gamybą prie rinkos poreikių. Jeigu rinkos galios būtų paliktos savieigai, vietovėse, kurioms būdingos kliūtys, žemdirbystė išnyktų, todėl reikalinga tikslinga politika, kuri leistų išsaugoti žemdirbystę šiose su sunkumais susiduriančiose vietovėse.

3.7 Sunku įvertinti 2003 m. rugsėjo 29 d. patvirtintos pirmojo ramsčio reformos, apibrėžusios paramos atsiejamą nuo gamybos, kompleksinį paramos susiejimą ir moduliavimo metodą, poveikį, kadangi valstybės narės ir regionai priėmė skirtingus strateginius sprendimus dėl to, kokių veiksmų turėtų būti imamasi. Vis dėlto akivaizdu, kad dėl reformos gali būti atsisakyta kai kurių gamybos formų arba gamyba gali būti perkelta į kitą vietą (kadangi nebėra būtina gaminti, norint gauti tiesiogines išmokas), pvz., auginant ar penint gyvulius pardavimui.

3.8 Komisijai derantis dėl kaimo plėtros ir regioninės politikos programų su Europos regionais ir valstybėmis narėmis, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas vietovėms, turinčioms nuolatinių gamtinių kliūčių, siekiant užtikrinti teritorinę sanglaudą, kuri būtina sėkmingam Lisabonos strategijos įgyvendinimui. Viešąją politiką orientuojant tik į konkurencingumo stiprinimo strategijas, būtų prieštaraujama užsibrėžtiems tikslams. Vis dėlto atrodo, kad kai kurios valstybės narės siekia rinktis būtent šią kryptį.

3.9 Ūkininkavimas turi likti ekonominė veikla, grindžiama ūkininko noru užsiimti verslu. Tai nereiškia, kad kliūčių turinčios vietovės turėtų tapti pasenusių ūkininkavimo metodų muziejais ar rezervatais, kuriuose svarbūs tik dominuojantys arba išskirtini aplinkos aspektai. Žemės ūkio sektoriui pavyko sėkmingai vystytis ir atsinaujinti, pateisinant vartotojų ir visuomenės lūkesčius. Reikėtų ir toliau išlaikyti tokią dinamiką, kad būtų pasinaudota ūkininkų naujovių diegimo ir verslumo gebėjimais. Ūkininkavimas kliūčių turinčiose srityse turėtų išlikti ir suteikti galimybę žemės ūkio maisto produktų sektoriui vystytis gaminant vietos produkciją, kuri leistų šioms vietovėms gyvuoti ekonomiškai. Tą visų pirma galėtų paskatinti valstybės pagalba regionams.

4. Kalnų regionai

4.1 Įžanga: ūkininkavimo kalnų regionuose specifika ir iššūkiai kaimo plėtrai

4.1.1 **Ūkininkavimas kalnų regionuose** pasižymi keletu specifinių bruožų. Nors Europos kalnų regionai skiriasi savo aplinka, dirvožemiu, klimatu, ekonominėmis ar socialinėmis

ypatybėmis, tačiau juos sieja tai, ūkininkavimą šiose vietovėse tam tikra dalimi riboja (arba jam sudaro kliūtis) nuožulnūs šlaitai, nelygus paviršius ir dažniausiai nepalankus klimatas. Gamybos galimybės čia apsiriboja gamybu ir gyvulininkyste. Šie veiksniai taip pat apsunkina galimybes ūkininkavimui šiose srityse prisitaikyti prie konkurencijos sąlygų ir padidina sąnaudas, kurios neleidžia gaminti konkurencingų nebrangių produktų. Tačiau tokia žemdirbystė yra naudinga tvariam kalnų regionų vystymuisi.

4.1.2 Kaimo plėtros iššūkiai kalnuotuose regionuose visų pirma susiję su dirbamos žemės stoka, konkurencija su kita veikla, pvz., miškininkyste ar urbanizacija, žemės ūkio naudenų atsisakymu, turizmo plėtojimu, prieinamumu (arba izoliuotumu), visuotinės svarbos paslaugomis, vandentvarka bei gamtos išteklių valdymu ir ypač biologinės įvairovės išsaugojimu. Galiausiai jie susiję su prekių ir asmenų saugumu, kadangi žemdirbystė ir miškininkystė daro teigiamą poveikį kovojant su gamtos stichijomis (nuošliaužomis, potvyniais, lavinomis ar gaisrais).

4.2 Suderintos ES apibrėžties poreikis

Primename, kad savo nuomonėje dėl kalnuotų teritorijų ateities EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad ⁽⁸⁾

valstybėse narėse labai skiriasi kalnuotų teritorijų klasifikavimo tvarka. Nors turėtų išlikti tam tikras subsidiarumas priimant galutinį sprendimą dėl vietovių pripažinimo kalnuotomis teritorijomis, tačiau pageidautina standartizuoti kalnuotų teritorijų pripažinimo tvarką, pritaikant dabartinę ES apibrėžtį ir nustatant kiekvieno kriterijaus (šlaito nuožulnumas, aukštis ir klimatas) ribas.

4.2.1 Europos Audito Rūmų pranešimas ir Europos Komisijos užsakymu atliktas tyrimas „Kalnuotos teritorijos Europoje: kalnuotų teritorijų ES valstybėse narėse, šalyse kandidatėse ir kitose Europos šalyse analizė“, paskelbtas 2004 m. sausio mėn. internete adresu http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/studies/study_en.htm, gali padėti Komisijai suvienodinti kalnuotų teritorijų sąvoką.

4.3 Europos Sąjunga turi vadovautis specialia kalnuotų teritorijų politika

4.3.1 Ūkininkavimas kalnuotose teritorijose daro ypatingai teigiamą poveikį aplinkai ir pačiam regionui. Ūkininkai apskritai teikia didelę naudą vietos ekonomikai, aplinkai ir visuomenei.

⁽⁸⁾ Žr. 1 išnašą.

Tai yra kalnuotų regionų „teigiamas išorės poveikis“ arba jų „daugiafunkciškumas“. Ūkininkavimas yra veiksminga žemės naudojimo planavimo ir gamtos išteklių valdymo forma ir yra nepaprastai svarbus sėkmingam gamtovaizdžio formavimui. Šie aspektai ypač reikšmingi kalnuotiems regionams dėl gausių vandens išteklių, kalnams būdingos biologinės įvairovės ir beveik visų kalnuotų vietovių patrauklumo turistams. Be to, ūkininkavimas kalnų regionuose taip pat padeda išsaugoti tam tikras gyvūnų ir augalų rūšis dėl jų tiesioginio naudojimo (ūkiuose auginamos galvijų, avių veislės, kurios eksportuojamos į visas pasaulio šalis dėl jų atsparumo, taip pat specifinės augalų rūšys, pvz., naudojamos kvėpalų gamybai, ar vartotojų neseniai vėl atrastos javų rūšys) arba dėl ūkininkavimo poveikio (kalnų ganyklų priežiūra ir t. t.). Žemdirbystė šiose srityse taip pat padeda užtikrinti didelę žemės ūkio ir maisto produkcijos įvairovę Europos rinkoje, kadangi į rinką pateikiami originalūs ir žinomi regiono produktai, susiduriantys su mažesne konkurencija, o tai taip pat padeda išsaugoti tradicines gamybos paslaptis ir žinias. Galiausiai ši ūkininkavimo forma prisideda prie užimtumo kaimo vietovėse ir turi glaudžių sąsajų su veikla, nesusijusia su ūkininkavimu, kadangi daugelyje regionų didelė gyventojų dalis tuo pačiu metu dirba kelis darbus.

4.3.2 Bendras paramos sumažinimas kalnuotų vietovių ūkininkams nedelsiant sukeltų neigiamų pasekmių, pvz., paskatintų atsisakyti žemės ūkio įmonių, todėl sumažėtų ūkininkų vaidmuo puoselėjant gamtovaizdį, nebent už teigiamą išorės poveikį galėtų būti apmokama pagal sąskaitas už pateiktas paslaugas (ko šiuo metu nėra). Taigi tai yra visuotinės svarbos klausimas, aktualus visiems sprendimus priimančioms viešojo sektoriaus subjektams ir piliečiams. Šio klausimo negalima ignoruoti, jei iš tikrųjų norima teikti pirmenybę tvaraus vystymosi metodams ir priemonėms.

4.3.3 Kalnų vietovių ekonomikai būtina išlaikyti produktyvų ūkininkavimą, kad būtų galima sudaryti sąlygas jų transformavimui, kartu ir papildomos vertės sukūrimui šiuose regionuose, o tai paskatintų užimtumą, augimą ir t.t. Be to, kalnuotų regionų gaminiai dažnai sudaro kultūros paveldo pagrindą, kuris kalnų regionuose paprastai yra labai turtingas ir jo išlikimas priklauso nuo vietos gaminių, kaip pavyzdį būtų galima paminėti sūrį *Artisou de Margeride* ⁽⁹⁾, kuris yra pagrindinis šio sūrio festivalio (pranc. *fête des artisous*) elementas, *Mahon* sūrį arba *Rute* anyžių degtinę.

4.3.4 Ūkininkavimas kalnų vietovėse susiduria su tam tikrais nuolatiniiais apribojimais. Sukūrus pirmąjį BŽŪP ramstį, kuris tradiciškai remiasi žemės ūkio gamybos lygiais, kalnų regionams numatyta skirti mažesnę paramą, nei lygumų vietovėms. Pagal antrąjį ramstį skiriama pagalba kalnų vietovėms iš tikrųjų lygiai taip pat svarbi, kaip ir pagal pirmąjį ramstį teikiama pagalba.

Tikslinga kalnuotų regionų politika turi sudaryti sąlygas įvairiausiškai ir nuosekliai atsižvelgti į specifines kalnų regionų ūkių problemas, nepriklausomai nuo to, ar juose užsiimama žemdirbyste, ar verčiamasi iš ganyklų. Ši politika rodo, kad visuomenė ieško dinamiško ūkininkavimo kalnų vietovėse galimybių, kad būtų galima užsiimti žemės ūkio gamyba ir gamtovaizdžio puoselėjimu, o tai yra būtina siekiant ateityje planuoti ir vystyti šias teritorijas.

4.3.5 Komitetas ragina Komisiją, pasitelkiant į pagalbą Europos kaimo plėtros tinklą, įsteigti darbo grupę, kuri užsiimtų kalnų vietovių klausimais.

4.3.6 Viduržemio jūros regiono kalnuotoms vietovėms būdingos ne tik kalnų regionams tipiškos kliūtys, bet ir nepalankus Viduržemio jūros regiono klimatas (sausros, gaisrai, audros ir t. t.). Į šiuos ypatumus reikia atsižvelgti Europos lygiu, kad būtų galima atitinkamai pritaikyti priemones regionų lygiu.

4.4 Prioritetas kalnų regionams pagal antrąjį ramstį skiriant finansavimą

4.4.1 Kadangi senosios valstybės narės mažina arba išaldo asignavimus kaimo plėtrai, o naujosios valstybės linkusios skirti finansavimą trumpuoju laikotarpiu produktyviausioms sritims, Europos Komisija turėtų dėti pastangas, kad ES lėšos atitektų pirmiausia vietovėms, turinčioms nuolatinių gamtinių kliūčių, kadangi būtent joms nuolat reikia tokios pagalbos.

4.5 Svarbu konsoliduoti kompensavimo priemones kalnuotų teritorijų ūkininkams

4.5.1 Kompensacijos už gamtines kliūtis ir jų lemiamas aukštesnes gamybos kainas yra svarbiausia paramos kalnų ūkininkams priemonė. Šiuo metu niekas neabejoja šios priemonės svarba, net jai ir neskiriama pakankamai lėšų užsibrėžtiems tikslams pasiekti.

4.5.2 Žemės ūkio gamybos sąlygoms kalnų regionuose būdingi įvairūs apribojimai dėl aukščio, šlaitų nuožulnumo, sniego ir sunkaus susisiekimo. Šių apribojimų padariniai dvejopi. Dėl apribojimų didėja įrangos (pastatų ir medžiagų) ir transporto išlaidos, sumažėja tam tikrų veiksmų (žemės, kapitalo, darbo) produktyvumas, priklausomai nuo gamybos tipo ir kliūčių masto.

4.5.3 Mažesnis kalnų ūkių gamybos produktyvumas susijęs su trumpesniu vegetacijos laikotarpiu, kuris nuo aštuonių mėnesių lygumose sumažėja iki mažiau negu šešių mėnesių 1000 metrų aukštyje. Tai reiškia, kad reikia bent trečdaliu daugiau pašarų gyvuliams šerti, skaičiuojant ne tokiuose produktyvuoje žemės plotuose pagal pašarinį vieneta.

⁽⁹⁾ Išsamesnės informacijos galima rasti adresu <http://www.artisoudemargeride.com/>.

4.5.4 Kompensacinė išmoka už nuolatinės gamtines kliūtis (angl. CAPNH) yra pagrindinė priemonė šiems tikslams pasiekti. Kompensacijos ribos pageidautinos tam, kad būtų galima apriboti vidutinių ir didelių ūkių augimą, siekiant palaikyti pakanamą jų skaičių ir taip užkirsti kelią regiono ištuštėjimui.

4.6 Turi būti toliau taikomos ir stiprinamos kitos paramos ūkininkavimui kalnų regionuose priemonės

4.6.1 Ekstensyvos žolininkystės politika

4.6.1.1 Ankstesniais programų kūrimo laikotarpiais agrarinės aplinkosaugos priemonės padėjo įgyvendinti politiką, kuria buvo siekiama skatinti žolininkystę ekstensyvaus ūkininkavimo vietovėse. Šio tikslo turėtų būti siekiama paprastomis priemonėmis, kuriomis laisvai gali pasinaudoti daugybė ūkininkų, ir papildomomis tikslingesnėmis priemonėmis, skirtomis vietovėms, susiduriančioms su specifinėmis aplinkos problemomis.

4.6.1.2 Apribojus agrarinės aplinkosaugos pagalbą pastarosioms vietovėms, būtų prieštaraujama faktiniam šios priemonės tikslui, kadangi ji beveik neišvengiamai paskatintų ūkininkus nebeužsiimti gyvulininkyste ir palikti žemes dirvonuoti, o tai turėtų neigiamos įtakos stichinių nelaimių prevencijai, minėtų teritorijų daugiafunkcionalumui ir biologinės įvairovės išsaugojimui. Vis dėlto reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad nuo 2007 m. įsigaliosiančios agrarinės aplinkosaugos priemonės yra paremtos didesne atranka nei anksčiau, nes numato privalomą neatlyginčiną minimalią sumą, priklausančią nuo ūkininkų vykdomo kompleksinio paramos susiejimo.

4.6.2 Investicijų skatinimas

4.6.2.1 Didesnes pastatų statybos kalnų regionuose išlaidas lemia įvairūs veiksniai, pvz., pastatai turi atlaikyti dideles sniego mases ir stiprų vėją, būti gerai izoliuoti, reikia atlikti daugiau ekskavacijos darbų, tvartuose ilgiau laikyti gyvulius, o dėlto tenka kaupti daugiau pašarų ir susidaro daugiau atliekų. Didesnes mechanizacijos sąnaudas, atsirandančias dėl būtinybės nuožulniuose žemės plotuose ir šlaituose naudoti specialią įrangą, taip pat lemia pirmalaikis įrangos nusidėvėjimas dėl klimato sąlygų ir mažais kiekiais gaminamos įrangos kaina. Investicijų skatinimas, kaip ir kompensacijos už gamtines kliūtis, yra žemės ūkio įmonių išlikimo prielaida. Todėl kalnų regionuose būtina didinti investicijas.

4.6.3 Skatinimas ūkininkauti jaunimą ir subsidijuojamos paskolos

4.6.3.1 Dėl ateities perspektyvų stokos, alinančio darbo ir finansinės reikiamo kapitalo naštos ūkininkaujančių žmonių

skaičius kalnuotuose regionuose ir kitose vietovėse mažėja: trims ūkininkams kalnų regionuose arba kitose vietovėse nutraukus savo veiklą, juos pakeičia tik vienas ūkininkas.

4.6.3.2 Vis dėlto dėl ūkininkavimo kalnų regionuose sistemų pažeidžiamumo ir didesnių negu lygumose investicijų čia dar svarbiau skatinti naujas kartas perimti ūkį iš ūkininkavimo veiklą nutraukusiųjų ir steigti naujus ūkius. Šis tikslas tiesiogiai susijęs su žemės ūkiu, tačiau kartu yra visuotinai svarbus, kaip jau prieš tai buvo pabrėžta.

4.6.4 Didesnių paslaugų sąnaudų kompensavimas

4.6.4.1 Didesnes paslaugų (apsėklinimo, derliaus nuėmimo ir t. t.) išlaidas daugiausia lemia mažesnis kalnuotų regionų ūkių tankis, todėl pailgėja transportavimo kelias, pasidaro sudėtingesnės transporto sąlygos, dėl kurių transporto priemonės greičiau susidėvi. Siekiant kalnų regionuose išsaugoti žemės ūkio įmones, būtina remti tokias (visų pirma pieno surinkimo) paslaugas, kurių sąnaudas dabar dengia patys ūkininkai. Argumentas, kad tokia parama iškreipia konkurenciją kalnų regionų atveju nėra pateisinamas, kadangi negalima visiems regionams vienodai ir nediferencijuotai taikyti rinkos taisyklių.

4.6.5 Parama maisto produktų pramonei

4.6.5.1 Siekiant padidinti kalnų regionų žemės ūkio produkcijos vertę, turi būti sudarytos galimybės vietoje naudotis pramoninio perdirbimo ir realizavimo infrastruktūra. Vis dėlto žemės ūkio produktų gamybos sektorius taip pat susiduria su kalnuotoms teritorijoms būdingais apribojimais, pvz., atokumas nuo rinkų, didesnės transporto, statybos bei priežiūros sąnaudos. Tai galėtų padėti kurti naujas darbo vietas, kurios būtų kaimo vietovėse yra nepaprastai svarbios.

4.6.5.2 Todėl nuolatinė parama tokiai veiklai yra tinkama ir reikalinga. Maisto produktų gamybos pramonė privalo turėti plačias galimybes gauti regioninę paramą.

4.6.6 Investicijų į kaimo turizmą skatinimas

4.6.6.1 Kai kuriuose Europos kalnų regionuose, pvz., Austrijoje, kaimo turizmas yra labai išvystytas ir yra papildomas pajamų šaltinis, akivaizdžiai padedantis įmonėms išgyventi. O patrauklus gamtovaizdis ir žemdirbystės plotai (taip pat ir ne kaimo) skatina vystyti turizmą šiose vietovėse.

4.6.7 Parama Europos chartijai dėl kokybiškų maisto produktų

4.6.7.1 Dauguma kalnų regionų ūkių negali konkuruoti su lygumų ūkiais, kadangi jie neparduoda masinės gamybos, normas atitinkančių prekių už tą pačią kainą (arba dėl atokumo dažnai parduoda už mažesnę kainą). Siekiant padidinti ūkininkų pajamas kalnų regionuose labiau negu kitose vietovėse turėtų būti užtikrinama produktų kokybė, autentiškumas ir originalumas, taip pat turėtų būti diegiami mechanizmai žemės ūkio produktų sektoriaus gamybai ir struktūroms gerinti, taip siekiant didesnės papildomos vertės. Daug kilmės vietų pavadinimų kilę iš kalnų vietovių.

4.6.7.2 Tinkama aukštos kokybės žemės ūkio produktų iš kalnų regionų apsauga, t. y. vartotojų pasitikėjimas ir tinkamas gamintojų atlyginimas, yra vienas iš pagrindinių ūkininkavimo kalnų vietovėse ateities iššūkių. Todėl Komitetas pasirašė Europos chartiją dėl kokybiškų kalnų maisto produktų ⁽¹⁰⁾ ir tikisi, kad Bendrijos institucijos palaikys šią iniciatyvą.

4.7 Žemės ūkio ir regioninės politikos integravimas siekiant užtikrinti didesnę jų poveikį kalnuotoms teritorijoms

4.7.1 Vienas iš Europos regioninės politikos tikslų yra teritorinė sanglauda, į kurią BŽŪ politikoje retai atsižvelgiama. Joje numatyta kaimo dimensija, kurią reikėtų sustiprinti. Kartu šios dvi politikos sritys, jas koordinuojant, galėtų daryti reikšmingą ir teigiamą poveikį tvariam kalnuotų teritorijų vystymuisi.

4.8 Kiti svarstyliniai klausimai

4.8.1 Būtina koordinuotai spręsti didžiųjų plėšrūnų problemą

4.8.1.1 Intensyvi avininkystė Europos kalnų regionuose atsirado ir plėtojosi tik išnaikinus didžiuosius plėšrūnus. Vėl pagausėjus didžiųjų plėšrūnų, pvz., vilkų Alpėse ir meškų Pirėnuose, susidaro grėsmė tokiai ekstensyviai gyvulininkystei, kai bandos nėra nuolat prižiūrimos.

4.8.1.2 Buvo imtasi iniciatyvų pateikus tinkamų sprendimų, kurie padėjo suderinti ganyto kalnų vietovėse praktiką su didžiųjų plėšrūnų apsauga, ypač Italijoje ir Ispanijoje (veiksmingos apsaugos priemonės, kompensacijos už nuostolius, kompensacijos už papildomą veiklą gyvenant plėšrūnų gausiose vietose ir t. t.). Tokios iniciatyvos galėtų būti plėtojamos toliau. Ši patirtis turėtų būti perkelta į kitus Europos kalnų regionus.

⁽¹⁰⁾ Žr. tinklapį <http://www.mountainproducts-europe.org/sites/euromontana/>

4.8.2 Miškininkystė yra būtinas papildomas veiksnys

4.8.2.1 Bendras kalnų miškų plotas 15 ES valstybių narių sudaro apie 28 mln. hektarų, o 25 ES valstybėse narėse — 31 mln. hektarų ir auga sparčiau negu visi Europos miškai apskritai. Miškininkystė kalnų vietovėse dažnai yra papildomas ūkininkų pajamų šaltinis. Kadangi šiuo metu biomasei tenka vis svarbesnis vaidmuo, visų pirma energetikoje, miškininkystė galėtų būti dar viena tvaraus kalnų regionų vystymo galimybė su sąlyga, kad naujai apsodinti miškų plotai bus naudojami racionaliai. Savo mechaninėmis savybėmis tinkamų rūšių atranka būtų puiki proga kalnuotiems regionams ir statybų iš medžio rinkoms, be to padėtų apriboti importą iš trečiųjų šalių, kuris gali sukelti ekologines katastrofas.

4.8.2.2 Funkciniu požiūriu kalnų miškų ekosistemos taip pat išsiskiria specifinėmis ypatybėmis. Be to, jos atlieka pagrindinį vaidmenį reguliuojant paviršinį ir požeminį vandenį ir yra ypač pažeidžiamos išorės poveikio (taršos, pernelyg didelio laukinių gyvūnų skaičiaus, audrų, vabzdžių) ir gaisrų, kurių sunkiau išvengti ir kuriuos sunkiau kontroliuoti tokiose srityse, kurias sudėtinga pasiekti ir (arba) kuriose ugnis gali žaibiškai išplisti.

4.8.2.3 Kalnų ekosistemų stabilumas yra svarbus ne tik šioms vietovėms, bet ir žemiau esantiems regionams.

4.8.3 Komitetas palankiai vertina tai, kad Europos Bendrija priėmė Alpių konvencijos Ūkininkavimo kalnų vietovėse protokolą. Europos Komisija raginama skatinti tokio pobūdžio tarpautinį bendradarbiavimą dėl visų Europos kalnų masių.

5. Salų regionai

5.1 Apibrėžtis

5.1.1 Daugiau nei 10 mln. europiečių (apie 3 proc. visų ES gyventojų) gyvena 286 salose, kurių bendras plotas sudaro daugiau nei 100 000 kvadratinį metrų (3,2 proc. ES teritorijos). Šios 286 salos skirstomos į salų grupes. Galima išskirti 30 salų regionų, pvz., remiantis ES sąvoka, 4 Balearų salos sudaro vieną salų regioną. Apskritai, žemdirbystė šiose 286 salose yra žemesnio ekonominio išsivystymo lygio, nei Europos žemyne. Salų regionai sukuria 2,2 proc. ES BVP, o tai sudaro vos 72 proc. ES vidurkio.

5.1.1.1 Daugiausia kalbama apie Viduržemio jūros salas: 95 proc. Europos Sąjungos salų gyventojų gyvena Viduržemio jūros salose ir vos 5 proc. Atlanto vandenyno ar Šiaurės jūros salose. Vien penkiuose Viduržemio jūros salų regionuose (Sicilijoje, Korsikoje, Sardinijoje, Balearų salose ir Kretoje) gyvena 85 proc. Europos salų gyventojų.

5.1.1.2 Dažnai kalbama apie sąnaudas dėl salos padėties, t.y. papildomas gyvenimo saloje sąnaudas. Tačiau kyla klausimas, ar šios sąnaudos iš tikrųjų patiriamos: ar vartojimas ir gamyba saloje kainuoja brangiau, nei žemyne? Norint teigiamai atsakyti į šį klausimą reikėtų pritarti prielaidai, kad natūrali aplinka turi įtakos žmogaus veiklai, o kartu ir žemdirbystei, tada būtų galima kalbėti apie „sąnaudas dėl gyvenimo saloje“.

5.2 Bendrosios pastabos

5.2.1 Nors įvairiuose regionuose padėtis skiriasi, salų žemės ūkiui būdingos dvi bendros savybės: dvilypumas ir priklausomybė, kadangi modernus, „orientuotas į eksportą“ žemės ūkis yra praktikuojamas drauge su tradiciniu žemės ūkiu, artimu natūrinei žemdirbystei, labai priklausančiai nuo išorės veiklos tiek dėl gamybos faktorių, galutinės produktų paskirties, tiek ir dėl prekybos vietoje ar už regiono ribų. Prekybos balansas aiškiai parodo, kad šie regionai eksportuoja vieną ar du „specializuotus“ gaminius, kartu importuodami didelio pasirinkimo žemės ūkio produktų, skirtų vietiniam vartojimui.

5.2.2 Bet kuriuo atveju, kaimo plėtra susiduria su daugeliu nuolatinų bendrų problemų, susidarantių dėl šių regionų geografinės ir ekonominės atskirties, o tas problemas dar aštrina kitos pirmiau išvardytos gamtinės kliūtys.

5.3 Specialiosios pastabos

Šie regionai susiduria su nuolatinėmis kliūtimis, išskiriančiomis juos iš žemyninės dalies regionų. Šios kliūtys yra:

5.3.1 Bendrosios ir žemės ūkio kliūtys:

- izoliuotumas nuo žemyninės dalies,
- ribotas naudojamas žemės plotas,
- ribotos vandens atsargos,
- riboti energijos šaltiniai,
- mažėjantis gyventojų, ypač jaunimo, skaičius,
- kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas,
- palankių ekonomikos sąlygų verslui nebuvimas,
- sunkiai pasiekiamas aukštos kokybės švietimas ir sveikatos priežiūros paslaugos,

— didesnė jūrų ir oro transporto komunikacijų ir infrastruktūros kaina,

— sudėtingas atliekų tvarkymas.

5.3.2 Žemės ūkio kliūtys:

- monokultūros ūkiai ir vietos rinkų sezoniškumas,
- teritorinė fragmentacija, dėl kurios valdymas,
- administravimas ir ekonominis vystymasis yra sudėtingesnis,
- ribotas rinkos dydis,
- izoliuotumas nuo didžiųjų rinkų,
- žaliavų tiekimo oligopolija,
- perdirbimo ir rinkodaros infrastruktūrų trūkumas,
- didelis augančio turizmo spaudimas.

6. Atokiausi regionai

6.1 Apibrėžtis

6.1.1 Komisija yra nusprendusi patvirtinti bendrą politiką šiems regionams, atokiausiems regionams ir saloms pateikdama specialiai pritaikytų programų (POSEI): POSEIDOM Prancūzijos užjūrio departamentams (Martinikai, Gvadelupai, Gvianai ir Reunionui), POSEICAN Kanarų saloms ir POSEIMA Maderos ir Azorų saloms.

6.2 Bendrosios pastabos

6.2.1 Atokiausių regionų žemės ūkis, nepriklausomai nuo palyginti nedidelės jo reikšmės regiono BIP (bet kuriuo atveju, didesniai už Bendrijos vidurkį), yra esminis sektorius šių regionų ekonomikai (daro didelį netiesioginį poveikį transportui ir kitoms susijusioms veiklos sritims), regionų socialinei pusiausvyrai ir užimtumo stabilumui, teritorijų planavimui, jų gamtos ir kultūros paveldo išsaugojimui bei, dėl strateginių priežasčių, saugumui tiekimo srityje.

6.3 Specialiosios pastabos

6.3.1 Dėl gamtinių kliūčių ir gamybos priemonių bei atitinkamų technologijų tiekimo sunkumų susidaro didesnės gamybos sąnaudos.

6.3.2 Ypatingai sunku yra šių regionų gaminiams, atsieinantiems brangiau už žemyninėje Europoje pagamintas prekes, konkuruoti su produktais, įvežamais į vietos rinką. Šie sunkumai susidaro dėl gamybos išsklaidymo, padrikumo ir atitinkamų perdirbimo ir prekybos struktūrų trūkumo. Beje, atsirandantys vis nauji prekybos centrai ir dideli tiekimo tinklai padėties nege-rina.

6.3.3 Nesant masto ekonomijos, turint ribotos apimtys ir dažnai susiskaldžiusias vietines rinkas, trūkstant įvairių asociacijų (kooperatyvų ir t.t.), nepakankant ar visiškai nesant skerdyklų ir nedidelių perdirbimo įmonių, padėtis darosi dar sunkesnė.

6.3.4 Vietos perdirbimo pramonė, kurios vystymąsi taip pat apsunkina tokio pobūdžio kliūtys, irgi neturi tinkamų klientų, kadangi galimybė gauti papildomos vertės už gaminius yra labai ribota.

6.3.5 Eksporto srityje sunkumai labai panašūs: pasiūla yra padrika ir susiskaldžiusi, prekybos sistemos ir infrastruktūros skiriasi, sunku patekti į paskirties tiekimo centrus, per tinkamą laiką sureaguoti į rinkos pokyčius ir t. t.

6.3.6 Mažėja vietos gyventojų, ypatingai jaunimo, kadangi gyventojus traukia kiti ekonomikos sektoriai, ypač turizmas, arba jie emigruoja iš salų regionų.

6.3.7 Ūkiai, kuriuose esminį vaidmenį atlieka moterys, paprastai yra nedidelės apimtys ir šeiminio pobūdžio; juose labai dažnai dirbama nepilną darbo dieną ir susiduriama su didelėmis problemomis norint užsiimti ekstensyvesne žemdirbyste dėl per didelio susiskaldymo ir sunkumų mechanizuojant ūkį.

6.3.8 Nesant didelio pramonės sektoriaus, ekonomikos vystymasis krypta į turizmo sektorių, o tai didina aplinkos pažeidžiamumą ir žemės ūkiui sudaro nepalankias sąlygas, kadangi abu sektoriai konkuruoja dėl geriausių žemių, vandens ir darbo rankų. Be to, gyventojų kėlimasis į pakrančių zonas sukelia erozijos ir dykumėjimo problemų.

6.4 Žemės ūkio kliūtys

6.4.1 Žemės ūkio produktai, pvz., pomidorai, tropiniai vaisiai, augalai ir gėlės privalo konkuruoti tose pačiose rinkose su analogiškais produktais iš kitų šalių, sudariusių asociacijos sutartis su ES, pvz., Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno (AKR) grupės šalimis, Maroku arba šalimis, kurioms taikomi lengvatiniai režimai.

6.4.2 POSEI žemės ūkio programos dar nebuvo panaudotos itin veiksmingai daugiausia dėl to, kad kai kurios priemonės įsigaliojo tik pastaruoju metu. Todėl turi būti laikomasi nustatytų ribų, suteikiančių šioms programoms pakankamai finansinių išteklių tikslams pasiekti.

6.4.3 Naujoji schema, įsigaliosianti po būsimos reformos bananų sektoriuje dėl bendrojo rinkų organizavimo, turėtų išsaugoti Bendrijos gamintojų pajamas ir tvarų užimtumą, kad būtų užtikrinta Bendrijos bananų sektoriaus ateitis.

6.4.4 Galutinis PPO derybų rezultatas (siūlomi maitinimo mokesčių pakeitimai). Jeigu bus būtina, reikės imtis tinkamų priemonių, kurios užtikrintų nagrinėjamų sektorių ūkininkų užimtumą ir pajamas.

6.4.5 Atsižvelgiant į specifines šių regionų gamtos ypatybes, reikėtų numatyti ir stiprinti augalų ir gyvūnų sveikatos priežiūrą, pasitelkiant visas reikiamas technines priemones ir žmogiškuosius išteklius.

7. Pasiūlymai salų ir atokiausiems regionams

7.1 Komitetas pažymi, kad šiuose regionuose žemės ūkis atlieka strateginį vaidmenį, jis yra socialinės, kultūrinės, teritorinės, gamtos pusiausvyros ir peizažo harmonijos veiksnys.

7.2 Išnagrinėjęs įvairius pirmiau minėtus dokumentus, Komitetas konstatuoja, kad yra struktūrinių trūkumų žemės ūkio veiklai vystyti salų ir atokiausiuose regionuose.

7.3 Todėl Komitetas mano, kad būtina Europos Komisijai nusiųsti keletą rekomendacijų, kurios ją paskatintų imtis specialių priemonių, siekiant spręsti problemas, susijusias su šių regionų izoliuotumu ir atokia padėtimi. Su šiomis problemomis susiduria 16 milijonų Europos Sąjungos piliečių, ypatingai šiose teritorijose vystant žemės ūkio veiklą.

7.4 Dėl salų ir atokiausių regionų Komitetas primygtinai prašo Europos Komisijos:

7.4.1 **visoms šioms teritorijoms suteikti mažiau palankios žemės ūkiui vietovės statusą.** Specifinės kliūtys vystyti žemės ūkį Maltos ir Gozo ⁽¹⁾ salose yra svarbus precedentas, kurio pagrindu turėtų būti įvesta ši priemonė salų ir atokiausiose teritorijose;

7.4.2 **nustatyti pagalbos žemės ūkio gaminių pervežimui tarp šių vietovių ir žemyno** bei pervežimui tarp salų tvarką. Subsidijos pervežimo išlaidoms salų ir atokiausių regionų žemės ūkio gaminiams turėtų suteikti galimybę Europos rinkoje konkuruoti su likusios Sąjungos dalies žemės ūkio gaminiais;

⁽¹⁾ Čekijos Respublikos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos ar Slovakijos Stojimo į Europos Sąjungą sutartis.

7.4.3 sudaryti **planą, kuris užtikrintų pagrindinių žemės ūkyje naudoti skirtų produktų vienodas kainas šiose vietovėse** (tokių produktų kaip degalai, trąšos, žemės ūkio technika ir t. t.), kad būtų sumažintos žemės ūkio veiklos salos ir atokiausiose vietovėse papildomos gamybos išlaidos. Reikia numatyti priemones, kuriomis būtų siekiama paremti pagrindinių pašarams skirtų produktų importą;

7.4.4 kaimo vystymo planuose, kurie susiję su statybomis ir investicijomis į konkrečias infrastruktūras siekiant sumažinti izoliuotumo ir atokiausių vietovių sąlygojamus trūkumus, numatyti ir padidinti bendro Europos finansavimo dalį. Kalbant apie tokius planus, galima paminėti: drėkinimo, panaudojant išvalytus vandenį, planus, drėkinimo sistemas, uostų ir sandėliavimo infrastruktūras, pagalbą realizavimui ir t. t.;

7.4.5 nustatyti **specialias priemones siekiant užtikrinti oligopolinės veiklos** (ypač būdingos saloms) **priežiūrą ir kontrolę**, kai dėl menkų vietos rinkos apimčių susikuria maži tiekimo įmonių, kurių pelno marža kartais didžiulė. Kova su tokia praktika padės šiose vietovėse vystyti laisvąją prekybą.

7.5 Antra vertus, kalbėdamas apie konkrečiai Europos salynams (ne atokiausiems) skirtas priemones, Komitetas Europos Komisijai primygtinai siūlo:

7.5.1 patvirtinti **konkrečias veiklos programas, skirtas ne atokiausiems Sąjungos salynams**. Būdamas tokio pat pobūdžio, kaip ir atokiausioms vietovėms patvirtintos programos ⁽¹²⁾, šios konkrečios programos turi salynams suteikti galimybes pasiekti panašių rezultatų, kokių pasiekė septynios atokiausios

vietovės: 1994–1999 m. ir 2000–2006 m. laikotarpiais šioms vietovėms buvo suteiktas struktūrinių fondų finansavimas, kuris sudarė vienam gyventojui 33 proc. daugiau lėšų, nei kitiems pirmojo tikslo regionų gyventojams. Ši pagalba paskatino ekonomikos augimą ir sumažino nedarbo lygį, kuris buvo gerokai didesnis, nei daugelio kitų ES regionų;

7.5.2 nauju regioninės politikos 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu padidinti Europos fondų įnašo dalį bendrose remtinose išlaidose, kad būtų nustatytas didžiausias 85 proc. įnašas, kaip tai šiandien yra atokiausių vietovių ir atokiausių Graikijos salų atveju ⁽¹³⁾. Naujas Komisijos pasiūlymas ⁽¹⁴⁾ (2007–2012 m. laikotarpiui) dėl salų mums atrodo per menkas (iki 60 proc.);

7.5.2.1 sudaryti vietos ir regionų valdžios institucijoms galimybę įgyvendinti JEREMIE ⁽¹⁵⁾ programą kaip investicinį fondą, kuris galės skirti finansinę paramą jauniems ūkininkams, nusprendusiems imtis maisto produktų gamybos.

7.5.3 Komitetas siūlo, kad salynams būtų taikomas konkretus naujų struktūrinių fondų požiūris.

7.5.4 Atsižvelgdamas į tai, kad nėra konkrečios salų patiriamų išlaidų kompensavimo politikos, EESRK primygtinai kviečia suinteresuotus subjektus, vyriausybes, pilietinę visuomenę ir kitus prisidėti prie jo pastangų sukurti struktūrą, kuriai būtų nukreipiami visi prašymai spręsti problemas ir kuri juos koordinuotų, kad žemdirbiams — moterims ir vyrams — būtų sudarytos sąlygos toliau gyventi ir dirbti salynuose.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹²⁾ POSEIDOM programa atokiausioms Prancūzijos vietovėms, POSEICAN programa Kanarų saloms ir POSEIMA — Azorų ir Maderos saloms.

⁽¹³⁾ Reglamentas Nr. 1260/1999.

⁽¹⁴⁾ COM(2004) 492 final.

⁽¹⁵⁾ OL C 110 2006 05 09 (pranešas Antonello Pezzini).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė savo iniciatyva Kaip įveikti klimato kaitos problemas — pilietinės visuomenės vaidmuo

(2006/C 318/17)

2006 m. sausio 19 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti: *Kaip įveikti klimato kaitos problemas — pilietinės visuomenės vaidmuo*.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 liepos 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Ernst Erik Ehnmark.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (2006 m. rugsėjo 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 59 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 2 susilaikius.

A. Išvados

A.1 Klimato kaita yra procesas, kurio negalima sustabdyti, bent jau per artimiausius 15–20 metų. Todėl mes turime išmokyti gyventi klimato kaitos sąlygomis, rasti priemonių ir būdų sumažinti jos poveikį ir prisitaikyti.

A.2 Šiuo metu diskusijoje dėl klimato kaitos pernelyg daug dėmesio skiriama makrolygiui ir tolimos ateities įvykiams. Visiškai akivaizdu, kad būtina diskusija apie tai, kaip klimato kaita veikia ir ateityje veiks piliečių kasdieninį gyvenimą. Klimato pokyčių tematikos struktūrą reikia pakeisti taip, kad ji būtų labiau suprantama ir konkreti.

A.3 Socialiniai partneriai ir organizuota pilietinė visuomenė privalo vaidinti svarbiausią vaidmenį supažindinant piliečius su klimato pokyčių problemomis ir remiant diskusiją vietos lygiu apie tai, kaip vietos bendruomenės gali parengti konkrečius žingsnius siekiant prisitaikyti prie klimato pokyčių.

A.4 Klimato pokyčiai turės įtakos daugeliui visuomenės gyvenimo sričių. EESRK pateikė daugybę pavyzdžių. Bendra išvada yra ta, kad ES bendruomenės kartu su socialiniais partneriais ir organizuota pilietine visuomene privalo priimti didesnę atsakomybę rengiantis ir planuojant įveikti klimato pokyčius.

A.5 EESRK siūlo, kad organizuota pilietinė visuomenė ir socialiniai partneriai kartu ES lygiu pradėtų viešą dialogą apie klimato pokyčius ir visų pirma atkreiptų dėmesį į tai, kaip klimato pokyčiai paveiks kasdieninį piliečių gyvenimą. Svarbiausias šio dialogo uždavinys — padidinti sąmoningumą ir pasiruošimą artimiausiems 15–20 metų, jei dabartinė klimato kaita dar labiau pablogėtų nepaisant šiuo metu žmonijos dedamų pastangų.

A.6 EESRK siūlo, kad kiekviena ES valstybė narė paskirtų arba įsteigtų klimato pokyčių informavimo ir koordinavimo įstaigą, kuri skatintų ryšius tarp vietos, regionų ir valstybinio lygmenų.

A.7 EESRK apgailestauja, kad apie klimato pokyčius dažniausia diskutuojama kaip apie labai tolimos ateities scenarijus. Klimato pokyčiai jau nebėra arba beveik nėra tolimos ateities dalykas.

Klimato pokyčiai mus veikia čia ir dabar.

1. Įžanga

1.1 Klimato pokyčių egzistavimas yra visuotinai pripažįstamas, tačiau jų pobūdis ir padarinių mastas pripažįstami mažiau. Viena iš priežasčių — reikia daugiau žinių, paremtų moksliniais tyrimais ir galimų scenarijų analize. Kita priežastis susijusi su klimato pokyčių pobūdžiu: tai iš lėto vykstantis procesas nutraukiamas vis dažniau pasitaikančių dramatiškų įvykių. Trečia priežastis yra tai, kad vykstant viešoms diskusijoms, klimato pokyčiai dažnai laikomi kitų, bet ne savo problema. Ketvirtoji susijusi su tuo, kad dėmesys sutelkiamas į visuotines tendencijas ir tolimos ateities scenarijus, kurie konkrečias kasdieninio gyvenimo problemas tarsi nustumia į antrą planą.

1.2 Kaip pavyzdį galima pateikti ledynų tirpimą. Per pastaruosius mėnesius žiniasklaidos priemonės pateikė gausybę apskaičiavimų, pagal kuriuos tirpstant ledynams vandenynų lygis galėtų pakilti iki 13 metrų (Europos aplinkos agentūros (EAA) vertinimu). Kitas pavyzdys yra Golfo srovė: jei Golfo srovę formuojantys procesai būtų sutrikdyti, Šiaurės Europoje oro temperatūra staiga sumažėtų. Kad ir kokie įdomūs ir svarbūs būtų šie pasakojimai, vis dėlto jie neskatina žmonių kuo skubiau ir konkrečiai spręsti klimato pokyčių problemą.

1.3 Labai svarbu pabrėžti, kad tie klimato pokyčiai, kuriuos dabar stebime ir bandome paveikti, yra tik pati ilgo proceso pradžia. Akivaizdu, kad per artimiausius 15–20 metų padėtis tik blogės, ir to priežastis labai paprasta — žmonija pagamino (ir

toliau tebegamina) pakankamai daug šiltnamio efektą sukeliančių dujų. Todėl mūsų uždavinys — pasirengti ir prisitaikyti prie klimato pokyčių. Tačiau dabarties kartos yra atsakingos už tai, kas bus po 15 ar 20, kadangi ryžtingi veiksmai šiandien gali sumažinti klimato pokyčius tolimoje ateityje. Diskusijos, vykstančios dėl Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos (JTBBKK) ir Kioto protokolo suteikia galimybę imtis veiksmų po 2012 metų ir ja reikėtų pasinaudoti. Nepasinaudojus šia galimybe, toliau blogės klimato padėtis, ir reikės imtis daug radikalesnių veiksmų norint šias tendencijas sustabdyti ir sumažinti. Todėl netenka stebėtis, kad vis daugiau vyriausybių klimato pokyčius laiko labai svarbiu prioritetu. Tačiau tai nereiškia, kad vyriausybės paverčia šiuos prioritetus konkrečiais veiksmais.

1.4 Diskusijas apie klimato pokyčius daugiausia rengia vyriausybės ir mokslo visuomenė. Aplinkosaugos nevyriausybinių organizacijų atlieka labai didelį darbą, tačiau jų ištekliai yra nedideli. Didelės ir įtakingos organizacijos, tarp jų profesinės sąjungos ir darbdavių organizacijos, apskritai nelabai aktyviai dalyvauja diskusijose apie tai, kaip įveikti ir sumažinti klimato pokyčius. Organizuota pilietinė visuomenė turėtų vaidinti svarbiausią vaidmenį, tačiau ji, atrodo, nenori jo prisiimti.

1.5 EESRK tvirtai laikosi nuomonės, kad reikia išplėsti pasirengimą klimato pokyčiams ir diskusiją apie juos, kad galėtų aktyviai dalyvauti socialiniai partneriai ir organizuota pilietinė visuomenė. Klimato pokyčiai pasiekė tokį etapą, kuriame pokyčių mažinimas ir prisitaikymas prie jų tampa kasdieniais uždaviniais. Klimato pokyčiai jau nebėra arba beveik nėra tolimos ateities dalykas. Klimato pokyčiai mus veikia čia ir dabar. Todėl socialinių partnerių ir organizuotos pilietinės visuomenės pirmieji uždavinys — išsakyti savo poziciją apie klimato pokyčius, dalyvauti diskusijoje ir taip pat rengiantis jai.

1.6 Labai svarbu, kad dabartinė diskusija apie klimato pokyčius būtų plėtojama labiau iš mikrolygio pozicijų, tai yra atsižvelgiant į pavienių piliečių padėtį ir vietos bendruomenes. Reikia išnagrinėti, kaip piliečiai gali sumažinti dabartinių klimato pokyčių poveikį, pavyzdžiui, išlaidų srityje (energijos išlaidos), apsidrausdami arba teikdami pirmenybę atitinkamam vartotojo elgesiui, ir tai tik vienas iš pavyzdžių.

1.7 Šia nuomone pirmiausia siekiama ištirti, kokį vaidmenį vaidina socialiniai partneriai ir organizuota pilietinė visuomenė analizuojant, planuojant ir įgyvendinant priemones, padedančias mažinti klimato pokyčius. Joje tiriami būdai ir priemonės ekonominiu, socialiniu ir sanglaudos požiūriu bei taikant principą „iš apačios į viršų“.

1.8 Dėmesio sutelkimas 15-20 metų laikotarpiui paaiškina, kad tai yra laikotarpis, per kurį klimato pokyčiai tėtis remiantis tuo, ką mes nuveikėme. Aišku ir tai, kad mums

dabar reikia prisitaikyti prie pradinių šio proceso pasekmių, pasirengiant pasekmėms, kurios pasireikš ateityje.

1.9 Dažnai pastebima, kad pranešimų ir informacijos apie klimato kaitą gausa taip įbaugina piliečius, ieškančius atsakymo į klausimą, kaip klimato kaita gali veikti jų kasdieninį gyvenimą, kad jiems net būna sunku tą informaciją suprasti. Gausybė informacijos apie klimato kaitą sukuria komunikacijos problemų. Tokia padėtis pareikalaus tvirto politinio vadovavimo, nes kai kurios iš neišvengiamai reikalingų priemonių sukels nepatogumų kasdieniniame gyvenime.

1.10 Reikia pabrėžti, kad buvo atlikta daug itin vertingų ir daug žadančių tyrimų. Ypač svarbi yra Europos klimato pokyčių programa, kuri dabar pasiekė antrą etapą. Šioje programoje buvo sudaryta įvairių darbo grupių, kurios nagrinėja tokias temas kaip prekyba taršos leidimais, apsirūpinimas energija ir energijos paklausa, transportas, pramonė, žemės ūkis ir miškininkystė, tai tik keletas iš daugelio sričių. Antroje klimato pokyčių programoje, kurią Europos Komisija pradėjo 2005 m. spalio mėnesį, siūloma sudaryti naujas darbo grupes šiais klausimais: prisitaikymas, anglies dioksido surišimas ir jo geologinis saugojimas, aviacija ir integruotas požiūris į lengvųjų krovininių automobilių CO₂ emisiją. Be to, buvo sudaryta keletas darbo grupių, kurios tikrins, kaip buvo įgyvendintos ankstesnės priemonės. Apskritai, klimato kaitos programos teikia išsamius tyrimus ir informaciją bei deda pagrindus įvairiems Tarybos sprendimams.

1.11 Ar reikia toliau plėsti klimato kaitos programą? Atsakymas: taip, reikia, nes yra didžiulis tikslesnės informacijos ir ypač daugiau sėkmingų iniciatyvų pavyzdžių poreikis. Be to, įtraukti į veiklą, susijusią su klimato kaita, reikia aktyviau suinteresuotus subjektus ir pagaliau pačius piliečius. Europos Komisija suprato šiuos poreikius ir pradėjo plačią informavimo ir komunikacijos kampaniją. Ši iniciatyva vertintina labai teigiamai. Vis dėlto dar reikia papildomų visas valstybių narių pastangų informavimo srityje, kurios koordinuotą veiklą ES, valstybės narės ir vietos lygiu, o svarbiausia — supažindintų žmones su problemomis.

2. Iššūkių, susijusių su klimato kaita, spektras

2.1 Klimato pokyčiai turės esminį poveikį daugeliui šiuolaikinės visuomenės sričių. Šis poveikis neapsiribos vien tik ekstremaliomis oro sąlygomis. Pasekmės bus potvyniai, miškų gaisrai, infrastruktūros pažeidimai, žemės ūkio restruktūrizacija, oro kokybės pablogėjimas, ypač miestų aglomeracijose, apsirūpinimo energija problemos, vandens naudojimo apribojimai, taip pat poveikis pramonei, ypač apdirbamajai, ir tai dar ne išsamus sąrašas. Į šį sąrašą galima dar įtraukti miestų planavimą ir šiuolaikinių sprendimų taikymą architektūroje siekiant taupyti energiją.

2.2 Ta aplinkybė, kad klimato kaita turės poveikio tokioms skirtingoms sritims, kurios apima visą mūsų visuomenę, tik pamažu pradeda suprasti. Visuomenės parama, kuri reikalinga tokioms priemonėms, didėja tik labai vangiai.

2.3 Daugeliu atvejų pavienės priemonės, kuriomis siekiama užkirsti kelią klimato pokyčiams, turės tiesioginio ir kartais nemalonaus poveikio piliečių kasdieniniam gyvenimui.

2.4 Yra tiesioginis dabartinės diskusijos ryšys su ES tvaraus vystymosi strategija. Šios diskusijos pradžioje paaiškėjo, kad visuomenė nesupranta, ką reikėtų ateityje konkrečiai nuveikti, kad būtų galima pagerinti tvaraus vystymosi galimybes tiek Europos Sąjungoje, tiek ir pasaulyje. Būsimieji tvaraus vystymosi iššūkiai buvo apibūdinti kaip sukeliantys esminius pokyčius mūsų visuomenės gyvenime ⁽¹⁾.

2.5 Kova su klimato kaita, savaime suprantama, yra dalis pastangų, kuriomis siekiama tvaraus vystymosi. Kova su klimato kaita, kaip ir visos pastangos užtikrinti tvarų vystymąsi, turi būti tikslinga ir realistiška.

2.6 Lisabonos strategija kartais vadinama tvaraus vystymosi vizijos įgyvendinimu, būtent pirmuoju dešimties metų etapu. Lisabonos strategija sutelkia pagrindinį dėmesį į tokius ramsčius kaip ekonomika, socialinė sritis ir aplinkosauga. Dažnai nepastebima, kad Lisabonos strategija nuo pat pradžių iškėlė aukštus aplinkos, klimato kaitos ir tvaraus vystymosi tikslus. Todėl kovos su klimato kaita negalima nagrinėti kaip visiškai atskiros temos. Klimato pokyčiai yra svarbiausia plataus požiūrio dalis ir labai susijusi bendru poreikiu imtis veiksmų.

2.7 Kalbant apie Lisabonos strategiją buvo ne kartą pabrėžta, kad valstybės narės ir jų vyriausybės neteikė reikiamų prioritetų numatytiems priemonėms ir investicijoms. Galima nesutikti, kad Lisabonos strategija ne visai tiesiogiai ir juntamai veikia piliečius. Klimato kaitos padariniai, pavyzdžiui, stichinės nelaimės, vis dėlto dažnai jaučiamos labai aiškiai. Piliečiai turės iš anksto imtis reikiamų priemonių siekdami sumažinti šiuos padarinius.

2.8 Apie klimato kaitą dažnai kalbama tik pabrėžiant finansinių nuostolių aspektą. Tačiau tai tėra tik viena pusė. Taip pat būtina įvertinti visus socialinius klimato kaitos padarinius. Juk svarbiausia ne tai, kad piliečiai praranda savo namus arba darbo vietą, o daug svarbiau yra tai, kad brangsta energija, didėja laisvalaikio ir atostogų išlaidos. Ne mažiau svarbu paskatinti piliečius pakeisti savo vartojimo įpročius. Greta daugelio kitų aspektų kyla pavojus, kad prisitaikymas prie klimato kaitos dar

labiau padidins ekonominę ir socialinę nelygybę, ir tai turės neigiamo poveikio piliečiams, gyvenantiems atokiausiuose regionuose ir turintiems mažas pajamas.

2.9 EESRK pabrėžia socialinės sanglaudos svarbą kovojant su klimato kaita. Norint įtikinti piliečius, būtina ne tik labiau atkreipti dėmesį į ekonominius veiksnius, bet ir teikti argumentus apie galimus neigiamus padarinius socialinei sanglaudai. Taip pat reikia įvertinti kitų kovos su klimato kaita priemonių poveikį socialinei sanglaudai. Tai rodo, kaip svarbu įtraukti organizuotą pilietinę visuomenę į bendrą procesą kovojant su klimato kaita.

2.10 Būtina dar toliau analizuoti klimato kaitos poveikį darbinei veiklai. Šie padariniai apima ne tik perėjimą prie energiją taupančių gamybos metodų, kartu taupant gamtinius išteklius, bet ir gamybos perkėlimą ten, kur yra pigių atsinaujinančios energijos šaltinių. Toks perėjimas prie naujų gamybos būdų ir naujų paslaugų sričių numatys darbuotojams naujus reikavimus kelti kvalifikaciją ir mokytis visą gyvenimą. Socialinis dialogas, ypač vykstantis ES lygmeniu, turėtų pabrėžti klimato kaitos socialines pasekmes, ypač jos padarinius darbinei veiklai. Socialiniai partneriai turėtų ES lygmeniu teikti pirmenybę klimato kaitos klausimams. Šiame kontekste svarbu įsisąmoninti, kad klimato kaitos mažinimo priemonės *per se* nekelia nedarbo didėjimo grėsmės. Priešingai, klimato kaitos padariniai gali sudaryti sąlygas naujų darbo vietų kūrimui (žr. 2.13 punktą).

2.11 Vartotojai jau netrukus pajus klimato kaitos padarinius, nes jie neišvengiamai sukels vartojimo modelių pokyčius tokiose srityse kaip maisto produktai, transportas, namų ir butų statyba arba atostogos. Tačiau vartotojai taip pat yra ta potenciali varomoji jėga, kuri gali sumažinti klimato kaitos padarinius ir sukurti bendrąsias sąlygas, galinčias ilgam užkirsti kelią klimato kaitai. Geriausias būdas pasiekti tvarios gamybos modelių yra, be abejonės, sukurti stiprų vartotojų judėjimą, kuris pasiektų piliečius. Todėl reikia pripažinti, kad vartotojai — yra arba galėtų būti — pagrindiniai veikėjai, galintys sumažinti klimato kaitos padarinius pavieniams piliečiams.

2.12 Pasaulinį klimato kaitos mastą žmonės vertina kaip stichines nelaimes kitose šalyse, kurios nusineša daugybę žmonių gyvybių ir padaro milžinišką žalą nuosavybei. Tropinės ligos gali dėl klimato kaitos paplisti naujuose regionuose ir tuo dar labiau paskatinti naujus ateities iššūkius. Klimato kaita bus solidarumo tarp žmonių ir tautų išbandymas. Pramoninės šalys turės padidinti savo galimybes teikti pagalbą ir paramą. Reikia priminti, kad besivystančiose šalyse daugiausia neturintiems žmonėms tenka nešti klimato kaitos našą. Klimato kaitos socialinis aspektas turi esminę reikšmę. Šioje srityje galima daug ką nuveikti sprendžiant problemas, kurias kitu atveju gali labai pagausėti.

⁽¹⁾ Plg Rocard pranešimą 2001 m. balandžio mėn. vykusiam EESRK suinteresuotųjų subjektų forumui.

2.13 Diskusijose klimato kaita dažniausiai pateikiama kaip grėsmingas, neigiamas dalykas. Tačiau priemonėse, skirtose mažinti klimato kaitą, reikia išžiūrėti ir šansą. Kadangi nuolat didėja energiją taupančios gamybos ir transporto paklausa, atsirado nauja sritis moksliniams tyrimams, naujų technologijų kūrimui ir naujų produktų prekybai. Tai svarbi Europos atsako į klimato kaitą sudėtinė dalis. Komisijos iniciatyva dėl integruotos pramonės politikos turėtų teikti aukščiausią prioritetą ekologiškų technologijų vystymo paramai ir koordinavimui. Mažos ir vidutinės įmonės (MVI) taip pat galėtų suvaidinti labai svarbų vaidmenį.

2.14 Kova su klimato kaita ir jos susilpnėjimas gali sukelti netikėtų problemų. Pateiksime pavyzdį: kelete šalių sėkmingai naudojamas naujas etanolio gamybos iš žemės ūkio produktų metodas. Todėl kai kurios augalinės kultūros, pavyzdžiui, kukurūzai, vis dažniau naudojami etanolio gamyboje. Tos pačios augalinės kultūros yra pagrindinis maisto produktas, vykdant besivystančių šalių badaujančių regionų aprūpinimo maisto produktais programą. Šis pavyzdys geriausiai parodo, kaip svarbu vengti vienpusiškų sprendimų.

2.15 Iššūkio, su kuriuo susiduriame, mastą geriausiai iliustruoja ši citata: „Mokslininkai teigia, kad, norėdami išvengti didelių nuostolių, turime stengtis apriboti kylančią vidutinę pasaulio temperatūrą iki lygio, kuris būtų 2°C didesnis už ikiindustrialinio laikotarpio temperatūrą. Tai reiškia, kad reikia vykdyti politiką, padedančią ne tik prisitaikyti prie klimato kaitos, bet ir ją sumažinti. Nepaisant jau sutartų politikos kryptių įgyvendinimo, per ateinančius du dešimtmečius pasaulio emisijos greičiausiai didės. Todėl iki 2050 m. reikėtų bent 15 % sumažinti pasaulio emisijas palyginus su 1990 m., o tam pasiekti reikės daug pastangų“ (Komisijos komunikatas „Kaip užkirsti kelią pasaulio klimato kaitai“) ⁽²⁾ Paskutinę citatos dalį galima vertinti kaip labai didelį sumenkinimą, tačiau vis dėlto ji parodo, kad procesą būtina įtvirtinti vietos ir regionų lygiu ir tarp piliečių.

3. Dešimt sričių, į kurias reikia įtraukti pilietinę visuomenę

3.1 Miestų ir teritorijų planavimas yra ta sritis, kurioje galima pasiekti nemažų laimėjimų tiek švelninant klimato pokyčius, tiek taupant energiją. Protingas miestų ir teritorijų planavimas turi numatyti klimatui žalos nedarančius sprendimus tiek pastatams, tiek ir transportui. Tyrimai patvirtina didžiulį energijos taupymo efektą, kurį galima pasiekti statant pastatus atsižvelgiant į kraštovaizdį ar vietovę ⁽³⁾. Svarbūs yra architektūriniai sprendimai, susiję kuo didesniu saulės energijos naudojimu ir pastatų

šiltinimu. Papildomas aspektas yra, savaime suprantama, tokių sprendimų reikšmė plėtojant gyventojams patogius ir socialiai tinkamus kaimus, priemiesčius ir miestų teritorijas. Svarbiausia yra iš anksto įtraukti socialinius partnerius ir organizuotą pilietinę visuomenę planuojant miestus ir vietos bendruomenes.

3.1.1 Europos Komisija turėtų vesti konsultacijas su regionų ir vietos valdžios institucijomis bei kitais suinteresuotais subjektais dėl miestų planavimo gairių atsižvelgiant į didėjančią klimato kaitą. EESRK siūlo Komisijai parengti bazinę informaciją apie priimtus sėkmingus sprendimus, skirtus miestų planavimui ir gairėms.

3.2 Kova su klimato kaita išryškins poreikį modernizuoti ir apšiltinti esamus ir būsimus pastatus, taikant visas atitinkamas energijos taupymo priemones ir medžiagas. Statybinės medžiagos, ypač skirtos apšiltinimui, yra ta sritis, kurioje reikia imtis papildomų priemonių. Svarbu ne tik efektyvios šildymo sistemos, bet ir geresnis namų izoliavimas, tiek nuo aukštos, tiek ir nuo žemos lauko temperatūros. Nevertėtų pamiršti patirties, įgytos prieš keletą metų, kai Europoje vyravo karšta vasara. Mokesčių lengvatos galėtų paskatinti savininkus rekonstruoti namus ir butus juos apšiltinant. EESRK rekomenduoja įvesti energijos efektyvumo sertifikatą, iš kurio vartotojas galėtų sužinoti visą svarbią informaciją apie tam tikro namo ar buto energijos išlaidas.

3.3 ES sparčiai daugėja kelių transporto priemonių. Geležinkelio nelengva prilygti kelių transporto priemonių pranašumams, kai kroviniai sparčiai pristatomi, nuo durų iki durų. Toks vystymas nėra tvarus nei CO₂ emisijų, nei didėjančių degalų kainų atžvilgiu. Reikia atsieti BVP augimą nuo kelių transporto priemonių didėjimo, jei norima, kad kova su klimato kaita būtų sėkminga. Norint pasiekti šį tikslą, reikia imtis praktinių žingsnių: logiškas atsakymas būtų įdiegti greitą prekių traukinių sistemą — juo labiau išsiplėtusioje Sąjungoje. Siekiant pervežti daugiau prekių geležinkeliu gali prireikti milžiniškų investicijų. Kainas būtų galima tam tikru laipsniu naudoti skatinant prekių pervežimus geležinkeliu. Vartotojams svarbu, kad maisto prekės būtų pristatomos greitai ir efektyviai. Pramonei aktualu, kad tiekimas vyktų sklandžiai, efektyviai ir laiku. Tuo pat metu užkimšti greitkeliai yra dideli aplinkos taršos šaltiniai. Pasenę automobiliai dar labiau didina taršą. Norint išspręsti transporto problemas, nelengva rasti paprastą sprendimą turint galvoje platų klimato kaitos spektrą. Vietoj to reikia ieškoti daugeliu veiksnių pagrįstos strategijos, apimančios paramą geležinkelio transportui, taip pat mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą, pvz., kurti efektyvius ir ekologiškus sunkvežimius variklius, kurie gali naudoti alternatyvų kurą. Vartotojams būtų pravartu žinoti, kiek iš tikrųjų kainuoja tam tikros prekės transportavimas.

⁽²⁾ COM(2005)35 final, p. 9.

⁽³⁾ Pavyzdžiui, namų statybos projektai Freiburge.

3.4 Turizmo ir laisvalaikio sektorius susidurs su nuolat didėjančiomis energijos kainomis, kurios turės įtakos kelių ir oro transporto priemonėms. Naftos kaina pastaraisiais metais gerokai padidėjo ir šiuo metu vartotojams tai yra labai įtikinamas argumentas ieškoti naujų sprendimų. Sparčiai didėjanti mažų, energiją taupančių automobilių paklausa yra daug žadantis ženklas. Iš tiesų, tai vienas iš akivaizdžiausių abipusės naudos faktų kovojant su klimato kaita: mažesni ir aplinką mažiau teršiantys lengvieji automobiliai ir potenciali didelė pasaulinė tokių automobilių ir sprendimų rinka. Kai kurių šalių patirtis rodo, kad mokesčių lengvatos alternatyvaus kuro naudojimui taip pat žada neblogų rezultatų.

3.5 Šiame kontekste ypatingą dėmesį reikia atkreipti į reguliarių važinėjimą į darbą ir atgal, t. y. į tankiai apgyvendintas miestų teritorijas ir iš jų. Sparčiai augant tankiai apgyvendintoms miestų teritorijoms tiek pačioje ES, tiek ir kitose pasaulio dalyse tampa būtinybe rasti naujus sprendimus gyventojų reguliariam važinėjimui į darbą ir atgal, taip pat prekių transportavimui. Bandymai įvesti specialią rinkliavą už įvažiavimą į miesto centrą buvo iš esmės sėkmingi, jei jie buvo susieti su didelėmis investicijomis į greitą ir patogų vietinį susisiekimą. Tačiau jei bandoma kovoti su automobilių transportu, nepasiūlant kitų alternatyvų, galima tik sukelti visuomenės pasipiktinimą. Piliečiai kovos už savo teisę naudotis automobiliu, jei jiems nebus pasiūlyta tinkamų alternatyvų. Šiame kontekste labai svarbus yra organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimas.

3.6 Aukščiau minėti iššūkiai yra dalis platesnio klausimo, kaip sumažinti iškastinio kuro importą ir naudojimą Europos Sąjungoje. Neaiškumai, kilę dėl saugaus apsirūpinimo iškastiniu kuru 2005–2006 m. žiemą, dar labiau išryškino būtinybę ieškoti naujų sprendimų. Kai kurios valstybės narės pradėjo įgyvendinti toli siekiančias programas, kurių tikslas — smarkiai sumažinti iškastinio kuro naudojimą ir siekti papildomų atsinaujinančios energijos alternatyvų, kartu taikant naują politiką, skatinančią ieškoti energiją taupančių sprendimų. Kai kurių šalių, pvz., Švedijos, vyriausybė užsakė tyrimus, kaip galima drastiškai sumažinti iškastinio kuro importą. Europos Komisija turėtų pradėti konsultacijas su valstybių narių suinteresuotais subjektais ir vyriausybėmis, kad galėtų imtis naujų žingsnių, siekiant radikaliai sumažinti iškastinio kuro naudojimą ES. Iki šio dešimtmečio pabaigos visos ES valstybės narės turėtų pradėti įgyvendinti iniciatyvą, kaip rasti priemones ir būdus smarkiai sumažinti iškastinio kuro importą ir naudojimą. Tai būtų didžiulis įnašas įgyvendinant kitą Kioto protokolo programą ir siekiant sustabdyti klimato kaitą ateityje. ES tai būtų didžiulis šansas technikos ir pramonės srityje. Organizuotai pilietinei visuomenei tokios pastangos būtų labai naudingos.

3.7 Klimato kaita ir su tuo susijusios energijos kainų lemiamos pasekmės turės tiesioginės įtakos žemės ūkiui ir kartu maisto produktų kainoms. Pietinių Europos Sąjungos sričių dykumėjimas reikalauja ypatingų paramos priemonių — solidarių veiksmų vykdant bendrąją žemės ūkio politiką. Komisija turėtų inicijuoti kitus tyrimus apie klimato kaitos poveikį ES žemės ūkiui, remdamasi pavienių valstybių pranešimais ir analizėmis. Ypač svarbu pabrėžti mokslinių tyrimų svarbą, nes jie padeda mažinti žemės ūkio gamyboje sąnaudas ir sukurti naftos produktų pakaitalus naudojant žemės ūkio žaliavas. Žemės ūkio vaidmuo įvairinant apsirūpinimą energija tikriausiai įgaus vis didesnę svarbą. Apskritai, reikėtų žemdirbius paraginti savo reikmėms patiems pasigaminti energijos.

3.8 Pramonės iššūkiai yra dar viena sritis, kurioje perspektyvinis planavimas ir prisitaikymas turi didžiausią reikšmę. Tai nėra vien tik žemumų problema, kuriose potvyniai yra arba bus didžiulė problema. Pramonei svarbiausia sklandūs ir efektyvūs sprendimai, kuriuos ji taiko prekių transportavimui. Klimato kaita galėtų sutrikdyti apsirūpinimą žaliavomis. Svarbiausias dalykas — apsirūpinimas energija už tinkamą kainą. Klimato kaita taip pat teikia naujų galimybių pramonei: formuojasi pasaulinė energiją taupančių technologijų rinka. Įmonių, turinčių pakankamai pajėgumų investuoti į tokių technologijų kūrimą, laukia šviesi ateitis.

3.9 Su darbo vietomis susiję klausimai yra dar viena sritis, kurioje perspektyvinis planavimas svarbus prisitaikymui. Atsirandant energiją taupančių technologijų ir gamybos metodų, naudojančių tokią technologiją, atsiras poreikis kelti kvalifikaciją ir ugdyti gebėjimus. Kai kurių naujų technologijų, pvz., nanotechnologijos, taikymas taps darbuotojams nelengvu uždaviniu. Problemos, susijusios su darbo vietų specifika, paaštrės dėl didėjančių energijos kainų. Padidės darbuotojų susidomėjimas galimybe dirbti namie — dėl to prireiks geresnių IR technologijų, įskaitant plačiajuosčio interneto prieigą.

3.10 Katastrofų valdymas yra dar viena svarbi sritis, susijusi su klimato kaita. Padaugės dėl oro sąlygų kilusių katastrofų, jų padariniai bus vis pražūtingesni. Reikėtų įsteigti ES katastrofų valdymo instituciją, kuri galėtų laiku ir per trumpą laiką suteikti pagalbą. Kai kuriose valstybėse narėse tokia institucija jau įsteigta. Panašių institucijų ir tam tikras koordinavimo ir bendradarbiavimo laipsnio reikės visose valstybėse narėse. Tokiu būdu ES galėtų gamtos stichijos sukeltų katastrofų aukoms teikti paramą ne tik ES, bet ir kitose pasaulio dalyse.

3.11 Ekstremalių oro sąlygų sukeltos katastrofos yra susijusios su didžiuliais finansiniais reikalavimais atlyginti žalą, ypač tai pasakytina apie draudimo bendroves. Daugėjant gamtos

stichijos sukeltų katastrofų, draudimo sektoriui teks didžiulė našta, kurios poveikis piliečiams — didėjančios draudimo įmokos. Europos Komisija turėtų atlikti tyrimą šiais klausimais, siekdama užtikrinti tvariai veikiančią draudimo sistemą.

4. Pristaiškyti ir sumažinti- tačiau kaip ir ką?

4.1 Prireiks nemažų pastangų, norint supažindinti visuomenę su klimato kaita ir jos pasekmėmis. Skatinant visuomenės sąmoningumą labai svarbus pamatuotas ir pragmatiškas požiūris. Nereikia piliečių gąsdinti, tačiau būtina atkreipti dėmesį į praktinį darbą, kurį turime atlikti ir kuris reikalingas, norint visiems piliečiams ilgainiui užtikrinti gerą gyvenimo kokybę.

4.2 EESRK siūlo kiekvienoje valstybėje narėje įsteigti ryšių, informavimo ir koordinavimo biurus, galinčius teikti konsultacijas ir tiriančius, kaip prisitaikyti prie klimato kaitos ir sušvelninti jos poveikį. Keitimasis patirtimi su kitomis valstybėmis narėmis ir su tuo susijusios informacijos sklaida pilietinei visuomenei ir vietos bendruomenėms turėtų būti svarbi tokio darbo dalis. Ryšiai su vietos bendruomenėmis, socialiniais partneriais ir organizuota pilietine visuomene bus ypač svarbūs, kaip ir ryšiai su pramone ir įmonėmis.

4.3 EESRK siūlo pradėti ES mastu dialogą apie klimato kaitą siekiant rasti būdų ir priemonių užkirsti kelią tolesniam klimato padėties blogėjimui ir imtis žingsnių prisitaikyti prie jau vykstančių pokyčių. Šį dialogą turėtų paremti visos ES institucijos. Tačiau atsakomybę už praktinį darbą turėtų prisiimti vietos bendruomenės, švietimo įstaigos, profesinės sąjungos ir darbdavių organizacijos, ūkininkų asociacijos, vartotojų organizacijos ir pan. EESRK yra pasirengęs vaidinti aktyvų vaidmenį plėtojant šį dialogą ir būti tarpininku keičiantis idėjomis ir konsultuojantis.

4.4 EESRK norėtų išsakyti savo pasitenkinimą, kad Europos Komisija pradėjo plačią ES informavimo ir komunikacijos programą klimato kaitos klausimais. Tai bus didžiulis indėlis, padedantis ugdyti sąmoningumą klimato kaitos klausimais. EESRK pasiūlymas pradėti dialogą apie klimato kaitą skirtas vietos bendruomenėms, regionams ir pavienėms valstybėms narėms, ypač pabrėžiant socialinių partnerių ir organizuotos pilietinės visuomenės svarbą. Abi programos galėtų konstruktoriai papildyti viena kitą.

4.5 Svarbiausios šio dialogo apie klimato kaitą dalys turėtų būti informacija ir geros praktikos pavyzdžiai, pvz., iš tokių šalių, kurios bando parengti planus, siekdamas sumažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro. Greta kitų pavyzdžių paminėtini sprendimai, padedantys mažinti lengvųjų automobilių

eismą iš gyvenamosios vietos į miesto centrą (pvz., Londone ir Stokholme).

4.6 Numatoma pradėti dialogą 2006–2007 m. žiemą, tačiau nereikia apriboti jo trukmės. Jį reikia glaudžiai susieti su pastangomis perteikti piliečiams tvaraus vystymosi viziją. Su klimato kaita susijusios temos suteiks aiškių galimybių vaizdingiau perteikti tvaraus vystymosi klausimus.

4.7 Dialogas su piliečiais dėl klimato kaitos nebus įmanomas, jei jame aiškiai ir nuolat nedalyvaus vietos ir regionų suinteresuotieji subjektai. Reikia skirti finansinių išteklių planavimui ir keitimuisi patirtimi. Matyt, dar užtruks, kol bus sukurti reikiami pajėgumai vietos bendruomenėse, taip pat tarp organizuotos pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių.

4.8 2012 m. JTO surengs tvarios plėtros konferenciją, tęsiančią 1992 m. Rio de Žaneiro ir 2002 m. Johanesburgo konferencijų tradiciją. EESRK primygtinai rekomenduoja, kad kita 2012 m. konferencija būtų skirta konkrečioms klimato kaitos ir jos pasaulinių padarinių klausimams. Jau prasidėjęs EESRK ir TDO bendradarbiavimas, taip pat kaip ir EESRK bei JTO Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos bendradarbiavimas leis vykdyti bendrus klimato kaitos tyrimus. Bendradarbiavimas taip pat išryškins socialinių partnerių ir organizuotos pilietinės visuomenės, kaip suinteresuotų subjektų, vaidmenį kovojant su klimato kaita.

5. Sąmoningumo ugdymo ir paramos priemonės

5.1 Ugdyti visuomenės sąmoningumą klimato kaitos ir jos padarinių klausimu turėtų būti visų pirma vietos ir regionų valdžios institucijų ir valstybių narių uždavinys, o ES lygmeniu reikia teikti pagalbą ir iniciatyvas. Tikslas — taikyti principą „iš apačios į viršų“, kuris skatintų piliečius teikti pirmenybę jų pačių pageidaujamiems sprendimams, o ne iš anksto sugalvotiems atsakymams.

5.2 Tarp pilietinės visuomenės organizacijų ypatingą vaidmenį vaidina vartotojų organizacijos, sutelkiančios vartotojus ir skatinančios jų kryptingą dalyvavimą. Vartotojai, pirkdami prekes ir paslaugas, daro arba gali daryti didžiulį spaudimą rinkai. Tai iš tiesų didžiulis iššūkis Europos vartotojų judėjimams.

5.3 Socialiniams partneriams tenka didžiulė atsakomybė tiriant klimato kaitos poveikį darbinei veiklai ir rengiant atitinkamas strategijas pasiūlymus mažinti klimato kaitą arba prie jos prisitaikyti. Socialinė kovos su klimato kaita dimensija yra svarbiausia pastangų šioje srityje dedamoji dalis.

5.4 Įveikti klimato kaitą nebus įmanoma be aktyvios pramonės ir įmonių pagalbos ir bendradarbiavimo. Pramonė gali suvaidinti pagrindinį vaidmenį įtraukdama klimato kaitos klausimus į produktų planavimą, gamybą, platinimą ir vertinimą. Pramonėi gali būti naudinga savo metinėse ataskaitose pateikti daugiau informacijos apie nuveiktą darbą klimato apsaugos srityje. Aktyvi veikla klimato apsaugos srityje galėtų tapti vertinga rinkodaros koncepcija.

5.5 Vykstant diskusijoms dėl klimato kaitos padarinių, daugelis stebėtojų pritaria įvairioms mokesčių ar kitokioms finansinėms paskatoms. Be abejonės, tokios paskatos gali duoti labai aiškių rezultatų. Tačiau jas vertėtų taikyti atsargiai. Pvz., automobilių degalų apmokestinimas turės neigiamų socialinių pasekmių žmonėms, gyvenantiems retai apgyvendintose vietovėse. Rinkliavos, kurias turi sumokėti vairuotojai, savo automobiliais norintys vykti į miesto centrą, turės teigiamo poveikio bendrai transporto padėčiai, tačiau jas įvesti reikia tik padarius prieš tai reikiamas investicijas į viešąjį transportą. Priešingu atveju tokios rinkliavos tik sukels naują socialinę ir ekonominę nelygybę: tie, kurie išgali sumokėti rinkliavas, ir toliau važinės savo automobiliais, o kiti bus priversti naudotis viešuoju transportu, kuris veikia, o kartais ir neveikia sklandžiai.

5.6 Kita svarbi sąmoningumo ugdymo priemonė yra aplinkosaugos vadybos sistemų sukūrimas. Kaip pavyzdį galima pateikti Europos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemą (AVAS) — tai savanoriška sistema, kuri buvo įdiegta remiantis ET reglamentu 761/01. AVAS užduotis — nustatyti ir įvardyti organizacijas, kurios ne tik laikosi privalomų būtiniausių išpareigojimų, bet ir nuolat gerina savo aplinkosaugos standartus, ir įvertinti už tai šias organizacijas.

5.7 Taikydamos AVAS, pavienės organizacijos ir institucijos tiria konkrečius būdus, kuriais galima nustatyti ir sumažinti tam tikros veiklos sukeltą užterštumą (pvz., naudojant energiją ir žaliavas arba važiuojant automobiliu, traukiniu ir skrendant lėktuvu). Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas turėtų apsarstyti galimybę pritaikyti AVAS, ypač apskaičiuojant aplinkos taršą, kurią sukelia kelionės į posėdžius, o tada imtis kompensavimo priemonių (žr. priede pateiktus preliminarūs skaičiavimus).

5.8 Kitas pasiūlymas, apie kurį verta diskutuoti, yra susijęs su transporto išlaidų įtraukimu į bendrą produkto kainą. Tai galėtų suteikti vartotojams daugiau esminės informacijos pasirenkant vieną ar kitą produktą.

6. Iššūkis pilietinei visuomenei

6.1 Pasibaigus Rio de Žaneiro ir Johanesburgo konferencijoms, organizuota pilietinė visuomenė nagrinėja tvaraus vystymosi klausimus.

6.2 Organizuot pilietinė visuomenė turi unikalią progą suvaidinti svarbų vaidmenį dialoge apie klimato kaitą, kurį siūloma plėtoti Europos mastu. Pilietinės visuomenės vaidmuo galėtų visų pirma pasireikšti šiose 5 pagrindinėse srityse:

- aktyviai dalyvauti atkreipiant visuomenės dėmesį į klimato kaitą ir jos padarinius;
- telkti vartotojus ir kitas svarbias grupes rinktis tokius vartojimo prioritetus, kurie atsižvelgtų į klimato kaitą;
- inicijuoti, daryti įtaką ir remti naujas miestų planavimo programas, įtraukiant tokius aspektus kaip statinių statyba, susisiekimas ir eismas iš gyvenamosios vietos į miesto centrą;
- būti pilietinės visuomenės ir vyriausybės jungiamoji grandis sprendžiant tokius klausimus kaip klimato kaitos mažinimas ir visiškas sustabdymas ateityje;
- bendradarbiauti su kitų šalių ir regionų pilietine visuomene ieškant konstruktyvių priemonių klimato kaitos padariniams mažinti.

6.3 Laikydamasis Europos Vadovų Tarybos deklaracijų, EESRK ES valstybėse narėse sukūrė sąveikaujantį visų ekonomikos ir socialinių tarybų tinklą, kuris visų pirma nukreiptas į Lisabonos strategijos įgyvendinimą.

6.4 EESRK yra pasirengęs išplėsti šį tinklą įtraukiant klimato kaitos klausimus ir Europos atsakymus į šių pokyčių padarinius.

2006 m. rugsėjo 25 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Kritusių gyvūnų šalinimo ir gyvūninės kilmės šalutinių produktų naudojimo

(2006/C 318/18)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2006 m. sausio 19 d. plenarinėje sesijoje nusprendė pateikti savo *dėl Kritusių gyvūnų šalinimo ir gyvūninės kilmės šalutinių produktų naudojimo*.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu parengimą, 2006 m. liepos 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Maria Luísa Santiago.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 115 narių balsavus už, 32 — prieš ir 16 susilaikius:

1. Išvados

1.1 Informacija vaidina lemiamą vaidmenį visuomenėje, o vartotojai turi teisę laiku gauti teisingą informaciją apie vartojamų maisto produktų kokybę. EESRK nuomone, tinkama informavimo ir švietimo kampanija yra būtina vartotojams. EESRK dar kartą pabrėžia, kad visuomenės sveikatos apsauga ir maisto sauga Europoje yra vieni svarbiausių Komiteto principų

1.2 EESRK siūlo Europos Komisijai tęsti ir kaip galima greičiau pagilinti šiuo metu vykdomus tyrimus, kurie neabejotinai įrodytų, kad galima šerti kiaules ir naminius paukščius pašarais, pagamintais iš neatraujančių gyvūnų mėsos ir kaulų miltų, nesukeliant pavojaus žmonių sveikatai.

1.2.1 Atlikus tyrimu, šalutinius produktus, gaunamus iš sveikų ir skirtingose skerdyklose paskerstų gyvūnų, bus galima naudoti gaminant miltus, kurių baltymai būtų aiškiai nurodomi ir atsekama jų kilmė.

1.3 Svarbiausia reikšmė tenka mokslinių tyrimų programoms siekiant sudaryti sąlygas pašalinti kritusius gyvūnus pačiame ūkyje, kad būtų užkirstas kelias ligų plitimui pervežant.

1.4 EESRK rekomenduoja remti sistemų tyrimus, pagal galimybę susiejant jas su energijos gamyba, su visų šalutinių produktų ir atliekų apdorojimu įmonėje siekiant trumpos ir vidutinės trukmės laikotarpiu suderinti gamybos metodus ir gamtos apsaugą, rūpinantis ūkių ekonomine pusiausvyra ir užtikrinant ūkio bandos sanitarinę saugą ir paties ūkininko sveikatą.

2. Įžanga

2.1 Praėjus šešeriems metams nuo USE (užkrečiamos spongi-forminės encefalopatijos) sukeltos krizės, Komiteto nuomone,

tikslinga iš naujo aptarti kritusių gyvūnų šalinimo ir šalutinių gyvūninės kilmės produktų naudojimo klausimą atsižvelgiant į maisto produktų saugos ir vartotojų sveikatos apsaugos aspektus bei gamintojų ekonomines problemas.

2.1.1 Maisto gamybos saugos standartai Europoje yra daug griežtesni nei trečiosiose šalyse, bet jie užtikrina ne tik vartotojams maisto produktų saugą, bet ir aplinkos apsaugą, gyvūnų sveikatą ir apsaugą. Išlaikyti šiuos standartus, reikalaujančius didesnių gamybos išlaidų, bus galima tik tada, jei gamyba ir toliau bus plėtojama Europoje.

2.2 Iki USE sukeltos krizės gyvūninių atliekų šalinimas kiaulienkystės ūkiuose gamintojams nekėlė problemų, kadangi iš kritusių gyvūnų buvo gaminami mėsos miltai, kuriais buvo šeriami gyvuliai. Todėl daugelyje šalių gyvūninių miltų gamintojai nemokamai išveždavo kritusius gyvūnus.

2.3 Dėl kilusios USE krizės Europos Parlamento ir Tarybos 2002 m. spalio 3 d. reglamentas (EB) Nr. 1774/2002, nustatantis sveikatos taisyklės gyvūninės kilmės šalutiniams produktams, neskirtiems vartoti žmonėms, ne tik uždraudė mėsos miltus šerti gyvuliams, bet ir priskyrė kritusius gyvūnus 2 kategorijos rizikos grupei, o tai reiškia, kad juos būtina išvežti ir sudeginti, ir tą daryti leidžiama tik įmonėms, turinčioms nustatytą tvarką išduotą leidimą.

2.4 Dėl to, savaime suprantama, atsirado papildomų išlaidų gamintojams ir dar labiau padidėjo konkurencijos iškreipimas, lyginant su trečiosiomis šalimis. Todėl gamintojai pradėjo ieškoti alternatyvų, kurios būtų mažesnė našta minėtam sektoriui, tačiau veiksmingai užtikrintų biologinę saugą ir aplinkosaugą.

2.5 Šiuo metu prekyboje vyrauja tendencijos skatinti atvirą pasaulinę rinką, kurioje vadovaujama tik pasiūlos ir paklausos principu. Tačiau mes, europiečiai, esame milžiniško konkurencijos iškreipimo aukos, kadangi įvairūs mokslo ir technikos sprendimai lėmė tokią politinę padėtį, dėl kurios mūsų produktų kainos, palyginti su trečiųjų šalių, yra daug aukštesnės.

2.6 Kaip pavyzdį galima pateikti 2000 m. gruodžio 4 d. Tarybos sprendimą Nr.2000/766/EB, kurio 2 str. 1 dalyje draudžiama visose šalyse narėse šerti naminius gyvulius perdirbtais gyvūninės kilmės baltymais. Šis sprendimas taikytinas visoms gyvūnų rūšims. Europos Parlamento ir Tarybos 2002 m. spalio 3 d. reglamento 1174/2002 22 str. 1 dalies a punkte šis draudimas patvirtintas, jo galiojimo laikas pratęstas.

2.7 Nesunku suprasti, kad galvijų spongiforminės encefalopatijos sukelta krizė ir jos ryšys su užkrečiamomis spongiforminėmis encefalopatijomis labai paveikė ūkio šakas, kurioms būdinga intensyvi gamyba (kiaulių ir paukščių auginimas) ir kurios negauna gamintojams skiriamos pagalbos ar premijų ir laikydamosi aplinkosaugos, gyvūnų apsaugos ir higienos reikalavimų gauna labai nedidelį pelną, be to, susiduria su daugybe kliūčių, neleidžiančių vystytis.

2.8 Draudimas šerti gyvulius mėsos miltais atnešė šiai šakai milžiniškų nuostolių. Pirmą, jų nebuvo galima naudoti kaip baltymų šaltinio gyvulių pašarui gaminti, o dėl padidėjusios augalinės kilmės baltymų paklausos išaugo jų kaina, todėl gerokai pakilo ir paties pašaro kaina. Antra, skerdimo šalutiniai produktai nebebuvo papildomo pelno šaltiniu ir padidino išlaidas, dėl to išaugusios pašarinių miltų kainos neišvengiamai turėjo įtakos vartotojų kainų kilimui.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Teisiniai aspektai ir moksliniai bei techniniai prieštaravimai, susiję su kritusių kiaulių šalinimu

3.1.1 Reglamentas Nr. 1774/2002, numatantis, kad kritusius gyvūnus išveža (renka) ir šalina leidimą turinčios įmonės, ir draudžiantis naudoti gyvūninės kilmės baltymus, sukėlė ekonominių sunkumų ne tik tų šalių, kurios jau įgyvendino šią sistemą, gamintojams, dar didesnių problemų kilo tose šalyse, kurios to nepadarė ir turėjo tai įgyvendinti dar didesnėmis sąnaudomis. Todėl šių šalių gamintojams kilo klausimas, ar šiuo teisės aktu, draudžiančiu pardavinėti mėsos miltus, nesiekama mokėti kompensacijų šalutinius gyvūninės kilmės produktus perdirbančioms įmonėms.

3.1.2 Šis klausimas tampa dar svarbesnis, turint galvoje tai, kad nurodytame reglamente numatyta išimtis atokioms vieto-

vėms, kuriose naminių gyvulių tankis yra nedidelis ir kritusių gyvūnų šalinimui leidžiama taikyti įprastinius metodus. Negalima pamiršti, kad surinkimo ir išvežimo išlaidos šiose srityse būtų labai didelės. Be to, numatytos dar dvi išimtys:

— nugaišę naminiai gyvūnai gali būti šalinami ir užkasami kaip atliekos;

— gyvūninės kilmės šalutiniai produktai, kilus Tarptautinio epizootijų biuro (OIE) A sąraše įrašyti ligai, gali būti šalinami kaip atliekos sudeginant arba užkasant ūkio teritorijoje, jei atsakingoji visuomenės sveikatos apsaugos institucija mano, kad išvežant kritusius gyvūnus gali kilti ligos išplitimo pavojus arba jei artimiausia perdirbimo įmonė negali jų apdoroti dėl pajėgumų stygiaus.

3.1.3 Šiuo metu tampa tiesiog būtinybe, kad kiaulininkystės ir paukštininkystės ūkiai būtų išsidėstę kuo toliau ne tik nuo gyvenamųjų vietovių, bet ir vieni nuo kitų. Todėl ieškoma atokesnių vietovių, kad nebūtų trukdoma kaimynams ir būtų galima užtikrinti naminių gyvulių sveikatos apsaugą.

3.1.4 Kadangi kritusių gyvūnų išgabenimas (rinkimas), kaip jau buvo minėta aukščiau, yra labai brangus, greta reglamente numatytų priemonių ieškoma daugiau sprendimų, kurie būtų suderinami su dabartinėmis sąlygomis. Vertinant šias galimybes, niekada negalima pamiršti sveikatos ir saugos, gyvūnų sveikatos ir gerovės, taip pat aplinkos apsaugos aspektų.

3.2 Mėsos miltų naudojimo teisiniai aspektai ir techniniai bei moksliniai prieštaravimai

3.2.1 Nėra jokių mokslškai pagrįstų įrodymų, kad kiaulės ir paukščiai galėtų užsikrėsti galvijų spongiformine encefalopatija. Jungtinėje Karalystėje nekyla jokių abejonių, kad kiaulės ir paukščiai turėjo sąlyčio su galvijų spongiforminės encefalopatijos sukėlėju (prionu). Nors kiaulės buvo šeriamos tais pačiais gyvūninės kilmės baltymais, kurie galvijams sukėlė spongiforminę encefalopatiją, nepasitaikė nė vieno kiaulių užsikrėtimo atvejo. Su vištomis atlikti bandymai taip pat parodė, kad jos atsparios tiek parenteraliniu, tiek ir oraliniu būdu patenkančiam ligos užkratui ⁽¹⁾.

3.2.2 Vartotojų sveikatos apsaugos ir vartotojų saugumo klausimais Komisija imasi priemonių rizikai valdyti remdamasi naujaisiais atliktų tyrimų rezultatais ir patikimomis mokslinėmis išvadomis, pvz., Mokslo iniciatyvinio komiteto pateiktomis gairėmis. Sudaryta iniciatyvinis komitetas remia *ad hoc* darbo grupę TSE/BSE, sudaryta iš žinomų Europos mokslininkų.

⁽¹⁾ (D. Matthews e B. C. Cooke, Rev. Sci. Techn. Int. Epit. 2003, 22 (1), p. 283–296). Taip pat žr.: Poultry, pig and the risk of BSE following the feed ban in France — a spatial analysis. Abrial D., Calavas D., Jarrige N., Ducrot C.; Vet. Res. 36 (2005) p. 615–628.

3.2.3 Apie tai, kad stokojama žinių apie USE, nurodoma šiuose darbuose:

- mokslinė nuomonė apie USE sukėlėją, perduodamą žmogui oraliniu būdu (infekcijos dozė ir rūšių barjeras), kurią Mokslo iniciatyvinis komitetas priėmė 2000 m. balandžio 13–14 d. posėdyje;
- mokslinis pranešimas apie saugų žinduolių mėsos ir kaulų miltų naudojimą neatrajojantiems gyvuliams šerti, 1998 m. rugsėjo 24–25 d. Mokslo iniciatyvinio komiteto susitikimas.

3.2.4 USE keliamą pavojų kiaulėms Mokslo iniciatyvinis komitetas aptarė šiuose darbuose:

- Mokslo iniciatyvinio komiteto nuomonė, priimta 1999 m. birželio 24–25 d., dėl nugaišusių gyvūnų;
- mokslinė nuomonė dėl USE sukėlėjų užkrato neatraujančių gyvūnų bandomose gyvūninės kilmės šalutinius produktus naudojant pašarų grandinėje („intraspecies recycling opinion“), kurią Mokslo iniciatyvinis komitetas priėmė 1999 m. rugsėjo 17 d.;
- mokslinė nuomonė dėl gyvūninės kilmės baltymų naudojimo visų rūšių naminiams gyvuliams šerti, kurią 2000 m. lapkričio 27–28 d. posėdyje priėmė Mokslo iniciatyvinis komitetas.

3.2.5 Apibendrinant visus šiuos mokslinius tyrimus, galima padaryti išvadą, kad nėra jokių epidemiologinių įrodymų, kad kiaulės, paukščiai ir žuvis gali užsikrėsti USE arba kad šios rūšys serga USE. Lig šiol jokiais moksliniais tyrimais neįrodytas USE poveikis kiaulėms, paukščiams arba žuvis.

3.3 Esamų problemų analizė ir šalutinių gyvūninės kilmės produktų apdorojimo įmonėse galimybės

3.3.1 Gyvulininkystės ūkiuose susikaupusių gyvūninės kilmės atliekų apdorojimas turi būti aptariamasis įvairiais aspektais - maisto saugos, sveikatos ir higienos, gyvūnų apsaugos ir aplinkos apsaugos požiūriu.

3.3.2 ES gyvulininkystės ūkiai kasmet pagamina daugiau kaip 170 mln. tonų gyvūninės kilmės atliekų ⁽²⁾. Šiuolaikinės gyvulininkystės valdymas yra labai sudėtingas, jis taip pat apima atliekų apdorojimą. Reikia ieškoti veiksmingesnių ir rentabilesnių kritusių gyvūnų šalinimo metodų.

⁽²⁾ 1 lentelė Gyvulininkystės atliekų apžvalga (EU-5) - Šaltinis: EUROSTAT/MAPYA 2003.

3.3.3 Kritusių gyvūnų šalinimas yra labai sudėtinga problema, kadangi, viena vertus, reikia atsižvelgti į artimiausią aplinką, kita vertus, būtina įvertinti ligų užkrato perdavimo galimybę vežant kritusius gyvūnus, taip pat būtina atsižvelgti į visuomenės sveikatos, higienos ir saugos reikalavimus ⁽³⁾.

3.3.4 Šia nuomone siekiame išplėsti gamintojų galimybių spektrą, tačiau visuomenės sveikatos ir aplinkos apsauga visada bus svarbiausias principas. Šiuo tikslu mes siūlome taikyti hidrolizę, bet taip pat teikini ir kiti metodai, kurie atitinka žemiau išvardytus reikalavimus ⁽⁴⁾.

3.3.5 Hidrolizė kaip svarbiausias kritusių gyvūnų apdorojimo metodas biologiniu požiūriu nesiskiria nuo kitų organinių medžiagų, kurios skyla kontroliuojamomis sąlygomis, hidrolizės. Hidrolizės biocheminis procesas paremtas medžiagų gebėjimu skaidytis autolizės būdu. Proceso metu baltymai suskyla į amino rūgštis, gliukozidai — į cukrų, o riebalai suskaidomi į riebalines rūgštis ir alkoholį. Kalbant apie kritusias kiaules, galutinis hidrolizės produktas dėl riebalų esterizacijos yra tirštas bei tvasus, ir hidrauliniu požiūriu jis pasižymi klampaus skysčio savybėmis, o tai yra dar vienas papildomas pranašumas jį apdorojant kontroliuojamomis sąlygomis ir pernešant hidrodinaminiu būdu. Kad hidrolizė vyktų kuo efektyviau, reikia kontroliuoti keletą veiksnių, pvz., dalelių dydį (kritę gyvūnai susmulkinami iš anksto), temperatūrą ir laiką, taip pat atmosferoje esantį O₂, kad neatsirastų nemalonaus kvapo. Skystis, susidarantis kaip hidrolizės produktas, gali būti toliau apdorojamas kartu su fermos srutomis, ir tai teikia papildomos naudos, pvz.,

- užtikrinama biologinė sauga (kritę gyvūnai šalinami pačioje fermoje kontroliuojamomis sąlygomis, todėl sumažėja pavojus pernešti ligų užkratą į kitas fermas);
- didinamas tradicinio srutų šalinimo proceso efektyvumas;
- šalinamos patogeninės medžiagos;
- gerinama įmonės vadyba, nes kritusių gyvūnų šalinimas ir srutų apdorojimas vietoje vyksta vienu metu ⁽⁵⁾.

⁽³⁾ 2 lentelė Gyvulininkystės ūkių atliekų ir šalutinių gyvūninės kilmės produktų apskaita (šaltinis: EUROSTAT/MAPYA)

⁽⁴⁾ — Risk assessment: use of composting and biogas treatment to dispose of catering waste containing meat (Final report to the department for Environment, Food and Rural Affairs). Gale P. (2002). In <http://www.defra.gov.uk/animalh/by-prods/publicat/>

— Informe final relativo a los resultados obtenidos en los proyectos de estudio de alternativas a sistemas de cadáveres. Antonio Muñoz Luna, Guillermo Ramis Vidal, Francisco José Pallarés Martínez, Antonio Rouco Yáñez, Francisco Tristán Lozano, Jesús Martínez Almela, Jorge Barrera, Miriam Lorenzo Navarro, Juan José Quereda Torres. (2006)

⁽⁵⁾ Tyrimai šia tema:

— Informe final de resultados sobre la hidrólisis de cadáveres animales no ruminantes: experiencia en ganado porcino. Lobera JB, González M, Sáez J, Montes A, Clemente P, Quiles A, Crespo F, Alonso F, Carrizosa JA, Andujar M, Martínez D, Gutiérrez C.

— Parámetros Físico-químicos y bacteriológicos de la hidrólisis de cadáveres de animales no ruminantes con bioactivadores. Gutiérrez C, Fernández F, Andujar M, Martín J, Clemente P, Lobera JB CARM-IMIDA. <http://wsiam.carm.es/imida/publicaciones%20pdf/Ganader%20Eda/Gesti%20F3n%20de%20Residuos%20Ganaderos/Hidrolizaci%20F3n%20de%20Cad%20E1veres/Resultados%20del%20Estudio%20Preliminar.pdf>

3.3.6 Svarbi energijos gamyba naudojant biomasą, tam galima naudoti sujungtas talpas be atbulinio nuotėkio galimybės arba sąlyčio su atmosfera. Tačiau taip pat esame suinteresuoti ištirti paprastesnius metodus, kurie yra tinkami mažesnėms įmonėms, ir taip pat gali užtikrinti, kad būtų laikomasi visuomenės sveikatos, higienos sąlygų įmonėse bei aplinkosaugos reikalavimų.

4. Specialiosios pastabos

4.1 Informacija šiandieninėje visuomenėje vaidina ypač svarbų vaidmenį. Vartotojas turi teisę gauti tinkamą ir teisingą informaciją, tačiau tai būna retai, nes žiniasklaida pirmenybę teikia katastrofoms ir nelaimingiems atsitikimams, o apie teigiamus dalykus praneša retai. Dėl to reikia dėti didžiules pastanges, kad būtų paskelbta apie visuomenės sveikatos srityje nuveiktus darbus, o vartotojas galėtų pats sąmoningai apsispręsti, kas jam labiau tinka.

4.2 Ekonominės kritusių gyvūnų ir gyvūninės kilmės atliekų šalinimo pasekmės

4.2.1 Kritusių gyvūnų šalinimas sukėlė daug logistikos problemų (tose šalyse, kuriose nebuvo sukurta surinkimo ir išvežimo sistema), o kai kuriais atvejais jų išgabenimas nesuderinamas su gera visuomenės sveikatos apsaugos praktika įmonėje.

4.2.2 Bendrijos direktyvos sukeliamas ekonomines pasekmes reikia išnagrinėti remiantis dviem konkrečiais pavyzdžiais:

4.2.2.1 Tose šalyse, kuriose nėra kritusių gyvūnų išvežimo sistemos, prireiks investicijų šiose srityse: gyvulininkystės ūkiuose (šaldymo sandėlių statybai ir patikimų kritusių gyvūnų išvežimo planų, parengimui), transporto įmonėse (specialios komplektacijos sunkvežimių įsigijimui), šalutinių gyvūninės kilmės produktų perdirbimo įmonėse (nesusmulkintų kritusių gyvūnų apdorojimo pajėgumų pritaikymui) ⁽⁶⁾.

4.2.2.2 Tose šalyse, kurios įsivedė kritusių gyvūnų surinkimo ir išvežimo sistemas, nereikės jokių papildomų investicijų. Tačiau kadangi mėsos miltų naudoti negalima, reikia sumokėti už jų išvežimą ir utilizavimą ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Buvo apskaičiuota, kad atsižvelgiant į įmonės vietą ir dydį gamybos išlaidos vienam gyvūnui padidėja nuo 0,36 iki 0,96 euro, ir visiškai aišku, kad mažos įmonės kiekvienu atveju labiausiai pajus šį kainų padidėjimą.

⁽⁷⁾ Tai sukelia papildomų produkto gamybos išlaidų, kurios skaičiuojant vienam gyvūnui sudaro 0,3–0,5 euro.

4.3 Ekonominės gyvūninės kilmės šalutinių produktų naudojimo pasekmės

Draudimas naudoti gyvūninės kilmės baltymus kiaulių, naminių paukščių ir žuvų pašarams labai padidino gamybos kaštus Europoje, ir dėl to savaime suprantama labiau iškreipiama konkurencija, palyginti su tokiais šalimis kaip Brazilija, Argentina ir JAV, kur neuždrausta juos naudoti. Šios kainų padidėjimo lemtos pasekmės jaučiamos įvairiuose lygmenyse, nes šalutiniai skerdimo produktai dėl šalinimo išlaidų daugiau nebeduoda pelno, be to, dėl padidėjusios augalinės kilmės baltymų paklausos išaugo kainos ir kartu pabrango galvijų pašaras ⁽⁸⁾.

4.3.1 Lyginant su trečiosiomis šalimis, mūsų gamybos išlaidos yra didesnės šiose srityse:

Šalutinių gyvulininkystės produktų šalinimas:	6 EUR/100 kg kiaulių skerdenų ⁽⁹⁾
---	--

Gyvūninės kilmės miltų nenaudojimas:	0,75 EUR/100 kg ⁽¹⁰⁾
--------------------------------------	---------------------------------

Sojos kainos padidėjimas:	1,5 EUR/100 kg ⁽¹¹⁾
---------------------------	--------------------------------

Padauginę šiuos skaičius iš metinės kiaulių produkcijos kiekio, galime apskaičiuoti nuostolius, kurie Bendrijos mastu sudaro 173 mln. eurų. Greta padidėjusių išlaidų dar reikia paminėti daugybę gamybos veiksnių, pvz., pašarai, energija, darbo jėgos išlaidos, gyvūnų ir aplinkosaugos standartai, dėl kurių išlaidos, tenkančios vienam kg kiaulių skerdenų Brazilijoje ⁽¹²⁾, yra 0,648 EUR/kg, palyginti su 1,25 EUR/kg ES ⁽¹³⁾.

4.3.2 PPO derybų metu niekada nebus galima diskutuoti apie šį konkurencijos iškraipymą, nes šis teiginys iškart būtų atmestas kaip nepagrįstas moksliniais įrodymais. Jei tokia padėtis išliks ir ateityje, privalome remti Europos gamintojus, nes kitaip kelsime grėsmę tolesnei gamybos išlikimui.

⁽⁸⁾ Mėrcia universiteto darbo grupės tyrimas vadovaujant prof. Dr. António Muñoz Luna, DMV, PhD, MBA.

⁽⁹⁾ Šaltinis: INRA (Institute National de Recherche Agricole, Prancūzijos žemės ūkio mokslinio tyrimo institutas).

⁽¹⁰⁾ Apskaičiuota remiantis vidutine žaliavų kaina iki uždraudžiant naudoti kiaulių šėrimui įprastus pašarus kiekius ir įvedus šį draudimą.

⁽¹¹⁾ Idem 10

⁽¹²⁾ Gamybos išlaidos, tenkančios federalinėje valstijoje Parana veikiančioje uždaro ciklo įmonei, kurioje laikoma 1 200 motininių kiaulių, o vienos kiaulių produktyvumas sudaro 20,3 paršelių skaičiuojant vienai paršavedei per metus.

⁽¹³⁾ Portugalijoje esanti įmonė, kurioje laikoma 500 motininių kiaulių uždaro ciklo įmonėje, o metinis vienos paršavedės produktyvumas yra 23 paršeliai per metus.

4.4 Aspektai, į kuriuos derėtų atsižvelgti, jei būtų panaikintas draudimas neatrajojančių gyvūnų mėsos miltus naudoti kiaulių ir naminių paukščių pašarams

4.4.1 Visų pirma reikia užtikrinti, kad nebūtų kryžminio mėsos miltų užterštumo; todėl grupei įvairių Belgijos įstaigų mokslininkų buvo pavesta ištirti ir įdiegti praktikoje techniką, leidžiančią pašaruose nustatyti gyvūninės kilmės neatrajojančių gyvulių baltymus. Ši tyrėjų grupė 2004 m. pirmąjį pusmetį sėkmingai užbaigė savo darbą ir SANCO (Sveikatos ir vartotojų apsaugos) generaliniam direktoratui pateikė 2004 m. rugsėjo 24 d. baigiamąjį pranešimą „Determination of Processed Animal Proteins Including Meat and bone Meal in Feed“, kuriame buvo pasiūlyti metodai, nustatantys pašaruose tokius baltymus. Tai sudarytų sąlygas numatyti visiškai atsekamas ir kontroliuojamas mėsos miltų, pagamintų iš neatrajojančių gyvūnų (jų kilmę taip pat nesunku nustatyti), gamybos grandines, todėl būtų galima sukurti pirmą šių sudėtinių medžiagų gamybos ir atsekamumo grandinių sistemą, garantuojančią, kad joje nėra neatrajojančių gyvūnų mėsos miltų ⁽¹⁴⁾.

2006 m. liepos 11 d., Briuselis

4.5 Paskutinė kliūtis pakartotinai leisti naudoti mėsos miltus, pagamintus iš neatrajojančių gyvūnų, kiaulių ir naminių paukščių pašarams

4.5.1 Šiuo metu tereikia sukurti metodus, leidžiančius atskirti kiaulių ir naminių paukščių baltymus, siekiant įgyvendinti dar vieną Europos Parlamento reikalavimą įrodyti, kad nėra kanibalizmo. Turint galvoje mėsos miltus, apie kanibalizmą kalbėti yra tiesiog netikslinga. Kanibalizmas yra tada, kai fermoje vienas gyvūnas suėda kitą, jis gali pasitaikyti atsitiktinai tik kai kuriose fermose. Kalbant apie amino ir riebalines rūgštis, „kanibalizmo“ sąvoka netaikytina.

4.5.2 Nepaisant pirmiau išdėstytų pastabų, dėl toliau nurodytų priežasčių šiuo metu yra reali galimybė sukurti mechanizmą, leidžiantį kontroliuoti kanalus, kuriais kiaulių baltymai būtų tiekiami tik naminių paukščių pašarams ir atvirkščiai:

- kiaulių ir naminių paukščių mėsos miltai niekada nebus gaminami toje pačioje skerdykloje, nes šie gyvūnai skerdžiami skirtingose skerdyklose;
- kadangi tik keletas įmonių gamina paukščių lesalus, o kitos — tik pašarus kiaulėms, jų supainioti neįmanoma;
- tas pat pasakytina apie įmones, kuriose yra atskiros gamybos linijos skirtingoms gyvūnų rūšims.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁴⁾ Kiti tyrimai šia tema:

- *Effective PCR detection of animal species in highly processed animal byproducts and compound feeds*. Furnière O, Dubois M, Baeten V, von Holst C, Berben G. *Anal Bioanal Chem* (2006) 385: 1045-1054.
- *Identification of Species-specific DNA in feedstuffs*. Krcmar P, Rencova E.; *J. Agric. Food Chem.* 2003, 51, 7655-7658.
- *Species-specific PCR for the identification of ovine, porcine and chicken species in meat and bone meal (MBM)*. Lahiff S, Glennon M, O'Brien L, Lyng J, Smith T, Maher M, Shilton N. *Molecular and Cellular Probes* (2001) 15, 27-35

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, nustatantį specialias šilkaverpių auginimą skatinančias priemones

(kodifikuota versija)

COM(2006) 4 final — 2006/0003 CNS

(2006/C 318/19)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsniu, 2006 m. vasario 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą, nustatantį specialias šilkaverpių auginimą skatinančias priemones (kodifikuota versija)*.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkosaugos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja An Le Nouail.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 168 nariams balsavus už, 7 - prieš ir 17 susilaukusių.

1. Įvadas

1.1 Šiuo pasiūlymu siekiama kodifikuoti 1972 m. balandžio 24 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 845/72, nustatantį specialias šilkaverpių (*bombyx mori* (Linnaeus, 1758) auginimą skatinančias priemones, laikantis 1994 m. gruodžio 12 d. tarpinstituciniu susitarimu nustatytos pagreitinotos priėmimo tvarkos.

1.2 Kodifikuojami tokie teisės aktai, kurie laikui bėgant buvo dažnai keičiami ir dėl to tapo sunkiai suprantami.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Minėtas reglamentas įsigaliojo prieš daugiau nei 30 metų, jame keliskart buvo daromi esminiai pakeitimai, todėl asmenys, kuriems šis teisės aktas buvo skirtas, sunkiai suprato jo turinį ir reikšmę neatlikę teisinio tiriamojo darbo ir nesuradę konkrečių momentų galiojančių taisyklių.

2.2 Todėl Komitetas pritaria pasiūlymui kodifikuoti, kadangi tokiu būdu teisė tampa prieinamesnė piliečiams ir, kaip jis ragino ankstesnėse nuomonėse ⁽¹⁾, yra gerinama teisėkūra.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Reikėtų taip pat svarstyti galimybę taikyti kitas supaprastinimo priemones, pvz., tam tikro teisės akto panaikinimą arba naują redakciją.

3.2 Šilkaverpių auginimas buvo labai paplitęs pietų Europoje nuo tryliktojo amžiaus, pasiekė savo apogėjų devynioliktajame amžiuje ir galiausiai žlugo po *bombyx mori*, iš vienos nenutrūkstancios gijos (kuri naudojama tekstilės pramonėje) kokoną verpiančio vabzdžio epidemijos. Iš naujo išauginti sveiki kiaušinėliai ⁽²⁾ neleido atgaivinti šilkaverpio auginimo, kuris reikalauja intensyvios priežiūros ir šilkmedžių, kurių lapai yra vienintelis vikšro mitybos šaltinis, taigi juos reikia skinti kiekvieną dieną labai dideliais kiekiais. Šiuo metu ši pramonė beveik visiškai priklauso nuo importo, ypač iš Kinijos ir Vietnamo.

3.3 Komitetas mano, kad atsižvelgiant į įvairias šilko naudojimo sritis, kurioms reikalingos skirtingos šilko savybės ir į naujas taikymo sritis, kurias moksliniai tyrimai leis išplėtoti ateityje, šilkaverpių auginimo pagrindas Europoje turi būti išsaugotas; be to, ši veikla leidžia išsaugoti darbo vietas nepalankioje padėtyje esančiuose ar atokiuose regionuose ⁽³⁾. Reglamente numatyta pagalba už kiekvieną šilkaverpių kiaušinėlių dėžutę yra būtina norint išsaugoti šią veiklą, kuri turi konkuruoti su didžiulėmis importo iš trečiųjų šalių apimtėmis, kur darbo jėga yra ypač pigi. Be to, Europos šilkas tinkamas naudoti šiuolaikinėje pramonėje ir galės būti naudojamas kitose srityse ateityje, kas pateisina Bendrijos gamybos išsaugojimą.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Kartu su kitomis, žr. 2005 m. EESRK tiriamąją nuomonę dėl geresnės teisėkūros (Pranešėjas Daniel Retureau) INT/265 — OL C 24 2006 1 31, p. 39.

⁽²⁾ *Bombyx mori* drugelio kiaušinėliai.

⁽³⁾ Pusė Europos šilko gaminama Kanarų salose.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 76/769/EEB, susijusią su prekybos tam tikrais gyvsidabrio turinčiais matavimo įtaisais apribojimu

COM(2006) 69 final — 2006/0018 (COD)

(2006/C 318/20)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2006 m. kovo 8 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 76/769/EEB, susijusią su prekybos tam tikrais gyvsidabrio turinčiais matavimo įtaisais apribojimu.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Giacomina Cassina.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (2006 m. rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 181 nariui balsavus už, 5 - prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Remdamasis 2-me ir 3-me punktuose išdėstytomis pastabomis, EESRK:

- a) pritaria Komisijos pasiūlymui ir pasirinktam teisiniam pagrindui (Sutarties 95 punktas) ir remia strateginį tikslą visiškai atsisakyti gyvsidabrio naudojimo 2.2 punkte nurodytuose matavimo įtaisuose;
- b) mano, kad nagrinėjamas pasiūlymas yra suderintas su kitais aplinkai ir visuomenės sveikatai taikomais Bendrijos standartais ir politinėmis priemonėmis;
- c) ragina minėtus įtaisy sparčiau keisti alternatyviais, gyvsidabrio neturinčiais pakaitalais (galbūt taikant lengvatas ir vykdant informavimo kampanijas siekiant užkirsti kelią tolesniam potencialiai pavojingų, gyvsidabrio turinčių įtaisų naudojimui) ir kartu apsvarstyti, kiek toks pakeitimas kainuos vartotojams;
- d) ragina įteisinti atskirą atliekų surinkimą ir pardavėjų atsakomybę surinkti nebe naudojamus įtaisy (kaip jau surenkami elektriniai ir elektroniniai prietaisai);
- e) ragina Europos Komisiją nurodyti, kokios garantijos buvo nustatytos, kad neįtraukti sektoriai (profesinis ir pramoninis įtaisų naudojimas) privalėtų laikytis tikslo užkirsti kelią gyvsidabrio išmetimui į aplinką;
- f) ragina Bendrijos ir valstybių narių institucijas atidžiai tikrinti, ar importuoti gaminiai atitinka ES teisės nuostatas.

2. Įžanga ir svarbiausios pasiūlymo nuostatos

2.1 Nagrinėjamas pasiūlymas priimti direktyvą remiasi 2005 m. sausio 28 d. komunikate „Bendrijos strategija dėl gyvsidabrio“⁽¹⁾ išdėstytomis nuostatomis. Minėtoje strategijoje, kurios pagrindas — šiuo metu visuotinai pripažįstamas faktas, kad gyvsidabris yra nuodingas ir labai pavojingas žmonėms, ekosistemoms ir laukiniams gyvūnams, siūloma keletas priemonių visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugos srityse. Jų esmė — gyvsidabrio naudojimo nutraukimas visose veiklos srityse, kuriose gyvsidabrio šiuo metu jau galima pakeisti alternatyviomis medžiagomis arba gaminiais, kuriuos naudojant galima išvengti dabartinio žalingo poveikio neurologiniam vystymuisi, imuninei sistemai ir reprodukciniams organams.

2.2 Turėdama tai omenyje, Komisija, kaip visuotinės strategijos įgyvendinimo etapą, siūlo iš dalies pakeisti⁽²⁾ Direktyvą 76/769. Šiame pasiūlyme numatoma uždrausti prekiauti šiais gyvsidabrio turinčiais matavimo įtaisais:

- a) mediciniais termometrais;
- b) kitais plačiai visuomenei parduodamais matavimo įtaisais (pavyzdžiui, manometrais, barometrais, kraujospūdžio matuokliams ir pan.).

2.3 Vis dėlto, remiantis ketele valstybių narių jau įteisintais draudimais ir (arba) apribojimais ir atitinkamai atsižvelgiant į sukauptą patirtį, mokslo ir pramonės srityse naudojamais prietaisais ir įtaisais šis draudimas netaikomas, kadangi jų skaičius yra santykinai mažas ir jie naudojami labai specializuotoje aplinkoje, kuriai taikomi darbo saugos ir pavojingų atliekų tvarkymo kontrolės standartai ir tvarka arba kuri priklauso REACH reglamento taikymo sričiai.

⁽¹⁾ COM(2005) 20 final.

⁽²⁾ Direktyvos 76/769/EEB I priede pridamas specialus 19 bis punktas.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Nors kai kurios valstybės narės jau pradėjo palaipsniui atsisakyti gyvsidabrio ir keisti jį alternatyviais gaminiais, apskaičiuota ⁽³⁾, kad šiuo metu matavimo ir kontrolės įtaisams Europoje kiekvienais metais sunaudojama 33 tonos gyvsidabrio, iš kurių apie 25–30 tonų tenka termometrams, kuriais prekiaujama rinkoje.

3.2 Todėl gyvsidabris ir nuodingiausi jo išvestiniai produktai patenka tarp buitinių atliekų, kadangi nebenaudojami arba sudužę termometrai ir kiti matavimo įtaisai dažniausiai išmetami kartu su šiukšlėmis. Sąvartynuose ir kitose netinkamose atliekų šalinimo vietose išmestas gyvsidabris gali patekti į nuotekas ir išplisti aplinkoje. Todėl gyvsidabrio randama maisto produktuose; jis ypač pavojingas vandens gyvūnų mitybos grandinei ir todėl didelė grėsmė kyla žuvies ir jūros gėrybių vartotojams (ypač Viduržemio jūros regionuose).

3.3 EESRK pabrėžia, kad jau sukurti ir parduodami prietaisai, kurie atlieka tą pačią funkciją, kaip nurodyta pasiūlyme priimti direktyvą, ir kuriuose naudojamos gyvsidabrio pakeičiančios medžiagos. Todėl būtų galima gyvsidabrio turinčius įtaisus pakeisti nedelsiant ir, atrodo, be papildomų išlaidų (visgi žr. 4.1 punkto b, c ir e papunkčius). Tačiau poveikio įvertinime visiškai nenurodoma, kiek minėtų įtaisų pakeitimas kainuos vartotojui, todėl EESRK ragina apskaičiuoti išlaidas ir į direktyvos taikymo nuostatas įtraukti paramos priemones.

3.4 EESRK tvirtai remia Komisijos tikslą uždrausti pasiūlyme išvardytų gyvsidabrio turinčių įtaisų prekybą: nereikia pateikti daugiau gyvsidabrio žalingumo ir atsparumo įrodymų; uždraudus gyvsidabrio turinčių įtaisų naudojimą, būtų galima pasiekti aukštesnį aplinkos apsaugos ir žmonių sveikatos lygį, kaip nurodoma šios priemonės teisiniame pagrinde (Sutarties 95 straipsnyje), kurį EESRK laiko visiškai teisingu ir tinkamu.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Vis dėlto EESRK pastebi, kad:

- a) draudimo netaikant gyvsidabrio turinčių įtaisų naudojimui profesinėje aplinkoje ir pramonėje, reikėtų numatyti garantijas, užtikrinančias, kad perdirbant arba sunaikinant tokius įtaisus, pasibaigus jų naudojimo terminui, gyvsidabris bus surenkamas, taip užkertant kelią jo išplitimui ir galimai žalai, daromai aplinkai ir žmonių sveikatai; svarbu užtikrinti atitinkamą kontrolę, mokymus ir konsultacijas, ypač smulkiose juvelyrinėse įmonėse ar verslovėse, kurios specialioms darbams vis dar naudoja daug gyvsidabrio;
- b) atrodo, jog tiek poveikio vertinime, tiek ir pačiame pasiūlyme nepakankamai įvertinama šiuo metu vis dar naudojamų gyvsidabrio turinčių įtaisų išmetimo kartu su buitėmis atliekomis problema; reikėtų atkreipti valstybių narių dėmesį į tai, kad būtų reikalinga ir naudinga taikyti paskatinimų sistemą (pavyzdžiui, „sunaikinimo“ programą) siekiant, kad šioje direktyvoje nagrinėjami įtaisai būtų pakeisti kiek įmanoma greičiau;
- c) galima būtų paskatinti atsisakyti šiuo metu vis dar naudojamų gyvsidabrio turinčių įtaisų taikant finansinės paramos priemones ir, visų pirma, rengiant atitinkamas informavimo kampanijas, skirtas įtaisų naudotojų atsakomybės ir sąmoningumo ugdymui apie grėšiančią žalą, raginant juos užtikrinti, kad gyvsidabris nebūtų išmetamas kartu su buitėmis atliekomis ir — dar svarbiau — kad jis nebūtų prieinamas vaikams; be to, vartotojai, kurie anksčiau pradeda naudoti pakaitalus, turėtų būti atitinkamai skatinami;
- d) minėtų įtaisų šalinimas turėtų būti vykdomas taikant atskirą atliekų surinkimą, kurį atliktų šiame direktyvos pasiūlyme nagrinjamų įtaisų pardavėjai pagal modelį, kuris direktyvoje buvo nustatytas elektriniams ir elektroniniams prietaisams;
- e) ypatingą dėmesį privaloma skirti taip pat ir importuotų gaminių atitikčiai, kad Europos lygiu įteisintų apribojančių teisės aktų nauda nenukentėtų dėl įtaisų, pagamintų ES nepriklausančiose šalyse, kuriose neatsižvelgiama į netinkamai naudojamo gyvsidabrio keliamą žalą.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁾ Remiantis Komisijos pateiktais duomenimis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl žvejybos pramonės ekonominės padėties pagerinimo

COM(2006) 103 final

(2006/C 318/21)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. kovo 9 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui dėl žvejybos pramonės ekonominės padėties gerinimo*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Sarró Iparraguirre.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 120 narių balsavus už, 16 — prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK, atsižvelgdamas į žvejybos pramonės ekonominę ir socialinę svarbą Europos Sąjungoje ne tik dėl jos tiesioginio įnašo į BVP ⁽¹⁾, pritardamas Komisijos komunikate ⁽²⁾ pateiktai išvada, kad šio sektoriaus ekonominė padėtis yra kritiška, ir suprasdamas, kad būtina imtis veiksmų šiai padėčiai pagerinti, teigia, kad šiam sektoriui iš krizės gelbėti siūlomos priemonės nėra nei realiai įgyvendinamos, nei pakankamos. EESRK nuomone, šios priemonės nėra realistinės todėl, kad dauguma ūkio subjektų yra MVĮ, turi tik vieną laivą ir žvejoja ribotus išteklius turinčiuose žvejybos plotuose su labai maža įgula, privalo laikytis griežtų žvejybos valdymo taisyklių ir turi labai nedidelę veikimo laisvę, kad galėtų įgyvendinti priemones, leidžiančias restruktūrizuoti įmones ir užtikrinti jų trumpalaikį gyvybingumą.

1.2 Be to, kol nenumatytas naujas Bendrijos biudžetas atskirai nuo ŽOFP ir EŽF ⁽³⁾, galimybės pritaikyti šias naujas priemones praktiškai yra labai ribotos. Todėl, EESRK nuomone, šis komunikatas turės mažai praktinės naudos daugeliui įmonių.

1.3 Vis dėlto toms įmonėms, kurios yra pakankamai didelės, kad galėtų prašyti pagalbos sanavimui ir restruktūrizavimui, EESRK nuomone, komunikate turėtų būti siūloma:

— atskiras Bendrijos biudžetas, atsietas nuo numatyto ŽOFP ir EŽF,

— negrąžintina sanavimo pagalba ir ilgesnis negu 6 mėnesių jos teikimo terminas,

⁽¹⁾ Bendras vidaus produktas

⁽²⁾ COM(2006) 103 final, 2006 3 9.

⁽³⁾ Žuvininkystės orientavimo finansinė priemonė ir Europos žuvininkystės fondas.

— lankstesnės ir paprastesnės nacionalinės programos, kurias turi pateikti valstybės narės, kad to pageidaujancios įmonės greičiau gautų numatytą pagalbą.

1.4 Be sanavimo ir restruktūrizavimo pagalbos, sunkumų patirianti įmonė, Komiteto nuomone, turėtų imtis ir kitų priemonių siekiant pašalinti rimtas pasekmes, kurias žvejybos įmonės ir jų įgulos patiria dėl aukštos kuro kainos. EESRK ypač siūlo Komisijai ir Tarybai pritarti šiems klausimams:

a) Minimalios pagalbos sumos padidinimas iki 100 000 eurų kiekvienai įmonei.

b) Laikinas laivyno veiklos sustabdymas dėl „nenumatytų aplinkybių“ prie jų priskiriant ir aukštos degalų kainos nulemtą krizę.

c) Leidimas skirti pagalbą rizikos draudimo įmokų finansavimui, kaip daroma žemės ūkio draudimo srityje.

d) Bendrijos eksploatacijos nutraukimo fondo, kuris turėtų atskirą biudžetą ir pirmenybę teiktų daugiausiai sunkumų turintiems laivyno segmentams bei leistų laivo valdytojams, norintiems nutraukti veiklą, tinkamai tą padaryti, įkūrimas.

e) Maksimali nacionalinių ir Bendrijos viešojo administravimo institucijų parama (pasinaudojant MTPN ⁽⁴⁾ pagalba) žuvininkystės sektoriaus pateiktiems projektams siekiant pagerinti šios veiklos energijos efektyvumą, ieškoti alternatyvių arba degalus papildančių energijos šaltinių ir vystyti žvejybos technologijų platformas.

f) Pastangos pakeisti žvejų mentalitetą siekiant paskatinti juos įsitraukti į žuvininkystės produktų pardavimą ir taip padidinti šių produktų pridėtinę vertę.

⁽⁴⁾ Moksliniai tyrimai, technologinė plėtra ir naujovės.

g) Pakrančių žvejybos laivynui taikomos mokesčių sistemos pakeitimas visų pirma jos taisyklėse numatant didmeninės prekybos franšizės teisių turėtojų atleidimą nuo įmonių pelno mokesčio pirminiame žuvies produktų pardavimo etape ir pridėtinės vertės mokesčio jų vykdomoms tarpininkavimo operacijoms sumažinimą.

h) Giluminės žūklės laivyno, žvejojančio ne Bendrijos vandenyse, įtraukimas į įvairių ES valstybių narių antrinius registrus, skirtus prekybos laivynui, pakeičiant Bendrijos gaires dėl valstybės pagalbos žvejybos pramonei.

2. Pagrindimas

2.1 Žvejybos pramonė ne tik teikia didelę žmogui reikalingų baltymų dalį, bet ir yra reikšminga visos Europos Sąjungos pakrančių bendruomenių ekonominio ir socialinio gyvenimo dalis. Komisijos duomenimis ⁽⁵⁾, išsiplėtusi Europos Sąjunga (ES-25), kurioje sugaunama ir užauginama 7 293 101 tona žuvies, sudaro 5 proc. bendros pasaulinės žuvininkystės produktų gamybos ir po Kinijos yra antra didžiausia gamintoja pasaulyje. Be to, ji valdo šiek tiek mažiau nei 90 000 žvejybos laivų turintį laivyną, kuriame yra 229 702 darbo vietos.

2.2 Šioje pramonės šakoje vyksta sunkus prisitaikymo prie pokyčių procesas sumažėjus ar net išsekus žuvų ištekliais daugelyje žvejybos plotų ir susiklosčius nepalankioms rinkos sąlygoms. Kaip teigiama komunikate, nuo dešimtojo dešimtmečio vidurio laivams, žvejojantiems Vakarų Europos vandenyse, pagrindinių giliavandenių žuvų rūšių (menkės, juodadėmės menkės, merlango, ledjūrio menkės ir europinės jūrų lydekos) ir dugninių žuvų rūšių (jūrų plešnės, jūrų liežuvio, jūrų velnio ir omaro) sugavimo kvotos buvo mažinamos.

2.3 2002 m. BŽP reforma sudarė sąlygas pradėti Europos Sąjungos žuvininkystės valdymo modernizavimą siekiant jos tvarumo, tačiau ji apėmė ir atitinkamas priemones, visų pirma išteklių atkūrimo planus, ribojančius sugavimus ir taip smarkiai sumažinusius žvejų pelną. Tokia padėtis išliks ir ateityje.

2.4 Dėl tokios padėties, kuri susiklostė dėl įprasto ir nuolatinio veiklos išlaidų didėjimo ir stublinančio kuro kainų augimo, daugelis laivų patiria didelių nuostolių.

2.5 Komisijos komunikate išvardijamos priežastys, įstūmusios didelę dalį Bendrijos laivyno į tokią ekonominę padėtį, ir siūlo galimas išeitis.

⁽⁵⁾ „Faktai ir skaičiai apie BŽP“ — pagrindinė informacija apie bendrąją žuvininkystės politiką. 2006 m. leidimas. Europos Komisija.

3. Kontekstas

3.1 Be kitų priežasčių Komisijos komunikate nurodomos šios dvi akivaizdžios aplinkybės:

— mažėjančios pajamos,

— augančios išlaidos.

3.1.1 Mažėjančias pajamas lemia:

— Nekintančios rinkos kainos:

— auganti žuvies importo dalis,

— akvakultūros plėtra,

— pardavimas sutelktas dideliuose platinimo tinkluose.

— Mažesni sužvejojamų žuvų kiekiai:

— intensyvi tam tikros populiacijos žuvų žvejyba,

— nepakankamas laivyno pajėgumo sumažinimas.

3.1.2 Laivų eksploatavimo išlaidos, kurios paprastai kasmet didėja, nuo 2003 m. smarkiai išaugo padidėjus kuro kainoms, ir tai turėjo įtakos visiems žvejybos laivams, ypač dugniniams traleriams, kurie kol kas sudaro didžiausią Bendrijos žvejybos laivyno dalį ir kurių grynasis veiklos pelnas yra neigiamas.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Be kitų pasiūlymų, kaip įveikti dabartinius ekonominius sunkumus žvejybos pramonėje, Komisija siūlo imtis šių priemonių:

— Artimiausiu metu padėti sanuoti ir restruktūrizuoti tas žvejybos įmones, kurios, jas pertvarkius, gali vėl pradėti dirbti pelningai.

— Ilgalaikeje perspektyvoje užtikrinti žvejybos pramonei galimybę prisitaikyti prie didelių kuro kainų.

4.1.1 *Trumpalaikis sanavimas ir reorganizavimas*

4.1.1.1 Siekiant sanuoti ir restruktūrizuoti ties bankroto riba atsidūrusias arba nuolatinių finansinių sunkumų patiriančias žvejybos įmones, komunikate numatoma galimybė pritaikyti turimas priemones ir dabartinę valstybės pagalbos sistemą, kuri yra paremta Bendrijos gairėmis dėl valstybės pagalbos sunkumus patiriančioms įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti ⁽⁶⁾ ir Bendrijos gairėmis dėl valstybės pagalbos žuvininkystei ir akvakultūrai patikrinimo ⁽⁷⁾. Be to, numatytos kai kurios išimtys, nesusijusios su šiomis gairėmis (žr. 4.1.1.5 ir 4.1.1.6 punktus).

⁽⁶⁾ DO CE C 244, 2004 10 1.

⁽⁷⁾ DO CE C 229, 2004 9 14.

4.1.1.2 Tokia pagalba sanavimui gali būti teikiama kaip grąžintina paskola arba garantija ne ilgiau kaip šešis mėnesius. Jos tikslas — padėti įmonėms prisitaikyti prie naujos padėties, kuriai būdingos aukštos kuro kainos, ypač toms, kurių laivai naudoja velkamuosius žvejybos įrankius ir žvejoja gilia vandens žuvis. Tais atvejais, kai suteikus pagalbą sanavimui yra įgyvendinamas patvirtintas restruktūrizavimo planas, pagalbą sanavimui įmonė gali grąžinti panaudodama pagalbos restruktūrizavimui lėšas.

4.1.1.3 EESRK nuomone, siekiant, kad pagalba sanavimui būtų tikrai veiksminga, ji turi būti negrąžintina, o ne teikiama kaip grąžintina paskola. Tuomet sanavimo pagalba įgautų pridėtinės vertės ir būtų patrauklesnė įmonėms. Priešingu atveju, paprastą grąžintiną paskolą galima gauti bet kurioje kredito įstaigoje be Europos Komisijos leidimo.

4.1.1.4 Pagalbą tolesniam žvejybos įmonių restruktūrizavimui, kuriuo siekiama sugrąžinti jų ekonominį gyvybingumą, dažnai teks skirti investicijoms žvejybos laivams pritaikyti. Valstybės pagalbos žvejybos pramonei gairėse numatyta, kad galima skirti pagalbą žvejybos laivų modernizavimui ir įrangai laikantis Žuvininkystės orientavimo finansinės priemonės (ŽOFP⁽⁸⁾) reglamente nustatytų taisyklių. Todėl nacionalinės pagalbos teikimo šiais tikslais sąlygos yra tos pačios, kurios pagal ŽOFP yra taikomos Bendrijos pagalbai⁽⁹⁾.

4.1.1.5 Komisija išimtiniais atvejais gali leisti skirti nacionalinę pagalbą tam tikro tipo modernizavimui, kuriam netaikomas ŽOFP reglamentas, jei ta pagalba skirta žvejybos įmonių modernizavimui, kuris yra Komisijos sanavimo ir restruktūrizavimo programų dalis. Prieš skirdama pagalbą, Komisija turės įvertinti šias nacionalines programas atsižvelgdama į Bendrijos gaires ir ją skirs tuomet, jei įmonių restruktūrizavimas bus grindžiamas realiomis ekonominėmis prielaidomis atsižvelgiant į esamą padėtį, įvertinant planuojamų sugauti žuvų išteklių raidą, užtikrinant įmonių pelningumą, sumažinant eksploatavimo išlaidas ir nepadidinant esamų bendrų žvejybos pajėgumų ir pastangų.

4.1.1.6 Išimtinis Komisijos leidimas skirti valstybės pagalbą įgyvendinant nacionalines pagalbos sanavimui ir restruktūrizavimui programas apims šias investicijas:

- a) pirmajam žvejybos įrangos keitimui, jei naujuoju žvejybos būdu bus sunaudojama mažiau kuro,
- b) kuro našumo didinimo prietaisų, pvz., ekonometrų, įsigijimui,
- c) variklio pakeitimui vieną kartą, su sąlyga, kad

1. laivų, kurių bendras ilgis yra ne didesnis kaip 12 m ir kurie nenaudoja velkamojo žvejybos įrankio, naujasis variklis bus tokio paties arba mažesnio galingumo kaip senasis,

2. visų kitų laivų, kurių bendras ilgis yra ne didesnis kaip 24 m, naujojo variklio galingumas bus bent 20 proc. mažesnis negu senjojo,

3. tralerių, kurių bendras ilgis yra didesnis negu 24 m, naujojo variklio galingumas bus bent 20 proc. mažesnis negu senjojo, ir laivas pereis prie mažiau kuro naudojančio žvejybos būdo.

4.1.1.7 Komisija galėtų sutikti, kad nacionalinėse programose, sudarančiose sąlygas vykdyti įmonių, eksploatuojančių ilgesnius nei 12 m laivus, restruktūrizavimo planą, būtų nustatyta, kad 4.1.1.6 c punkto 2 ir 3 pastraipose numatytas variklio galingumo mažinimas gali būti taikomas visiems įmonės laivams, o laivo eksploatacijos nutraukimas be valstybės pagalbos taip pat gali būti laikomas įmonės viso variklio galingumo sumažinimu.

4.1.1.8 Šis principas būtų priimtinas ir nacionalinėse programose, sudarančiose sąlygas vykdyti mažų ir vidutinių įmonių (MVĮ) grupės pateiktą restruktūrizavimo planą. Tokiu atveju kai kurių grupės narių pelningumą galėtų pagerinti kitų narių vykdomos priemonės, pvz., eksploatacijos nutraukimas.

4.1.1.9 Laikinais sustabdžiusios žvejybinę veiklą laikotarpiui, reikalingam minėtoms investicijoms įgyvendinti, įmonės turės teisę prašyti atitinkamos valstybės pagalbos, jeigu ji yra tokių sanavimo ir restruktūrizavimo programų dalis.

4.1.1.10 Į visą kitą valstybės pagalbą, įskaitant Bendrijos pagalbą, suteiktą sunkumus patiriančiai įmonei, reikės atsižvelgti atliekant bendrą restruktūrizavimo planą ir ilgalaikio gyvybingumo vertinimą.

4.1.1.11 Valstybės narės per dvejus metus nuo šio Komunikato, kuriuo remiamasi rengiant šią nuomonę, paskelbimo turėtų informuoti Komisiją apie nacionalines pagalbos sanavimui ir restruktūrizavimui programas, o didesnių įmonių atveju — apie individualius planus. Komisijai pranešus apie savo pritarimą, valstybės narės per dvejus metus turėtų paskelbti administracinius sprendimus dėl restruktūrizavimo plano.

4.1.1.12 Kadangi su ekonominiais sunkumais dažniausiai susiduria laivai, naudojantys velkamąjį žvejybos įrankį, Komisija mano, kad tokia pagalba restruktūrizavimui visų pirmiausia turėtų būti skirta traleriams.

⁽⁸⁾ Reglamentas (EB) Nr. 1263/1999, 1999 6 12.

⁽⁹⁾ Reglamentas (EB) Nr. 2792/1999, 1999 12 17.

4.1.1.13 Kalbant apie tiesioginę pagalbą eksploatacijai, šiuo metu smarkiai išaugus kuro kainoms, Komisija savo komunikate atmeta bet kokią valstybės įsikišimą siekiant kompensuoti šių kainų šuolį, nes tokia pagalba būtų pagalba veiklai, kuri yra nesuderinama su Sutartimi.

4.1.1.14 Kaip alternatyvai, Komisija galėtų pritarti garantijų sistemai, kurios pageidauja žvejybos pramonė ir pagal kurią palankesniu laikotarpiu žvejybos pramonė įmokėtų lėšas, kurios, staiga išaugus kuro kainoms, būtų išmokamos kaip kompensacija. Tokiai sistemai Komisija galėtų pritarti tik tada, jeigu ja būtų galima garantuoti, kad visą valstybės suteiktą pagalbą bus galima grąžinti komercinėmis sąlygomis.

4.1.1.15 EESRK, pritardamas Komisijos komunikate pateiktai išvadai, kad Bendrijos žvejybos pramonės ekonominė padėtis yra kritiška, teigia, kad šiam sektoriui iš krizės gelbėti siūlomos priemonės nėra nei realiai įgyvendinamos, nei pakankamos. EESRK nuomone, šios priemonės nėra realios todėl, kad dauguma ūkio subjektų yra MVĮ, turi tik vieną laivą ir žvejoja ribotus išteklius turinčiuose žvejybos plotuose su labai maža įgula, privalo laikytis griežtų žvejybos valdymo taisyklių ir turi labai nedidelę veikimo laisvę, kad galėtų įgyvendinti priemones, leidžiančias restruktūrizuoti įmones ir užtikrinti jų trumpalaikį gyvybingumą. Be to, kol nenumatyta naujas, atskiras nuo ŽOPF ir EŽF biudžetas, galimybės pritaikyti šias naujas priemones praktiškai labai ribotos. Todėl, EESRK nuomone, šis komunikatas turės mažai praktinės naudos daugeliui įmonių.

4.1.1.16 Vis dėlto toms įmonėms, kurios yra pakankamai didelės, kad galėtų prašyti pagalbos sanavimui ir restruktūrizavimui, EESRK nuomone, komunikate turėtų būti siūloma:

- atskiras Bendrijos biudžetas nuo to, kuris numatytas ŽOPF ir EŽF,
- negrąžintina sanavimo pagalba ir ilgesnis negu 6 mėnesių jos teikimo terminas,
- lankstesnės ir paprastesnės nacionalinės programos, kurias turi pateikti valstybės narės, kad to pageidaujantioms įmonėms galėtų greičiau gauti numatytą pagalbą.

4.1.1.17 EESRK primena Komisijai, kad veiksminga trumpalaikė priemonė galėtų būti minimalios pagalbos suteikimas. Tačiau, Komiteto nuomone, dabartiniuose teisės aktuose nustatyta riba (3 000 eurų įmonei trejų metų laikotarpiu) yra labai žema ir neatitinka tikrovės, ypač atsižvelgiant į tai, kad kitiems ES sektoriams, išskyrus žemės ūkio sektorį, taikoma 100 000 eurų riba. Todėl, Komiteto nuomone, reikia skubiai

pakeisti teisės aktus reglamentuojančius minimalią pagalbą žvejybos pramonei padidinant nustatytą 100 000 eurų sumą kaip kitiems sektoriams. Ši pastaba jau buvo pateikta EESRK nuomonėje dėl *Valstybės pagalbos veiksmų plano — Mažesnė ir tikslingesnė valstybės pagalba: 2005–2009 m. valstybės pagalbos reformos programa* ⁽¹⁰⁾.

4.1.1.18 Kita priemonė, kuri galėtų būti labai naudinga įmonėms ir įguloms, — tai žvejybos pramonės ekonominės padėties rimtumą priskirti „nenumatytoms aplinkybėms“, kurios minimos ŽOPF reglamente ir leidžia atlyginti žvejų ir laivų savininkų nuostolius, patirtus dėl šių aplinkybių laikinai sustabdžius laivyno veiklą.

4.1.1.19 Kita vertus, siekiant kuo greičiau pritaikyti žvejybos laivų pajėgumą prie žuvininkystės išteklių padėties, Komitetas siūlo Komisijai per trumpą laiką įkurti Bendrijos eksploatacijos nutraukimo fondą, turintį atskirą biudžetą, kurį valstybės narės privalėtų naudoti išimtinai toms įmonėms, kurios pageidauja nutraukti laivų eksploataciją. Šis fondas pirmenybę galėtų teikti daugiausiai sunkumų patiriantiems laivyno segmentams.

4.1.1.20 Be to, Komiteto nuomone, Komisija turėtų pakeisti valstybės pagalbos žvejybos pramonei gaires, suteikiančias galimybę valstybėse narėse sukurti specialius žvejybos laivų registrus, kurie leistų pagerinti giluminės žūklės laivyno, žvejojancio ne Bendrijos vandenyse, konkurencingumą, kaip buvo padaryta dešimtajame dešimtmetyje dėl prekybinio laivyno.

4.1.1.21 Kalbant apie garantijų sistemą įvykus staigiam kuro kainų šuoliui, Komiteto nuomone, tai būtų kitokio pobūdžio pagalba, kuri, esant sunkiai padėčiai, galėtų būti skirta darbo vietų laivuose išlaikymui. Todėl jis remia šią sistemą, nors mano, kad dabartinėmis ekonominėmis sąlygomis ją pritaikyti pagal Komisijos keliamus reikalavimus vargu ar įmanoma. Todėl Komitetas laikosi nuomonės, kad Komisija turėtų suteikti valstybėms narėms galimybę iš dalies ar visiškai padengti draudimo sutarčių, kurias šiame sektoriuje galėtų sudaryti organizacijos, norinčios tam tikrą laikotarpį užsitikrinti aukščiausią degalų kainą, įmokas, kaip daroma žemės ūkio draudimo srityje.

4.1.1.22 Be to, Komiteto nuomone, reikėtų keisti pakrantės laivynui taikomą mokesčių sistemą. Konkrečiau — numatyti didmeninės prekybos franšizės teisių turėtojų atleidimą nuo įmonių pelno mokesčio pirminiame žuvininkystės produktų pardavimo etape ir pridėtinės vertės mokesčio jų vykdomoms tarpininkavimo operacijoms sumažinimą.

⁽¹⁰⁾ OL C 65, 2006 3 17

4.1.2 Ilgalaikės priemonės ir iniciatyvos

4.1.2.1 Ilgalaikės žvejybos pramonės perspektyvos bus teigiamos tik tuo atveju, jei bus atkurti žuvų ištekliai ir bus tausiai žvejojama. Šiuo klausimu komunikate siūlomos tokios priemonės:

- a) žuvininkystės valdymo gerinimas,
- b) geresnis žvejybos valdymo taisyklių laikymasis,
- c) žuvies rinkos organizavimas ir veikimas,
- d) mokslinių tyrimų, susijusių su mažiau kuro sunaudojančiais ir ekologiškais žvejybos būdais, skatinimas.

4.1.2.2 Komitetas pažymi, kad visos šios ilgalaikės priemonės jau numatytos naujojoje BŽP. Vis dėlto jis nori atkreipti Komisijos dėmesį, kad reikia naujų praktinių idėjų siekiant, kad žuvininkystės valdymo sistema užtikrintų didžiausią tausojamąją žvejybą užtikrinantį sužvegotų žuvų kiekį.

4.1.2.3 EESRK visiškai remia Komisijos siekius, kad bendroji žuvininkystės politika visoje Europos Sąjungoje būtų įgyvendinama teisingai. Dar kartą primena Komisijai, kad jos bendradarbiavimas su Žvejybos kontrolės agentūra turi būti visapusiškas (tai savo komunikate teigia ir pati Komisija) ir kad būtina šią agentūrą aprūpinti pakankamu darbuotojų skaičiumi ir finansiniais ištekliais, kad ji galėtų vykdyti jai pavestą svarbią misiją.

4.1.2.4 EESRK skatina Komisiją sustiprinti kovą su nelegalia, nedeklaruota ir nereguliuojama žvejyba ir siūlo imtis ryžtingų veiksmų uždarant Bendrijos rinką taip sugautai žuviai, nes kaip tik šioje rinkoje atsiduria didžioji dalis nelegalios žvejybos produktų. Kita, Komiteto nuomone, veiksminga kovos su tokio pobūdžio žvejyba priemonė būtų perkrovimo į kitą laivą atviroje jūroje uždraudimas.

4.1.2.5 Komiteto nuomone, Komisijos siūlomas žuvininkystės rinkos organizavimo vertinimas yra reikalingas. Jis tikrai gali būti naudingas siekiant pagerinti įmonių finansinį pelną naujomis priemonėmis, paskatinti žuvies ir žuvies produktų pardavimą bei leistų gamintojams suteikti šiems produktams pridėtinės vertės pirmojo pardavimo metu ir patiems ištraukti į pardavimo procesą. Komiteto nuomone, šiuo požiūriu gamintojų organizacijos gali suvaidinti itin svarbų vaidmenį, todėl būtina jas skatinti. Siekdamas šio tikslo, Komisija ir valstybės narės turėtų stengtis pakeisti žvejų mentalitetą šiais klausimais.

4.1.2.6 EESRK remia Komisijos mintį parengti prekybos žuvimi Europos Sąjungoje taisyklių rinkinį ir skatinti ekologinį ženklavinimą pasibaigus diskusijoms šia tema, kuria Komitetas neseniai išsakė savo nuomonę.

4.1.2.7 Komiteto nuomone, šiame komunikate paskutinė Komisijos siūloma ilgalaikė priemonė dėl mokslinių tyrimų, susijusių su mažiau kuro sunaudojančiais ir ekologiškesniais žvejybos būdais, skatinimu, yra esminė. Todėl jis tikisi, kad finansavimo garantijos, apie kurias Komisija kalba savo komunikate, bus veiksmingos ir kad žuvininkystės sektoriui atstovaujančių organizacijų pateikti projektai sulauks visiško pritarimo kaip ir žvejybos technologijų platformų vystymas.

4.1.2.8 EESRK mano, kad, esant tokioms kuro kainoms, kurios veikiausiai nemažės, ypač svarbu atlikti mokslinius tyrimus visose Komisijos siūlomose srityse. Komiteto nuomone, būtina atlikti tyrimus atsinaujinančios energijos gamybos srityje, ypač susijusius su naujų biologinio kuro rūšių vystymu ir pritaikymu praktikoje, energijos efektyvumo gerinimu prašant Europos Komisijos ir valstybių narių finansinės paramos žuvininkystės sektoriaus organizacijų pateiktiems projektams.

2006 m. rugsėjo 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą dėl gliukozės ir laktozės (Kodifikuota redakcija)

COM(2006) 116 final — 2006/0038 CNS

(2006/C 318/22)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 308 straipsniu, 2006 m. gegužės 2 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą dėl gliukozės ir laktozės (Kodifikuota redakcija)*

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 11 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas John Donnelly.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (2006 m. rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 187 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 7 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Šiuo Pasiūlymu siekiama kodifikuoti 1975 m. spalio 29 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 2730/75 dėl gliukozės ir laktozės. Naujas reglamentas pakeis įvairius aktus, kurių nuostatos buvo į jį įtrauktos; šis Pasiūlymas nekeičia kodifikuojamų teisės aktų turinio, nes jame tik sujungiami šie aktai, atliekant kodifikavimui būtinus formos pakeitimus.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

2. Bendros pastabos

2.1 Kuriant žmonių Europą, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria Komisijai ir sieks, kad Bendrijos teisė būtų paprastesnė ir aiškesnė norint, kad ji taptų suprantamesnė ir prieinamesnė visiems piliečiams ir suteiktų jiems naujų galimybių ir progų pasinaudoti konkrečiomis jiems suteiktomis teisėmis.

2.2 Kodifikavimas turi būti atliktas laikantis įprastos Bendrijos teisėkūros tvarkos.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės Baltarusijoje

(2006/C 318/23)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2005 m. liepos 14 d. nusprendė parengti nuomonę dėl *Pilietinės visuomenės Baltarusijoje*.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 19 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas David Stulík.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 146 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 5 susilaikius.

1. Pagrindiniai nuomonės teiginiai

1.1 Šia nuomone savo iniciatyva Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) nori išreikšti paramą, solidarumą ir simpatiją visoms Baltarusijos pilietinės visuomenės organizacijoms, kurios savo veikla siekia įtvirtinti pagrindines Europos Sąjungos vertybes: demokratiją, žmogaus teises, teisinę valstybę, asociacijos ir saviraiškos laisvę.

1.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas reiškia moralinę paramą pilietinės visuomenės organizacijoms, visų pirma žmogaus teises ginančioms nevyriausybinėms organizacijoms, siekiančioms įtvirtinti demokratinę ir teisinę valstybę, nepriklausomoms jaunimo organizacijoms, nepriklausomiems fondams, nepriklausomoms darbdavių ir verslininkų asociacijoms bei nepriklausomoms profesinėms sąjungoms.

1.3 Tiesioginiai ryšiai tarp žmonių, galintys paskatinti tarpusavio, ypač jaunimo mainus, yra labai svarbūs palaikant ryšius su Baltarusijos pilietine visuomene. Siekiant palaikyti ir sustiprinti šiuos ryšius, Europos Sąjunga ir valstybės narės privalo vykdyti atvirą Baltarusijos piliečiams vizų politiką.

1.4 Europos Sąjunga turėtų imtis bendrų veiksmų ir sukurti tinkamą, suprantamą ir tikslingą informavimo politiką bei strategiją, kaip Baltarusijos gyventojams aiškinti pagrindines vertybes ir Europos Sąjungos funkcionavimo principus.

1.5 Siekiant, kad pagalba ir parama tikrai pasiektų tuos, kuriems jos reikia, ES finansinės paramos Baltarusijos pilietinei visuomenei sistema turi būti tinkama ir lanksti.

1.6 Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ragina ES institucijas, rengiant paramos Baltarusijos pilietinės visuomenės organizacijoms strategiją, pasinaudoti naujųjų valstybių narių pilietinės visuomenės organizacijų patirtimi ir žiniomis, įgytomis pereinamuoju laikotarpiu.

2. Įžanga

2.1 Šia nuomone savo iniciatyva Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) nori išreikšti savo paramą, solidarumą ir simpatiją visoms Baltarusijos pilietinės visuomenės organizacijoms, kurios savo veikla siekia įtvirtinti pagrindines Europos Sąjungos vertybes: demokratiją, žmogaus teises, teisinę valstybę, asociacijos ir saviraiškos laisvę.

2.2 EESRK mano, kad labai svarbu išugdyti Baltarusijoje tikrą ir laisvą pilietinę visuomenę. Tai — būtina ilgalaikio stabilizavimo ir demokratijos plėtojimo šalyje sąlyga.

2.3 EESRK visiškai nepritaria Baltarusijos vyriausybės, valstybės ir valdžios institucijų veiksams, dėl kurių neskaidriai ir su pažeidimais vyko 2006 m. kovo 19 d. prezidento rinkimai. EESRK nepritaria ir politinių vadovų veiksams, nukreiptiems prieš kovotojus už demokratiją ir nevyriausybinių organizacijų atstovus, kurie siekė atlikti pilietinę pareigą ir stebėti prezidentinius rinkimus, tačiau neseniai buvo neleistinai ir neteisėtai nuteisti (NVO „Partnerystė“ narių atvejais).

2.4 EESRK pabrėžia, kad Baltarusijoje, kuri yra ES kaimyninė valstybė, prieš šios šalies piliečius dėl politinių motyvų naudojamas smurtas, pažeidžiamos žmogaus teisės ir nesilaikoma žmogaus teisių srityje galiojančių tarptautinių konvencijų. 25 ES valstybių narių organizuotos pilietinės visuomenės požiūriu tokia padėtis yra nepriimtina.

2.5 EESRK nepritaria ir pasisako prieš Baltarusijos pilietinės visuomenės organizacijų, nepaklūstančių valstybės valdžios institucijų savivalei, persekiojimą ir baudžiamumą.

2.6 Šia EESRK nuomone savo iniciatyva siekiama ES institucijoms pateikti naują požiūrį į Baltarusiją ir būdus šios šalies pilietinei visuomenei remti. ES strategija Baltarusijos pilietinei visuomenei remti turėtų būti konkreti, įgyvendinama ir tvari vidutinės trukmės laikotarpiu, ypač šiuo metu, kai, įvykus prezidento rinkimams, tarptautinės bendruomenės dėmesys Baltarusijai pradeda mažėti.

2.7 Be to, šios nuomonės tikslas — geriau supažindinti Europos pilietinės visuomenės organizacijas su padėtimi Baltarusijoje, skatinti jų domėjimąsi partneriais Baltarusijoje ir jiems iškylančiomis problemomis siekiant apibrėžti abipusio bendradarbiavimo gaires.

3. Pilietinės visuomenės padėtis Baltarusijoje

3.1 Iš pirmo žvilgsnio teisinis pagrindas, būtinas pilietinės visuomenės organizacijų veiklai apibrėžti, gali atrodyti pakankamas ir atitinkantis modernios visuomenės normas. Tačiau Baltarusijos teisinio pagrindo problema susijusi su išsamiau jo aiškinimu ir dirbtinai sukurtais pilietinės visuomenės organizacijų veiklos ir įregistravimo kliūtimis. Teisinis pagrindas praktiškai leidžia rasti priežasčių neregistruoti vietos valdžiai nelojalių pilietinės visuomenės organizacijų.

3.2 Kaip ir kitose autoritarinio ar totalitarinio režimo valstybėse, Baltarusijos pilietinės visuomenės organizacijoms būdingas susiskirstymas į oficialias, formaliai teisėtai veikiančias, tačiau susiduriančias su sunkumais organizacijas, pusiau legalias ar netgi pogrindyje veikiančias organizacijas. Vis dėlto reikėtų pabrėžti, kad piliečių asociacijų laisvė siekiant ginti asmeninius ir bendrus interesus yra pagrindinė teisė ir Europos Sąjungos vertybė. Europos Sąjungos valstybėse nesutarimas tarp pilietinės visuomenės ir oficialios politinės valdžios taip pat yra dažnas ir įprastas reiškinys. Klasikinės demokratijos atveju tokie nesutarimai ne mažina organizacijų teisėtumo, bet suteikia visuomenei galimybę stebėti valstybės reikalų valdymą ir dalyvauti šiame procese.

3.3 Baltarusijoje yra daug oficialiai veikiančių organizacijų, kurios yra lojalios vietos režimui arba tiesiogiai kontroliuojamos ar valdomos valstybės. Valdžios institucijos tokias organizacijas laiko „Baltarusijos pilietine visuomene“⁽¹⁾. Kita vertus, yra ir pilietinės visuomenės organizacijų kritiškai vertinančių esamą režimą. Jos yra laikomos nusikalstamomis ir dažnai dėl reiškiamos kritikos yra neįteisintos.

3.4 Baltarusijoje taip pat veikia neįteisintos organizacijos arba piliečių susivienijimai, kuriuos reikėtų priskirti pilietinei visuomenei. Tokios aktyvios ir sąmoningos piliečių grupės dėl savo veiklos pobūdžio negali tapti oficialiomis. Taigi, jos priverstos veikti neoficialiai. Tokioms grupėms priklausantys asmenys yra persekiojami, traukiami baudžiamojon atsakomybėn, atleidžiami iš darbo, braukiami iš studentų sąrašų. Labai svarbu rasti priemonių padėti šioms neoficialioms grupėms, kurios dažnai sudaro Baltarusijos nepriklausomos pilietinės visuomenės branduolį.

3.5 Norėdamos formaliai panaikinti jiems nepalankias organizacijas, Baltarusijos valdžios institucijos randa įvairių nereikšmingų, biurokratinių ir absurdiškų priežasčių ir atsisako jas įregistruoti, tačiau nemažai pilietinės visuomenės organizacijų vis dėlto tęsia savo veiklą. Tai visų pirma žmogaus teises ginančios nevyriausybinių organizacijos, siekiančios įtvirtinti demokratinę ir teisinę valstybę, nepriklausomos jaunimo organizacijos, nepriklausomi fondai, nepriklausomos darbdavių ir verslininkų asociacijos bei nepriklausomos profesinės sąjungos. Tokios organizacijos negali tęsti veiklos kaip įregistruoti juridiniai asmenys.

3.6 Nors Baltarusijoje yra daugiau nei 2 500 nevyriausybinių organizacijų⁽²⁾, nepriklausomų organizacijų, dažnai sprendžiančių tik socialines problemas, mažėja dėl persekiojimų, valdžios institucijų kišimosi į jų veiklą ir organizacijos registravimui keliamų naujų reikalavimų. Pavyzdžiui, viena iš žmogaus teisių srityje teisėtai veikiančių organizacijų — Helsinkio komitetas — pastaruoju metu taip pat susiduria su didėjančiu valstybės valdžios institucijų daromu spaudimu.

3.7 Tarp nepriklausomų verslininkų, pramonininkų ir darbdavių grupių yra tik keletas mažų organizacijų (pvz., „Perspektyva“), tačiau jų nariai dažnai yra suimami ir jiems sufabrikuojamos bylos.

3.8 Tarp profesinių sąjungų organizacijų yra oficialių profesinių sąjungų organizacijų (priklausančių Baltarusijos profesinių sąjungų federacijai) ir nepriklausomas profesinių sąjungų judėjimas, taip vadinamas Baltarusijos demokratinių profesinių sąjungų kongresas. Tačiau nepriklausomų profesinių sąjungų asociacijos laisvė ir jų teisės nuolat pažeidinėjamos. Europos profesinių sąjungų konfederacija, Tarptautinė laisvųjų profesinių sąjungų konfederacija ir Pasaulio darbo konfederacija neseniai kreipėsi į Europos Komisiją⁽³⁾, atkreipdama dėmesį į profesinių sąjungų teisių pažeidimus Baltarusijoje.

3.8.1 Jau daugelį metų Tarptautinė darbo organizacija kritikuoja ir smerkia šiurkščius ir nuolatinius pagrindinių darbininkų ir profesinių sąjungų teisių pažeidimus asociacijų laisvės ir kolektyvinių derybų srityje (1987 m. ir 1998 m. konvencijos). 2003 m. TDO Valdymo tarybos suformuota Tyrimo komisija 2004 m. parengė pranešimą, kuriame smerkiami valstybės kišimasis į profesinių sąjungų vidaus reikalus ir profesinėms sąjungoms nepalankios taisyklės ir įstatymai. Po šio pranešimo priėmimo Baltarusijos vyriausybė sulaukė griežtos TDO kritikos, kadangi neįgyvendino Tyrimų komisijos rekomendacijų arba jas įgyvendino tik iš dalies. 2006 m. birželio mėn. įvykusioje 95-ojoje TDO sesijoje vyriausybė buvo paraginta imtis konkrečių priemonių įgyvendinant rekomendacijas, kad iki 2006 m. lapkričio mėn. įvyksiančios Valdymo tarybos sesijos būtų pasiekta tikra ir akivaizdi pažanga. Jei tokia pažanga nebus

⁽¹⁾ Savo 2006 m. gegužės 26 d. kalboje Prezidentas A. Lukašenka paragino „kurti mūsų pačių pilietinę visuomenę“.

⁽²⁾ Europos Komisija. Nacionalinės strategijos dokumentas, preliminarinė nacionalinė programa, 22 psl. Tik 10 proc. tokių organizacijų veikla išimtinai politinio pobūdžio.

⁽³⁾ Belaplan agentūra, 2006 m. gegužės 30 d.

pastebėta, Konferencija pritarė, kad TDO Valdymo taryba nagrinėtų, ar, vadovaujantis TDO konstitucija, nereikėtų imtis papildomų priemonių. Tai galėtų būti Tarptautinės darbo konferencijos rekomendacija valstybėms narėms, darbdavių federacijoms ir profesinėms sąjungoms peržiūrėti santykius su Baltarusija.

3.9 EESRK stipriai remia Europos vertybių siekiančias Baltarusijos pilietinės visuomenės organizacijas, kurios savo darbais bei veikla išreiškia nepritarimą autoritariniam režimui, jo nepalaiko ir su juo visiškai nėra susijusios. EESRK ragina Europos institucijas ir ES valstybių narių pilietinės visuomenės organizacijas suteikti joms atitinkamą paramą (įskaitant finansinę).

3.10 Be to, EESRK supranta, kad būtina užmegzti dialogą ir diskutuoti su organizacijomis, kurių veikla arba veikimo būdas rodo, kad jos pripažįsta esamo autoritarinio režimo teisėtumą tokiu būdu diskredituodamos esmines Europos vertybes.

3.11 Apskritai, Baltarusijos pilietinės visuomenės organizacijos privalo stengtis (taip pat bendradarbiaudamos su užsienio partneriais) išsivaduoti iš savo pačių izoliacijos visuomenėje ir įgyti pasitikėjimo pristatant pasiektus rezultatus ir išryškinant savo socialinę svarbą visuomenėje.

3.12 Baltarusijos pilietinės visuomenės padėtį ir vaidmenį komplikuoja ir tai, kad didelė dalis baltarusių pripažįsta Baltarusijos politinės valdžios teisėtumą ir reiškia jai pritarimą. Tuo tarpu pilietinės visuomenės organizacijos visuomenėje nėra plačiai palaikomos ir politinei sistemai pavyksta, pasitelkiant informavimo politiką, sukurti neigiamą šių organizacijų įvaizdį ir jį pateikti paprastiems Baltarusijos piliečiams.

4. Bendrosios pastabos dėl ES strategijos Baltarusijos atžvilgiu

4.1 EESRK iš esmės pritaria ir išreiškia savo paramą Europos Komisijai, kuri 2004 m. gegužės 28 d. priėmė *Nacionalinės strategijos dokumentą, preliminarį Baltarusijos nacionalinę programą 2005–2006 m.* EESRK ypač pritaria preliminarios programos teiginiams dėl ES paramos Baltarusijos pilietinei visuomenei. EESRK siūlo aktyviai apsvarstyti tinkamiausio paramos teikimo būdo klausimą.

4.2 EESRK tikisi, kad Europos Komisija parengs tokio pobūdžio programą ilgalaikės trukmės laikotarpiui, kadangi Baltarusijos organizacijos tikisi iš ES didesnės paramos žmogaus teisių ir valstybinės demokratijos srityje. Tokio pobūdžio projektai ir programos motyvuoja ir skatina Baltarusijos pilietinę visuomenę.

4.3 EESRK taip pat mano, kad šį autoritarinį režimą, besitengiantį sudaryti išpūdį, jog padėtis šalyje kontroliuojama,

galima pakeisti remiant kasdieninę veiklą ir vykdant „mažų žingsnių“ politiką. Šį darbą pirmiausia turi atlikti Baltarusijos pilietinė visuomenė. Kai apribojimai taikomi netgi ne politinio pobūdžio pilietinėms organizacijoms, jų veikla taip pat tampa politinio pobūdžio.

4.4 ES institucijos ir valstybės narės turi imtis veiksmų Baltarusijos atžvilgiu, koordinuoti ir suderinti tarpusavyje bei su Europos Komisija ir kitais tarptautiniais finansinės paramos teikėjais (fondais, trečiųjų šalių vyriausybėmis) pilietinės visuomenės paramos strategiją.

4.5 Reikėtų labai nuodugniai apsvarstyti galimų ekonominių ar kitokio pobūdžio **sankcijų** įvedimo privalumus ir trūkumus. Turint omenyje, kad prezidento A. Lukašenkos režimas kontroliuoja beveik visas žiniasklaidos priemones, nebus sunku Baltarusijos piliečiams (ypač už sostinės Minsko ribų) ES apibūdinti kaip priešą ir tokiu būdu sumažinti europietiškosios orientacijos tolesniame Baltarusijos politiniame ir ekonominiame vystymesi patrauklumą.

4.6 Reikėtų atskirti sankcijas, turinčias tiesioginės įtakos žmonėms ir sankcijas susijusias tik su vietos valdžios institucijų atstovais. Jeigu būtų imtasi taikyti sankcijas, jas numatant reikėtų į šį skurtumą atsižvelgti. Negalima tiesiogiai taikyti sankcijų Baltarusijos gyventojams. Sankcijomis neturi būti siekiama išstumti Baltarusijos iš Bendrosios preferencijų sistemos, kadangi šios sistemos paskirtis yra, vadovaujantis pagrindinėmis taisyklėmis, lengvatinių sąlygų pateikti į ES rinką sudarymas. Baltarusijos vyriausybė turi pakankamai laiko ir galimybių reaguoti į pagrindines kritines pastabas dėl Baltarusijos profesinių sąjungų teisių pažeidimo.

4.7 Nors Baltarusija oficialiai dalyvauja **Europos kaimynystės politikoje (EKP)**, tačiau, susidariusi dabartinei padėčiai, neįmanoma sudaryti sąlygų, kad Baltarusija galėtų pasinaudoti visomis EKP teikiamomis galimybėmis. EESRK pritaria Europos Komisijai ir Tarybai, kurios teigia, kad Baltarusijos dalyvavimas šioje programoje yra įmanomas tik tuo atveju, jei valdžios institucijos aiškiai išreikš norą laikytis demokratinių vertybių ir teisinės valstybės principų. Taip pat reikėtų, kad Europos Komisija savo iniciatyva (arba bendradarbiaudama su pilietine visuomene) parengtų planą dėl spartesnės Baltarusijos integracijos į Europos kaimynystės politiką tuo atveju, jei politinė ir ekonominė šalies padėtis iš esmės pasikeistų. Tokią situaciją būtų galima palyginti su padėtimi Slovakijoje, kai ši šalis 1990 m. vyriausybei vadovaujant Vladimir Mečiar tapo valstybe kandidatė (*). Jei ES laikytųsi panašaus požiūrio ir būtų lanksti Baltarusijos atžvilgiu, tai būtų galima sutelkti Baltarusijos visuomenę ir jai pasiūlyti alternatyvų ir patrauklų europietiško variantą.

(*) ES pasirengimo narystei strategija padėjo Slovakijai labai greitai įveikti kelerių metų atsilikimą nuo kaimyninių šalių.

4.8 Vienas pagrindinių Baltarusijos vystymosi veiksnių buvo, yra ir bus **Rusija**. Kadangi Rusija yra pripažinta ES strateginė partnerė, būtina su Rusija ir jos politikais bei Rusijos pilietinės visuomenės atstovais užmegzti dialogą apie padėtį Baltarusijoje.

5. Su Baltarusijos pilietine visuomene susijusios opios ir konkrečios sritys bei siūlomos praktinės priemonės

5.1 **Žiniasklaidos laisvė ir galimybė naudotis objektyvia ir nešališka informacija.** Šiuo metu režimas praktiškai turi informacijos monopolį. Pilietinė visuomenė neturi galimybės naudotis žiniasklaida ir oficialiais žiniasklaidos ir informacijos šaltiniais. Daugelį nepriklausomų laikraščių dėl įvairių priežasčių buvo uždrausta leisti, o likusiems leidiniams beveik nebeliko galimybių pasinaudoti valstybiniu platinimo tinklu. Prieiga prie interneto taip pat ribota, išskyrus sostinėje Minske ir regionų centruose, o ryšio kainos vis dar išlieka aukštos. Taigi, nuo šiol ES prioritetą turėtų būti užtikrinti, remti ir skatinti nenutrūkstamus ir nepriklausomus informacijos šaltinius Baltarusijos gyventojams bei užtikrinti, kad interneto tarnybinės stotys nebūtų cenzūruojamos. Reikėtų remti su nepriklausomu internetu susijusias vietas lygio iniciatyvas.

5.2 **ES parama Baltarusijos pilietinei visuomenei.** Be ES skelbiamo prioriteto remti pilietinės visuomenės organizacijas Baltarusijoje, yra daug praktinių ir konkrečių paramos teikimo gavėjams kliūčių. Dabartinė Bendrijos finansavimo tvarka yra labai sudėtinga, ilga ir daug kainuoja. Reikėtų pakeisti Finansinių reglamentą, kad finansavimas taptų lankstesnis, labiau orientuotas į gavėjus ir būtų skiriamas ne vien tik oficialiai registruotoms NVO, bet ir neformalioms piliečių iniciatyvoms, visų pirma šalyse, kuriose yra susidariusi priešiška aplinka. EESRK ragina Europos Komisiją, Parlamentą ir Tarybą spręsti galiojančios finansavimo tvarkos palengvinimo problemą priimant naujus Finansinio reglamento ir jo taikymo tvarkos pakeitimus. Kad reikalinga parama būtų teikiama tinkamai, būtų galima panaudoti jau sukurtus Europos pilietinės visuomenės organizacijų tinklus ir siekti, kad šie Europos tinklai atstovautų Baltarusijos organizacijoms (įskaitant neįregistruotoms).

5.3 EESRK palankiai vertina neseniai Komisijos pateiktą pasiūlymą sukurti atskirą finansinį reglamentą, skirtą demokratijai ir žmogaus teisėms pasaulyje remti ir skirtą visų pirma šalims, kuriose labiausiai kyla grėsmė pagrindinėms laisvėms. EESRK tikisi, kad turės galimybę pareikšti savo nuomonę dėl šio teisės akto ir kad ši priemonė, kai ja naudosis pilietinės visuomenės organizacijos, visų pirma būtų grindžiama prieinamumo tiems, kam ji reikalinga, ir lankstumo principais.

5.4 EESRK taip pat remia neseniai Europos Parlamente ir Europos ne pelno organizacijose svarstytas iniciatyvas, kuriomis

siekiama sutelkti pastangas kuriant naują finansinės paramos priemonę demokratinėms jėgoms remti (**Europos fondas/agentūra demokratijai**) tokiose šalyse kaip Baltarusija. Ši agentūra galėtų užtikrinti būtiną finansinę paramą oficialaus statuso neturinčioms organizacijoms ir toms, kurias valdžios institucijos atsisakė įregistruoti.

5.5 Demokratinei Baltarusijos atečiai labai svarbu **sutelkti demokratinės jėgos** ir nepriklausomą pilietinę visuomenę bei apibrėžti strategines tolesnio vystymosi porinkiminiu laikotarpiu gaires. ES turėtų pradėti jas remti, bendradarbiaudama su kitais lėšų teikėjais ir šalimis, pritariančioms ES tikslams ir interesams Baltarusijoje.

5.6 Be to, reikėtų užtikrinti vienodas teises gauti ES paramą (ne tik finansinę) ir palaikyti ryšius su Europos institucijomis tiek seniai veikiančioms ir įteisintoms Baltarusijos pilietinės visuomenės organizacijoms, tiek naujosioms organizacijoms bei beužsimezgančioms iniciatyvoms.

5.7 **Keitimasis informacija.** Skirtingai nei kitose šalyse, Baltarusijoje, nepaisant ES pateiktų oficialių prašymų, į kuriuos nebuvo atsižvelgta, nėra įkurtos Europos Komisijos delegacijos. Šioje šalyje taip pat nėra ir Europos Dokumentacijos Centro. Esminė ir objektyvi informacija apie ES, jos veikimo būdą, vertybes ir politikos kryptis yra praktiškai neprieinama. Todėl reikėtų apsvarstyti galimybes teikti Baltarusijos piliečiams daugiau informacijos apie ES, kadangi tai suteiktų daugiau patrauklumo galimai europietiškajai šalies vystymosi perspektyvai⁽⁵⁾.

5.8 ES turėtų parengti bendrą informacijos strategiją siekiant paaiškinti pagrindines Europos vertybes Baltarusijos piliečiams. Atsižvelgiant į tai, kad dėl ES kaltės Baltarusijoje nėra įkurtos Europos Komisijos delegacijos, reikėtų, kad įvairių ES valstybių narių atstovaujamosios struktūros dirbtų kartu skleidžiant informaciją apie Europos vertybes, pavyzdžiui, bendromis pastangomis Minske įkurtų Europos Namus.

5.9 EESRK manymu, būtų tikslinga įsteigti ES specialiojo įgaliotinio biurą Baltarusijoje, koks jau yra įsteigtas kituose regionuose⁽⁶⁾. ES valstybių narių paskirtas įgaliotinis suteiktų informaciją ES institucijoms apie padėtį Baltarusijoje bei Baltarusijos ir ES santykių raidą. Specialusis įgaliotinis būtų įpareigotas koordinuoti ES valstybių narių Baltarusijos atžvilgiu vykdomą užsienio politiką ir pasiūlyti bendras šiai šaliai taikytinas ES priemones ir pozicijas. Specialusis įgaliotinis kartu turėtų rūpintis ryšių su Baltarusijos pilietinės visuomenės ir opozicijos atstovais bei oficialiomis Baltarusijos įstaigomis ir institucijomis palaikymu.

⁽⁵⁾ Neseniai atliktos sociologinės apklausos duomenimis 1,1 proc. Baltarusijos gyventojų padėties gerėjimą ateityje sieja su Europos Sąjunga ir apie 77,7 proc. su prezidento A. Lukašenkos asmeniu.

⁽⁶⁾ Pavyzdžiui, ES specialiojo įgaliotinio biurui Moldovoje, Sudane ir Pietų Kaukaze. Daugiau informacijos apie ES specialiuosius įgaliotinius vaidmenį ir reikšmę rasite adresu: http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?lang=-fr&id=263&mode=g&name=

5.10 Be to, reikėtų pabrėžti, kad ES valstybėse narėse nelabai gerai žinoma ir suprantama sudėtinga pilietinės visuomenės padėtis Baltarusijoje, be to, atskirose valstybėse narėse ji suprantama nevienodai,

5.11 **Ryšių tarp ES ir Baltarusijos pilietinių visuomenės organizacijų plėtojimas.** Pilietinės visuomenės organizacijų nariams susitikti su kolegomis iš panašių ES organizacijų ir keliauti į užsienį užkirsdavo kelių ir trukdydavo Baltarusijos valdžios institucijos. Ypač daug problemų kelia jaunimo susitikimams daromos kliūtys. Gana dažnai dabartinis režimas draudžia Baltarusijos studentams studijuoti užsienyje ir aktyviai dalyvauti nevyriausybinių organizacijų veikloje. Reikėtų, kad Bendrijos politikoje dėl Baltarusijos prioritetą būtų teikiamas asmeniniams Baltarusijos ir ES pilietinės visuomenės narių ryšiams. Asmeniniai ryšiai yra ypač vertingi kalbant apie informacijos ir patirties sklaidimą bei moralinę paramą. Reikėtų, kad ES, skatinama pilietinės visuomenės grupių bendrus veiksmus, finansuotų jaunimo ir studentų mainus, skirtų stipendijas ir paramą stažuotėms bei teiktų tikslingą pagalbą visuomenės nuomonės formuotojams.

5.12 EESRK visiškai nepritaria dabartinei įvairių ES valstybių narių vizų politikai, taikomai Baltarusijos piliečiams. Nors ES tvirtina mėginanti supaprastinti vizų išdavimo tvarką tam tikroms gyventojų grupėms (įskaitant pilietinės visuomenės organizacijų atstovus), pastebima akivaizdžių Baltarusijos piliečių žmogiškojo orumo ir žeminimo atvejų jiems kreipiantis dėl vizų į ES valstybes išdavimo. Dėl gana ilgai trunkančios, dažnai prašančiuosius žeminančios ir jų orumą žeidžiančios vizų išdavimo tvarkos⁽⁷⁾, vertybės, kurias ES skelbia ir kuriomis ji remiasi, yra diskredituojamos Baltarusijos piliečių akyse. Tokia padėtis ir neseniai išaugusios su vizų išdavimu susijusios administracinės išlaidos smarkiai apriboja asmeninius ryšius, įskaitant ryšius tarp pilietinės visuomenės organizacijų atstovų.

5.13 Todėl EESRK ragina Europos institucijas ir visas ES valstybes nares kiek galima sumažinti biurokratinės, formalios ir neformalias kliūtis išduodant Baltarusijos piliečiams atvykimo į ES valstybes nares vizas bei sumažinti vizų išdavimo mokesčius. Valstybės narės turėtų numatyti galimybę supaprastinti vizų išdavimo tvarką dėl humaniškų paskatų ir mokslinių tyrimų bei studijų rengimo tikslais. Mokestis turėtų atitikti tos šalies, kurioje pateikiamas prašymas vizai gauti, gyventojų perkamąją galią. Be to, reikia stebėti, kad su prašančiais vizų asmenimis būtų elgiamasi pagarbiai. Tik tokiu būdu ES parodys Baltarusijos visuomenei, kad ketina imtis rimtų veiksmų ryšiams tarp ES ir Baltarusijos piliečių sustiprinti.

5.14 Baltarusijos pilietinės visuomenės organizacijoms galėtų būti vertingos partnerių iš naujųjų valstybių narių žinios ir patirtis. Ypač vertingos žinios ir patirtis (taip pat ir neigiama), įgytos pereinant nuo totalitarinio režimo prie demokratinės santvarkos, kai buvo priimami pereinamojo laikotarpio įstatymai, kuriamos pagrindinės demokratinės institucijos ir nustatomi teisinės valstybės funkcionavimo principai, kūrėsi atvira ir laisva pilietinė visuomenė, nepriklausoma žiniasklaida, buvo apibrėžiami valstybinio ir privataus sektorių, privataus sektoriaus ir pilietinės visuomenės santykiai, vykdomos valstybinio aparato (įskaitant kariuomenės, policijos ir teismų sistemos) reformos. Reikia, kad ES skatintų žinių apie pertvarką sklaidą Baltarusijos organizacijose.

5.15 Siekiant **skleisti patirtį ir žinias** nepakanka kviesti žmones į už Baltarusijos ribų vykstančius renginius. Priešingai, reikia rengti vizitus ir įvairius renginius, seminarus, konferencijas ir apskrito stalo diskusijas su ES partneriais pačioje Baltarusijoje. Reikia suteikti daugiau laivės ir paramos privačių fondų, kurie rengia ir finansuoja tokio pobūdžio projektus, darbams ir veiklai. Teigiamos patirties pavyzdžiai ir sėkmingi bendros veiklos su Ukrainos pilietine visuomene modeliai galėtų tapti sektiniais pavyzdžiais.

2006 m. rugsėjo 15 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie Sigmund

⁽⁷⁾ Lenkijos Batory fondo ataskaita „Europos sąjungos valstybių narių vizų politika, stebėsenos ataskaita“ (angl. *Visa Policies of European Union Member States, Monitoring Report*), 2006 m. birželio mėn., Varšuva. Ataskaitą anglų kalba galima rasti adresu: <http://www.batory.org.pl/english/intl/pub.htm>. Ataskaitoje pateikiamas išsamus žmogiškojo orumo ir žeminimo atvejų aprašymas, su kuriais buvo susidurta ES valstybių narių atstovaujamosiose institucijose, kai Baltarusijos piliečiais kreipėsi dėl vizų (pateikiami ir žmonės, kurie kreipėsi dėl vizos išdavimo, liudijimai ir asmeninės patirties pavyzdžiai). Susipažinimui pateikiame vieną iš ataskaitoje cituojamų ištraukų: „Praktiškai nei vienas iš konsulatų neužtikrina tinkamų sąlygų asmenims, laukiantiems eilėje prie konsulato. Nėra nei pastogės, nei galimybės pasislėpti nuo vėjo ir sniego, nei suolelio. Ši, atrodytų, nereikšminga problema tampa labai svarbi, kai suprantanti, kad laukti eilėje prie konsulato gali tekti visą naktį“ (p.22).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Imigracijos į ES ir integracijos politikos: regionų ir vietos valdžios institucijų bei pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimas

(2006/C 318/24)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2005 m. birželio 14 d. nusprendė parengti nuomonę dėl *Imigracijos į ES ir integracijos politikos: regionų ir vietos valdžios institucijų bei pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimas*.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 13 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 181 nariui balsavus už, 7 — prieš ir 8 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 EESRK, siekdamas Bendrijos lygiu skatinti politinį ir socialinį dialogą, kurio tikslas — užtikrinti, kad integracijos politika taptų viena pagrindinių bendros imigracijos ir prieglobsčio politikos sudėtinių dalių, 2002 m. parengė nuomonę savo iniciatyva dėl *Imigracijos, integracijos ir pilietinės visuomenės vaidmens* ⁽¹⁾.

1.2 Nuomonėje buvo pateiktas pasiūlymas, kad Europos Sąjunga turėtų parengti Bendrijos programą, kuria būtų skatinama socialinė imigrantų integracija. EESRK nuomone, būtina rengti programas, kuriomis būtų skatinama naujų imigrantų ir asmenų, atvykstančių dėl šeimos susijungimo, integracija. Tai taikytina ir pabėgėliams bei ieškantiems prieglobsčio, kuriuos, turinčius atitinkamą statusą Europos Sąjungoje, dar gina ir tarpautiniai įstatymai.

1.3 Siekdamas to paties tikslo, EESRK, kartu su Komisija, 2002 m. rugsėjo 9–10 d. surengė konferenciją, kurioje dalyvavo daugiau nei 200 socialinių partnerių ir labiausiai atstovaujimų NVO iš 25 valstybių narių ir Europos tinklų atstovų. Konferencija buvo siekiama įtraukti pilietinę visuomenę į Europos integracijos politikos skatinimo procesą.

1.4 Konferencijos išvadose buvo teigiama, kad socialiniai partneriai ir pilietinė visuomenė turi vaidinti pagrindinį vaidmenį integracijos procese ir kad Europos Sąjunga ir valstybės narės turėtų **skatinti** imigrantų, mažumų atstovų ir pabėgėlių **integraciją, ypač regionų ir vietos lygiu**. Siekiant pažangos integracijos srityje, būtina parengti **Europos programą** ⁽²⁾.

1.5 2003 m. Europos Vadovų Taryba įsteigė nacionalinius integracijos informacinius punktus ir paprašė Komisijos pateikti metinį pranešimą dėl migracijos ir integracijos ⁽³⁾. Komisija taip pat parengė *Komunikatą dėl imigracijos, integracijos ir užimtumo* ⁽⁴⁾ ir jame pateikė bendrą integracijos koncepciją, kuriai to meto savo nuomonėje ⁽⁵⁾ pritarė EESRK. 2004 m. lapkričio mėn. Komisija išleido *Integracijos vadovą politikos formuotojams ir vykdytojams* ⁽⁶⁾.

1.6 2004 m. lapkričio 4–5 d. Europos Vadovų Tarybos priimtoje Hagos programoje pabrėžiamas poreikis labiau koordinuoti valstybių narių integracijos politiką ir ES iniciatyvas šioje srityje bei teigiama, kad ES politika turi būti grindžiama bendrais principais ir aiškiomis vertinimo priemonėmis.

1.7 Šiuo metu yra labiau išplėtotą su imigracijos politika susijusi politinė ir teisinė aplinka. Ši nuomonė yra naujas EESRK įnašas, kuriame daugiausia dėmesio skiriama regionų ir vietos lygiu veikiantiems socialiniams ir politiniams partneriams, nes šiuo lygiu galima veiksmingiausiai susidoroti su iškilusiomis problemomis ir pasiekti geriausių rezultatų įgyvendinant priemones.

1.8 Rengdamas šią nuomonę, EESRK surengė klausymą Barselonoje, kad būtų pasikeista geriausia vietos ir regionų valdžios institucijų praktika (klausymo ataskaita pateikiama 2 priede). Kitas klausymas, kuriame buvo nagrinėjama geriausia praktika, susijusi su integracija ir antidiskriminacinėmis priemonėmis darbo vietoje (klausymo ataskaita pateikiama 3 priede), buvo surengtas Dubline, bendradarbiaujant su TDO bei Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondu.

⁽³⁾ COM(2004) 508 final.

⁽⁴⁾ COM(2003) 336 final.

⁽⁵⁾ OL C 80, 2004 3 30 (pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños).

⁽⁶⁾ http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/immigration/integration/doc/handbook_en.pdf.

⁽¹⁾ OL C 125, 2002 5 27 (pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños, antrasis pranešėjas Vitor Melícias).

⁽²⁾ Žr. Konferencijos bendrąsias išvadas.

2. Bendra integracijos darbotvarkė

2.1 2005 m. rugsėjo 1 d. Komisija pateikė *Komunikatą dėl bendros integracijos darbotvarkės. Trečiųjų šalių piliečių integracijos Europos Sąjungoje programa* ⁽⁷⁾, kurį EESRK palankiai vertina ir remia, nes jame numatyta išplėtoti 2002 m. Komiteto nuomonėje ir konferencijoje pateiktą pasiūlymą.

2.2 Komunikate valstybės narės raginamos padidinti pastangas rengiant nacionalines imigrantų integravimo strategijas, ir siekti didesnio šių strategijų ir ES lygiu vykdomų veiksmų nuoseklumo.

2.3 Šią nuomonę EESRK parengė savo paties iniciatyva, taigi ji nėra konkrečiai dėl minėto Komisijos komunikato. Tačiau šioje nuomonėje pateikiama ir EESRK pozicija dėl Komunikato COM (2005) 389 final.

2.4 2004 m. lapkričio 19 d. posėdžiavusi Teisingumo ir vidaus reikalų taryba, siekdama paremti nuoseklią Europos integracijos politikos programą, priėmė **Bendrujų pagrindinių principų** rinkinį. Komisija įgyvendina šiuos principus praktikoje, imdamasi veiksmų, kurie „turėtų būti laikomi pagrindiniais visų nacionalinių ir ES integracijos politikų elementais“ ⁽⁸⁾. Šie veiksmai vykdomi vadovaujantis vienuolika principų ⁽⁹⁾. EESRK nuomone, šie Bendroje darbotvarkėje išdėstyti principai yra tinkamas subalansuotos ir nuoseklios Europos ir nacionalinių lygiu formuojamos integracijos politikos pagrindas.

2.5 Šiais bendraisiais principais turi būti grindžiamas 2007–2013 m. finansinėje perspektyvoje numatytas **Europos trečiųjų šalių piliečių integracijos fondo** ⁽¹⁰⁾ įsteigimas. EESRK remia šį pasiūlymą ⁽¹¹⁾ ir tikisi, kad jis bus įtrauktas į būsimą ES biudžetą.

2.6 Darbotvarkėje numatyti veiksmai, kurie turi būti atlikti nacionaliniu arba Bendrijos lygiu. Komisija ketina nuolat vertinti programas.

2.7 Komisija teigia, kad „tinkamai atsižvelgiant į valstybių narių ir jų vietos ir regionų valdžios institucijų kompetenciją, būtina nustatyti nuoseklesnį ES požiūrį į integraciją“ ⁽¹²⁾.

2.8 Komisija buvo pasiūliusi atvirą imigracijos politikos koordinavimo metodą ⁽¹³⁾, kurio Taryba nepriėmė. Komisijos pasiūlymą parėmusio EESRK ⁽¹⁴⁾ nuomone, nacionalinių informacinių punktų tinklą, bendruosius principus ir integracijos politikos vertinimo tvarką galima vertinti kaip pažangą koordinuojant valstybių narių politiką ir kaip bendro požiūrio dalį. Remiantis šia teigiama patirtimi, EESRK siūlo Komisijai ir Tarybai priimti minėtą atvirą koordinavimo metodą.

2.9 Būtina ir toliau plėtoti teisinę sistemą (bendrą politiką), ES lygiu reglamentuojančią trečiųjų šalių piliečių priėmimą ir buvimą. Valstybės narės privalo į nacionalinę teisę tinkamai perkelti 2003 m. priimtų direktyvų dėl ilgalaikių gyventojų ir šeimos susijungimo ⁽¹⁵⁾ nuostatas.

2.10 Komisija pabrėžia sąsają tarp bendros „imigracijos“ politikos ir bendros integracijos strategijos. Tačiau ji iki šiol nepriėmė direktyvos dėl ekonominių migrantų. EESRK ⁽¹⁶⁾ sutinka su Europos Komisijos nuomone, kad „ateityje imantis kitų priemonių migracijos srityje reikėtų atsižvelgti į vienodą požiūrį ir migrantų teises“ ⁽¹⁷⁾. Komisija pranešė apie antrą Integracijos vadovo redakciją, ji taip pat planuoja sukurti integracijos klausimams skirtą interneto svetainę, Europos integracijos forumą ir parengti išsamesnius metinius pranešimus dėl migracijos ir integracijos. EESRK remia šiuos tikslus ir pageidauja bendradarbiauti su Komisija.

2.11 EESRK tvirtai remia Darbotvarkės įgyvendinimą ir primena savo ankstesnėje nuomonėje išdėstytą požiūrį, jog Komitetas siūlo, kad Komisija, vykdydama nacionalinių politikos krypčių koordinavimą, valdytų Europos integracijos programą, kuriai būtų suteikti pakankami finansiniai ištekliai, ir pabrėžia, kad yra labai svarbu, kad Taryba suteiktų Komisijai politinių, teisinių ir biudžetinių priemonių, būtinų siekiant skatinti imigrantų integraciją. EESRK pabrėžia teigiamų ir veiksmingų imigrantų atvykimo programų sukūrimo bendradarbiaujant su pilietinės visuomenės organizacijomis svarbą ⁽¹⁸⁾.

2.12 Be to, EESRK siūlo ES skirti pakankamai lėšų humanitarinei pagalbai dideliame skaičiui dokumentų neturinčių imigrantų, atvykstančių į Pietų Europos valstybes. ES valstybės narės turėtų būti vieningos ir jausti atsakomybę už bendrą Europos politiką.

⁽⁷⁾ COM(2005) 389 final.

⁽⁸⁾ Žr. COM(2005) 389 final.

⁽⁹⁾ 1 priedas.

⁽¹⁰⁾ Žr. COM(2005) 123 final.

⁽¹¹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl migracijos srautų valdymo, OL C 88, 2006 4 11 (pranešėja An Le Nouail-Marlière).

⁽¹²⁾ Žr. COM(2005) 389 final 3 punktą.

⁽¹³⁾ COM(2001) 387 final.

⁽¹⁴⁾ OL C 221, 2002 9 17 (pranešėja Soscha Gräfin zu Eulenburg).

⁽¹⁵⁾ Direktyvos 2003/109/EB ir 2003/86/EB.

⁽¹⁶⁾ Nuomonė dėl žaliosios knygos dėl požiūrio į ekonominės migracijos valdymą (pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños), OL C 286, 2005 11 17.

⁽¹⁷⁾ Žr. COM(2005) 389 final 3.2 punktą.

⁽¹⁸⁾ OL C 80, 2004 3 30, 1.10 punktas (pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños).

3. Integracijos politikos priemonės

3.1 Integracija yra dviem kryptimis vykstantis procesas, pagrįstas trečiųjų šalių piliečių ir priimančios visuomenės teisėmis ir įsipareigojimais, ir suteikiantis imigrantams galimybę visapusiškai dalyvauti. Kitoje savo nuomonėje EESRK apibrėžė integraciją kaip suteikiančią imigrantams tokias pat kaip ir visiems likusiems gyventojams teises ir pareigas, prieigą prie prekių, paslaugų ir pilietinio dalyvavimo priemonių, jiems suteikiant lygias galimybes ir sudarant vienodo požiūrio sąlygas ⁽¹⁹⁾.

3.2 Šis dviejų krypčių koncepcija reiškia, kad su integracija yra susiję ne tik imigrantai, bet ir priimanči visuomenė. Tai veikiau ne imigrantų integracijos į priimančią visuomenę, o imigrantų ir priimančios visuomenės integracijos klausimas, kitais žodžiais tariant, integruotis turi abi pusės. Integracijos politika turi apimti abi puses, siekiant sukurti tokią visuomenę, kurioje visi piliečiai turėtų vienodas teises ir pareigas bei pripažintų demokratinės, atviros ir pliuralistinės visuomenės vertybes.

3.3 Imigrantų pareiga yra suprasti ir gerbti kultūrinės priimančios visuomenės vertybes, iš kurios taip pat tikimasi, kad ji supras ir gerbs kultūrinės imigrantų vertybes. Dažnai kultūriniai aspektai panaudojami diskriminacijos tikslais. Integracija nereiškia kultūrinio imigrantų priderinimo prie priimančios visuomenės. Toks klaidingas požiūris jau tapo ne vienos nesėkmės priežastimi. Kultūriniu požiūriu Europos valstybių visuomenės yra pliuralistinės ir didėjant bei plečiantis imigracijai ši tendencija dar labiau sustiprės.

3.4 Nederėtų pamiršti, kad kai kuriose valstybėse narėse gyvena gana gausios tautinės ir kultūrinės mažumos, kurių teisės taip pat turi būti išsaugotos ir užtikrintos.

3.5 EESRK yra įsitikinęs, kad kultūrinė įvairovė ir valstybės religinio neutralumo principas yra pliuralistinės ir demokratinės Europos požymis. Imigrantai iš ES nepriklausančių šalių paįvairina ir praturtina mūsų visuomenę socialiniu ir kultūriniu požiūriu. Žmonių visuomenės kultūros negalima suvokti kaip fiksuoto reiškinių, tai veikiau nuolatinės kaitos procesas, kurį praturtina patys įvairiausi įnašai. Institucijų nepriklausomybė ir neutralumas religijų atžvilgiu padeda sukurti gerus imigrantų ir priimančiosios visuomenės santykius. Kai institucijos laikosi nepriklausomybės ir bešališkumo principų imigrantų ir jų tikėjimo atžvilgiu, tai padeda sukurti abiejų šalių pilietišką poziciją. Europos valstybių visuomenės turi skatinti tarpkultūrines mokymo programas. UNESCO ⁽²⁰⁾ kultūrinės

įvairovės konvencija yra viena pagrindinių Europos politikos formavimo priemonių.

3.6 Socialinė imigrantų integracija taip pat įkūnija jų teisių ir pareigų suvienodinimą ir yra tiesiogiai susijusi su kova su diskriminacija. Diskriminacija yra neteisėtas asmens teisių suvaržymas. Dėl griežtų šeimos susijungimų reglamentuojančių įstatymų kai kuriose valstybėse narėse nepakankamai užtikrinama teisė gyventi kartu su savo šeima. Tarybos priimta direktyva ⁽²¹⁾ taip pat yra netinkama.

3.7 Vadovaujantis subsidarumo principu, nuoseklioje Europos struktūroje už integracijos politiką atsako ne vien tik valstybių narių vyriausybės. Tokia politika duotų geresnių rezultatų, jeigu ją formuojant ir įgyvendinant dalyvautų regionų ir vietos valdžios institucijos ir aktyviai ištrauktų pilietinės visuomenės organizacijos. EESRK siūlo vietos ir regionų valdžios institucijoms dėti daugiau pastangų skatinant naujas integracijos politikos priemones.

3.8 Pagal įvairiose valstybėse narėse joms suteiktus įgaliojimus, vietos ir regionų valdžios institucijos turi politinių, teisinių ir biudžetinių priemonių, kurias turėtų tinkamai taikyti integracijos politikos srityje.

3.9 Ir imigrantų, ir priimančios visuomenės požiūris į integraciją turi būti teigiamas. Socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos turi aktyviai dalyvauti formuojant ir įgyvendinant integracijos politiką ir antidiskriminacines priemones.

3.10 Pilietinės visuomenės organizacijom tenka labai svarbi užduotis — skatinti palankų Europos priimančių visuomenių požiūrį į integraciją. Socialiniai partneriai, žmogaus teisių organizacijos, kultūros ir sporto draugijos, religinės bendruomenės, piliečių iniciatyvinės grupės, švietimo bendruomenės, žiniasklaida ir kitos organizacijos turi tapti aktyviausia integracijos proceso grandimi. To siekdamas jos privalo atverti duris ir į savo veiklą įtraukti imigrantus.

3.11 Kai kuriose nedidelėse Europos visuomenės grupėse plinta diskriminacija, rasizmas ir ksenofobija, kurstomi kai kurių neatsakingų politikų ir atskirų žiniasklaidos priemonių, sustiprinančių socialinį tokio elgesio poveikį. Tačiau daug Europos pilietinės visuomenės organizacijų socialinėje ir politinėje srityse kovoja su tokia elgsena.

⁽¹⁹⁾ OL C 125, 2002 5 27, 1.4 punktas (pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños).

⁽²⁰⁾ Konvencija dėl kultūrinės raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo Žr. http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=11281&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html.

⁽²¹⁾ Žr. Direktyvą 2003/86/EC ir EESRK nuomonės, paskelbtas OL C 204, 2000 7 18 (pranešėja Giacomina Cassina) ir OL C 241, 2002 10 7 (pranešėjas Paolo Mengozzi).

3.12 Vietos ir regionų valdžios institucijoms, kartu su pilietinės visuomenės organizacijomis, tenka atsakomybė informuoti imigrantus ir priimančią visuomenę apie jų teises ir pareigas.

3.13 Imigrantų organizacijos ir bendruomenės vaidina pagrindinį vaidmenį integracijos procese. Jos taip pat privalo skatinti savo narių norą integruotis ir palaikyti glaudesnius ryšius su priimančios visuomenės organizacijomis.

3.14 Vietos ir regionų valdžios institucijos turi remti šių organizacijų veiklą ir konsultuotis su jomis prieš priimdamos atitinkamus politinius sprendimus.

3.15 Antidiskriminacinės direktyvos buvo priimtose ir perkeltose į valstybių narių teisę⁽²²⁾. Komitetas tikisi gauti šių direktyvų poveikio ir rezultatų vertinimo ataskaitą.

3.16 Tačiau daugelis imigrantų ir jų palikuonių arba asmenų, priklausančių etninėms arba kultūrinėms mažumoms, patiria diskriminaciją darbo vietoje (turėdami tokią pat profesinę kvalifikaciją): jiems sunkiau gauti darbą, siūlomas žemos kvalifikacijos darbas ir jie yra dažniau atleidžiami iš darbo.

3.17 Labai svarbu, kad socialiniai partneriai vietos ir regionų lygiu kovotų su tokiais diskriminavimo apraiškomis, kurios pažeidžia Europos teisės aktus ir trukdo integracijai. Diskriminacija darbe taip pat trukdo sėkmingai plėtoti verslą. Integracija darbo vietoje, lygių galimybių užtikrinimas, nediskriminuojant nacionalinių darbuotojų atžvilgiu, yra sėkmingo verslo ir socialinės integracijos prielaida⁽²³⁾. 3 priede pateikiama Dubline įvykusio klausimo, kurio metu buvo nagrinėjama geriausia praktika profesinės integracijos srityje, ataskaita.

4. Regioninės ir vietinės integracijos programos

4.1 Anksčiau kai kuriose valstybėse buvo manoma, kad integracijos politikos priemonės nebūtinos, nes imigrantai jose buvo traktuojami ne daugiau negu „svečiai“, kurie baigę darbą grįž į savo kilmės šalis. Dėl tokio klaidingo požiūrio kilo nemažai segregacijos ir socialinės marginalizacijos problemų, kurias bandoma išspręsti įgyvendinant dabartinę politiką.

4.2 Kitose valstybėse narėse ilgą laiką vyravo nuomonė, kad imigrantų integracija įvyks paprastai ir savaime, ir aktyvi politika nebūtina. Tačiau laikui bėgant segregacija ir marginalizacija didėjo, sukeldamos rimtus socialinius konfliktus. Šiuo metu formuojama nauja politika, kuria siekiama išspręsti iš praeities paveldėtas problemas.

4.3 Negalima pamiršti, kad nelegali imigracija yra integracijos politikos kliūtis, nes „nelegalai“ yra nesaugūs ir lengvai pažeidžiami.

Kai kuriose valstybėse narėse, siekiant skatinti tokių asmenų integraciją, buvo nustatytos gyventojo statuso suteikimo jiems procedūros.

4.4 Nors Europos Sąjungos Taryboje vis dar šiek tiek abejojama dėl subsidarumo, dauguma valstybių ir vyriausybių vadovų mano, kad nuosekli integracijos politika turi būti skatinama visais lygiais — Bendrijos, šalies, regionų ir vietos lygiu.

4.5 EESRK nuomone, norint, kad tokia politika būtų veiksminga, ji turi būti aktyvaus pobūdžio ir turi būti įgyvendinama kaip nuosekli ir visapusiška koncepcija. Valdžios institucijos dažnai imasi veiksmų vėliau, kai problemos jau atsirado ir jas nelengva išspręsti.

4.6 Integracija yra daugelį dimensijų turintis procesas, todėl jame turi dalyvauti įvairių sričių viešojo administravimo atstovai ir socialiniai veikėjai. Europos, valstybių narių, regionų ir vietos valdžios institucijos turėtų parengti programas, atspindinčias atitinkamą jų kompetencijos lygį. Siekiant užtikrinti programų bei veiklos veiksmingumą ir bendrą nuoseklumą, jos turi vienos kitas papildyti ir jas būtina tinkamai koordinuoti.

4.7 Nuo klaidingos vyriausybės politikos padarinių kenčia plačioji visuomenė ir vietos valdžios institucijos. Su tokios politikos žlugimo padariniais pirmosioms tenka susidurti miesto valdžios institucijoms. Dėl šios priežasties daugelis vietos ir regionų valdžios institucijų jau ilgą laiką vykdo savo pačių nustatytą priėmimo ir integracijos politiką. Jų patirtis šioje srityje labai įvairi: kai kurios gali didžiuotis geriausios praktikos pavyzdžiais, tačiau kitos patyrė nesėkmę.

4.8 Dabartinių bei būsimų migracijos srautų mastas rodo, kad iššūkiai yra ištis dideli ir vietos bei regionų valdžios institucijų turimų ekonominių išteklių ir vykdomos politinės veiklos nebepakanka.

4.9 EESRK nuomone, vietos ir regionų valdžios institucijos, bendradarbiaudamos su pilietinės visuomenės organizacijomis, turėtų parengti integracijos planus ir programas, kuriuose būtų nustatyti tikslai ir kuriems būtų skirti būtini ištekliai. Politinės priemonės „popieriuje“ — programos, kurioms neskiriama lėšų, neveiksmingos.

4.10 EESRK požiūriu, dalį imigracijos sukurto finansinio pelno derėtų skirti priėmimo ir integracijos priemonėms.

4.11 Labai svarbu, kad rengiant integracijos programas ir planus būtų konsultuojamasi su labiausiai atstovaujamomis imigrantų asociacijomis.

⁽²²⁾ Direktyvos 2000/43/EB ir 2000/78/EB.

⁽²³⁾ Turimas galvoje teigiamas Airijos socialinių partnerių bendradarbiavimas.

4.12 Nemažai Europos savivaldybių ir regionų turi dalyvaujančius ir patariamuosius organus, suteikiančius galimybę pilietinės visuomenės organizacijoms dirbti kartu su valdžios institucijomis formuojant ir įgyvendinant integracijos politiką.

5. Priemonės, lėšos ir vertinimas

5.1 Vietiniams ir regioniniams integracijos planams bei programoms turi būti skiriamos atitinkamos lėšos, be to, jie privalo turėti valdymo ir vertinimo priemones.

5.2 Daugelis Europos miestų ir regionų turi specialius organus ir tarnybas, atliekančius labai įvairias politines ir technines užduotis.

5.3 Daugelyje miestų ir regionų taip pat yra patariamųjų ir dalyvaujamųjų organų, skirtų pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimui ir konsultacijoms su jomis. Įsteigta nemažai forumų ir konsultacinių komitetų, kuriuose dalyvauja pilietinės visuomenės organizacijos ir imigrantų asociacijos.

5.4 EESRK tai laiko geriausios praktikos, kurią derėtų taikyti visos ES mastu, pavyzdžiais.

5.5 Kai kuriuose miestuose galima rasti specialių pagalbą imigrantams teikiančių tarnybų, įgyvendinančių praktinius integracijos planų aspektus.

5.6 Nuolat vyksta diskusija apie segregacijos riziką, kuri kyla, kai imigrantais rūpinasi specialiai jiems sukurtos tarnybos. EESRK mano, kad reikėtų vengti segregacijos teikiant viešąsias paslaugas, nors imigrantams skirtos tarnybos kartais gali būti būtinos, ypač pradiname imigrantų priėmimo etape.

5.7 EESRK yra įsitikinęs, kad rengiant ir vykdančiam regioninius ir vietinius integracijos planus bei programas būtina įtraukti socialinius partnerius ir daugiau pilietinės visuomenės organizacijų.

5.8 Taip pat naudinga skatinti Europos priimančių valstybių vietos ir regionų valdžios institucijų ir jų analogų kilmės šalyse bendradarbiavimą. Šioje srityje esama geros praktikos pavyzdžių, kuriuos reikėtų paskleisti.

5.9 Kai kurios valdžios institucijos lėšas skiria tik jau išpliususiems konfliktams malšinti. Norint, kad integracijos politika būtų veiksminga, ji turi būti aktyvaus pobūdžio.

5.10 Integracija meta iššūkį Europos visuomenėms. Neseni įvykiai daugelyje valstybių aiškiai parodė, kad tikslai nebuvo

pasiekti. Nors įvairiose valstybėse narėse aplinkybės skiriasi ir kai kurios problemos yra aktualios tik tam tikrai valstybei, visos Europos mastu būtina tobulinti vienodo požiūrio, integracijos ir kovos su diskriminacija priemones.

5.11 EESRK siūlo įvairioms Europos, valstybių narių, regionų ir vietos lygmens viešojo administravimo įstaigoms, atsižvelgiant į skirtingą kiekvienos valstybės praktiką, parengti pagal aktyvią koncepciją veikiančias integracijos programas ir numatyti atitinkamą finansavimą.

5.12 Programose turi būti numatytos vertinimo sistemos, kuriose būtų naudojami tikslūs rodikliai ir skaidrios procedūros. Atliekant vertinimą turi dalyvauti pilietinė visuomenė.

6. Tikslai

6.1 Regioninės ir vietinės integracijos programos turi aprėpti pačius įvairiausių klausimų ir koncepcijų, iš kurių svarbiausi yra šie:

6.2 *Padėties stebėjimas.* Siekiant numatyti tinkamus būsimus veiksmus, institucijos turi gerai išanalizuoti esamą imigracijos ir tautinių mažumų padėtį tam tikroje teritorijoje.

6.3 *Atvykusiųjų priėmimas.* Priėmimo centrų steigimas; sveikatos apsauga ir teisinė pagalba; laikinas apgyvendinimas ypatingais atvejais; užrašymas į kalbos kursus; informacija apie priimančios visuomenės įstatymus ir papročius; pagalba pirmą kartą įsidarbinant ir t. t. Ypatingą dėmesį vykdant šią veiklą reikėtų skirti nepilnamečiams ir kitiems socialiai pažeidžiamiems asmenims.

6.4 *Kalbos mokymas.* Vietos ir regionų valdžios institucijos turi vykdyti aktyvią kalbos mokymo politiką, nes pakankamas priimančios visuomenės kalbos mokėjimas integruojantis yra būtinas. Kalbos kursai turi būti rengiami netoli gyvenamųjų vietų, o jų tvarkaraštis turi būti labai lankstus. Valdžios institucijų pareiga yra užtikrinti, kad visi imigrantai turėtų galimybę lankyti kursus.

6.5 *Galimybė įsidarbinti.* Darbas, be abejo, yra vienas integracijos prioritetų. Valstybinės įdarbinimo tarnybos turėtų vykdyti atitinkamas programas: profesinio mokymo kursai, konsultacijos ir profesinis orientavimas ir kt.

6.6 Diskriminacija darbo vietoje yra viena pagrindinių kliūčių integracijos kelyje. Vietos ir regionų lygmens partneriai turėtų aktyviai kovoti su diskriminacija.

6.7 *Galimybė turėti būstą.* Galimybės turėti tinkamą būstą suteikimas nediskriminuojant yra viena didžiausių vietinės ir regioninės politikos problemų. Valdžios institucijos turi užkirsti kelią apgriuvusių priemiesčio getų, kuriuose susikoncentruoja didelis imigrantų skaičius ir dėl kurių būtina kuo greičiau keisti miestų planavimą, formavimuisi. Vienu iš prioritetų turi tapti gyvenimo kokybės gerinimas tokiuose miestų rajonuose.

6.8 *Švietimas.* Švietimo sistema turi užtikrinti imigrantų vaikams galimybę mokytis mokyklose, kuriose aukštas mokymo lygis. Būtina užkirsti kelią per didelei tokių mokinių koncentracijai labai žemo mokymo lygio „getų mokyklose“, kaip kad dabar dažnai pasitaiko. Bet kuris vaiko lavinimo etapas yra naujos kartos integracijos pagrindas.

6.9 Švietimo sistema turi atsižvelgti į vidinę Europos visuomenių įvairovę. Siekiant išspręsti kalbines ir kultūrines problemas, būtina pasitelkti tarpkultūrinius tarpininkus ir daugiau mokytojų.

6.10 Į suaugusiųjų švietimo programas reikėtų įtraukti ir imigravusius gyventojus, ypač moteris. Mokymas įdarbinimo tikslu yra nepaprastai svarbus siekiant suteikti imigrantams galimybę lengviau įsidarbinti.

6.11 *Galimybė naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis.* Reikėtų skatinti imigrantų galimybę naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis. Tam tikromis aplinkybėmis gali prireikti tarpkultūrinių tarpininkų pagalbos.

6.12 *Socialinių paslaugų pritaikymas.* Dažnai socialinės tarnybos susiduria su migracija susijusiomis problemomis, kurioms nebuvo pasiruošta. Atsižvelgiant į naują padėtį, būtina padaryti tam tikrus pakeitimus siekiant valdyti įvairovę.

6.13 *Specialistų mokymas.* Būtina rengti naujus mokymo kursus socialinių paslaugų, švietimo, teisėsaugos tarnybų, sveikatos paslaugų ir kitų viešųjų paslaugų srityse dirbantiems asmenims, kad jie sugebėtų tinkamai dirbti su imigravusiais gyventojais ir mažumų atstovais.

6.14 *Įvairovė — geras dalykas.* Rengiant kultūrines programas būtina pripažinti kultūrinę įvairovę. Įvairovė yra viena iš šiandieninių Europos miestų ypatybių. Įvairūs yra ir religiniai įsitikinimai.

6.15 Vietos valdžios institucijos taip pat turi skatinti *mokymąsi gyventi kartu* ir raginti visus, kad ir kokios kilmės jie būtų, prisitaikyti prie miestų, kuriuose gyvena, gyvenimo būdo. Siekiant pagerinti kultūrų tarpusavio supratimą ir skatinti socialinę integraciją, šiame mokymosi gyventi kartu procese turi dalyvauti ir imigrantai, ir priimančios bendruomenės.

6.16 Kiekvienas turi turėti galimybę pasinaudoti teise gyventi kartu su savo šeima — tai viena pagrindinių teisių, kurią tarptautiniu lygiu įtvirtino žmogaus teisių konvencijos. Vis dėlto daugelis nacionalinių įstatymų — net Europos šeimos susijungimo direktyva ⁽²⁴⁾ — negali daugeliui imigrantų pakankamai užtikrinti teisės gyventi su šeima, nors tai ir yra integraciją labai skatinantis veiksnys.

6.17 *Lyčių dimensija.* Visose integracijos politikos priemonėse turi atsispindėti ir lyčių dimensija. Ypač šiuo atžvilgiu svarbios profesinio mokymo priemonės, kuriomis siekiama sudaryti palankesnes sąlygas įsidarbinti.

6.18 *Pilietinis dalyvavimas.* Galimybė naudotis pilietinio dalyvavimo priemonėmis yra viena pagrindinių integracijos sudėtinių dalių. Kaip EESRK yra pasiūlęs keliose savo nuomonėse, nuolat ir ilgą laiką gyvenantiems trečiųjų šalių piliečiams būtina užtikrinti piliečių teises ir teisę balsuoti vietos valdžios rinkimuose ⁽²⁵⁾.

7. Naujos vietos ir regionų valdžios institucijų strategijos (kai kurios Barselonoje vykusio klausymo išvados)

7.1 Skirtingų institucijų tinklų kūrimo ir koordinavimo poreikis

7.1.1 Tinklų kūrimas ir tarpinstitucinis koordinavimas yra labai svarbūs ir vyksta dviem būdais: horizontaliai — tarp vietos valdžios institucijų, ir vertikalčiai — tarp vietos valdžios institucijų ir regionų bei valstybės valdžios institucijų. Viena kuri nors valdžios institucija atskirai paimta nėra pajėgi susidoroti su migracijos ir integracijos problemomis. EESRK siūlo valdžios institucijoms pagerinti koordinavimą ir nustatyti vertinimo procedūras, kurios būtų naudojamos kuriant tinklus. Siekiant skatinti integracijos politikos priemones, EESRK taip pat norėtų išvystyti glaudesnius bendradarbiavimo ryšius su Regionų komitetu.

7.1.2 Kai kurie regionai, tokie kaip Katalonija ir Šlesvigo-Holšteinas, informavo, kad vienas pagrindinių jų darbo aspektų buvo į veiklos planavimą įtraukti savivaldybes. Kampanijos regionas taip pat paskelbė apie savo sprendimą sukurti tinklus su profesinėmis sąjungomis, bažnytinėmis organizacijomis ir kt. Vietos valdžios institucijos savo ruožtu pabrėžė tinklų su specializuotomis įstaigomis kūrimo svarbą tokiose srityse kaip imigrantų priėmimas.

⁽²⁴⁾ Žr. Direktyvą 2003/86/EC ir EESRK nuomonę, paskelbtas OL C 204, 2000 7 18 (pranešėja Giacomina Cassina) ir OL C 241, 2002 10 7 (pranešėjas Paolo Mengozzi).

⁽²⁵⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl galimybės gauti Europos Sąjungos pilietybę, OL C 208, 2003 9 3 (pranešėjas Luis Miguel Pariza Castaños).

7.1.3 Vis dažniau kuriami vietos valdžios institucijų tinklai Europos mastu. 1986 m. įsteigtas *Eurocities* tinklas, kuriam dabar priklauso 123 Europos miestai. Jis suskirstytas į darbo grupes, iš kurių viena nagrinėja migracijos ir integracijos klausimus. Šios darbo grupės veikloje aktyviai dalyvauja keletas klausyme dalyvavusių miestų, pvz., Roterdamas ir Ly, dsas. Darbo grupės skatina Europos projektus, į kuriuos įsitraukia daugelis miestų, ir keičiasi patirtimi bei geriausia praktika.

7.1.4 Kitas kiek vėliau sukurtas tinklas ERLAI veikia migracijos ir integracijos srityje. Prie tinklo jau yra prisijungusios 26 vietos ir regionų valdžios institucijos. Šis tinklas taip pat numato keitimąsi informacija ir patirtimi bei bendrų veiksmų ir projektų vykdymą.

7.1.5 Įvairios kitos organizacijos vykdo kitus projektus. Siekdamas koordinuoti integracijos politikos priemones Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas taip pat savo veiklą vykdo per vieną iš miestų tinklų.

7.1.6 Europos lygiu veikiančio Europos Komisijos koordinuojamo nacionalinių integracijos informacinių punktų tinklo tikslas taip pat yra keistis patirtimi. Šio tinklo atstovai padėjo rengti Integracijos vadovą ⁽²⁶⁾ ir metinį pranešimą dėl migracijos ir integracijos ⁽²⁷⁾.

7.2 Integracijos planai ir pilietinės visuomenės dalyvavimas

7.2.1 Tos vietos ir regionų valdžios institucijos, kurios yra parengusios išsamius planus ir turi integracijos valdymo tarnybas, pasiekia geresnių rezultatų negu tos, kurios vykdo tik pavienes priemones. Siekiant sėkmingai spręsti migracijos ir integracijos problemas, būtina planuoti, skirti išteklių ir sukurti valdymo priemones.

7.2.2 EESRK įsitikinęs, kad labai svarbu, jog pilietinės visuomenės organizacijos dalyvautų formuojant politiką ir imantis numatytų veiksmų. Norint sėkmingai įgyvendinti integracijos planus, labai svarbu įtraukti pilietinę visuomenę. Šlesvigo-Holšteino žemės valdžia tai suprato ir prieš patvirtindama savo projektą pakvietė socialinius partnerius ir įvairias išsamioms diskusijoms dėl integracijos, todėl visuomenė suprato, kodėl yra būtinos integracijos priemonės. Pilietinės visuomenės dalyvavimo pavyzdžių taip pat galima rasti ir kituose miestuose bei regionuose (Kopenhagoje, Barselonoje, Helsinkyje ir kt.).

7.3 Europos integracijos fondas

7.3.1 Vietos ir regionų valdžios institucijų veiksmingumas padidėja, kai jas ekonomiškai remia valstybių narių vyriausybės: integracijos politikos priemonėms reikalingi ekonominiai ištekliai, todėl valstybės narės turėtų prisidėti aktyviau. Šlesvigo-Holšteino žemės valdžia paminėjo šį aspektą, nurodydama, kad

didelę jos darbo dalį sudarė pastangos atkreipti Vokietijos federalinės vyriausybės dėmesį į šį poreikį, ir šioje srityje buvo pasiekta teigiamų rezultatų.

7.3.2 Kitos vietos valdžios institucijos, pvz., Liubianos ir Breskijos, pažymėjo, kad dėl nepakankamos iš savo vyriausybių gaunamos paramos jos nėra pajėgios įgyvendinti didesnio masto šios srities politikos priemones. Jeigu regionų valdžios institucijos turi mažai nuosavų išteklių, ši problema dar labiau išryškėja. Tuo skundėsi Prancūzijos Pietų Pirėnų regionas.

7.3.3 2007–2013 m. laikotarpiui Tarybos ir Parlamento patvirtintas Europos integracijos fondas labai svarbus, nes jame bus sutelkti dideli ekonominiai ištekliai, skirti integracijos politikai, be to, jis padės užtikrinti, kad priemonės būtų vykdomos pagal nuoseklią ir išsamią ES sistemą, laikantis subsidiarumo principo. Naujosios valstybės narės parodė ypatingą susidomėjimą šiuo fondu. EESRK dar kartą patvirtina, kad remia šio fondo įsteigimą, ir ragina Komisiją rengiant atitinkamus teisės aktus konsultuotis su Komitetu.

7.4 Specialios tarnybos neturi skatinti segregacijos

7.4.1 Kuriant imigrantams skirtas tarnybas būtina užtikrinti, kad jos netaps vis didėjančios segregacijos priežastimi. Pvz., Budapešto atstovas pranešė, kad Vengrijoje savivaldybės yra įsteigusios pagalbos šeimai, vaikų, įdarbinimo ir kt. tarnybas, į kurias kartu su visais kitais piliečiais turi kreiptis ir imigrantai. Tačiau paprastai visi integracijos politiką įgyvendinantys miestai ir regionai, tai atlieka sudarydami specialius planus, skirdami tikslinius išteklius ir įkurdami specialias tarnybas. Helsinkio atstovas pareiškė, kad specializuotų tarnybų imigrantams turėtų nereikėti, bet jų reikia. Šis teiginys patvirtina, kad norint deramai reaguoti į trūkumus, nepatogumus, sunkumus ir konkrečius poreikius, su kuriais susiduria imigrantai, vien tik bendrųjų tarnybų paramos nepakanka.

7.4.2 Imigracijai ir integracijai būtini specialūs planai, projektai ir ištekliai. Rūpestį kelia problema, kaip normalizuoti padėtį, t.y. kaip pasiekti, kad poreikių specifiškumas nesukeltų segregacijos? Breskijos atstovas pažymėjo, kad su imigracija susijusios tarnybos buvo įsteigtos ne kaip paralelinės, bet kaip papildomos tarnybos. Jos nepakeičia įprastų tarnybų, į kurias imigrantai privalo kreiptis dėl klausimų, priklausančių šių tarnybų kompetencijai.

7.4.3 Kopenhagos atstovas taip pat pabrėžė, kad Integracijos taryba rūpinasi ir tuo, kad vykdydama savo veiklą neįteisintų jokios imigrantų arba mažumoms priklausančių gyventojų segregacijos formos. Stengiasi sukurti visaapimančias priemones ir skatinti glaudesnius visų gyventojų grupių ryšius ir integraciją.

⁽²⁶⁾ http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/immigration/integration/doc/handbook_en.pdf.

⁽²⁷⁾ COM(2004) 508 final.

7.4.4 Šiuo atžvilgiu labai svarbu, kad vietos gyventojai nelaikytų imigrantams skirtų iniciatyvų tam tikromis jiems suteiktomis privilegijomis, nes tai gali sustiprinti neigiamas išankstines nuostatas ir skatinti segregaciją. Taip atsitiko Katalonijos regione, kurio atstovas pabrėžė, kad įgyvendinant išskirtinius imigrantams skirtus veiksmus, būtina pasirūpinti, kad tai nesukeltų vietos gyventojų nepatirtimo. Visi imigrantams skirti vietos ir regionų valdžios institucijų veiksmai turi būti išsamiai paaiškinti.

7.5 Integracijos tikslai

7.5.1 Daugelis miestų ir regionų pasidalijo savo mintimis apie integracijos koncepciją, kurios rodo, kad diskusijos šia tema Europoje tęsiasi, kadangi Europoje egzistuoja skirtingos politinės ir teisinės kultūros, integracijos modeliai skiriasi.

7.5.2 Po svarbių ir aktyvių diskusijų Šlesvigo-Holšteino žemės atstovas pareiškė, kad integracija turi apimti tris pagrindinius aspektus: vienodą dalyvavimą, vienodas teises bei pareigas ir visaapimančių bei antidiskriminacinių priemonių, kuriose dalyvautų ir imigrantai, ir priimanči visuomenė, kūrimą.

7.5.3 Tokios visaapimančios strategijos laikosi Portugalijos bažnytinė socialinė darbo organizacija *Misericórdia*, kuri nustato integracijos politikos kryptį šioje valstybėje. Daugiausia dėmesio skiriama priemonėms, užtikrinančioms lygybę, ir stengiamai palengvinti Portugalijos pilietybės įgijimą.

7.5.4 Barselona įvardijo tris veiklos sritis: lygybės skatinimas (teisių pripažinimas, lygių galimybių ir vienodo požiūrio skatinimas), kultūrinės įvairovės pripažinimas ir sambūvio skatinimas (socialinės sanglaudos iniciatyvų rėmimas ir kova su paralelinių vietos gyventojų ir imigrantų visuomenių formavimusi).

7.5.5 Svarbi diskusija, kurioje buvo suabejota ligi šiol taikytu integracijos modeliu, prasidėjo 2004 m. Roterdame. Tokios diskusijos poreikis iškilo pastebėjus, kad nors metų metas buvo įgyvendinamos aktyvios integracijos politikos priemonės, visuomenė vis labiau skyla ir stiprėja segregacijos procesas (ypač susijęs su musulmoniškąja visuomenės dalimi). Karščiausiai buvo diskutuota apie visuomenėje paplitusį „mes ir jie“ požiūrį.

7.5.6 Europos būsto socialiai remtiniams žmonėms koordinavimo komitetas (CECODHAS) diskusijoje dėl integracijos pasisakė už nelygybės panaikinimą ir lygias galimybes. Komitetas nagrinėja su būstu susijusius klausimus, todėl jo atstovas paaiškino, kad diskriminacija šioje srityje yra viena pagrindinių priežasčių, lemiančių imigrantų grupių segregaciją.

7.5.7 EESRK yra įsitikinęs, kad 11 bendrųjų pagrindinių principų (išdėstytų 1 priede), kuriais grindžiama Europos integracijos programa, įkūnija tinkamą ir subalansuotą koncepciją. Dauguma Barselonos klausymo dalyvių pritarė šiai nuomonei.

8. Nauji integracijos į darbo rinką iššūkiai (kai kurios Dublino klausymo išvados)

8.1 Savo darbu imigrantai padeda vystyti ekonomiką ir socialinę gerovę Europoje. EESRK mano, kad imigracija Europoje atveria naujas galimybes įmonių konkurencingumui, darbo sąlygoms ir socialinei gerovei.

8.2 Užimtumas yra svarbiausia integracijos proceso dalis, kadangi darbas orumo nežeminančiomis sąlygomis yra nepaprastai svarbus tam, kad imigrantai galėtų tapti ekonomiškai nepriklausomi, ir skatina socialinius ryšius bei geresnį migrantų ir priimančios visuomenės tarpusavio pažinimą. EESRK siūlo integraciją į darbo rinką vykdyti sudarant vienodas sąlygas, nediskriminuojant priimančios valstybės darbuotojų ir imigrantų bei atsižvelgiant į būtinus profesinius reikalavimus.

8.3 Europa privalo teisingai elgtis su darbuotojais migrantais, kadangi juos gina tarptautinės žmogaus teisių apsaugos konvencijos ir TDO konvencijose įtvirtinti principai ir teisės. EESRK primena savo pasiūlymą ES valstybėms narėms prisijungti prie 1990 m. JTO Tarptautinės darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos konvencijos.

8.4 ES direktyvos dėl vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bei vienodo požiūrio principo į asmenis nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės yra pagrindinės teisinės priemonės nustatant valstybių narių teisės normas ir veiklos metodus kovos su diskriminacija ir integracijos į darbo rinką skatinimo srityse.

8.5 Dalyvaujant socialiniams partneriams, reikia papildyti teisės aktus ir valstybės priemones užimtumo srityje, kadangi integracija į darbo rinką yra susijusi su socialinėmis nuostatomis ir profesinių sąjungų bei darbdavių įsipareigojimais.

8.6 Valstybinės įdarbinimo tarnybos turi inicijuoti programas, kuriomis siekiama padėti imigrantams susirasti darbą, ir šios programos turi apimti: pagalbą siekiant profesinės kvalifikacijos pripažinimo, kalbos mokymo ir profesinio mokymo gerinimą ir tikslios informacijos apie priimančios valstybės įdarbinimo sistemas teikimą.

8.7 Teikiant informaciją ir padedant imigrantams susirasti darbą, vietos lygiu pagrindinį vaidmenį atlieka profesinės sąjungos, darbdavių organizacijos, imigrantų asociacijos ir kitos pilietinės visuomenės organizacijos. Europoje veikia daug socialinių organizacijų, kurios vykdydamos mokymo programas, konsultuodamos profesiniais klausimais, teikdamos paramą steigiant mažąsias įmones ir t.t., skatina imigrantų ir jų vaikų integraciją į darbo rinką.

8.8 Vis daugiau įmonių sėkmingai pasinaudoja galimybėmis, kurias suteikia imigrantų integracija į darbo rinką ir vis didėjanti įvairovė. EESRK mano, kad įmonės, kovodamos su bet kokiomis ksenofobijos ir atskirties įdarbinant apraiškomis, gali prisidėti raginant priimančios šalies visuomenę kovoti su diskriminacija.

8.9 Būtina nustatyti tvarką, pagrįstą migracijos srautų valdymu, kuris turėtų būti įdiegtas kilmės šalyse ir turėtų remtis realiomis integracijos į darbo rinką, kuri yra tiesiogiai susijusi su socialine integracija, galimybėmis.

8.10. Prasta užimtumo kokybė taip pat yra diskriminacijos veiksnys, kai imigrantai išnaudojami kaip labiausiai pažeidžiama darbo jėga.

8.11 Profesinės sąjungos kartais demonstruoja korporacinę dvasią, gindamos tik keletą tam tikrų interesų ir nusišukdamos nuo imigrantų. EESRK mano, kad profesinės sąjungos turi įtraukti darbuotojus imigrantus į savo gretas ir padėti jiems užimti atstovaujamas ir vadovaujančias pareigas. Daugelis profesinių sąjungų yra įgijusios geros praktikos užtikrinant, kad visi darbuotojai, nepriklausomai nuo jų kilmės ar tautybės, turėtų lygias teises.

8.12 Darbdavių organizacijos susiduria su labai svarbiu iššūkiu užtikrinti skaidrumą darbo rinkoje. EESRK mano, kad šios organizacijos, o taip pat ir profesinės sąjungos, turi bendradarbiauti su regionų ir vietos valdžios institucijomis, siekiant išvengti diskriminacijos apraiškų ir skatinant palankų požiūrį į integraciją.

8.13 Socialiniai partneriai yra svarbiausi darbo rinkos veikimo užtikrintojai ir pagrindiniai Europos ekonominio ir socialinio gyvenimo ramsčiai, todėl integracijos procese jiems tenka labai svarbus vaidmuo. Kolektyvinių derybų metu jie turi prisiimti jiems tenkančią atsakomybės dalį už imigrantų integraciją ir užtikrinti, kad kolektyvinėse darbo sutartyse ir darbo

teisės aktuose bei darbo metoduose nebūtų jokių tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos veiksnių.

8.14 Europoje yra daug socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų taikomos geros praktikos pavyzdžių. EESRK pageidautų, kad jie būtų taikomi plačiau. Dublino klausymo metu buvo apžvelgta įmonių, profesinių sąjungų, darbdavių organizacijų ir socialinių organizacijų teigiama patirtis ir kai kuriuos atvejus Komitetas norėtų ypač pabrėžti. Airijos socialiniai partneriai yra įsipareigoję kartu valdyti įmonėse egzistuojančią įvairovę ir kovoti su diskriminacija, o Ispanijos socialiniai partneriai pasiekė susitarimą dėl neteisėto darbo bei imigracijos įteisinimo ir darbo jėgos migracijos valdymo bendradarbiaujant bei plėtojant socialinį dialogą.

8.15 EESRK nuomone, siekiant ugdyti palankų požiūrį į socialinę integraciją, į vienodas sąlygas ir į kovą su diskriminacija darbe, reikia aktyvių politikos priemonių ir naujų socialinių partnerių įsipareigojimų. Europos socialinis dialogas gali tapti tinkama struktūra, skatinančia socialinius partnerius prisiimti naujus, jų manymu tinkamo lygio, įsipareigojimus.

8.16 Už Europos socialinį dialogą atsako tik socialiniai partneriai; Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC) bei Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjunga (UNICE) parengė Europos socialinio dialogo darbotvarkę. EESRK tikisi, kad joje numatyti tikslai bus pasiekti.

8.17 EESRK gali tapti nuolatiniu dialogo apie geriausią praktiką integracijos ir imigracijos srityse forumu. Bendradarbiaudamas su Dublino fondu ir TDO jis ir toliau sieks, kad Europa plėtotų integraciją skatinančias politikos priemones ir veiklos būdus. Jis rengs naujus susitikimus ir forumus, kuriuose dalyvaus socialiniai partneriai ir kitos pilietinės visuomenės organizacijos, o jų metu bus nagrinėjami geriausi integracijos praktikos Europoje pavyzdžiai ir jais keičiamasi.

2006 m. rugsėjo 13 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie Sigmund

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos darbų tarybos: naujas vaidmuo skatinant Europos integraciją

(2006/C 318/25)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2005 m. liepos 12 d. nusprendė parengti nuomonę dėl *Europos darbų tarybų: naujas vaidmuo skatinant Europos integraciją*.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. rugsėjo 6 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Edgardo Maria Iozia

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (2006 m. rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 144 nariams balsavus už, 76 – prieš ir 15 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pripažįsta esminių Europos darbų tarybų (EDT) vaidmenį: jos skatina ir palaiko socialinę sanglaudą ir yra Europos darbuotojų integravimo priemonė, kadangi tarpusavio pažinimas ir supratimas padeda geriau suvokti Europos pilietiškumo idėją. Daugiau kaip 10 000 Sąjungoje aktyviai veikiančių EDT delegatų yra tiesioginiai ir suinteresuoti naujosios visuomenės kūrėjai.

1.2 Europos socialinis modelis paremtas sutarimo ir socialinio dialogo paieškomis, pagarbos žmogaus tapatybei ir orumo principais, skirtingų interesų derinimu bei gebėjimu vystymą derinti su pagarba žmogui ir aplinkai, todėl reikia sukurti tarpvalstybinių įmonių susitikimų ir diskusijų forumą. EESRK nuomone, Direktyva 94/45 buvo labai svarbi įgyvendinant šiuos tikslus.

1.3 Iki 1999 m. rugsėjo 22 d. Komisija, „pasitarusi su valstybėmis narėmis ir su socialiniais partneriais Europos lygiu“, turėjo dar kartą apsvaistyti direktyvos taikymo nuostatas, „kad prirėkus Tarybai būtų pasiūlytos reikalingos pataisos“.

1.4 Komisija pradėjo konsultuotis su socialiniais partneriais. Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjunga (UNICE) ir Europos darbo, kuriose dalyvauja valstybė, centras (CEEP) pranešė prieštaraują direktyvos taisymsi, o Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC), priešingai, keletą kartų reikalavo, kad šis dokumentas būtų skubiai pataisytas.

1.5 EESRK atliko išsamią esamos padėties analizę, surengdamas svarstymus, kurioje dalyvavo darbuotojų, įmonių ir pilietinės visuomenės atstovai.

1.6 Iki šios dienos sukaupia įvairios teigiamos patirties. Kaip rodo gausūs šioje srityje atlikti tyrimai, kuriuos bendruose seminaruose minėjo socialiniai partneriai ir primena EESRK, kad siekiant pokyčių skatinančios partnerystės, buvo sudaryta savanoriškų susitarimų dėl darbo organizavimo, užimtumo, darbo sąlygų ir profesinio tobulinimosi. Sėkmingas šių susitarimų

įgyvendinimas priklauso tik nuo juos sudariusių šalių geros valios.

1.7 Atlikus EDT veiklos analizę, išryškėjo ir tam tikros silpnos vietos, iš kurių akivaizdžiausia — dar santykinai nedidelis įsteigtų EDT skaičius palyginti su įmonių skaičiumi, kuriose jas steigti privaloma, remiantis direktyva, numatančia, kad EDT gali būti įsteigta bent dviejų valstybių narių įmonių ar darbuotojų iniciatyva. Viena iš priežasčių, paaiškinančių nepakankamą direktyvos taikymą — darbuotojų iniciatyvos stoka. Iniciatyvos trūksta todėl, kad kai kuriose šalyse nėra įstatymų, saugančių profesinių sąjungų įmonėse teises.

1.8 Per metus, praėjusius po Direktyvos 94/45/EB priėmimo, Bendrijos teisės aktų, reglamentuojančių darbuotojų informavimą ir konsultavimąsi su jais, sistema sustiprėjo, ypač priėmus Direktyvas 2001/86, 2002/14 ir 2003/72, kuriose informavimo ir konsultavimosi sąvokos labiau išplėtos nei Direktyvoje 94/45 ir siūlomos veiksmingesnės darbuotojų dalyvavimo ir konsultavimosi su jais prieš priimanč sprendimus procedūros. Šios procedūros padeda didinti Europos įmonių konkurencingumą pasaulinėje rinkoje.

1.9 EESRK apibrėžia tris esminius klausimus, į kuriuos būtina atkreipti dėmesį siekiant skubiai įgyvendinti Direktyvą 94/45:

— suderinti Direktyvos 94/45 ir pirmiau minėtų direktyvų nuostatas informavimo ir konsultavimosi klausimais,

— pakeisti darbuotojų atstovų skaičių specialiajame derybų organe (SDO) ir Europos darbų tarybose, atsižvelgiant į Sąjungos plėtrą ir kiekvienos įstojusios valstybės teisę jose dalyvauti. Direktyvoje numatytas didžiausias jų skaičius 17 — jis atitiko tuometinį šalių, kurioms direktyva buvo taikoma, skaičių,

— pripažinti nacionalinių ir Europos profesinių sąjungų teisę tapti SDO ir Europos darbų tarybų narėmis bei turėti galią mybę ne tik dalyvauti susirinkimuose, bet ir kviesti savus ekspertus.

1.10 EESRK siūlo, pasibaigus naujų valstybių narių integracijai skirtam laikotarpiui ir remiantis pradinėmis žiniomis apie EDT, kurias socialiniai partneriai gaus diskutuodami *ad hoc* seminarų metu, persvarstyti direktyvą, atsižvelgiant į šią patirtį ir jau turimą informaciją.

1.11 EESRK pritaria Europos Sąjungos įmonių socialiniam aspektui bei EDT atliekamam vaidmeniui. Diskutuoiant tvoros plėtros ir Europos socialinio modelio klausimais, daugiausia dėmesio skirta Europos Sąjungos specifikai. Pasaulinės ekonomikos sąlygomis įmonės socialinė atsakomybė — tai vienas iš jos atsakymų į globalizacijos keliamas problemas, kurių neigiamas pasekmes būtų galima sumažinti, jei visos valstybės, priklausančios Pasaulinei prekybos organizacijai, laikytųsi pagrindinių TDO standartų. Įmonė privalo būti suvokiama kaip svarbus socialinis veikėjas, galintis įnešti gyvybiškai svarbų indėlį į visų tiesiogiai su ja susijusių šalių bei regionų gyvenimo kokybės gerinimą. Dera pabrėžti, kad, kaip ir Europos darbų tarybos atveju, o ypač kalbant apie tarptautinį lygį, socialinio dialogo pažanga yra daug reikšmingesnė, jei ji grindžiama norminiais aktais.

1.12 EESRK atkreipia dėmesį į Europos Komisijos požiūrį, išreikštą komunikate dėl įmonių socialinės atsakomybės (ISA), kuriame ji pabrėžia darbuotojų ir jų profesinių sąjungų vaidmens svarbą realiai siekiant socialinės atsakomybės ⁽¹⁾. Šiame komunikate ji nurodo, kad „Socialinis dialogas visada buvo veiksminga priemonė ISA iniciatyvoms remti, ypač sektorių lygiu, o Europos darbų tarybos irgi atliko konstruktyvų vaidmenį kaupiant ISA patirtį. Nepaisant to, reikia, kad Europos įmonės plačiau prisiimtų ISA ir ją strategiškai integruotų. Reikia toliau stiprinti darbuotojų, jų atstovų ir profsąjungų vaidmenį ISA plėsti ir imtis. Didėsnį vaidmenį turėtų vaidinti NVO, vartotojai ir investuotojai, skatinant atsakingumą versle ir už jį atlyginant“.

1.13 Be labiausiai pažeidžiamų asmenų apsaugos ir gerovės, Europos socialiniam modeliui būdinga pagarba asmens orumui visur ir visais atvejais užtikrinančioms teisėms. Moderniojoje Europoje piliečio teisėmis iš tiesų turi būti galima naudotis visur, įskaitant darbo vietą, ypač tarpvalstybinėse įmonėse. EESRK ragina Komisiją pripažinti teigiamas naujoves, įgyvendintas po Direktyvos 94/45 priėmimo, ir nustatyti tinkamiausias priemones, kurios galėtų sustiprinti priklausomybės Sąjungai jausmą.

⁽¹⁾ COM(2006) 136 galutinis.

2. Socialinis-ekonominis ir teisinis Europos darbų tarybų veiklos kontekstas

2.1 EESRK visų pirma nori pabrėžti įvairius teigiamus jau dešimt metų trunkančio Direktyvos 94/45 taikymo aspektus, tačiau norėtų atkreipti dėmesį ir į Europos darbų tarybų patirtus sunkumus ir susirūpinimą keliančius klausimus. Šiuo tikslu Komitetas ketina prašyti visas suinteresuotas šalis, institucijas, Bendrijos organus, įvairių lygių socialinius partnerius bendradarbiauti siekiant tobulinti šią demokratinę atstovavimo priemonę, kuri šiuo metu, regis, yra būtina, siekiant sustiprinti Europos socialinį modelį. EESRK pritaria, kad ši priemonė būtų toliau naudojama ir stiprinama.

2.2 Šia savo iniciatyva parengta nuomone skatindamas keisti Direktyvą 94/45 ir kurti palankesnes sąlygas socialinei integracijai bei sanglaudai, Komitetas nori, kad apie Europos darbų tarybų (EDT) vaidmenį būtų teikiama daugiau informacijos. Šio tikslo politinė svarba nuolat didėja, ypač dabartiniame etape, kai mažiau priešinamasi kurti socialiniu požiūriu stipresnę ir vieningesnę Europos Sąjungą.

2.3 Per dvyliką metų po direktyvos patvirtinimo Sąjungoje daug kas pasikeitė. EESRK palaikomas plėtros procesas lėmė dešimties naujų šalių įstojimą 2004 m. gegužės 1 d.; dar dvi šalys — Bulgarija ir Rumunija — rengiasi tapti Sąjungos narėmis. Neabejojame, kad, nepaisant didelių pastangų suderinti nacionalinius įstatymus su Bendrijos teisynu (*acquis*) ir pasiektos didelės pažangos gerinant darbo sąlygas, kai kuriose iš šių šalių darbuotojų ir įmonių organizacijoms dar sunkiai sekasi stiprinti savo atstovavimą.

2.4 EESRK palankiai žiūri į socialinio dialogo stiprinimą ir mano, kad Europos darbų tarybos yra būtinos šiam tikslui pasiekti, kadangi dialogas padeda plėsti ryšius ir išgirsti kitą, o tai gali skatinti socialinio dialogo kultūrą valstybėse narėse.

2.5 1994 m. rugsėjo 22 d. Ministrų Tarybos priimta Direktyva 94/45 dėl Europos darbų tarybos arba Bendrijos mastu veikiančių įmonių grupių darbuotojų informavimo bei konsultavimosi su jais tvarkos nustatymo, kurios taikymo sritis buvo išplėsta 1997 m. gruodžio 17 d. Direktyva 97/74/EB, įtraukiant Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę, tapo lemiamu veiksmu plėtojant Europos socialinį dialogą įmonių lygmeniu ir derinant jį prie įmonių ir įmonių grupių tarpvalstybinės struktūros. Ši naujoji tarpvalstybinė priemonė daug prisidėjo prie Europos socialinių santykių aspekto vystymo ⁽²⁾.

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl konkretaus Direktyvos 94/45/EB dėl Europos darbų tarybos steigimo įgyvendinimo ir peržiūrėtinų aspektų (Pranešėjas: J. PIETTE), OL C 10, 2004 m. sausio 14 d., p. 11.

2.6 Pagal Direktyvos 94/45/EB 15 straipsnį Komisija privėlė ne vėliau kaip iki 1999 m. rugsėjo 22 d., „pasitarusi su valstybėmis narėmis ir Europos lygmens socialiniais partneriais“, persvarstyti jos taikymo nuostatas, kad prireikus Tarybai būtų pasiūlytos reikalingos pataisos. Turėjo būti persvarstomos šios direktyvos taikymo nuostatos, taigi, visi aspektai, susiję su Europos darbų tarybų steigimu ir veikla, visų pirma darbuotojų skaičiaus ribos.

2.7 Turėdama omenyje, kad svarstomas procesas visiškai naujas, Komisija manė, kad iki 1999 m. rugsėjo 22 d. Europos darbų tarybų vykusios derybos ir atlikti darbai suteikė pakankamai konkrečios patirties, būtinos pradėti direktyvos persvarstymą.

2.8 2000 m. balandžio 4 d. Komisija pateikė Parlamentui ir Tarybai savo pranešimą apie direktyvos taikymą. Komisijos pranešime daugiausia dėmesio buvo skiriama nacionalinės Bendrijos teisės įgyvendinimo priemonėms, tačiau buvo pateiktas ir direktyvos įgyvendinimo vertinimas. Nesiedama su nacionalinių įgyvendinimo priemonių kokybe, Komisija pabrėžė, jog kai kurias direktyvos vietas buvo galima įvairiai interpretuoti. Be to, pranešime buvo nurodyta, kad šių klausimų sprendimas arba priklauso nuo suinteresuotųjų šalių, arba yra priskirtinas teismų kompetencijai. Taigi, tame etape Komisija nemanė esant būtina siūlyti iš dalies keisti direktyvą.

2.9 Europos Parlamentas susidomėjo minėtos direktyvos persvarstymu. 2001 m. rugsėjo 4 d. rezoliucijoje dėl Komisijos pranešimo dėl direktyvos taikymo ir būtinybės ją taisyti Europos Parlamentas pabrėžė darbuotojų atstovaujiamųjų tarpvalstybinių organų vaidmenį ir įvertino informavimo bei konsultavimosi teisių įgyvendinimo ribas bei teikiamas galimybes⁽³⁾. Taigi, Europos Parlamentas paragino Komisiją skubiai pateikti pasiūlymą dėl dalinio direktyvos pakeitimo: be darbuotojų galimybių daryti įtaką įmonės vadovybės priimamiems sprendimams ir adekvačių sankcijų įvedimo, EP manė esant būtina persvarstyti pačią „Bendrijos mastu veikiančios įmonės“ sąvoką, konkrečiai — jos apibrėžime minimas skaitines ribas. Pasak EP, į direktyvos taikymo sritį patenkančių įmonių bendro darbuotojų skaičiaus apatinė riba turėjo būti nuleista nuo 1.000 iki 500 darbuotojų, o kiekvienos iš mažiausiai dviejų valstybių narių darbuotojų skaičiaus — nuo 150 iki 100 (reikia pastebėti, kad per visą direktyvos priėmimo procedūrą Parlamentas ir Komisija siūlė žemesnę ribą, negu ta, kuri galų gale buvo nustatyta direktyvoje 94/45/EB)⁽⁴⁾.

2.10 2004 metais, pasibaigus ilgam Direktyvos 94/45 taikymo laikotarpiui, Komisija išvėgė būtinybę pradėti naują direktyvos taikymo masto tyrimą, ir šis klausimas netgi buvo įrašytas į socialinės politikos darbotvarkę, priimtą Nicoje 2000 m. gruodžio mėnesį.

3. Direktyvos 94/45 pakartotino svarstymo procesas

3.1 2004 m. balandžio 20 d. Komisija pradėjo pirmąją konsultavimosi su socialiniais partneriais dėl Direktyvos 94/45/EB persvarstymo etapą ir paprašė juos išreikšti savo požiūrį dėl:

— geriausio būdo per ateinančius metus užtikrinti, kad Europos darbų tarybų gebėjimas įmonės lygmeniu skatinti konstruktyvų ir vaisingą tarpvalstybinį socialinį dialogą bus visiškai panaudotas;

— galimo Bendrijos veiksmų orientavimo šia kryptimi, įskaitant direktyvos dėl Europos darbų tarybų persvarstymą;

— vaidmens, kurį jie patys ketina atlikti sprenddami klausimus, susijusius su staigių ir gilių permainų valdymu ir jų socialinėmis pasekmėmis.

3.2 Šiame dokumente, kuriuo pradėta konsultavimosi procedūra, Komisija nurodė, kad nuo 2000 m. balandžio 4 d., kai ji paskelbė savo pranešimą, institucijų aplinka gerokai pakito. Iš tiesų pranešime nebuvo kalbama apie tokius naujus dalykus kaip Lisabonos strategija ir Sąjungos plėtra. Veikiau taikydama pastarajai, Komisija pabrėžė, kad „perkėlus veiklą į naujasias valstybes nares, staiga padidės įmonių, patenkančių į direktyvos taikymo sritį, skaičius“ ir kad „įmonės ar įmonių grupės, turinčios filialų naujosiose valstybėse narėse, privalės išplėsti jau esamas Europos darbų tarybas, kad užtikrintų šių filialų, naujai patekusių į direktyvos taikymo sritį, atstovavimą“. Taigi, po 2004 m. gegužės 1 d. Direktyva dėl Europos darbų tarybos taikoma gausenei atstovų grupei, pasipildžiusiai naujais atstovais iš naujųjų valstybių narių, kurių ekonominė padėtis, socialinės tradicijos, kalbos ir kultūros skiriasi, todėl padėtis tapo sudėtingesnė ir padidėjo išlaidos.

3.3 2003 m. rugsėjo 24 d. Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė nuomonę, kuria atkreipė Komisijos dėmesį į tam tikrus aspektus, į kuriuos derėtų atsižvelgti, jei direktyva būtų persvarstoma⁽⁵⁾.

3.4 Europos pramonės ir darbavių konfederacijų sąjunga (UNICE) Komisijai atsakė esanti tvirtai nusistačiusi prieš direktyvos dėl EDT persvarstymą.⁽⁶⁾ Geriausia priemonė Bendrijos įmonėse plėtoti darbuotojų informavimo veiklą ir konsultavimąsi su jais yra įmonių, kurioms taikoma direktyva, dialogas. Bendrijos įstatymų leidėjo įsikišimas būtų neproduktyvus, nes galėtų susilpninti laipsniško EDT vystymosi dinamiką. Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centras (CEEP) irgi pareiškė nepalankiai žiūrįs į bet kokią direktyvos persvarstymą šiame etape. CEEP priešinas Direktyvos 94/45 persvarstymui, tačiau

⁽³⁾ EP dok. (A 5 028/2001).

⁽⁴⁾ 2001 m. rugsėjo 4 d. Europos Parlamento galutinis pranešimas A5-0282/2001 dėl Komisijos komunikato dėl Tarybos direktyvos 94/45/EB įgyvendinimo.

⁽⁵⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽⁶⁾ Žr. 2004 m. birželio 1 d. dokumentą.

prašo kaip įmanoma geriau panaudoti esamas priemones, ypač informavimo ir konsultavimosi procedūrą. Europos socialiniai partneriai šiame procese gali atlikti pagrindinį vaidmenį, ypač naujosiose valstybėse narėse. Be to, atskirų atvejų tyrimai, tapę pokyčio valdymo ir jo socialinių pasekmių orientavimo pagrindais, atskleidžia veiksmingo informavimo ir konsultavimosi svarbą bei įkvepia tolesnius socialinių partnerių veiksmus, ypač naujosiose valstybėse narėse (7).

3.4.1 Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC), priešingai, atsakė teigiamai ir patvirtino, kai kuriuos pastebėjimus, suformuluotus vienoje iš jos ankstesnių 1999 m. rezoliucijų (8). Remdamasi ligšioliniais susitarimais ir patirtimi, ETUC iš tiesų mano, kad vien derybomis negalima ištaisyti įstatymų ribotumo ir trūkumų, ypač jei jos vykdomos savanoriškai. ETUC mano, kad ir toliau reikia stebėti geriausios praktikos patirtį, tačiau direktyvą būtina skubiai persvarstyti (9).

3.5 Komisija perėjo į antrąją konsultaciją su Europos socialiniais partneriais dėl Direktyvos dėl Europos darbų tarybų persvarstymo etapą, bet kartu konsultavosi ir dėl restruktūrizavimo. Nors EESRK džiaugėsi antrojo konsultacijų dėl Direktyvos 94/45 persvarstymo etapo pradžia, jis vis dėlto santūriai žiūrėjo į tai, kad ši procedūra vyko kartu su konsultacijomis kita tema: „Nors Europos darbų tarybos atlieka svarbų vaidmenį restruktūrizavimo procesuose, Direktyvos dėl Europos darbų tarybų steigimo tobulinimas jau uždelstas“ (10).

4. Europos darbų tarybų patirtis. Metodo klausimas: teigiamų aspektų išryškėjimas ir neigiamų rezultatų analizė

4.1 Iki šiol sukauptoje patirtyje gausu teigiamų aspektų. Atlikti tyrimai parodė, kad vis daugiau EDT veikia efektyviai, netgi naujomis sąlygomis. Kaip pabrėžiama 2005 m. balandį paskelbtoje bendroje socialinių partnerių deklaracijoje „Europos darbų tarybų pamokos“, EDT konkrečiai prisidėjo, kad darbuotojai ir jų atstovai geriau suprastu apie vidaus rinką ir tarpvalstybinės įmonės kultūrą rinkos ekonomikoje. Tyrimai rodo, kad vis daugiau EDT dirba veiksmingai ir ypač padeda gerinti socialinį dialogą sektoriuose. Kaip rodo daugelis šios srities tyrimų,

kuriuos seminaruose minėjo socialiniai partneriai ir konkrečiau primena EESRK, siekiant pokyčių skatinančios partnerystės, buvo sudaryta savanoriškų susitarimų dėl darbo organizavimo, užimtumo, darbo sąlygų ir profesinio tobulinimosi (11).

4.1.1 Visais šiais pasiūlymais dėl persvarstymo siekiama aptarti pagrindines problemas, išryškėjusias įvairiomis progomis stebint Europos darbų tarybų veiklą. Vienas iš pastarųjų tyrimų (12) rodo, kad šiuo metu beveik 75 % Europos darbų tarybų nesilaiko direktyvos nuostatos deramu laiku informuoti apie restruktūrizaciją. Kitas labai svarbi pastaba, kurią galima daryti išanalizavus 409 delegatų, priklausančių 196 Europos darbų taryboms, atsakymus — 104 atstovų pateikta informacija, jog bendri tekstai buvo aptarti ir sudaryti Europos darbų tarybose. Svarbaus Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo tyrimo (13) rezultatai parodė, jog 2001 metais Europos darbų tarybos tiesiogiai ar netiesiogiai pasirašė 22 susitarimus, todėl galima teigti, nors vertinimas yra šališkas, kad Europos darbų tarybų vaidmuo nuolat stiprėja ir kad jos ugdo tikrą gebėjimą derėtis.

4.2 Europos darbų tarybų patirtis atskleidė ir keletą kitų trūkumų, kuriuos reikėtų atidžiai apsvarstyti, jei norima patobulinti šią demokratinę darbuotojų atstovavimo ir dalyvavimo priemonę, tapusią neatsiejama Europos socialinio modelio dalimi. Akivaizdžiausias trūkumas – Europos darbų tarybų yra gana mažai, palyginti su įmonių, kurios pagal direktyvą darbuotojų prašymu privalo jas kurti, skaičių. 2004 m. gruodį daugiau kaip 2000 įmonių, kurioms taikoma direktyva (14), buvo sukurta apie 800 Europos darbų tarybų: šis skaičius apima apie 70 % minėtų įmonių personalo. Viena iš priežasčių, kodėl direktyva nebuvo pasinaudota visomis direktyvos teikiamomis galimybėmis — darbuotojų iniciatyvos stoka. Kai kuriose šalyse iniciatyvos trūksta todėl, kad darbo vietoje darbuotojams atstovaujantys organai silpni, kadangi nacionalinių įstatymų teikiama apsauga yra nepakankama. Ieškant galimų sprendimų, šį aspektą vertėtų išnagrinėti išsamiau.

4.3 Išsiplėtus Direktyvos 94/45 taikymo sritį, be abejo, būtini apmąstymai ir tyrimai, kurie padėtų visiems suinteresuotiems subjektams tiek iš senųjų, tiek iš naujųjų ES valstybių narių atsižvelgti į skirtingų kultūrų, kasdienės praktikos ir realiųjų faktus bei duomenis ir įveikti kliūtis, susijusias su socialiniais, ekonominiais bei kultūriniais skirtumais, bei sustiprinti visą Europos darbo santykių sistemą.

(7) Žr. 2004 m. birželio 18 d. CEEP dokumentą *Answer to the first-stage consultation of the European social partners on the review of the European Work Councils Directive*.

(8) Žr. 2004 m. birželio 1 d. dokumentą.

(9) Profesinių sąjungų memorandumas ES pirmininkaujančiam Liuksemburgui — CES, 2005 m. kovas.

(10) EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl Socialinės politikos darbotvarkės (Pranešėja: U. Engelen-Kerfer), OL C 294, 2005 m. lapkričio 25 d., p. 14.

(11) Ten pat.

(12) Jeremy Waddington, *University of Manchester: The views of EWC representatives for ETUI*, 2005 m. lapkritis.

(13) Mark Carley, *Bargaining at European level, Joint texts negotiated by EWC*, Dublinas, 2001 m.

(14) Kerckhofs and Pas, EDT duomenų bazė, Europos profesinių sąjungų institutas — ETUI (2004 m. gruodžio mėn.).

4.3.1 Tačiau klausimai, susiję su Sąjungos plėtra, tėra vienas iš plačios ir bendros ES darbo rinkos ir įmonių sistemos raidos aspektų. Tarpvalstybinės restruktūrizacijos, tapusios neatsiejama įmonės gyvenimo dalimi, spartėjimas ir naujas jos pobūdis iš tiesų kelia daug didesnius iššūkius Europos darbų taryboms, nei tie, kuriuos Bendrijos įstatymų leidžiamoji valdžia buvo numačiusi Direktyvoje 94/45. Tai rodo vėliau priimti teisės aktai dėl darbuotojų dalyvavimo.

4.4 Teisinės sąlygos iš tiesų gerokai pakito. Darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais srityje buvo priimta naujų Bendrijos teisės aktų, taikomų tarpvalstybiniu mastu, kaip 2001 m. spalio 8 d. Direktyva 2001/86/EB dėl darbuotojų dalyvavimo priimančiam sprendimui, direktyva dėl Europos kooperatyvų (SEC) ir direktyva dėl įmonių jungimosi, tiek šalies mastu, kaip 2002 m. kovo 11 d. Direktyva 2002/14/EB dėl bendros darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais sistemos sukūrimo Europos Bendrijoje.

4.5 Naujas, svarbesnis vaidmuo, kurį turės atlikti Europos darbų tarybos, pristatomas ir Komisijos Komunikate dėl tarpvalstybinių įmonių restruktūrizavimo ⁽¹⁵⁾.

4.6 EESRK daugelyje nuomonių išreiškė savo teigiamą vertinimą ir paramą EDT veiklos vystymui ir stiprinimui ⁽¹⁶⁾, atkreipdamas dėmesį į svarbų vaidmenį, kurį jos privalo atlikti restruktūrizuojant tarpvalstybines įmones. Metalurgijos pramonėje Europos darbų tarybų vaidmuo padarė esminę įtaką sprendžiant daug su restruktūrizacija susijusių ginčų ir padėjo susitarti dėl įmonių ir darbo vietų išlaikymo.

5. Direktyvos 94/45 vaidmuo Europos darbo santykių raidoje

5.1 Direktyva 94/45 yra vienas svarbiausių teisės aktų, Europos mastu reglamentuojančių darbo santykius. Nepaisant tam tikro ribotumo ir trūkumų, apie kuriuos nemažai kalbama, ji, be jokios abejonės, daug prisidėjo prie to, kad būtų pradėta kurti „nauja tarpvalstybinė darbo santykių forma“, derinant naujus įvairių šalių darbuotojų solidarumo modelius ir gretinant darbuotojams bei tarptautinėms įmonėms atstovaujančias organizacijas bei pirmą kartą numatant kai kurių pagrindinių darbuotojų teisių atstovavimo ir apsaugos „be sienų“ bendras formas.

⁽¹⁵⁾ COM(2005) 120 galutinis.

⁽¹⁶⁾ 2005 m. rugsėjo 29 d. EESRK nuomonė „Socialinis dialogas ir darbuotojų dalyvavimas — pramonės permainų prognozavimas ir valdymo priemonė“ (CESE 1073/2005), pranešėjas: G. ZÖHRER. OL C 24, 2006 I 31, p. 90.

5.2 Tačiau, kaip rodo duomenys apie direktyvos taikymą, jau keletą metų jos reikšmė kuriant integruoto darbo santykių modelį ir stiprinant Europos socialinį modelį silpnėja. Šiam silpnėjimui įtaką daro ir įvairūs struktūriniai aspektai, susiję su pokyčiais darbo rinkoje ir verslo sistemoje. EESRK šiems klausimams aptarti skyrė dvi nuomones — dėl Komisijos socialinės darbotvarkės ir dėl restruktūrizacijos. Kiti veiksniai, sumažinę Europos darbų tarybų veiklos įtaką, gali išaiškėti atsižvelgiant į tai, kad informavimo ir konsultavimosi teisės, kuriomis disponuoja Europos darbų tarybos, pastarosioms neleidžia konkrečiai „tinkamai veikti“ nei formuojant, nei įgyvendinant įmonės pramonės politiką. Kitais atvejais EDT vaidmuo buvo pripažintas.

5.3 Tačiau, kaip EESRK yra pastebėjęs neseniai parengtoje nuomonėje, „**įmonių, veiklos sektorių ir tarpprofesinių lygmeniu Europos pramonės politika turi būti nustatoma ir įgyvendinama dalyvaujant socialiniams partneriams, kurių, kaip pirmąjį svarbos dalyvių, žinios turi esminės svarbos. Dėl to reikia, kad įmonės pakankamai anksti aiškiai išreikštų savo ketinimus, suteikdamos kitiems dalyviams galimybę adekvačiai veikti**“ ⁽¹⁷⁾.

5.4 Vienas iš Europos darbų tarybų veiklos silpnėjimo veiksnių, regis, yra tai, kad informavimo ir konsultavimosi sąlygos, kurios yra viena iš persvarstytinų Direktyvos 94/45 temų, nederą nei su nauju ekonominiu ir struktūriniu kontekstu, nei su nauja Bendrijos įstatymų aplinka, sukurta priėmus jau minėtas Direktyvas 2001/86 ir 2003/72 bei Direktyvą 2002/14. Šiomis direktyvomis informavimo ir konsultavimosi procedūros nesusaprastinamos, paverčiant formaliais aktais: tai ne sustabarėjusi prievolė, kurią įmonė gali vykdyti, formaliai laikydamasi teisės nuostatų, esančių „žemiau“ už sprendimų priėmimo procesą, o procedūros, kurios turi vykti „kylant“ sprendimų priėmimo link.

5.5 Direktyvose, papildančiose Bendrijos reglamentus, taikomus Europos bendrovių ir Europos kooperatyvų įstatams, informavimo ir konsultavimo procedūrų tikslas — ne vien informuoti darbuotojų atstovus apie įmonės jau priimtus galutinius sprendimus, susijusius su tokiais svarbiais aspektais kaip tarpvalstybinio lygmens permainos ar įmonių reorganizavimas, bet ir visų pirma suteikti darbuotojų atstovams teisę „daryti įtaką“ šiems sprendimams.

⁽¹⁷⁾ EESRK nuomonė „Įmonių perkėlimo mastas ir pasekmės“ (Pranešėjas: J.I. Rodríguez García Caro), OL C 294, 2005 m. lapkričio 25 d., p. 9, 4.5.10 dalis.

6. Darbuotojų informavimas ir konsultavimasis su jais — esminis Europos socialinio modelio komponentas

6.1 Kaip matyti iš jų apibūdinimo, pateikiamo pirminiuose ES teisės šaltiniuose, ⁽¹⁸⁾ ir iš jų nuolatinės kitimo antriniuose teisės aktuose, darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais teisės (bei dalyvavimo procedūros griežtąja prasme, numatytos Direktyvoje 2001/86 ir 2003/72) yra ne vien Europos Sąjungos darbo santykių sistemos, bet ir Europos socialinio modelio esminiai elementai. Minėtos teisės pripažįstamos ir ginamos daugelyje direktyvų ⁽¹⁹⁾, ypač — 2000 m. gruodį pasirašytoje ES pagrindinių teisių chartijoje, kuri vėliau buvo integruota į Sutartį dėl Konstitucijos Europai ⁽²⁰⁾.

6.1.1 Konstitucijos įstatymuose minėtos teisės turi būti įgyvendinamos „nustatytu laiku“ — tai ypač svarbu, nes ši nuostata leidžia jas visų pirma interpretuoti kaip išankstines, ir kaip tokios apibūdinamos pastaruoju metu priimtose teisės normose (žr. anksčiau minėtas direktyvas) bei teismų sprendimuose ⁽²¹⁾.

6.1.2 Nuo XX a. aštuntojo dešimtmečio vidurio informavimo ir konsultavimosi teises reglamentuojančių įstatymų laipsniška ir tęstinė raida tiek šalių, tiek tarpvalstybiniu lygiu paaiškinama Bendrijos įstatymų leidėjo noru, kad minėtos procedūros nevirstų vien formaliais ar sustabarėjusiais veiksmais. Kaip žinome, *Renault* įmonės uždarymas Vilvoorde 1997 m. vasarį, turėjęs ir didelių teisinių pasekmių, tapo lemtingu impulsu stiprinti šias teises.

6.2 1997 m. lapkritį Liuksemburgo Europos Vadovų Tarybos prašymu Gyllenhammerio ekspertų grupės parengtas pranešimas atskleidė būtinybę sukurti naujus Bendrijos teisės metmenis, kurie apibrėžtų minimalias nuostatas, įtvirtinančias valstybėms narėms taikomus bendrus informavimo ir konsultavimosi principus, taisykles ir sąlygas, kurie derėtų su Bendrijos užimtumo strategija. Ši strategija, pagrįsta sąvokomis „išankstinis numatymas“, „prevencija“ ir „įdarbinamumas“, kurios vėliau tapo Europos užimtumo strategijos elementais, privalo būti integruota į valstybių narių viešąją politiką, siekiant

teigiamai paveikti užimtumą, intensyvinant socialinį dialogą, ypač įmonių lygmeniu, ir palengvinti permainas, susijusias su užimtumo prioriteto išlaikymu.

6.3 Tokiame kontekste „skatinti darbuotojų dalyvavimą įmonės veikloje ir kuriant jos ateitį“ kaip tik siekiant „didinti jos konkurencingumą“ ⁽²²⁾ tampa prasminga. Įstatymų leidėjas pabrėžia, kad toks dalyvavimas yra „įmonių restruktūrizavimo ir prisitaikymo prie naujų sąlygų, kurias lėmė ekonomikos globalizacija [...], sėkmės garantas“ ⁽²³⁾.

6.4 Pastaroji nuostata, ypač ta jos dalis, kurioje teigiama ⁽²⁴⁾ papildomai taikomose taisyklėse, kad jeigu bendrovė „nusprendžia nesivadovauti atstovaujamojo organo pareikšta nuomone, atstovaujamas organas turi teisę dar kartą susitikti su SE (arba SCE) kompetentingu organu ir siekti susitarimo“, yra labai svarbi siekiant, kad informavimo, konsultavimosi ir darbuotojų dalyvavimo procedūros būtų veiksmingos.

6.5 Europos įmonės, ypač tos, kurios sudaro dideles grupes, dalyvauja vis radikalesniuose ir spartesniuose restruktūrizacijos procesuose. Vienoje neseniai paskelbtoje nuomonėje EESRK pabrėžė, kad „restruktūrizacija, įvykdyta tik reaguojant į šį procesą, dažniausiai turi skausmingų pasekmių, ypač užimtumui ir darbo sąlygoms“. Joje komitetas padarė išvadą, jog „samdomiems darbuotojams bei jų atstovams ištraukus į įmonių sprendimų priėmimą bei profesinių sąjungų veiklą, permainos tampa iš esmės priimtinesnės socialiniu požiūriu ir jas lengviau valdyti įmonės lygmeniu“, ir tvirtina, jog „Europos darbų tarybos šiame kontekste atlieka specifinį vaidmenį. Reikia remtis principu, kad tarpvalstybinis socialinis dialogas ir toliau dinamiškai vystysis įmonių lygmeniu“ ⁽²⁵⁾.

6.6 Tokios restruktūrizacijos pobūdis ir intensyvumas pabrėžė įstatyminių priemonių, kuriomis įvairiais lygmenimis šiuo metu gali naudotis darbuotojų ir socialinių partnerių atstovai, nepakankamumą ir su juo susijusią būtinybę profesionalioms sąjungoms priiimti didesnę ir esmingesnę vaidmenį. Dėl to reikia ne tik užbaigti formalaus Direktyvos dėl Europos

⁽¹⁸⁾ Žr. Europos Bendrijos steigimo sutarties 137 str., tapusį naujosios Romos sutarties III-210 str.

⁽¹⁹⁾ Dėl darbuotojų apsaugos kolektyvinių atleidimų ir įmonių perkėlimų atvejais (Direktyvos 98/59 ir 2001/23), dėl darbuotojų sveikatos apsaugos darbo vietoje (Direktyva 89/391 ir specialiosios direktyvos), dėl darbuotojų dalyvavimo priimančiam sprendimui visose (Direktyva 2002/14) ir tam tikrose įmonėse (Direktyva 2001/86, papildanti Europos bendrovės įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo priimančiam sprendimui ir Direktyva 2003/72, papildanti Europos kooperatyvo įstatus dėl darbuotojų dalyvavimo).

⁽²⁰⁾ II-87 str. „Darbuotojų teisė į informaciją ir konsultacijas įmonėje“ iš esmės atitinka Europos Tarybos parengtos Europos socialinės chartijos su 1996 m. atliktais pakeitimais 21 straipsnį bei 1989 m. Bendrijos chartijos 17 ir 18 dalis.

⁽²¹⁾ Teisingumo teismo 2001 m. kovo 29 d. sprendimas *Bofrost* 62/99 ir 2002 7 11 sprendimas *Kühne & Nagel* 440/2000.

⁽²²⁾ Žr. Direktyvos 2002/14 7-ąją konstatuojamąją dalį.

⁽²³⁾ Žr. Direktyvos 2002/14 9-ąją konstatuojamąją dalį.

⁽²⁴⁾ Dėl minėtų nuostatų žr. Direktyvą 2001/86 bei Direktyvos 2003/72 antrąjį skirsnį.

⁽²⁵⁾ 2005 m. rugsėjo 29 d. EESRK nuomonė „Socialinis dialogas ir darbuotojų dalyvavimas — pramonės permainų prognozavimo ir valdymo priemonė“ (CESE 1073/2005), pranešėjas: G. ZÖHRER OL C 24, 2006 1 31, p. 90.

darbų tarybų taikymo etapą, bet ir visų pirma užtikrinti susitarimų ir nacionalinių įgyvendinimo priemonių maksimalų efektyvumą, o vėliau įvesti informavimo ir konsultavimosi procedūras bei Europos darbų tarybų teises į naujas rinkos sąlygas bei į griežtesnę valdymo politiką.

6.7 Šiuo tikslu, regis, nepakanka atidžiau ir stropiau vesti derybas, nors jos yra visokeriopai skatintinos. Reikia adekvačiai pritaikyti atitinkamas direktyvos dalis, nes, priešingu atveju, nepaisant esamų geros praktikos pavyzdžių, Europos darbų tarybų vaidmuo gali tapti neesminis. Be to, iš esmės sustabarėjusių procedūrų platinimas virš nacionaliniu lygmeniu (kuris yra gyvybiškai svarbus, nes, priešingu atveju, daugelio įmonių priimami sprendimai nebūtų aptariamai su profesinėmis sąjungomis) arba įvairių šiuo metu stebimų „geros praktikos pavyzdžių“ informavimo ir konsultavimosi srityse pakeitimas „bloga praktika“ galėtų neigiamai paveikti informavimo ir konsultavimo teisių būklę šalių lygmeniu. Be to, ar reikia priminti, kad tokia padėtis teisėtumo ir valstybės institucijų valdžios požiūriu gali būti žalinga darbuotojų ir vietinės įmonių vadovybės santykiams bei neigiamai paveikti privalomo informavimo ir konsultavimo teisių, neseniai įtvirtintų Nicos chartija bei Direktyvomis 2001/86, 2003/72 ir 2002/14, kultūrą (perfrazuodami Greshamo dėsni, galėtume apibendrinti, kad blogas informavimas išstumia gerą).

6.8 Labai svarbus dalykas yra formalus profesinių sąjungų pripažinimas. Direktyvose dėl darbuotojų dalyvavimo SE ir SCE sprendimų priėmimo procesuose darbuotojų organizacijos pirmą kartą paminėtos kaip subjektai, galintys dalyvauti specialiose derybų grupėse. Ankstesnėse direktyvose, reglamentuojančiose informavimo ir konsultavimosi teises, niekuomet nebuvo pripažintas profesinių sąjungų kaip tiesioginių derybų dalyvių (arba jų rėmėjų) vaidmuo. Numatant galimą direktyvos persvarstymą, reikia atsižvelgti į visus pirmiau bei tolesniame tekste nurodytus dalykus ir nacionalinius ypatumus.

7. Kodėl, prieš pradėdant derybas dėl Direktyvos taisymo, reikia ją persvarstyti?

7.1 Daug kas mano, kad pagrindinės priežastys, dėl kurių reikėtų persvarstyti direktyvą, yra trys:

7.1.1 Pirmoji — šių sritį reglamentuojančių direktyvų raida, lemianti būtinybę pritaikyti 1994 m. direktyvą. Ji turi būti

supaprastinta ir suderinta siekiant, kad informavimo ir konsultavimosi sąvokos skirtingose direktyvose nebūtų skirtingai suprantamos.

7.1.2 Antroji — raida, susijusi su Sąjungos plėtra, reikalaujanti proporcingai didinti atstovų skaičių specialiajame derybų organe ir Europos darbų taryboje.

7.1.3 Trečioji — šalių ir Europos lygmens profesinių sąjungų teisės dalyvauti derybose ir būti Europos darbų tarybų narėmis pripažinimas (kaip kad numatyta direktyvose, reglamentuojančiose darbuotojų dalyvavimą SE ir SCE sprendimų priėmimo procesuose), turint galimybę ne vien dalyvauti posėdžiuose, bet ir pasitelkti patikimus ekspertus.

7.1.4 Be to, Direktyvą 94/45 dera persvarstyti atsižvelgiant į šiuo metu paplitusią Europos darbų tarybų praktiką, būtent — perspektyvas, galinčias atsiverti įmonių socialinės atsakomybės srityje, ir į naują vaidmenį, kurį Europos ir pasaulinio masto įmonėse gali įgyti pilietinės visuomenės organizacijos, įmonėms tuo pat metu imantis veiksmų, kad jose būtų užtikrintos pagrindinės socialinės ir profesinių sąjungų teisės.

7.2 Socialinių partnerių „Europos darbų tarybų pamokos“⁽²⁶⁾ nusipelno būti giliau išmoktos ir turėtų leisti tobulinti EDT veiklą, siekiant ir toliau plėtoti bei tobulinti susitarimus. Vis dėlto ši operacija neturėtų trukdyti pradėti darbus, susijusius su EDT funkcionavimu, siekiant, pasibaigus nustatytam naujųjų valstybių narių integracijos į EDT sistemą laikotarpiui, sukurti direktyvos taisymo pagrindus. Būsimose diskusijose ir derybose reikėtų atsižvelgti į šiuos dalykus:

a) išaiškinti dabartinio teksto vietas, kuriose kalbama apie informavimo ir konsultavimosi sąlygas bei kokybę: derėtų aiškiai parodyti, kad informavimas ir konsultavimasis turi vykti prieš priimant sprendimus, ypač tomis temomis, kurios figūruoja darbotvarkėje arba svarstomos darbuotojų atstovų pasiūlymu. Nekreipiant dėmesio į Bendrijos įstatymuose numatytą informavimo ir konsultavimosi procedūrų išankstinį pobūdį, būtų grubiai pažeidžiama Direktyvoje 94/45 ir direktyvose, reglamentuojančiose darbuotojų dalyvavimą, numatytų procedūrų (žr. direktyvas, skirtas SE ir SCE) pusi ausvyra, rizikuojant susilpninti pastarąsias. Be to, *ne labai veiksmingų* informavimo ir konsultavimosi procedūrų (privalomų pagal Direktyvą 94/45) sklaida Bendrijos mastu veikiančiose įmonėse gali virsti neigiamu informavimo ir konsultavimosi procedūrų, kurios pagal įvairias Bendrijos direktyvas privalomos šalių įmonėms, „mėgdžiojimu“⁽²⁷⁾;

⁽²⁶⁾ ETUC, UNICE, UEAPME ir CEEP EDT pamokos, 2005 m. balandžio 7 d.

⁽²⁷⁾ Darbuotojų apsauga kolektyvinių atleidimų arba įmonės perkėlimų atvejais bei Direktyvos 2002/14 nuostatos.

- b) tais atvejais, kai tarybų sukuriama labai daug, arba atsižvelgiant į joms tenkančias pareigas, numatyti galimybę įsteigti nuolat veikiančią sekretoriatą ir siauros specializacijos organą, galintį rengti susitikimus ir dokumentus, reikalingus darbotvarkės klausimams nagrinėti, iš anksto išplatinti jų darbotvarkes bei dokumentus įvairiomis kalbomis, o vėliau — aktus ir dokumentus, susijusius su priimtais sprendimais ⁽²⁸⁾. Kitas svarbus sprendimas yra susijęs su būtinybe koordinuoti įvairių patirtį, pavyzdžiui, sukaupę pramonės ir paslaugų sektoriuose;
- c) prieš steigiant Europos darbų tarybą, užtikrinti nuolatinę ir sklandžią specialiojo derybų organo narių, o pastarąją įsteigus — jos narių, komunikaciją tarp posėdžių;
- d) užtikrinti, kad prieš bendrus posėdžius su įmonės administracijos atstovais bus rengiami pakankamos trukmės Europos įmonių komiteto posėdžiai;
- e) pripažinti šalių ir Europos profesinių sąjungų, kurios, atsižvelgiant į nuostatas, kurias siūloma aptarti persvarstant direktyvą, yra specialiojo derybų organo ir EDT narės, teisę ne tik dalyvauti posėdžiuose, bet ir pasitelkti patikimus ekspertus;
- f) esamus susitarimus pritaikyti atsižvelgiant į įmonių grupėje įvykusius pasikeitimus. Be to, tarpvalstybinių santalkų ar susijungimų, atitinkančių šioje srityje taikomų direktyvų nuostatas, atvejais reikėtų numatyti specialų papildomų derybų etapą;
- g) remti Europos darbų tarybų narių pradinį ir tęstinį profesinį mokymą;
- h) temų, kuriomis privaloma informuoti ir konsultuotis, sąrašą papildyti įmonių socialinės atsakomybės tema (kaip numatyta Direktyvoje dėl SCE), įtraukiant ir Europos lygmens organizacijas, susijusias su įmonės vykdoma veikla;
- i) atkreipti dėmesį į informacijos, susijusios su Europos darbų tarybų gyvybingumu, veiksmais ir pozicijomis atstovaujamosiose organuose, skleidimo įvairių įmonių grupės įstaigų darbuotojams visose šalyse, kuriose įmonė turi filialų, įtakos svarbą;

⁽²⁸⁾ Iš 2004 m. balandį *Infopoint* atlikto susitarimų tyrimo rezultatų matyti, kad nedidelis koordinavimo organas buvo sukurtas tiksliai 51 % Europos darbų tarybų. Ši padėtis gali tapti problema, nes dauguma (apie 71 %) Europos darbų tarybų posėdžiauja vos kartą per metus. Nedidelio organo, galinčio užtikrinti įvairių įstaigų bei šalių darbuotojų, įmonių administracijos ir Europos profesinių sąjungų federacijų ryšių tęstinumą, nebuvimas gali būti pagrindinė kliūtis siekiant, kad Europos darbų tarybos veiktų ir kad jų darbas būtų veiksmingas.

⁽²⁹⁾ NSZZ Solidarumo atliktas tyrimas, A. Matla, 2004 m.

- j) pasirūpinti, kad Europos darbų tarybose būtų adekvačiai atstovaujami neįgalūs žmonės ir kad jose būtų išlaikoma teisinga lyčių pusiausvyra (žr. Direktyvą 2003/72);
- k) numatyti skatinamųjų priemonių įmonėms, visiškai įgyvendinančioms direktyvą, ir atgrasomųjų priemonių toms, kurios įgyvendinimui priešinasi.
- l) atitinkamai derinant taikomą tvarką, skatinti visų darbuotojų kategorijų, įskaitant vadovų, dalyvavimą EDT.

8. Europos darbų tarybų veikla išsiplėtusioje Sąjungoje: jų indėlis į Europos socialinės sanglaudos stiprinimą

8.1 Vienas iš klausimų, nusipelnusių ypatingo dėmesio — tai, be abejo, darbo rinkos raida ir socialinė padėtis pasibaigus plėtros etapui.

8.2 Vien Lenkijoje 425 įmonės turi Europos darbų tarybas ir savanoriškų sutarčių pagrindu joms šiuo metu priklauso daugiau kaip 100 delegatų ⁽²⁹⁾. Šie skaičiai leidžia manyti, kad Europos darbų tarybos gali tapti galingu Europos socialinio modelio, nustatančio minimalias orientacines normas, integracijos ir plėtros veiksniumi. Penkiolikos šalių Sąjungoje, juo labiau — išsiplėtusioje Sąjungoje, per skirtingų nacionalinių sistemų pažinimą ir pripažinimą EDT konkrečiai prisideda prie Europos piliečių sąmoningumo stiprinimo.

8.3 Steigiant Europos darbų tarybas, tiek penkiolikoje senųjų valstybių narių, tiek dešimtyje naujųjų, iškyla daug kliūčių. Kai kuriose šalyse prastai išplėtotas socialinis dialogas. Įstatymai, reglamentuojantys direktyvos perkėlimą į naujųjų valstybių narių teisę, formaliai yra tinkami, tačiau praktikoje neveiksmingi. Komisija turėtų įvertinti kliūtis, trukdžiusias iki galo įgyvendinti direktyvą.

8.4 Šiuo metu Europos darbų tarybos yra svarbi priemonė, leidžianti darbuotojams kurti savąją įmonės raidos tarpvalstybiniu lygmeniu viziją. Europos ekonominės integracijos procesas vyksta per naujojo Europos darbų tarybų vaidmens pripažinimą, ypač šiuo metu, kai tarpvalstybinių įmonių susijungimų ir steigimų Europos įmonių nuolat daugėja.

8.5 Europos darbų tarybų pasiskirstymas naujosiose ES šalyse

ŠALIS	MT	CY	LV	LT	BG	SI	EE	TR	RO	SK	CZ	HU	PL
Galimas EDT skaičius (įmonėse, kurioms taikoma Direktyva 94/45/CE)	56	65	155	162	163	185	181	256	263	340	636	662	819
Isteigtų EDT skaičius	29	33	84	87	89	108	101	136	140	199	333	334	425
Stebėtojų						3		3	2	2	8	2	5
Delegatų	5	2	8	9	5	13	10	5	5	24	73	58	80

Pirmojoje eilutėje pateikiamas galimas Europos darbų tarybų skaičius, nustatomas pagal esamą samdomų darbuotojų skaičių; antrojoje eilutėje pateikiamas iš tiesų įsteigtų Europos darbų tarybų skaičius; trečiojoje nurodomas stebėtojų, pakviestų dalyvauti EDT, skaičius, o ketvirtojoje — įsteigtų EDT visateisių delegatų skaičius.

Jei būtų įsteigtos visos galimos Europos darbų tarybos, delegatų būtų 3943, o jeigu būtų užtikrintas naujųjų ES narių atstovų dalyvavimas iš tiesų įsteigtose EDT, jų būtų 2098; tačiau išrinkti vos 322 delegatai, tai yra, 8,17 % viso galimo jų skaičiaus ir 15,35 % jau sudarytų Europos darbų tarybų mastu (šaltinis: ETUI).

9. Įmonės socialinė plotmė Europos Sąjungoje ir naujasis Europos darbų tarybų vaidmuo; įmonių socialinė atsakomybė pasaulinės ekonomikos sąlygomis

9.1 Neseniai parengtoje nuomonėje EESRK palietė svarbų klausimą dėl Europos darbų tarybų vaidmens įmonių socialinės atsakomybės (ĮSE) strategijų kontekste ⁽³⁰⁾. Ši nuomonė iš tiesų reikšminga siekiant įgyvendinti įmonių tikslus užmegzti dialogą su pagrindinėmis suinteresuotomis šalimis: darbuotojais, klientais, tiekėjais, teritorinėmis atstovybėmis, vartotojų ir aplinkosaugos organizacijomis: **„Savanoriški įsipareigojimai negali būti atsieti nuo gerai organizuoto dialogo su dalininkais“; „Dialogas yra ypač svarbus dalininkams, kurie dalyvauja kuriant produktą“.**

9.2 Šiame kontekste EESRK teigia, jog: **„Europos lygmeniu savanoriškas ir(arba) sutartinis požiūris į BSA veiksmų reikšmę, kurį pademonstravo daugiašalės įmonės, įsteigtosios Europos įmonių komitetas, — ryžtingas žingsnis į**

priekį. Atsirado galimybė į šį dinamišką procesą įtraukti ir naujas valstybes nares. Europos įmonių komitetai turėtų vaidinti svarbų vaidmenį įtraukiant BSA į įmonių valdymo politiką. Jie taip pat yra puiki įmonės dalininkų diskusijų vieta. Tačiau nereikėtų pamiršti, kad vykdant nuoseklią BSA politiką būtina atsižvelgti ir į išorėje esančių dalininkų nuomonę, visų pirma: a) visų dirbančiųjų (laikinių darbuotojų, objekte dirbančių subrangovų darbuotojų, amatininkų ir kitų individualia veikla besiverčiančių darbuotojų, dirbančių toje įmonėje) ir b) visų produkto kūrimo dalyvaujančių dalininkų (subrangovų, tiekėjų).“

9.3 Komunikate dėl tvarios plėtros strategijos ⁽³¹⁾ Komisija pakvietė biržoje kotiruojamas bendroves metinėse ataskaitose įvesti **„trejoją požiūrį“**, padėsiantį savo rezultatus vertinti remiantis tam tikrais ekonominiais, aplinkosaugos ir socialiniais kriterijais. Skleisti šią informaciją turėtų ir EDT.

9.3.1 Neseniai priimta Direktyva dėl Europos kooperatyvo socialinės atsakomybės temą iškėlė į įmonių bei darbuotojų konsultacijų temų sąrašą (žr. atitinkamas II dalies b punkto nuostatas).

9.4 EESRK džiaugiasi, kad, laikantis šio požiūrio, įmonė nustoja būti paprasčiausiu ekonomikos veiksmu ir yra laikoma vienu iš svarbiausių socialinės sferos veikėjų, galinčių iš esmės prisidėti prie visų su ja tiesiogiai susijusių šalių bei regionų gyvenimo kokybės gerinimo.

9.5 EESRK atsižvelgia į 2006 m. kovo 22 d. Komisijos komunikato teiginius dėl socialinės atsakomybės, kuriais ji pabrėžia darbuotojų ir jų profesinių sąjungų vaidmens svarbą, diegiant socialiai atsakingos veiklos praktiką ⁽³²⁾:

⁽³⁰⁾ EESRK nuomonė dėl Bendrosios socialinės atsakomybės (BSA) informavimo ir vertinimo priemonių globalizuotoje ekonomikoje (Pranešėja E. PICHENOT), OL C 286, 2005 m. lapkričio 17 d., p. 12.

⁽³¹⁾ COM(2001) 264 galutinis.

⁽³²⁾ COM(2006) 136 galutinis.

„Per pastaruosius kelerius metus atsirado daugiau žinių apie ĮSA, apie ją buvo vis daugiau kalbama, ir vis daugiau jos buvo imamasi, ir iš dalies tai nulėmė ne tik ĮSA forumas, bet ir Komisijos remiama veikla. Tuo pat metu įmonės ir kitos suinteresuotosios šalys vykdė iniciatyvas ĮSA vystyti Europoje ir visame pasaulyje. Socialinis dialogas visada buvo veiksminga priemonė ĮSA iniciatyvoms remti, ypač sektorių lygiu, o Europos darbų taryba taip pat atliko konstruktyvų vaidmenį kaupiant ĮSA patirtį. Nepaisant to, reikia, kad Europos įmonės plačiau prisiimtų ĮSA ir ją strategiškai integruotų. Reikia toliau stiprinti darbuotojų, jų atstovų ir profsąjungų vaidmenį ĮSA plėsti ir imtis. Didesnį vaidmenį turėtų vaidinti NVO, vartotojai ir investuotojai skatinant atsakingumą versle ir už jį atlyginant. Visų lygių valstybinės institucijos turėtų toliau derinti savo politiką, kad ji atitiktų tvarų vystymąsi, ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą. ES ilgalaikio klestėjimo, solidarumo ir saugumo vizija apima ir pasaulinį lygmenį. Komisija pripažįsta ryšį tarp ĮSA paplitimo Europos Sąjungoje ir visame pasaulyje ir mano, kad Europos bendrovės turi jausti atsakomybę visur, kur bebūtų įsisteigusios, ir vadovautis europinėmis vertybėmis ir tarpautiniu mastu pripažintomis normomis bei standartais.“

9.6 Direktyva 2003/51, iš dalies keičiančia direktyvas dėl metinės finansinės atskaitomybės ir konsoliduotos finansinės atskaitomybės, Europos Sąjunga aiškiai prašo, kad tais atvejais, kai tai būtina verslo raidos supratimui, gali būti analizuojami nefinansinių rezultatų rodikliai, ypač socialiniai ir aplinkosaugos aspektai. Šiais atvejais įmonių komitetai turėtų gauti finansinę ir nefinansinę informaciją, kurios teikimas yra įmonių

socialinės atsakomybės sudedamoji dalis. Direktyvoje pripažįstamas aplinkos apsaugos ir socialinių klausimų svarstymo pagrįstumas įmonių valdymo kontekste.

9.7 Savo nuomonėje Dėl įmonių socialinės atsakomybės ⁽³³⁾ EESRK rekomendavo įvesti bendrąją Europos reguliavimo sistemą: „įmonių socialinė atsakomybė, būdinga specifiniam ES kontekstui, galėtų būti apibrėžta bendrai nustatant jos metmenis ir per savanoriškus socialinių partnerių veiksmus“.

9.8 Vykstant diskusijoms ir bendradarbiavimo procesui, didelį indėlį galėtų įnešti organizuota pilietinė visuomenė, dalyvaudama nustatant tikslus (žmogaus teisių, socialinių normų, sveikatos ir aplinkosaugos politikos ir kt. srityse) ir pasisakydama už didesnį įmonių veiklos skaidrumą bei atvirumą. Šio pasiūlymo tikslas — ne supainioti verslininkų, profesinių sąjungų ir NVO vaidmenis, o veikiau suteikti galimybę visiems proceso dalyviams palyginti savo nuomones ir svarstyti visiems rūpimas temas. Tokia iniciatyva gali padėti atlikti įprastinius vaidmenis ir pagerinti esamus norminius aktus, neužkirsdama kelio jų tobulinimui.

9.9 Be apsaugos, kurią socialinis draudimas teikia labiausiai pažeidžiamiems visuomenės nariams, Europos socialinis modelis pasižymi ir pagarba žmogaus orumui, reiškiamą bet visur ir visomis aplinkybėmis. Šiandieninėje Europoje galimybė naudotis piliečių teisėmis turi būti suteikiama visur, įskaitant darbovietes. Minėtos teisės reglamentuojančios direktyvos ir Direktyva dėl Europos darbų tarybų buvo labai svarbios derinant šias teises ir bent jau formaliai pripažįstant visų Sąjungos valstybių narių darbuotojų orumą. Šis procesas dar nebaigtas; jis turi būti remiamas ir skatinamas. Kviečiame Komisiją atsižvelgti į naujus aspektus, pastebėtus per dvylika pastarųjų metų, ir atitinkamai rinktis priemones, stiprinančias valstybių narių priklausomybės Sąjungai jausmą.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽³³⁾ EESRK nuomonė dėl Įmonių socialinės atsakomybės (Pranešėja: R. HORNUNG-DRAUS), OL C 125 2002 m. gegužės 27 d. .

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pilietinės visuomenės dalyvavimo kovoje su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu

(2006/C 318/26)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. spalio 28 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pilietinės visuomenės dalyvavimo kovoje su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 13 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjai Rodríguez García-Caro, Pariza Castaños ir Cabra de Luna.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 182 nariams balsavus už, 6 — prieš ir 11 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Europos Komisijos pirmininko pavaduotoja Margot Wallström kreipėsi į EESRK prašydama parengti tiriamąją nuomonę dėl pilietinės visuomenės dalyvavimo sąlygų ir prioritetų bei viešųjų ir privačiųjų partnerystės vaidmens kovoje su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu. Politiniu ir socialiniu požiūriu Europoje tai itin svarbi tema, kurią svarstant Komitetas laikomas pagrindiniu dalyviu. Nors terorizmas ir organizuotas nusikalstamumas yra dvi skirtingo pobūdžio problemos, atsižvelgiant į Komisijos prašymą, šioje nuomonėje nagrinėjamos jos abi.

1.2 Hagos programa yra bendras politinis pagrindas, kuriuo remiantis apibrėžiama ES laisvės, saugumo ir teisingumo politika. EESRK priėmė nuomonę ⁽¹⁾, kurioje teigiama, jog EESRK pageidauja, kad saugumo politika būtų veiksminga, ginanti laisvos ir atviros visuomenės piliečius laikantis teisingumo sistemos ir remiantis teisinės valstybės principu, taip pat kad Europos saugumo politika turi nustatyti tinkamą laisvės ir pagrindinių teisių apsaugos pusiausvyrą.

1.3 Finansinėse perspektyvose numatyta vystyti svarbias kovos su terorizmu ir nusikalstamumu programas. EESRK priėmė nuomonę ⁽²⁾, kurioje pabrėžė, kad pagrindinių teisių, laisvių ir saugumo apsauga yra visų atsakomybė.

1.4 Neseniai Komisija paskelbė komunikatą „Teroristų verbavimas: smurtinį radikalėjimą skatinančių veiksnių nagrinėjimas“ ⁽³⁾, kuriame numatomi teroristinių grupių verbavimo veiklos prevencijos uždaviniai.

⁽¹⁾ 2005 12 15 EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Hagos programa: dešimt prioritetų ateinantiems penkeriems metams. Partnerystė Europos atsinaujinimo vardan laisvės, saugumo ir teisingumo srityje“ (pranešėjas Luis Miguel Pariza Castanos (OL C 65, 2006 3 17)).

⁽²⁾ 2005 12 14 EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl 2007—2013 m. Terorizmo prevencijos, parengties ir padarinių valdymo specialios programos sudarymo pagal Saugumo ir laisvių apsaugos bendrąją programą (pranešėjas Miguel Angel Cabra de Luna (OL C 65, 2006 3 17)).

⁽³⁾ COM(2005) 313 final., 2005 9 21.

1.5 Atsižvelgiant į pirmininko pavaduotojos Margot Wallström prašymą, šioje nuomonėje saugumas nagrinėjamas pilietinės visuomenės dalyvavimo ir viešųjų ir privačiųjų partnerystės požiūriu, nors šis pasakymas gali būti ir netikslus, kadangi „pilietinė visuomenė“ remiasi visuomeninėmis organizacijomis, kurios skiriasi nuo privačių bendrovių. Operatyviniu ir saugumo požiūriu, partnerystė tarp verslo ir privačių veikėjų bei viešųjų valdžios institucijų yra itin svarbi. Pilietinei visuomenei tenka pagrindinis vaidmuo skatinant su teisinės valstybės principu susijusias vertybes ir aktyviai prisidedant prie demokratijos vystymo.

2. Išvados

2.1 Pilietinei visuomenei tenka pagrindinis vaidmuo skatinant vertybes, susijusias su teisinės valstybės principu, ir aktyviai prisidedant prie demokratijos vystymo. Europos pilietinės visuomenės organizacijos, skatindamos aktyvią Europos pilietybę ir dalyvaujamąją demokratiją, vykdo labai svarbią veiklą visuomenėje. Vis dėlto įgyvendinant veiklos politiką, šios organizacijos negali ir neprivalo pakeisti nacionalinių ir Europos valdžios institucijų.

2.2 EESRK negali sutikti su tuo, kad teroristams ir nusikaltėliams pavyksta išvengti teisingumo, kadangi dėl ES vidaus sienų kyla kliūčių policijos ar teisminiams veiksams. EESRK primygtinai reikalauja, kad ES institucijos ir valstybės narės parengtų ir vykdytų bendrą kovos su terorizmu strategiją ir panaikintų dabartinę praktiką, kai sprendimai priimami skubotai.

2.3 EESRK mano, kad dabartinis bendradarbiavimas vien tik tarpvyriausybiniu lygiu yra visiškai nepakankamas ir dažnai neveiksmingas, todėl pritaria Europos Parlamento rezoliucijai, pagal kurią sprendimai saugumo politikos klausimais būtų priimami laikantis ne vieningumo principo, o kvalifikuota balsų dauguma ir taikant Bendrijos sprendimų priėmimo metodą. Saugumo politikos srityje būtina įgyvendinti „bendrą Europos pastangų“ idėją.

2.4 EESRK siūlo Europolą performuoti į Europos agentūrą, už kurią atsakomybė būtų pavesta politinei ar teisminei Europos lygio institucijai ir kuri vaidintų svarbesnį vaidmenį nei dabartinis koordinatoriaus vaidmuo ir turėtų operatyvinių pajėgumų, reikalingų atlikti tyrimus visoje Europoje bendradarbiaujant su valstybių narių policija.

2.5 EESRK pritaria Europos Parlamento rekomendacijai valstybėms narėms pakeisti savo baudžiamuosius įstatymus taip, kad terorizmui, patenkančiam į Pagrindų sprendimo taikymo sritį, nebūtų taikomi senaties terminai. EESRK pritaria minčiai, kad tokie nusikaltimai būtų priskirti prie nusikaltimų, patenkančių į Tarptautinio baudžiamųjų bylų teismo jurisdikciją.

2.6 EESRK siūlo Europos lygiu skatinti jaunimui skirtas mokyklų programas ir mokymo veiklą, susijusias su pilietiniu ugdymu, skatinančiu demokratines vertybes, lygybę, toleranciją ir kultūrų įvairovės supratimą, siekiant suteikti jaunimui igūdžių, kurie neleistų pakliūti į radikalias ir smurto idėjas propaguojančius tinklus.

2.7 Kovoiant su smurtiniu radikalizmu, ES ir valstybės narės turi tartis su pilietinėmis organizacijomis, aktyviai remiančiomis religijų ir kultūrų dialogą ir kovojančiomis su netolerancija, rasizmu, ksenofobija ir smurtiniu ekstremizmu, kad būtų sumažinta įtampa, skatinanti radikalizmą ir smurtą. Viešųjų ir privačių partnerysčių platformų vietos lygmeniu kūrimas būtų tinkamas būdas šioms (ir kitoms) problemoms spręsti. ES ir valstybės narės turėtų skatinti ir palaikyti tokių platformų plėtrą.

2.8 EESRK siūlo ES institucijoms parengti teisinę bazę, nustatančią būtiniausias normas, kurios užtikrintų terorizmo aukų apsaugą ir pripažinimą, t. y. EESRK siūlo, kad valstybės priemonės šioje srityje remtųsi normomis, rekomendacijomis, gera praktika ir gairėmis, skirtomis terorizmo aukų apsaugai.

2.9 EESRK dar kartą atkreipia dėmesį į tai, kad reikalingi bendri ES teisės aktai dėl kompensacijų nusikaltimų aukoms.

2.10 EESRK mano, kad Finansinių veiksmų darbo grupės kovai su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu (FATF) rekomendacijos turi būti nedelsiant įgyvendintos. Todėl jis ragina valstybes nares imtis atitinkamų teisinių priemonių, kad šios rekomendacijos būtų įvykdytos.

2.11 EESRK ragina žiniasklaidą (visų pirma visuomeninę) skelbti atitinkamus elgesio kodeksus ir bendradarbiauti su institucijomis, kad, nepažeidžiant spaudos laisvės, būtų užtikrintas aukų orumas ir privatumas bei išvengta žiniasklaidos naudojimo teroristinių grupuočių propagandiniams tikslams.

2.12 EESRK remia Komisijos pasiūlymą dėl Europos viešosios ir privačios partnerystės platformos sukūrimo ir mano, kad reikia imtis priemonių, kad būtų kuo geriau pasinaudota viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimo tarp valstybių narių bei tarp ES ir valstybių narių teikiamomis galimybėmis. EESRK nuomone, partnerystė turi būti taikoma plačiai, kad būtų skatinama kovoje su nusikalstamumu ir terorizmu sukurta sinergija, tačiau nepažeidžiant EESRK Tarybos, dirbančios šioje srityje, prerogatyvų. Šios nuomonės 12.4.2 punkte pateikiami viešosios ir privačios partnerystės tikslai, kuriuos EESRK laiko prioritetiniais.

3. Europos Sąjungos vertybės ir principai

3.1 Sutarties dėl Konstitucijos projekte apibrėžiamos Europos Sąjungos vertybės ir principai. Pagrindinių teisių chartijoje užtikrinama piliečių apsauga ir teisės, įskaitant teisę į duomenų apsaugą.

3.2 Didžiausią grėsmę stabilumui ir demokratinių sistemų plėtrai kelia ne išpuoliai iš išorės, o tai, kad pačios institucijos praranda gyvybingumą, dinamiškumą ir visuomenės paramą.

3.3 Didelis Europos laimėjimas yra tas, kad buvo sėkmingai įtvirtintas **teisinės valstybės principas** kaip geriausia demokratinio valdžios organizavimo priemonė.

3.4 Socialinės teisinės valstybės principas, viena vertus, reiškia, kad valdžia įgyvendinama remiantis teisinės valstybės principu ir augančiu demokratinio teisėtumo reikalavimu, kita vertus, kad, naudojantis prekėmis ir paslaugomis visiems piliečiams, užtikrinamos vienodos galimybės ir sąlygos.

4. Terorizmas ir organizuotas nusikalstamumas yra išpuoliai prieš teisinę valstybę

4.1 Terorizmas yra viena didžiausių problemų pasaulyje. Tai viena svarbiausių šiandieninių Europos problemų, ir europiečiai brangiai už tai moka. Terorizmas remiasi įvairiomis ideologijomis. Pastaraisiais metais susiduriama su ypač pavojingo tarptautinio radikalaus islamo terorizmo grėsme. Kadangi labai sudėtinga priimti bendrą tarptautinį terorizmo apibrėžimą, šioje nuomonėje bus naudojamas apibrėžimas, kurį 2002 m. birželio 13 d. patvirtino Taryba (*).

(*) Žr. COM(2005) 313 final 1 išnašą, kurioje nurodyta, kad „kiekviena valstybė narė imasi reikiamų priemonių siekdama užtikrinti, kad tyčinės veikos, siejamos su devyniais aiškiai nurodytais pažeidimais, kaip jos apibrėžiamos nacionalinėje teisėje, kurios, atsižvelgiant į jų pobūdį ar aplinkybes, gali padaryti didelės žalos šaliai ar tarptautinei organizacijai tais atvejais, kai jomis siekiama rimtai įbauginti gyventojus arba neleistinai priversti vyriausybę ar tarptautinę organizaciją atlikti kokį veiksmą arba susilaikyti nuo veiksmo, arba rimtai destabilizuoti ar sunaikinti pagrindinius politinius, konstitucinius, ekonominius ar socialinius šalies darinius ar tarptautinę organizaciją, būtų laikomos teroristiniais nusikaltimais.“

4.2 Be to, Europoje veikia nemažai didelių nusikaltėlių tinklų⁽⁵⁾. Kai kurie jų veikia atskirose valstybėse, tačiau labiausiai pavojingi yra veikiantys Europos ir tarptautiniu mastu. 2002 m. JTO šiuo klausimu pasirašė tarptautinę konvenciją⁽⁶⁾ (Palermo konvenciją ir jos protokolus).

4.3 Terorizmas ir organizuotas nusikalstamumas kelia grėsmę ir silpnina pačią valstybės esmę: jos išimtinę įstatymais paremtą teisę panaudoti jėgą. Nors europiečiai žino, kad terorizmas yra reali grėsmė, su kuria turi būti kovojama, jie mažiau suvokia, kokius pavojus kelia organizuotas nusikalstamumas, kuris gali prasiskverbti į institucijas ir visuomenę, daryti didelę korupcinę įtaką ir turėti niokojamų padarinių tiek ekonominiu, tiek socialiniu požiūriu.

4.4 Teroristinės ir nusikalstamos grupuotės naudojasi panašiais pinigų plovimo metodais per *inter alia*, finansų ir nekilnojamojo turto sektorius. Organizuotas nusikalstamumas siekia daryti savo korupcinę įtaką politinėms ir valdymo institucijoms, o kartais ir pilietinės visuomenės organizacijoms.

4.5 Tarptautiniu lygmeniu yra sričių, kuriose veikia ir terorizmas, ir organizuotas nusikalstamumas. Tai nelegali prekyba ginklais ir prekyba narkotikais. Vienas iš terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo supanašėjimo pavyzdžių yra turto prievartavimo reiškinys. Teroristinės grupuotės dažnai veikia kaip mafijos organizacijos, kurios savo barbariškus veiksmus finansuoja per nusikalstamą veiklą: narkotikų, ginklų ir žmonių prekybą, sukčiavimą kredito kortelėmis, užpuolimus, plėšimus ir profesionalų ar verslininkų turto prievartavimą, neteisėtus azartinius lošimus ir kitus nusikaltimus.

4.6 Terorizmas ir organizuotas nusikalstamumas yra skirtingo pobūdžio problemos: terorizmas remiasi politiniais motyvais ir suduoda smūgį Europos visuomenėms tam tikrais jų istorijos laikotarpiais, o organizuotas nusikalstamumas yra viešosios tvarkos problema, egzistuojanti visuomenėje visą laiką.

4.7 Nors terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo priežastys ir siekiai skiriasi, jie turi vieną bendrą interesą: suardyti arba susilpninti teisinę valstybę, kad būtų pasiekti jų tikslai.

4.7.1 Teroristinės grupuotės, veikiančios kai kuriose Europos šalyse, siekia savo politinių tikslų teroru, nusikaltimais, grasinimais ir prievartavimu. Vis dėlto jos žino, kad įgyvendinti savo totalitarinį tikslą jos gali tik suardydamos arba susilpnindamos teisinę valstybę.

⁽⁵⁾ Jie verčiasi nelegalia ginklų prekyba, prekyba narkotikais, žmonėmis, plėšimais, prostitucija, nelegaliais lošimais, piratinės produkcijos platinimu ir t. t.

⁽⁶⁾ Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą. Žr. http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_eng.pdf.

4.7.2 Organizuotas nusikalstamumas siekia sumažinti ir apriboti teisinės valstybės principo taikymo sritį ir padidinti nebauždiamumo ir neteisėtumo erdvę. Jo tikslas yra sukurti už įstatymo ir teisingumo ribų egzistuojančią ir mafijos bei nusikaltėlių tinklų valdomą paralelią visuomenę.

4.7.3 Kartais ribos tarp teisinės valstybės principo ir nebauždiamumo gali būti neaiškios. Kai kuriose Europos šalyse tiek teroristams ir jų socialiniams tinklams, tiek organizuotiems nusikaltėliams yra pavykę susilpninti valstybę vykdant terorą ir korupciją politinėje sistemoje.

4.7.4 Teisinės valstybės principas yra atsakas į terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo sukeltas problemas, nes užtikrina laisvės ir saugumo pusiausvyrą, bendrus policijos ir teismų veiksmus, bendradarbiavimą Europos ir tarptautiniu mastu bei aktyvius piliečių ir pilietinės visuomenės įsipareigojimus.

4.7.5 Svarbu, kad visuomenė ir valdžios institucijos neatsisakytų ir nesusilpnintų kovos su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu. Teroristų grupuotės, suteikus joms galimybes siekti savo tikslų, būtų stiprinamos, todėl visuomenė ir valdžios organai turi dėti ryžtingas pastangas, kad jos būtų sunaikintos.

5. Pilietinės visuomenės atsakas į terorizmą ir organizuotą nusikalstamumą

5.1 Terorizmas yra sunkus žmogaus teisių pažeidimas, nes tai yra tiesioginis išpuolis prieš gyvybę ir laisvę.

5.2 Už operatyvinę kovą su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu atsako valstybė (visų pirma policija ir teismai), kuri privalo užtikrinti savo piliečių laisvę ir saugumą. Valstybei vykdant šią veiklą, turi būti išlaikyta laisvės ir saugumo pusiausvyrą, saugomos pagrindinės vertybės (žmogaus teisės ir piliečių laisvės) ir demokratijos principai (teisinės valstybės principas), kadangi, kaip EESRK jau pastebėjo ankstesnėje nuomonėje⁽⁷⁾, istorija rodo, kad atvira ir laisva visuomenė veiksmingiausiai apgina saugumą.

5.3 Pilietinė visuomenė nuolat stiprina demokratiją ir teisinės valstybės vertybes ir taip kovoja su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu visuomenėje, kad būtų sustabdytas jų augimas ir sumažinti padariniai. Įgyvendinant operatyvinę politiką, šios organizacijos negali ir neprivalo pakeisti nacionalinių ir Europos valdžios institucijų.

⁽⁷⁾ 2005 12 15 EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Hagos programa: dešimt prioritetų ateinantiems penkeriems metams. Partnerystė Europos atsinaujinimo vardan laisvės, saugumo ir teisingumo srityje“ (pranešėjas Pariza Castanos (OL C 65, 2006 3 17)).

5.4 Nėra tokios ideologijos ar priežasties, kuria galėtų būti pateisinti nusikaltimai, teroras ar turto prievartavimas. Teroro naudojimas politiniams tikslams siekti yra neteisėtas. Terorizmas neturi priežasčių, jo niekaip neįmanoma pateisinti. Svarbu nenuilstamai tęsti kovą su politiniu ir socialiniu terorizmu pateisinimu bei radikaliomis politinėmis pažiūromis, kurios terorizmą laiko viena iš politinės veiklos priemonių.

5.5 Daug Europos piliečių nesuvokia terorizmo keliamos grėsmės rimtumo, o kai kurie netgi abejoja jos buvimu. Piliečiai turi teisę būti tinkamai informuoti apie saugumui iškilusius pavojus ir reikalauti, kad valdžios institucijų veiksmai prieš terorizmą ir organizuotą nusikalstamumą būtų efektyvesni.

5.6 Europos pilietinės visuomenės organizacijos, skatindamos aktyvų europiečių pilietiškumą ir dalyvaujimą demokratiją, vykdo labai svarbią veiklą visuomenėje.

5.7 Politinės sistemos priklauso nuo jų pačių gyvybingumo. Europos gyvybingumas kyla iš visuomenės demokratinės prigimties. Impulsą politinėms institucijoms ir sistemoms suteikia visuomenė. Piliečiai ir pilietinės organizacijos privalo remti teisinės valstybės principą, nes jis turi užtikrinti ir ginti jų laisvę ir socialinę gerovę.

5.8 Vis dėlto 20 amžiaus Europos istorija parodė, kad demokratijos politinės vertybės yra ypač pažeidžiamos. Piliečiai ir pilietinės organizacijos privalo ginti vertybes ir principus, kuriomis pagrįsta Europos demokratija.

5.9 Dalyvaujamoji demokratija ir teisinės valstybės principas negali būti išlaikyti ir kisti be piliečių ir jų organizacijų paramos. Veikdama savo organizacijose, pilietinė visuomenė nuolat gyvina socialinį ir demokratinį teisinės valstybės principą reaguodama į reliatyvizmą ir radikalizmą.

5.10 Kai kurios visuomenės grupės išipareigoja nepakankamai: trūksta tam tikro socialinio sąmoningumo prostitucijos, narkotikų prekybos, pinigų plovimo, plataus vartojimo gaminių piratavimo ir pan. atžvilgiu.

5.11 Piliečiai ir pilietinės visuomenės organizacijos galėtų aktyviau dalyvauti kovojant su organizuotu nusikalstamumu, nes jis didina korupciją politinėse sistemose.

6. Europa: laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė

6.1 Hagos programa nustato tikslus, kurių turi būti pasiekta kuriant bendrą laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę. Vis dėlto iki jos sukūrimo dar laukia ilgas kelias.

6.2 Tuo tarpu nusikaltėliai ir teroristai naudoja Europos silpnumu, kad išvengtų teismo persekiojimo. Laisvas asmenų, kapitalo ir prekių judėjimas reiškia, kad nusikaltėliai gali pasinaudoti neapsaugotomis sienomis; tačiau kai kalbama apie policijos arba teismų veiksmus, sienos tebeegzistuoja.

6.3 EESRK mano, kad yra nepriimtina, jog dėl senųjų ES vidaus sienų kylant kliūčių policijos ar teisminiams veiksams teroristai ir nusikaltėliai galėtų išvengti teisingumo.

6.4 ES turi parengti bendrą kovos su terorizmu strategiją. Komisija ir Taryba turėtų išlikti nuolatine politine varomąja jėga ir panaikinti dabartinę praktiką, kai sprendimai priimami skubotai. Politinis ir teisminis bendradarbiavimas Europoje yra labai ribotas dėl nepakankamų teisminių ir operatyvinių veiklos priemonių, skirtų kovai su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu. Didžioji priemonių dalis patenka į valstybių narių kompetencijos sritis; Sutartyje jos priskiriamos trečiajam ramsčiui, t.y. tarpvyriausybiniam lygmeniui.

6.5 Europos saugumo strategija turėtų būti parengta remiantis Bendrijos teise ir apimti platesnes bendradarbiavimo, kuris dabar vyksta vien tik tarpvyriausybiniu lygiu, sritis. Tai, kad šios sritys tebeprisklaido ES trečiajam ramsčiui, riboja jų veiksmingumą ir taikymo sritį. EESRK ragina Tarybą saugumo politikos srityje parengti bendrą nuoseklų teisinį pagrindą. Tam, kaip siūlė Europos Parlamentas⁽⁸⁾, galėtų būti taikomas ES sutarties 42 straipsnis, o vieningumo principas galėtų būti pakeistas kvalifikuotos balsų daugumos principu.

6.6 Nusikaltėlių organizacijos nuolat naudojasi ES išorės sienomis vykdydamos neteisėtą veiklą. Pasienio kontrolės tarnybos, o visų pirma pačios muitinių institucijos bei jų tarpautinės abipusės administracinės pagalbos tarnybos, turėtų veiksmingiau taikyti ES muitinės kodeksą. Visoje Bendrijos muitų erdvėje turi būti derinamos kaltinamosios išvados ir sankcijos, taip pat turi būti visuotinai taikomas baudžiamasis persekiojimas (persekiojimas visoje ES teritorijoje peržengiant vienos valstybės ribas) ir abipusis įsigaliojusių nuosprendžių pripažinimas. Kitose savo nuomonėse EESRK atkreipė dėmesį į tai, kad būtina kurti Europos pasienio policijos pajėgas⁽⁹⁾.

6.7 Valstybės narės turi siekti, kad žvalgybos ir saugumo tarnybos sparčiau keistųsi informacija, susijusia su ES vidaus ir išorės saugumu. Jos turėtų bendrai naudoti savo strateginės analizės išvadas ir parengti bendrus ypatingos svarbos infrastruktūros objektų apsaugos planus.

⁽⁸⁾ Europos Parlamento rezoliucija dėl 2004 m. pasiektos pažangos kuriant laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę. P6_TA(2005)0227, 2005 6 8.

⁽⁹⁾ Visų pirma žr. 2004 10 12 EESRK nuomonę dėl pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą, iš dalies keičiantį Sprendimą Nr. 2002/463/EB dėl administracinio bendradarbiavimo veiksmų programos išorinių sienų kontrolės, vizų, prieglobsčio ir imigracijos srityse (ARGO programa) patvirtinimo (pranešėjas Pariza Castanos (OL C 120, 2005 5 5)).

6.8 Informacijos prieinamumo principas yra pagrindinė veiksmingo policijos darbo prielaida. Šis principas yra susijęs su nauju požiūriu į ES teisėsaugos institucijų tarpvalstybinio keitimosi informacija apie teisės normų taikymą gerinimą, paremtą tuo, kad vienos valstybės narės teisėsaugos pareigūnas galėtų iš kitos valstybės narės gauti visą tyrimui reikiamą informaciją⁽¹⁰⁾. Sąveikai užtikrinti bus būtinas didelis atitinkamų valstybių narių teisėsaugos institucijų abipusis pasitikėjimas. Pasitikėjimo stoka, kurios priežastis vertėtų išanalizuoti ir apie tai informuoti pilietinę visuomenę, iki šiol buvo viena iš didžiausių bendradarbiavimo kliūčių Europoje.

6.9 Turi būti sustiprintas ES vaidmuo. Be to, turi būti parengta Bendrijos teisinės bazės dalį sudaranti Europos saugumo strategija, kurios tikslas — veiklos veiksmingumo ir skaidrumo didinimas. Saugumo politikos srityje būtina įgyvendinti „bendrų Europos pastangų“ idėją. EESRK pasiūlė⁽¹¹⁾, kad saugumo srityje būtų naudojamas Bendrijos sprendimų priėmimo metodas suteikiant iniciatyvos teisę Komisijai, o bendro sprendimo priėmimo įgaliojimus — Parlamentui. Taryba turėtų atsisakyti reikalavimo vieningai balsuoti ir priimti sprendimus kvalifikuota balsų dauguma. Be to, turėtų būti suteikta atitinkama kompetencija Teisingumo Teismui.

6.10 Europolo vaidmuo neturėtų apsiriboti vien bendradarbiavimu, jam turėtų būti suteikti operatyviniai pajėgumai. EESRK siūlo reformuoti jį į agentūrą, turinčią operatyvinių pajėgumų tyrimams visoje Europoje vykdyti. Hagos programoje nacionalinės teisėsaugos, teismai ir muitinės, taip pat šios institucijos ir Europolas raginamos geriau praktiškai bendradarbiauti ir koordinuoti veiklą. Valstybės narės turi skatinti Europolo, kaip Europos agentūros, veiklą ir suteikti jam teisę kartu su Eurojustu vaidinti pagrindinį vaidmenį kovoje su organizuotais nusikaltėliais ir terorizmu. Nepriimtina, kad Europos konvencijos protokolų dar neratifikavo ar neįgyvendino visos valstybės narės⁽¹²⁾. Tai yra labai svarbu, jei Europolui rengiamasi suteikti paramą ir lėšų, reikalingų paskirti jį vadovauti veiksmingam Europos įstatymų priežiūros institucijų bendradarbiavimui. Prieš pakeičiant Europolo kompetenciją, valstybės narės turi būti tikros dėl būsimos naudos ir poreikio visiškai su juo bendradarbiauti. Be to, programoje numatyta, kad nuo 2006 m. sausio 1 d. vietoj Europolo metinių pranešimų apie nusikalstamumo padėtį Europos Sąjungoje bus pateikiami rimtų organizuotų nusikaltimų „grėsmės įvertinimai“.

6.11 Eurojusto paskirtis yra nacionalinių teismų veiklos, skirtos kovai su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu, koordinavimas. Vis dėlto, nepaisant nuo šios veiklos pradžios pasiektos pažangos, vis dar nepasiekta užsibrėžtų uždavinių.

⁽¹⁰⁾ 2005 m. spalio 12 d. Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl Tarybos pamatinio sprendimo dėl keitimosi informacija pagal prieinamumo principą, COM(2005) 490 final, 2005 10 12.

⁽¹¹⁾ 2005 12 14 EESRK nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl 2007–2013 m. Terorizmo prevencijos, parengties ir padarinių valdymo specialios programos sudarymo pagal Saugumo ir laisvių apsaugos bendrąją programą (pranešėjas Cabra de Luna (OL C 65, 2006 3 17)).

⁽¹²⁾ Jos neratifikavo tik Airija ir Nyderlandai.

Eurojustas turi galimybę naudotis tik ribotomis teisinėmis ir finansinėmis priemonėmis. Be to, įvairių valstybių narių išpareigojimai yra skirtingi, kadangi kai kurių valstybių įstatymai nesudaro tinkamų prielaidų teisminei pagalbai teikti.

6.12 EESRK siūlo, kad Eurojustas taptų priemone, kuri ES mastu užtikrintų teismų ir mokesčių institucijų bendros tyrimų veiklos, skirtos kovai su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu, veiksmingumą. Nacionaliniu mastu atliekamų tyrimų informacija turėtų būti siunčiama Eurojustui, kuris turėtų sukurti veiksmingą Europos duomenų bazę.

6.13 Ypač svarbus teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose. Šiuo metu vykstant teismų bendradarbiavimui trūksta abipusio pasitikėjimo. Nėra „Europos teisminės kultūros“ arba būtiniausių bendrų nuostatų, susijusių su baudžiamosiomis bylomis. Piliečiai turi užtikrinti, kad ES institucijos ir valstybės narės atsižvelgtų į jų reikalavimą siekti kuo didesnio visų valstybių teismų bendradarbiavimo. Piliečiai reikalauja, kad nė vienas teroristas arba nusikaltėlis neturėtų galimybės išvengti teisingumo dėl nesusipratimų arba bendradarbiavimo stokos.

6.14 EESRK pritaria Europos Parlamento rekomendacijai, jog valstybės narės turėtų iš dalies pakeisti jų baudžiamosios teisės aktų nuostatas taip, kad senaties terminas nebūtų taikomas Pagrindų sprendime nurodytiems terorizmo nusikaltimams. EESRK⁽¹³⁾ ypač pritaria minčiai, kad Tarptautinio baudžiamųjų bylų teismo jurisdikcija apimtų terorizmo nusikaltimus.

6.15 Dabartinė situacija piliečiams nesuprantama ir nepriimtina. Nėra pagrindo blokuoti iniciatyvas dėl valstybių narių siekio valstybių prerogatyvas iškelti aukščiau prioritetų, susijusių su bendra kova su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu. Europos piliečiams nesuprantama pernelyg didelė kovos su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu priemonių ir dokumentų gausa Europos Sąjungoje. Daugybė subjektų, pavyzdžiui, Tarybos kovos su terorizmu koordinatorius, Komisijos narys teisingumo, laisvės ir saugumo reikalams, Europolas, Eurojustas ir kt., nekoordinuodami veiklos siekia tų pačių tikslų.

6.16 Lėšų išskaidymas nėra tinkamiausias būdas veiksmingumui pasiekti. Eurojustas ir Europolas turėtų išspręsti dabartines bendradarbiavimo problemas ir sustiprinti bendras tyrimų grupes. Žvalgybos tarnybos turėtų patobulinti informacijos perdavimą Europolo viduje. Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF) turėtų bendradarbiauti su Europolu ir Eurojustu tiriant nusikaltimus. Įvairios agentūros ir tarnybos turi keistis duomenimis ir tyrimų medžiaga tam, kad jų kova su nusikaltėliais taptų veiksmingesnė.

⁽¹³⁾ 2005 12 14 EESRK nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl 2007–2013 m. Terorizmo prevencijos, parengties ir padarinių valdymo specialios programos sudarymo pagal Saugumo ir laisvių apsaugos bendrąją programą (pranešėjas Cabra de Luna (OL C 65, 2006 3 17)).

6.17 Kadangi terorizmas — pasaulinė grėsmė, kova su šiuo reiškiniu atsispindi ir ES užsienio ir saugumo politikoje. Šiuo požiūriu svarbus vaidmuo tenka tarptautiniam bendradarbiavimui ir tinkamiems daugiašaliams veiksams. EESRK mano, kad ES kovos su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu veiksmai turi papildyti atitinkamus regioninių organizacijų, kurios remia ES vertybes ir interesus, veiksmus. Dėl šios priežasties svarbu, kad būtų ieškoma ryšių ir bendradarbiavimo skatinimo kelių su įvairiomis organizacijomis, pavyzdžiui, JT, ESBO, Europos Taryba tose srityse, kuriose jos galėtų daug prisidėti prie ES politikos kryptyse apibrėžtų kovos su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu uždavinių įgyvendinimo.

6.18 Siekdama išvengti tam tikros radikalėjimo rizikos, Europos užsienio politika turėtų propaguoti demokratijos vertybes, taiką, skirtingų kultūrų dialogą, kovą su skurdu ir korupcija, žmogaus teisių plėtrą visame pasaulyje ir tarptautinį bendradarbiavimą vadovaujantis JT sistema.

7. Pilietinės visuomenės vaidmuo, susijęs su smurtinio radikalėjimo prevencija

7.1 Pilietinės visuomenės organizacijos išreiškia piliečių demokratines teises telktis ir aktyviai veikti, pavyzdžiui, socialinėje, politinėje ir kultūros srityje. Pilietinės visuomenės organizacijų veikla gali tapti svaria kovos su terorizmu priemone. Jos gali propaguoti socialinę sanglaudą ir veiksmus, užkertančius kelią smurtinio radikalėjimo prielaidoms. Joms turi būti skirtos lėšos veiklai vykdyti, kad galėtų skleisti Europos vertybes, padėtų užtikrinti darbo vietas, padorius būstus ir tokius atlyginimus, jog nekiltų noras imtis nusikalstamos veiklos.

7.2 Teroristai nepriklauso nei tam tikrai amžiaus grupei, nei konkrečiam socialiniam sluoksniui, todėl rizikos grupės gali sudaryti tam tikros visuomenės dalys. Skurdas, prastas mokymasis, užimtumo galimybių trūkumas, diskriminacija, pilietinių vertybių stoka, asmenybės krizė, socialinė atskirtis ir t. t. — tai naši dirva nusivylimui, kuriuo naujokams verbuoti pasinaudoja sektos, religiniai fundamentalistai, teroristų grupės ir nusikaltėlių organizacijos.

7.3 Apskritai EESRK pritaria Komisijos požiūriui, išreikštam Komunikate *dėl teroristų verbavimo: smurtinį radikalėjimą skatinančių veiksmų nagrinėjimas* ⁽¹⁴⁾. Tai pilietinės visuomenės organizacijų veiklos sritis.

7.4 EESRK nori atkreipti dėmesį į pagrindinius klausimus.

7.4.1 Programose ypatingą dėmesį reikėtų skirti mokyklinio amžiaus jaunimui, kad jis nepatektų į radikalių ir smurtinių

idėjų įtaką. Svarbu Europos mastu plėsti mokyklų ir mokymo programas, susijusias su pilietiniu ugdymu, skatinančiu demokratines vertybes, lygybę, toleranciją ir kultūrų įvairovės supratimą.

7.4.2 Europos užimtumo strategija ir Lisabonos tikslai turėtų sustiprinti politikos kryptis, susijusias su labiausiai pažeidžiamų asmenų ir mažumų profesine integracija.

7.4.3 Pilietinė visuomenė ir valstybės institucijos turėtų vaidinti svarbų auklėjamąjį vaidmenį, kad būtų užtikrinta, jog visi žmonės, nepriklausomai nuo jų kilmės, turėtų galimybę tinkamai susipažinti ir įsisavinti informaciją apie Europos demokratinių įstatymų pagrindą sudarančias vertybes: pliuralizmą, sąžinės ir religijos laisvę, lyčių lygybę, toleranciją ir valstybės atskyrimą nuo bažnyčios.

7.4.4 EESRK parengė keletą pasiūlymų, kuriais siekiama, kad integracija taptų vienu prioritetinių Bendrijos imigracijos politikos ⁽¹⁵⁾ tikslų.

7.4.5 Visuomenės nuomonės formuotojai ir žiniasklaida, parengę tinkamai suderintas perspektyvinės informacijos koncepcijas, gali daug prisidėti prie integracijos tikslų įgyvendinimo.

7.4.6 Šių dienų Europos visuomenės yra daugiatautės. Vis dėlto nacionalinėms, etninėms arba religinėms mažumoms kyla gausybė problemų, susijusių su rasizmu, ksenofobija ir diskriminacija.

7.4.7 Europoje aktyviai veikia visuomeninės organizacijos, siekiančios skatinti religijų ir kultūrų dialogą, kovoti su nepakantumu, rasizmu, ksenofobija ir smurtiniu radikalėjimu.

7.4.8 Institucijos turėtų konsultuotis su šiomis organizacijomis ir sukurti bendradarbiavimo sistemas, kurių tikslas — įtampos, skatinančios radikalėjimo ir smurto atsiradimą, mažinimas. Įmonės, profesinės sąjungos ir visos pilietinės visuomenės organizacijos vaidina svarbų vaidmenį mokymo, integracijos ir kovos su diskriminacija srityse.

7.5 EESRK pritaria, kad būtų kuriamos programos, skirtos socialinių procesų, susijusių su smurtinio radikalėjimo, terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo atsiradimu, moksliniams tyrimams ir analizei. Be to, Komitetas siūlo Komisijai numatyti lėšų, skirtų remti ekspertų grupes, universitetus ir mokslinių tyrimų centrus.

⁽¹⁴⁾ Žr. šias EESRK nuomones: 2002 3 21 dėl imigracijos, integracijos ir pilietinės visuomenės organizacijų vaidmens (OL C 125, 2002 5 27 (pranešėjas Pariza Castaños), 2003 12 10 dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl imigracijos, integracijos ir užimtumo (OL C 80, 2004 3 30 (pranešėjas: Pariza Castaños) ir 2006 9 13 dėl Imigracijos ir integracijos: regioninių ir vietinių valdžios organų ir pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimas (pranešėjas Pariza Castaños).

⁽¹⁴⁾ COM(2005) 313 final.

8. Aukos

8.1 Terorizmo aukos kenčia nuo smurto, kuris nukreiptas prieš visą visuomenę ir jos vertybes. Aukos mato tikrąjį terorizmo veidą. Jos — visuomenės balsas ir kovos su terorizmu avangardas. Jos yra pagrindiniai dalyviai skatinant visuomenę dalyvauti kovoje su terorizmu ir skatinti pilietinį nepakantumą. Dėmesys aukoms — geriausias teroristų diskreditacijos ir politinės bei moralinės izoliacijos būdas.

8.2 Geriausias terorizmo aukų pripažinimo ir pagerbimo būdas — demokratijos ir teisėtumo gynimas siekiant, kad Europos visuomenė būtų laisva ir atvira.

8.3 Vienaip ar kitaip aukos yra susijusios su tuo, ko teroristai arba organizuoti nusikaltėliai negali pripažinti, t. y. su besivadvaujančia įstatymais teisėta ir demokratine valdžia. Pilietinė visuomenė turi perduoti šią socialinę ir politinę pamoką tam, kad aukoms būtų suteiktas reikiamas socialinis ir politinis pripažinimas ir kartu sustiprinta demokratija ir teisėtumas.

8.4 Aukų apsauga yra veiksminga prevencinė priemonė. Terorizmo aukos nusipelno visiškos piliečių ir institucijų pagarbos, paramos ir pagalbos. Jų patirta skriauda ir išpuolių pasekmės turi būti sušvelnintos remiantis ryžtingais pilietinės visuomenės, valstybių narių institucijų ir ES veiksmams, kurie turi būti skirti aukų poreikiams tenkinti ir jų kančioms sumažinti.

8.5 Aukų ir jų šeimų apsaugai ir pripažinimui EESRK siūlo toliau išvardytas priemones.

8.5.1 Parengti teisinius pagrindus, nustatančius būtiniausias normas, kurios užtikrintų teises į orumą, privatų ir šeimos gyvenimą, finansinę kompensaciją, medicininę, psichologinę ir socialinę pagalbą, veiksmingą teisinę ir teisminę apsaugą, profesinę ir socialinę reintegraciją, profesinį ir akademinį lavinimą, garantuojantį vienodas išdarbinimo galimybes.

8.5.2 Šios srities valstybės veikla turėtų remtis terorizmo aukų apsaugai skirtomis normomis, rekomendacijomis, gera praktika ir gairėmis. Komisija turėtų numatyti lėšų, kurios suteiktų galimybę terorizmo aukų asociacijoms sukurti Europos tinklus.

8.6 Taip pat svarbu neužmiršti kitų, mažiau žinomų aukų, kurioms žiniasklaida skiria ne tiek daug dėmesio. Tai nusikaltamų organizacijų, taip pat kaip ir teroristinės organizacijos pažeidžiančių žmogaus teises, aukos: prievartavimo, apiplėšimo, narkotikų aukos, prekybos žmonėmis, prostitucijos ir prekybos moterimis aukos, nelegalaus išnaudojimo aukos.

8.7 Institucijos ir pilietinė visuomenė turi skirti ypatingą dėmesį visoms nusikaltimų aukoms. EESRK parengė nuomones ⁽¹⁶⁾, kuriose ji paragino parengti bendrus ES teisės aktus dėl kompensacijų nusikaltimų aukoms. Draudimo kompanijos ir tarpusavio pagalbos draugijos turėtų priiimti naujus išpareigojimus ir užtikrinti, kad jų pasirinkta strategija būtų kuo naudingesnė aukoms.

9. Terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo finansavimas

9.1 EESRK parengė keletą nuomonių ⁽¹⁷⁾, kuriose jis pateikė pasiūlymų dėl visuomeninio ir privataus sektoriaus kovai su terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo finansavimu skirto bendradarbiavimo tobulinimo.

9.2 Neseniai EESRK parengė dvi nuomones ⁽¹⁸⁾ dėl finansų institucijų išpareigojimų užtikrinti didesnę finansinių sandorių skaidrumą, kad būtų sudaryta papildomų kliūčių neteisėtai veiklai. EESRK primygtinai ragina valstybes nares imtis atitinkamų teisinių veiksmų, kurie užtikrintų, kad privačios organizacijos ir pelno nesiekiančios organizacijos, kurios galėtų priklausyti terorizmui finansuoti skirtam tinklui, atsižvelgtų į Finansinių veiksmų darbo grupės kovai su pinigų plovimu (FATF) ⁽¹⁹⁾ rekomendacijas, taip pat į rekomendacijas, susijusias su terorizmo finansavimu ir pinigų plovimu. Tačiau dėl to negalima įtartinau žiūrėti į piliečių aktyvumą asociacijose ir draugijose, juo labiau kad FATF atlikti tyrimai parodė, jog nevyriausybinėms organizacijoms grėsmė kyla tik esant tam tikroms labai konkrečioms sąlygoms.

⁽¹⁶⁾ 2002 3 20 EESRK nuomonė dėl žaliosios knygos dėl kompensacijų nusikaltimų aukoms (pranešėjas Melicias (OL C 125, 2002 5 27)).

2003 2 26 EESRK nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl kompensacijų nusikaltimų aukoms (pranešėjas Christoforos Koryfidis (OL C 95, 2003 4 23)).

⁽¹⁷⁾ Pavyzdžiui, žr. 2005 5 11 EESRK nuomonę dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui, įskaitant teroristų finansavimą (pranešėjas John Simpson (OL C 267, 2005 10 27)).

⁽¹⁸⁾ 2006 4 21 EESRK nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl mokėtojo informacijos, pateikiamos pervedant lėšas (pranešėjas Umberto Burani OL C 185, 2006 8 8).

2005 5 11 EESRK nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui, įskaitant teroristų finansavimą (pranešėjas John Simpson (OL C 267, 2005 10 27)).

⁽¹⁹⁾ Grupę suformavo G-8 šalys.

9.3 Nekilnojamojo turto sektorius vis dažniau naudojamas teroristų ir nusikaltėlių organizacijų tinklų lėšoms užmaskuoti. Kai kuriais atvejais šios grupės paperka vietinės valdžios institucijas. Nekilnojamojo turto agentūros, didelės statybų bendrovės ir kiti šio sektoriaus dalyviai turi bendradarbiauti su nacionalinėmis institucijomis siekdami išvengti, kad, naudojantis šiuo sektoriumi, būtų slepiamos neteisėtai įgytos lėšos arba plaunami teroristų ir nusikaltėlių organizacijų pinigai.

9.4 Tarptautinė meno, filatelijos ir antikvaro rinka vis daugiau naudojama nusikalstamu būdu gautiems pinigams nuslėpti. Šioje srityje dirbančios įmonės turėtų aktyviau bendradarbiauti su institucijomis, kad rinka taptų skaidresnė.

9.5 ES reikalingos bendros teisinės ir administracinės priemonės, kurios sudarytų galimybę kartu su valstybėmis narėmis užkirsti kelią šiai nelegaliai veiklai. ES Taryba turi užtikrinti, kad kiekvienoje valstybėje narėje galiotų atitinkamos baudžiamosios teisės nuostatos, patenkinančios būtiniausių ES teisės aktų reikalavimus, kad būtų galima imtis veiksmų prieš terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo finansavimą.

9.6 ES kovos su terorizmu veiksmų planas ⁽²⁰⁾ apima fiskalinės ir finansų žvalgybos veiksmų koordinavimo priemones. Šios priemonės turėtų būti stiprinamos. Visos valstybės narės turi imtis efektyvių veiksmų ir juos tinkamai koordinuoti Taryboje.

10. Internetas ir mobilusis ryšys

10.1 Interneto ir mobiliojo ryšio operatoriai turi bendradarbiauti su institucijomis ir vykdyti įstatymų dėl interneto srauto duomenų išsaugojimo (neišsaugant žinučių turinio) reikalavimus.

10.2 Ši nuostata turėtų apimti ir reikalavimą, kad būtų kaupiami perkančiųjų mobiliųjų telefonų korteles asmeniniai duomenys, kadangi teroristų grupės ir nusikaltėlių tinklai naudoja elektroninio pašto arba iš anksto apmokėtų GSM kortelių anonimiškumą, kad galėtų nesusekti bendrauti ar netgi per atstumą susprogdinti sprogmenis. EESRK parengė nuomones ⁽²¹⁾ šiuo klausimu. Parlamentas taip pat parengė pranešimą ⁽²²⁾, kuriam EESRK pritaria.

10.3 Elektroniniai nusikaltimai kelia ypač didelę grėsmę Europos visuomenei. Nusikaltėlių organizacijos taip pat vis dažniau naudoja internetą neteisėtai veiklai.

10.4 Internetas tampa vis labiau ir labiau reikalingas Europos visuomenėms, įmonėms ir asmenims, pagrindiniams paslaugų teikėjams ir institucijoms, taip pat policijos ir teismų tarnyboms. Europai iškilo nauja grėsmė — elektroninis terorizmas, kuris gali kliudyti visuomenės gyvavimui.

10.5 Interneto operatoriai turės patobulinti savo sistemų saugumą ir bendradarbiauti su policija ir teisminėmis institucijomis, kad užkirstų kelią šiems naujiems nusikaltimams.

11. Žiniasklaida

11.1 Žiniasklaidos teisė ir pareiga yra teikti tikrovę atitinkančią informaciją. Be to, ji turėtų neskleisti teroristinių organizacijų interesus atitinkančio požiūrio. Žiniasklaida taip pat turėtų nenaudoti aukų privatumą ir orumą žeidžiančių vaizdų ir informacijos. Nuo šių pavojų visų pirma reikėtų apsaugoti jaunimą. Pavyzdį šioje srityje turėtų rodyti visuomeninė žiniasklaida.

11.2 Žiniasklaida turėtų parengti tinkamus elgesio kodeksus ir bendradarbiauti su institucijomis, kad būtų garantuotas aukų orumas ir privatumas bei užkirstas kelias jų panaudoti propagandiniams teroristų grupių interesams.

11.3 Komisija rengia Europos konferenciją, kurioje dalyvaus pagrindiniai žiniasklaidos atstovai. EESRK nuomone, tai turėtų būti gera galimybė pasikeisti geriausia praktika, parengti savi kontrolės sistemas, padėti formuoti Europos visuomenės nuomonę ir sukurti konstruktyvios Europos įvaizdį.

12. Ypatingos svarbos infrastruktūros objektai

12.1 Teroristai taip pat stengiasi įgyvendinti ir įgyvendina savo nusikalstamus tikslus rengdami išpuolius prieš ypatingos svarbos infrastruktūros objektus ir pagrindines valstybės tarnybas. Jų taikiniai tampa transporto mazgai ir tinklai, energetikos tinklai ir operatoriai, vandens tiekimo linijos, telefono ir ryšių operatoriai, gausiai žmonių lankomos vietos ir t. t.

12.2 Europos visuomenei yra iškilusi naujo pobūdžio teroristinė grėsmė. Daugelis ekspertų pritaria nuomonei, kad yra iškilęs realus radiologinio, branduolinio, cheminio, biologinio arba bakteriologinio ginklo panaudojimo pavojus. Dėl to šiuos produktus naudojantys sektoriai turėtų tobulinti savo saugumo sistemas ir aktyviai bendradarbiauti su teisėsaugos institucijomis.

⁽²⁰⁾ Žr. 2006 2 13 Tarybos priimtą planą.

⁽²¹⁾ Žr. 2006 1 19 EESRK nuomonę dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl duomenų, tvarkomų teikiant viešąsias elektroninių ryšių paslaugas, saugojimo ir iš dalies pakeičiančios Direktyvą 2002/58/EB (pranešėjas Hernández Bataller (OL C 69, 2006 3 21)).

⁽²²⁾ Žr. EP pranešimas A6(2005) 365, 2005 11 28.

12.3 EESRK sveikina Komisiją dėl puikios iniciatyvos, susijusios su Saugumo mokslinių tyrimų programa (SRC 06), ir tikisi, kad ji tęs bendrą visuomeninio ir privataus sektoriaus mokslinių tyrimų projektų finansavimą, kad būtų pagerintas ES saugumo lygis.

12.4 Vis dėlto, vykdamas Europos geros kaimynystės politiką su rytinėmis ir pietinėmis (Viduržemio jūros baseino šalys) kaimynėmis, ši programa, remianti Europos kaimynystės politiką, turėtų apimti ir atitinkamas valstybes Europos partneres.

12.5 Privatus sektorius turėtų būti pasiruošęs krizių atvejais suteikti galimybę institucijoms pasinaudoti jo ištekliais, kad būtų galima įveikti teroristinių išpuolių pasekmes, kurios galėtų būti katastrofos masto. Dėl to reikėtų apibrėžti sritis, kuriose organizuota civilinė visuomenė krizių atveju galėtų įnešti svarų indėlį. Be to, reikėtų parengti susitarimus ir konvencijas, kad būtų sudarytos prielaidos veiksmingam bendram krizių valdymo tinklui sukurti.

12.6 Prevencijos ir atkirčio pajėgumai priklauso nuo turimos informacijos, veiksmingo žinių valdymo ir sugebėjimo numatyti būsimas situacijas. Visi turėtų aktyviai dalyvauti duodant atkirtį terorizmui ir organizuotam nusikalstamumui. Dėl to suinteresuotos šalys turėtų tinkamai dalytis informacija.

12.7 Atitinkamiems įmonių vadovams ir pilietinės visuomenės organizacijoms (visų pirma strateginės svarbos srityse) turėtų būti perduota turima informacija apie teroristinę ir organizuotą nusikalstamą veiklą, darančią įtaką sritims, susijusioms su jų kompetencija arba atsakomybe, kad jie galėtų pasiruošti ir apsiginti nuo pavojų.

13. Europos platforma, skirta viešojo ir privataus sektoriaus partnerystei

13.1 Komisija šiuo metu rengia komunikatą dėl viešųjų ir privačių partnerystės kovoje su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu, į kurį įtrauktas viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės veiksmų planas. Komisija nurodė, kad šio bendradarbiavimo pagrindas — vadinamoji Europos viešosios ir privačiosios partnerystės platforma, skirta kovai su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu. Ši platforma, kuri turi pradėti veikti rugsėjo mėnesį ir kurios sudėtį, veiklos pobūdį ir veikimo taisykles kai kuriose valstybėse narėse reikėtų apibrėžti, turi tapti reguliarių susitikimų, kurių metu būtų aptariami klausimai, susiję su bendrais interesais, politinių ir teisinių veiksmų rengimu, prevencijos strategijų rengimu, keitimusi gera praktika bei informacija ir t.t., pagrindu.

13.2 Platformą savanorišku pagrindu sudarys valstybių narių, organizacijų, atstovaujančių ir Europos darbdaviams, profesionalioms sąjungoms, ir nevyriausybiniams organizacijoms, susijusioms su kova su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu ir pan., atstovai. Jos tikslas — šio bendradarbiavimo teikiamų privalumų ir ryšių panaudojimas. Galutinis šios iniciatyvos tikslas yra sumažinti organizuoto nusikalstamumo ir terorizmo poveikį Europai, kad ji taptų saugesnė visuomenei, piliečiams ir ekonominei veiklai.

13.3 Pilietinės visuomenės dalyvavimo sąlygos

13.3.1 Pilietinė visuomenė tikisi, kad ES ir valstybių narių institucijos atsižvelgs į piliečių išreikštą susirūpinimą ir raginimą veiksmingai kovoti su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu. Piliečiai nepageidauja girdėti valstybinio, politinio arba teisinio pobūdžio pasiteisinimų dėl neišspręstų kovos su nusikalstamumu ir terorizmu problemų. Jie pageidauja sprendimų. Šis forumas turėtų pateikti atsakymus į jiems rūpimus klausimus.

13.3.2 EESRK mano, kad, nors Komisijos pasiūlymas dėl Europos viešosios ir privačiosios partnerystės platformos sukūrimo yra žingsnis į priekį, to nepakanka.

13.3.3 EESRK turėtų dalyvauti veikloje, susijusioje su šios platformos parengimu ir įvertinimu.

13.3.4 Pagal Sutartį ES pilietinei visuomenei atstovauja Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas. Žinoma, turės dalyvauti ir kiti su specifiniais interesais susiję dalyviai, tačiau EESRK platformoje turėtų atstovauti trys nariai (kiekvienoje grupėje po vieną).

13.3.5 EESRK ragina valstybes nares vietos ir savivaldybių lygmeniu skatinti kurti viešosios ir privačios partnerystės platformas, kurioms būtų keliami tie patys su dalyvavimu ir bendradarbiavimu susiję uždaviniai kaip ir ES lygmeniu.

13.4 Viešosios ir privačios partnerystės kovoje su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu

13.4.1 EESRK nuomone, partnerystė turi būti taikoma plačiai, kad būtų skatinami ryšiai, kurie galėtų atsirasti kovoje su nusikalstamumu ir terorizmu.

13.4.2 Pagrindiniai tokio bendradarbiavimo uždaviniai:

a) vienas pagrindinių pilietinės visuomenės tikslų yra ne tik užkirsti kelią neteisėtiems teroristų ir nusikaltėlių organizacijų veiksmams, bet ir apsaugoti pažeidžiamas žmones ir grupes nuo jų įtraukimo į teroristų arba nusikaltėlių tinklus;

- b) nustatyti nusikalstamų grupuočių labiausiai pažeidžiamas vietas ir propaguoti savigyną ir ryšius su jėgomis, kurios skirtos sunaikinti organizuotą nusikalstamumą ir terorizmą;
- c) teikti informaciją ir dalytis patirtimi siekiant apriboti galimybes padaryti nusikaltimą;
- d) perduoti ES ir nacionalinėms institucijoms spręsti įvairiems pilietinės visuomenės sektoriams susirūpinimą keliančius klausimus, kad šios institucijos galėtų kovos su nusikalstamumu ir terorizmu pastangas nukreipti į labiausiai piliečiams rūpimas sritis;
- e) perduoti ES ir nacionalinėms institucijoms informaciją apie pagrindinius ES įmonių ir organizacijų poreikius, susijusius su jų apsauga nuo organizuoto nusikalstamumo; apsvarstyti su šiomis institucijomis geriausius apsaugos nuo nusikaltėlių išpuolių ir kovos su nusikalstamumu būdus;
- f) apibrėžti galimybes keistis patirtimi konkrečiose srityse ir ypač opiomis temomis, susijusiomis su organizuoto nusikalstamumo skverbimusi; pirmenybė turėtų būti teikiama finansų, transporto, ryšių ir energetikos sektoriams;
- g) kurti prevencijai skirtas Europos platformas;
- h) organizuoti diskusijų forumą, kad būtų galima įvertinti paramos ir dėmesio terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo aukų poreikiams lygi;
- i) parengti su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu susijusią Bendrijos strategiją ir politikos kryptis, kuriose atsispindėtų civilinės visuomenės požiūris;

j) plėsti pagrindinių abiejų sektorių ekspertų ryšius, kad būtų galima visiškai panaudoti kovos su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu metu sukauptas žinias ir patirtį;

k) dalyvauti kuriant ir įvertinant platformas.

13.5 Bendradarbiavimo sistemos

13.5.1 Viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo sistema, kuri naudotų panašias į Komisijos pasiūlyme nurodytas priemones, būtų ideali priemonė ryšiams tarp šių dviejų sektorių užmegzti. Kuo aukštesniu lygiu platformoje būtų atstovaujama, tuo didesnę poveikį turėtų viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimas ir tuo veiksmingesnės būtų jo metu sukurtos kovos su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu priemonės.

13.5.2 Bendradarbiavimo sistema turi sudaryti galimybę sukurti su konkrečiomis sritimis arba klausimais susijusias darbo grupes, kurios nagrinėtų konkrečią temą ir būtų tiesiogiai susijusios su viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimui skirtu organu.

13.5.3 Bendradarbiavimo platforma į savo posėdžius galėtų pakviesti organizacijų, įmonių, ekspertų, ES ir nacionalinių institucijų atstovus bei visus tuos, kurie galėtų pasidalyti informacija, patirtimi arba įnešti svarų indėlį į kovą su terorizmu ir organizuotu nusikalstamumu.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Darbinės veiklos kokybės, našumo ir užimtumo globalizacijos ir demografinių problemų fone

(2006/C 318/27)

Suomija, perimanti pirmininkavimą ES, 2005 m. lapkričio 17 d. vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Darbinės veiklos kokybės, našumo ir užimtumo globalizacijos ir demografinių problemų fone*.

Skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 16 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Ursula Engelen-Kefer.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 116 narių balsavus už, 3 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Lisabonos darbotvarkė — tai Europos atsakas į globalizacijos iššūkius. Reikia pagerinti Europos konkurencingumą pasauliniu mastu tinkamai derinant ekonominę, užimtumo, socialinę ir aplinkosaugos politiką. Todėl Europos ekonomikai labai svarbu pasinaudoti globalizacijos teikiamomis galimybėmis sukuriant naujas užimtumo sritis perspektyvioje ekonomikos srityse ir diegiant naujoves užtikrinti spartesnį augimą. Todėl Europa turėtų prisiminti savo stipriąsias puses: aukštą produktų ir paslaugų kokybę, gerai parengtus darbuotojus ir socialinį modelį. Ji privalo konkuruoti su savo pasauliniais varžovais dėl kokybės, užuot varžiusis dėl žemiausių atlyginimų ir socialinių standartų, kur ji gali tik pralaimėti. Tokios varžybos dėl darbinės veiklos kokybės reikalauja kompleksinės, naujoves įgyvendinančios politikos, apimančios ir mikroekonomikos lygmenį, t. y., įmonių struktūras ir darbinės veiklos kokybę.

1.2 Lisabonos strategijos programinis tikslas yra sukurti ne tik daugiau, bet ir geresnių darbo vietų. Vis dėlto ligšiolinėse diskusijose dėl Lisabonos strategijos įgyvendinimo nebuvo skirta reikiamo dėmesio kokybei. Didinant investicijas, tarp jų ir investicijas į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą, į mokslą ir kvalifikacijos atsižvelgiant į žinių ir informacinės visuomenės reikalavimus, darbinės veiklos kokybės gerinimas yra priemonė, padedanti kelti darbo našumą ir diegti įmonėje naujoves. Tai patvirtina moksliniai tyrimai, skirti nustatyti ryšį tarp darbo kokybės ir našumo, ir įvertinti „gero darbo“, motyvuojančio darbuotojus dirbti ir didinti darbo našumą, svarbą.

1.3 Darbo kokybė apima įvairius aspektus: tai pavojų sveikatai šalinimas ir mažinimas, darbo organizavimas darbo vietoje, socialinis draudimas, įskaitant ir tinkamą atlygį, galimybė kelti kvalifikaciją ir tobulinti gebėjimus, taip pat priemonės, padedančios geriau derinti šeimą ir profesiją. Kaip parodė Dublino fondo atlikto tyrimo *Dėl geresnių gyvenimo ir darbo sąlygų* rezultatai, minėtų priemonių įgyvendinimas turės teigiamo poveikio darbo našumui, EESRK buvo supažindintas su šio tyrimo rezultatais. Ypatinga reikšmė tenka savanoriškomis įmonių programoms, skirtoms stiprinti darbuotojų sveikatą. Saugios ir nekeliančios

pavojaus sveikatai darbo vietos, taip pat darbo organizavimo formos, suteikiančios darbuotojams daugiau laisvės atliekant savo darbą, yra svarbus veiksnys didinant darbo našumą ir gebėjimus diegti naujoves, tokiame darbo organizavime turi įtakos ir socialinės sąlygos. EESRK laikosi nuomonės, kad įmonių struktūros ir įmonių kultūra turi atsižvelgti į tai. Todėl reikia įgyvendinti Lisabonos strategiją ir įmonės lygmeniu, būtina susieti ekonominius ir socialinius tikslus. Socialinis dialogas taip pat vaidina svarbų vaidmenį.

1.4 Darbo kokybės gerinimui reikia plačios koncepcijos, atsižvelgiančios į darbo aplinkos pokyčius ir į ypatingus vyresnio amžiaus darbuotojų poreikius. Laikantis Komisijos Bendrijos strategijoje dėl sveikatos ir saugos darbo vietose apibrėžtos koncepcijos „Gera savijauta darbe“, ypač svarbu nuolat mažinti pavojų sveikatai ir nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų skaičių. Šiame kontekste reikia ypatingą dėmesį skirti nesąžiningiems darbo santykiams, kuriems būdingas žemas socialinės apsaugos lygis. Kartu labai svarbu siekti, kad naujos darbo organizavimo formos skatintų darbuotojų pasitenkinimą savo darbu ir jų norą dirbti. Kolegialaus darbo formos ir horizontalios hierarchijos struktūros, daugiau savarankiškumo, pvz., grupinis ir komandinis darbas leidžia plačiai pritaikyti žmonių žinias ir gebėjimus ir atsižvelgia į reikalavimus siekti ekonomikoje daugiau lankstumo. Geros darbo sąlygos ir darbo organizavimo formos, daugiau galimybių veikti ir dalyvauti skirstant pelną yra svarbi sąlyga, siekiant pagerinti darbo našumą ir sustiprinti įmonių gebėjimą diegti naujoves. Todėl EESRK remia lankstumo ir užimtumo saugumo (angl. *flexicurity*), t.y. subalansuoto lankstumo ir socialinio saugumo santykio, koncepciją, kurią priėmė Užimtumo ir socialinės politikos taryba 2006 m. birželio 1–2 d.

1.5 EESRK siūlo užsakyti parengti kitas studijas apie darbo kokybės ir darbo našumo ryšį. Dublino fondas (Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas) galėtų būti tam tinkanti institucija. Be to, EESRK siūlo sukurti europietišką darbo kokybės indeksą, sudarytą iš įvairių „gero darbo“ kriterijų, kurie būtų apibrėžiami remiantis ta tema atliktais tyrimais; toks

indeksas turėtų būti reguliariai tikslinamas ir skelbiamas. Toks indeksas galėtų padėti išryškinti pokyčius ir pasiektą pažangą, kartu sukurti naujų iniciatyvų, gerinančių darbinės veiklos kokybę, pagrindą. Vertinimui atlikti galima pasitelkti socialinius partnerius, jie galėtų reguliariai teikti savo nuomones.

2. Argumentai ir pastabos

2.1 Nuomonės priešistorė

2.1.1 Suomijos vyriausybė, kuri 2006 m. antrąjį pusmetį perims pirmininkavimą ES Tarybai, kreipėsi į EESRK prašydama parengti tiriamąją nuomonę dėl darbinės veiklos kokybės, našumo ir užimtumo sąsajų, kadangi šie klausimai bus svarbiausia politinių diskusijų tema.

2.1.2 Todėl šioje tiriamojoje nuomonėje bus analizuojama, kokią įtaką darbo kokybė turi darbo našumo didinimui ir ekonomikos augimui, kaip darbo kokybės gerinimas gali padėti kuriant žinių ir informacijos visuomenę ir siekiant Lisabonos strategijos tikslų įgyvendinimo. Globalizacija ir demografiniai pokyčiai aptariami tik kaip bendrosios sąlygos.

2.2 Įžanga

2.2.1 Globalizacija susijusi su rizika, tačiau kartu ji teikia ir naujų galimybių. Rizika susijusi su tuo, kad Europos ekonomika dėl paastrėjusios pasaulinės konkurencijos ir naujo tarptautinio darbo pasidalijimo praranda darbo vietas vykstant įmonių restruktūrizacijai ir perkeltant darbo vietas kitur, jei nepavyksta sukurti naujų užimtumo sričių. Kartu padidėja spaudimas Europos socialiniams standartams ir Europos socialiniam modeliui apskritai, nes bendroje pinigų erdvėje darbo užmokesčio ir socialinės išlaidos yra svarbiausias konkurencijos veiksnys. EUROSTATO tyrimas (2006 m. kovo mėn.) vis dėlto parodė, kad 2005 m. 25 ES šalyse darbo išlaidos didėjo lėčiau nei JAV. Lisabonos strategija - tai Europos atsakas į globalizacijos iššūkius. Reikia pagerinti Europos konkurencingumą pasauliniu mastu tinkamai derinant ekonominę, užimtumo, socialinę ir aplinkosaugos politiką.

2.2.2 Tačiau prisitaikymo strategija, paremta vien darbo rinkų lankstumo didinimu, socialinių standartų ir socialinių išmokų mažinimu, nepadės pasiekti šio tikslo. Daug svarbiau išnaudoti globalizacijos teikiamas galimybes Europos ekonomikai, juo labiau kad Europa yra patraukli verslo ir investicijų vieta, kuriai būdingi šie veiksniai:

- Euro zonos patrauklumas
- stabili demokratija ir socialinė taika
- patikimumas
- veiksmingos viešosios paslaugos
- išvystyta infrastruktūra.

EESRK nuomone, labai svarbu, kad lankstumo ir socialinės saugos santykis būtų darnus ir atitiktų lankstumo ir užimtumo saugumo koncepciją. Siekiant tokio subalansuoto lankstumo ir socialinės saugos santykio svarbios keturios sąlygos: tinkamos sutartys, aktyvi darbo rinkos politika, pripažintos visą gyvenimą trunkančio mokymosi koncepcijos ir šiuolaikinės socialinės apsaugos sistemos⁽¹⁾. 2006 m. birželio 1–2 d. vykusiam Užimtumo ir socialinių reikalų ministrų tarybos posėdyje priimtoje rezoliucijoje lankstumo ir užimtumo saugumo koncepcija aprašoma išsamiau. Atitinkamai sutartyse turi būti derinamas saugumas ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonės. Pabrėžiama, kad bet kokioje sutartyje turi būti ginamos darbuotojų teisės. Atnaujinant socialinės apsaugos sistemas būtina siekti, kad būtų labiau atsižvelgiama į naujas užimtumo formas ir, kad moterys galėtų pačios pasirūpinti tuo, kad ateityje jos turėtų teisę gauti pensiją. Nedarbo draudimas turi visiems su susijusiems asmenims garantuoti gyvenimą užtikrinančias pajamas. Tačiau tuo pačiu metu turi būti skatinami ir remiami darbo ieškantys asmenys. Toliau kalbama apie tai, kad aktyvi darbo rinkos politika, visą gyvenimą trunkantis mokymasis ir kvalifikacijos kėlimas įmonėse yra labai svarbūs pereinant nuo darbo vietos saugumo prie užimtumo saugumo⁽²⁾. EESRK šiame kontekste pritaria tam, kad socialiniai partneriai ir kiti suinteresuotieji subjektai turi būti įtraukiami kuriant tolesnes „lankstumo ir užimtumo saugumo“ politikos priemones.

2.2.3 Globalizacija teikia galimybių sutelkti dėmesį į perspektyvias ekonomikos sritis bei naujoves; užuot pradėjus pasaulyje konkuruoti dėl žemesnių socialinių standartų verčiau konkuruoti dėl kokybės ir kurti naujas, geras darbo vietas. Nors pasaulinės konkurencijos sąlygomis aukšti socialiniai standartai yra išlaidų veiksnys, bet kartu jie yra tam tikras verslo ir investicijų vietos pranašumas, nes tai yra svarbi visuomenės sanglaudos prielaida, skatinanti darbuotojų darbo našumą ir gebėjimą taikyti naujoves. Šis produktyvus socialinės politikos vaidmuo yra būdingas Europos socialiniam modeliui, kuris grindžiamas bendromis vertybėmis, kaip antai „solidarumu ir sanglauda, lygiomis galimybėmis ir kova su visomis diskriminacijos rūšimis, tinkamomis sveikatos ir saugos sąlygomis darbo vietoje, galimybėmis visiems įgyti išsilavinimą ir gauti sveikatos priežiūrą, gyvenimo ir darbo kokybę, tvarių vystymų bei pilietinės visuomenės dalyvavimu. Be to, dar reikia paminėti viešųjų paslaugų vaidmenį socialinei sanglaudai ir socialiniam dialogui. Šios vertybės rodo, kad Europa pasirinko socialinę rinkos ekonomiką“⁽³⁾. Kad galėtų išsilaikyti pasaulinės konkurencijos sąlygomis, Europa privalo pabrėžti stipriąsias savo socialinio modelio puses⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ 2006 m. birželio 1–2 d. Tarybos išvados, dokumento vokiečių kalba, 17 psl. URL: http://www.consilium.europa.eu/cms3_applications/Applications/newsRoom/LoadDocument.asp?directory=en/lsa/&filename=89830.pdf.

⁽²⁾ Lankstumas ir užimtumo saugumas: bendras Užimtumo komiteto ir Socialinės apsaugos komiteto įnašas, priimta Užimtumo ir socialinės politikos tarybos posėdyje, įvykusiam 2006 m. birželio 1–2 d. URL: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st09/st09633.en06.pdf>.

⁽³⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui Europos vertybės globalizuotame pasaulyje „Komisijos įnašas į spalio mėnesio valstybių ir vyriausybių vadovų susitikimą“ (COM(2005) 525 final./2, 2005 11 3), p. 5.

⁽⁴⁾ Nuomonė dėl Socialinės sanglaudos: sukonkretinti Europos socialinio modelio turinį priimta liepos 6 d. Pranešėjas Ehnmark. URL: http://eescopinions.eesc.europa.eu/viewdoc.aspx?doc=//esppub1/esp_public/ces/soc/soc237/lt/ces973-2006_ac_lt.doc.

2.2.4 Šie tikslai, kuriuos Europos Sąjunga iškėlė Lisabonos strategijoje, bus įgyvendinti tik tada, jei aktyvia socialine politika stiprinsime socialinę sanglaudą, didinsime (darbo) našumą, taikydami daugiau informacijos ir ryšių technologijų (IRT) ir kartu pagerinsime darbo kokybę, darbuotojų motyvaciją ir pasitenkinimą darbu kaip svarbią naujovių prielaidą. Naujovės - tai ne vien techninis reiškinys, kuris atsispindi naujuose produktuose ir gamybos methoduose. Naujovės - tai veikiau socialinis procesas, kuris priklauso nuo žmonių, jų žinių, kvalifikacijos ir gebėjimų. Todėl norint pasiekti šiuos tikslus reikalingos naujos darbo organizavimo formos, leidžiančios žmonėms pritaikyti savo žinias ir gebėjimus ir dalyvauti priimančioms sprendimus, pvz. darbas grupėje ir kolektyve, geresnė vadovų ir darbuotojų sąveika. Ypatyngas iššūkis yra demografiniai pokyčiai, dėl kurių gali pakisti darbo kolektyvų amžiaus struktūra. Viena vertus, čia labai svarbu teikiant vyresnio amžiaus žmonėms tikslingas kvalifikacijos kėlimo galimybes sudaryti jiems sąlygas prisitaikyti prie naujų darbo reikalavimų, atsirandančių dėl techninių ir organizacinių permainų. Antra vertus, būtina atsižvelgti į pakitusį vyresnio amžiaus darbuotojų darbo našumą ir taikyti darbo formas, tinkančias tokio amžiaus žmonėms. Ir vienu ir kitu atveju firmos turi iš naujo apgalvoti personalo politiką, kuri sudarytų vyresnio amžiaus darbuotojams daugiau galimybių dirbti ⁽⁵⁾.

2.2.5 Naujovių skatinimas kaip svarbus veiksnys, padedantis siekti Lisabonos tikslų, reikalauja ne tik padidinti investicijas mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros srityje, bet ir imtis kitų priemonių valstybės ir įmonės lygiu. Tam reikia gerinti gebėjimus taikyti naujas technologijas, kartu keisti įmonių darbo struktūras naujomis darbo organizavimo formomis, suteikiančiomis darbuotojui daugiau savarankiškumo, ir gerinti bendradarbiavimą su vadovaujančias pareigas užimančiais asmenimis, taip pat didinti aukštas pareigas einančių moterų užimtumo lygį ir sudaryti joms geresnes sąlygas derinti profesiją ir šeimą. Juk apskritai svarbu gerinti darbo sąlygas siekiant išvengti streso ir profesinių ligų, kad būtų galima išlaikyti darbuotojų, ypač vyresnio amžiaus, darbingumą ir užtikrinti vyresnio amžiaus darbuotojams tinkamas sąlygas. Šiame kontekste Komitetas atkreipia dėmesį į sveikatos stiprinimo programas darbe, kurias įmonės savanoriškai siūlo savo darbuotojams. Papildomai remdamas šias priemones, viešasis sektorius galėtų padėti jas plačiau taikyti mažosiose ir vidutinėse įmonėse. Taip pat yra svarbu integruoti jaunimą, nes kolektyvuose, kuriuose dirba įvairaus amžiaus darbuotojai, jaunimo gebėjimus papildo vyresniųjų patirtis ir žinios, tokiu būdu gimsta geriausias, naujovėmis pagrįstos idėjos.

2.2.6 Darbo sąlygų reglamentavimas kolektyvinėse sutartyse yra svarbiausias socialinių partnerių uždavinys. Todėl gerinant

⁽⁵⁾ Žr. toliau nurodytas EESRK nuomones:

dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui „Pagyvenusių darbuotojų užimtumo didinimas ir pasitraukimo iš darbo rinkos vėlinimas“ (pranešėjas Dantin) (OL C 157, 2005 6 28, p.120-129).

URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/oj/2005/c_157/c_15720050628lt01200129.pdf.

dėl Komunikato Komisijai, Tarybai ir Europos Parlamentui „Darbo našumas: Raktas į Europos ekonomiką ir įmones“, Pranešėjai: Morgan/Sirkeinen; antrasis pranešėjas Ehnmark (OL C 85, 2003 4 8, p. 95-100);

URL: http://europa.eu/eur-lex/pri/de/oj/dat/2003/c_085/c_08520030408de00950100.pdf.

darbinės veiklos kokybę socialiniam dialogui tenka didžiulė reikšmė visuose lygmenyse. Norint sukurti sveikas darbo sąlygas ir investicijoms palankią darbo aplinką taikant darbo organizavimo formas, suteikiančias pavieniui individui daugiau laisvės ir galimybių priimti sprendimus, reikia plėtojant partnerystę bendradarbiauti su darbuotojais ir atstovauti jų interesams įmonėje. Tik tada, jei suinteresuotieji asmenys ir jų interesams atstovaujantys asmenys dalyvaus, bus galima pasiekti Lisabonos tikslus ir sukurti geresnių darbo vietų. Taip suprantama partnerystė, siekiant permainų ir geresnės darbo kokybės, turi prasidėti įmonės lygmeniu ir toliau ją reikia plėtoti socialinio dialogo metu sektorių lygmeniu ir bendradarbiaujant pavieniams sektoriams. EESRK džiaugiasi, kad prieš prasidedant neformaliai Užimtumo ir socialinių reikalų tarybos sesijai 2006 m. birželio 6 d, įvyko pirmas susitikimas, kuriame socialiniai partneriai galėjo pasikeisti nuomonėmis, taip pat dalyvaujant ir vienam pilietinės visuomenės atstovui. EESRK tikisi, kad socialiniai partneriai gali susitarti dėl bendro įnašo į su lankstumu ir užimtumo saugumu susijusias diskusijas dėl darbo kokybės, našumo ir užimtumo.

2.3 Augimas, darbo našumas ir užimtumas

2.3.1 Ne paslaptis, kad aukšti augimo ir užimtumo tikslai, kuriuos 2000 m. kovo mėn. Lisabonoje numatė Europos Vadovų Taryba, esant dar palyginti palankioms ekonominėms sąlygoms, lig šiol nėra iš tolo nepasiekti. „Keliais atžvilgiais ES ekonomika dabar labiau nei 2000 m. kovo mėn. atsilieka nuo tikslo tapti konkurencingiausia pasaulio ekonomika“ ⁽⁶⁾, sakoma 2005 m. liepos 15 d. ekonomikos politikos pagrindinėse gairėse. Greta nuolatinio aukšto nedarbo lygio, kurį atspindi tik nežymus užimtumo pagerėjimas iki 63 proc. 2003 m. - gerokai žemesnis nei iki 2010 metų numatytas 70 proc. - žemas darbo našumo augimas yra viena iš to priežasčių. 2004 m. lapkričio mėn. į šią aplinkybę atkreipė dėmesį Wim Kok vadovaujama ekspertų grupė savo ataskaitoje dėl Lisabonos strategijos. Darbo našumo augimo sumažėjimas ES (skaičiuojant vienai darbo valandai) „XX a. paskutinio dešimtmečio viduryje sumažėjęs darbo našumo augimas gali būti daugiau ar mažiau siejamas su mažesnėmis investicijomis, tenkančiomis vienam darbuotojui, ir sulėtėjusia technologijų plėtra“ ⁽⁷⁾. Pasak ekspertų grupės parengto pranešimo, šio sulėtėjimo priežastys yra „tos pačios, dėl kurių Europa negali pasiekti Lisabonos strategijos tikslų: nepakankamos investicijos į mokslinius tyrimus ir taikomąją veiklą bei švietimą, prasti gebėjimai mokslinių tyrimų rezultatus panaudoti paklausių produktų ir procesų kūrimui,

⁽⁶⁾ 2005 m. liepos 12 d. Tarybos rekomendacija dėl valstybių narių ir Bendrijos bendrųjų ekonominės politikos gairių (2005-2008) (OL L 205..2005 8 6, 28-37 p.).

URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/oj/2005/l_205/l_20520050806lt00280037.pdf.

⁽⁷⁾ „Iššūkių akivaizdoje — Lisabonos augimo ir užimtumo strategija“. Wim Kok vadovaujamos Aukšto lygio grupės ataskaita (Wim Kok pranešimas), 2004 m. lapkričio mėn., p.18.
URL: http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/kok_report_lt.pdf.

mažesnis Europos IRT [...] naudojančių paslaugų [...] našumas dėl lėtesnio IRT platinimo“⁽⁸⁾. Europos ekonomikai akivaizdžiai trūksta investicijų į ateities produktus ir technologijas, gebėjimo kurti naujoves, o tai kartu yra sąlyga investuoti į žmonių kvalifikacijos kėlimo galimybes. Nedidelės išlaidos, skiriamos moksliniams tyrimams ir plėtrai, palyginti su tikslu iki 2010 metų tam skirti 3 proc. vidaus produkto, tėra tik vienas iš rodiklių. Be to, tik 55 proc. Sąjungos mokslinių tyrimų finansuoja privatus ūkio sektorius, tai laikoma svarbia priežastimi, dėl kurios ES smarkiai atsilieka nuo JAV naujovių⁽⁹⁾ srityje.

2.3.2 2006 m. kovo mėn. pavasario Europos Vadovų Tarybos susitikime pateiktame pranešime Komisija priėjo prie išvados, kad ES, nepaisant visų pastangų, „iki 2010 m. ES greičiausiai nepasieks tikslo padidinti išlaidas moksliniams tyrimams iki 3 proc. BVP“.⁽¹⁰⁾ Šiame kontekste ji pabrėžia būtinybę didinti privačias investicijas, kad vidaus rinkos politika kartu galėtų sudaryti joms geresnes sąlygas. Greta makroekonomikos politikos, orientuotos į augimą ir užimtumą, tik tokia strategija, kuri nukreipta į naujovių skatinimą, padės sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų. Tą pabrėžia ir Europos Vadovų Tarybos pavasario susitikimo išvados, kuriose reikalaujama „visapusiško požiūrio į inovacijų politiką“, kuris taip pat apima investicijas į bendrąją ir į profesinį lavinimą⁽¹¹⁾. 2006 m. birželio 15–16 d. vykusiam Europos Vadovų Tarybos susitikime buvo dar kartą pabrėžta būtinybė investuoti į žinias ir naujoves, taip pat buvo atkreiptas dėmesys į su tuo susijusias nacionalines ir Europos priemones⁽¹²⁾.

2.4 Investicijos į žmones kaip prielaida kurti žiniomis ir naujovėmis grįstą ekonomiką

2.4.1 Žiniomis grindžiamos ekonomikos ir visuomenės gamybos ir paslaugų struktūros yra nuolat atnaujinamos taikant IR technologijas ir naujoviškus produktus bei gamybos būdus. Kartu keičiasi darbo organizacija tiek gamyboje, tiek ir valdyme. Šis techninis ir organizacinis struktūros pasikeitimas gamyboje ir valdyme taip pat lemia darbo sąlygų pokyčius, į kuriuos reikia atsižvelgti tiek bendrojo, tiek ir profesinio lavinimo mokyklose, taip pat ir keliant kvalifikaciją. IT žinios ir gebėjimas naudotis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis (gebėjimas

naudotis informacinėmis priemonėmis), taip pat bendravimo įgūdžiai ir gebėjimas dirbti komandoje, užsienio kalbų mokėjimas tampa pagrindiniais veiksniais, leidžiančiais atitikti naujuosius darbo reikalavimus. Visose švietimo sistemose reikia atsižvelgti į šių bendrųjų gebėjimų perteikimą, kad patobulinus darbuotojų kvalifikaciją būtų galima įmonėse sustiprinti gebėjimus diegti naujoves.

2.4.2 2003 m. lapkričio mėn. Užimtumo darbo grupė savo pranešime atkreipė dėmesį, kad švietimo lygio gerinimas ir nuolatinis kvalifikacijos kėlimas prisitaikant prie žiniomis grįstos ekonomikos reikalavimų turi svarbiausią reikšmę užimtumo didinimui. Labai svarbu ne tik kelti bendrojo išsilavinimo lygį, bet ir palengvinti sąlygas tiek viešojo, tiek privataus sektoriaus įvairių profesijų atstovams nuolat kelti kvalifikaciją. Pirmenybę vertėtų teikti tiems, kuriems to labiausiai reikia, t. y. žemos kvalifikacijos, vyresnio amžiaus asmenims ir mažų bei vidutinių įmonių darbuotojams. Užimtumo darbo grupė pabrėžia visų pirma ekonomikos atsakomybę ir ragina darbdavius prisiimti daugiau atsakomybės už nuolatinį jų darbuotojų kvalifikacijos kėlimą⁽¹³⁾. Derinant teisės aktus ir savanoriškas taisykles būtina užtikrinti, kad darbdaviai pakankamai investuotų į kvalifikacijos kėlimą ir kad išlaidos būtų teisingai paskirstomos (pvz., pasitelkiant į pagalbą pavienių sektorių arba regionų kvalifikacijos kėlimo fondus, mokesčių užskaitos arba kvalifikacijos kėlimo išlaidų pasidalijimas, pvz., Prancūzijoje)⁽¹⁴⁾. EESRK mano, kad kiekvienas darbuotojas turi turėti teisę kelti kvalifikaciją.

2.4.3 „ES socialinės politikos ateities“ ekspertų darbo grupė taip pat rekomenduoja, kad Sąjunga, įgyvendindama Europos užimtumo strategiją, turėtų sutelkti dėmesį į tai, kaip apskritai sukurti švietimo sistemoje prielaidas žiniomis grindžiamai visuomenei ir pagerinti pačią švietimo sistemą.⁽¹⁵⁾ Ekspertų grupė teikia eilę pasiūlymų, taikytinų visose bendrojo ir profesinio lavinimo pakopose. Ypatinga reikšmė teikiama profesinės kvalifikacijos kėlimui. Ekspertų grupė siūlo į kolektyvines ir darbo sutartis įtraukti bendrą teisę kelti kvalifikaciją. Be to, įmonės turėtų parengti kiekvienam darbuotojui personalo įgūdžių tobulinimo planus ir sukurti vidinę įmonės kvalifikacijos kėlimo ir gebėjimų vadybos sistemą. Tad gerų pasiūlymų netrūksta, reikia tik juos įgyvendinti.

⁽⁸⁾ Ten pat.

⁽⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl 7-osios Bendrosios tyrimų programos: „Demografinių pokyčių tyrimų poreikis — pagyvenusių žmonių gyvenimo kokybė ir technologijų poreikis 15.9.2004“. Pranešėja Heinisch (OL C 74, 2005 03 23, p. 44-54).
URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/oj/2005/c_074/c_07420050323lt00440054.pdf.

⁽¹⁰⁾ Komisijos komunikatas pavasario Europos Vadovų Tarybai „Metas judėti sparčiau — Naujoji partnerystė vystymo ir užimtumo labui“ (COM(2006) 30 final).

⁽¹¹⁾ Briuselio Europos Vadovų Taryba, 2006 m. kovo mėn. 23–24 d. — Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, 18 ir tolesni punktai http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/de/ec/89030.pdf.

⁽¹²⁾ Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, 20 ir 21 punktai.
URL: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/90111.pdf.

⁽¹³⁾ Užimtumo darbo grupės, vadovaujamos Wim Kok, pranešimas „Darbas, darbas, darbas — Sukurti daugiau darbo vietų Europoje“ 2003 m. lapkričio mėn., 49 p.

URL: http://ec.europa.eu/comm/employment_social/employment_strategy/pdf/etf_en.pdf.

⁽¹⁴⁾ Ten pat, 51 psl.

⁽¹⁵⁾ Aukšto lygio darbo grupės ataskaita apie socialinės politikos ateitį išsiplėtusioje Europoje, parengta 2004 m. gegužės mėn.
URL: http://ec.europa.eu/comm/employment_social/publications/2005/ke6104202_en.pdf.

2.5 Darbo kokybės gerinimas siekiant sustiprinti gebėjimus diegti naujoves ir pagerinti vyresnio amžiaus darbuotojų integraciją

2.5.1 Darbinės veiklos kokybė ir našumas

2.5.1.1 Perėjimas prie žiniomis pagrįstos ekonomikos, kuri geba diegti naujoves, reikalauja naujų iniciatyvų, gerinančių darbo kokybę. Sveikatai nekenksmingos darbo sąlygos ir darbo organizavimas, pagrįstas glaudesniu vadovų, vadybininkų ir kitų darbuotojų kategorijų bendradarbiavimu, lygiateisiu bendradarbiavimu ir galimybe dalyvauti priimančioms sprendimams, didina darbuotojų pasitenkinimą savo darbu ir prisideda prie įmonės ekonominės sėkmės. Ir atvirkščiai, kenksmingos ir nesveikos darbo sąlygos blogina gyvenimo kokybę ir sukelia papildomų išlaidų visuomenei bei mažina darbo našumą, o tai turi neigiamą padarinių ekonomikos gebėjimui diegti naujoves. Tai įrodo šios srities moksliniai tyrimai, kurių, deja, dar yra per mažai.

2.5.1.2 Tyrime, kurį parengė Europos saugos ir sveikatos darbe agentūra (2004 m.), išsamiai išnagrinėtas ryšys tarp darbo kokybės ir našumo⁽¹⁶⁾. Svarbiausia tyrimo išvada yra ta, kad įmonės sėkmės dabartinėmis paastrėjusios konkurencijos sąlygomis negalima vertinti vien tik įmonės ekonominiais rodikliais. Tokie veiksniai kaip patenkinti klientai, įmonės vidaus darbo santykių gerinimas, naujovių diegimas ir lanksčios organizacinės struktūros vaidina vis svarbesnį vaidmenį. Tyrimo rezultatai, paremti literatūros analize, rodo, kad tarp darbo sąlygų ir įmonės ekonominės sėkmės yra glaudus ryšys. Darbo kokybė daro didžiulę įtaką našumui ir pelningumui. Tyrime išvardyti šie įmonės sėkmę lemiantys veiksniai:

- įmonės tikslų ir personalo ugdymo koncepcijų derinimas, siekiant veiksmingesnio tikslų įgyvendinimo,
- įvairiapusiš požiūris į darbuotojų sveikatos stiprinimą, kuris apima ne vien darbo sąlygas, bet ir darbuotojų motyvaciją ir vadovų elgseną,
- sveikatos stiprinimo koncepcijas, siekiant išvengti rizikos darbuotojų sveikatai,
- darbo procesų ir organizavimo gerinimas diegiant technikos naujoves.

2.5.1.3 Remiantis įvairiose valstybėse ir pramonės šakose atliktais konkrečių atvejų tyrimais tame pačiame tyrime nurodomi šie veiksniai, galintys pagerinti darbo našumą:

- aukšta darbo kokybė, įskaitant geras sąlygas derinti šeimą ir profesiją, vaidina didžiulį vaidmenį;
- vadovaujančių darbuotojų draugiškas elgesys didina darbo našumą;

— darbo organizacijos formos, suteikiančios darbuotojams daugiau savarankiškumo ir atsakomybės, daro teigiamą poveikį;

— darbo metodų tobulinimas ir geresnis darbo vietos įrengimas tose veiklos srityse, kurios susijusios su sunkiu fiziniu darbu, padeda mažinti įtampą ir leidžia pasiekti aukštesnį darbo našumą. Todėl verta daryti šias investicijas;

— Ten, kur yra specifinė įtampa, reikia ieškoti netradicinių sprendimų, siekiant išvengti nelaimingų atsitikimų darbe. Neatvykimo į darbą dėl ligos skaičiaus sumažėjimas turi tiesioginę teigiamą įtaką darbo našumui.

2.5.1.4 Darbuotojų apkrovos spektras įmonėse pasikeitė, tam ypač turėjo įtakos IR technologijų taikymas. Be abejo, vis dar esama sričių, ypač pramonės gamyboje, kur vis dar vyrauja sunkus fizinis darbas. Apskritai psichologinių ir socialinių problemų padaugėjo dėl darbo intensyvumo ir spartos, taip pat pradėjus taikyti IR technologijas. Su darbu susijęs stresas yra didžiausias bet kokios veiklos ir ekonomikos srities apkrovos veiksnys ir kartu didžiausias prevencijos iššūkis. Europos agentūros atliktas tyrimas priėjo prie išvados, kad streso prevencija ne tik mažina išlaidas, bet ir gerina darbo našumą, nes darbuotojai labiau motyvuojami dirbti, pagerėja darbo atmosfera.

2.5.1.5 Kvalifikacijos reikalaujanti veikla, kuriai būdinga daugiau savarankiškumo, mažiau hierarchijos ypač išaugo vad. naujosios ekonomikos sąlygomis. Kartu padidėjo darbe patiriamas spaudimas. Darbo dienos ribos tampa vis labiau neapibrėžtos, o tai susiję su naujomis sveikatos alinimo formomis, pvz., *Burn out syndrom* (išsekimo sindromas), ir apskritai blogina darbo kokybę. Tuo pat metu kai kuriose srityse pastebima priešinga tendencija. Padidėjus išlaidoms ir konkurencijai, atsisakoma žmogiškų darbo organizavimo formų, pvz., grupinio darbo automobilių pramonėje, ir vėl grįžtama prie griežto darbo pasidalijimo struktūrų, kurioms būdingos vienos pusės apkrovos, keliančios riziką darbuotojų sveikatai.

2.5.1.6 Daugėja neskaidraus užimtumo, kuriam būdingas nepageidaujamas darbas ne visą dieną, terminuotas darbas, arba darbas kitam darbdaviui su juo nesudarius darbo sutarties; ši darbuotojų grupė dažniausiai susiduria su labai sunkiomis darbo sąlygomis, jų atliekamas darbas nereikalauja kvalifikacijos, yra monotoniškas, tai sunki fizinė apkrova visam organizmui arba sveikatai kenksmingos sąlygos. Neskaidrūs darbo santykiai dažnai pasižymi menka darbo kokybe, todėl ypač būtina imtis darbo saugos ir sveikatos apsaugos priemonių ir taikyti darbo organizavimo formas.

⁽¹⁶⁾ European Agency for Safety and Health at Work: Quality of the Working Environment and Productivity — Working Paper (2004). URL: http://ec.europa.eu/comm/employment_social/publications/2005/ke6104202_en.pdf (parengta tik anglų kalba).

2.5.1.7 Kokius reikalavimus patys darbuotojai kelia geram darbui, rodo reprezentatyvi Vokietijos darbuotojų apklausa, kurią atliko Tarptautinis empirinės socialinės ekonomikos institutas (INIFES) ⁽¹⁷⁾ Samdomų darbuotojų vertinimas parodė, kad darbuotojai pirmenybę teikia pajamų ir užimtumo saugumui, po to minimi kokybės aspektai ir prasmingas bei įdomus darbas. Trečioje vietoje buvo paminėti socialiniai aspektai, tokie kaip draugiškas vadovavimo stilius ir tarpusavio parama. Darbuotojų nuomone, šie aspektai nurodyta tvarka jiems yra svarbūs, kad galėtų jausti pasitenkinimą savo darbu ir būtų pasirengę dirbti:

1. nuolatinis, garantuotas uždarbis,
2. saugi darbo vieta,
3. darbas turi teikti pasitenkinimą,
4. virššininkas turi elgtis su pavaldiniais žmogiškai,
5. neterminuota darbo sutartis,
6. draugiškumo skatinimas darbe,
7. sveikatos apsauga darbo vietoje,
8. darbas turi būti prasmingas,
9. įvairiapusiškas, įdomus darbas,
10. galimybė daryti įtaką darbo metodams.

Šiems aspektams pritarė 70–90 proc. apklaustųjų. Kiti gero darbo kriterijai, kuriems taip pat pritarė dauguma (daugiau kaip 60 proc.) apklaustųjų, buvo siejami su galimybe tobulinti savo gebėjimus, taip pat virššininkams keliamu reikalavimu remti dalykinį ir profesinį tobulėjimą. Tyrimas taip pat parodė, kad aukšta darbo kokybė, kuri visiškai atitinka subjektyvius gero darbo kriterijus, padeda užtikrinti, kad darbuotojai būtų patenkinti savo darbu, jį mėgtų, dirbtų noriai ir našiai. Todėl galima daryti išvadą, jog tai taip pat turi įtakos darbo našumui, nors šis ryšys nebuvo konkrečiai nagrinėtas.

2.5.2 Darbo organizavimas atsižvelgiant į vyresnio amžiaus darbuotojus

2.5.2.1 Vyresnio amžiaus (55–65 metų) darbuotojų užimtumo lygis Europos Sąjungoje vis dar nepakankamas, ir

Lisabonos tikslas, kuriuo siekiama iki 2010 metų padidinti jų užimtumo lygį iki 50 proc., nebus pasiektas. Svarbi priežastis, dėl kurios vyresnio amžiaus darbuotojai nutraukia darbinę veiklą, yra sveikatos sutrikimai, kuriuos sukelia sunkios darbo sąlygos ir labai intensyvus darbas, taip pat aukštas nedarbo lygis. Pastaraisiais metais įmonių personalo politika buvo siekiama skatinti vyresnio amžiaus darbuotojus anksčiau išeiti į pensiją. Tai lėmė jų išstūmimą iš darbinės veiklos, kuris tapo didžiule našta socialinės apsaugos sistemoms.

2.5.2.2 EESRK nuomone, nepakanka vien tik suformuluoti aukštus tikslus nesukūrus sąlygų, kurios būtinos tokiems tikslams pasiekti. Atsižvelgiant į didelį darbo vietų trūkumą visų pirma svarbu įmonėse ir administracijose sumažinti darbuotojams daromą spaudimą, o darbo sąlygoms bei darbo našumui kelti tokius reikalavimus, kurie (ilgesnį) darbinės veiklos laiką atitiktų darbuotojų galimybes. Daugelyje įmonių dėl to reikia padidinti personalo skaičių, siekiant sumažinti darbuotojams daromą spaudimą dėl darbo krūvio ir išvengti ankstyvo sveikatos nualinimo. Svarbiausios priemonės, leidžiančios pasiekti šį tikslą, yra darbo kokybės gerinimas, taikant tinkamas darbo formas ir organizaciją, taip pat nustatant pakankamą personalo skaičių. Todėl reikia siekti ne didinti įstatyme numatytą pensinį amžių, o priartinti faktinį pensinį amžių prie įstatyme numatyto. Tam reikia priemonių, susijusių su darbo formomis, ir taikyti kitokią personalo politiką vyresnio amžiaus darbuotojams.

2.5.2.3 Ekspertų grupė „ES socialinės politikos ateitis“ rekomenduoja taikyti šiame kontekste trijų lygmenų priemones: Socialinės saugos sistemos reforma siekiama sumažinti paskatas pernelyg anksti nutraukti darbinę veiklą, joje taip pat numatyta imtis svarbiausių priemonių įmonės lygiu. Reikia siekti, kad vyresnio amžiaus darbuotojai aktyviau dalyvautų kvalifikacijos kėlimo programose, taip pat gerinti darbo sąlygas ir darbą organizuoti šiuolaikiškai. Naujos darbo organizacijos formos turėtų labiau atitikti vyresnio amžiaus darbuotojų gebėjimus ir žinias, ypač sukuriant senėjantiems darbuotojams pritaikytas darbo vietas ir palengvinant jiems sąlygas keisti darbą įmonės viduje. ⁽¹⁸⁾ Be to, reikia siekti, kad įvyktų visuomenės mentaliteto lūžis, leidžiantis iš naujo įvertinti patirties ir žinių naudą ir darbinės veiklos metu įgytus gebėjimus.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁷⁾ European Agency for Safety and Health at Work: Quality of the Working Environment and Productivity — Working Paper (2004). (tik anglų kalba)
URL: http://osha.eu.int/publications/reports/211/quality_productivity_en.pdf.

⁽¹⁸⁾ „Was ist gute Arbeit? Anforderungen aus Sicht von Erwerbstätigen“ (What is good work? Employees' expectations) — Summary. INIFES, November 2005.
URL: <http://www.inqa.de/Inqa/Redaktion/Projekte/Was-ist-gute-Arbeit/gute-arbeit-endfassung.property=pdf,bereich=inqa,sprache=de,rwb=truepdf> (tik vokiečių kalba).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos pilietybės ir priemonių ją padaryti matomą ir veiksmingą

(2006/C 318/28)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, remdamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 str. 2 dalimi, 2006 m. sausio 19 d. nusprendė parengti nuomonę dėl *Europos pilietybės ir priemonių ją padaryti matomą ir veiksmingą*.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 13 d. patvirtino savo nuomonę. Pranešėjas Bruno Vever.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 111 narių balsavus už, 22 — prieš ir 13 susilaikius.

1. Santrauka

1.1 Oficialaus Europos pilietybės teisių įtraukimo į naujausias sutartis nepakako visuomenės euroskepticizmo augimui sustabdyti. Europa kenčia nuo savo pačių piliečių įvairių suvokimo stygiaus aspektų: matavimo, įsisavinimo, informavimo, dialogo ir veiksmingumo trūkumas yra pagrindiniai per daug ilgame sąraše. Apskritai nusistovėjo pasitikėjimo stygius. Tai brangiai kainavo Sutarties dėl Konstitucijos Europai ratifikavimo procesui. ir šios Sutarties blokavimas gali dar labiau paskatinti euroskepticizmą.

1.2 Todėl būtina skubiai reaguoti: šiuo metu didesnė pirmenybė teiktina ne naujoms teisių deklaracijoms rengti, o konkreitiems veiksams, kad Europos pilietybė būtų visapusiškai įgyvendinta. Tam reikės ryžtingos ir tvirtos Komisijos iniciatyvos, geresnio institucijų valdymo, sustabdyti nuolat didėjančių atotrūkių tarp Europos nusistatytų tikslų ir skirtų per mažų lėšų jiems įgyvendinti, taip pat reikės glaudesnio valstybių, pasirengusių žengti pirmyn drauge, bendradarbiavimo, daugiau pilietinės visuomenės įtakos ir iniciatyvų.

1.3 EESRK pirmiausia siūlo užpildyti ypač nepateisinamas Europos spragas, t. y.:

- atnaujinti Europos asociacijų statuto rengimo darbus ir kaip galima greičiau jį patvirtinti,
- taip pat parengti ir patvirtinti Europos sveikatos draudimo fondų statutą,
- sukurti supaprastintą Europos statutą, prieinamą MVĮ,
- įdiegti Bendrijos patentą jį ratifikavusiose valstybėse narėse,
- panaikinti dvigubą apmokestinimą bent jau euro zonoje,
- užtikrinti nediskriminuojantį socialinio draudimo išmokų mobilumą.

1.4 Antra, EESRK siūlo plėtoti pilietiškesnę Sąjungos valdymą, t. y.:

- užpildyti europiečių informuotumo stygių žiniasklaidoje, skatinti geriausią praktiką pasitelkus Europos garso ir vaizdo sektoriaus agentūrą,
- didesnę reikšmę teikti projektų rengimo konsultaciniam etapui, siekiant geriau užtikrinti šių projektų pridėtinę vertę piliečiams,
- nustatyti ir viešai pagrįsti su Europos piliečių teisėmis susijusių projektų blokavimo Taryboje ar atmetimo Komisijoje priežastis,
- visose tiesiogiai pilietinę visuomenę dominančiose srityse skatinti socialinę savireguliaciją ir bendro reguliavimo metodus,
- bendradarbiaujant su įvairiomis agentūromis, susijusiomis su bendra rinka patikslinti Europos viešosios paslaugos sąvoką, ilgainiui įtraukiant Bendrijos prie išorės sienų esančias muitines,
- vystyti labiau dialoginio pobūdžio Europos informacijos būdus,
- įtraukti socialines ir profesines organizacijas į struktūrinių fondų vietoje taikomas intervencines priemones.

1.5 Galiausiai EESRK siūlo skatinti šias bendras iniciatyvas, skirtas europinės savimonės formavimui:

- teikti didesnę pirmenybę finansuojant iš Bendrijos biudžeto ypač svarbius didžiuosius Europos projektus (transeuropiniai tinklai, moksliniai tyrimai, moderniosios technologijos),
- investuoti į plataus masto Europos švietimo ir mokymo, įskaitant kalbų, programas, įtraukiant jaunimui patrauklią Europos savanoriškąją civilinę tarnybą,
- skatinti įžymius žmones liudyti savo europinę tapatybę,

- investuoti į plataus masto Europos programas, susijusias su kultūra ir žiniasklaida, pasitelkiant bendrą fondų ir mecenavimo statutą,
- siekti konkrečios ekonominės ir socialinės integracijos pažangos euro zonos lygiu,
- priimti tokius didelės politinės svarbos sprendimus: rinkti Europos Parlamentą tą pačią dieną, padaryti gegužės 9-ąją Europos nedarbo dieną, numatyti Europos visuomeninės iniciatyvos teisę.

1.6 Apskritai EESRK įsitikinęs, kad tokios iniciatyvos leistų europiečiams stipriau pajusti savo europinę pilietybę, veiksmingiau naudotis jos teikiamomis laisvėmis, taip pat leistų Europai atgauti tapatybę, dinamiškumą, konkurencingumą ir sanglaudą — aspektus, kuriuos valstybės narės šiuo metu stengiasi užtikrinti.

1.7 Siekdamas prisidėti prie šio tikslo, EESRK nutarė įsteigti nuolatinę grupę „Aktyvus Europos pilietiškumas“ ir netrukus organizuoti simpoziumą šia tema.

2. Įžanga

2.1 Nepaisant vyraujančio euroskeptiškumo, europiečiai yra stipriai prisirišę prie pagrindinių Europos sąrangos pranašumų, kurie jiems atrodo natūralūs ir nepakeičiami:

- taika ir valstybių narių bendradarbiavimas,
- visapusis jų demokratinių teisių įgyvendinimas,
- judėjimo ir mainų laisvės,
- valia susivienyti prieš pasaulinius iššūkius.

2.2 Europiečiai taip pat yra reiklūs šiai Europos sąrangai. Jie iš jos tikisi didesnės naudos, t. y.:

- jų politinių, pilietinių, dalyvavimo, ekonominių ir socialinių teisių vertės padidinimo,
- didesnės paramos jų tapatybei ir gyvenimo kokybei didžiųjų permainų laikotarpiu,
- daugiau augimo, darbo vietų ir ekonominio bei socialinio vystymosi,
- veiksmingesnio jų bendrų interesų rėmimo pasaulyje.

2.3 Daugeliui europiečių atrodo, kad šie lūkesčiai šiandien toli gražu nėra patenkinti, turint omenyje jų nerimą dėl kasdienio gyvenimo ir žvilgsnį į ateitį. Dvigubas „ne“, kurį pasakė Prancūzijos ir Nyderlandų rinkėjai Sutarties dėl Konstitucijos Europai projektui, buvo itin iškalbingas šio nerimo ir viešosios nuomonės pavyzdys, nors, be abejo, tai lėmė ir kitokie nei europiniai motyvai.

2.4 Vis dėlto realūs pasiekimai Europos pilietybės teisių srityje, apvainikuoti Maastrichto sutarties, buvo įteisinti vėlesnėse sutartyse (žr. Amsterdamo, Nicos sutartis), Pagrindinių teisių chartijoje ir Sutartyje dėl Konstitucijos Europai, pateiktoje ES piliečiams balsuoti (į šią sutartį buvo įtraukta Pagrindinių teisių chartija ir taip pastaroji įgavo juridinę galią). Konventas, kuris parengė Sutartį dėl Konstitucijos, buvo tikra naujovė, kadangi jame dalyvavo Parlamento nariai ir jis buvo atviras pilietinei visuomenei, pirmiausia stengėsi įtvirtinti šias teises politiniu, pilietiniu, ekonominiu ir socialiniu lygiais. Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, be dalyvavimo šiame Konvente, visus pastaruosius metus nuolat dirbo, kad būtų visokeriopai pripažintos Europos piliečių teisės ir kad būtų atsižvelgta į jų rūpesčius. Tačiau dera pripažinti, kad oficialaus šių teisių įtraukimo į sutartis nepakako euroskeptiškumo augimui viešojoje nuomonėje sustabdyti. Žano Monė tezė „mes nesusijungiamo tautų — mes vienijame žmones“ šiuo metu neatspindi vyraujančios Sąjungos funkcionavo realybės.

2.5 Dėl daugelio priežasčių šiuo metu yra pavojus, kad nuomonėje išreikšti nuogąstavimai dar labiau sustiprės:

2.5.1 Sutarties dėl Konstitucijos neratifikavimas išsiplėtusiai Sąjungai bus sunkus išbandymas: Nicos sutarties nepaslinkimas ir sudėtingumas, kurią buvo siekiama pataisyti naująja sutartimi, netruks parodyti savo neigiamą poveikį;

2.5.2 didėja atotrūkis tarp Europos skelbiamų ambicijų ir nepakankamų valdymo priemonių — tiek politinių (sprendimų priėmimo sunkumai esant 27 narėms), tiek finansinių (2007–2013 m. laikotarpiui numatytos nedidelės lėšos);

2.5.3 naujosios Europos piliečių teisės, įrašytos Sutartyje dėl Konstitucijos, apimančioje ir Pagrindinių teisių chartiją, negalės būti oficialiai įteisintos;

2.5.4 labai tikėtina, kad šios nepalankios aplinkybės neleis pataisyti padėties ir pavers Europos Sąjungą atpirkimo ožiu, nors daugelis piliečių jau ir dabar Sąjungai verčia kaltes.

2.6 Kaip EESRK pabrėžė savo pareiškimе 2006 m. birželio 15–16 d. Europos Vadovų Tarybai ⁽¹⁾, apmąstymų laikotarpis, sekęs po dabartinio Sutarties dėl Konstitucijos blokavimo, neturėtų duoti pagrindo laukimo politikai, tikintis momento, kai piliečiai palankiau vertins Europos Sąjungą. Priešingai — būtina skubiai pagerinti viešąją nuomonę apie Europos sąjungą, antraip pateksime į nepasitikėjimo, atmetimų ir blokavimų ratą, kurio neigiami padariniai būtų nesuskaičiuojami. Be to, naivu tikėtis kokiais nors būdais pataisyti dabartinę Sutarties dėl Konstitucijos nesėkmingą padėtį, jeigu nebus siekiama pagerinti piliečių nuomonės apie ES. Tai verčia analizuoti, kur ir kodėl Europai, daugelio europiečių manymu, šiuo metu stinga matomumo ir patrauklumo.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo 2006 m. birželio 15–16 d. Europos Vadovų Tarybai — Svarstymų laikotarpis, pranešėjas Henri Malosse.

3. Prastas pilietybės suvokimas

3.1 Pilietybė juntama intuityviai ir netgi emociškai jau iki tol, kol pereinama į teisių ir pareigų lygį. Europos pilietybė turėtų būti suvokiama kaip pridėtinė vertė, praturtinanti, o ne panaikinant nacionalinę pilietybę, ir kaip „nauja riba“, atverianti daugiau teisių, laisvių ir atsakomybės. Visose šiose srityse ir nepaisant realios pažangos mainų srityje, Europos pilietybė dar neįrodė savo vertės. Kartais netgi susidaro įspūdis, kad kone viskas buvo padaryta, kad tik ji nebūtų propaguojama. Apie tai galima spręsti iš keleto paprastų faktų. Visiems europiečiams, o pirmiausia eiliniam europiečiui, akivaizdūs keturi Europos trūkumai:

3.1.1 matomumo ir suvokimo trūkumas: Europos sąrangos tikslai ir kontūrai, taip pat geopolitiniu požiūriu (kokios sienos?) šiuo metu yra migloti tiek dėl politinių nesutarimų dėl paties integracijos tikslo, tiek dėl aiškių Europos tolesnės plėtros, kuri atrodo nenutrūkstama, kriterijų nebuvimo;

3.1.2 šeimininkiško pajautimo ir artumo stygius: nepaisant įgytų laisvių ir teisių, Europa atrodo yra tik politikų, diplomatų ir ekspertų reikalas, kuriame piliečiams teikiamas antraeilis ir labai ribotas vaidmuo; atrodo, kad netgi nacionalinės ir vietos administracijos institucijų neapleidžia tas buvimo toli nuo Europos jausmas, Europą dar dažnai suvokiant kaip svečią šalį;

3.1.3 informacijos ir dialogo stygius: Europiečiai prastai žino savo teises, savo laisves ir savo bendros rinkos veikimą. Jų klausimai apie Europą dažnai yra blogai suvokiami, į juos netinkamai atsižvelgiama, prastai atsakoma. Savo ruožtu vyriausybės stengiasi pateikti europiečiams apie Europą tai, kas joms paranku, ir nutylėti ar nuslėpti tai, kas jas varžo, netgi keldamos pavojų Europos patikimumui. Didžiosios žiniasklaidos priemonės (radijas, televizija), daugiausia nacionalinės, aiškiai parodo, kad yra labai mažai susipažinusios su šiais klausimais, pačių žurnalistų laikomais sudėtingais dėl nepakankamo jų išsilavinimo šioje srityje. Jie niekuomet netransliuoja savo siužetų, išskyrus atsitiktinius, dažnai glaustus ir nuolat netikslius — visiškai europinės nuomonės neturėjimas, o tik nerangus nacionalinių nuomonių sulipdymas nepalengvina Europos žiniasklaidos vystymo, ir atvirkščiai;

3.1.4 ekonominio ir socialinio efektyvumo stygius: globalizacijos akivaizdoje Europa yra daugelio juntama kaip neturinti nei tinkamo variklio dėl savo nepakankamų augimo ir užimtumo rezultatų, įskaitant kokybinius, nei veiksmingo skydo, kuris galėtų apsaugoti nuo ūmio išorės konkurencijos, dažnai suvokiama kaip per didelė arba nesąžininga, ir įmonių perkėlimo (taip pat esant padidėjusiai įtampai dėl neregėto gamybos sąnaudų skirtumo išsiplėtusios Sąjungos viduje).

3.2 Dėl savo ryšių, profesijų, kelionių labiau su Europos funkcionavimu susipažinę europiečiai ne tik lygiai taip pat jaučia pirmiau minėtus keturis trūkumus, bet įžvelgia ir kitus, nei kiek nemažiau matomus, trūkumus:

3.2.1 sanglaudos trūkumas, kuris neišvengiamai sustiprėjo po išsiplėtimo: smarkiai išaugo administraciniai, kultūriniai ir socialiniai skirtumai, o vystymosi atotrūkis kai kuriais atvejais netgi patrigubėjo; prie to dar prisideda ekonominės ir pinigų integracijos skirtumai, kadangi euro zoną sudaro tik 12 valstybių narių;

3.2.2 slepia bendros rinkos ne visiškai veikimas, kur ir toliau išlieka tvirtos užkardos paslaugoms (2/3 BVP), viešosioms rinkoms (16 proc. BVP) ir mokesčių sistemai, taip pat laisvam naujųjų valstybių narių, kurioms dar taikomos pereinančios nuostatos, piliečių judėjimui: bendra rinka, geriausiu atveju, veikia tik pusę pajėgumų;

3.2.3 visiems Europos piliečiams akivaizdus jų, kaip reglamentavimo aktų naudotojų, supaprastinimo stygius: direktyvos ir kitos Bendrijos nuostatos, sukurtos jų gyvenimui palengvinti, dažnai persidengia su vis gausėjančiomis nacionalinėmis taisyklėmis;

3.2.4 lėšų trūkumas, drauge su bendrojo intereso ir Europos viešosios galios trūkumu, taip pat visiems stebėtojų yra aiškus: finansiniu lygmeniu — Bendrijos biudžetas sumažintas maždaug 1 proc. BVP (Jungtinėse Valstijose — 20 proc., tiesa, labai skirtingame kontekste), dėl kurio per paskutinį 2007–2013 m. programavimą vyko uolios ir konfliktiškos derybos, atrodo, niekada nėra toks didelis, kiek Europa nusistato atlikti užduočių; institucijų lygmeniu — sprendimai paprastai yra sunkūs dėl dalyvaujančių partnerių gausos ir daugeliu atvejų, dėl toliau išliekančių sąlygų ar praktikų, reikalaujančių valstybių narių vienbalsiškumo;

3.2.5 transnacionalinių infrastruktūrų stygius (transportas, energija, telekomunikacijos) eina drauge su biudžeto lėšų deficitu: 2005 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryboje pasiektas susitarimas netgi perpus sumažino (vos 2 proc. biudžeto, vietoj beveik 4 proc.) sumas, kurias Komisija siūlė skirti 2007–2013 metams, net jei tolesnės derybos su Europos Parlamentu leido kiek sušvelninti šiuos suvaržymus;

3.2.6 daugelis valstybių narių nesilaiko Bendrijos disciplinos ir tai aiškiai nurodyta Komisijos ataskaitose (direktyvų persidengimas, Bendrijos teisės pažeidimų procedūros);

3.2.7 bendravimo ir Lisabonos strategijos įgyvendinimo trūkumai pagaliau užbaigia šį sąrašą: ši strategija turėjo būti pagrindas susigrąžinti Europos investicijas į mokslinius tyrimus, naujoves, bendrus infrastruktūrų tinklus ir lavinimą, tačiau iš tikrųjų liko toli nuo reikalingo mobilizavimo ir nustatytų tikslų (2007–2013 m. biudžeto programavimas, nepakankamas visose šiose srityse, šiuo atžvilgiu buvo iškalbingas).

3.3 Daugeliui Europos piliečių matant tokius išpūdingus Europos funkcionavimo trūkumus, galiausiai kyla logiškas išpūdis — pasitikėjimo trūkumas. Norint jį įveikti, reikės imtis ryžtingos kovos su visais nustatytais trūkumais. Norint veiksmingai prisidėti prie šios kovos, reikia suprasti, kad jau ne laikas keisti Europos teisių sąrašą, tokios išpūdingos formuluotės, tačiau prastai žinomą ir prastai įgyvendinamą. Dabar reikia padaryti aiškesnę ir supaprastinti europiečių prieigą prie Europos, suteikiant jiems aiškesnės ir veiksmingesnės bendros pilietybės raktus.

3.4 Pirmųjų ženklų laimėjimų nepavyks sulaukti, kol tokio požiūrio nerems pagrindiniai Europos subjektai. Tam reikės:

3.4.1 keliant šiuos reikalavimus, reikės ryžtingos ir tvirtos Europos Komisijos iniciatyvos, t. y. drąsesnės, gal net neperkalbamos, Komisijai veikiant savo siūlymo galia ir konsultavimosi metodais;

3.4.2 geresnio Europos institucijų veikimo pasitelkiant tikrą iniciatyvą, kuri tarnautų piliečiams, pvz., geresnio valdymo elgesio kodeksą, ir galimybę suteikti patiems europiečiams daugiau atsakomybės juos tiesiogiai siejančiuose reikaluose;

3.4.3 vertingesnį Europai politinių vadovų kalbėjimo būdą, pagaliau liaujantis teikti bereikalingai šventą ar kenksmingai technokratinę viziją, vienašaliai prisiskiriant geresnį vaidmenį — o tai reikš, kad žiniasklaida turės imtis didesnio mokomojo vaidmens;

3.4.4 taip pat šių vadovų atsakingą požiūrį, siekiant duoti Europai tai, kad jie drauge kurtų būtinausias priemones (sprendimų, biudžeto ir disciplinos lygmenimis), kurios pagaliau atitiktų oficialiai į Europą dedamas viltis;

3.4.5 glaudesnis bendradarbiavimas tarp valstybių narių, pasirengusių eiti pirmyn, kad atvertų kelią; daryti tai sąlygomis, nepažeidžiančiomis Bendrijos metodo pirmenybės, kai vieninimo reikalavimas sukelia per dideles kliūtis pažangos aspektams, kuriuos europiečiai laiko esminiais;

3.4.6 daugiau socialinių partnerių ir kitų pilietinės visuomenės subjektų įtakos ir iniciatyvų: be jų aktyvios ir nuolatinės paramos būtų neįmanoma tikėtis aiškos ir veiksmingos Europos pilietybės vystymosi.

3.5 Kaip EESRK pabrėžė savo nuomonėje dėl „Veiksmų programos — Aktyvus pilietiškumas“⁽²⁾, Komisijos pateiktos programos „Aktyvių piliečių Europa“ (2007–2013 m.) trūkumai yra pernelyg siaura jos taikymo sritis ir per mažas biudžetas (235 mln. eurų, vėliau sumažinti iki 190 eurų, o tai yra mažiau nei pusė euro kiekvienam gyventojui šiuo laikotarpiu). Nepaisant girtinų ketinimų, ši programa neturi galimybės pasiekti savo tikslą užtikrinti „pagrindinę vietą piliečiams“ Europos sąraangoje. Geriausiu atveju ši programa galės atlikti paramos vaidmenį.

3.6 Šiuo metu pirmenybė turi būti teikiama ne rengti naujas teisių deklaracijas ar skirti atsitikines subsidijas, o imtis ryžtingų veiksmų, kad ši Europos pilietybė galėtų visapusiškai atsiskleisti. Siekdamas pažangos šiame kelyje, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas siūlo parengti naujas iniciatyvas iš trijų sričių:

— užpildyti nedovanotinas Europos įstatymų spragas;

— plėtoti pilietiškesnį Sąjungos valdymą;

— skatinti bendras iniciatyvas, skirtas ugdyti europietišką savimonę.

4. Užpildyti ypač nepateisinamas Europos įstatymų spragas

4.1 Europos piliečiai gali pagrįstai stebėtis, kad nėra bendrų priemonių ir Europos laisvių esminėse srityse, kurios priešingai — turėtų atspindėti jų ES narystę. Niekaip negalima pateisinti, kad iki šiol nepriimtas Europos asociacijų statutas, tiek sveikatos draudimo fondų, tiek mažųjų įmonių, Bendrijos patentas arba iki egzistuoja dvigubas apmokestinimas įskaitant socialinio draudimo išmokas ir pensijų sistemas. Šių įvairių spragų nagrinėjimas pateiktas toliau.

4.2 Paradoksalu, kad praėjus pusei amžiaus po bendros rinkos sukūrimo, tūkstančiai asociacijų, susikūrusių ginti savo narių europinius interesus, negali turėti Europos juridinio statuso Europos teisėje ir yra priverstos rinktis nacionalinę teisę pagal savo buveinės vietą, dažniausiai Belgijos teisę.

⁽²⁾ 2005 m. spalio 26 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, įsteigiančio 2007–2013 m. programą „Aktyvių piliečių Europa aktyviam Europos pilietiškumui skatinti“, pranešėjas Daniel Le Scornet (OL C 28, 2006 2 3.).

4.2.1 Projektą, kuriuo siūlomas toks Europos statutas, 2005 m. spalio mėn. Europos Komisija atmetė drauge su šešiasdešimt kitų projektų, atmetimą grįsdama reglamentavimo supaprastinimu ar patvirtinimo perspektyvos nebuvimu. Atmesdama šį statuto projektą, nepasikonsultavusi su suinteresuotomis šalimis, Komisija sužlugdė šį projektą.

4.2.2 Pirmas veiksmas siekiant sutvirtinti Europos pilietybę būtų toks, kad Komisija pripažintų savo kaltę ir pateiktų savąjį projektą. Žinoma, Parlamentas ir Taryba turėtų pasirengti sparčiai jį patvirtinti, kai tik jiems bus paaiškintos ar pagrįstos blokavimo priežastys.

4.3 Toks pat požiūris turėtų būti ir į Europos socialinio draudimo fondų statutą, kurio projektą Europos Komisija lygiai taip pat nepagrįstai atmetė. Toks statutas vis dėlto prisidėtų skatinant naujas Europos iniciatyvas, nuolat stiprindamas Europos verslininkystės pluralizmo pripažinimą.

4.4 Kitas paradoksas yra vienodo ir supaprastinto Europos statuto, lengvinančio mažųjų ir vidutinių įmonių veiklą, nebuvimas, ir netgi daugiametės programos, deklaracijos ir MVĮ chartija liko be verslininkams aktualių pakeitimų.

4.4.1 Komitetas 2002 m. vieningai priėmė rekomendacijas, raginančias priimti tokį statutą ⁽³⁾. Iki šiol į šias rekomendacijas nebuvo atsižvelgta nė viename Komisijos pasiūlyme. Tuo tarpu nesiliauja oficialūs pranešimai, skatinantys verslesnę ir konkurencingesnę Europą, taigi tokia padėtis kasdien tampa vis labiau nepateisinama.

4.4.2 Taigi Komitetas pakartoja savo prašymą Komisijai per palankiausią terminą pateikti tokio statuto reglamento projektą.

4.5 Ypač simbolinė nesėkmė ištiko Bendrijos patentą, kurio nuo 1975 m., kai jis buvo pasirašytas, neratifikavo visos valstybės narės.

4.5.1 Pakartotiniai Tarybos raginimai valstybėms narėms, taigi sau pačiai, siekiant pagaliau rasti sprendimą, liko bevaisiai. Europos išradėjams ir toliau taikoma sudėtinga ir brangi sistema, nusistačiusiai nuo dabar iki 2010 m. įgyvendinti dinamiškiausios ir konkurencingiausios žinių ekonomikos tikslą, toks blokavimas reiškia apgailėtiną bejėgiškumą.

4.5.2 Jeigu vieningas sutarimas ir toliau nebus pasiektas, Komitetas siūlo įgyvendinti šį Bendrijos patento projektą veik-

mingomis, paprastomis ir konkurencingomis sąlygomis tarp jį ratifikavusių valstybių narių.

4.6 Dvigubo apmokestinimo tarp valstybių narių panaikinimo procese tyro painiava; panaikinimas vykdomas sudėtingai ir ne iki galo, kadangi kai kurie dvišaliai susitarimai tarp valstybių palieka piliečių mokesčių institucijų malonei, o pastarosios dažnai yra mažai informuotos apie taikomas nuostatas.

4.6.1 Siekiant išspręsti šią problemą Komisijos pateiktas bendro ir supaprastinto reglamento projektas nepavyko, kadangi valstybės narės nepriejo prie vieningo susitarimo.

4.6.2 Naudingas pasiekimas būtų, jei dėl šių nuostatų valstybės narės kaip galima labiau sutartų ir jas įgyvendintų. Būtų protinga, jei visos euro zonos valstybės narės sutartų jas patvirtinti.

4.6.3 EESRK taip pat pabrėžia būtinybę užtikrinti veiksmingą socialinio draudimo išmokų perkeliamumą, be mokesčio diskriminavimo, remiantis judėjimo Bendrijos viduje nuostatomis. EESRK primena savo paskutinę nuomonę dėl „Teisių į papildomą pensiją perkėlimo“ ⁽⁴⁾, kuria prašoma papildomų režimų mokesčių suderinimo, kuriam nėra parengtas direktyvos projektas: valstybėse narėse taikomų mokesčių operacijų skirtumas yra rimta kliūtis mobilumui, kadangi darbuotojai gali patekti į zoną, kur jiems bus taikomas dvigubas įmokų ir išmokų apmokestinimas.

5. Plėtoti pilietiškesnę Sąjungos valdymą

5.1 Europos sąranga vis dar per dažnai suvokiama kaip valstybių reikalas, kuriame piliečiams paliekamas antraeilis vaidmuo. Norint ištaisyti padėtį, reikėtų plėtoti labiau piliečių poreikius atitinkančią Sąjungos veiklą: remti europietiškesnę žiniasklaidos požiūrį, geriau išanalizuoti piliečiams skirtus projektus, geriau panaudoti dialogo ir konsultavimosi procedūras, išsiaiškinti blokavimo ar atmetimo priežastis, labiau remti savireguliaciją ir bendrą reguliaciją, skatinti tarpvalstybinių kolektyvinių derybų su socialiniais partneriais plėtojimą, įgyvendinti visuomeninių paslaugų koncepciją, remiančią bendrąją rinką su bendrosiomis išorės mutinėmis, plėsti sąveikesnę Europos informavimo sistemą, įtraukti socialinius partnerius ir kitus vietos pilietinės visuomenės atstovus į programų, kurioms skiriama Bendrijos parama, įgyvendinimą. Šie reikalavimai plačiau aptariami toliau.

⁽³⁾ 2002 m. balandžio 26 d. EESRK nuomonė dėl „Europos teisės juridinio asmens statuto mažoms ir vidutinėms įmonėms“, pranešėjas Henri Malosse (OL C 125, 2002 5 27, p. 100).

⁽⁴⁾ 2006 m. balandžio 20 d. EESRK nuomonė dėl „P2006 04 20 d. EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl teisių į papildomą pensiją perkėlimo gerinimo“, pranešėja Ursula Engelen-Kefer.

5.2 Nors žiniasklaida šiandien prilyginama „ketvirtajai valdžiai“ po įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės valdžios, stebėdamiesi turime konstatuoti, kad Europos dimensija, skirtingai nuo kitų trijų, joje nepaliko jokio pėdsako, nors ji yra matomiausia ir artimiausia visiems. Nėra Europos masto didelių radijo ir televizijos kanalų, o daugiakalbystė irgi telieka žiniasklaidos „vargšę giminaitę“. Žiniasklaidoje palyginti labai mažai diskusijų ir politinių laidų Europos temomis. Europos institucijų gyvenimas, išskyrus tokius epizodinius įvykius kaip aukščiausio lygio susitikimai, krizės, naujų šalių stojimas, beveik visai nekomentuojami ir lieka konfidencialūs. Kaip pavyzdį galime paminėti neseniai paskelbtą Eurobarometro pranešimą, kuriame teigiama, jog vos 30 proc. žmonių, pareiškusių, jog domisi Europos reikalais (taigi tarp visų piliečių jų kur kas mažiau), sugebėtų pateikti tris teisingus atsakymus į tris pagrindinius klausimus (kiek yra valstybių narių, ar Europos Parlamento nariai renkami ar skiriami, visos ar ne visos tautos atstovaujamos Komisijoje). Taigi reikėtų imtis priemonių išgydyti šią chionišką dezinformaciją, pvz.:

5.2.1 surengti nacionalinės žiniasklaidos varžybas Europos klausimais, skatinant daugiau vietos skirti informavimui apie Sąjungos politinį gyvenimą,

5.2.2 skatinti ir koordinuoti šias iniciatyvas žiniasklaidoje; šioms veiksmams remti galėtų būti įsteigta Europos garso ir vaizdo įrašų erdvės agentūra, veikianti drauge su panašiomis valstybių narių institucijomis.

5.3 Dėl Europos institucijų veikimo, pastarosiose sutartyse daugiau dėmesio buvo skiriama bendrų sprendimų priėmimo procedūroms, teisėtai suteikiančioms Europos Parlamentui daugiau įgaliojimų, o ne konsultavimosi sąlygoms, kurias derėtų gerokai patobulinti.

5.3.1 Praktiškai, ypač Komisijai 2002 m. pristačius baltąją knygą dėl geresnio Europos valdymo, jau žengti pirmieji realūs žingsniai į priekį: daugiau remiamasi žaliosiomis knygomis, internete vyko viešos konsultacijos (nors jų veiksmingumas nevienodas) EESRK gavo daugiau prašymų pateikti tiriamąsias nuomones.

5.3.2 Iš to, ką lieka padaryti, paminėsime sistemingesnį naudojimąsi išankstinėmis Komisijos projektų poveikio analizėmis, kuriose kaip tik turėtų būti keliamas klausimas dėl jų pridėtinės vertės ir realaus supaprastinimo piliečiams ir vartotojams bei dėl alternatyvų klasikiniame reglamentavimui, ekonominio pagrįstumo ir kurios vis dėlto visuomet turėtų lydėti projektą. Kalbant konkrečiai, realus reglamentavimo supaprastinimas negali būti užtikrintas be aktyvesnio naudotojų atstovų dalyvavimo ir nesant šalies lygmens lygiagrečių paprastinimo programų.

5.3.3 Be to, derėtų stengtis gerinti konsultacijų kokybę: Komisija turėtų parodyti, kokia buvo diskusijų tąsa ir dėl kokių priežasčių pirmenybė buvo suteikta vieniems, o ne kitiems dalykams ar argumentams. Konsultavimosi etapas bet koku atveju turėtų išlikti atskirtas nuo sprendimų ar bendrų sprendimų priėmimo etapo, o taip dažnai neatsitinka. Ne tik pirmiau minėtos tiriamosios nuomonės, bet ir paties Ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto konsultacijos pernelyg dažnai negalėjo būti veiksmingos, kadangi sprendimų priėmimo institucijos lygiagrečiai sprendė tuos pačius klausimus.

5.3.4 2006 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba deramai prašė, kad socialiniai partneriai ir kiti pilietinės visuomenės veikėjai, kuriems tiesiogiai taikoma Lisabonos strategija, labiau kontroliuotų procesą. Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas džiaugiasi ir tuo, kad Europos Vadovų Taryba pratęsė jo įgaliojimą drauge su Regionų komitetu prisidėti prie šios strategijos vertinimo bei jo įgyvendinimo skatinimo. Mainų tinklai, kuriuos šiam tikslui EESRK išplėtojo su ekonomikos ir socialinių reikalų tarybomis arba analogiškais valstybių narių atstovaujamaisiais organais, naudingai prisideda prie šio pilietiškesnio Sąjungos valdymo.

5.3.5 Šalių plotmėje derėtų, kad vyriausybės ir parlamentai sistemingai konsultuotųsi su socialiniais partneriais prieš Europos Vadovų Tarybos rudens ir pavasario susitikimus, kad įtrauktų juos į didžiąsias ekonominės politikos kryptis, supažindintų su užimtumo bei Lisabonos strategijos įgyvendinimo gairėmis. Valstybių narių nacionaliniai santykiai privalo aiškiai remtis šiomis konsultacijomis.

5.4 Europos institucijos turėtų ne tik jaustis atsakingos už adekvatų piliečių ir jiems atstovaujančių organizacijų konsultavimą prieš patvirtindamos projektus arba su jais susijusias kryptis. Taip pat jos turėtų elgtis ir tais atvejais, kai susiduriama su nuolatiniu blokavimu ar atmetamas projekto įgyvendinimas, kad būtų galima:

— sužinoti tokio blokavimo Taryboje ar atmetimo Komisijoje tiksliai priežastis, argumentus ir kas už tai atsakingas;

— priimti pilietinės visuomenės atstovų nuomones apie alternatyvias požiūrio perspektyvas, kuriomis galima ištaisyti labiausiai neigiamus šio blokavimo ar atmetimo padarinius.

5.5 Didelis žingsnis į aiškų ir veiksmingą Europos pilietišumą būtų didesnis bendro reguliavimo ir saviregulavimo skatinimas, kurį įvedus socialinio profesinio plano veikėjai patys dalyvaudų nustatant tiesiogiai jiems taikomas ekonomines ar socialines taisykles, o ne vien teiktų konsultacijas.

5.5.1 Reikėjo sulaukti Maastrichto sutarties pasirašymo 1992 metais, kad būtų oficialiai pripažintas Europos socialinių partnerių gebėjimas savarankišku dialogu sudaryti sutartis tiek tarpprofesinėje, tiek sektorių plotmėje. Dar dešimtmečio prirėkė, kad Europos tarpinstitucinis susitarimas, kurį 2003 m. gruodžio mėnesį sudarė Parlamentas, Taryba ir Komisija, pripažintų visas pilietinės visuomenės dalyvių teises į savireguliaciją ir į kitų sričių bendrą reguliavimą ir kad būtų pateikti jo apibrėžimai bei sąlygos.

5.5.2 Ši praktika jau plačiai taikoma ir už socialinio dialogo ribų — tokiose srityse kaip techniniai reikalavimai, profesinės taisyklės, paslaugos, vartotojai, energijos taupymas, aplinkosauga (7). Vis dėlto ji toli gražu nėra paplitusi tiek, kiek nusipelno, nors vienais ar kitais atvejais jau paliečia visus Europos piliečius.

5.5.3 Siekiant aktyvesnio europiečių pilietiškumo pasienio regionuose, būtų naudinga skatinti tarpvalstybinių kolektyvinių derybų plėtrą, numatytą ir Komisijos 2005 m. pranešime dėl socialinės darbotvarkės.

5.5.4 Savireguliacijos ir bendro reguliavimo plėtra, papildanti įstatymų leidėjo veiksmus, o šiuo atveju — jo kontroliuojama, turėtų prisidėti prie Europos ir europiečių pilietybės teisių pažangos daugelyje sričių, pvz.:

- daugelyje darbo santykių aspektų, susijusių su užimtumu, darbo sąlygomis, pradiniu bei nuolatinio profesiniu mokymu, dalyvavimu, socialine apsauga;
- kuriant tikrą Europos paslaugų rinką;
- stiprinant vartotojų teises bendrojoje rinkoje;
- gerinant aplinkosaugą.

5.5.5 EESRK savo ruožtu pradėjo laikytis sisteminio požiūrio į alternatyvių reguliavimo būdų nustatymą ir skatinimą, pvz., ginčų sprendimą, rengdamas apklausas ir naudodamasis modernizuota savo duomenų baze PRISM 2, kuri yra pagrindinis žinių apie savireguliacijos padėtį Europoje šaltinis.

5.6 Tiek klasikinis Europos reglamentavimas (direktyvos, reglamentai), tiek bendras reguliavimas ir savireguliavimas turėtų drauge stiprinti bendrąją rinką ir gerinti jos veikimą. Europos piliečiai turėtų turėti galimybę pasisavinti šią bendrąją rinką kaip natūralią savo iniciatyvų ir veiklos plotmę.

5.6.1 Kad ir tapusi natūralia ekonomikos veikėjų lenktyniavimo ir konkurencijos aplinka, bendroji rinka neturėtų tiesiogiai ir sistemingai prieštarauti visuomeninių ir visuotinės svarbos paslaugų koncepcijoms, kurios irgi vertos būti panaudotos Europos lygmeniu. Taigi įvairios Europos agentūros, įsteigtos

įvairiose valstybėse narėse tam, kad prisidėtų prie įvairių bendrosios rinkos veikimo aspektų, turėtų iškelti sau tikras „europines visuomeninių paslaugų misijas“. Šios kryptys galėtų būti naudingos diskusijose dėl visuomeninių paslaugų atvėrimo Europai. Jos iš tiesų padėtų peržengti ribojantį prieštaravimą tarp tų, kas įsivaizduoja, jog visuomenines paslaugas įmanoma teikti tik šalių lygmeniu, ir tų, kurie atvėrimą Europai būtinai tapatina su privatizavimo plėtra.

5.6.2 Laikantis tos pačios logikos, Sąjungos išorės sienas derėtų pavesti valdyti Bendrijos muitinių administracijai, o ne šalių institucijoms ir žymėti identišku vaizdiniu simboliu. Pirmasis žingsnis ta linkme būtų Europos inspektorių ir pasieniečių grupės sukūrimas drauge su Europos sienų apsaugos agentūra, užtikrinant visiems muitininkams bendrą profesinio mokymo pagrindą ir labiau plėtojant tarpusavio mainus, kurie šiuo metu vyksta pernelyg epizodiškai. Reikėtų suderinti inkriminavimo ir sankcijų taikymo tvarką ir taip pat valstybių narių bendrosios teisenos teismų ir administracinių teismų priimtų sprendimų pripažinimą ir vykdymą.

5.6.3 Be to, Europoje turėtų būti sukurta bendra, mobili ir veiksminga civilinės saugos priemonė, galinti skubiai ir efektyviai paremti valstybes nares bei jų gyventojus gamtos katastrofų ar teroristinių aktų atvejais.

5.6.4 O dėl piliečių informavimo apie jų teises ir galimybes bendrojoje rinkoje, reikia visose valstybėse narėse išplėtoti šiandien beveik neegzistuojančią komunikaciją apie Solvit centrus ir kitus Europos sąveikos taškus, įkurtus visose valstybėse narėse siekiant padėti piliečiams išspręsti problemas, kurių jiems gali iškilti tarpusavio mainuose. Anksčiau minėtos Europos agentūros nuo savo įkūrimo momento pačios beveik nedėjo pastangų, kad taptų žinomos plačiajai publikai. Tam pasitarautų informavimo kampanijos.

5.6.5 Informavimas apie Europos struktūrų ir bendrosios rinkos veikimą bei apie piliečių teises ir laisves šioje plotmėje turėtų atitikti adresatų lūkesčius ir vykti jų kalba. Dažnai būtina pradėti nuo jiems, ypač jaunimui, kylančių klausimų ir jų siekių, o ne „iš tribūnos nuleisti“ jau parengtus atsakymus. Sąlyčio ir informacijos apie Europą skleidimo taškų skaičius turėtų didėti, lygiagrečiai stiprėjant realiam gebėjimui abipusiu dialogu, leidžiančiu geriau pasisavinti informaciją apie Europą, visiškai integruoti pašnekovų kalbą, nuostatas ir požiūrį, atsižvelgiant į kiekvieno jų ypatybes. Galimybė naudotis internetu puikiai tinka šioms užduotims vykdyti ir tiek Europos institucijos, tiek pilietinės visuomenės asociacijos turėtų ją iki galo išnaudoti, kad Europos pilietybė taptų tikresnė.

(7) Žr. Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyriaus 2005 m. sausio 11 d. priimtą informacinį pranešimą dėl *Dabartinės bendro reguliavimo ir saviregulavimo būklės bendrojoje rinkoje*. Pranešėjas B. Vever.

5.7 Kita vertus, dar reikia daug padaryti siekiant, kad Europos piliečiai galėtų pasinaudoti struktūriniais fondais. O kai nuostatose, reglamentuojančiose Bendrijos pagalbą AKR (Afrikos, Karibų baseino ir Ramiojo vandenyno) šalims, aiškiai įtvirtinta prievolė glaudžiai bendradarbiauti su pilietine visuomene (žr. Kotonu susitarimą), paradoksalu, bet nieko tokio nedaroma siekiant socialinių partnerių ir kitų ryškių organizuotos Europos pilietinės visuomenės atstovų dalyvavimo vykdant Sąjungos sanglaudos politiką.

5.7.1 Komisijos strateginės gairės 2007–2013 m. yra tik neformali nuoroda į tokių dalyvavimą ar konsultacijas, siūlomuose tekstuose nenumatant aiškių nuostatų, tiek kalbant apie kryptis, tiek apie struktūrinių fondų valdymą.

5.7.2 Šią padėtį reikėtų taisyti ir pasiekti, kad šiuose tekstuose būtų numatomas toks dalyvavimas, įtraukiant nuostatų, kurias tiesiogiai taikytų Bendrijos institucijos bei valstybės narės.

6. Skatinti bendras iniciatyvas, skirtas europinės savimonės formavimui

6.1 Europos piliečiai, kurie tikisi iš Europos pridėtinės vertės, sustiprinsiančios jų nacionalinę, regioninę ir vietinę tapatybę, per dažnai konstatuoja, kad jos indėlis kol kas pernelyg kuklus ar net paviršutiniškas. Žinoma, Europos vadovai pamažu žengia vis svarbesnius žingsnius į priekį: prisiminkime Europos himną ir vėliavą, europiečio pasą, ambasadų ir konsulatų tarpusavio pagalbą ir, žinoma, bendruosius pinigus — eurą, siejantį jau dvylika valstybių narių.

6.1.1 Vis dėlto ši pažanga vyksta laipsniškai ir lėtai, todėl kitose, dažnai labai artimose srityse, bendrosios tapatybės formavimasis šiandien vėluoja. Norint pagerinti padėtį, reikėtų subsidarumo koncepciją svarstyti ne sistemingai mažėjančia kryptimi, o kiekvienu atveju tinkama kryptimi, todėl dažnai gali prireikti Europos institucijų įsikišimo.

6.1.2 Dėl to reikia remti tapatybės stiprinimo iniciatyvas: teikti pirmenybę didelių Europos projektų finansavimui, investuoti į ambicingas Europos ugdymo ir mokymo programas, įskaitant jaunųjų savanorišką civilinę tarnybą, raginti įžymius žmones paliudyti savo europietiską tapatybę, investuoti į tokias pat ambicingas Europos programas kultūros ir žiniasklaidos srityse, pasinaudojant fondų ir mecenavimo statusu, siekti ypatingos pažangos euro zonos ekonominės ir socialinės integracijos srityje. Be to, reikėtų priimti didelės politinės reikšmės sprendimų: Europos Parlamento narius rinkti tą pačią dieną, oficialiau ir aktyviau švęsti Europos dieną, nuo dabar pradėti įgyvendinti Europos gyventojų iniciatyvos teisę. Šios rekomendacijos plačiau aptariamose paskesniuose punktuose.

6.2 Europos biudžeto kuklumas turėtų tapti papildoma priežastimi didesnę jo dalį skirti autentiškiems Europos projektams finansuoti.

6.2.1 Tokiu finansavimu turėtų pasinaudoti pasienio regionai — „Europos jungimosi taškai“ — kurių sanglaudą labiausiai paliečia valstybių narių dermės trūkumai. Valstybių pasienio regionų socialinės profesinės srities veikėjams turėtų tekti pagrindinis vaidmuo kuriant tokias tarpvalstybines programas ir įkvepiant joms gyvybės. Jiems reikėtų numatyti skirti didelę ir metams bėgant didėsiąją Bendrijos biudžeto dalį. Ypač reikėtų padidinti biudžeto dalį, skiriamą programai EURES, ir informuoti apie jos veiklą regionų leidiniuose, radijo ir televizijos programose.

6.2.2 Šis Bendrijos finansavimas, remiamas veiksmingos valstybių ir privačių institucijų partnerystės, turėtų skatinti plėsti ir europinius tinklus (transporto, energetikos, telekomunikacijų), tarnausiančius efektyvesnei ir tvirtesnei vidinių sąsajų jungiamai Europai. Tačiau, kaip rodo 2005 m. Europos Tarybos sprendimas perpus sumažinti iš pradžių Komisijos pasiūlytą šiems tinklams skiriamą 2007–2013 metų biudžeto dalį, kurį šiek tiek sušvelnino paskesnis susitarimas su Europos Parlamentu, šiuo metu vyrauja priešinga tendencija.

6.2.3 Be to, pasinaudojant Bendrijos biudžetu arba specialiais juose dalyvauti norinčių valstybių narių indėliais, reikėtų labiau išplėtoti didžiuosius Europos pramonės ir technologijų projektus. Aeronautikos ir erdvės įvaldymo srityse jau pasiekti rezultatai žymi kelią, kuriuo reikėtų eiti. Ši sėkmė gerokai palaiko visuomenės susidaromą Europos įvaizdį ir bendrumo jausmą, stiprindama jos konkurencingumą. Todėl gynybos bei saugumo sektoriuje reikia pažymėti plačią sritį, kurioje galimas pramonininkų bei technologijų kūrėjų bendradarbiavimas ir integracija.

6.3 Ambicingų iniciatyvų reikėtų imtis siekiant stiprinti europiečių pilietiškumą, pasitelkiant ugdymą ir mokymą, įskaitant specialias Europos pamokas.

6.3.1 Bendrasis Europos pagrindas turi būti jaučiamas visais mokymo lygmenimis: pradinėje ir vidurinėje mokykloje, universitete. Kalbų mokymasis turėtų būti stipriai skatinamas, remiantis bendra visiems lygmenims bazine sistema (žr. apibendrintą Europos Tarybos iniciatyvą dėl Europos kalbų portfelio). Atvirumą Europai reikia užtikrinti ne tiek įsiskaitant mokymais, kiek mainais, stažuotėmis, dalijimusi viešnagių metu įgyta patirtimi. Miestų giminiavimasis, mokymasis ir studijos Europos mokyklose bei universitetuose turėtų būti remiami kaip prioritetai. Žurnalistikos mokyklose irgi nemaža dėmesio turi būti skiriama Europai.

6.3.2 Jaunimas turi turėti galimybę atlikti patrauklią ir teikiančią žinių savanorišką Europos civilinę tarnybą gerokai platesniu mastu negu tai buvo padaryta atliekant pirmuosius bandymus, kuriuose iki šiol yra dalyvavę tik keletas tūkstančių jaunuolių. Tokia galimybė naudingai papildytų studentų mainus pagal ERASMUS ir LEONARDO programas, į kurias ištis sėkmingai įsitraukė keletas milijonų naudotojų.

6.3.3 Siekdamas paremti europietiškos tapatybės jausmą, kultūros ar sporto pasaulio garsenybės galėtų, dalyvaudamos komunikacijos kampanijose, prisistatyti kaip tikri „europiečiai“, savo asmenybėmis stiprindami šio jausmo reikšmę ir šią tapatybės išraišką.

6.4 Ta pačia dvasia turėtų būti skatinamos ambicingos iniciatyvos didinti Europos kultūros reikšmę ir skatinti jos platinimą žiniasklaidoje.

6.4.1 Reikėtų geriau pasinaudoti Europos kultūros turtais, pabrėžiant tiek jos bendrą kamieną, tiek didelę jos išraiškų įvairovę. Todėl reikėtų skatinti platinti originalias kitų valstybių narių filmų, kūrinių ir laidų versijas su subtitrais, taip padedant europiečiams įvaldyti kitas kalbas bei palaikyti jų igūdžius.

6.4.2 Europos Sąjunga turėtų paskatinti įkurti Europos kino mokyklą ir vietoj „oskarų“ įsteigti savas „žvaigždes“ ar „šviesulius“, tokiu būdu atlygindama savo geriausiems kūrėjams bei menininkams.

6.4.3 Sėkmingai įgyvendinti tokią ambicingą Europos kultūros programą, kuri duotų įvairialypių ekonominių ir socialinių padarinių, labai padėtų bendras fondų ir mecenavimo veiklos skatinimas. Patrauklaus Europos piliečio statuso formavimas šiose srityse tiesiogiai prisidėtų prie tokio bendradarbiavimo intensyvinimo.

6.5 Šiuos specifinius svarstymus derėtų sieti su euro zona. Šiuo metu viskas vyksta taip, tarsi visos valstybės, įsivedusios euro valiutą, būtų pasiekusios kelionės tikslą, o ne išėties tašką. Euro zonos piliečiai galėtų kvestionuoti tokią elgseną.

6.5.1 Ko šios valstybės iš tiesų tikisi ekonomikos plotmėje, siekdamos gilesnės integracijos, intensyvesnių finansinių mainų ir geresnio mokesčių suderinimo? Kodėl Eurogrupė, jungianti dvylika finansų ministrų, iki šiol toli gražu netapo euro zonos ekonominės vyriausybės embrionu, veikiančiu ranka rankon su Europos centriniu banku, jau tapusiu federaline institucija? Kodėl nenumatytas bendras euro zonos valstybių ekonominis ir finansinis atstovavimas (TVF, G7 ir kt.), kad jo padėtis taptų svaresnė

dolerio atžvilgiu? Kodėl euro zonos valstybės dar nepradėjo glaudaus tarpusavio bendradarbiavimo biudžeto srityje?

6.5.2 Kodėl dabar, kai stiprėja efektyvesnio ir labiau orientuoto į bendrą tikslą Lisabonos strategijos įgyvendinimo reikavimai, Eurogrupę vis dar sudaro tik ekonomikos ir finansų ministrai ir nėra sukurtas jos atitikmuo, susidedantis iš socialinių reikalų ministrų? Ar iš dviejų krypčių — ekonomikos bei finansų ir socialinių reikalų — ministrų, prie kurių galėtų prisidėti ir pramonės ministrai, Eurogrupė negalėtų parengti veiksmingesnių ekonominių ir socialinių reformų įgyvendinimo būdų, pateikti pavyzdį, kaip skatinti mokslinius tyrimus ir Bendrijos patento įgyvendinimą, greta esamų nacionalinių ataskaitų pateikti bendrą pranešimą dėl Lisabonos strategijos įgyvendinimo?

6.5.3 Su euro zonos piliečiais turėtų būti glaudžiai konsultuojamasi, per atstovų asociacijas įtraukiant juos į šių sprendimų priėmimą. Be to, jie turėtų būti skatinami euro zonos mastu plėtoti savas iniciatyvas. Jei tai būtų daroma, euro zona — labiausiai pažengusios ekonominės ir socialinės integracijos laboratorija — taptų ir Europos pilietybės įtvirtinimo laboratorija.

6.5.4 Akivaizdu, kad lygiagrečiai reikėtų stebėti, kad nebūtų pakenkta bendrajai Sąjungos sanglaudai: valstybės, nepriklausančios euro zonai, turėtų būti deramai informuojamos, konsultuojamos ir kaip įmanoma labiau įtraukiamos į šį sustiprintą bendradarbiavimą, kurį jos kviečiamos visu pajėgumu pradėti, kai tik įsives euro valiutą.

6.6 Galų gale tam tikros išimtinai politinės priemonės padėtų pasiekti didelę pažangą įtvirtinant aiškesnę ir veiksmingesnę Europos pilietybę, tai yra:

6.6.1 nustatyti tą pačią Europos Parlamento rinkimų visuotiniu balsavimu dieną: po jos galima būtų surengti tikrą europietišką rinkimų vakarą, kurio metu diskusijos, pasisakymai ir jų komentavimas vyktų visai kitokioje plotmėje; politiniai tikslai iškiltų į tikrąją europinę dimensiją, tad jais nebūtų piktnaudžiaujama ir klaidingai naudojamosi vien nacionaliniu lygmeniu, kaip kad dažnai būna dabar;

6.6.2 oficialiai ir triukšmingai švęsti Europos dieną — gegužės 9-ąją, kurią Europoje derėtų padaryti nedarbo diena, valstybių narių sprendimu pasirinktinai pakeičiant kitą iki tol buvusią nedarbo dieną, rengti manifestacijas ir programas, ypač kultūrines, tiesiogiai skirtas Europai;

6.6.3 paankstinus Sutarties dėl Konstitucijos nuostatų taikymą, įgyvendinti Europos gyventojų iniciatyvos teisę (daugelyje valstybių narių surinkta milijonas parašų). Tada Europos Komisija galėtų jau dabar išsipareigoti išnagrinėti ir prireikus pagarsinti bet kokią gyventojų iniciatyvą, pasiekusią minėtą slenkstį. Ji išsipareigotų ir viešai išdėstyti tiksliai prielaidas, dėl kurių ji galėtų nuspręsti neremti tokios iniciatyvos.

7. Išvados

7.1 Viską gerai pasvėrus, už deklaracijų ir chartijų ribų aiškesnė ir veiksmingesnė Europos pilietybė neskelbiama. Ji nusi-pelnoma ir įgyvendinama. Ji evoliucionuoja ir yra varomoji jėga. Ji sustiprės tikrai reikšdamasi. Ir tikrai plėtojant „horizontaliąją“ Europos sąrangos plotmę, ši Europos pilietybė užtikrins „vertika-liosios“ plotmės priėmimą ir ilgaamžiškumą.

7.2 Šiandien siekiant aktyvaus europiečių pilietiškumo, reika-lingos ne tiek deklaratyvios, kiek veiksmingos priemonės, kurių iki šiol pernelyg trūko. Dabar reikia suteikti europiečiams šias priemones, kurių jie laukia ir kuriomis mokės gerai pasinaudoti. Nėra abejonių, kad tada jiems pavyks iš naujo suteikti

Europai tapatybę, dinamiškumą, konkurencingumą ir sanglaudą, kurią šiandien valstybės vargu ar suteikia.

7.3 Norėdamas stebėti šių rekomendacijų tąsą ir prisidėti prie tikros Europos piliečių pažangos skatinimo, Europos ekono-mikos ir socialinių reikalų komitetas susitaria dėl nuolatinės darbo grupės „Aktyvi Europos pilietybė“ steigimo. Konkreti šios grupės misija bus:

- stebėti pažangos raidą ir atsilikimą šioje srityje,
- skatinti viešą dialogą su pilietinės visuomenės dalyviais,
- skatinti ir geriau susipažinti su iniciatyvomis ir geriausios praktikos pavyzdžiais.

7.4 Norėdamas pažymėti ir orientuoti tokį tęstinumą, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas surengs simpoziumą aktyvaus europiečių pilietiškumo klausimais, numa-tytą pirmesnėje EESRK nuomonėje dėl programos „Veiksmų programa — Aktyvi pilietybė“⁽⁶⁾.

2006 m. rugsėjo 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁶⁾ 2005 m. spalio 26 d. EESRK nuomonė dėl „Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, įsteigiančio 2007–2013 m. programą „Aktyvių piliečių Europa“ aktyviam Europos pilietiškumui skatinti“, pranešėjas D. Le Scornet (OL C 28, 2006 2 3).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Moterų ir vyrų lygybės gairių 2006–2010 m.

COM(2006) 92 final

(2006/C 318/29)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. kovo 1 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl moterų ir vyrų lygybės gairių 2006–2010*

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 13 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Grace Attard.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 175 nariams balsavus už, 11 — prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

rinkoje paklausių įgūdžių ir palengvinančių jiems sąlygas pradėti darbinę veiklą;

1.1 EESRK palankiai vertina politinę Komisijos valią ir 2006–2010 m. laikotarpiu iš esmės skatinti vyrų ir moterų lygybę. Komitetas teigiamai vertina asmeninį Komisijos pirmininko J.M. Barroso indėlį siekiant priimti gaires ir pritaria, kad įgyvendinant su šia tema susijusius uždavinius turėtų būti įtraukti visi suinteresuoti subjektai.

— mano, kad nacionalinėse sveikatos apsaugos ir ilgalaikės slaugos strategijose reikėtų numatyti integruotas priemones, susijusias su moterų sveikatos apsaugos standartais darbo vietoje;

— ragina labiau atsižvelgti, tirti ir vertinti moterims, prižiūrinčioms kitus asmenis, tenkančios naštos poveikį, įskaitant fizinį bei psichinį krūvį;

1.2 EESRK:

— pripažįsta, kad būtina nustatyti bendrus prioritetus koordinuojant užimtumo politiką, siekiant, kad daugiau moterų dalyvautų darbinėje veikloje;

— siūlo atvirąjį koordinavimo metodą taikyti sveikatos apsaugos srityje, kartu įtraukiant ES lyčių lygybės tikslus;

— mano, kad valstybių vyriausybės, vyrų ir moterų lygių galimybių institucijos ir visų valstybių narių socialiniai partneriai yra aiškiai įpareigoti užtikrinti, kad jų sukurtos darbo užmokesčio sistemos nesudarytų sąlygų diskriminuoti vyrus ir moteris darbo užmokesčio atžvilgiu;

— atkreipia dėmesį į tai, kad tarp migrantų daugėja moterų, ir siūlo į ES politiką visapusiškai integruoti lyčių aspektą ir visais migracijos proceso etapais numatyti priemones;

— rekomenduoja parengti strategijas moterims verslininkėms, užtikrinančias joms geresnes galimybes gauti banko paskolas ir paslaugas;

— pripažįsta, kad labai svarbu parengti priemones ir nustatyti aiškius tikslus ir rodiklius, kad būtų galima užtikrinti tiek vaikų, tiek slaugos reikalaujančių pagyvenusių ir (arba) neigalių šeimos narių priežiūrą;

— siūlo verslininkystės pagrindus įtraukti į valstybių narių vidurinių, aukštųjų ir profesinio lavinimo mokyklų mokymo planus, visų pirma skirtus moksleivėms, studentėms ar profesinių mokyklų auklėtinėms; taip pat rekomenduoja imtis priemonių, kad kuo daugiau moterų baigtų mokslo ar technikos studijas, taip siekiant panaikinti su lytimi susijusią užimtumo disproporciją technikos srityje, pirmiausia inžinerijoje ir IRT sektoriuje;

— rekomenduoja numatyti tikslus ir terminus, siekiant padidinti moterų, dalyvaujančių priimančias įvairius sprendimus, skaičių;

— rekomenduoja skatinti lyčių lygybės strategijas socialinės apsaugos ir kovos su skurdu srityje, siekiant užtikrinti, kad mokesčių ir socialinio draudimo sistemos atsižvelgtų į moterų (ypač vienišų motinų), kurioms gresia skurdo rizika, poreikius; taip pat reikėtų pateikti konkrečių pasiūlymų dėl priemonių, skatinančių vienišus tėvus ir motinas įgyti

— siūlo parengti Europos kovos su smurtu prieš moteris veiksmų planą;

— ragina valstybes nares užtikrinti, kad bus įgyvendintos tam tikros priemonės, siekiant suteikti daugiau teisių moterims, tapusioms seksualinio išnaudojimo aukomis, ir jas labiau remti;

— rekomenduoja parengti bendras Europos priemones, skatinančias visiškai netoleruoti žiniasklaidoje pasitaikančių moterų įžeidinėjimų dėl lyties ar žeminančio įvaizdžio pateikimo;

- mano, kad valstybės narės turėtų užtikrinti, kad komercinėje vaizdo ir garso komunikacijoje nebūtų diskriminacijos dėl rasės, lyties ar tautybės, kaip siūlo Komisija direktyvoje dėl tam tikrų įstatymų ir kitų teisės aktų derinimo ⁽¹⁾;
- rekomenduoja į žiniasklaidos specialistų įstaigų rengimo mokymo planus įtraukti lyčių specifikos programas ir numatyti veiksmingus vienodo vyrų ir moterų atstovavimo visais sprendimų priėmimo lygiais žiniasklaidoje mechanizmus;
- rekomenduoja, vykdam ES vystymo politiką, užtikrinti moterims tinkamas sąlygas gauti finansinę ES paramą, visų pirma įgyvendinant nacionalinius moterų organizacijų vykdomus projektus;
- ragina Europos Komisijos Humanitarinės pagalbos generalinį direktoratą (ECHO), savo veikloje pirmenybę teikti pagalbai ir paramai, skirtai lytinį smurtą patiriančioms moterims;
- mano, kad didesnė lyčių lygybė politinėse sprendimų priėmimo struktūrose yra būtina šių gairių sėkmės prielaida. Komitetas ragina plėtoti dialogo su organizuota pilietine visuomene ir jos konsultavimo mechanizmus, ypač dirbant su nacionalinėmis moterų organizacijomis;
- ragina Komisijos Biudžeto generaliniame direktorate įsteigti už lyčių klausimų finansavimą atsakingą darbo grupę ir kasmet atskirai įvertinti ES biudžeto poveikį klausimams, susijusiems su lytimis.

2. Paaiškinimas

2.1 Svarbiausios Komisijos komunikato nuostatos

2.1.1 Siekdama lyčių lygybės, ES yra padariusi didelę pažangą, kadangi parengti teisės aktai, susiję su vienodu požiūriu į vyrus ir moteris, integruojamas lyčių aspektas, įgyvendinamos specialios moterų skatinimo priemonės, daug veiksmų programų, vyksta socialinis dialogas ir dialogas su pilietine visuomene. Nepaisant to, skirtumų vis dar yra ir jie gali netgi didėti, kadangi išaugusi ekonomikos konkurencija reikalauja lankstesnės ir mobiliosnės darbo jėgos. Tai gali labiau atsiliiepti moterims, kurios dėl nepakankamai lanksčių darbo sąlygų ir priežiūros paslaugų, išgalėjusių lyčių stereotipų ir dėl nevienodo pasidalijimo šeimos atsakomybe su vyrais dažnai yra priverstos rinktis tarp vaikų ir karjeros.

⁽¹⁾ Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo (COM(2005) 646 final).
URL: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/com/2005/com2005_0646lt01.pdf.

2.1.2 Komisijos gairėse aprašomos šešios 2006–2010 m. ES su lyčių lygybe susijusių veiksmų prioritetinės sritys:

- vienoda moterų ir vyrų ekonominė nepriklausomybė;
- darbo ir asmeninio gyvenimo suderinimas;
- lygios atstovavimo galimybės priimančioms sprendimus;
- visų lyčių prievartos formų šalinimas;
- lyčių stereotipų atsisakymas;
- lyčių lygybės skatinimas išorės santykių ir plėtros politikos srityse.

Kiekvienai sričiai nustatomi prioritetiniai uždaviniai ir veiksmai, tačiau Komisija negali viena įgyvendinti visų šių uždavinių, kadangi daugelis sričių patenka į valstybių narių kompetencijos sferą. Todėl remdamasi šiomis gairėmis Komisijos išipareigoja skatinti lyčių lygybės darbotvarkės įgyvendinimą ir stiprinti partnerystę su valstybėmis narėmis ir kitais dalyviais.

2.1.3 Komisija taip pat apibrėžia pagrindinius veiksmus, kad būtų galima pagerinti sprendimų priėmimo struktūras siekiant didesnės lyčių lygybės; ji išipareigoja aktyviau stebėti pažangą.

2.2 Bendrosios pastabos

2.2.1 EESRK palankiai vertina politinę Komisijos valią taip pat ir 2006–2010 m. laikotarpiu iš esmės skatinti vyrų ir moterų lygybę. Komitetas teigiamai vertina asmeninį Komisijos pirmininko J.M. Barroso indėlį siekiant priimti gaires ir pritaria, kad įgyvendinant su šia tema susijusius klausimus turėtų būti įtraukti visi suinteresuoti subjektai.

2.2.2 Lyčių lygybė yra pagrindinė teisė, bendroji ES ir jos valstybių narių vertybė ir pagrindinė prielaida siekiant įgyvendinti ES augimo, užimtumo ir socialinės sanglaudos tikslus, kurie taip pat yra Lisabonos strategijos ramsčiai. Gairės apima naujas iniciatyvas ir sėkmingai pradėto darbo stiprinimą.

2.2.3 Moterų padaryta pažanga taip pat ir pagrindinėse Lisabonos strategijos srityse, pvz., švietimo ir mokslinių tyrimų srityje, ne visiškai atspindi moterų padėtį darbo rinkoje. ES negali sau leisti neišnaudoti visų žmogiškojo kapitalo teikiamų galimybių. Be to, demografinė kaita, susijusi su mažu gimstamumu, ir mažėjantis dirbančiųjų skaičius kelia pavojų ES politiniam ir ekonominiam vaidmeniui.

2.2.4 EESRK palankiai vertina Komisijos tikslą kovoti su lytiniu smurtu ir prekyba žmonėmis. Šie reiškiniai neleidžia sėkmingai siekti lyčių lygybės ir pažeidžia moterų teises.

2.2.5 EESRK taip pat pritaria Komisijos išsipareigojimams įveikti visuotinius sunkumus, užtikrinti ir įtraukti moterų teises į ES užsienio politiką ir svarbiausius veiksmus bei programas.

2.3 *Specialiosios pastabos dėl I dalies „Lyčių lygybės veiklos prioritetinės sritys“*

2.3.1 Siekiant sėkmingai įgyvendinti gairėse apibrėžtas prioritetines veiklos sritis būtina taikyti integruotas strategijas. Be to, reikia užtikrinti, kad lyčių lygybės klausimas būtų aiškiai pabrėžiamas visų sričių politikoje tiek ES, tiek valstybių narių lygiu ir į ją integruojamas. Norint veiksmingai užtikrinti lyčių lygybę valstybių narių lygiu, reikia stiprinti ES mechanizmus ir priemones, kaip nurodyta 2006 m. Europos Vadovų Tarybos pavarso susitikime priimtame Lyčių lygybės pakte.

2.3.2 Konkreti gairių įgyvendinimo stebėseną turi būti atliekama bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis. Nors jau yra pažangos stebėjimo rodiklių, tačiau ES lygiu dar reikia parengti palyginamus statistinius duomenis.

2.3.3 Vienoda moterų ir vyrų ekonominė nepriklausomybė

2.3.3.1 Lisabonos užimtumo tikslų įgyvendinimas

2.3.3.1.1 Lisabonos užimtumo tiksluose iki 2010 m. numatomas 60 % moterų užimtumo lygis. Nepaisant valstybių narių išsipareigojimų, priimtų įgyvendinant Lisabonos strategiją, Augimo ir užimtumo darbotvarkės ir privalomų ES teisės aktų, reglamentuojančių lyčių lygybę, užimtumo srityje vis dar giliai išsiskynusi skirtingų vyrų ir moterų pajamų problema. Moterų užimtumo lygis mažesnis už vyrų užimtumo lygį (atitinkamai 55,7 proc. ir 70 proc.). Vyresnio amžiaus moterų (nuo 55 iki 64 metų) užimtumo lygis yra gerokai mažesnis (31,7 proc.). Moterų nedarbo rodiklis taip pat yra didesnis nei vyrų (9,7 proc. palyginti su 7,8 proc.). Lisabonos darbo vietų kūrimo ir augimo strategijoje turi būti sustiprintas lyčių aspektas.

2.3.3.1.2 Komisija pasisako už tai, kad būtų laikomasi teisės normų, reglamentuojančių vienodą požiūrį į vyrus ir moteris, veiksmingai įsivadinami nauji struktūriniai fondai, individualizuojamos teisės, susijusios su mokesčiais ir pašalpų sistemomis, kad tiek vyrams, tiek moterims apsimokėtų užsiimti profesinė

veikla. EESRK pritaria Europos lyčių lygybės instituto steigimui; tačiau jam reikia skirti tinkamą personalą ir finansavimą ⁽²⁾.

2.3.3.1.3 Komitetas pripažįsta, kad siekiant skatinti moterų užimtumą būtina koordinuojant užimtumo politiką užsibrėžti bendrus prioritetus; vertindama nacionalines reformų programas, Komisija turi užtikrinti, kad prioritetas būtų skiriamas nevienodo požiūrio į lytis problemai ir būtų imamasi būtinų priemonių.

2.3.3.1.4 EESRK mano, kad valstybių vyriausybės, vyrų ir moterų lygių galimybių institucijos ir visų valstybių narių socialiniai partneriai yra aiškiai įpareigoti užtikrinti, kad jų sukurtos darbo užmokesčio sistemos nesudarytų sąlygų diskriminuoti vyrus ir moteris darbo užmokesčio atžvilgiu.

2.3.3.1.5 Komitetas reiškia susirūpinimą dėl to, kad tam tikros naujos darbo organizavimo formos kelia darbuotojų (dažnai — moterų) išnaudojimo pavojų ir gali lemti neskaidrius darbo santykius; EESRK įsitikinimu, lankstumo negali būti siekiama darbo vietos stabilumo ir saugos sąskaita.

EESRK mano, kad su lytimi susiję patikimi ir palyginami duomenys apie moterų su negalia įsidarbinimo kliūtis yra nepaprastai svarbūs jų integravimui į darbo rinką.

2.3.3.2 Skirtingų lyčių darbo užmokesčio suvienodinimas

2.3.3.2.1 Nepaisant to, kad ES priimti teisės aktai dėl vienodo darbo užmokesčio, moterys ES uždirba vidutiniškai 15 proc. mažiau nei vyrai ⁽³⁾, ir šis skirtumas mažėja daug lėčiau nei lyčių užimtumo lygio skirtumas. Padėtis ilgą laiką nekinta dėl tiesioginės ir netiesioginės diskriminacijos ir struktūrinės nelygybės, pvz., lyčių atskyrimo pagal sektorius ir profesijas, skirtingų darbo modelių, nutrauktos karjeros dėl vaikų ar kitų artimųjų priežiūros, galimybių gauti profesinį išsilavinimą ir kelti kvalifikaciją, moterims nepalankių vertinimo ir darbo užmokesčio sistemų, taip pat dėl stereotipų. Gali būti, kad ne visos valstybės narės turi techninių galimybių, personalo ir finansų.

2.3.3.2.2 Komunikatu dėl skirtingo vyrų ir moterų darbo užmokesčio ir socialinių partnerių dalyvavimo, kurį netrukus pateiks Komisija, turėtų būti užtikrinamos nuoseklesnės nacionalinės normos dėl lygių galimybių teisių ir palengvinamos galimybės gauti žalos atlyginimą.

⁽²⁾ 2005 m. rugsėjo 28 d. EESRK nuomonė dėl Europos lyčių lygybės instituto steigimo (pranešėja D. Štechovi, OL C 24, 2006 I 31, p. 29-33).
URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?textfield2=24&year=2006&-Submit=Search&serie=C>.

⁽³⁾ Nepakoreguotas skirtumas.

2.3.3.3 Moterys verslininkės

2.3.3.3.1 Moterys sudaro vidutiniškai 30 proc. visų ES verslininkų. Norėdamos steigti savo įmones, gauti finansavimą ir galimybę mokytis jos dažnai susiduria su sudėtingesnėmis problemomis nei vyrai. Reikia ir toliau įgyvendinti ES verslumo veiksmų planą ir labiau atsižvelgti į klausimus, susijusius su lyčių aspektu. Turėtų būti remiamos verslą steigiančios moterys, kuriant ir plėtojant naujas įmones įvairiais būdais reikia teikti informaciją ir pirminę paramą, pvz., naujoms įmonėms supaprastinant galimybes gauti finansavimą. Vidurinėse mokyklose turėtų būti skatinamas visų pirma merginų verslumas. Kuriamos strategijos turėtų padėti moterims bendradarbiauti su bankais ir gauti jų paslaugas. Be to, verslininkėms turėtų būti sudaromos sąlygos kartu su finansų institutais steigti tinklus, visų pirma siekiant sukurti mikrofinansavimui pritaikytus finansavimo paketus.

2.3.3.3.2 Verslo pradmenis valstybės narės turėtų įtraukti į vidurinių bei aukštųjų ir profesinių mokyklų mokymo planus, visų pirma skirtus moksleivėms ir studentėms ar profesinių mokyklų auklėtinėms, siekiant sukurti pagrindus, kad kuo daugiau moterų šioje srityje aktyviau įgyvendintų naujoviškas idėjas; tačiau ne visos moterys siekia profesinio savarankiškumo, todėl valstybių narių mokymo planuose turėtų būti numatyta galimybė informuoti moksleives ir apie jų kaip darbuotojų teises ir paraginti jas rinktis „netradicines“ profesijas.

2.3.3.3.3 Specializuota, į moteris orientuota, o kartu ir integruota verslumo skatinimo politika visų pirma galėtų padėti pašalinti su lytimi susijusius užimtumo skirtumus technikos srityje, pvz., inžinerijos sektoriuje, su IRT susijusių paslaugų ir kvalifikuotų darbo vietų srityje.

2.3.3.4 Lyčių lygybė socialinės apsaugos ir kovos su skurdu srityje

2.3.3.4.1 Socialinės apsaugos sistemos turi pašalinti kliūtis, trukdančias moterims ir vyrams patekti į darbo rinką ir joje išlikti ir taip sudaryti jiems sąlygas įgyti teisę gauti pensiją. Moterims turi būti suteikiama teisė gauti pensiją ir būtina ieškoti alternatyvių modelių, leidžiančių joms užtikrinti šią teisę. Tačiau panašu, kad moterų karjera vis dar tęsiasi trumpiau ir yra dažniau pertraukiama, todėl jos įgyja mažiau teisių nei vyrai. Dėl to ypač vienišos motinos, vyresnio amžiaus moterys arba šeimos įmonėse, pvz., žemės ūkio, žuvininkystės, mažmeninės prekybos ar perdirbamosios pramonės sektoriuje dirbančios moterys susiduria su skurdo rizika. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad šiuose sektoriuose nebūtų išnaudojamos migrantės.

2.3.3.4.2 Turėtų būti labiau skatinamos lyčių lygybės strategijos socialinės apsaugos ir kovos su skurdu srityje, siekiant užtikrinti, kad tiek dirbančios, tiek nedirbančios moterys, kurioms gresia skurdo rizika, įgytų rinkoje paklausiusių igūdžių, galinčių joms ateityje garantuoti finansinę nepriklausomybę (*).

(*) 2005 m. rugsėjo 29 d. EESRK nuomonė dėl moterų skurdo Europoje (pranešėja B. King, OL C 24, 2006 1 31, p. 95-101).
URL: <http://eur-lex.europa.eu/jOHtml.do?textfield2=24&year=2006&Submit=Search&serie=C>.

2.3.3.4.3 EESRK rekomenduoja skatinti lyčių lygybės strategijas socialinės apsaugos ir kovos su skurdu srityje, siekiant užtikrinti, kad mokesčių ir socialinio draudimo sistemos atsižvelgtų į moterų (ypač vienišų motinų), kurioms gresia skurdo rizika, poreikius. Taip pat reikėtų pateikti konkrečių pasiūlymų dėl priemonių, skatinančių vienišus tėvas ir motinas įgyti rinkoje paklausiusių igūdžių ir palengvinančių jiems sąlygas pradėti darbinę veiklą. Kai kuriose valstybėse narėse būtina nedelsiant imtis priemonių dėl šiuo metu nedidelių skirtumų tarp bedarbio pašalpos, įskaitant socialines pašalpas išlaikomiems šeimos nariams, ir minimalaus darbo užmokesčio.

2.3.3.4.4 Iš tikrųjų, darbo patrauklumas turėtų būtų didinamas ne vien darbo užmokesčio dydžiu, bet ir kitomis, ne piniginėmis paskatomis, pvz., darbo laiko lankstumu ir žemos kvalifikacijos darbuotojams suteikiant galimybę ją kelti. Du ar daugiau vaikų auginančioms šeimoms (su abiem tėvais ar vienu iš jų), kurioms gresia skurdo rizika, turėtų būti užtikrinama pakankamai valstybės išlaikomų vaikų priežiūros įstaigų.

2.3.3.4.5 Didžiausias skurdo pavojus gresia vienišų tėvų ar motinų šeimoms (ES vidutiniškai 35 proc.), 85 proc. jų sudaro vienišų motinų šeimos. Vyresnės nei 65 metų moterys taip pat susiduria su didesne skurdo rizika. Žemą kvalifikaciją turinčios moterys, nesulaukusios pensinio amžiaus, gali būti išstumiamos iš darbo rinkos.

2.3.3.5 Lyčių aspekto pripažinimas sveikatos apsaugos srityje

2.3.3.5.1 Skiriasi vyrų ir moterų rizika susirgti ir ligos, jiems aktualūs klausimai ir įprastos praktikos, turinčios poveikį jų sveikatai. Šiems aspektams taip pat priskiriami aplinkos klausimai, pvz., REACH pasiūlyme nurodytos cheminės medžiagos ir pesticidai, kadangi į moters organizmą patekusios medžiagos dažnai perduodamos maitinant kūdikį krūtimi. Paskutiniai medicininiai tyrimai ir daugelis saugumo bei sveikatos standartų labiau skiriami vyrams ir darbo sritims, kuriose dirba daugiausia vyrai. Reikėtų pagerinti šios srities žinias ir mokslinius tyrimus ir iš moterų požiūrio taško toliau tobulinti statistinius duomenis ir rodiklius.

2.3.3.5.2 Atsižvelgiant į saugos ir sveikatos apsaugos darbo vietoje gerinimo priemones sektoriuose, kuriuose dirba ypač daug moterų, nacionalinėse sveikatos apsaugos ir ilgalaikės slaugos strategijose turėtų būti numatomos integruotos priemonės, susijusios su ūkininkų sveikatos darbo vietoje standartais, su moterų, kurios kaip šeimos narės dirba žemės ūkyje, sveikata ir su nuolatinėmis žalingomis darbo sąlygomis pramonėje apskritai. Šios priemonės taip pat turėtų apimti informavimo bei šviečiamąją veiklą dėl teisių stiprinimo.

2.3.3.5.3 EESRK taip pat ragina labiau atsižvelgti, tirti ir vertinti moterims, prižiūrinčioms kitus asmenis, tenkančios naštos poveikį, įskaitant fizinį bei psichinį krūvį.

2.3.3.5.4 EESRK pritaria ES lyčių lygybės tikslams ir siūlo atvirojo koordinavimo metodą taikyti sveikatos apsaugos srityje, kartu įtraukiant lyčių lygybės tikslus ir stiprinant prevencijos programas; taip pat reikėtų aktyviau imtis į lyčių aspektą orientuotų iniciatyvų, susijusių su lytiniu keliu perduodamomis ligomis (ŽIV/AIDS) ir šeimos planavimu.

2.3.3.6 Kova su įvairialype moterų diskriminacija, ypač tarp imigrančių ir tautinių mažumų

2.3.3.6.1 Socialiai pažeidžiamų asmenų grupėms priklausančių moterų padėtis dažnai yra blogesnė nei tai pačiai grupei priklausančių vyrų padėtis. Jos dažnai patiria dvigubą diskriminaciją. Reikia skatinti lyčių lygybę migracijos ir integracijos politikos srityse, kad būtų užtikrintos moterų teisės ir dalyvavimas visuomenės gyvenime, visapusiškai išnaudoti jų darbo potencialą ir gerinti jų galimybes įgyti išsilavinimą bei profesiją.

2.3.3.6.2 EESRK apgailestauja, kad Hagos tikslai, kuriuos Europos Vadovų Taryba priėmė laisvės, saugumo ir teisingumo srityje, siekdama juos įgyvendinti 2005–2010 m. laikotarpiu, neatsižvelgia į ypatingą imigrančių padėtį. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad tarp migrantų daugėja moterų ir rekomenduoja visais migracijos proceso etapais, visų pirma priimančias ir integruojančias priemones papildyti lyčių aspektu.

2.3.3.6.3 Esamų su prieglobsčio klausimais susijusių priemonių perėmimas ir įgyvendinimas, visų pirma laikina prieglobsčio prašytojų apsauga ir būtinieji prieglobsčio prašytojų priėmimo standartai atitinka Tarptautinėje žmogaus teisių ir laisvių apsaugos konvencijoje ir 1951 m. Ženevos konvencijoje numatytus įpareigojimus. Prieglobsčio politika taip pat turėtų atsižvelgti į su lytimi susijusį moterų persekiojimą, dėl kurio jos bėga iš savo kilmės šalies.

2.3.3.7 Pagrindiniai Komisijos veiksmai šioje srityje

2.3.3.7.1 EESRK pritaria pagrindiniams Komisijos veiksams, visų pirma tiems, kurie teikia prioritetą lyčių aspekto integravimo stebėsenai ir stiprinimui. Komitetas pritaria iniciatyvai patikslinti atvirojo koordinavimo metodo taikymą *inter alia* pensijų, socialinės integracijos, sveikatos apsaugos ir ilgalaikės slaugos srityse, svarbiausią dėmesį skiriant vyrų ir moterų lygybės skatinimui ⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ Žr. 5.2.2. 2006 m. balandžio 20 d. EESRK nuomonę dėl socialinės apsaugos atvirojo koordinavimo strategijos; Pranešėjas Olsson (OL C 185 2006 8 8, p. 87).
URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOIIndex.do?year=2006&serie=C&textfield2=185&Submit=Search>.

2.3.4 Geresnis darbo, asmeninio ir šeimos gyvenimo derinimas

2.3.4.1 EESRK pripažįsta, kaip svarbu kurti priemones ir kartu užsibrėžti aiškius tikslus ir rodiklius, kad būtų pakankamai įstaigų, teikiančių vaikų priežiūros nuo gimimo iki mokyklinio amžiaus paslaugas ir nebrangią bei prieinamą priežiūrą kitiems šeimos nariams, kadangi tai turi tiesioginio poveikio moterų galimybei dalyvauti darbinėje veikloje. Taip pat turėtų būti numatytos užmokyklinės vaikų ir jaunimo priežiūros, priderintos prie tėvų darbo laiko, galimybės.

2.3.4.2 EESRK pritaria, kad būtina užtikrinti galimybę geriau derinti darbą ir asmeninį gyvenimą. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad ne taip dažnai kiek vertėtų naudojamosi lankstaus darbo laiko teikiamais privalumais. Komitetas reiškia susirūpinimą dėl to, kad tam tikros naujos darbo organizavimo formos kelia darbuotojų (dažnai — moterų) išnaudojimo pavojų ir gali lemti neskaidrius darbo santykius; EESRK įsitikinimu, tarp lankstumo ir saugos turi būti pusiausvyra.

2.3.4.3 ES pripažino vienodo vyrų ir moterų dalyvavimo darbe ir šeimos gyvenime svarbą ⁽⁶⁾. Vyrų ir moterų turi pasiskirstyti namų ruošos ir vaikų priežiūros pareigos, kad galėtų dirbti po lygiai. Vyrus reikia labiau įtraukti į šeimos ir namų ruošos darbus. Be to, šiuo metu diskutuojant apie darbo laiko direktyvos persvarstymą reikia parengti su šeiminiiais išpareigojimais suderintas darbo laiko nuostatas.

EESRK pripažįsta, kad labai svarbu parengti priemones ir nustatyti aiškius tikslus ir rodiklius, kad būtų pakankamai įstaigų, teikiančių vaikų ir kitų slaugos reikalaujančių šeimos narių priežiūros paslaugas.

2.3.5 Vienodo moterų ir vyrų dalyvavimo priimančias sprendimus skatinimas

2.3.5.1 Nepakankamai veiksmingai sprendžiamas vis dar per menkas moterų dalyvavimo politikoje, sprendimų priėmimo procesuose, ekonomikos ir technikos srityse klausimas. Komisijos siūlomi pagrindiniai veiksmai turėtų padėti pašalinti demokratijos trūkumą. Tačiau valstybės narės kol kas ne itin linkusios imtis būtinų priemonių. Ir viešajame, ir privačiame sektoriuje pastebimas lyčių atskyrimas. Viešajame ir privačiame sektoriuje nepakankamai moterų užima vadovaujančias ir atsakingas pareigas.

⁽⁶⁾ 2000 m. liepos 29 d. Tarybos ir Užimtumo ir socialinių reikalų ministrų tarybos rezoliucija dėl tolygaus moterų ir vyrų dalyvavimo profesiniame ir šeimos gyvenime (2000/C 218/02).
URL: http://europa.eu.int/eur-lex/pri/de/oj/dat/2000/c_218/c_21820000731de00050007.pdf.

2.3.5.2 Todėl EESRK rekomenduoja numatyti tikslus ir terminus lygybei pasiekti, kad daugiau moterų galėtų dalyvauti priimančiąsias sprendimus. Komiteto nuomone, taip galima paskatinti moteris dalyvauti formuojant politiką, priimančiąsias sprendimus ekonomikos, mokslo ir technikos srityse.

2.3.5.3 Be to, visos ES institucijos turi imtis veiksmingų priemonių tuose lygmenyse, kuriuose per mažai moterų dalyvauja priimančiąsias sprendimus, kaip numatyta 2004 m. gegužės 1 d. Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatų 1 d straipsnyje (77) 96 (7). Nuolat turėtų būti stebimi ir skelbiami veiksmingomis priemonėmis pasiekti rezultatai.

2.3.6 Kova su lytiniu smurtu ir prekyba žmonėmis

2.3.6.1 Komisija įsipareigojo kovoti su visomis smurto formomis. Pagrindinės lyčių smurto aukos yra moterys. Neseniai EESRK šią temą nagrinėjo nuomonėje savo iniciatyva dėl šeiminių smurto prieš moteris (8). Šeiminis smurtas neleidžia moterims dalyvauti visuomenės gyvenime ir darbo rinkoje, sukeldamas tokias pasekmes, kaip socialinė atskirtis, skurdas, finansinė ir materialinė priklausomybė. Turėtų būti parengtas Europos kovos su smurtu prieš moteris veiksmų planas.

2.3.6.2 Prekybos žmonėmis problema turi būti nagrinėjama kartu su kompleksiška organizuoto nusikalstamumo problematika ir reikalauja visų valstybių narių bendradarbiavimo, siekiant nuoseklesnės saugumo politikos ir bendro teisinio pagrindo, kad šioje srityje būtų galima veiksmingai veikti. Atitinkami ES tikslai nustatyti Hagos programoje (9) ir Jungtinių Tautų konvencijoje prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą (10). EESRK parengė nuomonę, kurioje pabrėžiama saugumo politikos, kuri gina piliečius teisinės valstybės principais pagrįstoje laisvoje ir atviroje visuomenėje laikantis įstatymų ir teisingumo principo, svarba (11).

(7) Žr. http://www.europa.eu.int/comm/dgs/personnel_administration/statut/tocde100.pdf.

(8) 2006 m. kovo 16 d. EESRK nuomonė dėl moterų skurdo Europoje (OL C 110 2006 5 9, p. 89).
URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOIIndex.do?year=2006&serie=C&text-field2=110&Submit=Search>.

(9) Žr. http://ec.europa.eu/justice_home/news/information_dossiers/the_hague_priorities/index_en.htm.

(10) Žr. http://www.unodc.org/unodc/crime_cicp_convention.html.

(11) 2005 m. gruodžio 15 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Hagos programa: dešimt prioritetų ateinančioms penkeriems metams. Partnerystė Europos atsinaujinimo varden laisvės, saugumo ir teisingumo srityje“ (pranešėjas L. M. Pariza Castaños, OL C 65, 2006 3 17, p. 120–130).
URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOIIndex.do?year=2006&serie=C&text-field2=65&Submit=Search>.

2.3.6.3 Moterys, tapusios prekybos žmonėmis aukomis, neturi būti deportuojamos prieš jų pačių valią, kadangi privertus jas grįžti į savo kilmės šalį, ten joms gali kelti pavojų prekytojai žmonėmis. Joms veikiau reikėtų suteikti leidimą gyventi toje šalyje, į kurią jos buvo išvežtos; tokia teisė turėtų būti papildomai apsaugoma nuo galimo piktnaudžiavimo.

2.3.6.4 Komitetas ragina valstybes nares garantuoti, kad bus įgyvendintos tam tikros priemonės, siekiant suteikti daugiau teisių ir paramos moterims, seksualinio išnaudojimo tikslais tapusioms prekybos žmonėmis aukomis. Tikslinėmis kampanijomis, skirtomis seksualinėmis paslaugomis besinaudojančių vyrų sąmoningumui skatinti, reikėtų mažinti tokių paslaugų paklausą. Tokios kampanijos turėtų būti plačios pilietinės iniciatyvos dalimi, kad žmonėms būtų galima užtikrinti įvairesnes sąlygas naudotis alternatyviomis darbo ir uždarbiavimo galimybėmis.

2.3.6.5 Valstybės narės turėtų apsvastyti galimybę numatyti baudžiamąją atsakomybę už seksualinių paslaugų pirkimą arba bent jau pagerinti prekybos žmonėmis aukomis tapusių moterų ar kitų asmenų, ne savo noru dalyvaujančių prekyboje sekso paslaugomis, apsaugą.

2.3.7 Visuomenėje išsiskynusių lyčių stereotipų griovimas

2.3.7.1 EESRK pritaria Komisijai, kad žiniasklaidai tenka lemiamas vaidmuo formuojant žmonių elgesį ir pažiūras. Pasiūlytos priemonės, skirtos griauti lyčių stereotipus švietimo ir profesinio rengimo srityje, darbo rinkoje ir žiniasklaidoje, yra orientuotos į šiuos klausimus ir nurodo valstybėms narėms gaires.

2.3.7.2 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad visų pirma žiniasklaidoje vis dar per mažai moterų eina aukštas pareigas. Siekiant lyčių lygybės žiniasklaidoje reikėtų parengti priemones, todėl EESRK rekomenduoja:

- parengti visoje Europoje taikytinas sąmoningumo ugdymo priemones, kuriomis siekiama žiniasklaidoje visiškai netoleruoti moterų ižeidinėjimų dėl lyties ir jas žeminančio įvaizdžio pateikimo;
- remiantis Komisija siūloma priimti direktyva dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo, užtikrinti, kad komercinėje vaizdo ir garso komunikacijoje nebūtų diskriminacijos dėl rasės, lyties ar tautybės (12);
- žiniasklaidos darbuotojų rengimo įstaigose numatyti lyčių specifikos programas, taip pat parengti veiksmingus vienodo vyrų ir moterų atstovavimo žiniasklaidoje visais sprendimų priėmimo lygmenimis mechanizmus;

(12) COM(2005) 646 final. Žr. 2 išnašą.

(d) plėtoti visuomeninį radiją ir televiziją kaip nepriklausomą žiniasklaidos priemonę pavedant jam visuomeninės svarbos užduotį skatinti pagarbą žmogaus teisėms bei vyrų ir moterų lygybei.

2.3.7.3 EESRK teigiamai vertina pasiūlytą priemonę, stiprinančią sąmoningumą lyčių lygybės klausimu taikant Komisijos D planą (demokratija, dialogas ir diskusijos) ⁽¹³⁾, ir kartu pritaria susijusioms priemonėms, kurias pavienėse valstybėse narėse rengia Komisijos atstovybės.

2.3.8 Lyčių lygybės skatinimas už ES ribų

2.3.8.1 EESRK pritaria Komisijos vaidmeniui tarptautiniu mastu skatinant moterų teises.

2.3.8.2 ES vidaus ir vystymo politika turi atspindėti moterų vaidmenį kovojant su skurdu ir tai, kad stiprėjančios ekonominės, politinės ir seksualinės moterų teisės bei jų laisvo apsisprendimo teisė dėl išsilavinimo turi įtakos ne tik pačioms moterims, bet ir jų šeimoms ir Bendrijai.

2.3.8.3 Be to, ES tiek Sąjungos, tiek valstybių narių lygiu turi užtikrinti lyčių aspekto integravimą ir poreikių bei moterų perspektyvų stebėseną. Vykdamas ES vystymo politiką, moterims taip pat turėtų būti užtikrinamos tinkamos galimybės gauti finansinę ES paramą.

2.3.8.4 Krizių intervencijų atveju lyčių perspektyva turėtų būti įtraukiama į Europos saugumo ir gynybos politiką (ESGP), kaip numatyta JT rezoliucijoje Nr. 1325 ⁽¹⁴⁾ ir 2000 m. lapkričio mėn. Europos Parlamento rezoliucijoje dėl moterų dalyvavimo taikaus konfliktų sprendimo procese.

2.3.8.5 Europos Komisijos Humanitarinės pagalbos generalinis direktoratas (ECHO) savo veikloje pirmenybę turėtų teikti pagalbai ir paramai, skirtai krizių metu lytinį smurtą patiriančioms moterims, o pasibaigus ginkluotiems konfliktams — tarpautinės teisės priemonėmis siekti žalos atlyginimo.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

2.4 II dalis „Lyčių lygybės valdymo gerinimas“

2.4.1 Lyčių lygybę galima įgyvendinti, jei bus visiškai išpareigota aukščiausiu politiniu lygmeniu. Komisija skatina lyčių lygybę savo gretose ⁽¹⁵⁾ ir remia įvairias lyčių problemas nagrinėjančias ir didelę pažangą padariusias struktūras. Tačiau dar daug reikia nuveikti gairėse paminėtose pagrindinėse srityse ir tai reikalauja geresnio valdymo visais — ES institucijų, valstybių narių, parlamentų, socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės — lygiais. Nepaprastai svarbi valstybių narių lyčių lygybės ministrų parama.

2.4.2 EESRK rekomenduoja, siekiant paskatinti lyčių lygybę, stiprinti esamas Komisijos struktūras, gerinant veiksmų derėjimą ir tinklus. Komitetas taip pat rekomenduoja plėtoti dialogo su organizuota pilietine visuomene mechanizmą. Nacionaliniu lygiu reikėtų labiau remti ir pripažinti moterų organizacijas, be to, vadovaujantis dalyvaujamąsios demokratijos principu būtina siekti didesnės tarpusavio sąveikos.

2.4.3 EESRK taip pat rekomenduoja ES institucijoms šioje srityje sukurti privalomas lyčių aspekto integravimo ir mokymo priemones.

2.4.4 Be to, EESRK rekomenduoja Komisijos Biudžeto generaliniame direktorate įsteigti už lyčių klausimų finansavimą atsakingą darbo grupę ir kasmet atskirai įvertinti ES biudžeto poveikį su lytimis susijusiems klausimams.

2.4.5 EESRK taip pat mano, kad vykdamas politiką būtina stebėti pažangą, norint užtikrinti gairėse numatytų tikslų įgyvendinimą. 2008 m. numatyto tarpinio įvertinimo tikslas — padėti toliau rengti tinkamas priemones, o, prireikus, ir kitose nei numatytose politikos srityse, laikotarpiui iki 2010 m. bei tolesnes šių gairių įgyvendinimo priemones.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹³⁾ Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Komisijos indėlio svarstymų laikotarpiu ir jam pasibaigus: D planas (demokratija, dialogas ir diskusijos), (COM(2005) 494 final), URL: http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/lt/com/2005/com2005_0494lt01.pdf.

⁽¹⁴⁾ Žr.: <http://www.peacewomen.org/un/sc/1325.html> (priimta 2000 10 31).

⁽¹⁵⁾ III priedas.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Visos Europos transporto koridorių 2004–2006 m.

(2006/C 318/30)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 str. 2 dalimi, 2004 m. gruodžio 16 d. nusprendė parengti *Visos Europos transporto koridorių 2004–2006 m.*

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. rugsėjo 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Karin Alleveldt.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 192 nariams balsavus už, 4 - prieš ir 10 susilaikius.

1. Nuolatinės tyrimo grupės tikslas

1.1 Nuo visos Europos transporto politikos, kuria buvo remiamasi planuojant didžiuosius susisiekimo koridorius, pradžios 1991 m. EESRK tvirtai įsitikinęs ir aktyviai skatino sanglaudos politiką už ES ribų. 2003 m. buvo išleista brošiūra apie šiuos per pastaruosius dešimt metų atliktus darbus ⁽¹⁾. Nuo to laiko šiuo klausimu dirba nuolatinė tyrimo grupė. Paskutinė nuomonė ⁽²⁾ apėmė 2002–2004 m. ataskaitinį laikotarpį. Šioje nuomonėje nagrinėjami iki 2006 m. vidurio įvykę pokyčiai.

1.2 Nuolatinės tyrimo grupės tikslas — nuo pat bendros visos Europos transporto infrastruktūros kūrimo pradžios ir peržengiant ES sienas laikytis transporto politikos tikslų sukurti tvarią ir veiksmingą transporto sistemą ir sanglaudos politikos tikslų. Taigi, būtina atsižvelgti į socialinius, ekonominius, valdymo, aplinkos ir saugumo politikos bei regioninius klausimus ir užtikrinti atitinkamų interesų grupių dalyvavimą. Nuolatinė tyrimo grupė norėtų prie to prisidėti savo praktine veikla vietoje. Ši nuomonė yra ataskaita apie 2004–2006 m. veiklą ir įgytą patirtį; joje taip pat pateikiamas politinių pokyčių šioje srityje įvertinimas.

2. Išvados

2.1 EESRK nuomonėje savo iniciatyva daugiausiai dėmesio skiriama transporto infrastruktūros vystymo ir svarbiausių transporto politikos tikslų bei valdymo klausimų susiejimui. Šis susiejimas vis dar yra svarbus ir skubiai sprendinas. Nors jau daug kartų ir reguliariai politiniu lygiu buvo pripažinta, jog toks susiejimas yra būtinas, pažanga kol kas nežymi, kadangi nekuriamas savas įgyvendinimo metodas. Viltis, kad transporto politikos tikslai praktiškai savaime susies su tolesniu infrastruktūros vystymu, per pastaruosius metus neišsipildė. Pagrindinį vaidmenį galėtų vaidinti regionai, kurie konkrečiai susiduria su visais klausimais ir kuriuose ypač reikalingas visos Europos sąsajų suvokimas. Nuolatinė tyrimo grupė, surengusi regioninę konferenciją Šiaurės Rytų Lenkijoje, labai aiškiai parodė, kaip

svarbu atsižvelgti į planuojamų pagrindinių transporto ašių poveikį regionui. Europos politikai šioje srityje turėtų priimti daugiau atsakomybės. Nepakanka Europos uždaviniu laikyti vien tik pagrindinių transporto ašių įgyvendinimą.

2.2 Per paskutiniuosius dvejus metus buvo labai daug nuveikta, kad planuojant Europos infrastruktūrą būtų atsižvelgta į naujas politines sąlygas. ES buvo numatyti nauji prioritetiniai projektai, nustatytos naujos pagrindinės transporto ašys su kaimyninėmis valstybėmis ir toliau plėtojama Vakarų Balkanų iniciatyva. Iš esmės EESRK mano, kad šie naujieji metodai yra tinkami ir ypač džiaugiasi tuo, kad buvo pripažinta susisiekimo linijų su kaimyninėmis valstybėmis svarba. Tuo pačiu metu šie naujieji metodai liko įtvirtinti ankstesnėje koncepcijoje. Kalbama beveik vien tik apie transporto kelių planavimą. Tačiau nesvarstomi arba pernelyg nedaug svarstomi intermodalumo klausimai, poveikis aplinkai, vietos ekonominiai ir socialiniai interesai. EESRK dėl to labai apgailestauja.

2.3 Viena Europos infrastruktūros planavimo peržiūrėjimo priežasčių buvo lėta įgyvendinimo pažanga, kurią dažnai lėmė nepakankami finansai. Todėl pagrindinis tikslas buvo dėmesį sutelkti tik į keletą projektų. EESRK mano, kad turėtų didėti ir Europos skiriamos dotacijos. EESRK kitame dokumente jau anksčiau yra pateikęs pasiūlymų dėl galimybių gauti papildomų lėšų. Bent jau turėtų būti geriau išnaudotos 20 proc. bendram finansavimui numatytos ES lėšos, skiriamos projektams Europos Sąjungoje. Tuo pačiu metu, didėjant dotacijomis, turi ir gali būti nustatyti labiau įpareigojantys reikalavimai infrastruktūros projektams, pvz., su aplinkos apsauga, intermodalumu arba saugumu susiję reikalavimai.

2.4 EESRK pasisako už tai, kad tarpvalstybiniai komitetai, kuriuos įsteigė valstybių narių transporto ministerijos (pvz., iniciatyviniai koridorių komitetai), labiau bendradarbiautų su Komisijos šioje srityje įsteigtais komitetais. Vien tik koordinavimo nepakanka, nes prarandamos svarbios galimybės pasiekti

⁽¹⁾ EESRK: Visos Europos transporto politikai dešimt metų, 2003.

⁽²⁾ Komiteto nuomonė dėl visos Europos transporto koridorių, OL C 120, 2005 5 20, p. 17.

pažangos praktiškai įgyvendinant politiką. Vis sunkiau galima suprasti, kas ir kokią atsakomybę dalį prisiima už bendrus transporto politikos tikslus. 1991, 1994 ir 1997 m. vykusiose pirmosiose visos Europos transporto konferencijose buvo pateiktos svarbios gairės. Išsami 1997 m. Helsinkio deklaracija dar ir šiandien puikiai tinka kaip bendradarbiavimo pagrindas. Tuo metu buvo ketinta nuolat tikrinti daromą pažangą. Tai, kas yra peržiūrima šiandien, apsiriboja beveik tik statybos projektų įgyvendinimu.

2.5 EESRK konferenciją Baltstogėje lydėjo didelė sėkmė⁽³⁾. Konferencijoje ne tik Europa buvo priartinta prie regiono, tačiau ir pabrėžta regione gyvenančių žmonių teisė į tai, kad visos Europos transporto politika būtų sėkmingai įgyvendinta. EESRK būsimoje šios srities veikloje geriau panaudos savo gebėjimus duoti tokį postūmį. Taip pat tikslinga ir toliau glaudžiai bendradarbiauti su iniciatyviniais koridorių komitetais, Pietryčių Europos darbo struktūromis (SEETO), ir, žinoma, su koordinacinę veiklą vykdančia Komisija. Be regioninių metodų ateityje taip pat turėtų būti išsamiau nagrinėjami ir vertinami su pagrindinėmis transporto ašimis susiję transporto rūšių klausimai ir TEN-T tinklo prioritetiniai projektai.

3. Naujos visos Europos transporto politikos sąlygos

3.1 Per pastaruosius dvejus metus Europoje įvyko esminių pokyčių. 2004 m. į Europos Sąjungą įstojo dešimt naujų valstybių narių. Europa atnaujino ir sustiprino savo išipareigojimus Vakarų Balkanų valstybėms ir parengė naują kaimynystės politiką. Viena vertus, ES Komisijos iniciatyva iš naujo parengti transeuropinių tinklų koncepciją ir toliau vystyti koridorius buvo nukreipta į vidų, kadangi buvo atsižvelgta į 2004 m. plėtrą ir koridorių patirtis iš dalies buvo perkelta į Europos Sąjungoje vykdomą transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) politiką⁽⁴⁾. Kita vertus, atsižvelgiant į naująją Europos kaimynystės politiką ir peržengiant jos taikymo sritį, buvo siekiama išplėsti pagrindines susisiekimo linijas.

3.2 2002 m. Europos Komisija peržiūrėjo TEN-T tinklo ir visos Europos transporto koridorių įgyvendinimą. Buvo nustatyta, jog visais atvejais labai vėluojama plečiant pagrindines transporto ašis. Todėl buvo pasirinkta koncepcija su aiškiai nustatytais prioritetais ir platesniais išipareigojimais susijusioms šalims. Galima išskirti tris geografines teritorijas: Europos Sąjungą, kurią sudarys 27 valstybės narės, Vakarų Balkanų valstybės⁽⁵⁾ ir likusios su ES-27 bendras sienas turinčios valstybės ir regionai. Visais trimis atvejais Europos Komisija paskyrė aukšto lygio grupes, kad jos parengtų rekomendacijas dėl prioritetinių projektų arba veiksmų gaires.

⁽³⁾ Konferencijos ataskaita pateikiama I priede.

⁽⁴⁾ Buvo remiamasi 2003 m. birželio mėn. pateiktu Karel van Miert vadovaujamos ekspertų grupės pranešimu.

⁽⁵⁾ Dėl politinio nuoseklumo Vakarų Balkanų regionas kartais laikomas Pietų Europos, kurią praktiškai sudaro — išskyrus ankstesnę Jugoslaviją — Rumunija, Bulgarija ir rečiau Turkija ir Moldova, dalimi.

3.3 Pirmąjį tokį ES-27 tyrimą atliko Karel Van Miert vadovaujama aukšto lygio grupė (2002–2003 m.). Šio tyrimo metu buvo kruopščiai ištirti trys ketvirtadaliai visos Europos transporto koridorių; aukšto lygio grupė pateikė 30 transporto infrastruktūros projektų „senosiose“ ir „naujosiose“ valstybėse narėse sąrašą, kurie atspindi ES-27 transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) prioritetus. Be to, aukšto lygio grupė rekomendavo parengti naujas finansines ir teises nuostatas, skirtas remti TEN-T įgyvendinimą, bei projektų koordinavimo mechanizmus. Aukšto lygio grupės rekomendacijos galiausiai lėmė, kad 2004 m. balandžio mėn. buvo peržiūrimos TEN-T gairės.

3.4 Vakarų Balkanų regionas, kuriuo buvo remtasi atliekant regioninės politikos formavimą, nebuvo toks vienytiškas, kaip ES-27. Politinis kursas kas kartą buvo taisomas dėl skirtingo atskirų valstybių statuso ES atžvilgiu, dėl santykių regione ir santykių su ES raidos. Po neseniai pasibaigusio karinio konflikto Balkanų regionui būtinas ekonominis, socialinis ir politinis stabilumas — taigi, būtina išorės pagalba. Todėl šis regioninis metodas Vakarų Balkanų regiono šalims suteikia ypatingos papildomos vertės. ES vienareikšmiškai gynė šią koncepciją ne tik transporto sektoriuje, bet ir siekiant sukurti bendrą laisvos prekybos zoną ir bendrą energijos rinką.

3.4.1 2000 m. Europos Komisija paskelbė regioninės transporto sistemos Pietryčių Europoje, kaip multimodalaus transporto infrastruktūros tinklo, strategiją. Po šios strategijos paskelbimo buvo atlikti du tyrimai: TIRS ir REBIS⁽⁶⁾, kuriuose buvo apibrėžtas pagrindinis tinklas ir pateiktos rekomendacijos dėl investicijų ir finansavimo. Šis procesas lėmė, jog buvo sukurtas pagrindas įsteigti sekretoriatą Belgrade „Pietryčių Europos transporto observatorija (SEETO)“. SEETO turi ne tik remti ir koordinuoti infrastruktūros vystymą, bet ir socialiniams bei ekonominiams dalyviams tarnauti kaip informacinis centras. Vis dažniau pasinaudojama šiomis paslaugomis. Šiame kontekste taip pat aiškiai minima EESRK nuolatinė tyrimo grupė.

3.4.2 Pirmasis *Penkerių metų veiksmų planas 2006–2010 m.*, kuriame numatoma apie 150 projektų, buvo pasirašytas 2005 m. lapkričio mėn. Be to, plane numatyta iki 20 vadinamų „minkštų“ regioninių projektų, skirtų priemonėms regioniniams tinklams įgyvendinti. Dėl labai menkų lėšų neseniai buvo drastiškai sumažintas prioritetinių infrastruktūros projektų skaičius; liko 22 projektai. SEETO koordinuojamą procesą galima palyginti su ankstesniu TINA procesu Europos Sąjungoje, kurio metu be pagrindinių transporto ašių/koridorių turi būti baigtas įgyvendinti regioninis tinklas.

⁽⁶⁾ (Regioninis Balkanų šalių infrastruktūros tyrimas — transportas).

3.5 Loyola de Palacio vadovaujama aukšto lygio grupė (ALG 2) nagrinėjo tolesnį pagrindinių transporto ašių su kaimyninėmis ES ir kitomis valstybėmis vystymą. Buvo apibrėžti 4 sauskeliai ir viena laivybinio transporto ašis ⁽⁷⁾. Jie turi ne tik tapti svarbiausiomis tarptautinėmis susisiekimo linijomis, bet ir stiprinti regioninę sanglaudą. ALG 2 taip pat pateikia nemažai rekomendacijų dėl horizontaliųjų priemonių, pvz., turi būti greičiau atliekami pasienio formalumai, padidintas transporto saugumas ir užtikrinta geresnė geležinkelio transporto sąveika. ALG 2 taip pat rekomenduoja sustiprinti koordinavimą ir įgyvendinimą pakeičiant Susitarimo memorandumus įpareigojančiomis sutartimis. Komisija, remdamasi rekomendacijomis, liepos–rugsėjo mėn. ketina pateikti komunikatą dėl savo planų šioje srityje. Nuolatinės tyrimo grupės nuomone, svarbu, kad Komisija imtųsi tinkamai spręsti horizontaliuosius klausimus.

3.6 Darbas koridorių ir transporto teritorijų srityje (išsamesnę informaciją rasite 2 priede) vyko skirtingu intensyvumu. Transporto teritorijos, išskyrus Barenco Euro-Arkties regioną, nebuvo nagrinėjamos. Šis teritorijų nustatymas nuo 1997 m. (Helsinkio konferencijos), kada buvo pradėtas taikyti, beveik nepasikeitė. Buvo linkstama bendradarbiavimą koridorių srityje vis labiau vystyti regioniniuose tinkluose. EESRK nuomone, tai yra visiškai teisinga linkmė. Ir per pastaruosius dvejus metus nepagerėjo finansinė ir techninė parama organizacinei veiklai. Nesulaukta dažnai prašomos didesnės Komisijos paramos. Tačiau svarbu yra tai, kad koridorių modelis dėl abiejų ALG darbo ir Komisijos išvadų faktiškai yra pasenęs. Europos Sąjungoje prioritetai nustatomi pagal 30 TEN projektų. Už ES ribų juos „pakeičia“ 5 naujos ašys arba jie vykdomi nauju pavadinimu. Vis dėlto akivaizdžiai pakanka priežasčių tęsti jų darbą. Inicijatyviniai komitetai įsitvirtino kaip svarbūs ryšių ir bendradarbiavimo forumai susijusioms ministerijoms ir susikūrė savo tapatumą (ženklą); jie tęsia darbą svarbiose srityse, kuriose nėra jokios pasienio iniciatyvos, pvz., prioritetinių TEN projektų be paskirto ypatingojo koordinatoriaus srityje.

3.7 Komisija pagerino savo paramą koordinavimui, o reguliarius — vieną arba du kartus per metus vykstantys — koordinatorių susitikimai su koridorių pirmininkais ir kitais svarbiais dalyviais yra svarbus forumas pasikeisti nuomonėmis.

⁽⁷⁾ Susisiekimo linijos:

- Pietvakarių ašis: susisiekimo linija Pietvakariai — ES centras, įskaitant Šveicariją ir *Transmaghreb* ašį nuo Maroko iki Egipto.
- Pietryčių ašis: jungia ES centrą per Balkanų valstybes ir Turkiją su Kaukazu ir Kaspijos jūra, taip pat Artimuosius Rytus iki Egipto.
- Centrinė ašis: jungia ES centrą su Ukraina ir Juodąja jūra, taip pat su Rusija ir Sibiru.
- Šiaurės Rytų ašis: jungia ES su Norvegija, taip pat su Rusija ir Sibiru.
- Jūrų greitkelis: jungia Baltijos jūrą, Atlanto vandenyną, Viduržemio jūrą ir Juodąją jūrą bei pakrančių šalis. Taip pat numatyta išplėsti greitkelių per Sueco kanalą.

EESRK nuolat suteikiama galimybė dalyvauti bei bendradarbiauti; Komitetas patvirtina, kad tai yra labai vertinama. Tai yra ne tik pasikeitimas informacija apie neseniai pasiektą pažangą statybos projektuose, bet ir apie esminius ir koncepcinius visos Europos transporto infrastruktūros politikos klausimus. Reikia pažymėti keletą struktūrinių naujovių: siekama paskatinti svarbių TEN tinklo atkarpų įgyvendinimą, 6 projektams Komisija paskyrė ypatinguosius koordinatorius ⁽⁸⁾. Taip pat yra numatyta įsteigti agentūrą, skirtą pagerinti, turint galvoje ir didesnę finansavimą, svarbių projektų finansavimą ir vykdymą. Pagaliau, dar nesibaigę debatai dėl teisiškai įpareigojančio pasienio bendradarbiavimo, kuris viršys esamą susitarimo memorandumą.

4. Nuolatinės tyrimo grupės darbo organizavimas — veikla

4.1 Atsižvelgdama į naujų visos Europos transporto politikos gairių nustatymą, nuolatinė tyrimo grupė dėmesį skyrė ne vien tik veiklai koridorių srityje, bet ir prioritetiniams transeuropinio transporto tinklo projektams ⁽⁹⁾ ir naujiems Loyola de Palacio vadovaujamos ekspertų grupės planams, pvz., idėjai sukurti ypatingą susisiekimo liniją tarp Ispanijos ir Afrikos. Pokalbiuose su atsakingomis Energetikos ir transporto generalinio direktorato tarnybomis paaiškėjo, kad įvertinant jau įgyvendintus arba planuojamus TEN projektus socialiniu ir ekonominiu požiūriu, EESRK indėlis būtų pageidautinas.

4.2 2004 metų pabaigoje ir 2005 metų pradžioje Komisija pradėjo parengiamuosius darbus dėl antrojo Loyola de Palacio vadovaujamos ekspertų grupės pranešimo. Šiame ankstyvame etape nuolatinė tyrimo grupė turėjo galimybę pareikšti nuomonę dėl esminių klausimų ⁽¹⁰⁾. Buvo pateiktos šios pastabos: aplinkos apsauga turėtų vaidinti svarbesnį vaidmenį; intermodalumas turėtų būti labiau taikomas praktikoje, tai galėtų būti atskiras vertinimo kriterijus; daugiau dėmesio turėtų būti skirta susiejimui su regionų transporto tinklais. Galiausiai nuolatinė tyrimo grupė atkreipė dėmesį į horizontaliųjų aspektų, tokių kaip teisės aktų suderinimas, saugumo klausimai ir kt., svarbą ir pabrėžė, kad šiuos klausimus būtina išnagrinėti išsamiau, jei siekiama greitesnio ES transporto politikos tikslų

⁽⁸⁾ I. Geležinkelio linija Berlynas-Palermas (p. Van Miert).

II. Greitųjų traukinių geležinkelio linija Lisabona-Madridas-Tours/Montpelje (p. Davignon).

III. Geležinkelio linija Lijonas-Turinas-Budapeštas-Ukrainos siena (p. de Palacio).

IV. Geležinkelio linija Paryžius-Bratislava (p. Balzazs).

V. Geležinkelio linija *Rail Baltica* Varšuva-Helsinkis (p. Telicka).

VI. Geležinkelio koridoriai ir Europos geležkelių eismo valdymo sistema (ERTMS) (p. Vinck).

⁽⁹⁾ 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimas Nr. 884/2004/EB, OL 2004 4 30 ir 2004 7 7.

⁽¹⁰⁾ 2004 m. gruodžio 15 d. E. Thielmann (GD TREN) skirtas raštas.

įgyvendinimo. Savo atsakomajame rašte ⁽¹¹⁾ Komisija pabrėžė, kad ateityje norėtų daugiau dėmesio skirti nurodytam sujungimui su regionų transporto tinklais.

4.3 Kartu su antruoju ekspertų pranešimu Komisija taip pat įvertino iki šiol atliktą darbą koridorių srityje. Ir šiame darbe dalyvavo nuolatinė tyrimo grupė; ji pateikė trumpą įvertinimą, kuriame raginama sudaryti daugiau galimybių naginėti ekonominės ir socialinės sanglaudos klausimus ir konsultuotis. Nuolatinė tyrimo grupė teigė, kad vienodai svarbu stiprinti ir labiau susieti iniciatyvinius komitetus, būtina didesnė atsakomybė ir padarytos pažangos kontrolė; tai sritys, priklausančios pačių iniciatyvinių komitetų kompetencijai. Klausimyno įvertinime Komisija pateikia keturias esmines išvadas ⁽¹²⁾: koridorių koncepcija pasiteisino ir bus išsaugota; būtina imtis veiksmų sprendžiant su valdymu susijusius klausimus ir atsižvelgiant į socialinius ir ekonominius veiksnius; tikslinga geriau kontroliuoti pažangą, tačiau tai turi būti atliekama atsižvelgiant į konkrečių kiekvieno koridoriaus padėtį; teigiamą koridorių poveikį galima įvertinti tik ilgalaikėje perspektyvoje, tačiau kuo glaudesnis bus bendradarbiavimas, tuo didesnis bus ir teigiamas poveikis.

4.4 Bendradarbiavimas su 10 transporto koridorių iniciatyviniais komitetais išliko toks pat svarbus ir per pastaruosius dvejus metus. Dėl praktinių ir asmeninių priežasčių nebuvo galima užtikrinti tokių pat aktyvų dalyvavimą iniciatyvinių komitetų veikloje kaip ankstesniais metais. Tačiau ryšiai niekad nebuvo nutrūkę, taip pat ir todėl, kad du kartus per metus vykstantys koordinatorių susitikimai Briuselyje suteikia galimybes reguliariai susitikti ir pasikeisti patirtimi. Nuolatinė tyrimo grupė sukūrė atsakomybės už kiekvienam koridoriui tenkantį darbo krūvį paskirstymo sistemą, kuri ateityje padės užtikrinti daugiau praktinių įsipareigojimų ir didesnę tęstinumą grupės darbe.

4.5 Santykinai išsamiai buvo rengiama nuomonė dėl geležinkelio stočių vaidmens išsiplėtusioje ES ⁽¹³⁾; ši 2006 m. vasario mėn. priimta nuomonė buvo nuolatinės tyrimo grupės veiklos dalis. Europos transporto politikoje turi būti daugiau dėmesio skiriama stočių išsaugojimui, naudojimui ir apipavidalinimui — ypač atsižvelgiant į saugumo aspektus —, nes jos yra labai svarbios populiarinant geležinkelio transportą ir yra transporto tinklo paslaugų centrai.

4.6 Per ataskaitinį laikotarpį nuolatinė tyrimo grupė suorganizavo 2 išvažiuojamuosius renginius. 2004 m. lapkričio mėn. EESRK dalyvavo šimintinoje kelionėje traukiniu išilgai koridoriaus X. Šią kelionę, kuri tęsėsi nuo Villach Austrijoje per

Zagrebą Kroatijoje iki Sarajevo Bosnijoje ir Hercegovinoje, surengė asociacija ARGE Korridor X. Šia akcija buvo siekiama pritarti veiksmingesnėms geležinkelio transporto linijoms ir geležinkelių srities pasienio bendradarbiavimui regione. Kai kuriuose sustojimuose buvo surengti žiniasklaidai pritraukti skirti renginiai. Antrasis išvažiuojamasis renginys vyko Balstogėje, Lenkijoje. Daugiausiai dėmesio jame buvo skirta I-ojo koridoriaus projekto pasekmėms Šiaurės Rytų Lenkijos regionų gamtos apsaugai, saugumui ir gyvenimo kokybei. Balstogės konferencija daugeliu atžvilgių sulaukė didelės sėkmės ir šis renginys gali būti laikomas ryškiausiu įvykiu nuolatinės tyrimo grupės veikloje. Todėl jos įvertinimas bus pateiktas tolesniame skyriuje „Svarbiausi rezultatai“.

5. Svarbiausi 2004–2006 m. veiklos rezultatai

5.1 2005 m. lapkričio 15–17 d. Palenkės vaivadijos maršalkos kvietimu nuolatinė tyrimo grupė Bialystoke surengė konferenciją ir viešą klausymą. Taip pat vyko įvairūs pokalbiai ir išvykos į I-ojo transeuropinio transporto koridoriaus, „Via ir rail Baltica“, apylinkes. Buvo siekiama kartu su savivaldos atstovais, įvairių socialinių ir ekonominių interesų grupių ir už transporto politiką regionų bei nacionalinio lygmens atsakingų institucijų atstovais apsvaistyti sprendimo būdus, kaip būtų galima geriau suderinti I-ojo koridoriaus vystymą su regionų interesais ir aplinkos apsauga. Kartu su EESRK delegacija dalyvavo už paramą Rail Baltica atsakingas ES Komisijos atstovas. Visi susitikimai vyko labai svetingoje aplinkoje. Ši delegacijos kelionė buvo svarbi ne tik dėl transporto politikos, bet ir sulaukė visapusiškos sėkmės „skleidžiant žinias apie Europą“.

5.1.1 Ši konferencija apjungė įvairiausius dalyvius: gamtos augininkus, vietos politikus, geležinkelių transporto pramonės verslininkus, gyventojus, įmonių tarybas ir sukūrė apčiuopiamą sąsają tarp regiono ir ES arba Briuselio. Buvo galima praktiškai nustatyti įvairius transporto koridoriaus poveikio aspektus: netoli tranzitinių kelių gyvenantiems žmonėms tenkantys sunkumai, viltis, kad dėl transporto linijų sujungimo suklestės ekonomika, viešojo keleivinio transporto ir regioninio geležinkelio transporto silpnos vietos, regiono ypatingų gamtos turtų išsaugojimas, baimė prarasti darbo vietas, finansiniai nepritekliai ir biurokratinės kliūtys, kurias galima atpažinti ir pašalinti tik veikiant kartu. Šių susitikimų rezultatai buvo įvairiapusiški ir ypač pamokantys visiems dalyviams, taigi galiausiai buvo rasti nauji problemų sprendimo būdai.

⁽¹¹⁾ 2005 m. sausio 21 d. E. Thielmann raštas.

⁽¹²⁾ Įvertinimas buvo pateiktas 2005 m. balandžio 21 d. Briuselyje įvykusiame koridorių klausimams skirtame posėdyje.

⁽¹³⁾ Komiteto nuomonė dėl geležinkelio stočių vaidmens išsiplėtusios ES miestuose ir aglomeracijose, OL C 88, 2006 4 11, p. 9.

5.1.2 Šiaurės Rytų Lenkijoje esantis Via Baltica gali būti integruotos visos Europos transporto politikos pavyzdys. Pagrindinė problema yra, viena vertus, tranzitiniam regionui tenkantis transporto apkrovimas ir, kita vertus, būtinas ekonomikos vystymas, kurį lemia transporto linijų sujungimas, o ne tranzitinis transportas. Kita svarbi problema ir tuo pačiu regiono „pagrindinis turtas“ yra jo neprilygstami gamtos turtai, kuriuos būtina saugoti. Buvo rasta daug gerų sprendimų, kurie netgi nekainuos daugiau. Galiausiai paaiškėjo, kad planuojant regioną nebuvo tinkamai atsižvelgta į Rail Baltica, o tai buvo puiki galimybė ES koordinatoriaus atstovui atkreipti dėmesį būtent į šį koridoriaus sujungimą. Išaiškėjo, kad tik integruota bendra transporto koncepcija regionui gali išspręsti problemas ir taip padėti įveikti Via Baltica ir Rail Baltica planavimo ir įgyvendinimo kliūtis. EESRK ir toliau remis šioje srityje prasidėjusius teigiamus pokyčius.

5.2 Tarpvalstybinis atskirų valstybių narių transporto ministerijų bendradarbiavimas *koridorių* srityje ateityje bus perimtas arba perkeltas Komisijos iniciatyva (3 skyrius). Taip turėtų būti išnaudota galimybė glaudžiau bendradarbiauti, o ne koordinuoti du tuo pačiu metu vykstančius procesus. Taip pagerėtų ir

pagrindinių transporto politikos tikslų įgyvendinimo pagrindas. Vis dar išlieka viena neišspręsta problema, kaip veiksmingai susieti tarpvalstybinį ES valstybių narių ir trečiųjų šalių bendradarbiavimą. EESRK nuomone, tam reikia geresnių sutartyse įtvirtintų santykių ir, pirmiausia, sutelkti esamas ES lėšas. Taigi reikėtų sutelkti dėmesį taip pat ir į svarbiausių transporto ašių prioritetinius projektus ir realiai išnaudoti 20 proc. bendro finansavimo galimybę projektams ES. Šiuo metu panaudojama tik šiek tiek daugiau nei 2–5 proc. dotacijų.

5.3 Galiausiai lieka EESRK visuomet svarbi ir iki šiol nepakankamai išvystyta infrastruktūros ir valdymo klausimų susiejimo sritis. Nors daug kartų ir reguliariai politiniu lygiu buvo pripažįstama, jog toks susiejimas būtinas, pažanga yra nežymi, kadangi nekuriamas savas įgyvendinimo metodas. Per pastaruosius metus neišsipildė viltis, kad transporto politikos tikslai praktiškai savaime susisies su tolesniu infrastruktūros vystymu. Orientavimasis į dideles transporto konferencijas, deja, jau praeities dalykas. Todėl ateitis turi priklausyti regionui, kuris konkrečiai susiduria su visais klausimais ir kuriame yra ypač svarbus visos Europos sąsajų suvokimas. Tuo buvo galima įsitikinti Baltstogės konferencijoje.

2006 m. rugsėjo 4 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Energijos tiekimo Europos Sąjungoje: optimalaus energijos rūšių derinimo strategija

(2006/C 318/31)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. rugpjūčio 29 d. raštu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl *Energijos tiekimo Europos Sąjungoje: optimalaus energijos rūšių derinimo strategija*

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 gegužės 30 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Ulla Brigitta Sirkeinen.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 162 nariams balsavus už, 27 — prieš ir 15 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK padarė išvadą, jog Europai būtina nustatyti strateginių tikslų derinti kuo įvairesnius energijos šaltinius, kad būtų optimaliai patenkinti ekonomikos, tiekimo saugumo ir klimato politikos tikslai. Siekiant šių tikslų visi energijos šaltiniai ir technologijos turi privalumų ir trūkumų, į kuriuos turi būti atsižvelgta be išankstinio nusistatymo ir išlaikant pusiausvyrą.

1.2 Reikia derinti įvairias energijos rūšis:

- kad **energijos kaina būtų priimtina**, sudarant sąlygas skirtingoms kuro rūšims konkuruoti tarpusavyje ir užtikrinant bendrą energetikos, ypač elektros energijos, sistemų veiksmingumą. Be to, tiekimo šaltiniai turi būti įvairinami, užtikrinant tiekėjų konkurenciją;
- kad **tiekimo saugumas** būtų didesnis, pakeičiant energijos tiekėją iškilus su tiekimu susijusioms problemoms, ir kad naudotojų rinkos galia būtų didesnė;
- kad būtų užtikrintas Europos ir netgi **pasaulinis solidarumas** išteklių panaudojimo ir aplinkosauginio poveikio srityse.

1.3 ES **priklausomybė nuo išorinių energijos tiekimo šaltinių** šiuo metu yra neišvengiama. Dėl didelės ir nuolat augančios priklausomybės nuo vienintelio tiekimo šaltinio gali kilti politinių, ekonominių ir techninių problemų, ypač jei energija tiekama iš vietovių, kuriose taikomos kitokios žaidimo taisyklės arba kuriose nestabili politinė padėtis, kaip naftos ir dujų tiekimo atveju.

1.4 Pasaulinėje rinkoje akmens anglies ir urano galima įsigyti iš įvairių šaltinių net ir ES teritorijoje, todėl šios energijos rūšys nekelia rūpesčių.

1.5 Išaugęs **atsinaujinančių energijos šaltinių** naudojimas elektros gamybai turi potencialą, kuris dar neišnaudotas. Bet net jei iki 2020 m. bus pasiektas Europos Parlamento pasiūlytas 20 proc. atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimo lygis, to nepakaks, kad atsinaujinantys šaltiniai artimiausioje ateityje galėtų visiškai pakeisti **tradicinius energijos išteklius**.

1.6 Rinkoje susiklosčiusios sąlygos, kartu ir politiniai sprendimai, lėmė išaugusį ir vis didėjantį **dujų** naudojimą. Jau akivaizdu, kad tokios tendencijos tolesnis išlikimas yra problematiškas. Dėl tiekimo saugumo ir kainų vis sunkiau akmens anglį pakeisti dujomis; taip pat dujos negali pakeisti branduolinės energijos dėl išmetamųjų teršalų kiekio. Taip pat pasigirdo nuomonių, skatinančių kaip energijos šaltinio nebenaudoti ribotų dujų išteklių, kurie, kaip ir nafta, yra vertinga žaliava didelę pridėtinę vertę sukuriantiems pramoniniams procesams.

1.7 Atsižvelgiant į daugelyje ES šalių vykstančią labai svarbią visuomenės diskusiją ir išsakytas kritines pastabas, reikia spręsti opius klausimus, susijusius su **branduolinės energijos** saugumu, objektų eksploatacijos nutraukimu ir iki šiol daugelyje valstybių narių neišspręsta panaudoto kuro problema, visų pirma su jo laidojimu, kad būtų galima tęsti ir net padidinti šios technologijos eksploataciją, atsižvelgiant į jos pranašumus klimato kaitos, mažos ekonominės priklausomybės nuo išorinių tiekimo šaltinių ir stabilių kainų požiūriu. Pagal scenarijus artimiausioje ateityje veikiausiai neįmanomas branduolinės energijos pakeitimas nepadidinus iškastinio kuro naudojimo.

1.8 EESRK pasisako už tai, kad būsiami **sprendimai dėl energijos rūšių būtų daromi atidžiai**. Nėra protinga daryti prielaidą, kad vystymosi raida yra visiškai nuspėjama ir kad tai, kas vyks atitiks politinius tikslus ir optimistiškiausius lūkesčius. Priimant sprendimus šioje politikos srityje reikia užtikrinti pakankamą energijos tiekimą už priimtinas kainas net ir tais atvejais, kai vystymosi raida bus ne tokia palanki. Kitoks požiūris būtų labai neatsakingas.

1.9 **Negalima atmesti nei vienos pasirinkimo galimybės**. Tokia išvada be abejonės remiasi 4 skyriuje pateiktais 25 valstybių narių ES vystymosi scenarijais. Netgi pagal scenarijų, kuris remiasi prielaida, kad bus pasiektas didžiausias energijos efektyvumas ir daugės atsinaujinančių energijos šaltinių, nė viena energetikos technologija nebus laikoma atgyvenusia, jei neturės neigiamo poveikio aplinkai arba ekonomikai.

1.10 Šiuo metu naudojamas energijos rūšių derinys turėtų būti vystomas politinėmis strategijomis siekiant mažesnės priklausomybės nuo išorinių tiekimo šaltinių ir didesnio turimų neteršiančių energijos šaltinių panaudojimo Europoje, turint omenyje, kad rinkos dalyviai daro sprendimus dėl investicijų į įvairias technologijas.

1.11 EESRK rekomenduoja kurti optimalaus energijos rūšių derinimo strategiją. Šiame kontekste svarbu aiškiai nustatyti ES, valstybių narių, nepriklausomų tarnybų ir rinkos dalyvių vaidmenis. Kadangi valstybių narių energetikos reikalai yra labai tarpusavyje susiję, geresnis ES energetikos politikos koordinavimas padidintų gebėjimą reaguoti į vidaus ir išorės problemas.

Optimalaus energijos rūšių derinimo strategiją turi sudaryti šie elementai:

1.12 Energijos efektyvumas, įskaitant kombinuotą šilumos ir elektros energijos gamybą, — yra pirmas svarbiausias atsakas į energetikos politikos iššūkius. Didesnis efektyvumas tiesiogiai nepadaeda subalansuoti energijos rūšių derinimo, tačiau jis padeda siekti visų energetikos politikos tikslų — konkurencingumo, tiekimo saugumo ir klimato kaitos pažabojimo.

1.13 Atsinaujinantys energijos šaltiniai ES turi didelį potencialą ir juos būtina remti. Kad kai kurias technologijas būtų galima platinti rinkoje, reikia tik šiek tiek jas patobulinti, kad būtų efektyvesnės, kitoms dar reikia ilgalaikių mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros. Politiką reikia formuoti apgalvotai, kad ji neprisidėtų prie jau ir taip didelio energijos kainų kilimo.

1.14 Biokuro naudojimo transporto sektoriuje atsargų didinimas atlikus išsamius poveikio vertinimus. Pirmiausia, reikia įgyvendinti šiuo metu galiojančią direktyvą dėl skatinimo naudoti biokurą⁽¹⁾.

1.15 Energijos efektyvumo didinimas transporto sektoriuje įvairiomis priemonėmis (žr. 6.3.1.5 punktą).

1.16 Dar saugesnės branduolinės energijos skatinimas ir sprendimo dėl iki šiol neaiškaus panaudoto kuro likimo įgyvendinimas daugelyje šalių yra labai opi problema. Atsakomybę turi dalytis objektų operatoriai, o už saugą atsakingos tarnybos ir atitinkamos tarptautinės organizacijos turi siekti atitinkamų numatytų tikslų.

1.17 Didelės pastangos sukurti švarias akmens anglies technologijas: gerinti elektrinių efektyvumą anglies dvideginio surinkimo ir saugojimo komercinį pritaikymą. Tai labai svarbu atsižvelgiant į pasaulinio masto pokyčius.

1.18 Pasirengimas vėl didinti vidinių ES akmens anglies atsargų, įskaitant skystu ir dujų pavidalu, panaudojimą. Šiuo ir kitais klausimais reikia turėti omenyje, kad su energetika susiję

politiniai sprendimai paprastai turi didelį ekonominį, socialinį ir aplinkosauginį poveikį ir kad pokyčių mastas ir trukmė yra dideli.

1.19 Siekiant sumažinti problemas, susijusias su dujomis tenkančios dalies energijos rūšių derinyje išlaikymų ir didinimu, reikia skatinti investicijas į suskystintų gamtinių dujų terminalus, siekiant įvairinti dujų tiekimo šaltinius ir plėtoti dujų saugojimo įrenginius ir priemones.

1.20 Pakankamos investicijos į energijos gamybą ir perdavimą turi būti užtikrintos tiek sukuriant tinkamą teisinę bazę, tiek taikant atitinkamas finansines priemones. Pavyzdžiui, naudinga priemonė gali būti ilgalaikės sutartys, su sąlyga, kad bus užtikrintas pakankamas konkurencijos lygis.

1.21 ES turėtų kalbėti vienu balsu ir užimti poziciją kaip vienas stipriausių veikėjų tarptautinėje arenoje derantis su energijos tiekėjais, ypač Rusija. Sprendžiant energijos tiekimo klausimus ir derantis dėl jų reikia atsižvelgti į skirtingus tarpusavio priklausomybės ypatumus. Sąjunga negali būti energetikos rinkų dalyvė, tačiau ji turėtų aktyviai remti ES narių interesus, nes daugelyje valstybių tiekėjų energetika iš esmės yra vyriausybės rankose.

1.22 Kai yra atliekamas su energetinių šaltinių pasirinkimo aspektais susijusios aplinkos vertinimas, taip pat reikia ištirti išorės išlaidas ir subsidijų poveikį. Be to, turi būti kruopščiai įvertintas dabartinis ir būsimas klimato ir aplinkos apsaugos politikos priemonių poveikis kitiems energetikos politikos tikslams — konkurencingumui ir tiekimo saugumui — kartu ir energijos tiekimui iš įvairių šaltinių.

1.23 Būtina rasti visuotinį sprendimą, kokia klimato politika bus vykdoma po Kioto protokolo, bent jau įtraukiant visus didžiausius teršėjus. Kitu atveju nebus jokios reikšmingesnės pažangos švelninant klimato pokyčius, bei gali kilti grėsmė ES ekonominiams ir socialiniams vystymuisi.

1.24 Reikia vykdyti daugiau mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros darbų ir didinti ES paramą energetikos sektoriaus moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai atsižvelgiant į itin didelę energijos svarbą visuomenei ir su tuo susijusius didžiulius iššūkius. Artimesniu laikotarpiu reikia dėti pastangas siekiant didesnio energijos efektyvumo (kadangi atsinaujinančios energijos technologijos dar negreitai bus platinamos rinkoje), švarių akmens anglies technologijų ir branduolinės saugos. Daugeliui atsinaujinančios energijos ir efektyvumo kėlimo technologijoms dažniausiai trūksta tik sumanaus inžinerinio sprendimo, kad sumažėtų jų sąnaudos. Dar reikia atlikti daug bazinių ilgalaikių mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros darbų, kad atsinaujinančius išteklius, sintezę ir angliavandenilius naudojančios energetikos vizija taptų realybe. Kol kas reikia skatinti ir remti ir kitų daug žadančių ateities vizijų elementus.

⁽¹⁾ Direktyva 2003/30/EB, OL L 123, 2003 5 17.

2. Įžanga

2.1 Nuo 2002 m. EESRK parengė keletą nuomonių savo iniciatyva ir tiriamųjų nuomonių dėl skirtingų energijos šaltinių ir technologijų — branduolinės energijos, atsinaujinančių energijos išteklių, iškastinio kuro ir energijos efektyvumo. Ši nuomonė remiasi ankstesnėmis nuomonėmis, tačiau joje nepateikiamos konkrečios nuorodos į jose išdėstytą išsamesnę informaciją ir diskusiją.

2.2 Energetikos sektoriaus raidos neįmanoma tiksliai numatyti. Visos prognozės ir scenarijai turi trūkumų. Netikėti įvykiai ir stiprūs politiniai veiksmai gali pakeisti tendencijas. Politiniai svarstymai, jau nekalbant apie sprendimus, vis dėlto turi remtis išsamiais dabartinės padėties duomenimis, kuo geresnėmis prognozėmis ir scenarijais bei varomosios pokyčių jėgos ir juos stabdančių veiksnių suvokimu. Ši nuomonė iš esmės yra pagrįsta Tarptautinės energijos agentūros (IEA) ir Europos Komisijos scenarijais, sudarytais laikotarpiui iki 2030 m. Vėlesnė raida yra daug labiau neaiški.

2.3 Energijos šaltinius ir technologijas pasirenka investuotojas, kurio pasirinkimui poveikio gali turėti politiniai sprendimai. ES neturi tiesioginės galios valstybių narių energijos šaltinių pasirinkimui, tačiau įgyvendindama savo įgaliojimus aplinkos apsaugos srityje, ES gali daryti netiesioginį poveikį. Valstybės narės turėtų sudaryti kuo geresnes sąlygas savo vietinių išteklių panaudojimui. Valstybių narių pasirinkimai yra tarpusavyje priklausomi. Be to, energijos vartotojai tose valstybėse narėse, kurios neturi, pavyzdžiui, atominių elektrinių arba akmens anglį deginančių šiluminių elektrinių, priklauso elektros energijos, pagamintos naudojant branduolinę energiją ir akmens anglį, rinkai.

2.4 Kyla toks esminis klausimas: ar jau dabar galime atmesti šiuo metu naudojamas arba potencialias ateities sistemas bei galimus variantus? Kitaip tariant, ar jau užtektinai žinome ir ar esame pakankamai užtikrinti, kad galėtume sumažinti savo pasirinkimų skaičių siekdami energetikos politikos tikslų — pakankamo ir saugaus energijos tiekimo, tinkamų ir konkurencingų kainų ir mažesnio poveikio aplinkai ir klimatui? Mes siekiame atsakyti į šį klausimą ir išdėstyti atitinkamas išvadas ir rekomendacijas.

3. Pasaulinė energetikos rinka ir anglies dioksido išmetimo tendencijos

3.1 Pasaulio energetikos ateitis turi poveikio Europos energetikos atečiai. Šiuo metu energijos daugiausiai suvartojama ir ekonomika sparčiausiai auga ne Europoje. Pasaulio mastu auganti iškastinio kuro paklausa turi poveikio jo kainoms ir galimybėms jo įsigyti Europoje. Dėl kintančių kainų taip pat keičiasi energijos šaltinių pasirinkimas, vartotojų ir įmonių elgesys ir mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros aktyvumas. Visa tai taip pat turi poveikio ir padėčiai Europos Sąjungoje. Todėl svarbu suvokti bendrą energetikos ateities vaizdą, pagal kurį būtų svars-

tomos Europos pasirinkimo galimybės. Tarptautinė energijos agentūra (IEA) pristato savo požiūrį apie pasaulio energetikos ateitį leidinyje *Pasaulio energetikos apžvalga 2004*, kuriame pateikia du scenarijus, apimančius laikotarpį nuo 2004 iki 2030 m.

Pamatiniam scenarijuje (WEO-R04) apžvelgiamos iki 2004 m. vidurio įteisintos arba priimtose vyriausybės politikos kryptys ir priemonės. *Pasaulio alternatyviosios politikos scenarijuje (WEO-A04)* tirama, kaip galėtų vystytis pasaulinė energetikos rinka, jeigu skirtingos pasaulio šalys patvirtintų tas politikos kryptis ir priemones, kurias jos šiuo metu svarsto arba kurias jos — pagrįstai tikintis — gali įgyvendinti prognozuojamam laikotarpiui. Atskiras *Pamatinio scenarijaus* ir *Alternatyviojo scenarijaus* dalis IEA atnaujino leidinyje *Pasaulio energetikos apžvalga 2005 (WEO-R05 ir WEO-A05)*.

3.2 WEO-R05 scenarijuje prognozuojama, kad **pasaulio pirminės energijos paklausa** 2002–2030 m. išaugs 52 proc. Daugiau nei du trečdaliai tokio augimo lems besivystančios šalys. Metinis energijos paklausos augimo procentas (1,6 proc.) ims mažėti ir nesisieks pastaruosius tris dešimtmečius vyravusio 2,1 proc. Transporto ir energijos gamybos sektoriai sunaudos vis didesnę pasaulinės energijos dalį. Pasaulinis elektros energijos suvartojimas per minėtą laikotarpį išaugs dvigubai.

3.3 Pagal WEO-A05 scenarijų pasaulio energijos paklausa bus 10 proc. mažesnė nei numatyta WEO-R05 scenarijuje.

3.4 Energijos vartojimas galutiniuose sektoriuose iki 2030 m. per metus išaugs 1,6 proc. (WEO-R04). Paklausa transporto sektoriuje augs greičiausiai — 2,1 proc. per metus. Vartojimas namų ūkių ir paslaugų sektoriuose vidutiniškai didės 1,5 proc. per metus, taip pat kaip paklausa pramonėje.

3.5 **Pasaulinė elektros energijos paklausa** pagal WEO-R04 prognozę 2002–2030 m. išaugs dvigubai. Labiausiai iš visų sektorių elektros energijos vartojimas padidės namų ūkių sektoriuje (119 proc.), taip pat paslaugų sektoriuje (97 proc.) ir pramonėje (86 proc.). Norint patenkinti numatomą elektros energijos paklausos didėjimą ir pakeisti senstančią infrastruktūrą, reikės 4 800 GW papildomo galingumo arba 10 000 naujų elektros įrenginių.

3.6 **Iškastinis kuras** pagal TEA WEO-R05 prognozę ir toliau dominuos energijos panaudojime pasauliniu lygiu. Jis sudarys apie 83 proc. pirminės pasaulinės energijos paklausos. Branduolinės elektros energijos dalis nuo 6,4 proc. sumažės iki 4,7 proc., tuo pačiu metu prognozuojamas atsinaujinančių energijos šaltinių dalies augimas nuo 13 iki 14 proc.

Pagal WEO-A04 iki 2030 m. iškastinio kuro paklausa sumažės 14 proc. palyginti su WEO-R04 prognozėmis, tuo tarpu branduolinės energijos paklausa išaugs 14 proc., o atsinaujinamų ne vandens energijos šaltinių (išskyrus biomasę) paklausa padidės 27 proc.

3.7 **Nafta** ir toliau bus vienintelis plačiausiai vartojamas kuras. Pasaulinė naftos paklausa iki 2030 m. augs 1,4 proc. per metus (WEO-R05). Naftą eksportuojančių šalių organizacijos (OPEC) pasaulinės rinkos dalis padidės nuo 39 proc. 2004 m. iki 50 proc. 2030 m. Tuo pačiu laikotarpiu gryniosios naftos prekybos tarp pasaulio regionų apimtys išaugs daugiau nei dvigubai. Labiausiai padidės eksportas iš Artimųjų Rytų.

WEO-A04 numatomas 11 proc. mažesnė žaliavinės naftos paklausa nei WEO-R04.

3.8 **Gamtinių dujų** paklausa stabiliai augs 2,1 proc. per metus (WEO-R05). 2003–2030 m. gamtinių dujų suvartojimas išaugs trim ketvirtadaliais. Suskystintų dujų gamyklos taps didžiausia naująja gamtinių dujų rinka, dėl to bus galima naudoti toli nuo tradicinių rinkų esančius išteklius. Labiausiai gamyba išaugs Rusijoje ir Artimuosiuose Rytuose.

WEO-A04 numatoma 10 proc. mažesnė dujų paklausa.

3.9 **Akmens anglis** ir toliau bus vienas svarbiausių sudėtinių dalių pasaulio energijos rūšių derinyje ir jos dalis kasmet vidutiniškai augs 1,4 proc. (WEO-R05). Anglies paklausa labiausiai išaugs besivystančiose Azijos šalyse. Daugiau nei 95 proc. tokio augimo priklausys nuo elektros energijos sektoriaus. Per 40 proc. pasaulio akmens anglies atsargų, priylgstančių 200 metų produkcijos kiekiui dabartiniais mastais, yra OECD šalyse.

Alternatyviajame scenarijuje 2030 m. numatoma ketvirtadaliu mažesnė akmens anglies paklausa negu Pamatiniame scenarijuje.

3.10 Pasaulinis anglies dioksido išmetimas pagal WEO-R05 scenarijų 2003–2030 m. didės 1,6 proc. per metus. Beveik du trečdaliai tokio augimo lems besivystančios šalys. Manoma, kad energijos gamybos sektoriaus išmetamas anglies dioksidas sudarys apie pusę padidėjusio kiekio pasaulyje. Transportas lieka antrasis didžiausias anglies dioksido išmetimo šaltinis pasaulyje.

WEO-A05 scenarijuje 2030 m. numatomas 16 proc. mažesnis anglies dioksido išmetimo lygis nei Pamatiniame scenarijuje. Metinis augimo lygis per prognozuojamą laikotarpį sumažės iki 1,1 proc.

4. Energijos rinka ir anglies dioksido išmetimo tendencijos Europos Sąjungoje

4.1 Europos Komisija parengė daug ES energetikos ateities **scenarijų**, kurie remiasi skirtingomis prielaidomis. Šiame skyriuje pristatomi du skirtingi scenarijai. *Pradiniame scenarijuje 2005 (BL-05)* prognozuojama ateitis pagal dabartines tendencijas ir ES bei valstybių narių politikos kryptis, patvirtintas iki 2004 m. pabaigos. *Aukšto energijos efektyvumo ir atsinaujinančių šaltinių (HLEER-04) scenarijuje* modeliuojami energetiniai ir aplinkosauginiai rezultatai, kurie bus pasiekti, jei bus sėkmingai

įgyvendinta griežta energijos efektyvumo ir atsinaujinančių šaltinių politika, kiek yra įmanoma ją modeliuoti. *HLEER-04* scenarijus nebuvo atnaujintas, todėl lyginama su *Pradiniu scenarijumi 2004 (BL-04)*, t.y. šie du scenarijai nėra tiesiogiai lygintini. Komisija nepateikė apskaičiavimų, koks sąnaudų skirtumas tarp BL ir HLEER scenarijų.

4.2 2005 m. šandieninės 25 valstybių narių ES pirminės energijos suvartojimas pagal energijos rūšis buvo toks: 18 proc. kietasis kuras (daugiausia akmens anglis), 37 proc. skystasis kuras (nafta), 24 proc. gamtinės dujos, 14 proc. branduolinė energija ir 7 proc. atsinaujinantys energijos šaltiniai. Elektros energija buvo gaminama sunaudojant 29 proc. akmens anglies ir rusvųjų anglių, 20 proc. dujų, 31 proc. branduolinės energijos, 15 proc. atsinaujinančios energijos išteklių (įskaitant galingas hidroelektrines) ir 5 proc. naftos produktų.

4.3 Pagal *BL-05 scenarijų* numatoma, kad **ES pirminės energijos paklausa** 2030 m. bus 15 proc. didesnė nei 2000 m. (augš 0,5 proc. per metus), o BVP išaugs 79 proc. *BL-05 scenarijuje* nurodoma, kad energijos paklausa vis labiau bus atsieta nuo BVP. Energijos intensyvumas (energijos suvartojimas palyginti su BVP) gerėja 1,5 proc. per metus.

HLEER-04 scenarijuje 2030 m. prognozuojamas 14,1 proc. mažesnis pirminės energijos poreikis nei nurodoma *BL-04 scenarijuje*, tačiau jis truputį didesnis negu 2000 m.

4.4 Prognozuojama, kad **energijos suvartojimas galutiniuose sektoriuose** iki 2030 m. išaugs 25 proc. (*BL-05*). Numatoma, kad energijos paklausa paslaugų sektoriuje 2030 m. bus 49 proc. didesnė nei buvo 2000 m. Tokį pokytį lėmė auganti elektros energijos paklausa. Prognozuojama, kad 2000–2030 m. namų ūkių energijos paklausa išaugs 29 proc. Transporto sektoriuje 2030 m. energijos paklausa bus didesnė 21 proc., o pramonėje 19 proc. nei buvo 2000 m.

Pagal *HLEER-04 scenarijų* 2030 m. energijos paklausa bus 10,9 proc. mažesnė negu *BL-04 scenarijuje*.

4.5 2005–2030 m. **ES elektros energijos paklausa** išaugs 43 proc. (*BL-05*). Elektros energijos paklausos augimas bus itin spartus namų ūkių sektoriuje (62 proc.), taip pat paslaugų sektoriuje (53 proc.) ir pramonėje (26 proc.).

4.6 Prognozuojama, kad 2000–2030 m. **ES elektros energijos gamyba** išaugs 51 proc. (*BL-05*). Vis daugiau elektros energijos bus pagaminama pagal kombinuotos šilumos ir elektros energijos gamybos technologiją (2030 m. šios technologijos dalis padidės beveik 10 proc. ir sieks 24 proc.). Elektros energijos gamybos struktūra labai keičiasi atsinaujinančių energijos šaltinių ir gamtinių dujų naudai, o branduolinės energijos ir kietojo kuro rinkos dalis mažėja.

Pagal HLEER-04 scenarijų 2030 m. iš viso elektros energijos bus pagaminta 16 proc. mažiau nei nurodoma BL-04 scenarijuje. Elektros energija, pagaminta naudojant kietąjį kurą ir branduolinę energiją, sumažės panašiais kiekiais, išreikštais absoliučia verte (atitinkamai 9,3 proc. mažiau nei nurodoma BL-04 scenarijuje 2030 m.).

4.7 **Nafta** ir toliau bus svarbiausias kuras, nors jos suvartojimas 2030 m. neturėtų viršyti dabartinių rodiklių (BL-05). Numatoma, kad gamtinių dujų paklausa labai išaugs (iki 39 proc. 2030 m.), nors XX amžiaus dešimtajame dešimtmetyje jau buvo užfiksuotas didelis šio rodiklio augimas. Numatoma, kad **kietojo kuro** dalis iki 2030 m. truputį sumažės, tačiau 2030 m. beveik grįš prie dabartinio lygio, nes labai išaugs naftos ir dujų kainos ir kai kuriose valstybėse narėse bus laipsniškai nutraukta atominė jėgainių eksploatacija.

HLEER-04 scenarijuje dėl mažesnių energijos poreikių bei vykdančios atsinaujinančios energijos sistemos (AES) skatinančią politiką, labai sumažės iškastinio kuro paklausa. Labiausiai sumažės kietojo kuro paklausa (37,5 proc. mažiau negu nurodyta BL-04 scenarijuje).

4.8 BL-05 scenarijuje **atsinaujinančių energijos šaltinių** dalis santykinai išauga daugiau nei kitų kuro rūšių (iki 2030 m. jų indėlis daugiau nei padvigubėja lyginant su dabartiniais rodikliais). Prie energijos paklausos didėjimo jie prisideda beveik tokia pačia dalimi kaip gamtinės dujos.

HLEER-04 scenarijuje įgyvendinant AES skatinančią politiką 25 valstybių narių ES energetikos sistemoje labai padidėja atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimas. 2030 m. numatomas 43,3 proc. padidėjimas palyginti su BL-04 scenarijaus rodikliais.

4.9 BL-05 scenarijuje branduolinės energijos dalis 2030 m. yra truputį mažesnė nei buvo 2000 m. (-11 proc.), kadangi buvo priimti politiniai sprendimai dėl laipsniško atominės jėgainių eksploatacijos nutraukimo kelete senų valstybių narių ir dėl susirūpinimo jų saugumu tam tikrose naujose valstybėse narėse.

Pagal HLEER-04 scenarijų branduolinės energijos dalis bus 19,9 proc. mažesnė nei nurodyta BL-04 scenarijuje.

4.10 **Priklausomybė nuo importo** vis didės ir 2030 m. sieks 65 proc., o tai yra 15 proc. punktų daugiau negu dabartinis lygis (BL-05). Priklausomybė nuo naftos importo išliks didžiausia ir 2030 m. sieks 94 proc. Gamtinių dujų importas, kuris šiuo metu sudaro šiek tiek daugiau nei 50 proc., padidės iki 84 proc. 2030 m. Panašiai vis daugiau bus importuojama kietojo kuro ir 2030 m. jo importas sieks 59 proc.

Pagal HLEER-04 scenarijų priklausomybė nuo importo bus 4–6 proc. mažesnė nei nurodyta BL-04 scenarijuje.

4.11 1990–2000 m. **anglies dvideginio išmetimas** sumažėjo. Šiandieną šis rodiklis yra toks pats kaip 1990 m. Numatoma, kad ateinančiais metais anglies dvideginio išmetimas didės ir 1990 metų lygį viršys 3 proc. 2010 m. bei 5 proc. — 2030 m. Ilguoju laikotarpiu nedidelis anglies dvideginio išmetimo didėjimas atspindės žemą energijos suvartojimo augimo lygį ir gana reikšmingą vaidmenį, kurį atlieka anglies dvideginio neišmetantys šaltiniai, t. y. atsinaujinantys energijos ištekliai ir branduolinė energija.

HLEER-04 scenarijuje anglies dvideginio išmetimo rodikliai yra daug žemesni nei prognozuojama remiantis BL-04 scenarijaus įvykių raida (11,9 proc. mažiau negu BL-04 scenarijuje 2010 m. ir 22,5 proc. mažiau 2030 m.). Anglies dvideginio išmetimas palyginti su 2000 m. sumažės beveik 10 proc.

5. Politikos iššūkiai

5.1 Kainų raida

5.1.1 Kainų kilimas, kurį lemia paklausa ir kuris pasireiškia pasauliniu mastu — nors turi poveikio vartotojams — nesukelia sunkių pasekmių nacionaliniams ūkiams tais atvejais, kai kainų kilimas sukuria paklausą šalyse gamintojose. Kainų kilimas vienoje ūkio srityje, kaip kad šiuo metu iš dalies yra elektros energijos gamybos sektoriuje, yra žalingas ir vartotojams, ir konkurencingumui. Ilgainiui aukštos kainos pakeičia skirtingų energijos šaltinių ir technologijų konkurencinę padėtį, efektyvumo priemonių pelningumą ir apskritai elgesį.

5.1.2 **Naftos ir jos produktų** kainos per pastaruosius metus labai smarkiai išaugo. Yra keletas priežasčių, dėl kurių ateityje naftos kainos gali išlikti aukštos ar netgi dar kilti, iš kurių svarbiausios yra:

- didelė paklausa Azijos šalyse, kurių ekonomika sparčiai auga,
- nepakankamas investavimas į tiekimo infrastruktūrą,
- geopolitiniai veiksniai ir politinis nestabilumas.

5.1.3 Padidėjus naftos kainoms, visuose pasaulio regionuose labai padidėjo ir dujų kainos. Europoje dujų kainos paprastai yra indeksuojamos pagal naftos kainas. Kadangi daugiausia Europos ištekliai yra Rusijoje ir Norvegijoje ir nepanašu, kad artimiausiu metu suskystintos gamtinės dujos (SGD) taps konkurencinga, ryšis tarp kainų išliks. Konkurencija dujų rinkoje galėtų sumažinti dujų kainų kilimą, tačiau tokį poveikį beveik atšvertų didėjančios tiekimo sąnaudos.

5.1.4 Akmenų anglies kainos ilgą laiką išliks vidutinės, kadangi rinkoje nebus esminių pokyčių. Rinka, kurioje daug veiklą vykdančių ir potencialių tiekėjų, lieka itin konkurencinga, todėl manoma, kad anglies kainos išliks santykinai žemos, palyginti su kitų pirminės energijos produktų kainomis.

5.1.5 **Atsinaujinančios energijos** kapitalo sąnaudos ateityje turėtų mažėti. Sparčiausiai mažės fotogalvaninės energijos sistemų, kurioms šiuo metu reikia didelių kapitalo įnašų, sąnaudos. Taip pat numatoma, kad žymiai sumažės kranto vėjo, saulės energijos, potvynio ir bangų energijos technologijų kapitalo sąnaudos. Hidraulinės elektros energijos sąnaudos paprastai yra žemos ir stabilios, tačiau naujos statybos objektų potencialas yra ribotas ir nuolat brangstantis.

5.1.6 **Elektros energijos** kainos ES pakilo dėl keleto priežasčių. Aukštesnės dujų kainos daro įtaką ir elektros energijos kainoms didžiojoje ES dalyje, kur dujos naudojamos kaip kuras papildomai elektros energijai pagaminti. Tačiau, anglis deginančių jėgainių pagamintos elektros energijos kainų kėlimą vargu ar galima pateisinti augančiomis žaliavų kainomis. Vis didėjanti pusiausvyra tarp pasiūlos ir paklausos taip pat ėmė daryti poveikį kainoms. Kainų kėlimą energijos tiekimo įmonės iš dalies motyvuoja prekyba išmetamųjų teršalų leidimais mažmeninių kainų pridėdamos ir tariamą išmetamųjų teršalų išmetimo teisių įsigijimo kainą, nors šios teisės joms suteikiamos nemokamai. Atsinaujinančios energijos šaltinius skatinančios priemonės, taip pat įvairūs mokesčiai, tam tikrais atvejais pakėlė elektros energijos kainas. Be to, Komisija šiuo metu atlieka tyrimą, ar nepakankama konkurencija elektros energijos rinkoje neturėjo neigiamos įtakos kainoms.

5.2 Tiekimo saugumas

5.2.1 **Žaliojoje knygoje** dėl tiekimo saugumo Komisija išreiškė didelį susirūpinimą šiuo klausimu. Prognozuojama, jog ES priklausomybė nuo iš išorės gaunamos energijos per tris dešimtmečius išaugs nuo 50 proc. iki 70 proc. EESRK savo nuomonėje dėl šios Žaliosios knygos ⁽²⁾ pritarė šiam susirūpinimui. Šiuo metu tiekimo saugumo klausimas netgi dar aktualesnis.

5.2.2 **Priklausomybė nuo naftos importo iš išorės šaltinių** didėja ir ji vis labiau siejama su Artimaisiais Rytai. Taip pat auganti dujų paklausa lemia priklausomybės nuo išorės šaltinių, ypač esančių Rusijoje, didėjimą. Papildomas rūpestis kyla dėl naftos transportavimo ilgais vamzdynais neretai per politiškai nestabilius regionus.

5.2.3 **Tam tikri tinklų sutrikimai**, be valdymo ir tam tikrų priežiūros problemų, atkreipė dėmesį į tai, jog nepakankamai investuojama turint omenyje padidėjusius perdavimo poreikius ir atstumus. Elektros tinklų ir dujotiekių sujungimas visoje Europoje pajudėjo į priekį, tačiau tarp valstybių narių vis dar atsiranda didelių struktūrinių kliūčių. Reglamentuojant tinklus reikia remti saugą, kokybę ir pakankamas investicijas.

5.2.4 Investicijos į jėgaines ir naftos perdirbimo įmones per pastaruosius du dešimtmečius buvo nedidelės. Elektros energijos gamybos srityje perteklinių pajėgumų laikotarpis baigiasi ir iki 2030 m. reikia investuoti į 600–750 GW galios elektros energijos gamybos objektus, kad būtų patenkinta auganti elektros energijos paklausa ir pakeisti pasenę įrenginiai. Investicijų, didi-

nančių elektros energijos gamybos pajėgumus, ypač užtikrinančių didžiausią apkrovą, poreikį dalinai gali atsverti visiškai tarpusavyje sujungti elektros tinklai.

5.2.5 **Atsinaujinančios energijos naudojimą** skatinanti ES politika yra veiksminga atsakomoji priemonė didėjančiai priklausomybei nuo išorės energijos. Kartu bus apribotas šiltnamio efektą sukeliančių išmetamųjų dujų kiekis ir tam tikrais atvejais sumažinta energetinių sistemų priklausomybė. Biomasės ir biokuro atveju būtinas ilgalaikis optimalus žemės panaudojimas.

5.2.6 **Iki 95 proc. urano** į Europos Sąjungą importuojama iš įvairių šaltinių. Remiantis Tarptautinės atominės energetikos agentūros (TAEA) ir OECD — Branduolinės energetikos agentūros duomenimis, šiuo metu žinomi ekonominiai urano šaltiniai turėtų 50 metų patenkinti pasaulio paklausą esant dabartiniam urano suvartojimo lygiui. Geologinių tyrimų metu rasti potencialūs urano telkiniai atitolina išekvojimo perspektyvą 280 metų. Vėliau naujos technologijos gali atskleisti kitų kuro tiekimo galimybių.

5.3 Klimato kaita

5.3.1 **ES ėmėsi lyderės vaidmens pasaulyje** sprendžiant klimato kaitos klausimus. ES politinės priemonės yra unikalios, itin pažangios ir ambicingos, ypač prekybos išmetamųjų teršalų leidimais sistema ir atsinaujinančių išteklių stiprinimas. Daugelis kitų pasaulio kraštų, tarp jų ir didžiausi teršėjai, šiuo pavyzdžiu neseka.

5.3.2 Turint omenyje visuotinį atšilimą, Kioto tikslai yra kuklūs, tačiau atrodo, kad daugeliui ES valstybių narių ir tokius tikslus sunku įgyvendinti.

5.3.3 Iki šiol labiausiai taršą sumažinti pavyko šildymo ir elektros energijos gamybos srityse anglį pakeitus dujomis (Jungtinėje Karalystėje) ir uždarius ar atnaujinus senas gamyklas rytinėse Vokietijos dalyse. Šiuo metu ir ateityje mažinti taršą bus kur kas sudėtingiau ir brangiau.

5.3.4 Būtina rasti **visuotinį sprendimą**, kokia klimato politika bus vykdoma po **Kioto protokolo**, bent jau įtraukiant visus didžiausius teršėjus. Kitu atveju nebus jokios reikšmingesnės pažangos švelninant klimato pokyčius, bei gali kilti grėsmė ES ekonominiam ir socialiniam vystymuisi.

6. Pasirinkimo galimybės ateityje

6.1 Ilgalaikė vizija

6.1.1 Šiuo metu atrodo, kad **viena ideali energetikos ateities vizija**, pagal kurią būtų iki minimumo sumažintas poveikis aplinkai ir klimatui ir užtikrintas pakankamas pasaulinių atsargų lygis, būtų tokia: atsinaujinantys energijos šaltiniai būtų naudojami šiluminės elektrinės ir kintančios (netolygios) apkrovos elektrinėse, branduolinių sintezė būtų taikoma bazinės (pastovios) apkrovos elektrinėse, o vandenilis taptų energijos kaupimo ir

⁽²⁾ „Europos energijos tiekimo saugumo strategijos link“, OL C 221, 2001 8 7 (vert. pastaba — pavadinimo vertimas neoficialus).

transportavimo medžiaga. Toks energijos rūšių derinimas gali būti veiksnus ne anksčiau kaip 2050 m., o tikriausiai daug vėliau. Pagal kitą viziją būtų pasiektas aukštas energijos efektyvumas, rastas technologinis sprendimas, kaip kaupti iš atsinaujinančių energijos šaltinių pagamintą elektros energiją — pavyzdžiui, iš vandenilio — ir kaip susieti akmens anglį su anglies dvideginio surinkimu ir saugojimu.

6.1.2 Dėl **sintezės** technologijos vis dar iškyla didelių sunkumų ir netikrumo. Reikia tam tikrų bazinių technologinių išradimų ir jos plėtojimo, kad ji taptų ekonomiškai perspektyvi. Plačiai paplitusiai **vandenilio** ekonomikai vėlgi reikia didelių elektros energijos išteklių. Iš Vandenilio kurio gamybai panaudojami atsinaujinantys energijos šaltiniai arba dujos, bent jau vienas pats, negali sudaryti sąlygų tikrajai vandenilio ekonomikai.

6.1.3 Sunku nustatyti **atsinaujinančių energijos šaltinių** pasaulinį potencialą atsižvelgiant į konkrečius gamtinius apribojimus ir ekonomiką. Kelete tyrimų buvo nurodyta galimybė, kad 2050 m. Europoje atsinaujinančių energijos šaltinių dalis sudarys 100 proc., tačiau šis požiūris nesulaukė didelio pritarimo ir jo neremia Komisija savo scenarijuose — net ir labiausiai atsinaujinančios energijos šaltinius skatinančiame alternatyviame scenarijuje šiai energijos rūšiai numato 15 proc. dalį 2030 m. Iki šiol 25 valstybių narių Europos Sąjungoje atsinaujinančių energijos šaltinių panaudojimas buvo lėtesnis nei numatyta.

6.2 Energijos efektyvumas

6.2.1 Energijos efektyvumas ir jos taupymas yra pagrindiniai energetikos politikos elementai. Savo neseniai priimtoje nuomonėje dėl žaliosios knygos dėl energijos efektyvumo EESRK stipriai remia šioje politikos srityje vykdomus veiksmus ir pateikė savo pastabas dėl daugelio potencialių instrumentų ir priemonių.

6.2.2 Geresnis energijos efektyvumas turi poveikio energijos rūšių derinimui ateityje. Santykinis paklausos sumažėjimas, veikiant rinkos jėgoms, nulems mažesnę neekonomiškiausių tiekimo šaltinių naudojimą arba, galimas dalykas, politinėmis priemonėmis mažesnę labiausiai nepageidaujamo šaltinio naudojimą.

6.2.3 Neseniai paskelbtoje Žaliojoje knygoje dėl energijos efektyvumo Komisija prognozuoja, kad ekonominio efektyvumo gerinimo potencialas yra lygus 20 proc., t.y. 1,5 proc. per metus, ir todėl 25 valstybių narių ES paklausos lygis grįš prie 1990 m. rodiklių. Komisijos paskelbtuose scenarijuose toks sumažėjimas nenurodomas iki 2030 m., net darant prielaidą, kad bus taikomos griežčiausios politikos priemonės.

6.2.4 Savo nuomonėje EESRK labai remia mintį, kad geresnis energijos efektyvumas yra būtina sąlyga darniam vystymuisi, konkurencingumui ir ekonominei nepriklausomybei. Geresnis energijos efektyvumas paprasčiausiai yra logiškas ekonominiu požiūriu, tačiau jo nereikia siekti bet kokia kaina. Energijos efektyvumo didinimas įmonėse yra jų kasdieninė veikla, o savanoriški susitarimai yra gerai veiksminga priemonė. Kituose sektoriuose reikia daugybės priemonių, pavyzdžiui, sąmoningumo

ugdymo ir žinių skleidimo bei atitinkamų ekonominių priemonių. Tačiau EESRK vertina Žaliojoje knygoje išdėstytus tikslus kaip optimistiškus.

6.2.5 Nepaisant efektyvumo gerinimo priemonių, pagal scenarijus neatrodo tikėtina, kad energijos paklausa 25 valstybių narių Europos Sąjungoje ims mažėti anksčiau nei 2030 m.; gali būti, kad ji net padidės. Aktyvesnis energijos efektyvumo didinimas būtų labai naudingas.

6.3 Pasirinkimo galimybės naudojimo srityse

Analizuojant energijos derinio pasirinkimo galimybes, atsižvelgiant į anksčiau išdėstytus politikos iššūkius, būtų naudinga atskirai apžvelgti skirtingus pirminę energiją naudojančius sektorius — transporto, šildymo ir elektros, — kurių tarpusavio priklausomybė yra nedidelė.

6.3.1 Transportas

6.3.1.1 Transporto sektorius beveik visiškai **priklauso nuo skystojo kuro**, būtent nuo naftos produktų. Šiuo metu vienintelė alternatyva tam tikru mastu yra elektrinis geležinkelio transportas. Tik nedidelė, tačiau auganti viešojo transporto priemonių dalis vartoja dujas ir tai sudaro sąlygas kuro rūšių įvairinimui, tačiau susiduriama su klausimais, susijusiais su didėjančiu dujų naudojimu.

6.3.1.2 ES siekia iki 2010 m. pakeisti iki 5,75 proc. iš naftos gaminamo kuro **biokuru**. Esant dabartinėms aukštoms naftos kainoms plačiai diskutuojama, ar nereikėtų šių procentų padidinti. 2006 m. vasario mėn. Komisija paskelbė komunikatą dėl didesnio biokuro vartojimo (Biomasės veiksmų planas). Planuojant politiką šia kryptimi, turi būti atsižvelgta į daugelį veiksnių, būtent, grynosios energijos balansą, prekybos, finansų, aplinkos ir žemės ūkio politiką ir vartotojams tenkančias sąnaudas. Papildomi svarbūs aspektai yra nenutrūkstantis saugus tiekimas, taip pat poveikis alternatyviam biomasės naudojimui.

6.3.1.3 **Kuro elementu** varomi automobiliai dar yra tik bandomi. Pagrindinis klausimas — koks kuras bus naudojamas. Ateityje iš atsinaujinančių šaltinių, gamtinių dujų ir vandens, naudojant elektrą, gali būti gaminamas vandenilis. Iki šiol kuro elementai yra daug brangesni nei vidaus degimo varikliai.

6.3.1.4 Elektros energija gali būti perspektyvi energijos šaltinio alternatyva transporto sektoriuje, pavyzdžiui, hibridinėse transporto priemonėse.

6.3.1.5 Nenusimato, kad greitai laiku galima būtų įdiegti nuo naftos nepriklausomą transporto sistemą. Todėl didelės pastangos turi būti skirtos **energijos efektyvumui** transporto sistemoje **didinti** šiais būdais:

- geresnėmis variklių ir kuro technologijomis,
- lengvesniais automobiliais, produktyvesnėmis krovininėmis kelių transporto priemonėmis,
- geresniu viešuoju transportu, įdiegiant kelių rinkliavos punktus miestų centruose,

- didesnę apkrovą perkeltant geležinkelių ir vandens transportui, atsižvelgiant į jų darbo našumą,
- sprendžiant transporto grūsčių problemą, pavyzdžiui, įteisinant lankstų darbo laiką.

Transporto poreikis gali būti mažinamas regioninio planavimo ir nuotolinio darbo priemonėmis.

Europos transporto infrastruktūros ir jos laukiančių būsimų iššūkių bendresnio pobūdžio išsamus tyrimas pateikiamas EESRK nuomonėje savo iniciatyva „Transporto infrastruktūros rengimas ateičiai: planavimas ir kaimyninės šalys, tolydus mobilumas ir finansavimas“.

6.3.2 Šildymas ir vėdinimas

6.3.2.1 Europoje šildymui **daugiausiai naudojamas iškastinis kuras** — nafta, dujos ir anglis. Sparčiai didėja dujų dalis. Tam tikru mastu naudojama ir elektra, tuo tarpu šiaurėje imta naudoti biomasę, o pietuose — saulės energiją. Vėdinimui naudojamas dominuojantis energijos šaltinis vis dar yra elektros energija, tačiau populiarėja ir kitos technologijos, ypač rajoninės vėdinimo paslaugos, kurias teikia kombinuotos šilumos ir elektros energijos gamybos įmonės.

6.3.2.2 Europoje 40 proc. energijos sunaudojama pastatų šildymui arba vėdinimui. Pasak ekspertų, **energijos efektyvumo** ir taupymo potencialas yra didelis ir ES jau ėmėsi atitinkamų veiksmų.

6.3.2.3 Šioje srityje didelį potencialą turi **atsinaujinantys šaltiniai**. Biomasė, kur įmanoma kartu su elektros energija, galėtų būti kur kas plačiau naudojama modernioms sričių ar rajonų šildymo ir vėdinimo sistemoms. Geoterminė energija turi beveik neišnaudojamą galimybių. Saulės energija yra stebėtinai menkai naudojama kai kuriose pietinėse valstybėse. Be to, aplinkoje natūraliai susikaupusios šilumos įsisavinimas šiluminiais siurbliais yra gausus ir efektyvus atsinaujinančios energijos šaltinis.

6.3.2.4 Šildymas ir vėdinimas — tai labai lokalizuotas energijos panaudojimas. Reikia imtis lokalinių energijos efektyvumo gerinimo priemonių pastatuose. ES lygiu reikėtų imtis veiksmų, remiančių technologijų plėtrą, pasikeitimą žiniomis ir geriausios praktikos pavyzdžiais ir užtikrinančių sklandų vidaus rinkos veikimą platinant atitinkamus produktus ir paslaugas.

6.3.3 Elektros energija

6.3.3.1 Elektros energijos gamybos šaltiniai yra įvairūs — akmens anglis, dujos, nafta, vandens, branduolinė ir vėjo ener-

gija, taip pat ir neiškastinis kietasis kuras, pavyzdžiui, biomasė. Vystomos fotogalvaninės ir potvynių energijos technologijos.

6.3.3.2 Dauguma Europos **elektrinių** artimiausioje ateityje bus **pakeistos**. Taip bus pasiegtas su pagrindinėmis elektrinėmis, naudojančiomis iškastinį kurą ir branduolinę energiją. Tai unikali galimybė iš esmės pereiti prie anglies komponento neturinčių energijos šaltinių naudojimo ir tuo pačiu metu sumažinti priklausomybę nuo išorinių tiekimo šaltinių ir gerinti elektros energijos gamybos efektyvumą.

6.3.3.3 **Energijos efektyvumo** gerinimo priemonės gali būti įdiegtos visoje elektros energijos tiekimo grandinėje — nuo kuro ir elektrinėse įdiegtų technologijų iki ekologiško ir produktyvaus elektrą naudojančių gaminių projektavimo.

6.3.3.4 Vyrauja nuomonė, kad elektros paklausa dar augs kelis dešimtmečius, ir 25 valstybių narių Europos Sąjungoje turi būti pastatyta beveik 400 GW papildomą energijos kiekį gaminančių arba 400–800 naujų elektrinių. Be to, reikia keleto šimtų GW pajėgumo naujų elektrinių, kurios pakeis pasenusius objektus.

6.3.3.5 **Optimalus energijos rūšių derinimas** apima skirtingus gamybos pajėgumus, atsižvelgiant į skirtingus poreikius. Bazinės apkrovos pajėgumus, reikalingus stabiliai ir nenutrūkstamai elektros energijos paklausai tenkinti, optimaliai užtikrina hidroelektrinės, atominės jėgainės arba šiluminės elektrinės, naudojančios pigesnę kurą, pavyzdžiui, akmens anglis. Kintančiai (netolygiai) apkrovai, sudarančiai didesniąją naudojamos elektros energijos dalį, reikia nesunkiai reguliuojamo tiekimo, kurį gali užtikrinti, pavyzdžiui, hidroelektrinės arba šiluminės elektrinės. Palankiausia, kai didžiausias („piko“) apkrovos patenkina mažų kapitalo sąnaudų reikalaujančios elektrinės, paprastai turinčios didelių einamųjų išlaidų, pavyzdžiui, elektrinės su dujų turbinomis. Bazinės apkrovos pajėgumus taip pat galima panaudoti didinant hidroelektrinių gamybą, naudojama didžiausios apkrovos metu. Naudojant kintančios energijos šaltinius reikia lengvai valdomų atsarginių tiekimo šaltinių.

6.3.3.6 Pakankamos ir užtikrintai veikiančios **elektros perdavimo sistemos**, įskaitant tarptautines perdavimo linijas, yra būtinos, siekiant užtikrinti efektyvesnę elektrinių eksploataciją ir sumažinti naujų elektrinių statymo poreikį. Kita vertus, sistema turi būti optimizuota taip, kad nereikėtų energijos perduoti dideliais atstumais, elektrines statant didelės paklausos vietose. Paskirstyta gamyba, geriausiai kombinuotos šilumos ir elektros energijos gamybos įmonės, — tai galimybė, kurią reikia vystyti. Gerai pagal paklausą sutvarkytas valdymas nepriklausomai veikiančioje rinkoje galėtų sumažinti didžiausią („piko“) elektros energijos paklausą.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Šie pakeitimai, už kuriuos balsavo daugiau nei ketvirtadalis balsavusių narių, buvo atmesti:

Naujas 2.2.1 punktas

„EESRK atkreipia dėmesį, kad visos šios prognozės gali pasirodyti esančios netikslios arba pavėluotos dėl dabartinės padėties energijos rinkose vystymosi, ypač dėl naftos kainų pokyčių. Prognozėms lemiamą įtaką daro naudojami pamatiniai duomenys, o jie pastaraisiais mėnesiais pasikeitė iš esmės. Vokietijos ekonomikos ministerijos pavedimu parengtas tyrimas parodė, kad šiuo metu prognozuojant, jog naftos kaina ateityje bus 60 \$ už barelį, energijos suvartojimas iki 2030 m. sumažės 17 proc., o anglies ir atsinaujinančių energijos šaltinių sunaudojimas padidės. Lig šiol buvo tikimasi, kad atsižvelgiant į naftos kainą, sudarančią 37 \$ už barelį, energijos suvartojimas didės.“

Paaiškinimas

Mūsų teiginiai, žinoma, turi būti paremti konkrečiomis prognozėmis, tad pranešėja pasielgė tinkamai, cituodama Tarptautinę energetikos agentūrą ⁽¹⁾ ir Europos Komisiją. Tačiau EESRK turėtų savo svarstymuose bent jau atkreipti dėmesį į naujausias vystymosi tendencijas, dėl to nepriteiktų keisti nuomonės išvadų.

Balsavimo rezultatai

Už 69

Prieš 85

Susilaikė 19

2.3 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Energijos šaltinius ir technologijas pasirenka investuotojas, kurio pasirinkimui poveikio gali turėti politiniai sprendimai. ES neturi tiesioginės galios valstybių narių energijos šaltinių pasirinkimui, tačiau įgyvendindama savo įgaliojimus aplinkos apsaugos srityje, ES gali daryti netiesioginį poveikį. Valstybės narės turėtų sudaryti kuo geresnes sąlygas savo vietinių išteklių panaudojimui. Valstybių narių pasirinkimai yra tarpusavyje priklausomi. Be to, energijos vartotojai tose valstybėse narėse, kurios neturi, pavyzdžiui, atominio elektrinių arba akmens anglį deginančių šiluminių elektrinių, priklauso elektros energijos, pagamintos naudojant branduolinę energiją ir akmens anglį, rinkai.“

Paaiškinimas

Taip suformuluotas teiginys yra neteisingas. Viena vertus, šalis, atsisakančios arba ketinančios atsakyti branduolinės energijos, neretai turi pakankamai alternatyvių jėgainių pajėgumų. Ta aplinkybė, kad, pvz., Vokietija importuoja branduolinės jėgainės pagamintą elektros energiją iš Prancūzijos arba Čekijos, susiję su Europos vidaus rinka ir tam tikrose šalyse sąmoningai sukurtais pertekliniais pajėgumais, o ne su tariamu energijos trūkumu, kurį gali padengti tik užsienio branduolinės jėgainės.

Balsavimo rezultatai

Už 60

Prieš 115

Susilaikė 13

5.2.6 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„**Iki 95 proc. urano** į Europos Sąjungą importuojama iš įvairių šaltinių. Remiantis Tarptautinės atominės energetikos agentūros (TAEA) ir OECD — Branduolinės energetikos agentūros duomenimis, šiuo metu žinomi ekonominiai urano šaltiniai turėtų 50 metų patenkinti pasaulio paklausą esant dabartiniam urano suvartojimo lygiui. Geologinių tyrimų metu rasti potencialūs urano telkiniai atitolina išekvojimo perspektyvą 280 metų. Jei būtų įgyvendinti tam tikrų valstybių branduolinės energetikos plėtros planai, šis laikotarpis galėtų labai sutrumpėti. Pavyzdžiui, Indija savo jėgainių pajėgumus ketina padidinti nuo 3 000 MW iki 300 000 MW, o tai, aišku, turėtų nemenkų pasekmių urano išteklių kiekiui pasaulyje. Vėliau naujos technologijos gali atskleisti kitų kuro tiekimo galimybių, tačiau jos nėra nei išbandytos, nei realiai egzistuoja.“

(1) Parengė Bazelio prognozių institutas ir Kiolno universiteto energetikos ūkio institutas

Paiškinimas

Patikslinama.

Balsavimo rezultatai

Už 62

Prieš 124

Susilaikė 6

6.3.3.2 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Dauguma Europos **elektrinių** artimiausioje ateityje bus **pakeistos**. Tai bus pasielgta su pasakytina apie pagrindines elektrines, naudojančias iškastinį kurą ir branduolines jėgaines energiją. Tai unikali galimybė iš esmės pereiti prie anglies komponento neturinčių mažiau aplinką teršiančių energijos gamybos sistemų (centralizuoto šildymo katilinių, vadinamųjų švarios anglies technologijų (angl. clean coaltechnology)) energijos šaltinių naudojimo ir tuo pačiu metu sumažinti priklausomybę nuo išorinių tiekimo šaltinių ir gerinti elektros energijos gamybos efektyvumą.“

Paiškinimas

Savaime suprantama. Žr. taip pat 1.17 ir 1.18, kur irgi kalbama apie švarios anglies technologiją.

Balsavimo rezultatai

Už 62

Prieš 121

Susilaikė 12

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl**Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl vėliavos valstybės reikalavimų laikymosi****COM(2005) 586 final — 2005/0236 (COD),****Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl laivų patikrinimo ir apžiūros organizacijų ir atitinkamos jūrų administracijų veiklos bendrųjų taisyklių ir standartų****COM(2005) 587 final — 2005/0237 (COD),****Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl uosto valstybės atliekamos kontrolės****COM(2005) 588 final — 2005/0238 (COD),****Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2002/59/EB, įdiegiančią Bendrijos laivų eismo stebėsenos ir informacijos sistemą****COM(2005) 589 final — 2005/0239 (COD),****Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, nustatančią pagrindinius principus, taikomus nelaimingų atsitikimų jūrų transporto sektoriuje tyrimui, ir iš dalies keičiančią direktyvas 1999/35/EB ir 2002/59/EB****COM(2005) 590 final — 2005/0240 (COD),****Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl keleivių vežėjų jūra ir vidaus vandenimis atsakomybės nelaimingų atsitikimų atveju****COM(2005) 592 final — 2005/0241 (COD),****Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl laivų savininkų civilinės atsakomybės ir finansinių garantijų****COM(2005) 593 final — 2005/0242 (COD).**

(2006/C 318/32)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 71 straipsnio 1 dalimi ir 80 straipsnio 2 dalimi, 2006 m. sausio 25 d. (TEN/236), vasario 8 d. (TEN/235), vasario 14 d. (TEN/234 ir 239), vasario 28 d. (TEN/237) ir kovo 15 d. (TEN/233 ir 238) nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl vėliavos valstybės reikalavimų laikymosi Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl laivų patikrinimo ir apžiūros organizacijų ir atitinkamos jūrų administracijų veiklos bendrųjų taisyklių ir standartų Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl uosto valstybės atliekamos kontrolės Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2002/59/EB, įdiegiančią Bendrijos laivų eismo stebėsenos ir informacijos sistemą Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, nustatančią pagrindinius principus, taikomus nelaimingų atsitikimų jūrų transporto sektoriuje tyrimui, ir iš dalies keičiančią direktyvas 1999/35/EB ir 2002/59/EB Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl keleivių vežėjų jūra ir vidaus vandenimis atsakomybės nelaimingų atsitikimų atveju Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl laivų savininkų civilinės atsakomybės ir finansinių garantijų.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 18 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Daniel Retureau, bendra pranešėja Anna Bredima-Savopoulou.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 198 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas teigiamai vertina tai, kad yra rengiamas Trečiasis saugios laivybos priemonių paketas. Tai reikalingas ir veiksmingas žingsnis, siekiant pagerinti saugumą jūroje, nes pakete siūlomomis teisinėmis priemonėmis siekiama užkirsti kelią nelaimingiems atsitikimams jūroje bei aplinkos teršimui ir geriau kontroliuojamos tokių reiškių pasekmės. Komitetas stipriai remia pasiūlymus dėl vėliavos valstybės dalyvavimo, dėl uosto valstybės kontrolės, dėl klasifikacinių bendrovių audito peržiūrėjimo, dėl nelaimingų atsitikimų tyrimo ir dėl laivų eismo stebėsenos (LES, į nelaimę pakliuvę laivai ir prieglobsčio vieta). Šiuose pasiūlymuose iš esmės atspindėta Komiteto pozicija, pateikta nuomonėse dėl Erika I ir II paketų. Šie pasiūlymai gerina įvairius transporto srities aspektus ir rodo ES pasiryžimą siekti kokybiškos laivybos.

1.2 Komitetui kelia susirūpinimą pasiūlymai dėl keleivinių laivų atsakomybės, kurie grindžiami TJO (Tarptautinės jūrų organizacijos) Atėnų konvencija ir civiline atsakomybe. Ypač reikėtų išsamiau išnagrinėti pasiūlymą dėl civilinės atsakomybės.

1.3 EESRK laikosi nuomonės, kad TJO vaidmens pripažinimas yra teigiamas paketo elementas. Tai visiškai suderinama su ankstesnėmis Komiteto nuomonėmis (nuo 1993 metų), pateiktomis dėl saugios laivybos ir taršos prevencijos, kuriose buvo pripažinta, jog reikia tarptautinio teisinio režimo, apimančio saugią laivybą ir taršos prevenciją.

1.4 EESRK rekomenduoja, kad Komisija imtųsi visų reikiamų veiksmų siekdama užtikrinti, kad ES valstybės narės nedelsdamos ratifikuotų esamas TJO konvencijas, ypač 1996 metų

Konvenciją dėl atsakomybės pagal jūrinius reikalavimus ribojimo (LLMC), kai reiškiami jūriniai ieškiniai. Tai turėtų tiesioginės teigiamos įtakos saugiai laivybai, pasaulio aplinkai, atsakomybei ir kompensavimui už taršos padarytą žalą pasauliniu mastu.

1.5 EESRK siūlo, kad Komisija neįtrauktų laivybos vidaus vandenyse į savo pasiūlymą dėl keleivių atsakomybės vidaus vandenų keliuose ir priimtų specialų pasiūlymą, kuris priklausytų Naiados programai.

1.6 EESRK primena savo ankstesnius siūlymus, pareikštus kalbant apie Erika I ir II paketus, parengti dar vieną saugios laivybos paketą, kuriame detaliau būtų išnagrinėtas žmogiškasis veiksnys, ir apgailestauja, kad ES lygiu Trečiajame saugios laivybos pakete žmogiškajam veiksmui skiriama nepakankamai dėmesio. Komitetas siūlo, kad atitinkamų nuostatų formulavimo pagrindu būtų konvencija dėl Laivybos darbo kodekso, kurį 2006 m. priėmė TDO Tarptautinė darbo konferencija (Laivybos sesija) ir kurį valstybės narės turėtų ratifikuoti, kad būtų suderintos pagrindinės europinės bei tarptautinės taisyklės. Norint priimti geresnius europinius standartus, turėtų būti atitinkamai laikomasi ir kodekso „rekomendacijų“ dalies (neįpareigojanti teisė).

1.7 EESRK pažymi, kad geresnė teisėkūra yra neatsiejama nuo geresnio teisės aktų įgyvendinimo. Taigi, Komitetas atkreipia dėmesį į poreikį nustatyti geresnes įstatymų įgyvendinimo priemones. Jis taip pat ragina visus suinteresuotuosius subjektus aktyviai dalyvauti įgyvendinant naują saugios laivybos paketą.

1.8 EESRK atkreipia dėmesį į poreikį padidinti išteklius, kuriuos valstybės narės skiria uosto valstybės kontrolei; taip pat jis ragina padidinti uosto inspektorių skaičių tam, kad būtų užtikrintas veiksmingas saugios laivybos paketų įvairių aspektų įgyvendinimas. Komitetas ragina Komisiją, bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis, suteikti reikalingas priemones, kad būtų galima sudominti ir inspektoriais įdarbinti atitinkamą kvalifikaciją turinčius asmenis.

2. Įžanga

2.1 Po netoli Prancūzijos ir Ispanijos krantų įvykusių „Erika“ (1999 m.) ir „Prestige“ (2002 m.) avarijų, kurios atskleidė Europos pakrantės pažeidžiamumą, ES iš karto ėmėsi kurti apsauginį mechanizmą, kad jos pakrantės būtų apsaugotos nuo pavojų ir taršos, kuriuos sukelia jūroje įvykstančios avarijos, ir kad būtų pagerintos laivų, iplaukiančių į jos uostus, saugumo

sąlygos. Buvo priimti du teisės aktų paketai: Erika I ⁽¹⁾ (2001 m.) ir Erika II ⁽²⁾ (2002 m.). Juos sudaro šešios teisinės priemonės (trys direktyvos ir trys reglamentai). 2005 m. lapkričio 23 d. Komisija paskelbė Trečiąją saugios laivybos paketą, kuriuo siekiama sustiprinti Europos saugios laivybos taisykles ir pagerinti taikomų priemonių veiksmingumą.

3. Komisijos pasiūlymai

3.1 Po ES plėtros Europos laivynas sudaro 25 proc. pasaulio laivyno. Europos Komisija siekia, kad jis taptų pavyzdiniu laivynu, teikiančiu saugias, konkurencingas ir nepavojingas aplinkai jūrų transporto paslaugas.

3.2 Trečiasis saugios laivybos paketas suteiks galimybę geriau užtikrinti Europos jūrų transporto saugumą. Šiame rinkinyje raginama imtis aktyvesnės politikos, kuria būtų siekiama atkurti sąlygas sveikai ir tvariai konkurencijai tiems rinkos dalyviams, kurie laikosi tarptautinių normų. Pakete pateikiami septyni pasiūlymai, kuriais atsižvelgiama į patirtį, įgytą įgyvendinant Bendrijos teisės aktus, reglamentuojančius saugią laivybą ir taršos prevenciją. Šie pasiūlymai suskirstyti pagal dvi pagrindines veiksmų kryptis:

— geresnė avarijų ir taršos prevencija,

— avarijų padarinių šalinimas.

3.3 Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl vėliavos valstybės reikalavimų laikymosi

3.3.1 Šio pasiūlymo tikslas — užtikrinti, kad valstybės narės veiksmingai kontroliuotų, kaip laivai, plaukiojantys su valstybės narės vėliava, laikosi Tarptautinės jūrų organizacijos (TJO) rekomenduotų tarptautinių standartų. Šiuo tikslu jose turi veikti jūrų administracija, atitinkanti jai keliamus aukštus kokybės reikalavimus. Pasiūlymu taip pat siekiama užtikrinti, kad valstybės narės veiksmingai ir suderintai laikytųsi tarptautinių įsipareigojimų.

⁽¹⁾ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, iš dalies pakeičianti Tarybos Direktyvą 95/21/EB dėl laivo saugumo, taršos prevencijos ir darbo bei gyvenimo sąlygų laivuose tarptautinių standartų taikymo laivams, atplaukiantiems į Bendrijos uostus ir plaukiojantiems valstybių narių jurisdikcijai priklausančiuose vandenyse (uosto valstybės kontrolė).

Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 94/57/EB dėl laivų apžiūros ir tikrinimo organizacijų ir atitinkamos jūrų administracijų veiklos bendrųjų taisyklių ir standartų.

Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl dvigubo korpuso arba lygiaverčių dizaino reikalavimų greitesnio įvedimo viengubo korpuso naftos tanklaiviams (EESRK nuomonė OL C 14, 2001 1 16).

⁽²⁾ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, įdiegianti Bendrijos laivų eismo stebėsenos, kontrolės ir informacijos sistemą; Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl fondo, skirto kompensuoti naftos sukeltą žalą Europos vandenyse, įsteigimo ir su juo susijusių priemonių; Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1406/2002, įsteigiantis Europos jūrų saugumo agentūrą (EESRK nuomonė OL C 221, 2001 8 7).

3.4 Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl laivų patikrinimo ir apžiūros organizacijų ir atitinkamos jūrų administracijų veiklos bendrųjų taisyklių ir standartų

3.4.1 Pasiūlymu siekiama pagerinti pripažintų klasifikacinių bendrovių (tikrinančių ir išduodančių leidimus laivams) veiklos kokybę, reformuoti sankcijų nusižengiančioms bendrovėms taikymo sistemą, įvedant tolygiau kintančias ir proporcingas pinigines nuobaudas, ir padidinti Komisijos galias, suteikiant inspektoriams galimybę patekti į laivą, plaukiantį su bet kokios valstybės vėliava. Klasifikacinių bendrovių veiklos kokybė turėtų būti pagerinta sukuriant kokybės kontrolės sistemą.

3.5 Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl uosto valstybės atliekamos kontrolės

3.5.1 Šiame pasiūlyme pateikiamas išsamios reformos principas, kuriuo būtų pakeista dabartinė sistema (Paryžiaus susitarimo memorandumas — MOU), pagal kurią kiekviena valstybė narė turi patikrinti bent 25 proc. laivų, įplaukiančių į jos uostus. Ši sistema pakeičiama Bendrijos mastu nustatomu tikslu sistemškai tikrinti visus laivus, turint omenyje, kad turėtų būti sudaryta galimybė sušvelninti geros kokybės laivų kontrolę.

3.5.2 Taip pat bus imtasi kitų priemonių, siekiant pagerinti Europos uostuose vykdomo laivų tikrinimo kokybę ir veiksmingumą (įskaitant įgulų darbo sąlygas). Naujuoju tikrinimo režimu nustatyta, kad daugiau dėmesio bus skirta potencialiai pavojingiems laivams. Griežtesnių priemonių bus imamasi ir prieš standartų neatitinkančius laivus, sustiprinant priemones, uždraudžiančias jiems plaukioti Bendrijos vandenyse.

3.6 Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2002/59/EB, įdiegiančią Bendrijos laivų eismo stebėsenos ir informacijos sistemą

3.6.1 Pasiūlymu siekiama pagerinti vietų, skirtų į nelaimę patekusių laivų prieglobsčiui, teisinį reglamentavimą. Pirmiausia turėtų būti pagerintos visų galimų prieglobsčio vietų nustatymas; tai pagerintų sprendimų priėmimą nutikus nelaimėi jūroje. Komisija taip pat siūlo visus žvejybinius laivus aprūpinti automatine atpažinimo sistema (AIS), kad būtų sumažintas pavojus susidurti su dideliais laivais.

3.6.2 Informacinio tinklo SafeSeaNet išplėtimas į visą ES leis geriau stebėti laivų ir jų krovinių judėjimą. Laivams bus pranešta apie pavojų dėl tam tikrose jūrų vietose susidariusio ledo.

3.7 Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, nustatančią pagrindinius principus, taikomus nelaimingų atsitikimų jūrų transporto sektoriuje tyrimui, ir iš dalies keičiančią direktyvas 1999/35/EB ir 2002/59/EB

3.7.1 Saugios laivybos reikalavimų kokybė priklauso nuo gebėjimo analizuoti nelaimingų atsitikimų priežastis ir iš jų pasimokyti. Pasiūlymo tikslas — sukurti suderintą Europos sistemą nelaimingų atsitikimų tyrimams atlikti. Tyrimus atliks nepriklausomos specialistų organizacijos, turinčios atitinkamus įgaliojimus atlikti tokią užduotį. Pasiūlyme pateikiamos aiškos Bendrijos gairės ir skatinamas bendradarbiavimas vykdant techninius nelaimingų atsitikimų jūroje tyrimus.

3.8 Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl keleivių vežėjų jūra ir vidaus vandenimis atsakomybės nelaimingų atsitikimų atveju

3.8.1 Pasiūlymo tikslas — į Bendrijos teisę įtraukti 2002 m. Atėnų konvencijos nuostatas (taikomas tik tarptautinėms kelionėms ir dar neįsigaliojusias) ir išplėsti šios konvencijos nustatytą apsaugą visiems keleiviams, keliaujantiems laivais ES vidaus jūrų transportu ir vidaus vandens kelių transportu.

3.9 Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl laivų savininkų civilinės atsakomybės ir finansinių garantijų

3.9.1 Šio pasiūlymo tikslas yra užtikrinti, kad laivų savininkai elgtųsi atsakingiau, ir įpareigoti juos apsidrausti arba kitaip finansiškai užtikrinti žalos tretiesiems asmenims atlyginimą. Toks draudimas arba kita finansinė priemonė turėtų apimti ir išlaidas jūreivių grąžinimui, jei jie turi palikti laivą.

3.9.2 Pirmą, valstybės narės turi ratifikuoti visas susijusias TJO konvencijas, įskaitant 1996 m. Konvenciją dėl atsakomybės pagal jūrinius reikalavimus ribojimo (LLMC). 1996 m. LLMC tekstas bus įtrauktas į Bendrijos teisę, siekiant užtikrinti visišką ir vienodą šios konvencijos taikymą visoje ES. Antra, Komisija sieks įgaliojimo derėtis TJO, kad būtų persvarstytas 1996 m. protokolas, siekiant persvarstyti, kada laivų savininkai praranda teisę apriboti savo atsakomybę. Laivams, plaukiojantiems su valstybės, kuri nėra 1996 m. LLMC narė, vėliava, didelio neatsargumo atveju bus taikoma daug griežtesnė atsakomybė.

3.9.3 Valstybės narės turi užtikrinti, kad, nepriklausomai nuo laivo vėliavos, laivų, plaukiojančių Bendrijos vandenyse, savininkų finansinės garantijos suma turi būti dvigubai didesnė nei nustatyta 1996 m. LLMC. Laivų savininkai taip pat privalo turėti finansinę garantiją tuo atveju, kai jūrininkai turi palikti laivą. Finansinių garantijų pažymėjimai turi būti laikomi laive.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl vėliavos valstybės reikalavimų laikymosi

4.1.1 EESRK visiškai remia šį pasiūlymą, nes jo priėmimas reiškia, kad valstybės narės turės tinkamai vykdyti savo pareigas ir laikytis TJO priemonių, įskaitant TJO vėliavos valstybės principo įgyvendinimo kodeksą ir TJO vėliavos valstybės audito sistemą.

4.1.2 EESRK abejoja, ar 9 straipsnis „Vėliavos valstybės atliekami tyrimai“ yra būtinas, nes jame įteisinamas nelaimingų atsitikimų tyrimas, kurį išsamiai reglamentuoja penktoji Trečiojo saugios laivybos paketo siūloma priemonė. Nepaisant to, šis straipsnis sustiprintų poreikį atlikti tyrimus ir reikalavimą bei pareigą valstybėms narėms skirti tinkamus išteklius šiam tikslui.

4.1.3 Komitetas pripažįsta, jog 10 straipsniu „Saugus igulos komplektavimas“ siekiama užtikrinti, kad laivai, plaukiojantys su valstybės narės vėliava, būtų tinkamai sukomplektuoti, remiantis TJO Asamblėjos rezoliucija A.890 (21), nustatančia saugaus igulos komplektavimo principus. Tačiau EESRK yra įsitikinęs, kad vienodų sąlygų vėliavos valstybėms nustatymas yra būtinas ir kad pasiūlymas Komisijai pateikti pranešimą, kaip numatyta 15 straipsnyje „Bendradarbiavimo susitarimai“, turėtų būti įgyvendintas kaip galima greičiau.

4.2 Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl laivų patikrinimo ir apžiūros organizacijų ir atitinkamos jūrų administracijų veiklos bendrųjų taisyklių ir standartų

4.2.1 Klasifikacinių bendrovių atsakomybė ir atskaitomybė vėliavos valstybės administracijai už laivybos bei aplinkos saugumą vis didėja. Todėl EESRK remia siūlomas priemones, kuriomis siekiama valstybių narių vardu pagerinti tokių bendrovių darbo kokybę ir stiprinti kontrolę ir nuobaudas, taikant nusizengimus atitinkančių nuobaudų sistemą, kuri yra veiksmingesnė už šiuo metu galiojančią sistemą.

4.2.2 Kadangi dabar šios užduotys yra glaudžiai tarpusavyje susijusios, EESRK mano, kad reikėtų geriau atskirti teisės aktų numatytas funkcijas nuo klasifikavimo funkcijų, pavyzdžiui, pavedant jas skirtingiems tos pačios įgaliotos įstaigos inspektoriams ar dviem skirtingoms įstaigoms. Jaučiamas poreikis nustatyti pereinamąjį laikotarpį, skirtą nuolat skatinti gerą valstybių narių derybų su susijusiomis bendrovėmis ir klasifikacinėmis bendrovėmis praktiką, siekiant rinkti geros praktikos pavyzdžius interesų konfliktui išvengti.

4.2.3 19 straipsnio 3 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės bendradarbiautų su klasifikacinėmis bendrovėmis rengiant šių įgaliotų įstaigų taisykles ir (arba) nuostatas. Nepaisant 16 ir 17 straipsnių nuostatų, EESRK yra įsitikinęs, kad analogiška pareiga turėtų būti nustatyta ir klasifikacinėms bendrovėms.

4.2.4 EESRK pritaria 20 straipsnio nuostatomis, nustatančioms reikalavimą, kad pripažintos organizacijos konsultuotųsi viena su kita ir bendradarbiautų tam, kad tarptautinių konvencijų taikymas būtų vienodas ir nuoseklus.

4.3 Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl uosto valstybės atliekamos kontrolės

4.3.1 EESRK sutinka su direktyvos pataisymu, kuriuo siekiama padidinti uosto valstybės vykdomos kontrolės aiškumą ir sustiprinti bei pagerinti jos veiksmingumą. Jis pažymi, kad per pastaruosius šešerius metus laivų, kurie buvo privalomai nuodugnai tikrinami, skaičius išaugo nuo 700 iki 4 000.

4.3.2 EESRK remia siekį, kad tinkamos kokybės laivai būtų mažiau tikrinami, kad tikrinimai būtų sutelkiami į didelės rizikos laivus ir kad būtų skatinama nenaudoti standartų neatitinkančių laivų, neleidžiant jiems patekti į ES uostus. Naujoji sistema bus grindžiama principais, nustatytais III priede, todėl direktyvos pataisymas suteikia unikalią galimybę įdiegti ir taikyti naująją sistemą nedelsiant.

4.3.3 EESRK teigiamai vertina tai, kad locmanų vaidmuo iš anksto nustatant galimus trūkumus bus didesnis, tačiau nerimauja, kad komercinių ir tikrinimo funkcijų supainiojimas nepalengvins darbo nei paprastų, nei giliavandenių laivų locmanams, nes jie priklauso nuo įmonės, teikiančios neprivalomas laivavedybos paslaugas.

4.3.4 Komitetas taip pat pritaria tam, kad į pasiūlymą būtų įtrauktas ir darbo sąlygų laive tyrimas, nes žmogiškasis veiksnys dažnai turi didelę įtaką nelaimingiesiems atsitikimams jūroje. Jūreivių gyvenimo bei darbo laive sąlygoms ištirti ir jas įvertinti reikia daugiau konkrečių igūdžių turinčių inspektorių; vienam inspektoriui, dažnai turinčiam laikytis labai trumpų terminų, būtų sudėtinga atlikti nuodugnų dvejopą tyrimą, apimančią ir techninius, ir socialinius aspektus.

4.3.5 Komitetas taip pat remia 20 straipsnyje nustatytą reikalavimą, kad Komisija kiekvienais metais sudarytų juodąjį sąrašą, kuriame būtų pateikti laivų operatorių ir bendrovių veiklos rezultatai.

4.4 Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Direktyvą 2002/59/EB, įdiegiančią Bendrijos laivų eismo stebėsenos ir informacijos sistemą

4.4.1 Malonu, kad EESRK pakartotiniai siūlymai sukurti sistemą nelaimės ištiktiems laivams pagaliau buvo išgirsti (20 straipsnis). Todėl EESRK remia pasiūlymą patobulinti direktyvą, sutvirtinant ir suvienodinant reikalavimus „prieglobsčio vietoms“⁽³⁾. Laivų valdytojų civilinės atsakomybės draudimo klubo (P&I club) nario pažymėjimo kaip finansinės garantijos turėtų užtekti, kad laivas būtų priimtas į prieglobsčio vietą. Turint tai omenyje, pažymėjimo neturėjimas neturėtų būti pasiteisinimu nepriimti laivo į prieglobsčio vietą.

4.4.2 Komiteto nuomone, nepriklausomai kompetentingai institucijai, atsakingai už nelaimingus atsitikimus ir nelaimės ištiktų laivų nukreipimą į prieglobsčio vietą, turėtų būti suteiktos reikalingos galios, nepriklausomai nuo pareigos konsultuotis su susijusiomis šalimis, ir suteikti įgaliojimai priimti sprendimus ir prišimti visus su tuo susijusius pagrindinius išpareigojimus, įskaitant ir išpareigojimus dėl sprendimų, kurie buvo priimti skubiais atvejais, finansinių pasekmių.

4.4.3 EESRK pažymi, kad žvejyba vis dar yra viena iš pažeidžiausių veiklos sričių, ir pritaria tam, kad kiekviename žvejybos laive būtų įdiegta automatinio atpažinimo sistema (AIS). Mažoms ir vidutinėms bendrovėms, ypač toms, kurios veikia pakrantės žuclės rajonuose, turėtų būti suteikiama parama arba lengvatos, kad jos galėtų apsirūpinti šia sistema⁽⁴⁾.

4.4.4 Komitetas taip pat remia nuostatas, kurios leidžia pakrantės valstybėms imtis reikiamų priemonių, kad būtų apriboti galimi pavojai laivybai dėl susidariusio ledo tam tikruose jūrų plotuose ES šiaurėje. Tai yra itin svarbus klausimas, turint omenyje padidintą riziką, susijusią su didelėmis naftos pervežimo apimtėmis Baltijos jūros regione. Tačiau norint išvengti galimų problemų dėl laivybai apledėjusiose jūros zonose taikomų taisyklių, kurias nustato tam tikros klasifikacinės bend-

rovės, būtų naudinga, kad valstybės suvienodintų savo taisykles šioje srityje.

4.4.5 EESRK sutinka, kad informacijos sistemos SafeSeaNet įgyvendinimas labai prisidėtų prie saugios laivybos didinimo ES vandenyse.

4.5 Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, nustatančią pagrindinius principus, taikomus nelaimingų atsitikimų jūrų transporto sektoriuje tyrimui, ir iš dalies keičiančią direktyvas 1999/35/EB ir 2002/59/EB

4.5.1 EESRK remia šį pasiūlymą, nes tik vykdant nepriklausomus nelaimingų atsitikimų tyrimus galima imtis tinkamų veiksmų, kad būtų sumažinta jų pasikartojimo tikimybė. Be to, Komitetas remia nepriklausomų specializuotų organizacijų, vykdančių tokius tyrimus, sukūrimą, taip pat aiškų tokių tyrimų atskyrimą nuo tyrimų, vykdomų siekiant taikyti baudžiamąsias priemones.

4.5.2 EESRK pritaria 7 straipsnio nuostatai, kuri leidžia vykdyti bendrus saugumo tyrimus.

4.5.3 EESRK nuomone, 9 straipsnio nuostata, kad tyrimo dokumentai būtų atskleidžiami tik saugumo tyrimo tikslais, yra esminė. Nuostata, suteikianti teisminei institucijai galimybę leisti atskleisti duomenis, kelia susirūpinimą. Dėl šios priežasties Komitetas yra įsitikinęs, kad būtų naudinga, jei asmenims, kurie teiktų duomenis apie tokį techninį nelaimingo atsitikimo tyrimą, būtų suteikiamas imunitetas ar net anonimiškumas, kai jie duoda parodymus. Kaip aviacijos, taip ir laivybos atstovų bei organizuotos pilietinės visuomenės atstovų dalyvavimas tyrimo procese nelaimės vietovėse būtų vertingas, kad būtų galima pasimokyti, kaip geriau užkirsti kelią tokiems atsitikimams ateityje; tai taip pat svarbu ir dėl skaidrumo. Be to, kad būtų kaupiama patirtis, Komisija numato grįžtamosios informacijos galimybę.

4.6 Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl keleivių vežėjų jūra ir vidaus vandenimis atsakomybės nelaimingų atsitikimų atveju

4.6.1 EESRK remia pagrindinį šio pasiūlymo tikslą, t. y. suteikti galimybę visiems keleiviams ES lygiu naudotis tuo pačiu apsaugos režimu įvykus nelaimingam atsitikimui. Esminis režimo bruožas yra atnaujintos vežėjų atsakomybės taisyklės, privaloma draudimo sistema ir pakankama viršutinė kompensacijos riba. Šios apsaugos taisyklės taip pat taikomos visiems keleiviams, kurie įsigijo kelionės bilietus Europoje, net jei jie keliauja ne Bendrijos vandenyse ar laivu, plaukiojančiu su trečiosios valstybės vėliava.

⁽³⁾ Jungtinės Karalystės SOSREP sistemos gera praktika šioje srityje būtų patraukliausias sektinas pavyzdys.

⁽⁴⁾ 2006 m. birželio 16 d. Tarybos patvirtintas Europos žuvininkystės fondas suteikia galimybę finansuoti iki 40 proc. išlaidų saugumo įrangai; papildomas priemonės galima planuoti ir valstybių narių lygiu.

4.6.2 EESRK primena, kad pagal 2003 m. sprendimo projektą valstybėms narėms buvo siūloma ratifikuoti Atėnų protokolą iki 2005 metų pabaigos. Deja, ratifikavimo procesas buvo sustabdytas. Dabartinis pasiūlymas — tai priemonė, dėl kurios Atėnų protokolo nuostatos turi būti vienodai taikomos visoje ES. Atėnų protokolo įtraukimas į ES teisę nesukliudys valstybėms narėms ratifikuoti protokolą tam, kad jis galiausiai būtų taikomas tarptautiniu lygiu.

4.6.3 EESRK pažymi, kad vis dar reikia išspręsti du klausimus, susijusius su pasiūlymu valstybėms narėms ratifikuoti TJO 2002 metų Atėnų protokolą ir su šio protokolo įsigaliojimu. Pirmiausia kyla karo arba terorizmo klausimas: EESRK atkreipia dėmesį į TJO rezoliuciją, kuri suteikia teisę valstybėms narėms ratifikavimo metu nustatyti išlygą, siekiant išduoti draudimo pažymėjimus, nesusijusius su karo ar terorizmo klausimais. Antras klausimas yra dėl apribojimų sumos: Tarptautinė laivų valdytojų civilinės atsakomybės draudimo klubų (*P&I Clubs*) konfederacija teigia, jog ji gali padengti didžiausią Protokole nustatytą sumą tik tuo atveju, jeigu bus rastas terorizmo problemos sprendimas. Alternatyvūs pasiūlymai buvo pateikti svarstyti, tad tarptautiniu ir (arba) Europos lygiu galima pasiekti veiksmingų sprendimų. Šiuo metu persvarstomas 2007 m. įsigaliosiantis Bendrijos solidarumo fondas (Reglamentas 2012/2000) gali suteikti skubią pagalbą katastrofų atveju, įskaitant teroro išpuolius, tačiau tai nepakeis derybų dėl sprendimo, kurį, Komiteto nuomone, būtina skubiai priimti, dėl draudimo išmokų, skirtų padengti galimo teroristų išpuolio padarytą žalą.

4.6.4 EESRK pripažįsta, kad tikslas taikyti vienodą kompensaciją keleiviams, keliaujantiems Bendrijos ir tarptautiniais maršrutais, yra vertingas. Vis dėlto gali kilti rimtų sunkumų mažesnėms įmonėms arba teikiant tam tikras paslaugas.

4.6.5 Pasiūlymui dėl keleivių vežimo jūra netarptautinių paslaugų EESRK siūlo taikyti pereinamąjį laikotarpį, kad kiek galima būtų sumažintas neigiamas poveikis keleivių aptarnavimo kokybei trumpų kelionių jūra metu. Kitu atveju žymiai sumažėtų ekonominis vietinių keltų maršrutų gyvybingumas, todėl nuken-tėtų reguliarius salų aptarnavimas.

4.6.6 Kalbant apie išankstines išmokas nelaimingų atsitikimų aukoms ar jų įgaliotiniams, Komitetas remia pasiūlymą dėl nelaimingų laivybos atsitikimų, kuriems Atėnų protokolas numato griežtos atsakomybės tvarką.

4.6.7 Nuostatos, susijusios su neįgaliaisiais asmenimis ir su informacija prieš kelionę, turėtų būti laikomos papildomomis, o ne nukrypstančiomis nuo Atėnų protokolo. Panašios nuostatos

buvo įtrauktos į reglamentą dėl oro keleivių teisių, remiantis Monrealio konvencija.

4.6.8 Kalbant apie vidaus vandenų transportą, EESRK mano, kad Trečiasis saugios laivybos priemonių paketas neatsižvelgia į vidaus vandenų (upelių, upių, deltų, kanalų, ežerų) transporto ir jūros transporto (maršrutų iš žemyno į salą (salas), viešųjų paslaugų, siekiančių užtikrinti teritorijos tęstinumą, ir tarptautinių maršrutų) skirtumus. Skirtingas šių maršrutų pobūdis ir eksploatacija pateisina skirtingą teisinę tvarką (laivybos, saugumo, patikimumo, atsakomybės ir privalomo draudimo taisyklės).

4.7 Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl laivų savininkų civilinės atsakomybės ir finansinių garantijų

4.7.1 EESRK remia siūlymą valstybėms narėms ratifikuoti 1996 m. LLMC protokolą, kuris nustatytų dvigubą laivų savininkų civilinės atsakomybės lygį, palyginti su tuo, kuris buvo nustatytas 1976 m. LLMC. 1976 m. LLMC yra „skėtinė“ konvencija, apimanti visus jūrinius ieškinius. EESRK vis dėlto atkreipia dėmesį į pasiūlymą, kad visi laivai (nesvarbu, su kokios valstybės vėliava), įplaukiantys į ES vandenį, turėtų finansinės atsakomybės pažymėjimą dvigubai sumai negu nustatyta 1996 m. LLMC protokole.

4.7.2 Pagal JT Jūrų teisės konvenciją (UNCLOS) pakrantės valstybės gali netaikyti konvencijos nuostatų tik trečiųjų valstybių laivams, norintiems įplaukti į jų uostus. Laivų valdytojų civilinės atsakomybės draudimo klubai (*P&I Clubs*) yra pažymėję, kad jie nepageidautų teikti pažymėjimų, kuriuose nurodyta suma būtų didesnė nei numatyta 1996 m. LLMC protokole.

4.7.3 Draudimas yra geriau nei bankrotas, tačiau draudimas priklauso nuo aiškių atsakomybės kriterijų. Didelio neatsargumo atveju nustatyto apribojimo netaikymas lems draudimo rinkos sumažėjimą ir padidins vieno laivo bendrovių, kurioms bus taikomos ribotos atsakomybės bendroves reglamentuojančios taisyklės, skaičių.

4.7.4 EESRK vis dėlto pažymi, kad žalos masto bei atsakomybės supratimas ir įvertinimas per pastaruosius metus stipriai pasikeitė; labai dažnai už žalą mokama kompensacija yra suvokiama kaip daug mažesnė nei patirta tiesioginė ar, tuo labiau, netiesioginė žala. Šioje srityje dar daug galima nuveikti. Komitetas siūlo, kad Komisija atliktų ekonominę šio pasiūlymo analizę. Tokia analizė turėtų nustatyti, koks būtų atsakomybės ribojimo atsisakymo ekonominis poveikis ir ar reikia nustatyti aukštesnį atsakomybės ribojimo lygį.

4.7.4.1 EESRK primena savo ankstesnes nuomones dėl Erika I ir II paketų ir pakartoja, kad pagrindinė priemonė nukentėjusiems už patirtą žalą turėtų būti greita ir garantuota kompensacija, o ne kvietimas bylinėtis ir teisminių procesų vilkinimas. Visų esamų TJO konvencijų ratifikavimas turėtų sudaryti sąlygas tinkamesnei civilinei atsakomybei, privalomam draudimui ir tiesioginiams veiksams, kai nevykdomi konkretūs nustatyti reikalavimai, kaip numatyta siūlomoje direktyvoje.

4.7.4.2 EESRK nuomone, civilinę atsakomybę turėtų reglamentuoti aiškos ir skaidrios taisyklės. Jūrų laivininkystės teisėje „didelis neatsargumas“ (anlg. — *gross negligence*) yra teisinė sąvoka, dažnai naudojama bylose dėl kroviniams padarytos žalos. Tarptautiniu mastu sąvoka, naudojama atmetant atsakomybę be kaltės, yra „neatsargumas žinant, kad gali būti padaryta žala“ (anlg. — *recklessness with knowledge*); tai sprendimas, kurį Komitetas rėmė savo nuomonėje dėl Erika II taršos išsiliejus naftai ar jos produktams srityje. Todėl Komitetas siūlo direktyvos projekte numatyti keletą objektyvių veiksmų, padedančių valstybėms narėms ir jų teisminėms institucijoms nustatyti, kada tai yra „didelio neatsargumo“ atvejis. Nesant tokios nuostatos, gali kilti pavojus, kad įvairios valstybės narės direktyvą įgyvendins skirtingai.

4.7.4.3 EESRK tvirtina, kad finansinių garantijų pažymėjimai turėtų būti patvirtinti ne valstybės narės išduotu pažymėjimu, o pažymėjimu, įrodančiu priklausymą Laivų valdytojų civilinės atsakomybės draudimo klubui (*P&I Club*). Pažymėjimas, įrodantis priklausymą Laivų valdytojų civilinės atsakomybės draudimo klubui (*P&I Club*), atitiktų siūlomos teisinės priemonės tikslus, be to, iš šio klubo jis lengvai gaunamas.

4.7.5 EESRK nuomone, dabartinė pasiūlymo redakcija prieštarauja 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvai 2004/35/EB dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą, siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją likviduoti (atlyginti), kuri nustato pirminį TJO konvencijų taikymą, įskaitant ir LLMC. Tai galėtų sukelti problemų tarptautinės teisės srityje valstybėms narėms, kurios yra 1976 m. ir 1996 m. LLMC konvencijų narės.

4.7.5.1 EESRK pritaria pasiūlymui, kad laivai turėtų finansinių garantijų pažymėjimus tais atvejais, kai jūreiviai palieka laivą, ir pažymi, kad bendra TJO ir TDO darbo grupė nagrinėja šį klausimą, kuris šioje grupėje yra svarstomas tarptautiniu lygiu.

4.7.6 Atsakomybę ir kompensaciją už cheminių medžiagų ir laivų bunkeriuose vežamos naftos padarytą žalą reglamentuoja

pavojingų ir kenksmingų medžiagų vežimo jūra ir civilinės atsakomybės už laivų bunkeriuose vežamos naftos padarytą žalą konvencijomis ir jos atspindi bendrą tarptautinės bendruomenės nuomonę. EESRK ryžtingai ragina Komisiją dėti visas pastangas, kad ES kuo greičiau įsigaliotų pavojingų ir kenksmingų medžiagų vežimo jūra ir civilinės atsakomybės už laivų bunkeriuose vežamos naftos padarytą žalą konvencijos, t.y. kad valstybės narės jas greitai ratifikuotų.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Komitetas su susidomėjimu pažymi, kad neseniai vykusioje 94-ojoje TDO Tarptautinėje darbo konferencijoje (Laivybos sesija) buvo priimta bendra darbo jūroje konvencija, kurią sudaro teisiškai privalomos nuostatos ir rekomendacijoms skirta dalis. Naujoji konvencija sujungia ir atnaušina galiojančių jūrų teisės konvencijų, priimtų nuo 1920 m., nuostatas, kurios laikui bėgant buvo keičiamos, atnaujinamos ir šiuo metu sudaro aiškų ir išsamų Darbo jūroje kodeksą. EESRK taip pat pažymi ir remia Komisijos siekį įtraukti TDO konvenciją (Darbo jūroje kodeksą) į ES teisę ir remia socialinio dialogo darbo grupės pastangas įgyvendinti šią konvenciją ir skirti geriausias priemones, kad ji būtų perkelta į Bendrijos teisę.

5.2 Turėdamas omenyje savo nuolatinį susirūpinimą žmogiškuoju veiksniu jūrų transporto srityje, EESRK visų pirma ragina Komisiją nusistatyti prioritetą skatinti valstybes nares kuo greičiau ratifikuoti konvenciją, kad turėtų suderintą teisinį pagrindą; kad konvencija įsigaliotų, ją turi ratifikuoti 30 valstybių, kurioms priklauso bent trečdalis pasaulio bendrojo laivų tonažo. ES galėtų sustiprinti šias pastangas, skatindama EEE valstybes ir valstybes, su kuriomis ji yra sudariusi ekonominio bendradarbiavimo sutartis, ratifikuoti šią konvenciją.

5.3 Bendras siūlomų priemonių poveikis uosto ir vėliavos valstybių institucijoms (teisės aktų nustatytų leidimų išdavimas, socialinis tikrinimas, išplėstinis tikrinimas, tikslas patikrinti visus laivus ir pan.) turėtų būti atitinkamų institucijų įvertintas tam, kad jos galėtų kuo greičiau imtis visų reikiamų veiksmų dėl organizavimo, finansavimo ir naujų asmenų priėmimo į atitinkamas pareigas.

5.4 Turint omenyje esmines Europos jūrų saugumo agentūros kompetencijai priklausančias pareigas, labai svarbu, kad ji taip pat turėtų pakankamus išteklius kuo geriau atlikti savo pareigas.

2006 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo

COM(2005) 646 final — 2005/0260 (COD)

(2006/C 318/33)

2006 m. vasario 7 d. Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 47 straipsnio 2 dalimi ir 55 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios 1989 m. spalio 3 d. Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo.

Transporto, energijos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 18 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Hernández Bataller.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (2006 m. rugsėjo 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 53 nariams balsavus už, 7 - prieš ir 10 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 2005 m. gruodžio 13 d. Europos Komisija pateikė pasiūlymą atnaujinti Bendrijos direktyvą dėl televizijos be sienų, kurios pirmoji 1989 m. redakcija ⁽¹⁾ buvo iš dalies pakeista 1997 m. ⁽²⁾. Esant neatitikimui su bendraisiais paslaugų teikimą reglamentuojančiais teisės aktais dėl aspektų, susijusių su paslaugų teikimo veiklos vykdymu ir prieinamumu ⁽³⁾, vadovaujama šios direktyvos nuostatomis.

1.2 Šiuo pakeitimu siekiama (remiantis procedūromis, kurios yra taikomos šios nuostatos laikymuisi stebėti ir vertinti) šią direktyvą suderinti su technologijų konvergencijos realijomis. Esant tokioms aplinkybėms garso ir vaizdo informacija ir paslaugos neapsiriboja tradicine televizijos transliacija ir dėl to reikia naujų norminių nuostatų siekiant užtikrinti sklandų bendrosios rinkos veikimą, sustiprinti kuriamąjį Europos pramonės aspektą ir pilietines teises. ES taisyklių dėl garso ir vaizdo žiniasklaidos turinio atnaujinimas numatytas ir i2010 strategijoje, kuria siekiama sukurti informacinę visuomenę, kuri paskatins augimą ir darbo vietų kūrimą ⁽⁴⁾.

1.2.1 Liverpulio konferencijoje ⁽⁵⁾ pasiūlyta pakartotinai nustatyti direktyvos reguliavimo sritį (kuri iš pradžių buvo taikoma visoms garso ir vaizdo paslaugoms) siekiant apimti vadinamąsias „garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugas“, nustatant skirtingus reguliavimo lygius atsižvelgiant į tai, ar paslaugos yra linijinės ar nelineinės. Taip ši direktyva reglamentuotų tam tikrų

įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų, susijusių su garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugų teikimu valstybėse narėse, koordinavimą ir būtų vadinama Garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugų direktyva, o ne Televizijos be sienų direktyva.

1.2.2 Direktyva ir toliau būtų netaikoma asmeniniams pranešimams, laikraščių ir žurnalų elektroninėms versijoms, tinklalapiams, kurie iš esmės nėra skirti transliuoti garso ir vaizdo informaciją, ir radijo transliacijai.

1.3 2003 m. priimto institucijų susitarimo dėl geresnės teisėkūros taikymo sritis apima siūlomą pakeitimą, kurio tikslas yra dvejopas: pirma, supaprastinti, palengvinti ir sumažinti reguliuojamas Europos garso ir vaizdo paslaugų teikėjų prievoles; antra, skatinti savireguliaciją ir bendrą reguliaciją sektoriuje. Taip pat pasiūlymu siekiama nustatyti bendrą pamatinę reguliavimo sistemą, kuri po direktyvos perkėlimo į valstybių narių teisinės sistemas sustiprintų kilmės šalies principą.

2. Komisijos pasiūlymas

2.1 Kaip jau minėta, Komisija siūlo išplėsti direktyvos taikymo sritį visoms garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugoms ⁽⁶⁾, kurios yra suprantamos kaip paslaugos, perduodančios vaizdus, perteikiančius judesį, lydimą arba nelydimą garso, skirtos informuoti visuomenę ir teikti jai pramogas vadinamaisiais elektroniniais tinklais ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ Direktyva 89/552/EEB — OL L 298, 1989 10 17, p.23.

⁽²⁾ Direktyva 97/36/EB — OL L 202, 1997 7 30, p.60.

⁽³⁾ COM (2006) 160 final.

⁽⁴⁾ Žr. IP/05/643.

⁽⁵⁾ Komisijos suorganizuota Liverpulio garso ir vaizdo konferencija dėl Televizijos be sienų direktyvos.

⁽⁶⁾ Žr. Sutarties 49 ir 50 straipsniuose nurodytus šių paslaugų apibrėžimus.

⁽⁷⁾ Žr. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyvos) 2 straipsnio a punkte nurodytus šių tinklų apibrėžimus. (OL L 108, 2002 4 24, p. 33).

2.2 Šios garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugos gali būti:

- linijinės, kai vartotojui yra taikomi teikėjo nustatyti paslaugų transliavimo laiko apribojimai neatsižvelgiant į paskirstymo kanalą (žemės, palydovine arba kabeline televizija, internetu, mobiliaisiais telefonais ir kt.);
- nelinijinės, kai vartotojas nusprendžia, kada naudotis paslaugų teikėjo siūloma paslauga arba tam tikru turiniu.

2.2.1 Remiantis šiuo skirtumu, televizijos programų transliavimas yra apibrėžiamas kaip „linijinė garso ir vaizdo žiniasklaidos paslauga, kai tam tikros programos transliavimo laiką pasirenka ir programų tvarkaraštį sudaro žiniasklaidos paslaugų teikėjas“; transliuotojas yra apibrėžiamas kaip „bet kuris linijinių garso ir vaizdo paslaugų teikėjas“.

2.3 Atitinkamai šiai išplėstai taikymo sričiai, siūlomu direktyvos pakeitimu įvedama bendra komercinio garso ir vaizdo pranešimo sąvoka, kuri reiškia vaizdus, perteikiančius judesį, lydimus arba nelydimus garso, kurie papildo garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugas ir yra skirti tiesiogiai arba netiesiogiai reklamuoti prekių arba paslaugų pardavimą. Televizijos reklama yra suprantama kaip komercinio garso ir vaizdo pranešimo sudedamoji dalis, kai ją transliuotojas transliuoja per televiziją kaip pranešimą už mokestį ar kitą panašų atlygį arba savireklamos tikslais siekiant reklamuoti prekių tiekimą arba paslaugų teikimą. Ta pati nuostata yra taikoma teleparduotuvei.

2.3.1 Dabartinio draudimo reklamuoti ir pardavinėti per televiziją cigaretes ir kitus tabako gaminius taikymas yra išplėstas visoms komercinio garso ir vaizdo pranešimo formoms. Taip pat yra nustatomas draudimas medicinos produktų, skiriamų pagal receptus, reklamai ir pardavimui per televiziją, taip pat išlieka reklamos apribojimai alkoholiniams gėrimams siekiant užkirsti kelią nesaikingo vartojimo skatinimui ir apsaugoti nepilnamečius:

- jos negali būti specialiai skirtos nepilnamečiams arba vaizduoti nepilnamečių, vartojančių šiuos gėrimus;
- jose alkoholio vartojimas negali būti siejamas su fizinių savybių pabrėžimu arba su energijos padidėjimu;
- ja negali būti kuriamas įspūdis, kad alkoholio vartojimas prisideda prie socialinės arba seksualinės sėkmės;
- ja negali būti tvirtinama, kad alkoholis turi gydomųjų savybių arba kad jis stimuliuoja, ramina arba yra asmeninių konfliktų sprendimo priemonė;
- ji negali skatinti besaikio alkoholio vartojimo arba neigiamai rodyti abstinenciją arba susivaldymą;

- joje negali būti akcentuojamas didelė alkoholio koncentracija laipsniais kaip teigiama gėrimų kokybė.

2.3.2 Pasiūlyme išlieka paslėptos reklamos draudimas, kuri yra suprantama kaip „informacijos apie gamintojo ar paslaugų teikėjo prekes, paslaugas, pavadinimą, prekės ženklą ar veiklą pateikimas žodžiais ar vaizdais, kai transliuotojas tokią informaciją sąmoningai pateikia reklamos tikslais tokia forma, kuri gali suklaidinti visuomenę“ dėl jos tikslo, bendrai nenurodant identifikacijos arba įspėjimo; Šiuo tikslu nustatyta, kad televizijos reklama turi būti „lengvai atpažįstama ir optinėmis ir (arba) akustinėmis priemonėmis visiškai atskiriama nuo kitų programos dalių“.

2.3.3 Vis dėlto yra nustatomas naujas prekių rodymo programose apibrėžimas, kuris pateikiamas atskirai nuo paslėpto komercinio garso ir vaizdo pranešimo, nepaisant to, kad jis apibrėžiamas vienodai, kaip „informacija ar nuoroda į prekę, paslaugą ar jų prekės ženklą, pateikiama taip, kad ji matoma programoje, paprastai už mokestį ar kitą panašų atlygį“. Tam, kad prekės rodymas programose būtų teisėtas, jis turi atitikti tam tikrus reikalavimus. Pavyzdžiui:

- jose „neturi būti skatinama pirkti ar nuomoti prekes ar paslaugas, ypač darant specialias reklamines nuorodas į šias prekes ar paslaugas“;
- žiūrovai turi būti aiškiai informuojami apie egzistuojantį prekių rodymo programose susitarimą, ir pranešimas turi būti aiškiai atpažįstamas;
- garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugose „neturi būti rodomi tabako produktai ar cigaretės arba įmonių, kurių pagrindinė veikla yra cigarečių ir kitų tabako produktų gamyba ar pardavimas, produktai“;
- prekių rodymas draudžiamas žiniose ir naujausių žinių programose, vaikams skirtose garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugose ir dokumentiniuose filmuose.

2.3.4 Pasiūlyme išlieka nuostatos dėl rėmimo ir jo sąlygų, kuriomis remiantis jis yra leidžiamas, su pagrindiniais pakeitimais siekiant, kad veikla atitiktų naują taikymo sritį. Taip pat draudžiama komerciniuose garso ir vaizdo pranešimuose naudoti pasąmonę veikiančias technologijas.

2.4 Nustatant valstybių narių teises ir pareigas ir siekiant atitikti dabartinę direktyvą, pasiūlyme nurodyta, kad:

- valstybės narės užtikrina laisvę gauti garso ir vaizdo žiniasklaidos pranešimus iš kitų valstybių narių;

- jos, pagal savo teisės aktus naudodamos tinkamas priemonės, užtikrina, kad jų jurisdikcijai priklausantys žiniasklaidos paslaugų teikėjai deramai laikytųsi šios direktyvos nuostatų;
 - joms „turi būti suteikta teisė jų jurisdikcijai priklausantiems žiniasklaidos paslaugų teikėjams taikyti griežtesnes taisykles šiadirektyva suderintose srityse“;
 - jos turi įgaliojimus užtikrinti, kad visuomenei būtų pateikiami didelės visuomeninės svarbos renginių pranešimai ir kad jų nereikėtų retransliuoti išimtinai jų jurisdikcijai priklausantiems transliuotojams;
 - jos užtikrina, kad jų jurisdikcijai priklausantys žiniasklaidos paslaugų teikėjai netransliuotų kinematografinių darbų pasibaigus laikotarpiui, dėl kurio buvo susitarta su autorių teisių savininkais;
 - jos užtikrina (kur įmanoma ir tam tikrais atvejais palaipsniui), kad transliuotojai savo didesnę transliavimo laiko dalį skirtų Europos arba kitiems kūriniams ir kad 10 proc. šio laiko (arba 10 proc. jų numatyto biudžeto) — Europos kūriniams, kuriuos kuria nuo transliuotojų nepriklausomi gamintojai, skiriant pakankamą dalį naujausiems darbams. Į apskaičiuotą laiką neįeina tam tikras turinys, pavyzdžiui, naujienos, sporto įvykiai, žaidimai, reklama, teleteksto paslaugos ir teleparduotuvė.
- 2.4.1 Siekdamą išvengti piktnaudžiavimo tam tikromis nuostatomis valstybė narė gali imtis priemonių prieš kitoje valstybėje narėje įsisteigusį žiniasklaidos paslaugų teikėją, kuris visą savo veiklą arba didesnę jos dalį nukreipia į pirmosios valstybės narės teritoriją, ir valstybė narė, kurioje teikėjas yra įsisteigęs, nesiima tokių priemonių, nepaisant to, kad jos buvo paprašyta ir yra gautas Komisijos pritarimas.
- 2.4.2 Pasiūlyme yra įtvirtintos dabartinėje direktyvoje nustatytos kvotos nacionaliniams ir Europos garso ir vaizdo kūriniams ir nepriklausomų kūrėjų garso ir vaizdo kūriniams. Remiantis poveikio vertinimo pranešimais pastaraisiais metais šių kvotų buvo laikomasi patenkinamai.
- 2.4.3 Pagal pasiūlyme nurodytas nuostatas valstybės narės turi:
- užtikrinti, kad kitose valstybėse narėse įsisteigę transliuotojai galėtų gauti didelės visuomeninės svarbos renginių pranešimus, transliuojamų jų jurisdikcijai priklausančio transliuotojo, siekiant teikti trumpus naujienų pranešimus su nuoroda į jų šaltinį;
 - užtikrinti informaciją apie jų jurisdikcijai priklausančio garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugos teikėją, nurodant pavadinimą, geografinį ir elektroninio pašto adresą, ir apie kompetentingą reguliavimo instituciją, kad juo būtų galima greitai, tiesiogiai ir efektyviai susisiekti.
 - užtikrinti, kad jų jurisdikcijai priklausantys žiniasklaidos paslaugų teikėjai, kai įmanoma, tinkamomis priemonėmis skatintų kurti Europos kūrinius ir su jais susipažinti.
 - užtikrinti, kad jų jurisdikcijai priklausantys žiniasklaidos paslaugų teikėjai netransliuotų kinematografinių darbų pasibaigus laikotarpiui, dėl kurio buvo susitarta su autorių teisių savininkais;
 - jų yra aiškiai prašoma skatinti bendrą reguliavimą direktyva suderintose srityse siekiant, kad suinteresuotieji asmenys galėtų ją efektyviai įgyvendinti ir pripažinti.
- 2.5 Pasiūlyme yra pakartotinai suformuluojamos dabartinės direktyvos nuostatos dėl garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugų teikėjų transliuojamų vertybių reguliavimo.
- 2.5.1 Pasiūlyme nurodyta, kad šiomis paslaugomis negalima:
- daryti žalingo fizinio, dvasinio arba moralinio poveikio nepilnamečiams;
 - bet kokiais būdais skatinti neapykantą dėl lyties, rasės arba etninės kilmės, religijos arba įsitikinimų, neįgalumo, amžiaus arba lytinės orientacijos.
- Pasiūlyme yra įtvirtintos dabartinės aiškos nuostatos netransliuoti programų, kurias sudaro pornografinės arba bereikalingo smurto scenos. Taip pat turi būti nustatytos programų, kurios gali daryti neigiamą poveikį fiziniam, protiniam ir moraliniam nepilnamečių vystymuisi, techninio kodavimo, jų rodymo laiko aprigobijoarba turinio priskyrimo tam tikrai kategorijai priemonės siekiant užtikrinti, kad transliavimo srityje nepilnamečiai neišgirstų arba nepamatytų tokių transliacijų.
- 2.5.2 Komerciniuose garso ir vaizdo pranešimuose neturi būti:
- jokių diskriminavimo dėl rasės, lyties ar tautybės apraiškų;
 - dalykų, įžeidžiančių religinius ar politinius įsitikinimus;
 - dalykų, skatinančių sveikatai ar saugai pavojingą elgesį;
 - dalykų, skatinančių aplinkai žalingą elgesį.

— dalykų, darančių žalingą poveikį moraliniam ar fiziniam nepilnamečių vystymuisi. Todėl pranešimai negali „skatinti nepilnamečių pirkti gaminį ar paslaugą pasinaudojant jų nepatyrimu ir patiklumu, skatinti nepilnamečių savo tėvus ar kitus asmenis įtikinti, kad šie nupirktų reklamuojamus gaminius ar paslaugas, pasinaudoti ypatingu nepilnamečių pasitikėjimu tėvais, mokytojais ar kitais asmenimis arba be reikalo rodyti į pavojingą padėtį patekusius nepilnamečius“.

2.6 Siūlomų pakeitimų yra mažinami teisės aktų reikalavimai, taikomi reklamos tarpams, supaprastinant ir palengvinant daugelį taikymo kriterijų.

2.6.1 Atskiri reklamos ir teleparduotuvės tarpai, išskyrus iki šiol pateikiamus sporto programose, lieka išimtimi. Taip pat lieka lengvatos reklamai, įterpiamai laidų metu, tačiau reklamos tarpai laidų metu yra leidžiami, jeigu jie nekenkia programų vientisumui ir nepažeidžia autorių teisių.

2.6.2 Įvairūs kriterijai leidžiamiems reklamos tarpams, intervalams tarp tarpų ir išimtis, priklausančioms nuo programos tipo, yra pakeisti bendra taisykle, kuria remiantis televizijos filmus, kinematografijos darbus, programas vaikams ir naujienų programas galima nutraukti įterpiant reklamą arba teleparduotuves vieną kartą per 35 minutes. Draudimas įterpti reklamą ar teleparduotuvę transliuojant religines apeigas išlieka.

2.6.3 Nustatant transliavimo laiką, skirtą įvairių formų reklamai, pasiūlyme yra tik įtvirtintas bendras 20 proc. per vieną valandą kriterijus reklamai, teleparduotuvei ir kitoms trumpoms reklamoms ir neįtraukti į šį apskaičiavimą „paties transliuotojo pranešimai apie savo programas ir pagalbiniai su tomis programomis tiesiogiai susiję elementai“, taip pat rėmimo pranešimai ir ir prekių rodymas programose.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK mano, kad yra būtina keisti dabartinę Televizijos be sienų direktyvą, siekiant ją suderinti atsižvelgiant į pasikeitusias dėl technologijų konvergencijos ir reklamos praktiką sąlygas. Jis taip pat pripažįsta, kad yra būtini labiau pritaikomi, veiksmingi teisės aktai, kurie padėtų didinti prekybą garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugomis Europos bendrojoje rinkoje, stiprintų ir skatintų jos plėtrą. Tačiau, Komiteto nuomone, darant pakeitimus turi būti atsižvelgiama ir į technologijos, bei ekonominės plėtros poreikius, ir į būtinybę apsaugoti žmogaus orumą ir asmens vientisumą.

3.2 Tuo pačiu jis apgailestauja, kad Komisija nepasinaudojo galimybe panaikinti tam tikrus dabartinės direktyvos trūkumus ir neaiškumus, dėl kurių ji yra sunkiai aiškinama ir taikoma ir kurie lėmė teisinį nesaugumą tiek įgyvendinant direktyvą, tiek perkeltiant ją į skirtingų valstybių narių teisinę sistemą.

3.2.1 Pavyzdžiui, nėra pateikiami direktyvos reglamentuojamų reklamos formų apibrėžimų, įskaitant kai kurių neteisėtą praktiką atvejų, kuriems direktyva yra taikoma. Nors šis klausimas bus toliau išsamiai aptariamas konkrečiose pastabose, šiuo atveju tikėtų pavyzdys dėl 44 konstatuojamosios dalies, pagal kurią televizijos reklama yra neįtraukta į reklamos sritį; tačiau niekur tekste nėra apibrėžtas šios reklamos formos pobūdis ir apribojimai.

EESRK nemano, kad tai padaryta turint kokių nors motyvų, ir yra įsitikinusi, kad bet kuriuo atveju televizijos reklama turi būti įtraukta į reklamos sritį. Priešingu atveju, bausti bus galima tik už reklamą ir komercinius pranešimus perkelti į kitus formatus. Tokiu atveju reklamų kiekis liktų toks pat arba netgi padidėtų.

3.2.2 Be to, dėl didėjančio pagrindinių reglamentų derinių skaičiaus ir kilmės šalies principo stiprinimo (o tai neskatina valstybių narių teisės aktų darnos) gali atsirasti didelių šios srities teisės aktų skirtumų, ypač reklamos ir nepilnamečių apsaugos srityje, kurie trukdo plėtoti tų bendrąją rinką ir iš esmės blogina vartotojų apsaugą.

3.3 Nors tikslas yra išaiškinti skirtumus tarp garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugų (kurias reglamentuos pakeistoji direktyva) ir kitų garso ir vaizdo paslaugų (kurioms iš esmės taikomi elektroninių ryšių reglamentai), tikėtina, kad direktyvos taikymo sritį bus vis sunkiau apibrėžti, kadangi sukuriamas vis daugiau formatų, kurie jungia tekstą, garsą ir vaizdus.

3.4 EESRK mano, kad pakeitus direktyvą joje turi išlikti (ir, jeigu įmanoma, būti išplėtos) garantijos, apsaugančios šių garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugų gavėjus, ypač nepilnamečius. Kaip pabrėžta, be tikslų, susijusių su bendra garso ir vaizdo rinka, šia direktyva turi būti skatinamos socialinės ir kultūrinės vertybės, kurios užtikrintų įvairovę, atpažįstamumą, asmenybės vystymąsi, žmogaus orumą (kaip minėta pasiūlymo konstatuojamosiose dalyse), ir teisę į informaciją ir žodžio laisvę, kurias numatyto ES pagrindinių teisių chartija⁽⁸⁾. Be to, pagal Europos Teisingumo Teismo precedentų teisę⁽⁹⁾ televizijos veikla yra laikoma visuotinės ekonominės svarbos paslauga.

⁽⁸⁾ OL C 364, 2000 m.

⁽⁹⁾ 1974 m. balandžio 30 d. Sprendimas byloje C-15/73, ETP 203 *et seq.* 1991 m. liepos 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-69/89, ETP II-525. 2001 m. rugsėjo 18 d. pirmosios instancijos teismo sprendimas byloje T-112/99, ETP II-2549 *et seq.*

3.5 EESRK mano, kad siūlomu pakeitimu turi būti numatytos ir kitos priemonės, specialiai skirtos tokioms sritims kaip žiniasklaidos pliuralizmas ir telkimas. Kalbant apie Europos kūrinių reklamą, EESRK tikėjosi ryžtingesnės pozicijos valstybių narių atžvilgiu siekiant, kad iš jų reklamai skirtų nuostatų būtų išbraukta „jeigu įmanoma“, ir dėl laipsniškumo kriterijaus kuo skubesnio taikymo nelineinėms paslaugoms, reikalaujant, kad kūriniai būtų sukurti Europos ir nepriklausomų kūrėjų.

3.6 Kalbant apie pasiūlyme numatytą teisę prieštarauti, Komisija neatsižvelgė į EESRK poziciją⁽¹⁰⁾ dėl būtinybės numatyti nuostatą dėl „teisės imtis korekcinę priemonę, esant tai pačiai bendrai taikymo sričiai ir toms pačioms sąlygoms, siekiant neteikti apgaulingo, neteisingo ir netikslaus turinio, turinčio poveikį žmonių teisėms“.

3.7 EESRK mano, kad pasiūlyme turi būti nustatytos būtinos arba privalomos reguliavimo institucijos visose valstybėse narėse, kurios būtų nešališkos ir skaidrios, taip pat nepriklausomos nuo kitų valdžios institucijų pagal jų įsteigimo būdą ir funkcijų vykdymą. Esame įsitikinę, kad ateityje reikės apsvarstyti, ar reikia įsteigti Europos agentūrą, instituciją arba panašų tarpautinį organą.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK mano, kad Komisijos pasiūlytas „komercinio garso ir vaizdo pranešimo“ apibrėžimas yra per daug ribotas, mechanškai sukurtas pagal „garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugų“ apibrėžimą. Būtų logiška jas apibrėžti kaip „vaizdus, perteikiančius judesį, lydimus arba nelydimus garso“, nustatant, kad judesį perteikiantys vaizdai yra *sine qua none* šioms garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugoms, ir šios direktyvos netaikyti internete skelbiamiems spaudos pranešimams ir radijo laidoms. Tačiau pagal apibrėžtą taikymo sritį komerciniuose garso ir vaizdo pranešimuose, kurie siejasi su garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugomis, galima naudoti statiškus vaizdus (pvz., logotipus arba reklaminius skelbimus) arba vien tik garsus be vaizdų (pvz., balsu nurodytas kilmės pavadinimas arba reklaminis skambesys). Geriau būtų apibrėžti komercinį garso ir vaizdo pranešimą kaip „vaizdus ir (arba) garsus, kurie papildo garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugas ir yra skirti tiesiogiai arba netiesiogiai reklamuoti prekes, paslaugas ar fizinio arba juridinio asmens vardą ekonominiais tikslais“.

4.2 Pasiūlyme lieka dabartinis kriterijus, kuris apibūdina televizijos reklamą kaip duomenis, transliuojamus už užmokesčio. EESRK mano, kad apibūdinamuoju kriterijumi turi būti ne užmokestis, o ketinimas reklamuoti produktus ir paslaugas, kadangi šis apibūdinimas atitinka kitus Bendrijos apibrėžimus, pavyzdžiui, pateikiamus direktyvoje dėl klaidinančios reklamos. Taip būtų išvengta draudžiamų reklamuoti produktų reklamos televizijoje ir neteisėtos reklamos transliavimo rizikos, kuri dabar

gali būti demonstruojama, jeigu nėra akivaizdaus užmokesčio įrodymo, taigi, ir dėl televizijos reklamos ypatumo. Tas pats turi būti taikoma nuostatai dėl užmokesčio reikalavimo teleparduotuvės apibrėžime.

4.2.1 Jeigu pasiūlytas kriterijus yra paliekamas, direktyvoje bus numatyta galimybė valstybėms narėms suteikti teismams įgaliojimą (civilinio ir administracinio teismo proceso atveju) reikalauti, kad transliuotojai įrodytų, jog negavo užmokesčio už garso ir vaizdo pranešimą, kaip nurodyta Direktyvoje 84/850/EEB. Priešingu atveju, toks pranešimas būtų laikomas komerciniu.

4.3 Pasiūlyme nurodytas paslėptos reklamos apibrėžimas yra labai panašus į dabartinę versiją. Tačiau EESRK mano, kad apibrėžimo žodis „paslėptas“ turėtų būti taikomas komerciniam garso ir vaizdo pranešimui apskritai, o ne vien tik televizijos reklamai, su sąlyga, kad tokia nuostata aiškiai draustų teikti paslėptą komercinį garso ir vaizdo pranešimą.

4.3.1 EESRK taip pat mano, kad paslėpto komercinio garso ir vaizdo pranešimo sąvoka turi būti platesnė, nei dabar nurodyta pasiūlyme:

- ji turi apimti informacijos apie arba nuorodos į prekes ir paslaugas pateikimą ne vien tik žodžiais arba vaizdais, bet taip pat ir garsais (pvz., reklamos garsinis elementas, kuris yra susijęs su tam tikra preke ar prekės ženklu);
- pateikiant šią informaciją arba nuorodą, nurodoma ne vien tik teikėjo pavadinimas, prekės ženklas arba įmonė, bet pateikiami ir kiti prekių arba paslaugų išskirtiniai ypatumai, jeigu jie neabejotinai yra su jais susiję (pvz., tam tikra pakuotė arba šūkis, kai prekės ženklas nerodomas ar nutylimas).

4.3.2. Be to, direktyvoje turi būti aiškiai nurodyta, kad prekių rodymas programose nėra laikomas paslėptu komerciniu garso ir vaizdo pranešimu, jeigu jis atitinka direktyvoje nurodytus teisinius reikalavimus.

4.4 EESRK pritaria, jog pakeistoje direktyvoje būtų pateikiama aiški nuostata dėl prekių rodymo programose. Nors iki šiol bet koks prekių rodymas programose gali būti teoriškai laikomas paslėpta reklama ir dėl to draudžiamas, praktiškai jis niekad nebuvo laikomas televizijos reklama, todėl nepatenka į reglamentavimo sritį. Tačiau, EESRK nuomone, apibrėžiant prekių rodymo programose sąvoką turi būti aiškiai nurodyta, kaip išskirtinis šios praktikos požymis, jog transliuotojas sąmoningai pateikia reklamą ir, kol vyksta jos transliavimas (t. y. tuo pačiu metu), neperspėja visuomenės vizualinėmis arba akustinėmis priemonėmis apie reklaminių prekių rodymo programose pobūdį, kaip yra nustatyta kitiems formatams, pavyzdžiui, telereklamoms.

⁽¹⁰⁾ OL C 221, 2005 9 8, p. 17 (pranešėjas Pegado Liz).

4.4.1. Pagal direktyvos nuostatas prekių rodymas neturi daryti įtakos tvarkaraščiams tiek, kad būtų pažeistas programų tvarkaraščių nepriklausomumo ir integralumo principas, laikantis kitiems reklaminiams formatams skirtų nuostatų. Atitinkami apribojimai turi būti taikomi taip, kad rodyti prekes būtų uždrausta ne tik kaip reklamą, per nepilnamečiams skirtas arba sporto laidas, bet ir reklamuojant medicinos ir, kaip bus nurodyta toliau, alkoholinius gėrimus.

4.5 Kaip ir šiuo metu galiojančioje direktyvoje, pasiūlyme yra nuostata, draudžianti komerciniuose garso ir vaizdo pranešimuose naudoti pasąmonę veikiančias technologijas. Tačiau nepateikiama šių technologijų apibrėžties. EESRK mano, kad ši sąvoka turi būti aiškiai apibrėžta pateikiant nuorodą į stimuliuojančios vizualinės arba akustinės transliacijos naudojimą tais atvejais, kai gali būti viršytos sensorinio suvokimo ribos ir veikama sąsąmoninio suvokimo sritis.

4.6 Pasiūlyme nurodyta, kad produktų reklama komerciniame garso ir vaizdo pranešime gali būti tiesioginė arba netiesioginė. Tam tikrais atvejais, pavyzdžiui, cigarečių ir kitų tabako produktų komerciniai pranešimai taip pat yra draudžiami, jei jie yra netiesioginiai. Tačiau nepateikiama šių komercinio garso ir vaizdo pranešimo priemonių apibrėžimo. EESRK mano, kad sąvoka turi būti aiškiai apibrėžta; būtina pabrėžti, kad net tuo atveju, jei prekės yra netiesiogiai pristatomos arba nurodomos, yra naudojami prekių arba bendrovių, kurių pagrindinė arba žinoma veikla apima šių prekių gamybą arba prekybą, prekių ženklai, simboliai arba kiti išskirtiniai ypatumai.

4.7 Iš dalies pakeistos direktyvos 3g straipsnio c punkte yra pateikiami reikalavimai, kuriuos turi atitikti komerciniai garso ir vaizdo pranešimai. Sąraše yra pakartoti dabartiniame tekste nurodyti reklamos ir teleparduotuvės reikalavimai, tačiau nėra nuostatos dėl žmogaus orumo. EESRK mano, kad, Europos žmogaus teisių konvencijos ir ES pagrindinių teisių chartijos vertinimu, ši svarbi nuostata turi likti.

4.8 Pasiūlyme išlieka reikalavimas valstybės narėms imtis atitinkamų priemonių užtikrinti, kad jų jurisdikcijai priklausančios garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugos nebūtų naudojamos tokiu būdu, kad būtų daroma žalos fiziniam, protiniam arba moraliniam nepilnamečių vystymuisi. Tai pat palikta nuostata dėl laiko apribojimo, kuri turi būti ir toliau taikoma turiniui, galinčiam daryti (net mažiausią) poveikį šiam vystymuisi, ir pakartotinai pateikiama nuostata dėl visapusio pornografijos ir nereikalingo smurto uždraudimo. Šio draudimo tikrąjį veiksmingumą būtų naudinga ištirti įvertinant, kaip šios direktyvos buvo laikomasi nuo 1989 m., ir apsvarstyti draudimo panaikinimo galimybę pasinaudojant nepilnamečių apsaugą nuo smurtinės arba pornografinės informacijos garantuojančiomis priemonėmis (koduojant, apribojant rodymo laiką, pateikiant įspėjančią informaciją), kurios yra numatytos dokumente.

4.8.1 EESRK apgailestauja, kad į Komisijos pasiūlymą nėra įtrauktos didesnė apsaugą užtikrinančios priemonės, kurios išbandytos ir pasitvirtino kaip veiksmingos kai kuriose valstybėse narėse, pavyzdžiui, tose, kurios labiau stengiasi apsaugoti jaunimą nuo reklamos turinio, riboja melagingą reklamą ir teleparduotuves.

4.9 Nustatant apribojimus garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugoms ir susijusiems komerciniams garso ir vaizdo pranešimams, pasiūlyme pasitaiko kai kurių neatitikimų, kuriems trūksta pagrindimo. Žiniasklaidos paslaugas reglamentuojančioje nuostatoje yra minimas „neapykantos skatinimas dėl lyties, rasės arba etninės kilmės, religijos arba ištikinimų, neįgalumo, amžiaus arba lytinės orientacijos“, o nuostatoje dėl komercinių pranešimų minimos „diskriminavimo dėl rasės, lyties ar tautybės apraiškos“. Nuostata dėl žmogaus orumo nebeliko. Turint omenyje garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugas, pasiūlyme yra minimas žalingas „fizinis, dvasinis arba moralinis poveikis nepilnamečiams“; komerciniams garso ir vaizdo pranešimams nustatoma ribota „moralinė arba fizinė“ žala nepilnamečiams. Nedraudžiami pranešimai, kuriuose yra skatinamas arba reklamuojamas smurtinis ir antisocialinis elgesys arba žiaurumas gyvūnams. EESRK mano, kad šie apribojimai turi kiek įmanoma plačiau apimti tiek garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugas, tiek komercinius garso ir vaizdo pranešimus.

4.10 EESRK mano, kad veikianti reguliavimo institucija turi aiškiai reikalauti, kad transliuotojai, kurie privalo teikti pagrindinę informaciją, nurodytą bent jau savo geografinį ir elektroninį adresus.

4.11 Alkoholinių gėrimų komerciniai garso ir vaizdo pranešimai gali būti teikiami tik tikslinei grupei (negali būti skirti jauniems asmenims) ir tik tam tikro turinio, kuris neskatinėtų nesaikingo šių gėrimų vartojimo. Tačiau, EESRK nuomone, su alkoholio vartojimu susijusios didelės problemos, ypač tarp jaunų asmenų, būtų rimtas pagrindas Komisijai reikalauti griežtesnio reglamentavimo. Atitinkamai tai gali būti nustatyta ir:

- programoms/turiniui (pvz., ne tik programoms, specialiai skirtoms jauniems asmenims, bet taip pat ir sporto programoms);
- linijinių paslaugų transliacijų tvarkaraščiams (pvz., draudžiant pateikti komercinius garso ir vaizdo pranešimus apie tokius produktus iki 22.00 val.);
- dėl alkoholio kiekio produktuose (pvz., uždrausti komercinius garso ir vaizdo pranešimus apie 18 arba daugiau laipsnių turinčius alkoholinius gėrimus);
- reklamų kiekiui tam tikru laiku televizijos laidose (pvz., ne daugiau kaip viena reklamato paties reklaminių intarpų metu arba to paties reklamuotojo arba toje pačioje laidoje);

— patvirtintiems reklamos ir reklaminiams formatams (pvz., uždrausti alkoholinių gėrimų gamintojams rodyti ir reklamuoti prekes laidose arba bent jau taikyti ankščiau nurodytų tvarkaraščių apribojimus).

4.12 Direktyvoje turėtų būti nuostata, pagal kurią žiūrovams, kaip vartotojams, būtų nurodomos Bendrijos teisėje nustatytos galimybės paduoti skundą. Pavyzdžiui, joje turi būti paminėta galimybė reikalauti uždraudimo atsakoviui, remiantis direktyvos nuostatų pažeidimu (vadovaujantis Direktyva 98/27/EB); apie tokią galimybę net neužsimenama pasiūlymo konstatuojamosiose dalyse, nors ji paminėta kituose atitinkamuose teisės aktuose, pavyzdžiui Direktyvoje 2005/29/EB dėl nesąžiningos komercinės veiklos..

4.13 Pasiūlymu turi būti padidintos Ryšių palaikymo komiteto pareigos šiose srityse:

- nustatant bendras taisykles, skirtas nustatyti už garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugas atsakingą reguliavimo organą;
- nustatant bendras žiūrovų informavimo apie egzistuojančių prekių rodymą programose ir rėmimą taisykles;
- nustatant bendras savireguliacijos ir bendro reglamentavimo priemonių taisykles;

— nustatant bendras taisykles dėl kitų transliuotojų pateikiamų visuotinės svarbos renginių arba jų ištraukų transliavimo;

— nustatant bendras taisykles, suteikiančias piliečiams galimybes pasinaudoti atsakymo ir ištaisymo teise.

Vartotojų ir paslaugų naudotojų organizacijos turi būti pripažįstamos kaip atliekančios reikšmingą vaidmenį vykstant ir savireguliacijos, tiek bendro reglamentavimo procesams ⁽¹⁾.

4.14 Pasiūlyme turi būti nustatytas reikalavimas visoms valstybėms narėms įsteigti reguliavimo institucijas, turinčias įgaliojimus direktyvos reglamentuojamose srityse, kurios turi būti nepriklausomos, nešališkos ir vadovautis skaidrios narystės ir išipareigojimų vykdymo principais.

4.15 Galiausiai, į pasiūlymą būtų patartina įtraukti priemones, kurių dėka skaitmeninė televizija ir jos dialoginis turinys būtų vis labiau prieinami neigaliems žmonėms, taip pasinaudojant technologijų konvergencijos kuriamu potencialu.

2006 m. rugsėjo 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Informacijos pranešimas dėl dabartinės bendro reguliavimo ir savireguliacijos būklės bendrojoje rinkoje (pranešėjas Bruno Vever).

PRIEDAS

Prie Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Šie pakeitimai, už kuriuos balsavo daugiau nei ketvirtadalis balsavusių narių, buvo atmesti:

4.1 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„EESRK mano, kad Komisijos pasiūlytas „komercinio garso ir vaizdo pranešimo“ apibrėžimas yra per daug ribotas neaiškus, mechanškai sukurtas pagal „garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugų“ apibrėžimą. Būtų logiška jas apibrėžti kaip paslaugas, savo pobūdžiu panašias į numatomas televizijos programas. „vaizdus, perteikiančius judesį, lydimus arba nelydimus garso“, nustatant, kad judesį perteikiantys vaizdai yra sine qua none šioms garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugoms, ir šios direktyvos netaikyti internete skelbiamiems spaudos pranešimams ir radijo laidoms. Tačiau pagal Pagal apibrėžtą taikymo sritį, komerciniuose garso ir vaizdo pranešimuose, kurie siejasi su garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugomis, galima naudoti statiškus vaizdus (pvz., logotipus arba reklaminius skelbimus) arba vien tik garsus be vaizdų (pvz., balsu nurodytas kilmės pavadinimas arba reklaminis skambesys). Geriau būtų apibrėžti komercinį garso ir vaizdo pranešimą kaip „vaizdus ir (arba) garsus, kurie papildo garso ir vaizdo žiniasklaidos paslaugas ir yra skirti tiesiogiai arba netiesiogiai reklamuoti prekes, paslaugas ar fizinio arba juridinio asmens vardą ekonominiais tikslais“.“

Paaiškinimas

Aiškios ribos šioje srityje yra sunkiai nubrėžiamos. 4.1 punkte siūlomos apibrėžtys yra netgi platesnės nei direktyvos projekte, todėl tampa dar sunkiau jas aiškiai įgyvendinti. Siekiant netrukdyti minimų paslaugų vystymui, apibrėžtys turi būti kaip galima aiškesnės, tuo pačiu atitikt tikslą apsaugoti mažumas ir žmogaus orumą, aiškiai nustatyti komercinio pobūdžio pranešimus, suteikti atsakymo teisę ir numatyti pagrindinius identifikavimo reikalavimus.

Balsavimo rezultatai:

Balsai už: 32

Balsai prieš: 40

Susilaikė: 3

4.2.1 punktas

Išbraukti:

„Jeigu pasiūlytas kriterijus yra paliekamas, direktyvoje bus numatyta galimybė valstybėms narėms suteikti teismams įgaliojimą (civilinio ir administracinio teismo proceso atveju) reikalauti, kad transliuotojai įrodytų, jog negavo užmokesčio už garso ir vaizdo pranešimą, kaip nurodyta Direktyvoje 84/850/EEB. Priešingu atveju, toks pranešimas būtų laikomas komerciniu.“

Paaiškinimas

Jeigu bus siūloma suteikti teismams įgaliojimą reikalauti, kad transliuotojai įrodytų, jog negavo užmokesčio už garso ir vaizdo pranešimą, atsirastų palanki galimybė piktnaudžiauti. Juolab, kad praktiškai transliuotojui neįmanoma pateikti įrodymų, kad jis nėra gavęs užmokesčio.

Balsavimo rezultatai:

Balsai už: 35

Balsai prieš: 40

Susilaikė: 1

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl GALILEO programos — sėkmingas Europos priežiūros institucijos įsteigimas

(2006/C 318/34)

Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2006 m. sausio 19 d. nusprendė parengti nuomonę dėl *GALILEO programos — sėkmingo Europos priežiūros institucijos sukūrimo*.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. liepos 18 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Stephane Buffetaut.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 200 narių balsavus už, 4 — prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas skiria labai daug dėmesio sėkmingam GALILEO programos įgyvendinimui ir pabrėžia, kad būtina užtikrinti sklandų pereinamąjį laikotarpį nuo bendros įmonės GALILEO (GJU) uždarymo iki GALILEO priežiūros institucijos (GSA) įsteigimo. Todėl Komitetas siūlo:

- sudaryti bendros įmonės veiklos perdavimo priežiūros institucijai planą, siekiant užtikrinti šio perdavimo teisinį aiškumą;
- teisiškai ir praktiškai išspręsti su bendra įmone susijusios trečiųjų šalių (Kinijos ir Izraelio) vykdytos veiklos perdavimą priežiūros institucijai;
- užtikrinti realų bendros įmonės likusių asignavimų perdavimą priežiūros institucijai;
- siekti, kad iki bendros įmonės uždarymo datos būtų išvengta bendros įmonės ir priežiūros institucijos kompetencijos sričių dubliavimosi;
- siekti, kad derybos dėl koncesijos sutarties vyktų sklandžiai;
- nustatyti valstybių tarptautinės atsakomybės už GALILEO sistemos palydovų paleidimą tvarką.

2. Įžanga

2.1 Bendros įmonės GALILEO (GJU) veiklos perdavimas priežiūros institucijai GALILEO (GSA) turi būti baigtas 2006 metų pabaigoje. Siekiant ateityje sėkmingai įgyvendinti GALILEO programą, būtina, kad šis veiklos perdavimas teisiniu, žmogiškuoju, finansiniu ir biudžeto požiūriu vyktų kiek įmanoma geresnėmis sąlygomis.

2.2 Todėl priežiūros institucijai reikia tęsti derybas dėl koncesijos sutarties, kurias pradėjo bendra įmonė.

2.3 Galiausiai, būtina atkreipti dėmesį į opų valstybių tarptautinės atsakomybės GALILEO programoje klausimą. Jis turi būti išspręstas iki diskusijų dėl koncesijos sutarties pabaigos ir būsimos GALILEO sistemos palydovų paleidimo termino.

3. Bendrosios pastabos

3.1 GALILEO programos ypatumai

3.1.1 GALILEO — didelis ir labai svarbus Europos Sąjungos mokslo ir technikos projektas. Radijo navigacijos palydovų sistemų kūrimas — strateginis uždavinys, į kurį Europa negali neatsižvelgti. Todėl ji nusprendė finansuoti ir sukurti nuosavą pasaulinę navigacijos palydovų sistemą (GNSS), panašią į Jungtinių Amerikos Valstijų ir Rusijos.

3.1.2 GALILEO teiks garantuotas ir patikimas ypač tikslios ir aiškos padėties nustatymo visoje planetoje paslaugas. Prižiūrint civiliams, ji teiks nepriklausomas navigacijos ir padėties nustatymo paslaugas, bet kartu bus suderinta ir sąveikaus su dviem esamomis karinėmis sistemomis — amerikiečių sistema GPS ir rusų sistema GLONASS. Be to, GALILEO teiks labiau apsaugotą valstybinę paslaugą, kuri bet kokiomis aplinkybėmis bus prieinama įgaliotiesiems naudotojams.

3.1.3 Europos sistemą sudarys trisdešimt palydovų ir žemės stočių, būtinų optimaliam sistemos veikimui, kurie turi pradėti veikti 2010 metų pabaigoje.

3.1.4 Šią programą vykdo ir remia du pagrindiniai veikėjai: Europos Sąjunga, atstovaujama Europos Komisijos, ir Europos kosmoso agentūra (ESA). Europos Komisija ir ESA įsteigė bendrą įmonę GALILEO (GJU), atsakingą už programos kontrolę ir už finansavimo, kurį Europos Sąjunga skyrė GALILEO, administravimą.

3.1.5 Pasibaigus suderinimo orbitoje (IOV) etapui, visa sistema iš GJU bus perduota priežiūros institucijai GALILEO (GSA) — Bendrijos įsteigta reguliavimo agentūrai, kuriai teks pasirašyti koncesijos sutartį su privačių įmonių grupe.

3.1.6 Numatoma bendra GALILEO programos apibrėžimo, kūrimo, ir suderinimo orbitoje etapų kaina vertinama 1 500 milijonų eurų.

3.1.7 Šiuo metu vyksta derybos dėl koncesijos sutarties tarp GJU ir Europos įmonių (AENA, ALCATEL, EADS, FINMECCA-NICA, HISPASAT, IMMARSAT, TELEOP, THALES) konsorciumo.

3.1.8 Šiuo metu nustatomos GJU veiklos perdavimo GSA sąlygos, todėl reikia prižiūrėti, kad jose nebūtų numatyta vėlavimų, komplikacijų, išlaidų dubliavimo.

3.2 Bendra įmonė GALILEO (GJU)

3.2.1 Ši bendra įmonė buvo įsteigta Europos Sąjungos Tarybos sprendimu, priimtu 2002 m. gegužės 21 d. Reglamentu Nr. 876/2002, remiantis Europos bendrijos steigimo sutarties 171 straipsniu, kuris skelbia, jog „Bendrija gali kurti bendras įmones ar kokias nors kitas struktūras, reikalingas Bendrijos mokslinių tyrimų, technologijų plėtros ir demonstravimo programoms veiksmingai vykdyti“. Šio reglamento priede pateikiami GJU įstatai.

3.2.2 GJU nariai:

— Europos bendrija, atstovaujama Komisijos,

— Europos kosmoso agentūra (ESA)

3.2.3 Įstatų 1 straipsnio b punkte numatyta, kad įmonės, taip pat trečiųjų šalių įmonės, gali tapti bendros įmonės narėmis. Iš tiesų, tarp jų šiandien yra viena Kinijos organizacija (National Remote Sensing Center of China — NRSCC) ir viena Izraelio prekybos bendrovė (MATIMOP). Šie du subjektai dalyvauja administracinėje valdyboje ir turi joje balsą, proporcingą jų įnašų dydžiui.

3.2.4 GJU teisinis statusas sudėtingas jau vien dėl administracinės valdybos sudėties. Reglamente nurodoma, kad pagal Europos mokesčių teisės aktus, reglamentuojančius apyvartą bei akcizų mokesčius, ji turi būti laikoma tarptautine organizacija. Jame dar patikslinama, kad jos tikslai ekonominio pobūdžio. Komisijos manymu, teisinis GJU statusas yra labiau panašus į asociacijos, o ne į prekybos įmonės, kadangi ji tik gauna savo narių įnašus ir nesiekia pelno. Kita vertus, pasak

Belgijos mokesčių institucijos (minėtame Reglamente neapartams sritims GJU taikomos Belgijos teisės normos), GJU yra ne komercinė bendrovė, o juridinis asmuo (ši sąvoka Belgijos teisėje prilyginama asociacijos sąvokai).

3.2.5 Jos kapitalas pasiskirsto taip:

— Europos Komisija 520 milijonų eurų,

— ESA 50 milijonų eurų,

— NRSCC 5 milijonai eurų,

— MATIMOP 5 milijonai eurų.

3.2.6 Dėl ypatingo GJU teisinio statuso ir fakto, kad ji gauna tik įnašus, Komisija pasiūlė terminą „kapitalas“ pakeisti terminu „įnašai“. GJU administracinė valdyba 2006 m. birželio 2 d. patvirtino įstatų pakeitimus. Be to, EB Audito Rūmai nurodė, kad termino „kapitalas“ vartojimas čia netinkamas, kadangi GJU skirta biudžeto eilutė nenumato kapitalo įnašų.

3.2.7 Pagrindinė GJU užduotis — sėkmingai baigti GALILEO programos kūrimo etapą naudojant valstybines ir privačias lėšas ir įgyvendinti didelius demonstracinius projektus. Dar vienas GJU uždavinys — pradėti mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą, kurių reikia siekiant sėkmingai baigti kūrimo etapą ir koordinuoti valstybių veiklą šioje srityje bei administruoti mokslinių tyrimų sutartis, sudarytas remiantis Europos Komisijos mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros bendrąja programa (6-ąja MTTPP).

3.2.8 GJU valdymo organai:

— administracinė valdyba,

— vykdomasis komitetas,

— direktorius.

3.2.9 Be to, Europos Sąjungos Taryba įsteigė Stebėtojų tarybą ir Saugumo tarybą bendros įmonės veiklai kontroliuoti.

3.2.10 GJU buvo įsteigta ketverių metų laikotarpiui, skaičiuojant nuo 2002 m. gegužės 28 d. (paskelbimo Oficialiajame leidinyje dienos). Šis laikotarpis sutampa su GALILEO programos kūrimo etapo pradžia. Reglamente numatyta, kad GJU veiklos laikotarpis gali būti pratęstas iki kūrimo etapo pabaigos, tačiau šio pratęsimo sąlygos jame neapibrėžtos. Atsižvelgdama į GSA steigimo aplinkybes, Komisija pasiūlė GJU veiklą nutraukti 2006 m. gruodžio 31 d., todėl būtina pakeisti jos įstatus, kurie pateikiami 2002 m. gegužės 21 d. Tarybos reglamento

Nr. 876/2002 priede, bei atsiklausti Europos Parlamento ir EESRK nuomonės. Pasibaigus GJU stebėtojų tarybos ir ESA navigacijos vadovybės komiteto konsultacijų procedūrai, kuri buvo pradėta 2006 m. kovo 10 d., GJU administracinė valdyba 2006 m. birželio 2 d. pritarė įstatų pakeitimams, o tai suteikė Komisijai galimybę priimti pasiūlymą dėl reglamento, kuriuo nuo 2006 m. birželio 29 d. keičiami GJU įstatai. Reglamentą šiuo metu tvirtina Europos Sąjungos Taryba.

3.2.11 Siekdama skatinti platų palydovinių navigacijos sistemų naudojimą ir leisti trečiųjų šalių subjektams dalyvauti GJU, Europos Sąjunga pasirašė ne vieną tarptautinį susitarimą su trečiosiomis šalimis (Kinija, Izraeliu, Indija, Ukraina ir kt.), o su kitomis (Maroku, Korėja, Rusija, Argentina) šiuo metu deramasi. Šiuose susitarimuose aiškiai atmetama bet kokia galimybė bendradarbiauti teikiant paslaugas vyriausybiniams institucijoms. Du techninio bendradarbiavimo susitarimus GJU sudarė su dviem valstybėms atstovaujančiais subjektais (Kinijos *National Remote Sensing Center* ir Izraelio *Matimop*), todėl pagal GJU įstatus šių subjektų atstovai gali būti GJU valdybos nariais.

3.2.12 Galiausiai, įstatų 21 straipsnyje numatytas GJU likvidavimas.

3.3 GALILEO priežiūros institucija (GSA)

3.3.1 Ši institucija įsteigta Europos Sąjungos Tarybos sprendimu, priimtu 2004 m. liepos 12 d. Reglamentu Nr. 1321/2004. Tai Bendrijos reguliavimo agentūra, turinti juridinio asmens statusą.

3.3.2 Jos uždavinys — administruoti su Europos GNSS programomis susijusius viešuosius interesus ir atlikti reguliavimo institucijos funkcijas.

3.3.3 Reglamento 2 straipsnyje apibrėžti šios institucijos uždaviniai:

- GNSS (Pasaulinė navigacijos palydovų sistema) programoms vykdyti skirtų Europos lėšų administravimas ir kontrolė,
- koncesijos sutarties sudarymas su pasirinktu konsorciumu, kuris bus atsakingas už GALILEO parengimą darbui ir eksploatavimą,
- sutarties su ūkio subjektu, atsakingu už EGNOS (Europos geostacionarinės navigacijos padengties tarnybos) veikimą, administravimo perėmimas,

— dažnių valdymas (koordinavimas, naudojimosi teisė, ryšiai su koncesininku),

— sistemos modernizavimas ir plėtojimas,

— sistemos komponentų sertifikavimas,

— saugos sistemos valdymas.

3.3.4 Reikia pabrėžti, kad GSA taps sistemos ir visų pirma koncesijos turėtojo sukaupto turto savininke ir bus atsakinga už Bendrijos investicijų apsaugą ir reguliavimą.

3.3.5 GSA vadovauja administracinė valdyba (kiekvienos valstybės narės atstovas ir Komisija), Saugos ir saugumo komitetas ir Mokslo ir technikos komitetas. Vykdantysis direktorius atstovauja institucijai ir atsako už jos valdymą.

3.4 Su GJU ir GSA perdavimu susiję teisiniai, techniniai ir finansiniai klausimai ir pavojai

3.4.1 GJU — GSA pereinamasis laikotarpis

Pereinamojo laikotarpio ir GJU veiklos perdavimo GSA Komisija aiškiai neapibrėžė. Komisijos Energetikos ir transporto generalinio direktorato parengtame neoficialiame dokumente ⁽¹⁾ vis dėlto nurodoma, kad abu subjektai galėtų pasikeisti raštais arba sudaryti susitarimo memorandumą ir tokiu būdu nustatyti bendradarbiavimo sąlygas, užtikrinti tarpusavio veiksmų papildomumą ir išvengti bet kokio dubliavimosi.

3.4.2 Nors GALILEO programos pradžioje abiejų šių subjektų uždaviniai ir įgyvendinimo terminai buvo skirtingi, šiuo metu, atsižvelgiant į tai, kad kūrimo etapas užtruko (apie 2 metus) ir GSA jau realiai sukurta (direktorius paskirtas 2005 m. gegužės mėn.), dėl ekonominių, teisinių ir techninių priežasčių būtina leisti GSA pradėti veikti jau dabar ir artimiausiu metu likviduoti GJU ⁽²⁾ — gerokai anksčiau, negu baigsis kūrimo ir suderinimo etapas. Todėl svarbu užtikrinti laipsnišką GJU veiklos, taip pat GJU sudarytų mokslinių tyrimų sutarčių administravimo, perdavimą GSA ir nuo šiol labai aktyviai įtraukti GSA darbuotojus į derybų dėl koncesijos sutarties, kurią turi pasirašyti ir administruoti reguliavimo institucija, procesą.

⁽¹⁾ GALILEO priežiūros institucijos įsteigimas, 2004 m. birželio 24 d. vykdomojo komiteto diskusijų dokumentas, TREN E/4/OO/bp D 11090 (2004), 2004 birželio 24 d., p. 1.

⁽²⁾ Primename, kad pradžioje buvo numatyta GJU veiklą užbaigti 2006 m. gegužės 28 d. (žr. ankstesnį punktą — GJU veiklos trukmė).

3.4.3 GJU veiklą numatoma užbaigti 2006 m. gruodžio 31 d., jei jos nariai sutiks su GJU įstatų pataisomis. Pirmąjį pereinamojo laikotarpio ir GJU veiklos bei įgytos patirties perdavimo planą sudarė GJU ir GSA direktoriai ir 2006 m. vasario mėn. perdavė jį GJU stebėtojų tarybai ir administracinei valdybai. Šį pereinamojo laikotarpio planą reikėtų patikslinti ir pakoreguoti, kad perėjimas įvyktų kuo greičiau ir palankiomis sąlygomis.

3.4.4 Pereinamuoju laikotarpiu abu subjektai turi glaudžiai bendradarbiauti, kad veiklos ir įgytos patirties perdavimas vyktų darniai ir sklandžiai. Be to, šis laikotarpis turėtų padėti GSA visiškai pasirengti veiklai, kad tuomet, kai bus vykdoma pagrindinė veikla, leidžianti užtikrinti programos sėkmę, jai neiškiltų personalo trūkumo problema.

3.4.5 Veiksmai turi būti suplanuoti taip, kad veikla būtų sustabdyta 2006 m. gruodžio pabaigoje, o 2007 m. pradžioje būtų pradėtas likvidavimo etapas. Šis perėjimas turėtų kuo anksčiau įvykti ir dėl to, kad reguliavimo institucija galėtų apibrėžti ir įdiegti GALILEO taikomas saugos ir saugumo taisykles, nustatytų taisykles, susijusias su teisėmis į intelektinę nuosavybę, koordinuotų valstybių narių veiksmus ir pozicijas dėl GALILEO sistemos naudojimui reikalingų dažnių.

3.4.6 Pereinamojo laikotarpio plane turi būti numatytos priemonės, leisiančios užtikrinti šių abiejų subjektų veiksmų suderinamumą ir galimo jų nesutarimo suregulavimo sąlygas. Šiuo metu yra sutarta, kad Energetikos ir transporto generalinio direktorato direktorius tarpininkaus GJU ir GSA, jeigu perdavimo eigoje iškiltų sunkumų.

3.5 GJU turto perdavimo GSA teisinio aiškumo užtikrinimas, parengiant konkretų veiklos perdavimo planą

3.5.1 Dabartinėje Reglamento, kuriuo įsteigiama priežiūros institucija, redakcijoje nenumatoma, kad pastaroji dalyvautų kūrimo etape, už kurį atsakinga ESA. Vadinasi, reikės jį taisyti, šią kompetenciją suteikiant priežiūros institucijai, o tam prireiks Parlamento (ir nebūtinai EESRK) nuomonės. GJU ir GSA susitarimas turėtų užtikrinti GJU turto perleidimo GSA teisinį aiškumą, sudarant konkretų veiklos perdavimo planą, kuriame būtų apibrėžtas įvairių organų ir subjektų vaidmuo, tiksliai nurodytas turtas ir išpareigojimai, konkreti perdavimo tvarka, pateiktas pereinamojo laikotarpio planas, būtini veiksmai, perdavimo finansinės ir mokestinės pasekmės ir pan. Siekiant priimti sprendimus dėl GJU turto perleidimo GSA tvarkos reikėtų, kad į procesą įsitrauktų ne vienas subjektas, pvz., GJU stebėtojų taryba, GJU valdyba, ESA taryba, GALILEO priežiūros institu-

cijos administracinė valdyba, Europos Komisija, Taryba ir Europos Parlamentas.

3.5.2 Reikia pabrėžti, kad nors GJU įstatų 6 straipsnyje teigiama, kad bendrai įmonei priklauso visas materialus ir nematerialus turtas, sukurtas arba jai perleistas GALILEO kūrimo etapo metu, atrodo, kad dauguma GALILEO programos pagrindu sukurtų elementų, įskaitant palydovus, bus ne GJU, o ESA nuosavybė, priklausanti jai pagal programą „GalileoSat“. Iš tiesų, remiantis ESA konvencijos III priedo IV straipsnio nuostatomis galime daryti išvadą, kad ESA, veikianti programoje dalyvaujančių valstybių vardu, yra palydovų, kosminių sistemų ir kito ESA programos pagrindu sukurto turto bei jos vykdymui įsigytų įrenginių bei prietaisų savininkė. Taigi sprendimus dėl bet kokio nuosavybės perleidimo turi priimti ESA taryba. Todėl, kol ESA taryba nenusprendė perleisti nuosavybės ar suteikti naudojimosi licenciją GJU, pastaroji neturi teisės nei į vieną iš šių elementų. Komisija mano, kad turi būti taikoma Bendrijos teisė ir kad pakeitus GSA ir GJU įstatus ir nutraukus pastarosios bendrovės veiklą visas turtas automatiškai bus perleistas priežiūros institucijai. Taigi ESA ir Komisijos aiškinimai gali skirtis.

3.5.3 Todėl atrodo, kad esant tokiai padėčiai galėtų kilti diskusijų dėl GJU ir ESA sutarties 7 straipsnio, kuriame teigiama, kad palydovų ir kito materialaus ir nematerialaus turto, sukurto šios programos pagrindu, nuosavybę GJU vardu įsigis ESA.

3.5.4 Iš tiesų pavartotą žodį „vardu“ ESA aiškina remdamasi ESA konvencijos III priedo IV straipsnio tekstu. Šiame kontekste šis posakis reiškia, kad ESA atiteks veiklos, vykdomos minėtoje ESA programoje dalyvaujančių valstybių vardu, rezultatai ir kad pastarosios gali prašyti instituciją, kad ši, atsižvelgdama į jų išsakytus poreikius (naudojimas komerciniais, moksliniais ir pan. tikslais), suteiktų daugiau ar mažiau varžančią naudojimosi rezultatais licenciją.

3.5.5 Ši pozicija, regis, patvirtinama programos „GalileoSat“ deklaracijos tekste (12 str.), kuriame nurodoma, jog ESA priklauso visa programos „GalileoSat“ materialioji ir nematerialioji dalis.

3.5.6 EGNOS atveju, priešingai, ESA priklauso tik programoje dalyvaujančių valstybių vardu sukurta materialioji dalis, kadangi intelektinės nuosavybės teisės pagal agentūros taisykles ir toliau priklauso ESA sutarties šalims.

3.5.7 Taigi žodžius „ESA įsigytas GJU vardu“ ESA aiškina kaip „ESA įsigytas GJU naudai“.

3.5.8 Vis dėlto iš diskusijų su ESA neaišku, kad pastaroji nepageidautų turto perleisti GJU ar GSA. Tačiau ESA nurodo, kad norint tai atlikti reikalingas ESA tarybos leidimas (suteiktas paprasta balsų dauguma) ir kad perleidimo sąlygas dar reikia nustatyti. Atsižvelgdama į mokesčius ir esamas aplinkybes, ESA pageidautų turtą perleisti tiesiogiai GSA, kadangi šiuo atveju trečiųjų šalių subjektai, dalyvaujantys GJU kapitale, neturėtų teisių į tą dalį, kurios nuosavybės teisės perduoda ESA. Ši dalis nebūtų laikoma GJU turtu ir jai nebūtų taikomos pastarosios įmonės likvidavimo sąlygos.

3.5.9 Trečiųjų šalių subjektų sukurtos dalies ir intelektualinės nuosavybės teisių klausimas sprendžiamas tarptautinėmis sutartimis tarp Sąjungos ir trečiųjų šalių, kurios nėra ES narės, arba tarp trečiųjų šalių subjektų ir GJU ⁽³⁾.

3.5.10 Vis dėlto atrodo, kad reglamente dėl GSA įsteigimo nėra jokių abejonių, kad priežiūros institucijai priklauso visas materialus ir nematerialus turtas, kurį GJU jai perleis pasibaigus kūrimo etapui arba kurį sukūrė ir išplėtojo koncesininkas parengimo darbui ir eksploatacijos etapuose. Reglamente dėl GSA įsteigimo numatoma, kad GJU nuosavybės perleidimo sąlygos bus nustatytos vykdant GJU įstatų 21 straipsnyje numatytą likvidavimo procedūrą. Institucijai priklauso visas EGNOS priklausantis materialus ir nematerialus turtas su sąlyga, kad su EGNOS investuotojais bus sudarytas susitarimas dėl sąlygų ir tvarkos, kuriomis ESA perduos visus EGNOS priklausančius įrengimus ir prietaisus arba jų dalį. Ši nuoroda leidžia suprasti, kad, Komisijos požiūriu, tarp GSA ir ESA neprireiks jokios perdavimo procedūros, kadangi visas materialus ir nematerialus turtas priklauso GJU (priešingai nei šiuo metu aiškina ESA, remdamasi savo konvencija ir programos deklaracija).

3.5.11 Kalbant apie vykdytinus teisinius veiksmus, visų pirma reikėtų paminėti:

— GJU įstatų pataisas, kuriomis būtų nustatyta, kad 2006 m. gruodžio 31 d. likviduojama GJU ir baigiamas veiklos perdavimas GSA, ir numatytas įmonės likvidavimo laikotarpis, kurio trukmę dar reikia apibrėžti,

⁽³⁾ Trečiųjų šalių, kurios nėra ES narės, dalyvavimas programoje GALILEO aptariamas tarptautinėse sutartyse, kurias ES pasirašė valstybių narių vardu, Europos Komisijai, veikusiai pagal Tarybos įgaliojimą, pabaigus derybas dėl susitarimo nuostatų. Pirmasis susitarimas buvo pasirašytas 2003 m. spalio mėnesį su Kinija, ir valstybės narės jį šiuo metu ratifikuoja. Šiais susitarimais valstybės narės kviečiamos paskirti subjektą, dalyvausiantį GJU kapitale (žr. ankstesnę nuorodą — Tarptautinis bendradarbiavimas).

— GSA reglamento pataisas, kuriomis GJU perduos GSA tokias savo užduotis: vadovauti kūrimo ir suderinimo skrydžio metu etapui, veiklai, susijusiai su Europos mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos pagrindų programomis, valdyti ir prižiūrėti operacinės sistemos techninę raidą ⁽⁴⁾.

3.6 GJU trečiųjų šalių veiklos perdavimo GSA planas

Reikia nedelsiant pradėti derybas dėl trečiųjų šalių subjektų veiklos perdavimo, sutariant dėl papildomų sąlygų, reglamentuojančių turto perleidimą tarp GSA, GJU ir susijusių subjektų. Reikia užmegzti ryšius su šiais subjektais, siekiant išsiaiškinti jų pozicijas dėl GJU uždarymo ir būsimos jų vietos bei vaidmens GSA. Reglamento dėl GSA įsteigimo nuostatose teigiama, kad trečiosioms šalims, būtent toms, kurios dalyvavo ankstesniuose programos etapuose, turėtų būti suteikta galimybė dalyvauti GSA su sąlyga, kad jos pasirašys sutartis su Bendrija, kuriose bus nurodytas šių šalių dalyvavimo institucijos veikloje pobūdis, mastas ir tvarka, įskaitant nuostatas, kuriose numatytas jų dalyvavimas institucijos įgyvendinamose iniciatyvose, finansinis įnašas ir personalas. Atrodo, kad trečiųjų šalių subjektų reakcija į sprendimą nutraukti GJU veiklą nepasibaigus suderinimo orbitoje (IOV) etapui galėtų priklausyti nuo jų vietos GSA. Tokiu būdu NRSCC ir MATIMOP galėtų reikalauti atlyginti dalį savo GJU uždarymui skirtų įnašų. Trečiųjų šalių dalyvavimo administracinėje valdyboje klausimas taip pat neišvengiamai iškils derybų metu. Po pirmųjų pasikeitimų nuomonėmis šia tema Bendrijos instancijose ryškėja valstybių narių nuomonių skirtumai, kadangi kai kurios iš jų nenori suteikti balsavimo teisės trečiosioms šalims, o kitos pabrėžia, kad pernelyg plačiai pravėrus duris trečiosioms šalims, gali kilti pavojus sistemos saugumui. Vis dėlto, regis, visi sutaria, kad trečiųjų šalių tapimas GSA administracinės valdybos narėmis jokių būdu negali kelti abejonių dėl to, kad sistemą valdo ES. Kita vertus, privilegijuota padėtis tam tikromis sąlygomis galėtų būti suteikta Europos šalims, kurios nėra ES narės (Norvegijai ir Šveicarijai). Kitas galimas sprendimas — suburti trečiąsias šalis į specialią struktūrą, kuri leistų pastarosioms išreikšti savo nuostatas dėl GSA priimamų sprendimų.

⁽⁴⁾ Komisija šia tema paskelbė du pranešimus, skirtus GJU valdybos nariams: 2006 m. sausio 18 d. „Changes to the GJU Statutes and GJU/GSA transfer“ TREN B5 D(2006) ir 2006 m. sausio 19 d. „Envisaged changes to the GSA Regulation and GJU/GSA transfer“, TREN B5 D(2006).

3.7 Pareigų dubliavimosi ribojimas

3.7.1 Derėtų sukurti GJU personalo mažinimo planą, numatant tikslų tvarkaraštį, atitinkantį veiklos perdavimo planus, kad 2006 m. gruodžio pabaigoje nebūtų daug darbuotojų, peržiūrėti darbo sutartis ir įsitikinti, kad pasibaigus sutarčiai nekils ginčų, nes tai galėtų sustabdyti turto perleidimą. Reikėtų pastebėti, jog numatyta, kad apie 24 asmenis turėtų likti dirbti iki derybų dėl koncesijos sutarties pabaigos — vėliausiai iki 2006 m. gruodžio 31 d. GJU likvidavimą, prasidėsiantį po 2006 m. gruodžio 31 d., turėtų vykdyti maždaug 6 žmonės.

3.7.2 Be to, būtina turėti tikslią GSA vystymo viziją, o konkrečiai — institucijos personalo įdarbinimo planą, kad būtų galima suderinti buhalterinius duomenis su GJU veiklos perdavimo planais. Reikia pabrėžti, kad GSA privalo laikytis Bendrijos procedūrų ir personalo įdarbinimo sąlygų (atlyginimų lygio, 3 metų sutarčių termino, dar nepaskirtas galutinis institucijos buveinės adresas), kurie stabdo GSA organizacijos kūrimo procesą.

3.8 Finansiniai ir biudžeto aspektai

3.8.1 Svarbu, kad, uždarant GJU, likę asignavimai (kurių vertė yra apie 46 milijonai eurų) būtų perduoti GSA. Komisija pageidauja, kad GJU kapitalo perdavimas GSA įvyktų, kai tik priežiūros institucijai bus suteikta teisė vadovauti kūrimo etapui. Taigi, bendrai įmonei baigiant savo veiklą, vienintelis jos turimas turtas bus likvidavimui skirtos lėšos.

3.8.2 Persvarstytas 2006 metų GJU biudžetas, kuris yra 7 milijonais eurų didesnis nei 2005 m. patvirtintas biudžetas, kuriame numatyta įmonę uždaryti 2006 m. gegužės mėn. (vietoje 14 milijonų eurų, kurių GJU prašė iš pradžių, neatsižvelgdama į veiklos perdavimą GSA), leidžia itin lanksčiai perduoti veiklą GSA vėliausiai 2006 metų pabaigoje. Šį persvarstytą biudžetą GJU administracinė valdyba ir stebėtojų taryba priėmė vasario pabaigoje.

3.8.3 GSA 2006 m. biudžete turi būti atsižvelgta ir į būtinybę 2006 metais priimti papildomą darbuotojų skaičių, todėl jis turi būti didinamas. Kai 2006 m. sausio 23 d. GSA administracinė valdyba patvirtins naują 2006 m. biudžetą, kurio suma yra apytiksliai 8 milijonai eurų (vietoje pradinio 2006 metų 5 milijonų eurų biudžeto, dėl kurio pirmą kartą buvo balsuota 2005 metais). Persvarstytą biudžeto projektą 2006 m. antrąjį pusmetį turės išnagrinėti Ekonomikos ir finansų taryba (ECOFIN), o vėliau Europos Parlamentas. GSA biudžeto padidinimas iki siūlomos sumos yra išankstinė sąlyga, kad GSA galėtų

priimti reikalingą darbuotojų skaičių ir vykdyti perimtą veiklą. Galiausiai, biudžeto lėšos, kurios bus sutaupytos GJU palaipsniui perduodant veiklą GSA, turėtų visiškai padengti padidėjusią GSA biudžeto sumą. Tai turėtų nuraminti Parlamento narius, nes Europos lėšos šioje perdavimo operacijoje bus naudojamos tinkamai, nors iš tiesų minėtų lėšų ir biudžeto įplaukų šaltiniai skirtingi.

3.8.4 Būtina kuo greičiau įvertinti GJU likvidavimo sąnaudas (konkrečiai — likvidavimo operacijas vykdyšančio personalo išlaikymo) ir turto perleidimo finansines pasekmes PVM ir kitiems mokesčiams (pavyzdžiui, nuosavybės perleidimo mokesčio). Kadangi Belgijos valdžios institucijos, kurios atsiuntė GJU patvirtinimą, GJU laiko juridiniu asmeniu Belgijos teisės požiūriu (ji prilyginama asociacijai), o ne prekybos įmonei, jai neturėtų būti taikomi jokie likvidavimo perviršio mokesčiai. Taigi mokesčių turėtų būti atskaičiuota gana nedaug, juo labiau, kad didelė šių lėšų dalis bus perduota iki likvidavimo. Aišku, kad tokio pobūdžio klausimai turi būti sprendžiami iš anksto, siekiant išvengti netikėtumų.

3.9 Derybos dėl koncesijos sutarties ir techninės veiklos užbaigimas

3.9.1 Persvarstytas 2006 m. GJU biudžetas leis jai užsitikrinti galimybę tęsti derybas dėl koncesijos sutarties, siekiant jas užbaigti vėliausiai 2006 m. gruodžio 31 d., sudarant palankias sąlygas perduoti sukauptą patirtį GSA ir palaipsniui plėtojant GSA, įtraukti ją į derybas.

3.9.2 Reikėtų pabrėžti, kad įvairių GJU ir GSA kontrolės institucijų ataskaitose buvo pažymėta, kad atsakomybė už vedamas derybas, jeigu šios nebus baigtos iki 2006 m. gruodžio 31 d., nuo 2007 m. sausio 1 d. bus perduota GSA.

3.9.3 Be to, GJU turės parengti procedūrą ar veiksmų planą, leisiantį iki GJU uždarymo dienos užbaigti technines bylas ir galutinai parengti techninius dokumentus.

3.9.4 ESA vaidmuo ir atsakomybė sistemos priėmimo ir suderinimo, jos techninės raidos bei veikimo sąlygų po suderinimo išlaikymo etapų metu turės būti tiksliai nurodyti GSA ir ESA pagrindų susitarime. Iš tiesų, ESA dalyvavimas GSA administracinėje valdyboje stebėtojo, o ne tikrojo nario teisėmis, kaip kad buvo GJU, nebeleidžia jai taip pat aktyviai dalyvauti priimant sprendimus. GSA reglamente numatoma, kad bendradarbiaujant su ESA turi būti visiškai išnaudotos pagrindų susitarimo, kurį Europos bendrija ir ESA sudarė 2003 m. lapkričio 25 d., galimybės, jeigu tai bus naudinga⁽⁵⁾, ir kad bus galima reikauti, kad ESA teiktų institucijai techninę bei mokslinę

⁽⁵⁾ GSA reglamento konstatuojamosios dalies 12 Nr.

pagalbą⁽⁶⁾. Bet kuriuo atveju, iki 2006 metų pabaigos turėtų būti sudaryta priežiūros institucijos ir ESA sutartis, apimanti veiklą, susijusią su kūrimo etapo pabaiga; o kita sutartis turės būti sudaryta iki 2008 m., siekiant apibrėžti priežiūros institucijos ir ESA santykius kūrimo laikotarpiui pasibaigus, sistemos priėmimo bei suderinimo etapų metu, o vėliau, prireikus, ir jos veikimo etapu.

4. Kitos temos pamąstymui: GALILEO sistemos palydovus leidžiančių šalių tarptautinė atsakomybė

4.1 Palydovai, kurie bus paleisti IOV etapu, šiuo metu yra ESA nuosavybė (palydovai sukurti remiantis ESA programa „GalileoSat“). Pasibaigus suderinimo orbitoje laikotarpiui, nuosavybės teisė į juos bus perduota GSA.

4.2 Kaip numatyta GJU ir ESA susitarime, ESA atsakinga už pirmųjų IOV etapo palydovų paleidimą bei jų registraciją Jungtinių Tautų kosminės erdvės biure Vienoje. Pirmąjį grupės palydovą (GIOVE A) 2005 m. gruodžio mėnesį paleido operatorius „Starsem“ iš Baikono kosmodromo raketa-nešėja „Sojuz-ST“.

4.3 Iš tiesų ESA turėtų veikti tokiu pat būdu, kaip ir perduodama savo kuriamų palydovų nuosavybę trečiosioms šalims, pavyzdžiui, kaip buvo „Météosat“ ar „Metop“ atvejais (juos ESA perdavė „Eumetsat“). Vėliau kompetentingoms valdžios institucijoms turėtų būti nusiųstas pranešimas apie nuosavybės teisės į palydovus perdavimą.

4.4 Remiantis 1967 m. Kosminės erdvės sutarties ir 1972 m. Konvencijos dėl tarptautinės atsakomybės nuostatomis, dera pasidomėti atsakomybės už GALILEO palydovų paleidimą bei naudojimą orbitoje reglamentavimu.

4.5 Atsižvelgiant į įvairius kriterijus, pagal kuriuos valstybei suteikiamas „palydovus leidžiančios valstybės“ statusas ir kurie gali jai užtraukti tarptautinę atsakomybę, jeigu kosmoso objektai padarytų žalos žemei ar orbitai, ESA bus galima traktuoti kaip „palydovus leidžiančią valstybę“, kadangi ji laikoma valstybe, kuri IOV etapo palydovus „parengia paleisti“ ir sudaro sutartį dėl jų paleidimo su atitinkamu operatoriumi.

4.6 Be to, galėtų kilti klausimas, ar Belgija gali būti laikoma palydovus leidžiančia valstybe, kadangi GJU, kuri aktyviai išitraukusi į IOV etapo palydovų kūrimą ir leidimą, priklauso jos jurisdikcijai (GJU buveinė yra Briuselyje). Pagal Belgijos

nacionalinę teisę federacinė Belgijos valstybė, regis, gali būti laikoma atsakinga tik už veiklą, susijusią su kosmosu, vykdomą jos teritorijoje arba naudojantis Belgijos valstybei priklausančia įranga, arba priklausančią jos jurisdikcijai ar jos kontroliuojamą⁽⁷⁾, o šiuo atveju yra ne taip. Vis dėlto tarptautinės teisės požiūriu šis klausimas lieka neišspręstas.

4.7 Kita vertus, uždarius GJU ir perdavus GJU veiklą GSA, pastaroji taps subjektu, kurio vardu bus leidžiami palydovai, taigi tarptautiniu juridiniu asmeniu, su kuriuo ji yra siejama, irgi galėtų būti laikomas palydovus leidžiančia valstybe. Todėl reikėtų išnagrinėti ES palydovus leidžiančios valstybės statusą, turint omenyje ne tik IOV etapo palydovų leidimą, bet ir kitų GALILEO sistemos palydovų paleidimą parengimo darbui ir veikimo etapuose.

4.8 Už parengimo darbui ir veikimo etapus atsakinga galėtų būti laikoma valstybė, kurioje yra už palydovų sistemą atsakingo operatoriaus buveinė (koncesinė įmonė), kuri rūpinsis jų paleidimu. Kadangi 2005 m. gruodžio 5 d. sutartimi tarp pagrindinių koncesijos šalių numatyta, kad koncesinės įmonės buveinė bus Prancūzijoje (Tulūzoje), atsakomybė galėtų būti priskirta Prancūzijai.

4.9 Galiausiai, valstybė, kurios jurisdikcijai priklauso palydovus leidžiantis operatorius, taip pat bus laikoma palydovus leidžiančia valstybe, kaip ir valstybė, kurios teritorija ar įranga bus naudojamos šiam tikslui. Jeigu operatoriumi pasirinkama Prancūzijos bendrovė *Arianespace*, Prancūzija galės būti laikoma palydovus leidžiančia valstybe.

4.10 Atsižvelgiant į tai, kad palydovus leidžiančių valstybių yra ne viena, reikia išaiškinti įvairių subjektų santykius atsakomybės ir rizikos pasidalijimo tarp įvairių valstybių požiūriu tuo atveju, jeigu leidžiant palydovus ar jų veikimo laikotarpiu būtų padaryta žala.

4.11 Reikia pabrėžti, kad jau pasirašytas ESA ir Prancūzijos susitarimas (susitarimai dėl Prancūzijos Gvianos kosminių tyrimų centro). Šiame susitarime yra sąlygų, susijusių su tarptautine atsakomybe būtent tais atvejais, kai palydovus leis *Arianespace*, ir, regis, tai gali būti taikoma programai „Galileo“. Palydovus leidžiančių valstybių atsakomybės palydovų naudojimo orbitoje laikotarpiu klausimas lieka atviras, todėl gali būti naudinga sudaryti atitinkamą Prancūzijos ir kitų palydovus leidžiančių valstybių (ESA, Belgijos, ES) susitarimą.

⁽⁷⁾ 2005 m. rugsėjo 17 d. Belgijos įstatymas dėl palydovų leidimo veiklos, skrydžių ar kosminių objektų valdymo operacijų, paskelbtas 2005 m. lapkričio 16 d. leidinio „Moniteur“ Nr. 348. Šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje teigiama, jog šis įstatymas reglamentuoja palydovų paleidimo, skrydžių ar kosminių objektų valdymo operacijų veiklą, fizinių ar juridinių asmenų vykdomą valstybės jurisdikcijoje esančiose arba Belgijos valstybės kontroliuojamose zonose arba naudojantis kilnojama ar nekilnojama įranga, kurie yra Belgijos valstybės nuosavybė, priklauso jos jurisdikcijai arba yra jos kontroliuojami.

⁽⁶⁾ GSA reglamento 2 straipsnio 2 dalis.

Dokumentai, kuriais remtasi rengiant nuomonę

- 1) 1999 m. liepos 19 d. Tarybos rezoliucija dėl Europos dalyvavimo teikiant naujos kartos palydovinės navigacijos paslaugas — GALILEO — apibrėžimo etapas — (199/C 221/01).
- 2) 1998 06 18 Tarybos sprendimas Nr. 98/434/EB, 1998 07 10, OL L194, p.15.
- 3) 2002 m. gegužės 21 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 876/2002 dėl bendros įmonės GALILEO įsteigimo ir prie jo pridedami GJU įstatai.
- 4) 2001 m. kovo 19 d. Tarybos sprendimas 2001/264/EB dėl Tarybos saugumo nuostatų patvirtinimo, 2001 04 11, OL L 101.
- 5) Sutartis tarp bendros įmonės GALILEO (GJU) ir ASE — ESA/C(2002)51, 1 pakeitimas, padarytas 2002 m. balandžio 23 d.
- 6) GALILEO Joint Undertaking Organisation and Decision Process — ESA/PB-NAV(2003)20, 2003 m. rugsėjo 5 d.
- 7) 2004 m. liepos 12 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1321/2004 dėl Europos palydovinės radijo navigacijos programų valdymo struktūrų.
- 8) Komisijos komunikatas „Europos reguliavimo agentūrų kontrolė“, COM(2002) 718 final, 2002 12 11.
- 9) 2003 m. spalio 30 d. ES ir Kinijos susitarimas.
- 10) 2004 m. liepos 13 d. ES ir Izraelio susitarimas.
- 11) 2004 m. spalio 9 d. GJU ir NRSCC susitarimas.
- 12) 2005 m. rugsėjo 6 d. GJU ir MATIMOP susitarimas.
- 13) 2004 m. spalio 9 d. GJU ir ESA susitarimas dėl NRSCC.
- 14) 2005 m. spalio 18 d. GJU ir ESA susitarimas dėl MATIMOP.
- 15) Naujųjų bendros įmonės GALILEO narių teisės ir pareigos — ESA/PB-NAV(2004)18, 2 pakeitimas, padarytas 2004 m. birželio 23 d.
- 16) Galileo IPR: Ownership and protection — ESA/PB-NAV (2004)26, 2004 09 23.
- 17) Intellectual Property Rights for the GALILEO Programme — GJU-EXC-2004-50, 2004 09 2 04.
- 18) Agreement between the Partners of the prospective GALILEO Concession, 2005 m. gruodžio 5 d.
- 19) Transition Plan of GJU Activities and know-how to the GSA (GJU-ADB-2005-13 pakeitimas, padarytas 2006 m. vasario 11 d.).
- 20) Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Programos EGNOS integravimas į GALILEO programą“, COM(2003) 123 final, 2003 03 19.
- 21) ESA ir Europos bendrijos pagrindų susitarimas, pasirašytas 2003 m. lapkričio 25 d. ESA/C-M(2004)4.
- 22) EESRK nuomonė dėl Europos palydovinės navigacijos programos (GALILEO) — TEN/077, 2001 09 12.
- 23) EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą dėl bendros įmonės GALILEO įsteigimo (COM(2001)336 final — 2001/0136 CNS) — TEN/089, 2001 11 28.
- 24) EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai — mokslinių tyrimų programos GALILEO įgyvendinimo būklė 2004 m. pradžioje, COM (2004)112 final, TEN/179, 2004 06 20.
- 25) EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Europos palydovinės radijo navigacijos programos parengimo darbui ir veikimo etapų įgyvendinimo, COM(2004)477 final — 2004/0156 COD, TEN/203, 2005 02 09.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl vidaus vandens kelių transporto skatinimo įgyvendinant „NAIADES“ — Europos integruotą veiksmų programą, skirtą vidaus vandens kelių transportui

COM(2006) 6 final

(2006/C 318/35)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. vasario 3 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato dėl vidaus vandens kelių transporto skatinimo įgyvendinant „NAIADES“ — Europos integruotą veiksmų programą, skirtą vidaus vandens kelių transportui*

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. rugsėjo 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Jan Simons.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (rugsėjo 14 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 64 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Vidaus vandenų transporto svarbą būtina didinti ir tuo tikslu pagal patikslintą Baltąją knygą sukurti Europos vidaus vandenų transporto politiką. Norint toliau vystyti šią transporto rūšį, svarbu visiems sudaryti vienodas sąlygas, pašalinti esamas infrastruktūros bei institucines kliūtis, taip pat skirti reikiamą politinę paramą.

1.2 Pasiūlymas, kuriuo siekiama parengti Europos integruotą veiksmų programą, skirtą vidaus vandenų transportui, gali būti laikomas tvirtu vidaus vandenų transporto vystymo pagrindu. Numatomos priemonės (atsižvelgiant ir į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų (EESRK) komiteto pastabas) turi būti kuo griežčiau įgyvendintos, kad būtų išnaudotas visas sektoriaus potencialas.

1.3 EESRK priekaištauja Komisijai dėl to, kad ji neatsižvelgė į Komiteto nuomonėje dėl socialinės politikos išdėstytas rekomendacijas⁽¹⁾. Vadovaujantis šiomis rekomendacijomis, atsakingi generaliniai direktoratai turi geriau tarpusavyje derinti savo veiksmus, kad visi aspektai būtų tinkamai pasverti ir apsvarstyti

1.4 Vidaus vandenų transporto teisinę bazę Europoje didžiąja dalimi parengė Centrinė laivybos Reino upe komisija (CCNR). Reino ir Dunojaus upių komisijos (visų pirma CCNR) stengėsi suderinti teisės aktus dėl laivo įgulos, laivų, laivo kapitono atestato ir atsakomybės. Todėl šios upių komisijos kaip atsakingi veikėjai turi būti nurodytos Komisijos komunikato priede išvardytų numatomų priemonių lentelėse.

1.5 Kalbant apie vidaus laivybą, EESRK ragina Komisiją keleivių vežėjų atsakomybei netaikyti naujos reglamentavimo tvarkos, kuri yra numatyta Pasiūlyme priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl keleivių vežėjų jūra ir vidaus

vandenimis atsakomybės nelaimingų atsitikimų atveju (COM (2005) 592). Atsižvelgdamas į EESRK nuomonę savo iniciatyva dėl visos Europos vidaus vandenų transporto sistemos vystymo, Komitetas vis dėl to rekomenduoja palaikyti upių komisijų nuomonę, kad reikėtų patikslinti šioje srityje sudarytas sutartis⁽²⁾.

1.6 Formaliai perėjus prie vidaus laivybos ne tik pagerėtų transporto sistemos aplinkosaugos rodikliai, bet būtų iš esmės vystomas tausūs transportas. Todėl norint, kad į šį sektorių būtų investuojama ir būtų išnaudotos visos galimybės, būtina skirti pakankamai finansinių ir fiskalinių išteklių.

1.7 Europos lygmeniu reikia pradėti konstruktyvų socialinį dialogą dėl strategijos, padėsiančios rasti žmonių, pageidaujančių dirbti vidaus laivybos srityje, ir visose valstybėse narėse sukurti panašias socialines ir darbo sąlygas. Kartu vidaus laivybos sektoriuje būtina investuoti į profesinės kvalifikacijos kėlimą ir stažuotes, kad ateityje darbuotojams būtų galima pasiūlyti geresnių profesinės veiklos galimybių ir perspektyvų.

1.8 Vidaus vandenų transportas yra patikima, saugi, aplinką tausojanti ir nebrangi transporto rūšis. Norint plėtoti tradicinį modelį, būtina geriau informuoti gyventojus ir teikti jiems žinių apie tikrąjį šio sektoriaus kokybės ir patikimumo potencialą.

1.9 Valstybės narės turi užtikrinti tinkamą infrastruktūros priežiūrą, reikiamą finansinę paramą, taip pat savalaikį prioritetinių Transeuropinio tinklo (TEN-Tr) projektų, susijusių su vidaus vandenimis ir nurodytų prioritetų sąrašė, įgyvendinimą, įskaitant

⁽¹⁾ OL C 24, 2006 m. sausio 31 d.

⁽²⁾ Strasbūro konvencija dėl vidaus navigacijos atsakomybės ribojimo (CLNI).

bendradarbiavimą finansų srityje. Jos taip pat turi užtikrinti, kad šie projektai galėtų gauti maksimalų bendrą finansavimą, kurį numato patikslintos TEN-Tr gairės. Kliūtis pašalinti padėtų paskirtas Europos koordinatorius, atsakingas už vidaus vandenų kelių projektus, apibrėžtus TEN-Tr prioritetinių ašių ir projektų sąraše (prioritetiniai projektai: Nr. 18. Reinas (Masas)–Mainas–Dunojus, ir Nr. 30. Sena–Esko).

1.10 EESRK mano, kad sukūrus tinkamą vidaus laivybos institucinę struktūrą bus galima deramai įgyvendinti Europos integruotą veiksmų programą, skirtą vidaus vandenų transportui, ir sustiprinti šios transporto rūšies padėtį. Neseniai priimtoje nuomonėje savo iniciatyva EESRK rekomendavo palai-kyti iniciatyvą įsteigti konvencijoje numatytą nepriklausomą organizaciją, kuri vienytų bent tokias tarptautines organizacijas kaip ES, ES valstybės narės, užsiimančios vidaus laivyba, ir trečiosios šalys — Šveicarija, bei Europos Sąjungai nepriklausančios Dunojaus valstybės.

2. Įžanga

2.1 Europos Sąjunga siekia išplėtoti integruotą transporto politiką, siekdama skatinti greitą, veiksmingą, tautų ir nebrangų asmenų ir prekių judėjimą. Tai būtų vienas svarbiausių žingsnių įgyvendinant Lisabonos strategijoje numatytą ES tikslą — tapti dinamiška ir konkurencinga ekonomika, ir dar anksčiau — 2001 m. Geteborge patvirtintoje strategijoje įtvirtintą darnaus vystymo siekį, atsižvelgiant į ekonominius, aplinkosaugos ir socialinius aspektus.

2.2 Vidaus laivybai vietovėse, kuriose yra vandenų kelių, atsi-beria daug galimybių naujovių diegimo, augimo ir pajėgumo, aplinkos apsaugos, saugos ir saugumo srityse. Be to, vidaus vandenų transportu galima pervežti Europoje nuolat didėjančius krovinių srautus ir padėti Europai išspręsti nesibaigiančių auto-mobilių kamščių problemą.

2.3 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas Europos vidaus vandenų transporto padėtį analizavo 2002 m. sausio 16 d. nuomonėje dėl **transeuropinio vidaus vandenų tinklo ateities** ir 2003 m. rugsėjo 24 d. nuomonėje dėl **visos Europos vidaus vandenų transporto sistemos vystymo** ⁽³⁾. Pastarojoje nuomonėje nagrinėjamos vidaus vandenų transporto sektoriuje iškylančios kliūtys ir nurodoma būtinybė derinti šią sritį reglamentuojančius teisės aktus tiek viešosios, tiek priva-tinės teisės aspektais. Joje nagrinėjamos ir kitos temos, pavyz-džiui, aplinka, saugumas, darbo rinka ir socialinio pobūdžio klausimai. Pastarieji buvo aptariami ir 2005 m. rugsėjo mėn. Komiteto nuomonėje savo iniciatyva dėl **socialinės politikos, taikomos visos Europos vidaus vandenų transportą regla-mentuojančiai sistemai** ⁽⁴⁾.

Neseniai Komitetas priėmė nuomonę savo iniciatyva dėl **Europos vidaus vandenų transporto institucinės struk-tūros** ⁽⁵⁾, kurioje išsamiai nagrinėjama svarstomame komunikate minima valstybinės organizacijos struktūra — iki šiol neiš-spręstas klausimas, dėl kurio vis dar diskutuojama.

2.4 Šiuo komunikatu Komisija siūlo sudėtingą, daug darbo pareikalausiančią programą vidaus laivybai skatinti. Remdamasi išsamiais tyrimais, ji siūlo penkias priemones, kurios, kartu paėmus, turėtų pagerinti vidaus laivybos padėtį ir įtraukti ją į logistikos grandinę.

2.5 Siūlomi penki veiksmai yra susiję su:

- rinkomis,
- laivynu,
- darbo vietomis ir įgūdžiais,
- įvaizdžiu ir
- infrastruktūra.

Atskirame Komisijos pasiūlymo skyriuje aptariamas organiza-cinės struktūros modernizavimo klausimas ir siūlomos keturios galimybės, nė vienai iš jų neteikiant pirmenybės.

Kiekvienas iš siūlomų penkių veiksmų bei organizacinė struktūra bus aptariami tolesniuose skirsniuose.

2.6 Veiksmų programa apima platų priemonių spektrą. Pati Europos Sąjunga, valstybės narės ir pramonė ⁽⁶⁾ turėtų imtis konkrečių ir, prireikus, suderintų veiksmų. Šiuo logišku ir atviru būdu siekiama prisidėti prie vidaus vandenų transporto vystymo, kuris savo ruožtu padeda plėtoti ilgalaikę Europos transporto politiką.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Tam, kad rinka gerai funkcionuotų, o vidaus vandenų transportas galėtų veikti visiškai liberalizuotoje rinkoje ir konku-rencingoje aplinkoje, būtina skirtingoms transporto rūšims ir valstybėms narėms sudaryti vienodas sąlygas ir jų laikytis.

3.2 Vidaus vandenų transportas vertinamas kaip priemonė, galinti geriau subalansuoti transporto rinką. Norint išnaudoti visas šios transporto rūšies galimybes, reikėtų pašalinti tam tikras kliūtis, trukdančias šiam sektoriui nevaržomai vystytis. Trukdžiai labiausiai pasireiškia transeuropinių tinklų infrastruk-tūros ir vystymo lygmenyje ir yra susiję su tuo, kad teisinė ir institucinė vidaus vandenų transporto sistema yra nesuderintos ir nesuvienodintos.

⁽³⁾ OL C 80, 2002 m. balandžio 3 d. ir OL C 10, 2004 m. sausio 14 d.

⁽⁴⁾ OL C 24, 2006 m. sausio 31 d.

⁽⁵⁾ OL C 185, 2006 m. rugpjūčio 8 d.

⁽⁶⁾ Šioje nuomonėje terminas „pramonė“ apima darbdavius, laisvai samdomus darbuotojus ir šio sektoriaus darbuotojus.

3.3 Svarstomame pasiūlyme Europos Komisija pripažįsta, jog būtina skatinti vidaus vandenų transportą ir šiuo tikslu parengti integruotą veiksmų programą, sutelksiančią dėmesį į konkrečius veiksmus, kurių būtina imtis norint išnaudoti visas šios transporto rūšies komercines galimybes ir padaryti ją patrauklesnę naudotojams. EESRK pritaria šiam pasiūlymui, kuris turi teigiamos įtakos sprendžiant transporto problemas ir suteikia vidaus vandenų transportui deramą vietą.

3.4 EESRK apgailestaudamas konstatuoja, kad nesiūloma socialinės politikos veiksmų. 2005 m. nuomonėje savo iniciatyva jis suformulavo konkrečias rekomendacijas šiuo klausimu. EESRK primygtinai reikalauja pašalinti šį trūkumą taip, kaip nurodoma pirmiau minėtoje nuomonėje savo iniciatyva.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Rinkos

4.1.1 Norint skatinti verslą vidaus vandenų transporto sektoriuje, svarbu šiai pramonės šakai sukurti reikiamą aplinką ir palankias sąlygas, kad ji galėtų gerai funkcionuoti, ir šiai transporto rūšiai sudaryti tokias pat ekonomines, aplinkosaugos ir socialines sąlygas kaip ir kitoms transporto rūšims. Todėl nuo šiol būtina labiau koordinuoti visų valstybės tarnybų veiksmus ir visas politikos kryptis, siekiant racionalizuoti reikalingus formulumus.

4.1.2 Rinka bus patrauklesnė naujiems dalyviams ir kartu bus sudarytos sąlygos toliau plėstis jau veikiančioms įmonėms, jei bus suteikiamos mokesčių lengvatos, kurios skatins (re)investicijas, ir visų pirma siūlomi vidaus vandenų transportui skirti veiksmai ir priemonės (daugiausia valstybės pagalbos gairių ir mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programų srityje). Būtent didelės išlaidos investicijoms gali stabdyti sektoriaus plėtrą ir atsinaujinimą.

4.1.3 Vidaus vandenų transporto teisinę bazę Europoje didžiaja dalimi parengė Centrinė laivybos Reino upe komisija (CCNR). Siekdamas patobulinti administracinę ir teisinę tvarką, Reino ir Dunojaus upių komisijos (visų pirma CCNR) stengėsi suderinti teisės aktus dėl laivo įgulos, laivų, laivo kapitono atestato ir atsakomybės. Dėl šios priežasties šios upių komisijos kaip atsakingi veikėjai turi būti nurodytos Komisijos komunikato priede išvardytų numatomų priemonių lentelėse (7).

4.1.4 Taip pat atkreipiamas dėmesys į Pasiūlymą priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl keleivių vežėjų

jūra ir vidaus vandenimis atsakomybės nelaimingų atsitikimų atveju (COM(2005) 592). Šiuo pasiūlymu Komisija tikisi nustatyti vienodą vežėjų jūra ir vidaus vandenimis atsakomybę.

4.1.5 Vis dėlto šios dvi transporto rūšys yra skirtingos, todėl jas reikėtų atskirai reglamentuoti, atsižvelgiant į jų ypatybes. Kadangi norima pakoreguoti bendrosios atsakomybės vidaus vandenų transporto ribas, kurias šiuo metu reglamentuoja tarptautinė sutartis (8), ir jas išplėsti, šiuo metu vyksta upių komisijų vadovaujamos derybos dėl dalinio sutarties pakeitimo. Šiais pakeitimais siekiama, kad sutartis būtų taikoma ne tik Reino valstybėms, bet ir kitoms Europos valstybėms, kurioms vidaus vandenų transporto klausimas yra aktualus.

4.1.6 Taigi, EESRK dar kartą nurodo savo nuomonę dėl visos Europos vidaus vandenų transporto sistemos vystymo ir rekomenduoja tęsti derybas.

4.2 Laivynas

4.2.1 Vidaus vandenų laivai tarnauja ilgai. Todėl laivyno atnaujinimas ir modernizavimas turi būti skatinami valstybės remiamomis programomis, skirtomis padėti prisitaikyti prie naujų techninių normų. Turi būti įgyvendinamos mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros bei paramos programos, skirtos tam, kad vidaus vandenų transporto sektoriuje būtų galima įdiegti būtiniausias naujoves ir pritaikyti veikiantį laivyną prie naujų aplinkos apsaugos, saugos ir saugumo normų.

4.2.2 Vidaus vandenų laivas — tai transporto priemonė, kuri, augant transporto rinkai, gali sumažinti transporto srautos kituose tinkluose ir dėl savo saugumo ir aplinkos tausojamojo pobūdžio gali padėti ilgainiui išspręsti transporto problemą. Išmetamiesiems teršalams, kuro kokybei, apsaugai nuo triukšmo ir laivų eksploatacijos atliekų tvarkymui taikomos normos visada buvo didžiausia šios pramonės šakos problema. Šiuo metu laivų naudotojai, statytojai ir valdžios institucijos ieško naujų metodų, leisiančių kitą dešimtmetį dar labiau sumažinti taršą. Lyginant su kitomis transporto rūšimis, vidaus vandenų transporto sektorius tikisi išlaikyti teigiamus rezultatus aplinkos apsaugos srityje. Jis išipareigojo sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį (ši ryžta reikėtų palaikyti), kad pateisintų savo, kaip aplinką tausojančio sektoriaus, įvaizdį.

(7) Primename, kad EESRK nuomonėje savo iniciatyva dėl socialinės politikos buvo primygtinai reikalaujama konsultuotis su šiomis upių komisijomis.

(8) Strasbūro konvencija dėl vidaus navigacijos atsakomybės ribojimo (CLNI).

4.2.3 Vidaus laivybos nauda vertinama atsižvelgiant į bendrą vidaus laivybos koncepciją ir jos teikiamus privalumus, pavyzdžiui, taršos, infrastruktūros priežiūros ir panaudojimo, avarijų ir kitų svarbių aspektų. Todėl, perėjus prie vidaus vandenų transporto, pagerės transporto tinklo aplinkos apsaugos rodikliai ir bus iš esmės vystoma tausaus transporto sistema.

4.2.4 Vidaus vandenų transportas užima svarbią vietą įvairiarūšio transporto grandinėje. Reikėtų besąlygiškai remti įvairiarūšio transporto vystymo koncepcijas, nes tai yra alternatyva kelių transportui. Nors tokia koncepcija prieš keletą metų jau buvo išplėta konteinerių vežimo srityje, derėtų imtis papildomų priemonių, kad būtų išnaudotos visos įvairiarūšio transporto, kartu ir vidaus laivininkystės teikiamos galimybės.

4.2.5 Kalbant konkrečiai, prie upių būtina įrengti pakrovimo ir iškrovimo punktus. Visi šiuo metu veikiantys ir ateityje veikiantys uostai turi būti pritaikyti prie įvairiarūšio transporto sistemos. Ar veiksmingas bus įvairiarūšis transportas, didžiąja dalimi priklauso nuo uostų infrastruktūros efektyvumo bei geros farvaterio būklės (pavyzdžiui, pakankamo tiltų aukščio upėse ir kanaluose).

4.3 Darbo vietos ir įgūdžiai

4.3.1 Vidaus vandenų transportas — tai aukšto profesionalumo lygio reikalaujantis sektorius. Jis reikalauja vis didesnio profesionalumo laivybos ir technikos, kartu saugumo, informacijos ir ryšių technologijų (IRT) bei logistikos srityse. Mokymas turi būti pritaikytas prie augančių reikalavimų, skatinti įgyti šią į ateitį orientuotą profesiją ir realizuoti jos potencialą. Švietimo ir profesinio mokymo programų, panašių į analogiškas jūrų laivininkystės programas, sunorminimas gali pakelti profesinį lygį, ypač pavojingų krovinių pervežimo srityje. Būtina kurti įdarbinimo, švietimo ir profesinio mokymo programas, kad jomis būtų galima šiuo sektoriumi sudominti jaunimą ir taip išsaugoti būtinus įgūdžius.

4.3.2 Bendrijos lygmeniu būtina užmegzti konstruktyvų socialinį dialogą, siekiant parengti strategiją, pagal kurią į vidaus laivininkystės sektorių būtų pritraukiama darbo jėga ir įvairiose valstybėse narėse būtų kuriamos tinkamos socialinės ir darbo sąlygos.

4.3.3 Kaip minėta, didžiąją dalį Europos vidaus vandenų transporto teisinės bazės parengė Centrinė laivybos Reino upe komisija (CCNR). Kartu su Dunojaus komisija ji užtikrina, kad būtų suvienodinti laivo įgulai bei laivo kapitono atestatai taikomi reikalavimai. Upių komisijos kartu su Europos Komisija turi ir toliau dėti pastangas, siekdamas didesnio suvienodinimo šioje srityje.

4.3.4 Reikėtų griežčiau kontroliuoti nacionalinių socialinių teisės aktų taikymą. Komisija turėtų skatinti valstybių narių priežiūros institucijų koordinavimą. Atsižvelgiant į tai, ypač reikėtų atkreipti dėmesį į pramoginius laivus.

4.3.5 EESRK nuomone (žr. nuomonę savo iniciatyva dėl socialinės politikos, taikomos visos Europos vidaus vandenų transporto sistemai), Komisija turi ypač geras galimybes inicijuoti socialinę politiką plačiaja prasme, pasinaudodama ilgalaimėmis CCNR bei Dunojaus komisijų tradicijomis, patirtimi ir profesinėmis žiniomis, kurių sukaupta ir socialinės politikos srityje.

4.4 Įvaizdis

4.4.1 Vidaus laivyba yra patikima, saugi, aplinką tausojanti ir nebrangi transporto rūšis. Norint plėtoti atvirkštinį tradicinį modelį, reikėtų gyventojams teikti daugiau informacijos ir žinių apie tikrąjį šio sektoriaus kokybės ir patikimumo potencialą.

4.4.2 Šiuo metu veikianti rinkos stebėjimo sistema galėtų atlikti labai svarbų vaidmenį, jei stebėtų vidaus vandenų transporto rinkos tendencijas ir jos vystymąsi ir teiktų susijusią informaciją pagrindiniams šio sektoriaus veikėjams. Europos Komisija kartu su upių komisijomis bei įmonėmis, turi teikti pramonei reikalingą informaciją.

4.4.3 Kita vertus, galima teigti, kad rėmimo centrų steigimą ir palaikymą galima vertinti kaip priemonę, padedančią reikalingą informaciją apie sektorių perduoti įmonėms, kurios, norėdamos tinkamai vykdyti savo veiklą, turi realizuoti sektoriaus teikiamas galimybes, prižiūrint ir vadovaujant profesinėms organizacijoms.

4.5 Infrastruktūra

4.5.1 Neseniai kai kuriose Dunojaus valstybėse kilę potvyniai sukėlė diskusiją dėl būtinybės įrengiant infrastruktūrą atsižvelgti į ekologinį aspektą. 2003 m. patvinus Elbei, Vokietijos valdžios institucijų užsakymu buvo parengtas pranešimas, kuriame nurodoma, kad vidaus vandenų transportas tam visiškai neturėjo įtakos ir kad jis neturi jokio poveikio nei potvyniams, nei jų pasekmėms.

4.5.2 Prekių ir keleivių pervežimo lygis priklauso nuo infrastruktūros kokybės. Būtina tinkamai prižiūrėti esamą vidaus vandenų infrastruktūrą, pašalinti pagrindines kliūtis ir papildyti ją trūkstamomis jungtimis. Be to, turi būti numatyta atstatyti seną infrastruktūrą.

4.5.3 Transeuropinis transporto tinklas atnaujintoje Lisabonos strategijoje įvertintas kaip pagrindinis konkurencingumo ir užimtumo Europoje skatinimo aspektas. Iš 30 prioritetinių projektų tik du yra susiję su vidaus laivybos prioritetinėmis kryptimis. Tai projektai Nr. 18 (upių kelių ašis — Reinas (Masas)—Mainas—Dunojus) ir Nr. 30 (upių kelių ašis Sena—Esko).

4.5.4 Nustatant 2007–2013 m. ES biudžetą, buvo ženkliai sumažinti Komisijos pasiūlyti biudžeto asignavimai TEN-Tr. EESRK ragina suinteresuotas valstybes nares nedelsiant imtis TEN-Tr sistemoje numatytų veiksmų ir siekti, kad nebūtų nutrauktas minėtų vidaus vandenų transporto projektų bendras finansavimas.

4.5.5 Be to, Komitetas ragina Komisiją pagal geležinkelio projektams taikytą modelį paskirti koordinatorių, kuris derintų veiksmus ir ragintų įgyvendinti projektus.

4.5.6 Komitetas laukia Komisijos paskelbto infrastruktūros apmokestinimo proceso.

4.6 Organizacinės struktūros modernizavimas

4.6.1 Neseniai atliktų sektoriaus tyrimų rezultatai skelbiami Europos Komisijos užsakymu Europos vidaus laivybos grupės (EFIN) parengto pranešimo „Nauja Europos laivybos vidaus vandens keliais sistema“ ir pranešimo „Laivybos vidaus vandens keliais perspektyvos išsiplėtusioje Europoje“ (PINE) išvadose. Viena svarbiausių juose išdėstytų minčių yra ta, kad politinė vidaus vandenų transporto įtaka yra sąlyginai silpna ir kad strateginė šio sektoriaus politika nepakankamai gerai administruojama. Dėl šios priežasties EESRK neseniai nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl vidaus laivybos institucinės struktūros Europoje. Kadangi šis dokumentas yra ribotos apimties, skaitytojui siūloma susipažinti ir su minima nuomone.

2006 m. rugsėjo 14 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie SIGMUND

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl atotrūkio įdiegiant plačiajuosčių ryšių mažinimo

COM(2006) 129 final

(2006/C 318/36)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. balandžio 5 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl atotrūkio įdiegiant plačiajuosčių ryšių mažinimo*.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. rugsėjo 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Thomas McDonogh.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (2006 m. rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 193 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 4 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Komitetas džiaugiasi, kad esminė gilėjančios skaitmeninės atskirties tarp išsivysčiusių ir mažiau išsivysčiusių Europos Sąjungos sričių problema koordinuotai sprendžiama dalyvaujant Komisijos nariams, atsakingiems už informacinę visuomenę ir žiniasklaidą, konkurenciją, regioninę politiką, žemės ūkį ir kaimo plėtrą.

1.2 Tačiau Komisijos komunikate *dėl atotrūkio įdiegiant plačiajuosčių ryšių mažinimo* COM(2006) 129 trūksta siekių, jame

nėra pakankamai konkrečių rekomendacijų, kuriomis būtų galima parodyti rimtus ketinimus panaikinti atotrūkį plačiajuosčio ryšio srityje.

1.3 Skaitmeninės atskirties forumo (SAF) ataskaitoje ⁽¹⁾ buvo pateikta teritorinės plačiajuosčio ryšio skaitmeninės atskirties

⁽¹⁾ Digital Divide Forum Report: Broadband Access and Public Support in Under-served areas, 2005 m. liepos 15 d.

Europoje analizė ir nustatytos galimos ES iniciatyvos atotrūkiui sumažinti. Turint galvoje SAF nustatytas problemos rimtumą ir atsižvelgiant į atotrūkio diegiant plačiajuosčių ryšių poveikį, lėtinantį ekonominį ir socialinį vystymąsi, Komisija turėtų imtis atkaklesnių veiksmų sprendžiant didėjančios skaitmeninės atskirties problemą.

1.4 Komitetas pritaria 2006 m. birželio 11 d. ⁽²⁾ Rygoje priimtai ministrų deklaracijai dėl e. integracijos, kuria valstybės narės įpareigojamos didinant plačiajuosčio ryšio aprėptį regionuose, kuriuose tokių paslaugų trūksta, žymiai sumažinti regioninius interneto prieigos skirtumus Europos Sąjungoje ir iki 2010 m. perpus sumažinti grupių, kurioms gresia atskirtis, naudojimosi internetu atotrūkį. Šią deklaraciją Komisija dabar turi sustiprinti politinėmis iniciatyvomis ir rekomendacijomis, kurios greitai panaikintų skaitmeninę atskirtį.

Šioje nuomonėje Komitetas nori pabrėžti sritis, keliančias ypatingą susirūpinimą, ir rekomenduoti tolesnius veiksmus.

2. Rekomendacijos

2.1 Komitetas įsitikinęs, kad dėl didėjančios plačiajuosčio ryšio paslaugų svarbos ekonominiams ir socialiniams vystymuisi, plačiajuostis ryšys, kaip ypatingos visuomeninės svarbos paslauga, turėtų būti įtrauktas į universaliųjų paslaugų sąvokos apibrėžtį ⁽³⁾.

2.2 Komisija turėtų imtis visų galimų priemonių užtikrinti, kad valstybės narės tiksliai įgyvendintų elektroninių ryšių reguliavimo sistemą ⁽⁴⁾.

2.3 Komisija turėtų apvarstyti specialias priemones ir sankcijas pagreitinti veiksmingo vietinės linijos atsiejimo (angl. *Local Loop Unbundling*) procesą valstybėse narėse. Vėlavimai ir techninės problemos, susijusios su veiksmingo vietinės linijos atsiejimo įgyvendinimu, labiausiai kliudo sukurti būtiną konkurenciją teikiant paslaugas, ypač plačiajuosčio ryšio srityje.

2.4 Komisija turėtų padrąsinti valstybes nares ginti savo nacionalinius interesus išlaikyti arba atgauti įtaką svarbiausiai telekomunikacijos infrastruktūrai, t.y. perdavimui pagrindiniu kanalu ir komutavimo tinklams. Vyriausybės įtaka yra būtina norint užtikrinti šio strateginės galimybės plėtojimą ir naudojimą siekiant nacionalinės politikos tikslų, pvz. panaikinti atotrūkį įdiegiant plačiajuosčių ryšių.

⁽²⁾ Ministrų deklaracija, 2006 m. birželio 11 d., Ryga, IP/06/769.

⁽³⁾ COM(2005) 203 final ir Europos Parlamento bei Tarybos direktyva 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis.

⁽⁴⁾ Direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos; Direktyva 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų ir Direktyva 2002/77/EB dėl konkurencijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų rinkose.

2.5 Valstybių narių nacionalinės plačiajuosčio ryšio strategijos turėtų būti pataisytos numatant konkrečius veiksmus atotrūkiui įdiegiant plačiajuosčių ryšių iki 2010 m. įveikti. Remiantis geriausios patirties pavyzdžiais, turėtų būti atliktas strategijų palyginimas.

2.6 Be to, Komisija ES mastu turėtų numatyti veiksmingą plačiajuosčio ryšio planavimo ir valdymo metodą, kad ateityje būtų galima užtikrinti būtinos infrastruktūros sukūrimą vietos lygiu. Pagal šį metodą visos nacionalinės plačiajuosčio ryšio strategijos ir vietiniai planai būtų integruoti į Europos veiklos planą, skirtą užtikrinti plačiajuosčių ryšių visoje Sąjungoje. Šio proceso metu ypatingas dėmesys būtų skirtas plačiajuosčio ryšio užtikrinimui kaimo ir nepalankioje padėtyje esančioms vietovėms, siekiant panaikinti skaitmeninę atskirtį.

2.7 Komisija turėtų apvarstyti, kaip valstybės narės galėtų finansiškai paskatinti telekomunikacijų bendroves ⁽⁵⁾ investuoti į nepakankamai išsivysčiusių regionų infrastruktūrą, ypač numatant dideles fiskalines paskatas viešosioms ir privačioms partnerystėms (VPP).

2.8 Komisija turėtų ištirti, kokiais būdais savivaldybės ir vietos valdžios institucijos galėtų aktyviau dalyvauti teikiant plačiajuosčio ryšio paslaugas ir skatinant plačiajuosčio ryšio paklausą šiuose regionuose. Kaip nurodyta pirmiau pateiktame 2.6 punkte, šios institucijos visomis teisėmis turėtų dalyvauti kuriant ir vykdant nacionalines plačiajuosčio ryšio strategijas. Be to, turėtų būti ištirti ir kiti būdai, pvz., galimybė šioms institucijoms tapti VPP iniciatyvų ekonominiais partneriais, o galbūt valstybės narės galėtų nustatyti reikalavimus, jog kuriant naujus būsto projektus privaloma numatyti plačiajuosčio ryšio teikimą arba paslaugas.

2.9 Kad Europos Sąjungos MVĮ galėtų lengviau pasikeisti techninėmis žiniomis ir prekybine patirtimi, Komisija turėtų sukurti tinklavietę, kurioje būtų skelbiama informacija apie plačiajuosčio ryšio technologijų ir paslaugų raidą pasauliniu mastu. Komitetas mano, kad toks žinių tinklas paskatintų bendroves aktyviau teikti plačiajuosčių ryšių ir paslaugas.

2.10 Kad paaiškėtų reali naudojimosi plačiajuosčiu ryšiu padėtis Europoje, Komisija turėtų nustatyti ryšio, kuris gali būti laikomas plačiajuosčiu ryšiu, minimalų priimtina parsisiųsdinimo greitį. Tai leistų lengviau atlikti tinkamą teritorinės atskirties įdiegiant plačiajuosčių ryšių lyginamąją analizę.

⁽⁵⁾ *Telekomunikacijų bendrovėms* priklauso visos bendrovės, teikiančios dvipusio ryšio telekomunikacines paslaugas, įskaitant fiksuoto ryšio ir mobiliojo telefono ryšio paslaugas teikiančias bendroves, taip pat tokias paslaugas teikiančias kabelinės televizijos bendroves.

2.11 Struktūriniai fondai ir Kaimo plėtros fondas turėtų būti naudojami tikslinėms visuomenės informavimo kampanijoms, skirtoms skatinti plačiajuosčio ryšio rinkos paklausą, ypač tam tikrų vartotojų grupių ir kaimo vietovėse, kuriose šios technologijos naudojimas kelia problemų. Tai darytų dvejopą poveikį: viena vertus, potencialūs vartotojai būtų informuojami apie šią technologiją, ir kita vertus, padidėtų rinkos spaudimas tiekėjams teikti reikalingas plačiajuosčio ryšio paslaugas.

2.12 Komisija turėtų pabrėžti paramą moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai siekiant vystyti plačiajuosčio ryšio technologijas, skirtas veiksmingai spręsti sparčiojo plačiajuosčio ryšio tiekimo problemą vietovėse, kuriose nėra tinkamos telekomunikacijų infrastruktūros.

2.13 Politikai turėtų parengti plačiajuosčio ryšio vartotojų apsaugos gaires, kuriose būtų supaprastinti terminai ir suprantamai pateiktos siūlomos paslaugos ir jų nauda. Tai padės vartotojams lengviau apsispręsti perkant paslaugas.

2.14 Kiekvienas vidurinės mokyklos moksleivis turėtų savo mokykloje turėti plačiajuosčio ryšį, kad taptų informacijos eros dalimi.

2.15 Komisija visoje ES turėtų remti iniciatyvas, skirtas supažindinti moksleivius, vyresnio amžiaus piliečius ir socialiai pažeidžiamus piliečius su plačiajuosčio technologijos naudojimu (pvz., internetu grindžiamu mokymusi, vaizdo konferencijomis, internetu teikiama viešosiomis paslaugomis ir t. t.).

2.16 Komisija turi užtikrinti, kad ateityje visi statistiniai duomenys, susiję su plačiajuosčio ryšio paslaugų teikimu ir skaitmeninės atskirties bei atotrūkio įdiegiant plačiajuosčio ryšį įvertinimu, būtų renkami ir apdorojami pagal neseniai priimtą Komisijos reglamentą dėl informacinės visuomenės Bendrijos statistikos ⁽⁶⁾.

3. Bendrosios aplinkybės

3.1 2006 m. kovo 20 d. Komisija priėmė komunikatą *dėl atotrūkio įdiegiant plačiajuosčio ryšį mažinimo*. Šiame komunikate pagrindinis dėmesys skiriamas teritorinei prieigos prie plačiajuosčio ryšio atskirties. Juo siekiama informuoti vyriausybes ir visų lygmenų institucijas apie šios atskirties svarbą ir apie nerimą, kurį kelia deramų plačiajuosčio ryšio paslaugų nebuvimas mažiau išsivysčiusiose Sąjungos vietovėse. Komunikatu įgyvendinamas vienas iš 2010 iniciatyvos „Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“ prioritetų ⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ 2006 m. liepos 4 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1031/2006, įgyvendinantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 808/2004 dėl informacinės visuomenės Bendrijos statistikos.

⁽⁷⁾ COM(2005) 229 final, i2010 — Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti.

3.2 Plačiajuostis ryšys teikia naujas IRT taikymo galimybes ir didina esamų pajėgumą. Juo skatinamas ekonomikos augimas kuriant naujas paslaugas ir atveriant naujas investicijų ir darbo vietų kūrimo galimybes. Plačiajuostis ryšys taip pat didina daugelio esamų procesų produktyvumą ir dėl to gali didėti darbo užmokestis ir investicijų grąža. Visų lygmenų valdžios institucijos pripažino, kad plačiajuostis ryšys gali daryti poveikį kasdieniam gyvenimui ir yra įsipareigojusios užtikrinti, kad jo teikiama nauda būtų prieinama visiems ⁽⁸⁾.

3.3 Siekiant užtikrinti ilgalaikį atokiausių ir kaimo vietovių tvarumą, reikia sukurti strategiją, skirtą informacinei visuomenei formuoti. Galimybė naudotis plačiajuosčio ryšio paslaugomis yra lemiamas elementas siekiant padėti vietos bendruomenėms pritraukti verslą, sudaryti galimybes nuotoliniam darbui, teikti sveikatos priežiūros paslaugas, gerinti švietimą ir valstybės teikiamas paslaugas. Tai — esminis informacijos šaltinis.

3.4 ES greitai auga plačiajuosčio ryšio paslaugų gyventojams paklausa. Per pastaruosius dvejus metus plačiajuosčio ryšio prieigos linijų skaičius beveik padvigubėjo. 2005 m. spalio mėn. 25 valstybės jungiančioje ES- buvo apie 53 milijonai jungčių, o tai atitinka 11,5 proc. skverbtį skaičiuojant pagal gyventojų skaičių ir apie 20 proc. namų ūkių. Šiuos pokyčius daugiausia skatino rinka, o stiprino — didėjanti konkurencija.

3.5 Nepaisant to, kad auga bendras prisijungimų prie plačiajuosčio ryšio skaičius, prieiga atokesnėse ir kaimo vietovėse vis dar ribota, nes dėl atokumo ir mažo gyventojų tankumo labai padidėja sąnaudos.

3.6 Komunikate pabrėžiama, kad Europos Sąjunga turi labiau skatinti naudotis plačiajuosčio ryšio paslaugomis ir skatinti tolesnį jų plėtojimą, ypač mažiau išsivysčiusiose Sąjungos vietovėse. Valstybės kišimosi teikiant paslaugas vietovėse, kuriose jų teikiama nepakankamai, galimybės buvo pabrėžtos eEurope 2005 programoje ⁽⁹⁾, joje taip pat buvo akcentuotas vaidmuo, kurį struktūriniai fondai gali atlikti įdiegiant plačiajuosčio ryšį nepalankioje padėtyje esančiuose regionuose.

3.7 Komunikate pabrėžiamas labai svarbus vietos ir regionų valdžios institucijų vaidmuo vystant plačiajuosčio ryšį jų teritorijoje. Būtent jos turi geriausias galimybes rengti plačiajuosčio ryšio projektą, kuriuo būtų atsižvelgiama į vietos poreikius ir technologinius reikalavimus. Nacionalinės plačiajuosčio ryšio strategijos turi būti parengtos taip, kad į jas būtų įtraukti ir jose atsispindėtų vietos poreikiai.

⁽⁸⁾ COM(2004) 369 final, *Spartus Europos sujungimas: nacionalinės plačiajuosčio ryšio strategijos*.

⁽⁹⁾ COM(2002) 263 final, *Europa 2005: informacinė visuomenė visiems*.

3.8 Komunikate įvardijama keletas ES lygmens politikos priemonių, kuriomis, siekdamas mažinti atotrūkį plačiajuosčio ryšio srityje, gali pasinaudoti vyriausybės:

- i) Elektroninio ryšio priemonių reguliavimo sistemos įgyvendinimas;
- ii) Valstybės finansavimas;
- iii) ES finansavimas: struktūriniai fondai ir Kaimo plėtros fondas;
- iv) Duomenų apie paklausą kaupimas ir viešieji pirkimai;
- v) Skatinimas kurti modernias viešąsias paslaugas.

3.9 Apibendrinant, šiuo komunikatu Europos Sąjungos vyriausybės visais lygiais kviečiamos aktyviau naudoti esamas priemones ir technologijas siekiant sumažinti didėjančią skaitmeninę atskirtį. Valstybės narės raginamos atnaujinti esamas nacionalines plačiajuosčio ryšio strategijas ir parengti visiems suinteresuotiems subjektams papildomas gaires. Jų rengiamuose dokumentuose, remiantis aktyvia partneryste su regioninėmis institucijomis bei išnaudojant alternatyvių finansavimo šaltinių (nacionalinių, struktūrinių fondų, Kaimo plėtros fondo) sinergiją, pvz., gali būti apibrėžti aprėpties ir naudojimo tikslai. Nacionalinėse plačiajuosčio ryšio strategijose taip pat turėtų būti nustatyti aiškūs mokyklų, valstybinių įstaigų ir sveikatos apsaugos centrų prisijungimo tikslai.

4. Pastabos

4.1 Konkrečios pastabos

4.1.1 Kad kiekvienas ES regionas — ir miestai, ir kaimai — ekonomiškai ir socialiai vystytųsi, būtina, kad didelės spartos plačiajuostis ryšys būtų visuotinai prieinamas. Tai ypač svarbu pasaulinėje, žiniomis grindžiamoje visuomenėje, kuri dabar labai padeda vystyti ekonomiką. Žiniomis grindžiamos įmonės kursis ten, kur bus joms reikalingų įgūdžių ir infrastruktūra. Nedaug kainuojanti pasaulinio lygio plačiajuosčio ryšio infrastruktūra yra būtinas dinamiškos XXI a. ekonomikos elementas. Ar bus galima teikti vis daugiau ir vis pažangesnių sveikatos, švietimo ir socialinių paslaugų, priklausys nuo to, ar plačiajuostis ryšys bus prieinamas. Jeigu jis nebus prieinamas, nepalankioje padėtyje esančių bendruomenių piliečiai ir toliau bus diskriminuojami.

4.1.2 Priešingai negu Jungtinės Valstijos ir kai kurios Azijos šalys, dauguma Europos šalių pernelyg neskuba teikti plačiajuosčio ryšio savo piliečiams. Vien komunikate nurodytas kuklus plačiajuosčio ryšio skverbties rodiklis — 20 proc. namų ūkių 25 valstybės jungiančioje ES (2005 m. spalio mėn. duomenys) —

rodo, kad ryšio kokybė (prieigos sparta) daugeliu atvejų nedidelė — parsiųsandinimo greitis yra gerokai mažesnis negu 512 kbps ir miestuose, ir kaimuose, o daugelis plačiajuosčio ryšio prieigų yra mieste; kaime prieigą turi tik 8 proc. namų ūkių.

4.1.3 Kaimo bendruomenės labiausiai veikia greitai vykstančios makroekonominės permainos; jeigu šios bendruomenės neturės plačiajuosčio ryšio vienodomis sąlygomis, jos neišvengiamai nuskurs. Žiniomis grindžiamos ekonomikos šalyse regionai, miestai ir miesteliai konkuruoja siekdami pritraukti ir vystyti įmones, kurioms būdinga didelė informacijos apyvarta ir kurios didins jų klestėjimą, o tam daugiausia galimybių suteikia plačiajuosčio ryšio infrastruktūra.

4.1.4 Turėti prieigą namuose ir darbe prie sparčiojo plačiajuosčio ryšio interneto prieinamomis sąlygomis turėtų būti kiekvieno ES piliečio „teisė“; mes nesutinkame su Komisijos tvirtinimu, kad „...Plačiajuostis ryšys dar netapo būtinas normaliam dalyvavimui visuomenėje, t. y. tiek, kad, nesant galimybės juo naudotis, būtų kuriama socialinė atskirtis“. Komisija kuo greičiau turėtų dar kartą apsvarstyti galimybę plačiajuosčių ryšių įtraukti į universaliųjų paslaugų apibrėžtį;

4.1.5 Komisija taip pat turėtų nustatyti minimalų priimtina parsiųsandinimo greitį, kuriam esant ryšį būtų galima vadinti plačiajuosčiu interneto ryšiu. To reikia siekiant užtikrinti, kad infrastruktūros ir paslaugų standartai būtų pakankamai geri ir padėtų teikti naujas interneto paslaugas. Tokie Komisijos tikslai aiškiai parodytų tikrą plačiajuosčio ryšio padėtį Europoje — mūsų šiandieniniai statistiniai duomenys yra išpūsti, nes galutiniams vartotojams teikiamo plačiajuosčio ryšio kokybė yra pernelyg žema, kad jį tikrai būtų galima vadinti plačiajuosčiu — ir taip pat leistų daryti spaudimą interneto paslaugas teikiančioms įmonėms, kad jos vartotojams užtikrintų tikrą plačiajuosčių ryšių.

4.2 Technologinės plačiajuosčio ryšio kliūtys

4.2.1 Nors plačiajuostis ryšys gali būti teikiamas daugeliu būdų, kai kurių esamų technologijų apribojimai stabdo šio ryšio teikimą daugeliui kaimo vietovių.

4.2.2 Kabelinės televizijos sistemų pajėgumai didele sparta perduoti duomenis gali būti puikiai panaudoti teikiant plačiajuosčio ryšio paslaugas. Deja, daugelyje kaimo vietovių nėra kabelinės televizijos sistemų, o jei kabelinė televizija ir yra, dažnai šių sistemų pritaikymas tiekti plačiajuosčių ryšių yra labai brangus.

4.2.3 Skaitmeninė abonentų linija (DSL) — Europoje dominuojanti plačiajuosčio ryšio technologija; taikant kai kuriuos DSL būdus mažomis sąnaudomis galima užtikrinti labai didelę spartą. Tačiau yra keletas apribojimų:

- diegiant DSL, būtina atnaujinti vietinius stotis, prie kurių vartotojai prisijungę. Operatoriai dažnai vengia daryti reikiamas investicijas, kadangi galimybės susigrąžinti investicijas kitose šio verslo šakose yra didesnės. Todėl vartotojams neteikiamas plačiajuostis ryšys;
- daugeliu įdiegtų DSL linijų galima teikti paslaugas tik vartotojams, esantiems 3–5 km spinduliu nuo DSL stoties. Toliau esantiems vartotojams plačiajuostis ryšys per DSL negali būti teikiamas;
- teikiant plačiajuosčio ryšio paslaugą per DSL, naudojama esama varinių kabelių infrastruktūra; tačiau dažnai šie kabeliai yra seni ir, kad DSL veiktų tinkamai, turi būti atnaujinti. Operatoriai gali nenorėti į šį atnaujinimą investuoti. Todėl net ir tuomet, kai vietos stotis yra parengta plačiajuosčiam ryšiui, o vartotojas yra arčiau negu 5 km nuo stoties, vietinės linijos varinis kabelis, nutiestas į namus ar įmonę, gali neduoti jokios naudos — DSL plačiajuosčio ryšio nebus galima teikti.

4.2.4 Pasenusios pagrindinių tinklų infrastruktūros gali būti kliūtis teikiant sparčiojo plačiojo ryšio paslaugas, ypač vietovėse, kuriose gyventojų tankumas yra nedidelis. Pavyzdžiui, dešimtajame ir dešimtajame dešimtmetyje daug šalių, kurdamos savo pagrindinius telekomunikacijų tinklus, naudojo skaitmeninę mikrobangų technologiją. Naudojantis šia radijo technologija, daugeliui kaimo vietovių buvo veiksmingai teikiamos aukštos kokybės skaitmeninės telefonijos ir mažos spartos duomenų perdavimo paslaugos. Tačiau daugelis skaitmeninės mikrobangų technologijos įrenginių yra netinkama infrastruktūra teikti sparčiojo interneto paslaugas, būdingas plačiajuosčiam ryšiui — interneto vaizdo paslaugas. Remiantis tam tikrais vertinimais, pvz., Airijoje, iki 50 proc. stočių (kaimo vietovėse), esančių visos valstybės teritorijoje, aptarnaujančių apie 15 proc. telekomunikacijų vartotojų, sujungta su šiuo skaitmeniniu radijo pagrindiniu tinklu, ir todėl naudojantis esama nacionaline telekomunikacijų infrastruktūra, niekada nebus įmanoma teikti didelės spartos plačiajuosčio ryšio. Spręsti šias problemas aprūpinant kaimo vietas pluoštiniu kabeliu yra itin brangu ir nepasiteisinusių vien ekonominiu požiūriu; sistemos atnaujinimą turėtų subsidijuoti vyriausybė.

4.2.5 Komisija ypatingą dėmesį turėtų skirti klausimui, kaip, pvz., numatant fiskalines paskatas ir (arba) kuriant viešąsias ir privačias partnerystes, nacionaliniu ir ES lygiu — būtų galima remti brangų esamos infrastruktūros (pagrindinių magistralinių

kanalų, stočių ir vietinių linijų) atnaujinimą, kad būtų galima teikti sparčiojo plačiajuosčio ryšio paslaugas.

4.2.6 Tose vietovėse, kuriose valstybinė telekomunikacijų infrastruktūra netinka teikti plačiajuosčių ryšių, jam teikti naudojamos palydovinės arba patentuotos bevielės technologijos. Tačiau kaina ir technologinės problemos riboja šių technologijų naudingumą mažinant atotrūkį plačiajuosčio ryšio srityje. Siekiant rasti nebrangias didelės spartos bevielės technologijas, kuriomis naudojantis būtų galima teikti efektyvų plačiajuosčių ryšių, daugelyje sričių vyksta moksliniai tyrimai ir vystomos technologijos. Politikai, siekdami, kad šie sprendimai taptų įgyvendinami, turėtų aktyviai remti šias tendencijas ir spręsti radijo bangų spektro prieinamumo problemą.

4.2.7 Visuomenei teikiamų plačiajuosčio ryšio paslaugų naujoves galėtų paskatinti Europos MVĮ žinių apie naujausias plačiajuosčio ryšio technologijas tinklo vystymas. Žinių tinklo kūrimą palengvintų tinklavietė, kurioje informacija būtų lyginama ir platinama.

4.3 Plačiajuosčio ryšio teikimo problemos

4.3.1 Atsiradus didelės spartos plačiajuosčio ryšio tinklams ir interneto protokolo (IP) technologijai, sistemos sąnaudos sumažėjo, o galimybės teikti individualiam vartotojui pritaikytas paslaugas beveik neribotos. Italijoje, Prancūzijoje, Ispanijoje, Jungtinėje Karalystėje ir kitose šalyse telekomunikacijų įmonės įdiegė vien tik IP grindžiamas sistemas ir taip sutaupė daug operacinio tinklo sistemos eksploatacijos sąnaudų. Mažesnės IP sistemų sąnaudos ir rinkos reguliavimo panaikinimas susilpnino dominuojančių paslaugų teikėjų galią ir dabar daug daugiau telekomunikacijų įmonių teikia mažmenines paslaugas.

4.3.2 Šis technologijų pokytis pakeitė telekomunikacijų įmonių verslo modelį; naujajame modelyje atskirta tinklo nuosavybė nuo paslaugos teikimo galutiniam vartotojams. Efektyviai veikiančiose, išsivysčiusiose rinkose atsirandantis modelis telekomunikacijų įmones suskirsto į teikiančias didmenines paslaugas ir teikiančias mažmenines paslaugas, o nemažai didmeninių paslaugų teikėjų konkuruoja tarpusavyje dėl plačiajuosčio ryšio pardavimo daugeliui mažmeninių paslaugų teikėjų. Tai atspindi naujas technologijas, sąnaudų dinamiką ir teisinę bazę, kurios keičia telekomunikacijų verslą; anksčiau jis buvo orientuotas į sistemą, o dabar — į paslaugas. Tačiau mažiau išsivysčiusiose ir ne tokiose efektyviose rinkose telekomunikacijų paslaugų teikimą vis dar kontroliuoja dominuojantys paslaugų teikėjai, kurie yra nesuinteresuoti atskirti didmeninę ir mažmeninę verslą bei leisti atsirasti tikrai konkurencijai. Toks atskyrimas įvyks tik tuomet, jeigu politikai jį skatins tinkamomis konkurencijos politikos priemonėmis.

4.3.3 Prieš 25 metus didžioji dalis Europos telekomunikacijų infrastruktūros buvo šalių vyriausybės nuosavybė ir šis turtas buvo vystomas siekiant visuomenės gerovės. Nuo to laiko ES telekomunikacijų pramonė buvo vis labiau privatizuojama ir pramonei, vartotojams bei visuomenei tai buvo daugiausia teigiama patirtis. Tačiau ekonominių tikslų siekiančios telekomunikacijų įmonės neturi socialinių, sveikatos apsaugos, švietimo tikslų, net ir ekonominių tikslų — jiems svarbiausia didinti pelną, veiksmingai valdyti turtą ir rūpintis verslo augimu. Dabar, kai trūksta sistemų, būtinų norint teikti plačiajuosčio ryšio paslaugas mažiau išsivysčiusiems regionams, į komercinius tikslus orientuoti telekomunikacijų paslaugų teikėjai neturi jokių paskatų investuoti į šią socialinę požiūriu būtiną infrastruktūrą. Kur įmanoma, vyriausybės turėtų išlaikyti stiprią įtaką teikiant ir prižiūrint nacionalinę telekomunikacijų infrastruktūrą, derindamos didelį pelną iš investicijų į infrastruktūrą tankiai apgyvendintose vietovėse su finansiškai ne tokiais patraukliomis investicijomis, būtinomis nepakankamai išsivysčiusiuose regionuose.

4.3.4 Plačiajuosčio ryšio plitimą Europoje, ypač mažiau išsivysčiusiose vietovėse, stabdo rinkos sutrikimai. Daugelyje rinkų sąlygos galimiems naujiems paslaugų teikėjams vis dar nekonkurencingos; dominuojantys infrastruktūros teikėjai vilkina vietinės linijos atsiejamą kiek tik gali, o taikoma varžanti praktika riboja prieigą prie nacionalinės sistemos tinklų. Be to, ten, kur plačiajuosčio ryšio paslaugos netiekiamos arba yra blogos kokybės, esamiems infrastruktūros teikėjams dažnai nepakanka paskatų investuoti.

4.4 Plačiajuosčio ryšio paklausos problemos

4.4.1 Tai, kad paklausa plačiajuosčiam ryšiui nėra akivaizdi, ir ypač tai, kad susidomėjimas esamomis paslaugomis išsivysčiusiose vietovėse labai skiriasi nuo kur kas mažesnio šių paslaugų naudojimo mažiau išsivysčiusiose vietovėse, turi daug viena kitą papildančių priežasčių: socialinės ir ekonominės priežastys; žema prieinamo ryšio kokybė; nepakankama konkurencija; didelės kainos; nepakankamai žinių apie technologijos naudą ar apie tai, kaip ją naudotis.

4.4.2 Politikai ir vyriausybės gali padaryti didelį poveikį plačiajuosčio ryšio paklausai ir Komitetas džiaugiasi dėl Komisijos rekomendacijų valstybėse narėse ištirti galimybes finansiškai skatinti abonentus, siekiant sumažinti faktines plačiajuosčio ryšio pritaikymo sąnaudas, o vyriausybėms didžiausią dėmesį skirti internetu prieinamų viešųjų paslaugų vystymui bei ryšio paslaugų teikimui valstybinėms valdymo institucijoms, mokykloms bei sveikatos apsaugos centrums ir taip šviesti vartotojus apie plačiajuosčio ryšio naudą bei didinti paklausą.

4.4.3 Vartotojų paklausą išgyti plačiajuosčių ryšių neigiamai veikia nepakankamas plačiajuosčio ryšio terminijos aiškumas ir nesugebėjimas susiorientuoti tarp teikėjų siūlomų paslaugų

paketų. Turėtų būti dedamos pastangos supaprastinti terminiją ir suprantamai paaiškinti paslaugas bei jų naudą.

4.4.4 Galėtų būtų rengiamos viešos informavimo apie plačiajuosčių ryšių kampanijos, siekiant skatinti rinkos paklausą būtent ten, kur šios technologijos naudojimas kelia problemų. Tai padarys dvejopą poveikį — suteiks galimiams vartotojams žinių apie technologiją ir padidins rinkos spaudimą tiekėjams, kad šie teiktų reikiamas plačiajuosčio ryšio paslaugas.

4.5 Plačiajuosčio ryšio vizija sujungtai Europai

4.5.1 Plačiajuosčio ryšio prieiga mūsų informacijos amžiuje yra būtina priemonė. Spartesnių, pigesnių ir visur teikiamų plačiajuosčio ryšio paslaugų poreikis proporcingai auga, kadangi vystosi žiniomis grindžiama ekonomika ir auga interneto srities patirtis.

4.5.2 2010 m. Europoje prireiks visuotinės plačiajuosčio ryšio paslaugos, užtikrinančios pakankamą spartą, kad visi vartotojai galėtų naudoti daugialypę terpę; tuomet verslas ir visuomenė galės žengti milžinišką žingsnį informacinės visuomenės link.

4.5.3 Komisija gali šią viziją įgyvendinti nustatydamas tinkamus techninius ir ekonominius kriterijus ir skatindama politines priemones, padedančias įveikti kliūtis mūsų kelyje.

4.6 Valstybių narių planavimo ir veiksmų būtinybė

4.6.1 Konkurencingi plačiajuosčio ryšio teikėjai nori organizuoti paklausos rinkoje, kurioje vartotojai žino, kokių paslaugų jie pageidauja ir kiek už jas nori mokėti, ir kurioje paklausa yra patraukli naujam paslaugų tiekėjui. Organizuota paklausa paskatintų tikrą konkurenciją ir padėtų paslaugų teikėjams įsitikinti paslaugų teikimo mažiau išsivysčiusiems Sąjungos regionams nauda. Komitetas džiaugiasi dėl Komisijos iniciatyvos atidaryti interneto tinklalapį, kuris padėtų nustatyti visuminę paklausą ir susieti pasiūlą.

4.6.2 Kiekvienam ES regionui reikia nuoseklaus, integruoto plačiajuosčio ryšio infrastruktūros ir paslaugų plėtojimo plano. Nacionalinės plačiajuosčio ryšio strategijas visose srityse turi papildyti išsamūs plačiajuosčio ryšio paslaugų teikimo vietos mastu planai. Komitetas sutinka su Komisija, kad vietos valdžia turi parengti šiuos išsamius planus ir juos plėtoti. Tokiame plane turėtų būti pateiktas išsamus visos regiono plačiajuosčio ryšio infrastruktūros žemėlapis ir išsamus (tiksliai pateikiant ir gatves) vaizdas, kaip, kada ir kokia norima infrastruktūra turėtų plėtotis. Plane taip pat turėtų būti nurodyta minimali plačiajuosčio ryšio paslaugų, teikiamų įvairioms vartotojų grupėms ir vietovėms, aprėptis.

4.6.3 Dėl vis sparčiau besivystančių telekomunikacijų technologijų naujovių ir vis dinamiškesnio telekomunikacijų pramonės pobūdžio Komisija ir valstybių narių vyriausybės turės ilginiui užtikrinti, kad kiekviena ES sritis turėtų geriausią ir sąnaudų požiūriu tinkamiausią infrastruktūrą.

4.6.4 Vietos valdžios institucijos ir savivaldybės gali vaidinti svarbų vaidmenį skatinant plačiajuosčio ryšio teikimą regionuose, pvz., vadovaudamos viešųjų ir privačių partnerysčių iniciatyvoms ir įgyvendindamos nuostatas, įpareigojančias gyvenamųjų namų projektuotojus savo projektuose numatyti telekomunikacijų infrastruktūrą.

4.6.5 Reikia pažymėti, kad kai kurios valstybės narės geriau sprendžia skaitmeninės atskirties problemą ir savo nacionalinėse plačiajuosčio ryšio strategijose numatė konkrečius veiksmus teritoriniam atotrūkiui diegiant plačiajuosčių ryšių pašalinti ⁽¹⁰⁾.

4.6.6 Nacionalinių plačiajuosčio ryšio strategijų nuostatos leis Komisijai visoje Sąjungoje koordinuoti ir skatinti nuoseklius valstybių narių plačiajuosčio ryšio vystymo veiksmus. Ši politikos kryptis turi būti ir toliau plėtojama siekiant užtikrinti, kad vyriausybės, rengdamos planus, vadovautųsi geriausios patirties pavyzdžiais ir taip būtų parengtas ES planas, pagal kurį iki 2010 m. būtų galima įveikti skaitmeninę plačiajuosčio ryšio atskirtį.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Anne-Marie Sigmund

⁽¹⁰⁾ Geras išsamios strategijos pavyzdys — 2004m. rugsėjo mėn. Comité Interministériel pour l'Aménagement Du Territoire (CIADT) (Prancūzijos tarpministerinis teritorijų planavimo ir plėtros komitetas) parengtas *Naujas plačiajuosčio ryšio planas*.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 417/2002 dėl dvigubo korpuso arba lygiaverčių dizaino reikalavimų greitesnio įvedimo viengubo korpuso naftos tanklaiviams ir dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 2978/94 panaikinimo

COM(2006) 111 final — 2006/0046 (COD)

(2006/C 318/37)

Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 80 straipsnio 2 dalimi, 2006 m. balandžio 25 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 417/2002 dėl dvigubo korpuso arba lygiaverčių dizaino reikalavimų greitesnio įvedimo viengubo korpuso naftos tanklaiviams ir dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 2978/94 panaikinimo.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2006 m. rugsėjo 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Jan Simons.

429-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2006 m. rugsėjo 13–14 d. (2006 m. rugsėjo 13 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 187 nariams balsavus už, 4 prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria nuostatai, kad ES valstybės narės privalo laikytis savo politinių įsipareigojimų. Atsižvelgiant į dabartinį pasiūlymą dėl Reglamento, parama toms ES valstybėms narėms, kurios laikosi šio reikalavimo, ir pademonstravimas visam pasauliui, kad ES rimtai pasirengusi praktiškai laikytis TJO įsipareigojimų, yra priemonės, kurios yra kur kas svarbesnės nei grynai spekuliacinio pobūdžio ir labai riboto poveikio padariniai, kurie gali atsirasti arba ne.

2. Įžanga

2.1 Reglamentu (EB) Nr. 417/2002 su pakeitimais, padarytais Reglamentu (EB) Nr. 1726/2003, nustatytos taisyklės, draudžiančios vežti sunkiuosius naftos produktus viengubo korpuso tanklaiviais iš Europos Sąjungos uostų ir į juos, kad sumažėtų atsitiktinis Europos vandenų užteršimo naftos produktais pavojus.

2.2 Panašų tarptautinį draudimą, paremtą ES patvirtintomis priemonėmis, nustatė Tarptautinė jūrų organizacija (TJO), priimdama Tarptautinės konvencijos dėl teršimo iš laivų prevencijos 73/78 (MARPOL) I priedo naujas 13G ir 13H taisykles. Tačiau pagal minėtos MARPOL konvencijos 13G taisyklės 7 dalį ir 13H taisyklės 5, 6 ir 7 dalis administracijos gali tam tikrais atvejais netaikyti draudimo tanklaiviams. Tai buvo kompromisinis sprendimas, būtinas tarptautinei nuostatai priimti. Netrukus po to pirmininkaujanti Italija, kalbėdama visų ES valstybių narių ir Europos Komisijos vardu, pareiškė, kad, parengus tuometinį įprastą ir abipusiai privalomą išankstinio koordinavimo susitarimą, jos visos netaikys išimtį leidžiančių nuostatų. 2005 m. balandžio 5 d. įsigaliojus TJO taisyklei, viena valstybė narė jau 2005 m. balandžio 18 d. pranešė TJO savo ketinimą taikyti išimties nuostatą, kuri yra numatyta svarstomame Komisijos

pasiūlyme. Po keleto mėnesių daug valstybių narių pranešė TJO pagal koordinavimo susitarimą, kad jos išimčių netaikys. Keturių valstybės narės dar nepateikė oficialaus pranešimo, bet jos jau apie tai paskelbė COREPER, o kartu ir Europos Komisijai bei kitoms valstybėms narėms, kad netrukus paseks kitų 19 valstybių narių pavyzdžiu.

2.3 Europos Komisija primena politinius susitarimus, kurie buvo priimti iki TJO draudimo ir netrukus po to, ir ES pirmininkaujančios Italijos 2006 gruodžio mėn. TJO padarytą pareiškimą, kuriuo pareikštas tuometinių 15, dabar jau 25, valstybių narių įsipareigojimas nesinaudoti MARPOL konvencijos išimtimis.

2.4 Europos Komisija siūlo iš dalies pakeisti Reglamentą (EB) Nr. 417/2002, kad politinis įsipareigojimas būtų perkeltas į teisę ir išplėsta Reglamento taikymo sritis, uždraudžiant vežti sunkiuosius naftos produktus visais viengubo korpuso laivais, plaukiojančiais su valstybės narės vėliava, nepriklausomai nuo uostų, jūroje esančių terminalų ar jūros zonų, kurioje jie vykdo veiklą, jurisdikcijos.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK primena, kad savo nuomonėje dėl Erika II ⁽¹⁾ jis pritarė draudimui viengubo korpuso tanklaiviais vežti labiausiai teršiančius sunkiuosius naftos produktus.

3.2 Tai principinis klausimas, kad valstybės narės turėtų laikytis savo tarptautiniu mastu prisiimtų politinių įsipareigojimų ir užtikrinti Bendrijos politikos darną. Tačiau, prieš pateikiant pasiūlymą, buvo paskelbtas trumpas aiškinamasis memorandumas, skirtas tik politiniams įsipareigojimams, o svarbiausia ES pareiškimui, kai buvo priimta nauja MARPOL 13H taisyklė.

⁽¹⁾ OL C 221, 2001 8 7, p. 54.

3.3 EESRK savo nuomonėje dėl Erika II rekomendavo ES siūlyti TJO įtraukti į MARPOL konvenciją itin jautrias ekosistemas, kurių turėtų vengti sunkiuosius naftos produktus vežantys tanklaiviai, ir sukurti privalomą maršrutų parinkimo sistemą laikantis SOLAS ⁽²⁾ konvencijos. Vėliau TJO reagavo į suinteresuotų valstybių pasiūlymus ir pateikė nemažą sąrašą itin jautrių jūros rajonų (Vakarų Europos vandenys, Baltijos jūra, Kanarų salos, Galapagų salos), taip pat išplėtė Didžiojo barjerinio rifo teritoriją iki Torres Strait (Australija — Papua Naujoji Gvinėja). Šie rajonai ir Sabana-Camagüey salos (Kuba), Malpelo sala (Kolumbija), jūra aplink Floridos koralinius rifus (Florida Keys, JAV) ir Paracas nacionalinį draustinį (Peru), nustatyti 1997–2003 m. laikotarpiu, yra saugomi taikant bendras priemones, pvz., nurodant vietas, kurių tanklaiviai ir kiti laivai turi vengti, nustatant maršrutų parinkimo priemones, sukuriant atskaitomybės sistemas ir teikiant laivavedybos paslaugas. Šių ar panašių rajonų nustatymas turėtų būti laikomas pakrančių valstybių vykdomos politikos tąsa, siekiant sumažinti taršos iš viengubo korpuso naftos tanklaivių pavojų.

3.4 Remiantis statistiniais duomenimis, kuriuos 2003 m. balandžio mėn. ⁽³⁾ valstybės narės ir Europos Komisija pateikė TJO, 2002 m. lapkričio mėn. buvo eksploatuojama apie 660 2 kategorijos viengubo korpuso naftos tanklaivių (20000 dedveitų ir daugiau), iš kurių 160 buvo supertankeriai (VVL ir ULCC tipo, 20000 dedveitų ir daugiau), kurie dažniausiai veždavo žaliavinę naftą iš Persijos įlankos į JAV ir Japoniją. Naftos tanklaivių eksploatavimas gali būti nutrauktas dėl daugelio priežasčių arba gali būti atidėtas kokiu nors konkrečiu metu. Iki 2006 m. pabaigos šių eksploatuojamų supertankerių bus ne daugiau kaip 50, kiekvienais metais jų skaičių sumažinant pagal

laipsniško mažinimo planą, kuris turi būti įgyvendintas 2010 m. Šie skaičiai neatspindi jokių ekonominių ir socialinių interesų, kurie gali būti svarbūs vienai kuriai nors valstybei narei, nusprendusiai taikyti išimtį. Vis dar neįmanoma iš atitinkamos valstybės laivų registro gauti tikslios informacijos apie tai, kurie laivai gali būti su tuo susiję, todėl bet kokia tokia informacija yra labiau spekuliacinio pobūdžio, ir EESRK ji nepriimtina. Netgi apytikriais skaičiavimais, jei su tuo susiję 23 laivai ir nuo 300 iki 400 šalies jūrininkų, pavojus, kad bus pakeista laivo vėliava, nėra vienintelė galimybė; apsukrūs verslininkai ir (arba) laivų savininkai ieškos pervežimui kitų naftos produktų, o tokių produktų rinka yra tokia pat klestinti.

3.5 Šio pasiūlymo taikymo sritis paremta teisės aktais, taikomais tanklaiviams, kurių talpa didesnė nei 5000 t. Tačiau reikėtų dar kartą apsvarstyti, ar turėtų būti numatytas specialus teisės aktas tanklaiviams, kurių talpa mažesnė nei 5000 t.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Galiausiai, EESRK mano, kad būtina paaiškinti arba apibrėžti, ką siūlomoje naujoje 1 straipsnio 3a dalyje (redakcija anglų kalba) reiškia „sunkieji naftos **produktai**“.

4.2 (Iš dalies pakeisto) Reglamento (EB) Nr. 417/2002 4 straipsnio 4 ir 5 dalyse yra nuoroda į šio Reglamento 4 straipsnio 3 dalį. Atsižvelgdama į svarstomą pasiūlymą dėl Reglamento, Komisija 3a dalį siūlo įrašyti į 4 straipsnį ir tokiu atveju pirmiau nurodytos nuorodos nebebus taikomos; tai jokių būdu nėra vienas iš pasiūlymo priimti Reglamentą tikslas.

2006 m. rugsėjo 13 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie Sigmund

⁽²⁾ SOLAS: Tarptautinė konvencija dėl žmogaus gyvybės apsaugos jūroje.

⁽³⁾ TJO dokumentas MEPC 49/16/1.